FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

Dauidis Chytræi In Historiam Iosvæ, Ivdicvm, Rvth, in Prophetas & Psalmos aliquot; & Sententias Syracidæ

Chyträus, David

Lipsiae, 1592

VD16 C 2504 T. II

ONOMASTICON THEOLOGICVM.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downladed and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-148122

Visual Library

ONOMASTICON THEOLOGICVM.

A.

AARON, SVMMVS Sacerdos Ecclesiæ populi Israël, & typus Christi sacerdotis æterni: natus est patre Amramo, nepote Leui, anno mundi 2370. anno ante exitum ex Aegypto 83. Exodi 6. 7. Fuit frater, & orator seu interpres Mosis apud Pharaonem, Exod. 4. 7. Primus sacerdos summus ad Leuitici sacerdotij administrationem à Deo per Mosen vocatus (Exod. 28. 29.) Ordinatur, Leuit. 8. & primum suum sacrificium offert die 8. primi mensis, anni secundi ab exitu ex Ægypto, Leuit. 9. cum ante decem menses, cum Mose, LEGEM à Deo accipiente, vnà in montem Sinai ascendisset, Exod. 19. 24. & postea in deserto apud populum relictus, cultum aurei vituli absente Moyse instituisset, Exod. 32. Deut. 9. Moritur anno ætatis 123. primo die mensis quinti, anno 40. post exitum ex Ægypto, Num. 33. 20. Deut. 10. Fit eiusdem mentio Syrac. 45. Act. 7. 1. Reg. 12. Mich. 6. Psal. 77. 99. 105. 106. Ebr. 5. 7. 8. 9.

Discrimen verò inter SACERDOTIVM Aaronis, quod fuit officium docendi legem Mosaicam & orandi pro suis ac populi peccatis, & offerendi Deo sacrificia pecudum & alia à Mose mandata: & Sacerdotium Christi sacerdotis æterni, ac benedicentis, & sua intercessione ac sacrificio proprij corporis semel in ara crucis oblati, remissionem peccatorum coram Deo & æternam salutem toti Ecclesiæ promerentis: eruditè & splendidè illustrat Epistola ad Ebræos cap. 7. 8. 9. 10. 5. vnde decem differentias præcipuas alibi excerpsimus. אהרן Aharon, Mons laudis, seu princeps ἔξαρχος laudum diuinarum, à הר & רון vel רנן.

SERIES SVMMORVM SACERDOTVM, AB AARONE, vsq; ad CHRISTVM, & deinceps vsq; ad excidium Ierosolymæ deducta.

AARON.

ELEASAR *Num. 20. 27. 31. Ios. 14. 19. 21.*
|
PHINEES *Num. 26. Ios. 22. Iud. 20.*
|
Abisue, 1. Paral. 6.
|
Bocci
|
Ozi
|
Zaraias
|
Meraioth
|
Amazias
|
Achitob
|
SADOCH, *tempore Dauidis Regis, 2. Reg. 8. 15. 19. Vngit Salomonem, 3. Reg. 1.*

ITHAMAR, *à quo, (1. Paral. 24.) ortus est*

HELI *sacerdos 1. Reg. 1. 4.*

Phinees — *Ophni 1. Reg. 1. 4. 14.*

Icabod, 1. Reg. 4. 14. — *Achitob, 1. Reg. 14.*

AHIMELECH, *proponit Dauidi panes Facierum vescendos, & interficitur à Saule, 1. Reg. 21. 22.* — *Achias 1. Reg. 14.*
|
Abiathar, 1. Reg. 22. 2. Reg. 15. 19. 3. Reg. 2. 1.

Ionathas, 2. Reg. 15. 17. 2. Reg. 1. — *Achimelech, 2. Reg. 8. 1. Par. 20.*

Azarias tempore Salomonis Regis, 3. Reg. 15. — *Achimaas 2. Reg. 15. 17. 18.*
|
Azarias, filius Achimaas.
|
IOHANNA. *Hunc existimant esse* IOIADAM *Pontificem, qui regem Ioas, interfecta Athalia, constituit, 4. Reg. 12. 2. Paral. 23. 24.*

AZARIAS *resistit Oziæ Regi Iuda, superbè erumpenti extra vocationem & sacrificare volenti, 2. Par. 25.* — *Zacharias interfectus à Ioab, 2. Paral. 24.*
|
Amarias

Amarias
Achitob
Sadoch
Sellum
HELCHIAS, tempore Regis Iosiæ, 4. Reg. 22. 2. Paral. 34.
Azarias
SARAIAS, sacerdos tempore captiuitatis Babylonicæ, interfectus à Nabuchodonosor, 4. Regum 25.

IOSEDECH vnà abductus in Babylonem, 1. Paral. 6.

ESDRAS scriba, sub Artaxerxe Longimano Ierosol. venit, ac muros vrbis, leges Reipub. & publicum ministerium Ecclesiæ instaurauit, 1. Esdr. 7. 8. Neem. 6. 8.

IESVS seu IOSVE filius Iosedech, vnà cum Zorobabele populum Iuda ex Babylone reduxit, & templum ac vrbem Ierosolymam instaurare cœpit, 1. Esd. 3. 5. Zach. 3. 6. Agg. 1. 2. Neem. 12.

Ioachim, Iosephus lib. 11. cap. 3.

Eliasib, Neem. 3.

Ioida seu Iudas

Ioseph. libro 11. cap. 7. Ionathan, aliàs Ioannes, fratrem Iesum in templo interfecit.

Iosephus lib. 11. ca. 8. IEDDA, Neem. 12. seu IADDVS, Alexandrum magnum, hostili animo ad Ierosolyma cum exercitu accedentem, deprecatione flexit.

Manasse, ædificauit templum in monte Garizim, simile Ierosolymitano, Iosephus lib. 11. cap. 7.

Lib. 12. cap. 2. 3. ONIAS Priscus, annis 27.

Manasse.

SIMON IVSTVS, frater Eleazari. Huius magnificum encomiũ extat in Iesu Syrac. cap. 50.

ELEAZAR misit Ptolemæo Philadelpho 72. interpretes, Iosephus lib. 12. cap. 2. 3.

ONIAS II.

Simon Iustus

ONIAS pius, à fratre pulsus, 2. Macc. 3. 4. 15.

IASON seu IESVS, fratri Oniæ eripuit sacerdotium, ope Antiochi Epiphanis, 2. Macc. 4. tãdem pulsus à fratre, exul Lacedæmone moritur, 2. Maccab. 5.

ONIAS, qui & Menelaus fratri Iasoni sacerdotium eripit, & Antiochum Epiphanem in vrbem accersit, qui abolita religione Iudaica, horrendam vastationem in Iudæa efficit: Sed hic ipse Menelaus, tandem velut fax totius belli, ab Antiocho Eupatore, Epiphanis filio, interfectus est, 2. Maccab. 13.

Onias in Aegypto templum simile Ierosolymitano ædificat. Iosephus lib. 13. cap. 6.

Menelao successit ALCIMVS, transfuga & proditor, non natus ex posteritate Iesu filij Iosedech, sed tamen ab Aarone ortus, 1. Macc. 7. 9. 2. Maccab. 14.

Postea ab Alexandro rege Syriæ IONATHAS frater Iudæ Maccabæi, ortus ex posteritate Aaronis, sacerdos constitutus est, 1. Macc. 10. Huic successit frater

SIMON, 1. Macc. 14.

Huius filius

IOHANNES HIRCANVS, 1. Maccab. 16. fuit Sacerdos & Princeps Iudæorum annis 31. Templum ædificatum in monte Garizim deleuit. Iosephus lib. 13. cap. 16. Samariam euertit, ca. 17.

Filij Iohannis Hircani

ARISTOBVLVS, primus sibi diadema imposuit, fratrem Antigonũ interfecit. Iosephus lib. 13. cap. 18.

Antigonus rex & sacerdos 27. annis. Iosephus lib. 13. cap. 19. 21.

Alexander Iamneus, Alexandra vxor annis 9. eo tempore quo Lucullus in Asia bellum gessit.

HIRCANVS sacerdos, varijs fortunæ vicibus iactatus, donec tandem anno ætatis 80. ab Herode interfectus est. Vide Iosephum lib. 14. toto, & libro 15. cap. 18.

ARISTOBVLVS inuasit regnum, captus à Pompeio, anno 60. ante Christum natum.

Alexandra filia Hircani, nupta Alexandro.

Alexander à Scipione securi percessus.

Antigonus ab Antonio Triumuiro Antiochiæ interfectus.

Mariamne vxor Herodis

Aristobulus Sacerdos constituitur ab Herode, qui antea, Hircano à

tum à Parthis abducto, Ananelum quendam ignobilem, sacerdotio præfecerat. Iosephus lib. 15. ca. 2. 3.

Cum Hircanus à Parthis reuersus, & tandem ab Herode interfectus esset, anno 30. ante natum Christum: deinceps summi sacerdotes pro libidine Herodis & Romanorum præsidum creati sunt.

IESVS *filius Boethi. Hoc iterum remoto,*

SIMON *filius Buzi, cuius filiam Herodes duxerat, sacerdos constitutus est.*

Iozarus Boethi, *sacerdos fuit tempore nati Christi, remouetur ab Archelao.*

Eleazar, *frater Iozari, ab Archelao Herodis filio constituitur.*

Iesus, *filius Seæ.*

Iozarus, *Quo remoto,*

Ananus, *à Cyrenio substituitur.*

Ismaël *filius Iabi, à Valerio Grato Pontifex designatur anno primo Tiberij Imp.*

Eleazar, *filius Annæ Pontificis.*

Simon Camithi.

Iosephus CAIPHAS, *tempore ministerij & passionu Christi, sacerdotio præfuit, creatus à Valerio Grato Romam decedente, anno 11. Tiberij Imp. Postea remotus est à Vitellio Syriæ præside, & surrogatus*

Ionathas, *filius Annæ.*

Theophilus *Anni.*

Simon Boethi *Cantharas, ab Herode Agrippa constitutus, paulò post remouetur, & restauratur.*

Ionathas *filius Annæ.*

Matthias *frater Ionathæ.*

Elionius *filius Cantharæ.*

Ioseph *filius Cami, ab Herode rege Chalcidis, fratre Agrippæ, qui Herodes, à Claudio Cæsare potestatem templi & sacerdotum ordinandorum acceperat, Pontifex creatus est.*

ANANIAS *Nibidæus. Hic à Quadrato Syriæ præside, Romam ad Claudium missus est, vt de sedutionibus Iudæorum coram Cæsare responderet. Sed beneficio regis Agrippæ iunioris, qui tunc Romæ erat, liberatus, in Iudæam redijt: Hic est Ananias Pontifex, qui Paulo Apostolo infligi colaphum iubet, Actor. 23. 24.*

Ionathas pius.

Hismaël, *filius Siab, à rege Agrippa iuniore Pontifex creatur: Hic Legatus ad Neronem Imp. missus est.*

Ioseph, *filius Simonis.*

Ananias, *filius Anani Pontificis, Sadducæus, interfecit* IACOBVM *Apostolum, fratrem Domini.*

Iesus, *Dannei filius.*

Iesus *filius Gamalielis, à rege Agrippa constitutus est.*

Matthias Theophili, *sub quo bellum inter Iudæos & Romanos cœpit, in quo Ierosolyma tandem cum tota politia & sacerdotio deleta sunt, anno post Aaronis sacerdotium 1582.*

ABACVC, חבקוק Habakuk, amplexator, Propheta amplectens & consolans Iudæos, ne propter euersionem Ierosolymæ, quam à Chaldæis futuram prædicit, frangantur desperatione, sed certa fide expectent liberationem, & aduentum Christi iuxta Dei promissiones. In fine orat pro ignorantijs .h. pro hominibus pijs & innocentibus, qui vnà in Babylonem abducti erant. Eorum fidem erigit & confirmat promissione reductionis ex Babylone, & exemplis priorum liberationum, quæ patribus ex Aegypto eductis contigerunt. Comprehendi autem summa totius Prophetiæ Habacuci vno syllogismo, eiusdemq; solutione potest. Cum enim audirent piæ mentes, vrbem Ierosolymam, sedem Ecclesiæ Dei, euersum, & Iudæos in Babylonem captiuos abductum iri: haud dubiè duriter eas hæc ratiocinatio excruciaũt. Norma iustitiæ & veritatis ac prouidentiæ DEI æterna & immutabilis est, vt pijs benè sit, impijs malè, ac vt diuinæ promissiones immutabiliter seruentur. Sed in hac vita videmus plerunq; impios & sceleratos florere opibus & potentia: pios opprimi & interfici, vt populus Iudaicus, in quo multi pij, & veræ Ecclesiæ membra sunt, Daniel, & alij, ab impio idolatra rege Chaldæorum vincuntur, & captiui abducuntur, quod prorsus pugnare cum promissionibus diuinis videbatur. Ergo Deus non est iustus & verax, vel hæ rerum humanarum confusiones prouidentia diuina non gubernantur. Huius syllogismi Minor toto primo capite illustrata Interrogationibus, Expolitionibus, commemoratione vastitatis à Chaldæis faciendæ, Hypotyposi exercitus Chaldaici, Iconibus, & alijs similitudinibus à reti & piscibus copiosè explicatur. Maior autem paucis verbis versu 13. indicatur, mundi sunt oculi tui Domine, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.

Respondet autem Propheta in secundo capite primùm ad Maiorẽ. Norma iustitiæ & veritatis diuinæ est, vt promissiones Dei ratæ & firmæ sint, & pij ornentur præmijs, impij verò puniantur, scil. suo tempore, seu eo ordine & modo, quem diuina sapiẽtia & iustitia in suo verbo sanciuit & expressit. Cùm enim hæc vita breuis & inanis vmbra sit: Deus, vt illustrior sit ipsius iustitia, præcipuas pœnas & præmia non vult res momentaneas & caducas, sed durabiles

rabiles & æternas esse. Ideò præcipua præmia & pœnas differt in illam æternam vitam, & hanc æternitatem vult omnes pios intueri, & fide petere ac expectare æterna bona, & cauere, ne incidant in æternam Dei iram & cruciatus nunquam desituros. Pij igitur etsi in hac vita multiplices dolores & ærumnas, & mortem ipsam non minus quàm impij sustinent, quia in ipsis quoq; hæret peccatum, quod Deus agnosci & aboleri vult: tamen *Fide sua viuunt* .h. fiducia beneuolentiæ auxilij & liberationis diuinæ propter Messiam redemptorem promissæ se sustentant, & certò expectant vitam, salutem & gloriam æternam, de qua resurrectio Filij Dei, & aliorum sanctorum, & alia miracula in ecclesia testificantur.

Promissiones verò DEI certò veræ, ratæ & firmæ sunt, sicut sonant, & certò exhibentur bona sicut promissa sunt fide amplectenti promissiones. Nàm bona spiritualia & æterna certò & sine vlla conditione & exceptione gratis propter Christum in Euangelio donantur, Rom. 4. Ideo ex fide gratis, vt sit firma promissio. Habacuc 2. Iustus fide sua viuet. Ita Daniel, Azarias & reliqui pij in Babylonia captiui, & in lacum leonum, vel fornacem ardentem coniecti, fide viuunt, & promissam salutem & gloriam æternam expectant. Res vero corporales, vt vitam, defensionem, regnum, libertatem, pacem, liberationem ex morbis, bello, fame, & cætera bona, in lege promissa, etiam præstat Deus, Sed cum his quatuor conditionibus seu exceptionibus. 1. Pœnæ impiorum. 2. Paternæ castigationis & crucis piorum. 3. Non præscribendi Deo certi temporis & modi, quo promissa bona præstare debeat. 4. Non rapiendi bona corporalia proprio arbitrio sine diuina vocatione, vt Zorobabel, Iesus, Daniel, Mardochæus & alij in Babylonia captiui, non excutere iugum regis Babylonici & Persici proprio consilio debent, priusquam redire in patriam, & instaurare politiam diuinitus iubeantur. Certò enim visio seu promissio Dei reuelata Prophetis, suo tempore veniet, & tandem liberè aget, & non fallet. Si autem moram fecerit Dominus, expecta eum. Hæc explicatio Maioris non tantùm concionibus Habacuci, verùm etiam plurimis alijs Prophetarum disputationibus lucem adfert.

Deinde ad minorẽ respondet Habacuc, Videmus impios florere, & pios opprimi, scilicet breui momento: Sed iusti in omni æternitate viuent, & impij æternis pœnis obruentur. Et tamen certissimum est, Mox etiam in hac vita sceleratos & iniustos horribiliter puniri, & tandem melius fore pijs, vt regnum Chaldæorum impium & idolatricum, quod Israëlitas & omnes gentes oppresserat & spoliauerat, paulò pòst, trucidato rege Balthazaro, in conuiuio potante, à Medis & Persis oppressum & dilaceratum est, quam pœnam Regis & regni Babylonici paulò post secutam, toto 3. cap. amplificatam illustri commemoratione causarum excidij, Propheta exponit: & cap. 4. Iudæis in Babyl. captiuis reditum & liberationem pollicetur. Vixit autem Abacuc ante captiuitatem Babylonicam, annis ferè 100. ante Danielem in lacum leonum coniectum.

Abacuc, martyr temporibus Claudij Cæsaris.

ABADON, Apocalyp. 9. Rex locustarum Abyssi, Græcè Ἀπολλύων. Quem Paulus filium perditionis nominat, 2. Thess. 2. à verbo אבר perdidit.

Abala, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15. בעלה Baalah, domina.

Abamothbaal, oppidum in tribu Ruben, Ios. 13. Num. 21. במות בעל Bæmoth Baal, excelsa Baal.

Abana, flumen Damasco vicinum, 4. Regum 5. in historia Naaman Syri. אבנה Abanah, lapis.

ABARIM, montana in regione Moabitarum, supra quæ Moses iussu Dei videt terram Israëlitis promissam, Num. 27. Deut. 32. 34. Fuit penultima mansio Israëlitarum ex Aegypto proficiscentium. Inde enim in campestribus seu planicie Moab, ad Iordanem castrametati sunt. Num. 33. Montis Abarim pars fuit mons Nebo, Deut. 32.

עברים Abarim ab עבר transiuit.

Abaron, frater Iudæ Maccabæi, alio nomine Eleazar. 1. Macc. 4.

Abdai, Leuita, ortus ex posteris Merari, 2. Paral. 29. עבדי minister.

Abdan, filius Disan, nepos Seir, Gen. 36. Ebraicè חמדן Hemdan, desiderabilis.

Abdas, episcopus, à Persarum rege Isdigerde interfectus, quòd πυρεῖον, templum IGNIS, Idoli Persici, destruxisset. Historiam recitat Theodoretus, & Tripart. lib. 10. cap. 30.

Abdecallas, martyr à Sapore Persarum rege, ob confessionem Christi, capite trun-

truncatus est, vnâ cum Simone episcopo Seleuciæ,& Ctesiphontis Tripar. lib.3.c.2.

Abdebel, pater Selemiæ, Ierem. 36. עבראל Seruus Dei.

Abdehel, filius Hismaël, nepos Abrahæ, Genes. 25. אבראל Abdeel, nubes Dei.

ABDEMELECH, Aethiops, liberat Ieremiam ex lacu, Ierem. 38. exemplum beneficentiæ erga pios pastores & doctores. עבדמלך Ebedmelech, seruus regis.

ABDENAGO, cognomen Azariæ, qui cum Daniele in literis & artibus Chaldæorum eruditus, Dan. 1. & præses Babylonis à Nabugdonosor constitutus est, Dan. 2. postea cultum statuarum à rege institutum improbans, & in fornacem ardentem coniectus, diuinitus seruatur, Dan. 3.

Te maneat semper seruante Ecclesia Christe,
Insertosq́, ipsi nos tua dextra tegat.
Tres velut in flamma testes Babylonide seruas,
Rex vbi præsentem te videt esse Deum.

עבדנגו Abednego, Ieronymus interpretatur, seruiens taceo, vel seruus lucis. à בנה.

ABDIAS Propheta, Ebraicè עבדיה Obadiah, Seruus Domini. Consolatur Iudam abductum in Babylonem, promittens ei reditum, & minatur Idumæis extremam vastationem. Fuit σύγχρονος Ieremiæ, & prima pars concionum Abdiæ de verbo ad verbũ transcripta est ex Iere. 49.

Alius est ABDIAS dispensator domus Achab, qui pauit centum prophetas, absconditos in spelũncis, ne interficerentur à Iezabel, 3. Reg 19. Huius Abdiæ relictam vxorem fuisse quidam scribunt, quæ consilio Elisæi à creditoribus liberata est, lecytho olei non deficiente, 4. Reg. 4. Sed textus clarè dicit, vnam ex prophetarum seu ministrorum ecclesiæ viduis fuisse, quibus à maritis morientibus nullæ ferè opes aliæ quàm grex paruorum liberorum & aeris alieni aceruus relinquitur. Alius Abdias visitator ecclesiarum in Iudæa delectus à rege Iosaphat, 2. Paral. 17. Alius, Leuita præfectus instaurationi templi sub Iosia, 2. Paral. 34.

ABDIÆ Babylonij liber de Vitis Apostolorum ante paucos annos editus est, in quo Matthæus consecratis à se virginibus velamen imponit, Iohannes laudat Drusianam, quæ viro non assentiente votum castitatis fecerat. Thomas post mortem apparet & concionatur. Andreas mortuus inuocatur, &c. quem apocryphum esse, & multa fabulosa continere, nec quenquam veterum eius meminisse, constat.

ABDON, Iudex populi Israel, ex tribu Ephraim, Iud. 12. cuius tempore Troiam à Græcis captam esse anno mundi 2782. pleriq; scribunt. Alius Abdon, consiliarius regis Iosiæ, 2. Paral. 34. עבדין famulus. Tempore Decij Imp. Abdon quidam Persa nobilis, Romæ ob confessionem Christi, bestijs obiectus est, quæ cum ipsi parcerent, decollatus est.

Abdon, ciuitas Leuitarum, in tribu Aser Ios. 21.

ABEL, filius Adam protoplasti, Fide maiorem hostiam obtulit Deo, quàm Cain, per quam testimonio diuino pronunciatus est iustus, testificante de donarijs ipsius Deo, & per hanc mortuus adhuc viuit, Ebræ. 11. interficitur à fratre Cain, Gen. 4. Matth. 23. Luc. 11. הבל Habel, vanitas, res citò euanescens. Eccles. 1. הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל Vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes, Vanitas vanitatum: Omnia vanitas.

ABEL, oppidum in tribu Nephtalim occupatur à Benhadad rege Syriæ, 3. Reg. 15. & postea à rege Assyriæ, 4. Reg. 15. Eadem est *Abela Bethmaacha*, ciuitas in tribu Nephtalim, in quam confugiens Siba seditiosus, obsidente Ioab, à ciuibus capite truncatus est, 2. Reg. 20.

Alia est *Abela vinearum* in tribu Gad, trans Iordanem, in finibus Ammonitarum, qui ibidem cæsi sunt à Iephte, Iud. 11. Et alia distans quinq; miliaribus à Ierusalem versus meridiem & orientem, vt ex Eusebio colligi potest. אבלה Abelah ab אבל Abal, luxit, lamentatus est, vel à בלה antiqua.

Abel magnum, 1. Regum 6. locus est in agro ciuis Bethsemitæ, vbi arca, quam Philistæi reduxerant, primùm collocata est.

ABELMEVLA, oppidum tribus Manasse cis Iordanem, medio itinere inter Sichem & Iordanem sita, Iud. 7. 3. Reg. 4. *Patria Helisæi prophetæ*, 3. Reg. 19. אבלמחולה Abelmeholah, luctus ægroti.

Abeloitæ, in agro Hipponensi, erant coniuges, nec tamen consuetudine coniugali vtebantur, sed puerum & puellam adoptabant, qui mortuis eadem conditione succederent, vt narrat Augustinus ad Quoduultdeum.

Aber Cinæus, maritus Iabelæ, quæ Siseram interfecit, Iud. 4. חבר, Heber, socius, amicus.

ABESSAN, Iudex populi Israël ex tribu Iuda, Iud. 12. quem BOAS, patrem Isai, auum Dauidis fuisse, quidam scribunt;

bunt. Ebraicè אבצן Ibzan, fortasse à בצר argilla.

Abgarus rex Edeſſenorum in Meſopotamia cuius epiſtolæ ad Chriſtum ſcriptæ exemplar recitat Euſebius lib. 1. cap. vlt.

ABIA, Rex Iuda, filius Roboam, ex Maachæ filia Abſolonis, 3. Reg. 15. inſigni victoria aduerſus Ieroboam regem Iſraël potitus eſt, 2. Paral. 13. Fit eiuſdem mentio Matth. 1. 3. Regum 14. אביה Abiah, pater meus Dominus. ABIA, filius Samuelis, 1. Reg. 8. Alius filius Ieroboam, 3. Reg. 14.

Alius ἐπώνυμος octauæ claſsis ſacerdotum, à Dauide in 24. vices diſtributorum, ex qua ortus eſt Zacharias pater Iohannis Baptiſtæ, 1. Paral. 24. Luc. 1.

Abiahil, frater Mardochæi, pater Heſter coniugis Aſſueri, Heſter 2. Alia, vxor regis Roboam, nata ex Heliah, fratre Dauidis, 2. Par. 11. אביחיל, patris mei robur.

ABIASAPH, filius Chore, filij Iſuar, patrui Moſis, Exod. 6. à quo Abiaſapho Samuel propheta, & Heman muſicus, & Choritæ ſeu filij Choræ, quorum crebra in Pſalmis mentio fit, orti ſunt.

אביאסף pater meus congregans.

ABIATHAR ſacerdos ſummus tempore Dauidis, filius Achimelech, à Saule interfecti, pronepos Phinees, filij Heli ſacerdotis, 1. Reg. 21. 22. 24. 30. 2. Regum 8. 15. 20. Marc. 2. Hunc à ſacerdotio remouit Salomon, propterea quod ſeditioſe Adoniam, contra voluntatem Dauidis, regem creare cupiebat, 3. Reg. 1. 2. Exiſtimatur itaq; alius ab hoc Abiathar eſſe, cuius mentio fit 3. Reg. 4.

Abida, filius Madian, nepos Abrahæ, Geneſ. 25. אבידע pater ſcientiæ.

Abidam, filius Gedeon, princeps tribus Beniamin in deſerto, Num. 1. 2. 7. 10.

Abiel, auus Saulis regis, 1. Reg. 9. אביאל, pater meus Deus.

ABIEZER, filius Manaſſe, ſtirps familiæ, ex qua natus eſt Gedeon, Iud. 6. 8. Ioſ. 17. 1. Paral. 7.

אביעזר Abiezer, patris mei auxilium.

Abiezer, princeps tribus Dan, Num. 7.

ABIGAIL, vxor Nabal, quo mortuo, nupſit Dauidi, 1. Reg. 25. 2. Reg. 3. exemplum matronæ ingenio, prudentia & virtute præſtantis, ταμίειον ἀρετῆς, γύναια γυνὴ. Alia fuit *Abigail*, ſoror Dauidis regis, mater Amaſæ, interfecti à Ioab conſobrino, 1. Paral. 2. 2. Reg. 20.

Iesai

David *Abigail* *Saruia*

Amaſa Ioab.

אביגיל Abigail, patris mei exaltatio.

ABILENE, ſcribunt eſſe regiunculam inter Libanum & Antilibanum, cui Lyſanias præfuerit, Lucæ 3. Plinius lib. 5. capite 18. Abilen Trachonitidi & Pancadi, in qua Cæſarea Philippi ſita eſt, coniungit. Hinc de ſitu regionis facilè poteſt iudicari.

Abilus, epiſcopus Alexandriæ, temporibus Domitiani, Euſeb. lib. 3.

Abimahel, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 20. אבימאל Abimaël, pater meus fortis.

ABIMELECH, rex Gerare, Geneſ. 20. 21. 26. אבימלך Pater rex. Quia bonus princeps nihil à bono patre differt. Apparet autem fuiſſe cõmunem appellationem regum iſtius gentis. Ideo in titulo Pſalmi 34. nomen Abimelech tribuitur Achis regi Geth, ad quem fugit Dauid, 1. Reg. 21. Alius fuit filius Gedeonis, parricida fratrum ſeptuaginta, Iudic. 9. 2. Reg. 11.

Abinadab, filius Saulis regis, vnà cum patre interfectus, 1. Reg. 31. אבינדב pater meus ſpontaneus.

Abinadab, præfectus rei frumentariæ Salomonis in tribu Gad, 3. Reg. 4. אחינדב Ahinadab, frater meus ſpontaneus.

Abinoë, pater Barach Iudicis Iſraëlitarum, Iud. 4. 5. אבינועם Abinoam, patris mei decor.

ABIRON, pronepos Ruben, frater Dathan, ſocius ſeditionis Chore aduerſus Moſen & Aaron motæ, vnà cum cæteris hiatu terræ abſorbetur, Num. 16. 26. Deut. 11. Syrac. 45. Pſal. 106. alius, filius Ahiel inſtauratoris Iericho, 3. Reg. 16. אבירם Abiram, pater meus excelſus.

Abiſa, mater Ezechiæ regis, 4. Reg. 18. אבי Abi, pater meus.

ABISAG Sunamitis, concubina Dauid ſenis, 3. Reg. 12. אבישג Abiſag, pater meus errans. Ieronymus Tom. 1. fol. 7. Pater meus ſuperfluus vel patris mei rugitus.

ABISAI, nepos Dauidis ex ſorore Saruia, frater Ioab, vnus ex capitaneis Dauidis, 1. Reg. 26. 2. Reg. 23. 2. 16. 1. Paral. 2. 11. אבישי Abiſai, patris mei oblatio.

Abithal, vxor Dauidis regis, 2. Reg. 3. אבטל

אביטל, pater proiectus.

ABIV, filius Aaronis, Exod. 6. ascendit cum Mose in montem Sinai, Exod. 24. vocatur ad sacerdotium, Exod. 28. interficitur à Deo cum fratre Nadab, Leuit. 10. Num. 3. אביהוא pater meus ille.

Abiud, vnus ex diuisoribus terræ Canaan, Num. 34. אחיהוד AHihud, fratris mei decor.

Abiuth, filius Zorobabel, Matth. 1. אביהוד Abihud, patris mei decor.

ABNER, capitaneus Saulis, eiusdemque patruelis, 1. Regum 14. 26. interficitur à Ioab, 2. Regum 3. 2. אבינר Abiner, pater meus Ner, vel patris mei lucerna.

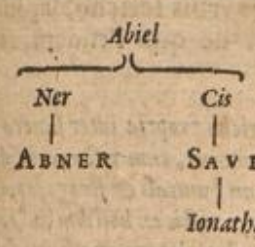

Abobi, pater Ptolemæi, qui fuit gener & parricida Simonis Maccabæi, 1. Macc. 16.

Abra, ancilla Iudith.

ABRAHAM Patriarcha, decimus à Sem filio Noha, natus est anno mundi 1948. anno post diluuium 292. Nominis rationem exponit Deus ipse Genes. 17. his verbis, כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם Et erit nomen tuum Abraham. Quia patrem multarum gentium posui te. Compositum est enim nomen ex tribus dictionibus, אב Ab, pater. רם Ram, excelsus. המון hamon, multitudinis. Id Rom. 4. enarratur non modò de gente Iudaica, sed vniuersaliter de innumerabili hominum multitudine, quæ omnibus temporibus & locis ad societatem Ecclesiæ & vitæ æternæ vocanda erat, cuius pater, hoc est, exemplar & speculum est Abraham credens promissioni de Semine Christo & voci Dei obediens. Ita filij Abraham, Iohan. 8. Galat. 3. Matthæ. 3. Rom. 4. dicuntur, non qui carnali generatione propagati sunt ex Abraham, sed qui sunt ex fide Abrahæ, hoc est, qui credunt Promissioni de Semine Christo, traditæ Abraham (Genes. 12. 22.) anno mundi 2023. anno ante natum Christum, 1940. Quæ promissio Galat. 3. Ephes. 1. Actor. 3. Luc. 1. in cantico Zachariæ & alibi enarratur. Extat autem integra Abrahæ historia in Genesi à cap. 11. 12. vsque ad 25. Actor. 7. Syrac. 44. Ebreor. 11. Luc. 15. 13. 3. &c. Fuitque nomen Abrahæ, vt Eusebius lib. 9. præparat. Euangelij testatur, etiam apud Ethnicos celebratum. Nam & Hecateus librum de Abraham nominatim scripsit, & Alexander Polyhistor Abrahamum natum ait decima post inundationem generatione, in Camarine Babyloniæ vrbe, quam alij Vrien vocant, quod Græcè γαλδαϊβατολαν sonat, inuentorem apud illos Astrologiæ, iustitia & pietate tanta, vt numini gratissimus, iussus sit ab eo in Phœnicem migrare, quam gentem, rationem siderum, aliasque magnas & præstantes artes docuit. Ita facilimè regi eorum conciliatus est. Nicolaus Damascenus libro historiarum quarto, Damasci Abrahamum regnasse scribit profectum ex Chaldæa cum exercitu. Hinc in Chananæam venisse, quæ postea Iudæa dicta est, magnamque sui & diuturnam apud Damascenos reliquisse memoriam, villamque ibi ostendi, quam Abrahami domum nuncupent. Cumque fame Chananæa præmeretur, in Ægyptum abijsse, congressumque cum Ægyptijs sacerdotibus, multùm eis profuisse, & ad rerum cognitionem, & ad pietatem, rationemque morum & vitæ. Alexander in Heliopoli vixisse eum aliquandiu perhibet, nec professum se Astrologiæ inuentorem, sed à maioribus suis iam inde ab Enoch traditam sibi per manus. Quod Actor. 7. dicitur (Posuerunt in sepulchro, quod emit Abraham à filijs Emor, filij Sichem) mendum graphicum est. Non enim Abraham, sed Iacob agrum illum emit, Genes. 33.

ABSALON, filius Dauid, ex Maacha filia regis Gessuri, interfecit fratrem Ammon, 2. Regum 13. mouet seditionem aduersus patrem, 2. Regum 15. interficitur, 2. Regum 19. אבשלום Absalom, pater pacis.

Absoma, auus Iechoniæ Rechabitæ, Ierem. 35. חבציניה HabZiniah, fios Domini.

Abundius, martyr in Hispaniæ vrbe Hispali, sub Maximiliano Imp. die 10. Decembris. Alius Abundus, martyr Aruernus, à Fortunato celebratus lib. 8.

ACATIVS vel Achatius Alexandrinus, Dux belli sub Adriano, propter confessionem Christi de Nuce arbore suspensus est.

sus est. Corpus Constantinopoli sepultum fuit, Tripart. lib. 5. & lib. 11. cap. vlt. Alius fuit martyr hoc nomine sub Decio Imperatore. Alius, *Acacius*, episcopus Cæsareæ in Palæstina, successor Eusebij Pamphili doctus & eloquens, sed Arianis fauit in Synodo Seleuciana & Constantinopolitana, Tripartitæ lib. 5. cap. 34. 35. 36. & sequentibus.

Accaim, oppidum Iudææ, Ios. 15.

קין Kain possessio.

ACCARON, ciuitas Philistinorum, prope Azotum in tribu Dan, Ios. 15. 19. 13. 1. Reg. 6. Zach. 9. Celebris Idolo Beelzebub, 4. Reg. 1. עקרון Ekron, extirpatio, euulsio, ab עקר.

Accursius, Franciscanus, anno Christi 1219. à Saracenis, Sibiliæ in Hispania, interfectus.

Acephali dicti sunt sectatores Seueri Antiocheni, quòd sub Episcopis non essent, seu quod nec Cyrilli, nec Iohannis Antiocheni autoritatem sequebantur. Fuit autem Eutychianorum secta, quæ vnam verbi & carnis assumtæ naturam esse sensit, circa annum 500. Nicephorus lib. 18. capite 45.

Acepsemas, martyr in Persia, Tripart. lib. 3. cap. 2.

Acesius, Nouatianus, Synodo Nicenæ interfuit, cap. 3. lib. 2. Tripart.

ACHAB, septimus Rex Israël, sub quo floruit Propheta Elias, 3. Reg. 16. 17. 18. Mich. 6. Huius filij & posteritas tota interficitur à Iehu, 4. Reg 9. 10. אחאב AHab, frater patris. Alius Pseudopropheta, tempore regis Sedechiæ, Ierem. 29.

Achabor, pater Balaam, regis Idumææ, Gen. 36. Alius pater Helnathan, Ierem. 26. 36. עכבור mus.

ACHAIA, propriè ea regio Peloponnesi est, quæ ab ortu Sicyonia: à meridie, Arcadia & Elide: ab occasu, mari: à borea, sinu Corinthiaco includitur, in qua initium fuit Concilij Achaici, quod in vrbe Aegio congregabatur. Postea omnes regiones, quæ concilio Achaico se adiunxerant, à Romanis in vnam prouinciam redactæ, commune nomen Achaiæ sortitæ sunt, videlicet Attica, Bœotia, Phocis, Locris, Ætolia, Achaia propriè dicta, Corinthia, vt ex Pausania, Ptolemæo, atque etiam ex Paulo, 2. Corinth. 9. & Actor. 18. apparet. Actor. 19. 1. Corinth. 16. 2. Corinth. 1. 11. Romanorum 16. Pausanias pag. 75. Καλοῦσι δὲ οὐχ ἑλλάδος, ἀλλ' Ἀχαΐας ἡγεμόνα οἱ Ῥωμαῖοι. Nomen Achaiæ Græcis & Ebræis est à dolore & adflictione, ἄχος dolor, &, עקה adflicta. vel Achæi ab אחי fratres, qui ex Ægypto simul profecti nauibus Peloponnesi partem occuparunt, & vrbi Argos, quæ vox nauem Ebræis significat, nomen dederunt.

Achaia, filius Sebeon, affinis Esau, Genes. 36. איה Aiah, vultur.

Achaicus, ciuis ecclesiæ Corinthiorum, legatus ad S. Paulum in Asiam, refert inde primam Epistolam ad Corinthios, 1. Corinth. 16.

ACHAN, abnepos Patriarchæ Iudæ, auarus rapiens bona Deo consecrata de anathematis vrbis Iericho, lapidatur, Iosuæ 7. 22. de quo Prudentius in Psychom.

Viderat & Iericho propria inter funera, quantum
Posset nostra manus, cùm victor concidit Achan,
Cædibus insignis, murali & strage superbus,
Succubuit capto victis ex hostibus auro.
Dum vetitis insigne legens anathema fauillis
Mœsta ruinarum spolia insatiabilis hausit.

עכן vel Achar עכר vt 1. Paral. 2. nominatur .i. Turbator. Ab hoc dicta vallis Achor, cuius Iosuæ 7. 11. 5. Ose. 2. Esa. 65. mentio fit.

Achan, filius Eser, nepos Seir, Gen. 36. עקן Akan, anxius.

ACHAZ, decimus quartus rex Iuda, pater Ezechiæ, impius hypocrita fuit: qui peruerso zelo varias & tetras Idolomanias coluit, adeò, vt filium in valle Gehennon cremaret. Fuit igitur infelix, & totum ipsius regnum, à Syrijs, à rege Israël, & ab Assyrijs vastatum est, 2. Paral. 28. 4. Regum 16. Esaiæ 1. 7. 8. 14. Ose. 1. Mich. 1. Matth. 1. Horologium Achaz, Esa. 38. אחץ Ahaz, apprehendit, possedit.

Achazib, oppidum in tribu Aser, Ios. 19. Iud. 1. aliud in tribu Iuda, Ios. 15. Mich. 1. vide Achzib.

אכציב Achzib, mendacium.

Achazius, venatorum patronus, an & vbi, & quando vixerit, non inuenio, nisi Acacius Alexandrinus sit, de quo paulò ante diximus.

ACHELDEMACH, ager, emtus triginta argenteis Iudæ proditoris, in sepulturam hospitum, Actor. 1. Matth. 27. אחלי AHela, fundus, דם Dam, sanguis.

Achem, in Genealogia Christi Matth. 1. ab אקים

ab אקום surgam, confirmabo, vel ab אח fratres.

Achia, parens Reſphæ concubinæ Saulis, 2. Reg. 3. אחיה Aiah, vbi.

Achias, Quæſtor templi Ieroſolymitani, tempore Dauidis, 1. Paral. 26.

ACHIAS, filius Achitob, pronepos Heli, ſacerdos tempore Saulis, 1. Reg. 14. אחיה AHaiah, fratris Dominus.

Achile, mons vicinus oppido Ziph, 1. Regum 23. חבילה Habilah, dolor parturientis.

ACHILLAS, initiò lector in ſchola eccleſiæ Alexandrinæ, Euſeb. lib. 7. cap. vlt. Deinde epiſcopus Alexandrinus, Arium, qui Meletij hæreſin amplexus, à Petro priore epiſcopo ex eccleſia pulſus erat, denuò recepit, vt Diaconi officio fungeretur, Mortuo Achilla, cum in petitione epiſcopatus Alexander Ario præferretur, Arius dolore repulſæ motus, hæreſin Arianam ſparſit, Trip. lib. 1. cap. 12.

Achilles, quidam, à S. Irenæo Valentiam in Hiſpanias miſſus ad Euangelij prædicationem, fumo ſuffocatus eſt.

Achilleus, Fl. Domicillæ eunuchus, ſub Domitiano Tarracinæ decollatus eſt.

Achimaas, ſocer Saul, 1. Reg. 14.

Alius fuit filius Sadoch ſacerdotis, conſilia Abſolonis prodens Dauidi, 1. Regum 15. 17. Idem nunciat Dauidi victoriam contra Abſolon, cap. 18. Alius gener regis Salomonis, 3. Reg. 4. אחימעץ AHimaaZ, frater meus conſiliarius, à יעץ IaaZ.

Achiman, Gigas, ex poſteris Enach, Numer. 13. Ioſ. 15. Iud. 1. אחימן frater meus domum, vel ſubtractor ſeu potius Arithmeticus, à מנה.

ACHIMELECH, Sacerdos tempore Saulis, pronepos ſacerdotis Heli, apponit Dauidi & ſocijs panes facierum veſcendos, interficitur à Saule, 1. Reg. 21. 22. Huius nepos fuit Achimelech, cuius mentio fit 2. Reg. 8. 1. Paral. 24. Vide ſeriem ſummorum ſacerdotum initio poſitam. אחימלך Ahimelech, frater meus rex.

Achinoë, vxor Saulis, 1. Reg. 14. Alia vxor Dauidis, 1. Reg. 25. 2. Reg. 3. ex qua ſuſcepit primogenitum Ammon, à fratre Abſolone poſtea interfectũ. אחינעם AHinoam, fratris pulcritudo ſeu ſuauitas.

Achior, princeps Ammon, in hiſtoria Iudith 5. 6. 14. אחיאר frater illuſtris.

ACHIS, rex Geth vrbis Philiſtinorum, ad quem fugit Dauid, 1. Reg. 21. 27. 29. אכיש aſpis.

Achiſamech, pater Ooliab architecti, Exodi 35. אחיסמך frater meus ſuſtentauit.

Ahiram, filius Beniamin, Numer. 26. אחירם frater excelſus.

ACHITOB, pater Achimelech ſacerdotis à Saule interfecti, nepos Heli ſacerdotis, ortus ab Ithamar filio Aaron, 1. Reg. 14. 21. Alius eſt Achitob, pater Sadoch ſacerdotis, decimus ab Aaron, ex filio Eleazar, 1. Paralip. 6. 2. Reg. 8. אחיטוב frater meus bonus.

ACHITOPHEL, natus in oppido tribus Iuda, Gilon, Conſiliarius Dauidis perfidus, ἀνὴρ κακὸς βουλὰς τοῦ βουλεύσαντι κακίσας, 2. Reg. 15. 16. 17. 1. Paral. 27. אחיתופל AHitophel, frater meus irruens.

ACHO vrbs in tribu Aſer, quæ Ptolemais deinceps appellata eſt, Iud. 1. אבו Acco gemitus.

Achobor, pater Balanan regis Idumææ, Gen. 36. אכבור mus. Alius conſiliarius regis Ioſiæ, 4. Reg. 22.

ACHOR vallis fertiliſsima & amœniſsima propè Hiericho, in qua Achan lapidatur, Ioſuæ 7. Quia turbaſti nos, exturbet te Dominus in die hac, ab עכר Achar, turbauit, Oſe. 2. Eſai. 65. Ioſu. 11. 15.

Achſaph, vrbs, cuius regem Ioſua deuicit, Ioſ. 11. poſtea in tribum Aſer incidit, Ioſ. 19. long. 67. 3. latit. 35. 5. אכשף incantator, magus.

ACHRON, oppidum tribus Dan, Ioſ. 19. עקרון, vide Accaron.

ACHZIB, oppidum tribus Iuda, Ioſ. 15. Mich. 1. אפזב לאכזב למלכי ישראל כתי, Domus Achzib (mendacij) mentitur regibus Iſraël.

Aciſclus, martyr Cordubenſis celebratus à Prudentio περὶ στεφάνων, Hymno 4.

Acontius Romanus, apoplecticum ſanaſſe ſcribitur à Gregorio magno, recenſetur inter Confeſſores.

Acram, oppidum tribus Aſer, Ioſ. 19. עקרון Ecron, turbatio.

ACZIBA, oppidum in tribu Aſer, Ioſ. 19. Iudi. 1. אכזיבה Achzibah, mendacium.

ADA, vxor Lamech primi bigami, Geneſ. 4.

Alia vxor Esau, Gen. 36.

עדרי Adah, ab ornatu seu mundo muliebri.

ADAD, Rex Idumææ, Gen. 36. Alius natus in familia regia gentis Idumææ, quam à Dauide subactam vindicare conatus est, moto aduersus Salomonem bello, 3. Regum 11.

הדר hadad, celeuma, vel dilectus.

Adad, filius Hismaël, Gen. 25.

חדר Hadar, triclinium.

Adada, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15. הרערע ornata.

ADADEZER, rex Zoba in Syria, à Dauide victus, 1. Paral. 18. 2. Reg. 8. 11. הדדעזר Hadadezer, dilectum auxilium. Ieronymus reddidit, decorum auxilium. Scribitur autem verbum, quod decorare significat, per Res in fine הדר hadar.

ADAM, primus homo, stirps & radix totius humani generis, in quatuor mundi plagas, quæ quatuor literis nominis Ἀδὰμ apud Græcos significantur, ἀνατολὴ, δύσις, ἄρκτος, μεσημβρία, propagati: Initio mundi, ad imaginem Dei, ex puluere terræ (quæ אדמה Ebræis, vt latinis HOMO ab humo dicitur) à DEO creatus, qui nõ minore miraculo, quotidie ex gutta sanguinis fragilissima (in aluo fœminæ) format rationalem hominem & tantam varietatẽ membrorum, materiâ, figurâ, qualitatibus, locis, functionibus, vsibus, distinctam, vt verè μικρόκοσμος HOMO posit appellari. Gen. 1. Actor. 17. Typus & exemplum futuri Adami CHRISTI. Vt enim ille principium & fons est vitæ animalis, peccati, mortis & æternæ perniciei in totam posteritatem deriuatæ: ita hic fons & radix vitæ spiritualis, Iustitiæ, salutis & Gloriæ æternæ, in omnia membra corporis ecclesiæ, Christo capiti fide inserta, emanantis. Rom. 5. 1. Corinth. 15.

Conditus est autem Adam protoplastes, de rudi terra & adhuc virgine, manu DEI, ante posteriorem Adamum Christum, omnia recapitulantem, ex Maria virgine natum, anno 3962. Vixit cum filio Seth 800. nepote Enos 685. pronepote Cainan 605. abnepote Mahaleel, 535. trinepote Iared 470. cum Enoch 308. cum Mathusalem auo Noha 243. cum Lamech patre Noha 56. Tandem completa periodo vitæ mortalis climacterico ætatis 133. qui fuit annus Lamechi patris Nohæ 56. ante natum Noha 126. decessit.

Quod autem Ios. 14. Adam maximus inter Enachim in Hebron situs esse scribitur: apparet nomen Adam appellatiuè reddendum fuisse, non de primo homine, sed de Arbee, qui fuit Adam, id est, homo maximus seu princeps potentissimus inter Enachim, qui viciniam illam tenuerunt.

Adamantius, qui & Origenes, Euseb. lib. 6. cap. 11. Alius fuit medicus Iudæus, qui cùm cæteri Iudæi Alexandria pellerentur, Christianum se fore professus est, Trip. lib. 11. cap. 11.

Adami, oppidum tribus Naphtalim, Ios. 19.

Adamiani, exemplo Adæ & Euæ antelapsum, nudi conueniunt in templis ad conciones & sacramentorum administrationem. Tetriores Adamitas recitat Theodoretus, à Carpocrate ortos, qui vxoribus promiscuè vtuntur.

ADALBERTVS, episcopus Pragensis, Boleslaum Poloniæ regem ad fidem Christi conuertit, postea propagans euangelion in Prussia, interfectus est, temporibus Ottonis III. Imp. A. C. 997. die 23. April.

Adar, Mensis Iudæorum duodecimus, respondens ferè nostro Februario, Hesth. 3. 8.

Die decima tertia mensis Adar, Iudas Maccabæus insigni prælio vicit Nicanorem ducem Demetrij, regis Syriæ, 1. Maccab. 7.

Adar, oppidum in finibus Iudææ, & Arabiæ Petrææ, situm inter Cades & Chasmonam, Num. 33. Ios. 15. Iud. 1. אדר excelsus, eminens.

ADARSA, oppidum in tribu Ephraim, inter Antipatrida, & Bethoron, prope quod Iudas Maccabæus Nicanorem cecidit, 1. Macc. 7. vbi in Græco fonte locus nominatur Ἀδασὰ, pro quo latinus interpres, Adarsa, & paulò pòst, Adazer, posuit.

Adasa, oppidum Iudææ, Ios. 15. חדשה Hadasah, noua.

ADAVCTVS, Phrygiæ præfectus, ob confessionem fidei Christianæ, cum toto oppido igne concrematus est, iussu Diocletiani Imp. Euseb. lib. 8. cap. 11. Alius fuit Adauctus frater S. Felicis, Nolæ natus, qui sub eodem Diocletiano, vna cum fratre decollatus est.

Addi, filius Cosam, in Genealogia Christi Luc. 3. עדי ornamentum, mundus muliebris.

Addo,

Addo, auus Zachariæ Prophetæ. עדו Iddo, teſtimonium eius.

ADDO Propheta tempore Salomonis & Ieroboam, 2. Paral. 9. 12. 13. Alius, pater Abinadab, præfecti Salomonis, 2. Reg. 4. עדי Ieddi, teſtis.

Adelarius, epiſcopus Erphordienſis, comes fuit S. Bonifacij, propagantis euangelion in Franconia, Haſsia, Thuringia, Friſia, temporibus Carolomanni regis, patrui Caroli magni, circa annum Chriſti 740.

Adelgundis, Abbatiſſa Viuiacenſis in Gallia.

ADELHEIDA, filia Rodolphi regis Burgundiæ, vidua Lotharij Italiæ regis, coniunx Ottonis I. ex qua ſuſcepit Ottonem II. Imp. mortua eſt anno Chriſti 1000.

Adelinda, ſoror S. Hildegardis, filia Hildebrandi Ducis Sueuiæ, conditrix cœnobij Buchaugienſis prope Bibracū Sueuiæ.

Adelphus, Cordubæ ob confeſsionem fidei Chriſtianæ interfectus eſt.

Adeodatus, miles Dauidis, interfecit Goliath Philiſtæum, 2. Reg. 21. Ebraicè אלחנן El Hanan, à Deo donatus.

ADIABENORVM regina Helena ſcribitur tempore famis, ſub Claudio, erga Iudæos benefica fuiſſe, Euſebius lib. 2. capit. 12. Ioſephus libr. 20. cap. 2. Abiabenem Ptolemæus inter Aſſyriæ regiones recenſet lib. 6. Quidam eandem eſſe cum Meſopotamia tradunt, quorum ſententia cum Ioſephi enarratione congruit.

Adiada, munitio, ædificata à Simone fratre Iudæ Maccabæi, 1. Macc. 12.

Adiel, pater Haſmoth, qui fuit ſupremus quæſtor Dauidis, 1. Paral. 27. עדיאל Adiel, ornamentum Dei.

Adithaim, oppidum in tribu Iuda, Ioſ. 15. עדיתים cœtus.

Aduatus, Franciſcanus, cum alijs quatuor fertur à Sarracenis ob prædicationem Euāgelij interfectus eſſe, circa annū 1220.

Adocimus, proprium nomen, quod ante baptiſmum S. Chriſtophorus habuiſſe fertur, de quo infrà.

ADOMIM, mons & oppidum in tribu Beniamin, non procul ab oſtio Iordanis in mare mortuum influentis, Ioſ. 15. 18. אדמים Adumim, homines, vel ſanguines, à latrocinijs.

ADONAI, vnum ex nominibus Dei, quod latinis ſignificat Dominum regentem familiam vel rempublicam, velut baſin & columnam reipublicæ. Inde factum eſt, vt vbicunq; in Ebræo legitur nomen Dei proprium, Iehouah, in latina verſione legatur Dominus. Nam Iudæi ſuperſtitione quadam, vel reuerentia nominis diuini vbicunq; occurrit Iehoua, legunt Adonai. אדון Adon Dominus. In plurali אדונים Adonim Domini, אדוני Adoni Dominus meus. אדוני Adonai, Domini mei. Ponitur enim pronomen affixum plurale, loco ſingularis, vt myſterium plurium perſonarum in vnitate eſſentiæ diuinæ ſignificetur.

ADONIAS, filius Dauid regis, 2. Regum 3. inuadit regnum viuente adhuc patre, 3. Reg. 1. interficitur iuſſu Salomonis fratris, 3. Reg. 2. אדניה Adoniah, compoſitum ex אדון Adon, & יה Iah ſeu Iehouah. Dominus Iehoua.

Adonibezech, rex Bezec in tribu Iuda, Iud. 1. אדניבזק Dominus Bezech.

Adoniram, ſummus Quæſtor regis Salomonis, 3. Reg. 4. 5. אדנירם dominus excelſus.

ADONIS, ita verterunt vocem תמוז Thamuz, Ezech. 8. qua Lutherus exiſtimat Bacchum ſignificari. De Adonide Veneris amaſio primo ætatis flore prærepto, & in florem conuerſo, Ouidius lib. 10. Metamorph. & Eraſmus in adagio, Horti Adonidum: & Auguſtinus de ciuitate Dei fol. 52. Iudæi fingunt Thamuz fuiſſe Prophetam Idoli, quem à rege Babyloniorum interfectum defleant omnia Idola conuenientia Babylone, prima die menſis Thamus, cui reſpondet noſter Iunius.

Adonizedech, rex Ieruſalem, à Ioſua interfectus & ſuſpenſus, Ioſ. 10.

אדניצדק Adonizedech, Dominus iuſtitiæ.

Adrach, Zach. 9. exiſtimatur Syriæ cognomen eſſe הדרך Hadrach, triclinium, vel ab הדרה hilaris, דך tener.

Adramelech, filius & parricida Sennaherib, regis Aſſyriorum, Eſai. 37. Item, Idolum Sepharuæorum, 4. Regum 17. אדרמלך Adramelech, magnificus ſeu terribilis rex, vel potentia regis.

ADRAMYTIVM, vrbs Miſiæ inter Troadem & Ioniam ſitæ, vicina Antandro, pene è regione Mitylenes. Eſt & inſulæ nomen in mari Lycio, vt Stephanus de vrbibus teſtatur. Naui Adriamyttinæ imponitur Paulus, Actor. 27.

ADREMMON, Zach. 12. oppidum eſt vicinum vrbi Iezreel & Mageddo, propè quod rex Ioſias interfectus eſt. Ieronymus ſcribit ſuo tempore, Maximianopolin vo-

lin vocatum esse. Ebraicè הדדרמון Hadadrimmon. Quam vocem LXX. verterunt κοπετὸν, locum consitum arboribus malorum granatorum, à רמון. Alij eiulatum seu celeuma vertunt.

ADRIA, vrbs Italiæ infra Venetias, prope Padum sita, long. 33. 10. latit. 44. Hæc mari Adriatico, quod Italiam ab Illyrico dirimit, & à Ceraunijs montibus introrsum Venetias vsq; penetrat, nomen dedit. Nam exterior pars circa Epirum, mare Ionium vocatur. Sed Strabonis & Pauli ætate, toti illi mari, Adriæ appellatio tributa est, Acto. 27. sicut Ptolemæus etiam lib. 3. Geographiæ, orientale Siciliæ latus mari Adriatico allui scribit.

ADRIANVS, militum præfectus, qui, cùm Maximinus Imp. Nicodemiæ iussisset 33. Christianos capi & torqueri, miratus constantiam & alacritatem eorum, suum quoque nomen asscribi in catalago torquendorum petijt. Captus autem, & à coniuge Natalia ad constantiam in confessione & perferendis supplicijs inflammatus, martyrij coronam adeptus est, celebratur die 4. Martij. Alius *Adrianus*, eodem tempore fuit Aegypti præfectus, qui Philemonis & Apollonij martyrum, quos Diocletiani iussu excarnificabat, constantia motus, ipse quoq; Christianam fidem amplectens, paulò pòst insutus culeo in mare proiectus est. *Adrianistæ*, secta Simonianorum apud Theodoretum.

Adulam, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15. Vide Odollam.

Adurám, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 10. הדורם hadoram, ætas eorum. Alius quæstor regis Dauid, 2. Reg. 20. & Roboami, 3. Reg. 12. אדרם Adoram, magnificus.

ÆGIDIVS, natus Athenis, profectus in Galliam, initiò eremita, postea archiepiscopus Rotomagensium fuit tempore Caroli Martelli, circa annum Christi 715.

ÆGYPTVS, nota regio Africæ, ab ortu sinum Arabicum, seu mare rubrum & Arabiæ partem: à meridie, Æthiopiam: ab occasu Libyam: à septentrione mare Mediterraneum attingens: per quam mediam Nilus labitur. Distributa fuit in Nomos seu præfecturas. Ex his Taniten & Heliopoliten, Israëlitis concessas esse, & in Genesi terram Iessen vocari existimant. Est autem EDVCTIO POPVLI ISRAEL EX ÆGYPTO per mare rubrum & desertum, in promissam terram Canaan, facta anno mundi 2453. vnum ex præcipuis & maximè admirandis operibus Dei & testimonijs diuinæ patefactionis, & imago futuræ & æternæ liberationis omnium piorum, qui per Christum ex peccati, legis, Diaboli, & inferni captiuitate liberati, per mare Baptismi, per desertum huius mundi, & per mortem, introducentur in promissam hæreditatem cœlestem, Psal. 94. Ebræ. 3. 4. 11. Ezech. 20. Ac meminit huius profectionis ex Ægypto etiam Strabo lib. 16. Nostro tempore Ægypti regnum Turcico Imperatori paret, & à Selymo, patre Solymanni primùm occupatum est, cæso Campsone Sultano ad Singam flu. in Syria, anno 1516. die 26. Augusti, & paulò pòst Tonumbeio, qui Campsoni successerat, ad portam vrbis Alcairi, strangulato, anno 1517. die 13. Aprilis.

Ægypti metropolis est, Alcair, seu Memphis, in qua hodierno die templum & crypta ostenditur, vbi Maria virgo, Herodis sæuitiam effugiens, cum infante Christo latuerit, Matth. 2. Abest autem Memphis (cuius longitudo 61. 50. latit. 29. 50.) ab oppido Bethlehem, circiter 54. miliaria germanica. In hac profectione Mariam & Iosephum, decem aut duodecim dies consumere, & per Idumæam, seu Arabiam Petræam plenam latronum, iter facere oportuit, in quo tamen mirabiliter eos filius Dei comes itineris defendit, sicut ante annos 1510. populum Israël per eadem loca iter facientem, nube & flamma protexerat. Et sicut eodem tempore, quo Maria in Ægyptum concesit, sanctam anum Elizabeth, cum Iohanne Baptista infante fugientem trans Iordanem, in spelunca montis aliquantisper abscondit, & vmbra manus suæ protexit.

SERIES MVTATIONVM IN TERRA MIZRAIM, SEV IN REGNO ÆGYPTI

præcipuarum, à tempore Diluuij vsq; ad nostram ætatem.

Anno mundi	
1820	MIZRAIM *filius Cham, nepos Noha, primus Aegypti rex anno 146. post Diluuium: a quo Aegyptij in hodiernum vsq; diem se Mizri nominant, Gen. 10.*
2238	IACOB *Patriarcha in Aegyptum ad filium Ioseph migrauit, Gen. 46.*
2453	EXITVS *Israëlitarum ex Aegypto, cuius rex eo tempore Pharao Chencres*

Anno mundi | *cres, in mari rubro submersus est, Exod. 14.*

Sequentium Regum series vsq; ad Cambysem Persam, in Eusebio, & Euterpe Herodoti recensetur.

3440 CAMBYSES, *Psammenito postremo rege capto, Aegyptum occupat, Herod. lib. 3.*

3480 XERXES *Aegyptum recepit, cùm triennio ante à Persis defecisset lib. 7. Herod.*

Aegyptij à Persis, deficiunt, anno 8. Darij Nothi, & 64 annis proprios reges habuerunt vsq; ad Nectanebum II. Quo pulso, Ochus Aegyptum recepit.

3614

3632 ALEXANDER MAGNVS *Aegyptum occupat, & vrbem* ALEXANDRIAM *condit. Inde Ptolemaei eam tenuerunt vsq; ad* AVGVSTVM *Cæsarem, qui Cleopatra & Antonio victis, Aegyptum populi Romani prouinciam fecit.*

28. ante natum Christum.

Postea in ROMANORVM CÆSARVM *potestate mansit annos 730.*

Anno Christi. 703. | *Excussis Romanis*

CALIPHAS *Saracenorum rex, eiusq; posteri, in Aegypto regnarunt annis 450.*

1153 SARRACO *Hyrcanus, Sultani Syriæ præfectus, à postremo Calipha aduersus Almericum Ierosolymæ regem, in auxiliũ vocatus, oppressis Caliphis, regnum Aegypti cum posteris tenuit annis 100.*

1187 SALADINVS *Sarraconis ex fratre nepos, Ierosolymã Christianis eripuit.* MAMALVCHOS *primus instituit, quibus nomen est à* במל *circumcisio,* לקח *accepit, nam ex Christianis parentibus nati, accepta circumcisione Mahometismum professi sunt.*

1229 *Fridericus II. Imp. Ierosolymam pactionibus certis à Sultano recepit.*

1248 MELECHSALA, *qui Ludoicum IX. Galliæ regem ad Damiatam cepit: à Mamaluchis interfectus est. ei successit* TVRENEMINVS *Mamaluchus.*

1268 *Bendocader Antiochiã Christianis eripuit.*

1291 *Melech Vstrephus Ptolemaide occupata Christianos ex tota Palæstina eiecit.*

1494 CAITBEIVS, *qui Baiazetis Turcarum Imp. exercitus in Cilicia profligauit.*

1516 CAMPSON *Aegypti Sultanus à Selymo Turcarum Imp. in Syria occisus. Tonumbeius postremus Aegypti Sultanus à*

1517 *Selymo victus, & Alcairum occupatum est, ac tota Aegyptus in Turcarum potestatem venit. Die 17. Ianuarij.*

ÆGYPTII illius, qui tempore Felicis, præsidis Iudęæ, seditionem mouit, & 4000. sicariorum in desertum eduxit (Act. 21.) historiam recitat Iosephus libro 20. capite 6.

ÆLIA, vrbs Ierosolyma, ab Ælio Adriano Imp. qui eam à Vespasiano euersam rursus condidit, dicta est, vt Dion in vita Adriani refert.

Aemilianus, martyr in Thracia sub Iuliano Imp. crematus est, Trip. lib. 6. cap. 16.

Alius fuit medicus in Africa, ab Honorico rege Vandalorum Ariano, interfectus.

ÆNEAS paralyticus, sanatur à Petro, Acto. 9. αἰνείας, vir laude dignus, ab αἰνέω, vel ab עני miser, afflictus. Æneæ Gazæi eruditus dialogus de natura & immortalitate Animæ & corporum resurrectione extat Tom. 8. Bibl. S. P.

ÆNON, oppidum in ripa Iordanis situm, paululùm infra mare Tiberiadis, è regione ostij Iaboc fluuij in Iordanem se exonerantis, ad quod situs est locus Phanuel, vbi Iacob cum Angelo luctatus, inquit, se vidisse DOMINVM facie ad faciem. In Aenon Iohannes baptizat, Iohan. 3.

AETHIOPIA, amplissima regio Africæ, complectens ferè totum spacium inclusum duobus Tropicis, Cancri & Capricorni, vsque ad Gradum longitudinis 74. ab αἴθω splendeo, ardeo, ὄψ aspectus, facies. Tota enim Zonæ torridæ inclusa est. Hodie Nubia, vnd Priester Johansland. Ebraicè terra כוש Cus, à filio Cham dici existimatur, Gen. 10. 2. Esa. 19. 20. Ezech. 29. 30. 38. Ier. 13. Iudith. 1. 2. Paral. 14. Num. 12. Sed in citatis locis plerisq; non Aethiopiam illam meridionalem, sed regionem Aegypto, mari rubro, & Palæstinæ finitimam in Arabia significari manifestum est. Semina Euangelij in Aethiopia primum sparsa esse existimantur ab Eunucho Candacis reginæ, quem Philippus euangelista baptizauit, Actor. 8. Deinde in Aethiopia euangelion docuit, & ecclesias constituit Matthæus Apostolus: quarum nunc quoq; reliquias superesse sub imperio Prætegiannis seu Belulgianis, eiq; circiter quadraginta Aethiopiæ regna parêre, & Christianam religionem amplecti, scriptores affirmant, ac de

fide, Religione, moribus Aetiopum noſtra ætate vſitatis Damiani à Goës libellus lectu digniſsimus extat.

Aerius, Arij, & Encratitarum dogmata amplexus eſſe ſcribitur.

Aetius Antiochenus, acerrimus propugnator hæreſeos Arianæ, diſsimilem patri filium, & ex non extantibus factum eſſe contendit, ideoq; ἄθεος dictus, fuit præceptor Eunomij, Trip. lib. 5. cap. 13. 19. 32. 34. 36. 39. 42.

Aſeg, oppidum in tribu Aſer, Ioſ. 19. vide Apheg.

Aſſara, oppidum tribus Beniamin, Ioſ. 18.

פרח Parach, creuit, fructifera.

AFRICA, tertia pars orbis, ab Europa freto Herculeo ab Aſia mari rubro ſeiuncta, cuius, Africa propriè dicta, pars eſt, quam deſcribit Ptolemæus lib. 4. cap. 3. Scribunt dictam eſſe Aphricam ab Apher nepote Abrahæ, Gen. 22. cuius rei teſtes citat Ieronymus Alexandrum Polyhiſtorem & Cleodemum. עפר puluerulentus. Sed Eſa. 66. Nahum 3. Ebræam vocem פוט Phut, Aphricam reddiderunt.

Aſricus, ventus ſpirans ab occaſu brumali, *weſt ſudweſt*, Actor. 27. Eſa. 21.

AGABVS, Propheta, prædixit famem, quæ ſub Claudio Imp. ſecuta eſt, Act. 11. prædicit Pauli captiuitatem, Act. 21. Agabus, altus, ſublimis, à גבר. Alius fuit epiſcopus & martyr in Numidia, ſub Valeriano Imp. interfectus.

AGAG, rex Amalechitarum, capitur à Saule, & interficitur à Samuele, 1. Regum 15. vt prædictum erat, Num. 24. אגג ſcribunt ſignificare tectum.

Agapa, virgo, martyr ſub Diocletiano.

Agapetus, pius epiſcopus Romanus tempore Iuſtiniani Imp. Alius Diaconus S. Sixti, ſub Decio interfectus. Alius, epiſcopus Sinnadenſis in Phrygia, Trip. lib. 11. cap. 1.

AGAR, ancilla Abrahæ, Gen. 16. 21. 25. mater Iſmaëlis, vnà cum filio eiecta ex domo Abrahæ, fuit imago Legis ſeu veteris Teſtamenti, cuius filij non fiunt hæredes vitæ æternæ, Gala. 4. Ab hac ſtirpe, poſteri Iſmaëlis nominati ſunt AGARENI: incolæ Arabiæ, quorum mentio fit 1. Paral. 5. Pſal. 82. Baruch. 3. & apud Zonaram Tom. III. in vita Anaſtaſij. In hac regione collocat Ptolemæus Saracenos, quia nomen à Sara libera habere maluerunt, quam ab Agar ancilla. הגר Hagar per Heth, Cingulum, perizoma. הגר Hagar per He, peregrina, à גור peregrinatus eſt.

AGATHA, virgo Catanenſis, Sicula, anno Chriſti 253. die 5. Februarij, ſub Decio tyranno varijs tormentorum generibus lacerata, inter ipſos cruciatus riſu & feſtiuis ſermonibus ſingularem animi læticiam ſpectatoribus indicauit. Cùm ad carceres duceretur, læta ad Deum exclamauit: Niſi corpus meum feceris à carnificibus tuis benè contrectari, non poteſt anima mea cum palma ad Paradiſum introire. Sicut granum, ſi non exutum fuerit theca ſua, & in area fortiter percutiatur, non reponetur in horreo, celebratur à Fortunato lib. 4. & 8. ἀγαθὰ, bona, proba.

AGATHON, Eremita, cuius inſigne illud dictum celebratur: Nullum eſſe laborem difficiliorem, quàm recitare precationem: ſcribitur ſapiens ad intelligendum, impiger ad laborandum, parcus in cibo & veſtimentis fuiſſe, nec vnquam obdormiuiſſe habens aliquid aduerſus quenquam, nec dormire permiſiſſe habentem aliquid aduerſus ſe. Iracundum enim & vindictæ cupidum hominem, etiamſi mortuos excitaret, Deo gratum fore negabat. Obijt die 7. Decembris. Alius fuit Agathon, martyr Alexandrinus.

Agathonica, Pergami martyrio coronata eſt, vt refert Euſebius, lib. 4. cap. 15. in quo Polycarpi Smyrnæi epiſcopi martyrium deſcribit.

Agaunenſes, martyres legionis Thebanæ ſub Maximiano Imp. ad Agaunum vrbem Valeſiæ ad Rhodanum cæſæ, cuius dux fuit S. Mauricius.

Agelius, Nouatianorum epiſcopus 40. annis, à temporibus Conſtantini vſque ad ſextum annum Theodoſij, Trip. lib. 5. cap. 31. lib. 7. cap. 20. lib. 9. cap. 36.

AGGÆVS Propheta, חגי Hagai, ἑορτάζων, feſtum celebrans. Concionatur enim de ornando feſto, de ædificatione templi & conſeruatione miniſterij eccleſiæ, poſt reditum ex Babylone. Floruit initio Darij Hyſtaſpis, ante Chriſtum natum annis 500. 1. Eſd. 5. 6. In PRIMO capite, De iuuanda ædificatione templi, & benignè ac liberaliter tuendo miniſterio euangelij præcipit, & pœnas denunciat auaris, qui nihil ad iuuandam eccleſiam conferunt. Simul etiam oſtendit, Deum aliquos Heroas exuſcitare, qui eccleſiam iuuent, & verbum Dei ament. In SECVNDO, Concionem de CHRISTO inſtituit, qui in templo illo docturus, & miracula editurus ſit.

rus sit. Adhuc vnum modicum est (post paucos annos circiter 500.) & ego commouebo cœlum & terram (exhibebo admirandum opus supra naturæ ordinem, videlicet copulationem cœlestis seu diuinæ, & terrenæ seu humanæ naturæ in filio Dei) & veniet Desideratus cunctis gentibus (Christus, in quo omnes gentes per fidem benedicendæ sunt) & implebo domum istâ gloria (quia Messias in ea docebit & miracula edet.) Deinde monet, omnia Iudæorum sacrificia & opera polluta esse & displicere Deo, quia non ex vero corde per fidem sanctificato proficiscantur. In fine concludit promissione de Christo, cuius typus fuit Zorobabel, ex quo Christus secundum carnem natus est, atq; ita promissionem Dei obsignauit. In titulo Psalmi CXI. latina versio habet, Alleluia reuersionis Aggæi & Zachariæ. Sed in Hebræo, sola vox Alleluia, tituli loco ponitur, nec vlla Aggæi mentio fit, sicut etiam Psal. 147. 148.

Aggi, filius Gad patriarchæ, Gen. 46. Num. 26. חגי Haggi, festum meum.

Agith, vna ex vxoribus Dauidis, mater Adoniæ, 2. Reg. 3. 3. Reg. 1. חגית festiua, solennis.

AGNES, nobilis virgo Romana, martyr, passa anno ætatis 13. quæ & casti pudoris decus & piam confessionem euangelij, inter sæuos cruciatus, & multa miracula, constanter retinuit, quæ describerunt Prudentius περὶ στεφάνων vltimo, & Ambrosius in præfatione libri de Virginibus. Item, de Officijs lib. 1. cap. 41. August. de vita eremitica ad sororem, cap. 25. ἁγνή, casta, pudica.

AGNOETAS Nicephorus libro 18. capite 50. docuisse scribit, Deum quidem verbum omnia nosse. Humanitatem verò, secundum subsistentiam ei vnitam permulta ignorare. Sed eodem in loco, Arianæ sectæ riuum esse Agnoëtarum hæresin dicit, qui Filium patre minorem esse inde probarint, quod diem & horam iudicij ignoraret. Non igitur humanam tantum Christi naturam, sed alteram quoque humanâ priorem, Iudicij diem nescire, ex Marc. 13. Matth. 24. ideoque patre minorem esse, contendisse videntur. Hos Gregorius lib. 8. Ep. 42. refutans, ait: Pater solus dicitur scire diem Iudicij, quia consubstantialis ei Filius, ex eius natura, quæ est super Angelos, habet, vt hoc sciat, quod Angeli ignorant. Vnde & hoc intelligi subtilius potest, quia incarnatus vnigenitus, factusq; pro nobis homo perfectus, in natura quidem humanitatis nouit diem & horam iudicij: sed tamen hunc non ex natura humanitatis nouit. Quod ergo in ipsa nouit, non ex ipsa nouit: Quia DEVS & Homo factus, diem & horam iudicij, non nisi per deitatis suæ potentiam nouit: Diem ergo & horam Iudicij scit DEVS & Homo. Res autem valdè manifesta est: quia quisquis Nestorianus non est, Agnoëta esse nullatenus potest. Nam qui ipsam DEI sapientiam fatetur incarnatam: qua mente valet dicere, esse aliquid, quod DEI sapientia ignoret?

AGRIPPA, filius Herodis Agrippæ, anno post patris obitum 5. ætatis suæ 22. Christi 61. à Claudio Imp. Rex Chalcidis constitutus est, & Præses templi & Sacerdotum creandorum, sub quo Ierosolyma à Tito Vespasiani filio euersa sunt. Coram Agrippa causam dixit Paulus captiuus, Actor. 25. 26. Obijt Agrippa anno Christi 78. anno post excidium Ierosolymæ quinto. Agrippa, æger pedibus, vel ægrè partus, qui nascens ex aluo matris pedibus primùm prodit.

Agrippinus, Alexandriæ episcopus. Euseb. lib. 5. cap. 9. & sequenti cap. 10. de Academia Alexandrinæ ecclesiæ adiuncta.

Ahaiath, 4. Reg. 16. In Ebræo est אוי Aua. Vnde postea in eodem capite nominantur Euæi. Sed qui populus aut quæ regio sit, nondum inueni. Verùm Syriæ partem esse consentaneum est.

Ahenrémmon, duo oppida in tribu Iuda prope Gerara, Ios. 15. 19. 21. עין oculus. רמון malum punicum.

Ahia, scriba regis Salomonis, 3. Reg. 4. אחיה, frater Domini.

Ahias, Propheta, Silonites, defert Hieroboamo regnum decem tribuum, 3. Regum 11. 2. Paral. 9. 10. eidemq; Idolatræ mortem filij & excidium familiæ prædicit, 3. Regum 14. אחיה AHiah, frater Domini.

Ahiasar, præfectus prætorio Regis Salomonis, 3. Regum 4. אחישר frater meus princeps.

Ahialath, vrbs sita ad littus maris rubri, in finibus Idumææ, 2. Paral. 20. 8. vide Ahila, & Haila.

AHIALON, oppidum Leuitarum in tribu Dan, Ios. 19. 21. 2. Par. 11. 28. אילון Aialon, ab Aial, ceruus.

AHIALON, Iudex populi Israël, ex tribu Zabulon, Iud. 12. אילון Elon, quercus.

AHIEL, de Bethel, instaurauit vrbem Ieri-

Iericho, à Ioſua euerſam, 3. Regum 16. Ioſ. 6.

חיאל Hiel, viuit Deus.

Ahiezer, filius Amiſaddai, princeps tribus Dan in deſerto, Num. 1. 2. 7. 10. אחיעזר frater meus auxiliator.

Amiſadai, populus meus ſufficiens.

AHILA, vrbs Idumææ, ſita ad littus maris rubri, & emporium celebre, ex quo merces Arabiæ Felicis ad Gazam portum maris mediterranei camelis olim tranſuehebantur, 1. Reg. 14. 16. habet gradus long. 65. 36. latit. 29. 15. Fit eius mentio apud Procopium & Plinium. אילת Elath, fortitudo.

Ahilud, pater Ioſaphat cancellarij regum Dauidis & Salomonis, 2. Reg. 8. 3. Regum 4. אחילוד fratris mei natus.

AHIM, oppidum ſacerdotale tribus Simeon, propè Gerare, verſus meridiem, Ioſ. 19. 21. 15. עין Ain, oculus.

Ahion, oppidum in tribu Nephtalim, 3. Reg. 15. 4. Reg. 15. עיון aceruus.

Ahira, filius Henam, princeps tribus Nephtalim in deſerto, Num. 1. 2. 7. 10. אחירע fratris mei amicus. עינן Enan, nubes.

Ahod, filius Simeonis, Gen. 46. אחד Ohad, clamor.

Ain, oppidum tribus Simeon, propè Geraram, idem quod Ahim, Ioſ. 21. 15. 19. עין oculus.

AICHAN, patronus Ieremiæ Prophetæ, pater Godoliæ, quem captis Ieroſolymis, Nabuchodonoſor Iudææ præfecerat, Ierem. 26. 4. Reg. 22. 25. 2. Paral. 34. אחיקם Ahikam, frater ſurrexit.

AIOTH, Iudex populi Iſraël, ex tribu Beniamin, tertius à Ioſua, interficit Eglon regem Moabitarum, Iud. 3. אהוד Ehud, glorioſus.

Aioth, oppidum in tribu Beniamin, Eſa. 10. עיית Aiath, aceruus.

Alab, in tribu Aſer, Iud. 1. אחלב AHelab, à Halab, lac.

Alaphion, à dæmonio liberatus per Hilarionem, cum tota familia Chriſti doctrinam amplexus eſt, Tripart. libr. 6. capite 28.

ALBANVS, primùm epiſcopus in vrbe Macedoniæ Philippis. Inde pulſus ab Arianis Romam ad Leonem primum epiſcopum venit. Roma Mediolanum ad D. Ambroſium profectus eſt. Poſtea in Germania paſsim Arianos refutans, tandem Moguntiæ à Francis Rhenum tranſeuntibus interfectus eſt, anno Chriſti 425. Alius *Albanus* martyr, tempore Diocletiani in Britannia paſſus 10. Cal. Iulij, de quo Fortunatus: Egregium Albanum fœcunda Britannia profert. Vide Bedam lib. 1. c. 7. hiſtor. Eccleſ.

ALBERTVS Magnus, Germanorum Varro, in omni doctrinarum genere excellenter eruditus, cuius extant ſcripta Mathematica, Phyſica, Ethica, Dialectica, &c. in Sueuiæ agro Lauingenſi ex regulis Bolſtadienſibus ortus eſt, & epiſcopus Ratisbonenſis fuit anno Chriſti 1261. ſed ſponte reſignato epiſcopatu, vt ſtudijs vacare commodius poſſet, Coloniæ vixit, vbi anno Chriſti 1280 anno vitæ 80. obijt. Albertus, nobilis Boiemus ſecundus epiſcopus Pragenſis in Poloniam & Pruſsiam Chriſtianæ religionis propagandæ cauſa profectus, à barbaris Sudouitis propè Fiſchauſen die 23. Aprilis, A. C. 997. interfectus eſt. Corpus in Poloniam relatum Gneſnæ ſepultum eſt.

Albigenſes, tempore S. Ludoici regis Galliæ in comitatu Toloſano ſenſerunt corpus Chriſti in pane euchariſtiæ non aliter quàm in cunctis rebus alijs eſſe, ijdem qui VValdenſes.

Albinus, anno quarto Neronis, Iudææ præfectus eſt, poſt Feſtum, cuius in actis mentio fit.

Albinus Nannetenſis, Gallus, epiſcopus Andegauenſis, vixit circa annum Chriſti 720. obijt Calendis Martij. Alius fuit martyr Anglicus, ſub Diocletiano trucidatus.

ALCHAT, vrbs in tribu Aſer, prope Tyrum, Ioſ. 17. חלקת Helkath, vel Chelkath, ager, ſeu hæreditas diuiſa.

Alcibiades, Lugduni propter confeſsionem Euangelij, ſub Antonino Vero, cum Attalo, Blandina & alijs comprehenſus fuit. Hic cùm ſale, pane & aqua tantùm vteretur, reuelatione diuina mandatum eſt Attalo, vt admoneret Alcibiadem, vt communibus cibis cum cæteris veſceretur, ne alijs formam ſcandali relinqueret, Euſeb. lib. 5. cap. 3. in fine.

Alcimus, transfuga & proditor, conſtituitur ſummus ſacerdos à Demetrio, 1. Macc. 7. & 9. 2. Macc. 14.

ALCIMVS Auitus in Archiepiſcopatu Viennenſi Iſacio patri ſucceſsit circa annum Chriſti 500. Refutationes Arianorum, Neſtor. Eutych. & Pelagij. Item Epiſtolarum libros 9. Homilias & Poëmata ſcripſit,

scripsit, ex quibus sex libelli præcipuas Geneſis & Exodi hiſtorias explicantes ſuperſunt. In Epitaphio eius hi verſus extant:

Quem pietas, quẽ larga manus, quẽ fama perennat,
Orator nullus ſimilis, nullusq; Poëta.
Qui vixit, viuit: perq; omnia ſecula viuet.

ALCORAN, lex ſeu doctrina Mahometi (vel Mermpanis, vel Empem Peuceri, nam autor Alcorani, vel qui nunc extat, incertus eſt) rhythmis expoſita, & ex Iudaica, Chriſtiana & Ethnica religione conſuta. Quæ etiamſi Moſen, Prophetas, Euangelia & Pauli epiſtolas non omnino abijcit, & interdum laudat: tamen præcipuos Chriſtianæ fidei articulos, de duabus naturis in Chriſto, de tribus perſonis ὁμοουσίοις, de Remiſsione peccatorum gratis propter Chriſtum donanda, &c. negat & abolet, & alia impudentiſsima mendacia tuetur, quæ F. Ricardus cap. 9. & alibi refutat. Vox Alcoran, Arabica ſeu Ebræa eſt, à תורה Thorah, lex, doctrina. Al, articulus eſt; vt in voce Almanach, numeratio, à מנה Mana: & Alkair, vrbs, à קיר.

ALEXANDER, Macedo, filius Philippi, victo Dario rege Perſarum, Monarchiam totius orbis terrarum occupauit anno mundi 3634. ante Chriſtum natum annis 328. Huius mentio fit 1. Macc. 1. 6. Dan. 7. & 11. Ἀλέξανδρος opitulator, adiutor, Ἀλέξανος. 1. Macc. 10. ſcribitur anno 160. poſt regnum Græcorum in Syria regnaſſe *Alexander filius Epiphanis*. Is Alexander, obſcuro genere natus, fingebat ſe Antiochi filium eſſe, atq; ea occaſione regnum Syriæ tenuit quinq; annos, adiuuante Ptolemæo Philometore Ægyptí rege, cuius filiam Cleopatram Alexander vxorem habuit.

Alexander, quem in tumultu Epheſino Iudæi protrahunt, vt Iudæos apud vulgus Epheſinum excuſaret, & omnem culpam in Paulum & ipſius comites transferret (Actor. 19.) exiſtimatur eſſe faber ille, de quo Paulus 1. Tim. 1. & 2. Tim. 4. queritur, & à quo Timotheum ſibi iubet cauere.

Alexander, epiſcopus Ieroſolymitanus annis 40. ex cuius Bibliotheca Euſeb. lib. 6. cap. 16. ſcribit ſe materiam hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſumſiſſe, ſub Decio inter tormenta expirauit, die 18. Martij. Euſebius lib. 6. cap. 29.

Alexander, epiſcopus Alexandrinus, quem ſibi prælatum eſſe Arius dolens, mouit controuerſiam de filio Dei, de qua extat epiſtola huius Alexandri epiſcopi, hiſtoriæ Tripart. lib. 1. cap. 12. 13. 14. Succeſſor eius fuit Athanaſius, qui Symbolum Athanaſianum condidit. Alius *Alexander*, epiſcopus Conſtantinopolitanus. Ad hunc extat longa epiſtola Alexandri Alexandrini epiſcopi, in qua tota Arij controuerſia eruditè explicatur, hiſtoriæ Tripart. lib. 1. cap. 14. Præfuit eccleſiæ Conſtantinopolitanæ annos 33. Vixit 83. Trip. lib. 4. cap. 8. Alius, medicus, martyr Lugduni in Gallia beſtijs obiectus, & cum beſtiæ ipſi parcerent, iugulatus eſt, ſub Antonino Vero Imp. Euſeb. lib. 5. cap. 3. Alius *Alexander* & Caius Apameæ in Syria ſub Antonino paſsi ſunt die 10. Martij. Alius Alexander, ſacerdos Iudaicus, collega Annæ & Caiphæ, Actor. 4.

ALEXANDRIA metropolis Ægypti, condita ab Alexandro magno, inter Mareotidem paludem & mare mediterraneum. Habet gradus long. 60. 45. latit. 31. 0. Strabo lib. 7. Duo maria Alexandriam vndique alluunt, alterum à ſeptentrione, quod Ægyptiacum dicitur, alterum à meridie, quod Mariæ lacus, & Mareotis appellatur. Hunc Nilus multis foſsis tùm è ſuperioribus partibus, tùm è lateribus adauget, per quæ multò plura importantur, quàm è mari. Sic vrbs Alexandria ſecundum 30. ſtadiorum longitudinem velut in Iſthmo ſita eſt, qui cùm ſinuoſus ſit, duo promontoria in mare emittit, inter quæ Inſula oblonga, Pharus, continenti adiacet, quæ portum claudit. Hæc deſcriptio ſitus Alexandriæ inter aquas & maria, etſi prorſus cum prophetæ Nahumi verbis conuenit: tamen certum eſt Alexandriam annis 400. poſt Nahumi tempora primum ab Alexandro Magno conditam extitiſſe. Nec fuiſſe antea eo in loco vrbem ex Strabone apparet & Arriano, qui initio lib. 3. conditionem Alexandriæ deſcribens, inquit: ἐλθὼν δὲ ἐς κάνωβον, καὶ κτίσας τὸν λίμνην τὸν μαρίαν ἐπιπλοῦσαι, ἐνθυμήθη ὅπως καὶ Ἀλεξάνδρεια πόλις ἔσται Ἀλεξάνδρου ἐπώνυμος· καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ὁ χῶρος κάλλιστος κτίσαι ἐν αὐτῷ πόλιν, καὶ ἡγεῖσθαι αὐ εὐδαίμονα τὴν πόλιν. Πίθος ἦν λαμβάνῃ αὐτὸν τὸ ἔργον καὶ αὐτὸς τὰ σημεῖα τῇ πόλει ἔθηκε, ἵνα τι ἀγορᾶν ἐν αὐτῇ δείμασθαι ἔδει, καὶ ἱερὰ, καὶ τὸ τεῖχος ἢ περιβεβλῆσθαι, &c.

Quare vocabulo No vetuſtiſsimam ſuperioris Ægypti metropolim THEBAS ſignificari quidam exiſtimant:

ὅτι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται.
αἰθ' ἑκατόμπυλοι εἰσὶ, διηκόσιοιτ' ἐν ἑκάστῳ.
ἀνέρες ἐξιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν.

Hæc ducentis post Nahumum annis, à Cambyse Persarum rege horribiliter vastata est, vt strabo narrat.

Nostro tempore duas tantùm in Ægypto vrbes munitas florere, narrant, qui inde veniunt. alteram amplissimam & populosissimam, supra verticem Δ in vtraque Nili ripa iacentem, Alcair, quam Memphin antiquitus, & à Prophetis NOPH, appellatam esse, consentaneum est. alteram Alexandriam, tribus germanicis miliaribus à Canopico Nili ostio distantem, extrinsecus quidem muris & turribus cinctam, sed intra mœnia vastam, & magna sui parte desertam: ex qua nunc quoque Veneti merces quotannis auehunt.

Vt autem vrbs NO AMON, etiamsi situ loci munitissimo, & multitudine ciuium, & auxilijs gentium, ipsi subditarum, vel confœderatarum, planè inuicta esse videbatur; tamen horribiliter capta & euersa est: ita vrbem NINIVEN quoque, horribili excidio & πανωλεθρίᾳ oppressum iri Nahumus prædicit, sicut paulò pòst, regis Iosiæ temporibus Sophonias etiam cap. 2. vaticinatus est, Et extendet manum suam super aquilonem & perdet Assur; & Niniuen ponet in solitudinem, & in inuium & quasi desertum. Ieronymus Ebræam vocem נוא No, vertit Alexandriam, Ierem. 46. Ezech. 30. Nahum. 3. Verbum נוא significat irritare, prohibere, vlcisci. Schola Alexandrina celebratur in Euseb. lib. 5. cap. 10.

ALEXIVS, Romanus, cum nuptiarum die sponsa ei ad lectum adducta esset, dato ei annulo aufugit, & sese mendicorum cœtibus in Syria inseruit, &c. Huius historiam legat & credat qui volet, in sanctorum legendis. Scribitur sub Arcadio & Honorio Imp. obijsse. Fit eius mentio 27. q. 7. C. scribit nobis.

ALICARNASSVS, Cariæ vrbs in Asia minori, patria duorum insignium historicorum, Herodoti & Dionysij, cuius mentio fit 1. Maccab. 15.

Alima, vrbs in regione Galaad, 1. Maccab. 15.

Almericus, qui ideas in mente diuina creare & creari docuit, Parisijs crematus sub Innocentio III. pontifice, circa annum Christi 1200.

ALGERVS, de Sacramento corporis & sanguinis Dominici tres libros lectu non indignos scripsit: tametsi Transubstantiationem palàm adstruit.

Almon, ciuitas sacerdotalis in tribu Beniamin, Ios. 21. עלמון iuuenis.

ALLELVIA, Ebræum verbum est, Imperatiui modi, coniugationis Piel. הללו Hallelu, laudate, celebrate. יה Iah, abbreuiatum nomen Iehoua.

Alogiani, negant λόγον, Iohan. 1. esse Deum, Ideo Iohannis Euangelion & Apocalypsin reijciunt.

ALPHÆVS, pater Matthæi Apostoli, Marc. 2. alius pater S. Iacobi minoris, Matth. 10. Marci 1. 3.

אלפי Tribunus, qui præest mille militibus.

Aluhan, filius Sobal, nepos Seir, Geneseos 36.

עלון Aluan, excelsus. Alius dux Idumææ, Gen. 37.

Alul, oppidum Iudææ, Ios. 15. חלחול HalHul, orauit infirmus.

Amaad, ciuitas in tribu Aser, Iosuæ 19. עמעד populus ornatus.

Amalarius, archiepiscopus Treuirensis, tempore Ludouici Pij, librum de Officijs diuinis scripsit.

Amalbertus, tempore Caroli magni in Bauaria vixit in monasterio Metona ad ostium Isaræ.

AMALECH, filius Heliphaz, nepos Esau, Gen. 36. Inde *Amalechitæ* pars Idumæorum, vicini Iudææ versus meridiem, Num. 13. contra quos pugnat Moses, Exodi 17. & postea Israëlitæ, Num. 14. Hos Saul iubetur delere, 1. Reg. 15. iuxta legem, Deut. 25. Fit eorundem mentio Gen. 14. Deut. 25. Num. 24. Iud. 3. 5. 6. 10. 2. Reg. 1. Psal. 82. עמלק Amalek, id est, populus lambens, à לקק lakak, vel canis rediens ad vomitum, à קא vomitus. עמל laborauit.

Amalech, 3. Regum 21. In Ebræo est בן המלך Benhamelech, filius regis.

Amam, oppidum tribus Iuda, Iosuæ 15. אמם formidabilis.

AMAN Macedo natione, apud Asuerum Persarum regem in summa autoritate fuit: postea cùm Mardochæo & genti Iudaicæ exitium strueret, suspensus in patibulo, quòd Mardochæo parauerat, οἱ αὐτῷ κακὰ τοῦξεν ἀνὴρ, ἄλλῳ κακὰ τούχων. In libro Esther. המן Haman, à multitudine seu copia diuitiarum. Inde Mammon.

Amana, Cant. 4. Veni de capite Amana, de monte Amano, qui Ciliciam à Syria disiungit.

AMAN-

AMANDVS, episcopus Vltraiectensis & postea Argentinensis, à Dagoberto Galliæ rege constitutus circa annum 630. tandem anno ætatis 90.

Præsul amauit oues proprias & pauit Amandus,
Idcirco superis semper amandus erit.
Ille Deum docuit ardenter Amandus amandum,
Et nobis igitur semper amandus erit.

AMANITIS, regio Ammon, 2. Macc. 4. vel natus in regione Ammonitide, 3. Reg. 14. Nehem. 2. Tobias seruus Ammanites.

Amantius, martyr Romæ, sub Adriano Imperat. Alius fuit presbyter dono sanandi clarus, de quo Gregor. dial. 3. capite 30.

Amarias, summus sacerdos tempore Iosaphat, 2. Paral. 19. Alius Leuita, tempore Ezechiæ, 2. Par. 31. אמריה Amariah, verbum Domini.

AMASA, consobrinus Ioab, natus ex sorore Dauidis Abigaële, 1. Paral. 2. Capitaneus Absolonis seditiosi, 2. Reg. 17. 19. interficitur à Ioab, 2. Reg. 20. עמשא Amasa, populum leuans.

AMASIAS, vndecimus Rex Iudæ, filius Ioas, 4. Reg. 14. 2. Paral. 25. Alius sacerdos Bethel, Amos 7. אמציהו Amaziahu, robustus Domini.

Amasias, Capitaneus regis Iosaphat, 2. Paral. 17. עמסיה onus Domini.

Alius, dux Phacee regis Israël, 2. Paral. 28. עמסא. & 2. Paral. 29. pater Mahath.

Amathi, pater Ionæ Prophetæ filius viduæ Sareptanæ, quem Elias vitæ reddidit à iudæis existimatur, quæ nato filio inquit: Nunc cognoui quia verbum Dei in ore tuo veritas est, & ob hanc causam puerum ipsum sic vocatum. Amathi enim significat veritatem, Ion. 1. 4. Regum 14. אמתי Amithai, veritates meæ.

Amathitis, regio, aliàs Emath seu Hamath dicitur, 1. Macc. 12.

AMATHÆVS, filius Canaan, nepos Cham, Gene. 10. Ebraicè חמתי Hamathi. Ab hoc nomen accepit terra Hamaht seu Emath.

Amator, episcopus Antisiodorensis, obijt circa annum 690.

AMBROSIVS, episcopus Mediolanensis ab anno Christi 377. vsq; ad 403. temporibus Valentiniani, Gratiani, Valentiniani II. Theodosij & Honorij Imperatorum. Pater ipsius fuit Ambrosius, senator Romanus & præses Galliæ, frater Satyrus, soror Marcellina. Ipse à Valentiniano ad regendam Liguriam missus, cùm Mediolani, Auxentio episcopo mortuo, magna certamina de electione essent, à toto populo ad episcopi munus vocatus est, antequam baptismo initiatus esset. In Episcopatu, viua voce & scriptis eloquentissimis, fideliter illustrauit veram de Deo doctrinam, & acerrimè refutauit hæreticos, Arianos, Ethnicos, Marcionitas, Nouatianos. Articulum de diuinitate filij Dei & ὁμουσίᾳ cum æterno patre, libris quinq; de fide ad Gratianum Imperatorem, Valentiniani filium, scriptis, eruditissimè explicauit & muniuit. Eiusdem Gratiani rogatu, tres libros de Spiritus sancti diuinitate edidit. Articulum de Creatione splendidissimè illustrauit in Hexaemero. Doctrinam de Libero arbitrio, & gratia iustificante duobus libris de vocatione gentium eruditissimè exposuit, tametsi hos Prosperi Aquitanici esse, quidam indicant. De bonis Operibus, seu virtutum omnium officijs, tres libros scripsit, ac de virginum præcipuè Deo consecratarum officijs multa in diuersis libris grauissimè præcipit. De Baptismo & Cœna Domini, in libro, de ijs, qui mysterijs initiantur: item in sex libris de sacramentis, doctrinam de substantia & vsu illorum, & ritus Baptismi præcipuè, Ambrosij tempore vsitatos, commemorat. De pœnitentia duos libros reliquit, quorum pars maxima in Nouatianorum refutatione consumitur. De resurrectione mortuorum insignis & splendida confessio est secunda oratio funebris de Satyro fratre. Suntq; dignissimæ lectu orationes in morte Theodosij, & Valentiniani Imp. dictæ, & Epistolarum liber quintus. Edidit & in Euangelion Lucæ, & omnes Pauli epistolas & tredecim Psalmos, & multas veteris Testamenti historias, commentaria, quæ in quarto & quinto Tomo operum ipsius congesta sunt. Memoriam ipsius celebrat ecclesia latina die 4. Aprilis. Græca die 7. Decembris.

Alius fuit Ambrosius, Didymi Alexandrini discipulus, Theodosij iunioris temporibus, cuius Ieronymus mentionem facit. Alius, episcopus Biturigum in Gallia,

temporibus Pipini regis. Alius Ambrosius Diaconus, qui Origenem, à quo ex secta Marcionitarum liberatus fuerat, ad scribendos commentarios impulit, eique sumtus præbuit. Euseb. libro 6. capite 17. 20.

Amelberga, virgo Gallica, à Carolo mano adolescente adamata, constanter virginei pudoris decus retinuit.

Amelech, pater Hieremiel, Ierem. 36. המלך hamelech, rex.

AMIHEL, filius Gemalli, explorator de tribu Dan, Num. 13. עמיאל Amiel, populus Dei. גמלי Gemalli, Camelus, vel retributor. Alius pater Machir, 2. Regum 9.

Amithal, vxor Iosiæ, mater Ioachaz & Sedechiæ regum, 4. Reg. 23. 24. חמוטל Hamutal, חם caluit, טל ros.

AMINADAB, filius Aram seu Ram, abnepos patriarchæ Iuda, 1. Paral. 2. Ruth. 4. Matth. 1. Luc. 3. socer Aaronis summi sacerdotis, Exod. 6. Hunc Aminadab, Ebræi scribunt ducem fuisse tribus Iuda in exitu ex Ægypto, & primum post Mosen, in diuisas maris rubri aquas ingressum esse. & ad illam historiam accommodat Lyra dictum cant. 6. Anima mea conturbanit me propter quadrigas Aminadab. עמינדב populus meus spontaneus, seu populi mei princeps. Nam principes in Ebræa lingua nominantur נדיבים à liberalitate, munificentia, quæ maximè conuenit principibus, à נדב sponte dedit, munificus fuit.

Aminadab, ciuis Cariathiearim, in cuius domo Arca fœderis aliquot annis custodita est, 1. Reg. 7. Alius, frater Dauidis regis, 1. Reg. 16. 17.

Amma, oppidum tribus Aser, maritima inter Tyrum & Ptolemaidem, Ios. 19. Iud. 1. עמה Ammah, è regione. Iud. 1. חלבה Helbah, Iac.

Ammad, vrbs in tribu Nephtalim, ad radices Libani, Ios. 19. vide Emath. חמת Hamath, ira, furor.

Ammahus, vbi duces Antiochi castrametantur, 1. Macc. 3. 4. est oppidum Emmaus, prope Bethoron, cuius mentio fit Lucæ 24.

AMMIVD, pater Elisama, ducis populi Israël in deserto, proauus IOSVÆ, Numer. 1. 2. 7. 1. Paral. 7. עמיהוד Ammihud, populi mei gloria.

Alius, pater Samuelis, delecti ad diuisionem terræ, ex tribu Simeon, Numeror. 34.

Ammiur, pater Tolmai soceri Dauidis, proauus Absolonis, 2. Reg. 13. עמיחור AmmiHur, populus meus candidus.

Amnua, Philadelphina prophetissa, celebratur à Miltiade, Euseb. libro 5. capite 15.

AMMON, filius Loth, Gen. 19. Ebraicè בן עמי Ben Ammi, filius populi mei, stirps Ammonitarum, qui Palæstinæ versus orientem proximi fuerunt, metropolis eorum est Rabbath, postea Philadelphia dicta, cuius long. 68. 0. latit. 31. 20. Fit Ammonitarum mentio, Ierem. 49. Ezech. 21. 25. Amos 1. Deut. 2. 23. Numer. 21. Ios. 13. 12. Iud. 3. 19. 11.

Ammon, eremita Ægyptius, in Vitis Patrum.

Ammon, miles, confessor, Euseb. lib. 6. cap. 31.

Ammonaria, virgo, martyr Alexandriæ, sub Decio, Euseb. eodem loco.

AMMONIVS, philosophus Christianus, præceptor Origenis, Euseb. lib. 6. cap. 16. Alius fuit Origenis discipulus, monachus, qui cùm ad episcopatum ecclesiæ Alexandrinæ vocaretur, aurem sibi abscidit. postea Euagrium fugientem episcopi functionem obiurgat, quòd linguam sibi ipse exciderit, quia non velit eam, ad illustrandam prædicatione euangelij gloriam Dei conferre. Ne tibi, inquit, arrogare videaris, non vteris gratia Dei. Trip. lib. 8. cap. 1. Scribitur obijsse in Cypro die 9. Febr. Alius Alexandrinus Harmoniam quatuor euangeliorum ab Eusebio canonibus illustratam composuit, postea martyr sub Diocletiano. Harmonia Ammonij & Tatiani extat Tom. II. Bibl. S. patrum.

AMMON, filius Dauid, 2. Reg. 3. stuprat sororem Thamar, ideoque ab Absolone fratre interficitur, 2. Reg. 13. אמנון Amnon, veritas.

AMON, filius Manasis, decimus septimus rex Iuda, patris impietatem, sed non pœnitentiam, imitatus est, 2. Paral. 33. 4. Regum 21. Ierem. 1. Sophon 1. Matthæ. 1.

Amon, præfectus vrbis Samariæ, 3. Regum 22. 2. Paral. 18. אמן fidelis. vnde Amen.

Amon, ciuitas in tribu Aser, Ios. 19. חמון Hamon, ardor, æstus, vel Idolum Hammonis.

Amon, Zeno, Ptolemæus, Theophilus, martyres Alexandrini sub Decio, die 20. Decembris.

Amona

Amena, ciuitatis nomen, Ezech. 39. המונה Hamonah, multitudo.

Amopha, oppidum in tribu Beniamin, Ios. 18. Ebraicè, מעצה Mozah, stipula, palea.

AMORRHÆI, gens terræ Canaan, quæ ab Amorrhæo filio Canaan, nepote Cham nomẽ habuit, Gen. 10. & in duas regiones distributa fuit, alteram cis Iordanem postea tribus Iuda: alteram trans Iordanem tribus Ruben & Gad occupauit, cuius metropolis fuit Esebon, Numer. 21. 32. Ios. 10. quinq; reges Amorrhæorum cis Iordanem recensentur, qui Hierosolymam, Hebron, Lachis, Eglon & Ierimoth tenuerint. Apparet igitur latissimè eos regnasse, & potentissimam gentem fuisse. אמור loquax, eloquens.

AMOR, discipulus S. Pirminij, primus abbas Amorbachiensis cœnobij fundati anno 734. à S. Bonifacio & Pipino Caroli patre.

AMOS, Propheta σύγχρονος Esaiæ & Oseæ, cuius liber totus est concio pœnitentiæ, accusans peccata, & comminans horrendas pœnas, vnde etiam congruens nomen habet עמוס Amos, onus, per Samech. citatur Actor. 7. Phrasis qua in primo capite vtitur: Super tribus sceleribus, & super quatuor, non conuertam eum, vel propter tria scelera & quatuor, non parcam ei: significat Deum propter summam & extremam impietatem, eos horrendis pœnis perditurum esse. Nam septenarius numerus Ebræis plenus & absolutus est, quo finito iterum ab initio numerare incipiunt, vt in hebdomadis dierum & annorum apparet.

AMOS, pater Esaiæ prophetæ, filius Ioas regis Iuda, & frater Amasiæ, Esa. 1. 4. Reg. 19. אמוץ AmoZ, fortis, robustus, per Zade. Munsterus putat eundem esse Amos Prophetam Thecuiten & patrem Esaiæ.

Amos, pater Mathatiæ in Genealogia Christi, Luc. 3. Alius, Abbas Ægyptius tempore Constantini magni celebratur lib. 1. Tripartitæ.

AMOTHOR, ciuitas Leuitarum in tribu Nephthalim, Ios. 21. existimo oppidum Emath esse. חמות דאר Hamoth Dor, ita incolæ.

Amphar, in tribu Zabulon, Ios. 19. Ebraicè מתאר Methoar, forma.

Amphilochius, episcopus Iconij in Lycaonia, reprimit Euchetarum hæresin, Tripart. lib. 7. cap. 11. Ad hunc scripsit Basilius librum de Spiritu sancto.

Amphion, episcopus Epiphaniæ, in Cilicia, confessor sub Maximiano, Tripart. lib. 1. cap. 10.

AMPHIPOLIS, vrbs Macedoniæ, Thraciam versus sita ad Strymonem flu. cuius brachijs, vtrinq; claudi, atque inde nomen ipsi ab Athenienfibus, qui coloniam eò deduxerunt, impositum esse scribitur: cùm antea Ἐννέα ὁδοὶ nominaretur, teste Thucyd. lib. 4. pag. 112. Herodoto lib. 7. pap. 217. Hodie Seres vocatur, vbi Turcarum moneta peculiari officinæ sede cuditur. Distat à Philippis circiter 10. mili. german. longitut. 50. 8. latit. 41. 30. Hanc vrbem pertransit Paulus, Act. 17.

Amplias, amicus S. Pauli, cuius mentio fit Rom. 16. postea episcopus Smytnæ, fortasse ab עם & פלל iudicauit, Iudex populi.

AMRAM, filius Caath, pater Mosis & Aaronis, Exod. 6. Num. 3. 26. עמרם populus excelsus.

AMRAPHEL, Rex Sennaar seu Babyloniorum, Gen. 14. existimatur fuisse Nini filius, quem Zamein Ninian Berosus vocat. אמרפל dixit ruens, vel dictus euersor.

AMRI, sextus rex Israël, pater impij regis Achab, ædificauit Samariam, vbi cultum peculiarem instituit, 3. Reg. 16. Mich. 6. עמרי.

Amul, filius Phares, nepos Iudæ Patriarchæ, Genes. 46. Num. 26. חמול Hamul, misericors.

Anab, oppidum prope Hebron, Ios. 1. 15. ענב botrus.

ANA, & AVA, Esai. 37. 4. Regum 18. הנע ועוה D. Ieronymus lib. 11. comment. in Esaiam monet, LXX. miscuisse duarum gentium nomina in vnam dictionem, Annaueaua, sed apud Ebræos, duas distinctas dictiones esse. Deinde abrumpens explicationem, Manifesta, inquit, transcurrimus, vt in dubijs immoremur. Neque ego adhuc alibi inueni, quænam, aut vbi hæ vrbes vel regiones sitæ sunt. Vocabulum עוה Aua alioquin ijsdem ferè literis scriptum est, quibus Deut. 2. & Iosu. 13. Euæi, qui prope Gazam habitarunt, & à Cappadocibus seu Caphthorim, Philistinorum cognatis eiecti esse scribuntur.

Anacletus, episcopus Romanus, tempore Titi Imp. Euseb. lib. 3. cap. 12. 14. Huius circumferuntur tres epistolæ com-

mentitiæ, quibus Romani Pontificis primatus, & Patriarcharum & Metropolitanorum gradus, qui tunc nondum fuerunt in rerum natura, constituuntur. Sub Domitiano propter confessionem Euangelij interfectus est.

Anamehel, Turris Ierosolymæ, cuius mentio fit 2. Esd. 3. Ierem. 31. Zach. 14. חנמאל Hananel, Gratia Dei.

Anamehel, patruelis Ieremiæ, Ierem. 32. חנמאל Hanameel.

Anamelech, Idolum Sapharuaim, 4. Regum 17. ענמלך mitis seu adflictus Rex.

Anan, filius Iegadaliæ, Ierem. 35. חנן Hanan, donauit, misertus est.

ANANI, Propheta, tempore Asa regis Iuda, 2. Paral. 16. existimatur fuisse pater Hieu prophetæ, cuius mentio fit 3. Regum 16. Alius frater Nehemiæ instauratoris murorum vrbis Ierosolymæ, 2. Esd. 7. 1. חנני Hanani, gratiosus.

ANANIAS, doctor & βαπτιστὴς S. Pauli Apostoli, Actor. 9. 22. חנניה Gratia Dei.

ANANIAS, Pontifex, qui Paulo ante cognitam causam, colaphum infligi iubet, Actor. 23. octauus fuit post Caipham, cuius minister Christo alapam infligit, Iohan. 18. Est autem hic Ananias ab Herode Chalcidis rege (cui Claudius Cæsar potestatem sacerdotum ordinandorum attribuerat) constitutus, & cognomen Nibidæi habuit. Romam legatus Iudæorum causam feliciter contra Samaritas egit. Iosephus lib. 20. cap. 5. & 8. Idem Ananias Paulum Cæsareæ coram Felice præside accusat, Actor. 24. Huius filius fuit, qui Iacobum minorem, fratrem Domini episcopum Ierosol. interfecit.

Ananias vnus ex collegis Danielis. Dani. 1. 2. 3. Alius fuit pseudopropheta promittens Iudæis victoriam contra Nabuchodonosor, Ierem. 28. Alius Actor. 5. mentiens Spiritui sancto, cum Sapphira coniuge obiurgatus à Petro, exanimatur. Exemplum punitæ hypocrisis. Alius fuit martyr in Persia temporibus Constantini Imperat. Tripartitæ libro 3. capite 2.

ANANIM, filius Mizraim, nepos Cham, Genes. 10. ענמם fons aquarum. Vnde vrbi Cyrenæ nomen esse existimatur, conditæ à Batto, Polymnesti filio ex Minyis orto, quem ex insula Thera coloniam eò deduxisse narrat Herodot. lib. 4. & Pindarus Oda 4. Pythiorum.

Anas, Horræus, socer Esau, Gen. 36. ענה Anah, clamator, oppressor.

Anastasius, episcopus Romanus, ὁμώνυμος Augustini & Ieronymi. Obijt anno 403. die 5. Aprilis.

Anastasius, Patriarcha Antiochenus cuius libri quinq; de rectis fidei nostræ dogmatibus, Tom. 8. Bibl. S. P. extant, circa annum 560. 580. floruit. Alius, episcopus Nicenus explicationes circiter 90. Quæstionum Theologicarum ex scriptura & patribus collegit, Tom. 6. Biblioth. S. patrum. Prima quæstio est, Quodnam sit signum boni Christiani? R. recta fides & bona opera. Alius fuit Diaconus Nestorij episcopi Constantinopolitani, Tripart. lib. 12. cap. 4. qui primus Nestorianæ hæresis autor fuit. Alius fuit Aquileiensis tinctor, sub Diocletiano, propter Christi nomen in mari submersus. alius sub Iuliano Imp. martyrij coronam adeptus est, 21. Augusti.

Anastasia, patricia Romana, sub Diocletiano propter confessionem Christi igne necata est. De templo Anastasiæ Constantinopoli condito, in quo Gregorius Nazianzenus Arij hæresin refutauit, vide Trip. lib. 9. cap. 8.

ANATHEMA, propriè significat donum Deo oblatum, ἀπὸ τῦ ἀνατίθεσθαι, quod est seponere seu suspendere. Quia autem pecudes Deo oblatæ solebant interfici, & homines Dijs inferis deuoti, maledictis & execrationibus onerati necabantur, vt essent piacula, quæ iram Dei expiarent: ideo Paulus voce Anathematis, pro homine maledicto & extremè detestando & abominando, & ex rerum natura tollendo vtitur. Voces ἀνάθημα & ἀνάθεμα sic distinguunt, vt illa donum templo oblatum, hæc piaculum seu maledictum significet.

Anath, pater Sangar, Iud. 3. ענה miser, adflictus, pauper.

ANATHOT, patria Ieremiæ Prophetæ, in tribu Beniamin, Ierem. 1. 32. 3. Regum 2. 1. Paral. 12. Esd. 2. Fuit ciuitas sacerdotum, Ios. 21. 2. Esd. 11. abfuit à Ierosolymis vno breui miliari. ענתות Anathoth, à verbo ענה Anah, quod varia significat, exaudire, laudare, affligi, pauperem esse, &c. Esa. 10. Paupercula Anathot.

Anatolius, Alexandrinus, episcopus Laodiceæ, in theologia & philosophia excellenter

lenter doctus, vixit circa annum Christi 285. Euseb. lib. 7. cap. 28. Alius martyr sub Seuero Imp.

Anatolia, virgo Romana, pulsa inde à Decio Imp. tandem Tyri decollata est.

ANDREAS APOSTOLVS, Matth. 10. Luc. 6. Marci 3. Act. 1. natus est in oppido Bethsaida, sito ad littus maris Galilææ, Iohan. 1. Frater S. Petri Apostoli, Matth. 4. 10. Fuit initiò discipulus Iohannis Baptistæ, quo monstrante Christũ hâc voce, Ecce agnus Dei, sequitur Christum, postea Simonem fratrem ad Christum adducit, Iohan. 1. Vocatur autem ad munus Apostoli vnà cum Petro, Matth. 4. Luc. 5. Marc. 1. Eiusdem mentio fit Ioh. 6. in historia de quinque panibus, & Iohan. 12. vbi indicat Christo, adesse Græcos, qui ipsum videre cupiant. Idem paulò antè passionem, interrogat Christum de tempore excidij Ierosolymæ, & extremi iudicij, Marc. 13. Post ascensionem Christi docuit Euangelion in Scythia (vt testatur Eusebius libr. 3. cap. 1.) cuius concionum partem recitat Petrus Galatinus lib. 6. capite vlt. Primus homo per lignum præuaricationis mortem induxit. Ideo necessarium hoc erat generi humano, vt per lignum passionis mors, quæ ingressa fuerat, pelleretur. Et quoniam de immaculata terra factus fuerat homo primus, qui per lignum præuaricationis mundo mortem intulerat: necessariò de immaculata virgine natus perfectus homo, in quo Dei filius, qui primum fecerat hominem, vitam æternam, quam perdiderant per Adam homines, repararet, ac per lignum crucis lignum concupiscentiæ excluderet, expanderet in cruce immaculatas manus pro manibus incontinenter extensis, pro suaui cibo arboris vetitæ, escam fellis acciperet, & in se suscipiens mortalitatem nostram, suam nobis immortalitatem offerret.

Scythiæ pars est Russia, in qua hodierno die florent ecclesiæ ministerio D. Andreæ primùm plantatæ. Qui cùm Kyouię ad Borysthenis ripàm sitæ initiò concionatus esset, sedes Archiepiscopi nunc quoque in ea vrbe collocata est. Postea etiam in Ponto, Bithynia, Macedonia & Achaia, ac tandem Patris in Achaia cruci affixum esse, & in ea tres dies viuum pependisse & concionatum esse scribunt. Inde Fortunatus lib. 8. Nobilis Andream mittit Achaia suum. Nomen Andreas vel Græcum est, ἀνδρεῖος, virilis, magnanimus, vel Ebræum à גבר promisit, vouit.

Andreas quidam Ierosolymitanus, salutationem Angelicam, Aue Maria, erudito & splendidissimo sermone illustrauit, circa annum C. 570.

Andronicus, præfectus Antiochi Epiphanis, corruptus Menelai pontificis muneribus, Oniam virum pium, fratrem Menelai, interficit. Ideo ipse paulò pòst in illo ipso vestigio, ab Antiocho capitali supplicio affectus est, 2. Macc. 4.

ANDRONICVS, cognatus S. Pauli, & ante Paulum ad agnitionem Christi conuersus esse, prima illa Petri concione in die Pentecostes existimatur: ac inde Romam profectus, prima euangelij semina illic sparsisse annis circiter 24. antequam eò venit Paulus, qui salutem Andronico ascribit, Rom. 16. Hunc Andronicum, aliqui ex numero LXX. discipulorum fuisse, & postea ecclesias in Pannonia gubernasse scribunt. ἀνδρόνικος victor virorum.

Auer, frater Mambræ, amicus Abrahæ, Gen. 4. עבר ab עברי & בר lucerna.

Angelomus, monachus Luxouiensis, in libros regum & alia scripsit, circa annum 830.

ANGLI, Saxones, à Vitigerio Britonum rege, Romanis viribus, quas Ætius contra Hunnos, & eorum socios euocauerat, destituto, contra Pictos & Scotos vocati, A. C. 449. insulam postea occuparunt.

ANIANVS, episcopus Alexandriæ post Marcum Euangelistam, Euseb. lib. 2. cap. 24. lib. 3. cap. 13. Fuit initio sutor, apud quem Marcus diuertit, & totam familiam ad agnitionem Christi conuertit. Ipsum Anianum ecclesiæ episcopum præfecit.

Alius fuit episcopus Aurelianensis in Gallia, cuius precibus Aurelia ab Attila Hunno obsessa, existimabatur defensa esse, ne expugnaretur, anno Christi 452.

Anim, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15. ענים miseri.

ANNA prophetissa, filia Phanuel, ex tribu Aser, Lucæ 2. ἀνθωμολογεῖται τῷ κυρίῳ, sua confessione & testimonio vicissim respondet Simeoni, confirmans Christum exhibitum esse, & gratias agit Domino, pro exhibito Messia redemtore. Quo tempore annos circiter 105. nata fuit. Potuit igitur iuuencula videre senes, qui ludæ Maccabæo familiares fuerunt.

ANNA, vxor Helcanæ, mater Samuelis prophetæ, 1. Reg. 1. חנה Hanna, gratiosa, holdſelig. Idem nomen fuisse matris Mariæ virginis scribit Epiphanius lib. 2. Tom. 2. & Damascenus lib. 4. cap. 15. & Procopius lib. 1. de ædificijs Iustiniani, qui addit, Annam Christi nutricem fuisse. Alia vxor Tobiæ 1.

ANNAS socer Caiphæ, qui summus Pontifex fuit eo anno, quo Christus passus & crucifixus est. Apparet autem ex Lucæ 3. Ioh. 12. 19. Actor. 4. Annam & Caipham singulis annis per vices Pontificia dignitate vsos esse, & Annam professione Sadducæum fuisse, ex cap. 5. Actor. perspicuum est. Ebræa vox עני adfligentem, seu tortorem significat, der die leut martert vnd plagt.

Anon, rex Ammonitarum, qui contumelia afficit legatos Dauid, 2. Reg. 10. חנון Hanum, misertus, gratificatus.

S. ANSHELMVS, Anglus, primùm abbas Beccensis, deinde à Guilhelmo Rufo rege, Lanfranco in archiepiscopatu Cantuariensi substitutus anno Christi 1094. obijt die 21. April. Anshelm, Herois galea.

ANSGARIVS, ex cœnobio Corbeiensi ad Somam Galliæ flu. ad Hamburgensis ecclesiæ gubernationem anno 831. accersitus à Ludouico Pio, filio Caroli magni: Euangelion latè in reliqua Saxonia & in Dania propagauit. Obijt anno Christi 865: die 3. Februarij. Huius historiam recitat Albertus Crantzius in Metropoli lib. 1. cap. 19. 20. 33. 37. 41.

Ansegisus Abbas, leges Caroli magni, Ludoici Pij, & Lotharij, quatuor libris complexus est, quorum primo de rebus ecclesiasticis Caroli leges c. 162. II. Lud. & Loth. c. 46. III. de rebus politicis Caroli leges capitibus 99. IIII. Ludoici & Lotharij cap. 20.

Anthimus, episcopus Nicomediæ, sub Diocletiano capite truncatur, Euseb. lib. 8. cap. 6. 14.

Anthropomorphitæ, simplicitate rustica, Deum habere membra corporea arbitrantur, quia in scripturis oculorum, aurium, brachij, digitorum, pedum Dei crebra mentio fit, Ieronymus Tomo III. pag. 57.

Antidicomarianitæ, nominantur ab Epiphanio, qui senserunt, Mariam post natum Christum, consuetudine coniugali vsam esse.

ANTIOCHVS cognomine EPIPHANES, rex Syriæ, filius Antiochi magni, qui cum Romanis bellum gesit. Cœpit regnare anno 137. regni Græcorum in Syria, quam anno post mortem Alexandri magni decimo quarto Seleucus occupauit. Bis fuit Ierosolymis, primo templum spoliauit. Biennio pòst, cùm expeditione in Ægyptum suscepta, per Popilium legatum Romanorum, à quibus auxilium Ægyptij petiuerant, ab Ægypto abstinere cogeretur, fremens discedit, & veniens Ierosolymam, totam vrbem diripit, collocat in templum statuam Iouis Olympij, proponit edicta de abolenda tota religione Iudaica, & crudelissimè in pios sæuit, vt Daniel 11. & 8. prædictum erat, Historia recitatur 1. Macc. 1. 2. Macc. 1. 4. 5. 6. 9. Contra hunc excitat Deus Iudam Maccabæum. Ἀντίοχος, aduersarius, hostis Dei & Ecclesiæ.

ANTIOCHVS EVPATOR, filius Epiphanis, succedit patri, 1. Macc. 6. interficitur à Demetrio patruele, 1. Macc. 7. 2. Macc. 10. 13.

Antiochus, γενεὰ, filius Demetrij, rex Syriæ, 1. Macc. 15.

Seleucus Nicanor, dux Alexandri magni.

Antiochus Soter.

Antiochus Theos.

Seleucus Callinicus — *Antiochus Hierax.*

Antiochus magnus — *Seleucus Ceraunus.*

Seleucus Philopator — *Antiochus Epiphanes.*

Demetrius Soter, 1. Macc. 7. 10. — *Antiochus Eupator, 1. Mac. 7.* — *Alexander.*

Antiochus Soter — *Demetrius Nicanor* — *Nicanor iunior.* — *Antiochus.*

Nicanor 1. Macc. 10. 11.

Antiochus Cyzicenus. — *Antiochus γενεὰς 1. Macc. 15.*

ANTIOCHIA, metropolis Syriæ; quam Strabo refert, à Seleuco Nicanore, vnà cum tribus alijs vrbibus in Syria conditam, & ab ipsius patre Antiochiam, ab vxore Apameam, à matre Laodiceam, ab ipso Seleuciam esse nominatam. Fuit autem Antiochia τετράπολις, & totius orientis

tis apex vocatur à Marcellino lib. 22. Habet gradus long. 69. latit. 35. 30. Abfuit à Ierosolymis 70. mil. german. In hac vrbe, discipuli, Apostolorum doctrinam de Christo amplectentes, primùm Christiani nominati sunt, Act. 11. Hinc Paulus profectus circa annum conuersionis suæ octauum, Euangelion in Cypro & Asia minori gentibus prædicauit, Actor. 13. 14. Ibidem Petrum simulantem arguit, Galat. 2.

Antiochena Synodus, quæ Paulum Samosatenum damnauit, describitur ab Eusebio lib. 7. cap. 24. 25. Alia Synodus Arianorum, ibidem à Constantio coacta, Trip. lib. 4. cap. 9.

Alia fuit *Antiochia Pisidiæ*, in Galatia, vbi Paulus concionatur, Actor. 13. cuius etiam mentio fit Actor. 14. 2. Tim. 3. Hæc Antiochia habet gradus long. 62. 30. lat. 39. 15. distat ab Antiochia Syriæ 96. miliaria.

Antiochus quidam presbyter, tempore Aureliani concionans in Gallia scribitur interfectus esse.

† ANTIPAS, seu Antipater, pater Herodis magni, primi regis Iudææ, cuius Herodis filius fuit *Herodes Antipas*, rex Galilææ, qui Iohannem Baptistam interfecit, & Christum in passione contumelia affecit, Luc. 23. de quo infra dicemus. Αντίπας, mutilatum ab ἀντίπατρος, regnans loco patris.

Antipas, pastor & martyr Pergamenus, celebratur Apocal. 2.

ANTIPATRIS, vrbs Palæstinæ, in tribu Ephraim, non procul ab Arimathæa, distat à Ierosolyma 4. aut 5. mil. à Cæsarea sex mil. germ. Per hanc vrbem Paulus captiuus ducitur Actor. 23.

ANTONIVS, Eremita, monachorum princeps, tempore Constantini Imp. vixit. Tripart. lib. 1. cap. 11. & lib. 7. cap. 1. vbi interrogatus Antonius à philosopho quodam: Quomodo viuere possit sine librorum suppellectile? respondit, O' philosophe, Meus codex tota rerum natura est, & adest cum voluero, verbaq; mihi relegit Dei. Hic Antonius sub Constantio deserta solitudine, cùm Athanasius Alexandria pulsus esset, confirmauit pios, ne furoribus Arianis imbuerentur, Sic sciebant (inquit Tripart. lib. 8. cap. 5.) sancti illi viri, quando opus esset frui quiete, quando necessarium solitudini præponere ciuitates. Ingressus est eremum cum natus esset annos 31. mortuus est anno ætatis 105. die 17. Ianuarij, anno Christi 360. Tota historia Antonij prolixissimè descripta in Vitis Patrum & in operibus Athanasij extat. Epistolas Antonij septem recens excuderunt in Bibliotheca S. Patrum Parisijs. Huic etiam Melissæ libros duos, qui sententias scripturæ & patrum in locos communes distributas continent, quidam adscribunt. Sed alterius esse constat, quia Nazianzeni & Chrysostomi crebræ in eo sententiæ citantur. Qui arcendo igni Antonium præfecerunt, fortè ad sonum vocis Italicum alluserũt. Nam Sant Tonio Italis sanctum ignem significat.

Antonius, quidam Alexandriæ propter confessionem Euangelij in mari submersus est. Alius Antiochiæ cum Iuliano decollatus est, temporibus Diocletiani.

Patauij in Italia Antonij cuiusdam Lysibonensis Franciscani sepulchrum est, quem ferunt Saracenis in Hispania euangelium prædicasse circa annum Christi 1200. 1231. celebratur 13. Iunij.

Antonia virgo, temporibus Valeriani Imp. à Numidis propter nomen Christi necata est. Alia Antonia, Nicomediæ cremata est, eodem tempore, quo Anthimus episcopus martyrij coronam adeptus est.

† Ambrosij Tom. 5. fol. 43. 44.

Anubis, canis Osiridis, cultus ab Ægyptijs, Cynocephalus, ab Augustino: Deus Semicanis à Lucano nominatur.

APEDNO in fine capitis 11. Danielis, non est nomen proprium, sed vertendum fuit appellatiuè: Et figet tabernaculum palatij sui. Nam Apedna significat palatium seu Aulam, vel regni Pontificij inter duo maria Tyrrhenum, & Adriaticum: vel regni Mahometici inter Ægęum & Euxinum: vel ipsius Antiochi Ierosolymis in monte Sion præsidium collocantis, non procul à mari mediterraneo & Arabico.

APELLES, discipulus Marcionis, & postea desertor, inter cætera docuit, Christum non ex substantia virginis, sed ex sideribus ætheream carnem assumsisse: & animas hominum solas saluari. Hunc refutauit Tertullianus in libro de carne Christi, & Rhodon, de quo Euseb. lib. 7. cap. 13. Prophetissa Apellis fuit Philumene.

APELLES, probatus in Christo, cui salutem optat Paulus, Rom. 16. existimatur à quibusdam esse Apollo ille Alexandrinus, Actor. 18. & 1. Corinth. 1. quem & Arcadiæ episcopum postea creatum esse

ferunt. Ebræis significat caliginosum, ab אפל vel gubernatorem iræ, ab אף & פלט direxit.

Apelles, faber ferrarius, monachus Ægyptius, celebratur Tripart. lib. 8. cap. 1.

APHEC, oppidum in finibus tribuum Isaschar & Manasse, prope Iezraël & Mageddo, 1. Reg. 29. 3. Reg. 20. Aliud oppidum in tribu Aser, infra Tyrum, Iosuæ 13. 19. Iud. 1. Aliud in tribu Iuda, Ios. 15. 1. Regum 4. אפק Aphek, fortis vel riuus.

Aphar, oppidum tribus Beniamin, Ios. 18. vide Offora.

APHER, filius Madian, nepos Abrahæ, Gen. 25. Ab hoc Aphricam esse dictam existimant Cleodemus & Alexander Polyhistor, quos Ieronymus citat. עפר Epher, puluerulentus.

Aphia, pater Bechor, abaui regis Saul, ex tribu Beniamin, 1. Reg. 9. אפיה AphiaH, cinis, fauilla.

Aphsiba, mater Manasse regis Iuda, 4. Reg. 20. חפציבה HephZibah, desiderium.

APHRA, cum matre Hilaria ex Cypro venit Augustam Vindelicorum. Ibi corpore aliquandiu quæstum fecit, donec à S. Narcisso Hispano, qui sub Diocletiano fugiens ex Hispania Augustam, apud eam diuerterat, ad Deum conuersa est. Postea propter pietatis Christianæ professionem, ignis supplicium tulit.

Aphraates, monachus deserens latebras monasticas, docendi functionem suscepit, cùm à Valente Imp. Ariano pij pastores passim pellerentur. Digna lectione est historia colloquij inter Valentem Imp. & hunc Aphraaten, quæ Tripartitæ lib. 8. cap. 4. recensetur.

Aphrica, vide Africa.

Aphricanus, circa annum Christi 240. vixit. Chronicon ecclesiæ scripsit, cuius mentio fit apud Eusebium lib. 6. cap. 33. & Trip. lib. 1. cap. 3.

Aphrodisius, scribitur Mariam & infantem Iesum hospitio excepisse, cùm in Ægyptum fugissent. Memoriam eius celebrant 22. Martij.

Aphthartodocitæ, à Iuliano Halicarnasseo orti, docuerunt corpus Christi ab ipsa conceptione incorruptibile esse, Niceph. lib. 18. cap. 45.

Apollinaris, episcopus Hierapolitanus, scripsit Apologeticum ad Antoninum Verum Imp. & alia, Euseb. lib. 4. cap. 21. 26. 27. Alius fuit *Apollinaris Antiochenus*, qui Rauennæ in Italia & vicinis locis euangelion prædicauit, & sub Vespasiano Imp. interfectus est, celebratur 23. Iulij.

APOLLINARIS Laodicenus. duo fuerunt hoc nomine viri excellenter docti, pater Alexandrinus, sed Laodiceæ ecclesiæ presbyter: & filius rhetor, qui lectoris officium sustinens, tanta cum ingenij & doctrinæ laude docuit, vt à S. Ieronymo iam sene discendi causa adiretur, vt ipse Ieronymus in epistola ad Pammachium testatur, Tom. III. pag. 86. Inter cætera λόγον filium Dei assumtam carnem secum de cœlo detulisse, nec animam rationalem assumsisse, sed diuinitatem vnigeniti, naturam mentis adimplere: & hanc passam & mortuam esse docuit: Trip. lib. 5. cap. 44. & lib. 9. cap. 3.

APOLLO Iudæus, Alexandrinus, vir doctus & ardens zelo veræ pietatis, Ephesi & Corinthi docuit, Actor. 18. 19. 1. Corinth. 1. 3. 16. Tit. 3. Ἀπολλὼ ab ἀπολέω, vel ἀπολέω, vel ἀποβάλλω, à sagittandi arte.

APOLLONIA, virgo Alexandrina, sub Decio Imp. propter Christi confessionem dentibus omnibus excussis, cremata est, cùm quidem sua sponte in ignem prosiluisset, die 9. Februar. Eusebius lib. 5. cap. 31.

APOLLONIA, vrbs Mygdoniæ, sita ad ripam Echedori Fl. non procul à Thessalonica, versus occasum, ad grad. long. 49. 30. 20. Distat ab Amphipoli 12. mil. germ. à Thessalonica circiter 5. mil. Hanc vrbem pertransit Paulus, Actor. 17.

Appollonius, scripsit aduersus Montanum, qui ieiuniorum leges primus imposuit. Romæ sub Commodo Imp. capite plexus est, Euseb. lib. 5. cap. 18. 21. Alius, eremita Ægyptius, tempore Iuliani Imp. vixit. Huius historia digna lectu prolixè in Vitis Patrum describitur.

Appollonius, Dux Antiochi à Iuda Maccabæo cæsus, 1. Macc. 3. Alius eodem nomine, dux Demetrij Iunioris, à Ionatha profligatus, 1. Macc. 10.

Apphia, cuius mentio fit in epistola Pauli ad Philemonem, existimatur fuisse vxor Philemonis.

APPII FORVM, oppidum in Latio, scribitur vnius diei itinere ab vrbe Roma abesse, cuius mentio fit Actor. 28. & apud Horatium, lib. 1. Ser.

Egressum magna, me excepit Aricia, Roma
Hospitio modico, rhetor comes Heliodorus
Græcorum longè doctiss. inde Forum Appi.

Appius

Appius quidam in Geneſin ſcripſit, temporibus Seueri Imp. Euſeb. lib. 5. cap. 28.

APPION, Alexandrinorum legatus ad C. Caligulam miſſus eſt, vt Iudæos accuſaret, quorum orator erat Philo. Ioſephus lib. 18. cap. 15. Euſeb. lib. 2. cap. 5.

Aquarij, in Cœna Domini aquam ſine vino conſecrabant.

AQVILA, Iudæus in Ponto natus, aliquandiu Romæ habitauit. Eiectus autem cum cæteris Iudæis, qui (vt Suetonius refert) impulſore Chriſto aſſiduè tumultuabantur, Corinthum venit, & Pauli Apoſtoli contubernalis fuit circa annum Chriſti 52. Actor. 18. Inde cum Paulo Epheſum profectus eſt, Actor. 18. vnde ſalutem aſcribit Corinthijs, 1. Corinth. 16. Poſt quadriennium verò Romam reuerſus eſt, vbi eum commorantem Paulus honorifico pietatis encomio ornat & ſalutari iubet, Roma. 16. Triennio pôſt Epheſum redijt Aquila, vt ex 2. Timoth. 4. apparet. עקר tortuoſum fuit vel incuruauit. Germanicè Arndt Arnoldus. Alius fuit *Aquila, Gracus*, natus in vrbe Ponti Sinope, qui Prophetas ex Ebræo ſermone in Græcum conuertit, anno 12. Adriani Imp. à quo vrbi Ieroſolymæ à ſe reſtitutæ præfectus, Chriſtianam religionem amplexus eſt, ſed propter Aſtrologiæ ſtudium à Chriſtianis excommunicatus, proſelytus factus eſt, & ad Iudæos defecit. Ieronymus de optimo genere interpretandi. Aquila proſelytus & contentioſus interpres, qui non ſolùm verba, ſed & Etymologias verborum transferre conatus eſt.

Aquilinus, martyr, Romæ necatus. Alius in Phœnicia combuſtus. Alius in Africa decollatus.

AR, metropolis Moabitarum, ſita in rupe imminente torrenti Arnon, poſtea Areopolis dicta, Eſai. 15. Deut. 2. Num. 21. vbi nos habemus: Requieſcent in Arnon. Item, Deuorauit Arnon Maobitarum, in Ebræo eſt ער Ar, ἀντίδικος, aduerſarius, teſte Ieronymo in Eſai. 15.

Arab, oppidum Iudææ, Ioſ. 15. ארב inſidiator.

Arabatha, vrbs Idumææ, 1. Macc. 5.

ARABIA, regio, Iudææ contermina verſus meridiem, in qua mons Sinai, in quo LEX data eſt (Galat. 4.) deſertum Sur, Amalchitis, ſeu Idumæa & aliæ regiones ac loca celebrantur. Triplex eſt autem Arabia. Petræa, ſic dicta à Petra metropoli, finitima Iudææ & Ægypto. Huic ortum verſus proxima eſt Arabia deſerta. Hanc verſus meridiem attingit Arabia Felix, quæ velut Cherſoneſus inter duos ſinus, Arabicum & Perſicum, verſus auſtrum, excurrit. In hac eſt Saba, cuius long. 76. latit. 13. Arabia ab ערב Arab, deſerta, vaſta, Galat. 1. 4. Eſai. 21.

Arabianus, inter illuſtres doctores eccleſiæ recenſetur ab Euſeb. lib. 5. cap. 28.

Arach, pars vrbis Babylon, quæ fuit tetrapolis, Gen. 10. Ieronymus interpretatur Edeſſam. ארך longanimis, patiens.

Arachæus, filius Chanaan, nepos Cham, Gen. 10. Fortaſſe oppido Arce, ad radices Libani, è regione Tripolis, nomen dedit. ערקי Areki, inſequens.

ARAD, oppidum in finibus Iudææ & Arabiæ Petrææ, long. 65. 44. latit. 31. 37. cuius regem vincunt Iſraëlitæ, Num. 21. 33. Ioſ. 12. Iud. 1. ערד onager.

Arad, fons in tribu Manaſſe, Iud. 7. חרד Harod, pauor, ſtupor.

Arada, 21. manſio Iſraëlitarum, Num. 33. חרדה Haradah, miraculum.

ARADIVS, filius Chanaan, nepos Cham, Gen. 10. à quo Aradus inſula, Tyro & Sydoni vicina, nomen accepit, Ezech. 27. cuius etiam Ptolemæus mentionem facit lib. 5. Geographiæ, cap. 15. & Diodorus Siculus lib. 16. Τρεῖς εἰσὶ πόλεις παράλιοι ἀπ' ἀλλήλων ἔχουσαι. ἐπικαλεῖται δὲ τούτων, ἡ μὲν Αραδίων, ἡ δὲ Σιδωνίων, ἡ δὲ Τυρίων.

Arado, 1. Macc. 15. in Græco fonte non extat.

ARAM, filius Sem, Gen. 10. à quo Syrorum gentes ampliſsimæ, ab Haly fl. vſque ad mare Caſpium & Babylonem habitantes, & ARMENII, ac Scythæ etiam orti ſunt. Scribit enim Plinius lib. 6. cap. 17. Scythas antiquitus Arimæos dictos eſſe, & Strabo in fine lib. 16. Poëta eos Arimos vocat, quos Poſsidonius dicit accipiendos non in loco vllo Ciliciæ vel alius terræ, ſed Syriam ipſam. Nam Arimi ſunt qui in ea habitant, & fortaſsis Græci eos Arimæos vel Arimos vocabant. Vicina eſt Armeniæ appellatio, ſicut regio ipſa Syriæ finitima eſt. Vbicunq; autem in libris Regum & reliquis Prophetis Syriæ nomen extat: in Ebræis fontibus Aram legitur: Et Meſopotamia, quæ Syriæ pars eſt, Aram Naharaim, Syria fluuiorum ſeu interamnis vocatur, Deut. 23. Iudic. 3. vel Padan Aram, Geneſ. 28. 33. 48. forte quod Padan certæ regionis aut vrbis in Meſopotamia nomen ſit. רם excelſus, lenis.

ARAM, filius Efrom, pater Aminadab in Ge-

in Genealogia Christi, Matth. 1. Luc. 3. Ruth. 4. Ebraicè רם Ram, excelsus, sublimis.

Aram, vrbs Mesopotamiæ, 4. Reg. 19. Vide Aran.

Arama, oppidum in tribu Nephthalim, Ios. 19.

רמה Ramah, excelsa.

Arama, 1. Reg. 30. Ebraicè חרמה Horma, vide infrà Horma.

ARAN, Gen. 11. 12. vel CHARRAN, Actor. 7. (nam Ebraicè חרן Haran, vel Charan scribitur) vrbs Mesopotamiæ, non procul ab Euphrate, quam Ptolemæus & Plinius & Tobias cap. 11. nominant Carras, nobilis clade Romana, vbi

Crassus ad Euphraten, aquilas, natumq́, suosq́,
Perdidit, & letho est vltimus ipse datus,

anno ante natum Christum quinquagesimo. In hac vrbe Thare pater Abraham habitauit & mortuus est, Actor. 7. Gen. 11. cùm ex Orchoë seu Vr Chaldæorum, quæ circiter 80. miliaria inde distabat, eo migrasset, Gen. 11. Ex ea vrbe profectus Abraham, venit in Sichem. (Genes. 12.) confectis 103. mili. german. Nam Aran habet long. 73. 20 latit. 36. 10. Fit eiusdem mentio Gen. 27. 28. 29. 4. Regum 19. Esai. 37. Ezech. 27. Tob. 11. Iudith 5. Sed Num. 22. vbi nos habemus, De Aran duxit me Balach: in Ebræo est מן de Aram, ex Syria seu Mesopotamia, Ebraicè חרן Haran, per Heth, ira eorum, vel æstus, ארר vel spelunca.

ARAN, filius Thare, frater Abrahæ, pater Loth, Genes. 11. חרן Haran, conceptus.

Aran, filius Disan, nepos Seir, Gen. 36. ארן Aran, arca, cista.

Arapha, nomen Gigantis, 2. Reg. 21. Inde Raphaim, medici, saluatores.

ARARATH, Esai. 37. Gen. 8. Ierem. 51. existimatur Armenia esse, de qua infrà.

Aras vel *Aaras*, auus Sellum, mariti Oldæ prophetissæ, 2. Paral. 34. 4. Reg. 22. חסרה Hasrah, inops, egens.

Arath, Iud. 1. vide Arad.

ARATOR, subdiaconus ecclesiæ Romanæ, Iustiniani Imp. temporibus floruit, versibus reddidit Acta Apostolorum. Versibus ego canâ Lucas quos rettulit Actus.

ARBEE, nomen vrbis, quæ & Hebron, & Mambre dicta est, Genes. 23. 35. Ios. 14. 15. ארבע Arba, quatuor, quia fuit τετράπολις, vel ab Arbee Gigante, Ios. 14. pater Enak, Ios. 15.

ARBOGASTVS Aquitanus, episcopus Argentinensis, tempore Dagoberti magni Galliæ regis, cuius filium Sigebertum in venatione ab apro lethaliter vulneratum, precibus suis in vita conseruasse scribitur, pro quo beneficio Rex amplis. reditus ecclesiæ Argentinensi attribuit. Obijt anno Christi 658.

Arcadius, in Africa sub Genserico Vandalo propter orthodoxam fidem interfectus est.

Archat, pars vrbis Babylon, Genes. 10. Ieronymus Nisibin significari existimat. Ebraicè ארך Archad, כד hydria, amphora.

ARCHELAVS, filius Herodis magni ex quarta vxore Marthaca Samaritana, post mortem patris rexit Iudæam, Idumeam & Samariam, Matth. 2. quarum regionum reditus annui fuerunt 600. talenta, hoc est, 36000. coronati. Decimo autem regni anno propter crudelitatem relegatus est ab Augusto Viennam Galliæ. Iosephus cap. 10. 11. & deinceps vsq; ad finem libri 17. Ἀρχέλαος princeps populi. Post Archelaum Iudæa per Præsides Romanos administrata est, quorum nomina require infrà in dictione Pilatus. Tota autem familia Herodis, quæ fuit numerosissima (nam ex octo coniugibus liberos suscepit) intra annos 70. prorsus deleta est. Quæ historia monet, non diu manere firma imperia Tyrannorum; qui etiam in hac vita regulariter ex suis ditionibus expelluntur.

Archelaus, Diaconus S. Cyriaci episcopi Ostiensis sub Claudio Imp. cum suo episcopo decollatus est.

Archiataroth, oppidum vicinum Bethoron, in finibus tribuum Beniamin & Ephraim, Ios. 16. long. 65. 55. lat. 32. 1. ארכיעטרות, decentes coronæ.

Archiminus, inter Africanos martyres nominatur, qui sub Genserico Ariano trucidati sunt.

ARCHIPPVS, discipulus S. Pauli, docuit Euangelion Colossis, vt ex epistola Pauli Coloss. 4. & ad Philemonem apparet.

Archontici, Valentinianorum secta, septem cœlos esse docent, & singulis singulos ἀρχοντας præficiunt, Baptismum & Cœnam Domini prorsus abijciunt, Theodoretus.

ARCTVRVS, stella fixa, primæ magnitudinis, intra pedes Bootæ sita, cuius latitudo septentrionalis est grad. 31. minut. 30. longitudo sign. 6. grad. 18. minut. 8.

Oritur

Oritur Achronycè, vt veſperi & tota nocte conſpici poſsit, principio Martij, Sole accedente ad Arietem. Heliacè oritur menſe Octobri, Sole accedente ad Scorpium. Fit huius ſtellæ mentio Amos 5. Iob. 9. 37. 38.

Areba, oppidum Iudææ, Ioſ. 5. רבה Rabah, copioſa.

Arechon, oppidum in tribu Dan, Ioſ. 19. ירקון Rakon, maxilla.

Ared, filius Beniamin, Gen. 46. ארד Dominator.

Areli, filius Gad, nepos Iacob, Gen. 46. אראלי Leo Dei mei. In Numeris cap. 26. nominatur Arihel.

AREOPAGVS, Martius collis Athenis, prope arcem, in quo ſumma iudicia rerum capitalium habebantur. ac primus ſcribitur eo in loco cauſſam dixiſſe Mars ob Halirrothoi cædem, vide Pauſaniam in Atticis pag. 20. 21. vbi δικαστήρια Attica ordine recenſet: & orationem Demoſthenis contra Timocratem. In hoc vico concionem habuit Paulus Actor. 17. qua tùm alij quidam, tùm verò Dionyſius Areopagita ad fidem Chriſti conuerſus eſt, Act. 17. qui poſtea primus Athenienſium epiſcopus fuit, vt ſcribit Euſeb. lib. 4. cap. 28.

ARETAS, rex Arabiæ, cuius præfectus in vrbe Damaſco inſidias ſtruxit S. Paulo, 2. Corint. 12. Eiuſdem Aretæ ſororem in matrimonio habuit Herodes Antipas, ea que repudiata, Herodiadem fratris Philippi vxorem rapuit. Qua de cauſa bellum inter Herodem & Aretam exarſit. Ἀρέτη, præſtans virtute.

Aret, ſilua in tribu Iuda, 1. Regum 22. חרת Hareth, ſculptura.

Arethas, rex Arabum, 2. Macc. 5.

AREVNA, exiſtimatur fuiſſe rex Iebuſeorum, qui cõuerſus ad agnitionem Dei, ſponte de regno Dauidi victori ceſſerit. Fit eiuſdem mentio 2. Reg. 24. In huius area templum à Salomone ædificatum eſt, 2. Iural. 7. ארונה Arunah, collectio.

AREVS, rex Spartanorum ſeu Lacedæmoniorum, opem tulit Athenienſibus contra Antigonum, defendit Spartam aduerſus Pyrrhum regem Epirotarum, & multa alia feliciter geſsit, teſte Pauſania in Laconicis pag. 67. & Plutarcho in vita Pyrrhi. Cum hoc Areo fœdus fecerat Onias ſacerdos Iudæorum, quod renouat Ionathas, 1. Macc. 12. vbi pro Areo, Darius, & iterum, Oniares, ſcribarum inſcitia, irrepſit. Partem Genealogiæ adſcribo.

Pauſanias, qui Perſas vicit ad Plateas.
|
Phliſtoanax
|
Pauſanias, non defendit 30. Tyrannos.

Ageſipolis — *Cleombrotus*

Cleomenes — *Ageſipolis*

Acrotatus — *Cleonymus*

AREVS — *Leonides.*

Acrotatus — *Cleomenes, poſtremus rex.*

Argob, ſocius Phacee, interficientis dominum ſuum, regem Iſraël, 4. Regum 15.

ARGOB, oppidum & regiuncula inter Iordanem & montes Galaad, paululum ſupra mare Tiberiadis interiecta, quæ ab aſperitate montium Græcè τραχωνῖτις appellata eſt, ſorte ceſsit tribui Manaſſæ, Deut. 3. 3. Reg. 4. ארגב à רגב maledicta gleba.

ARIEL, אריאל Leo Dei. Sic nominatur vrbs Ieroſolyma, quam Eſaias cap. 29. prædicit à Romanis vaſtandam eſſe.

Arihel, filius Gad, Numeror. 26. vide Areli.

ARIMATÆA, vrbs in monte Ephraim, propè Lyddam & Ioppen ſita, quæ fuit patria Ioſephi, qui corpus Chriſti mortui à Pilato petiuit, & ſepulturæ mandauit, Lucæ 23. Matth. 27. Iohan. 19.

Ariminenſis Concilij Arianorum, à Conſtantio Imp. congregati, Acta recitantur hiſtoriæ Tripartitæ lib. 5. cap. 20. & ſequentibus vſque ad 30. Item à Ieronymo contra Luciferianos Tomo III. pag. 65. à Sulpitio Seuero lib. 2.

Arioch, rex Ponti, Geneſ. 14. Alius princeps militum regis Babylonici, cuius iuſſu omnes ſapientes in Chaldæa interfecturus erat, Daniel. 2. אריוך Leo longus.

Ariph, ſocius coniurationis aduerſus Phaceia regem Iſraël, 4. Reg. 14. אריה Arieh, maledictus.

ARISTARCHVS, Theſſalonicenſis, comes itinerum & ſocius carceris Pauli, Actor. 19. in tumultu Epheſino capitur, Actor. 20. rurſus ex Græcia cum Paulo proficiſcitur Ieroſolymam, Actor. 27. vnà impo-

imponitur naui, qua Paulus captiuus Romam vehebatur. Ideo concaptiuus Pauli nominatur Coloss. 4. & in epistola ad Philemonem. Post interfectum Paulum scribitur episcopus ecclesiæ Thessalonicensium fuisse, & vitam martyrio clausisse.

Aristeas, legatus Ptolemæi Philadelphi de LXXII. interpretibus ad Iudæos missus, historiam legationis suæ descripsit, quam Bibl. S. P. Tom. II. intexuerunt.

Aristides, Athenienſis philosophus, Apologiam pro fide Christiana scripsit ad Adrianum Imp. Euseb. lib. 4. cap. 3.

Aristion, vnus ex 70. discipulis, celebratur à Papia Hierapolitano episcopo. Euseb. lib. 3. cap. vlt.

ARISTOBVLVS, Romæ familiares pios & Paulo amicos habuit, quibus salutem optat Paulus Roma. 16. & hunc Aristobulum scribunt postea episcopum in Bithynia fuisse. ἀριστόβουλος, Gutraht/ optima consilia suppeditans.

Aristus, Campanus martyr sub Valeriano.

ARIVS, primum Diaconus ecclesiæ Alexandrinæ, Meletij sectator fuit, ideo ex ecclesia pulsus est ab episcopo Petro. Huius successor Achillas recepit Arium, eumq; scholæ Theologicæ præfecit. Mortuo Achilla, Arius episcopatum ambiebat, sed electo Alexandro, dolore repulsæ inflammatus, doctrinam Alexandri de filio Dei coæterno & consubstantiali æterno Patri oppugnabat, asserens filium non esse verè & natura Deum, nec esse coæternum & ὁμοούσιον Patri, sed habuisse principium, & ex nihilo conditum esse. Huius suæ doctrinæ summam Arius ipse recitat in epistola ad Eusebium, & adhuc dilucidius Alexander in epistola ad Alexandrum episcopum Constantinopolitanum, quæ extant lib. 1. Trip. cap. 13. 14. 15. Constantinus Imp. initiò placidè componere controuersiam nitebatur: sed crescente incendio, concilium Niceæ in Bithynia coëgit, in quo 318. Episcopi sententias dixerunt, & damnato Ario, Symbolum condiderũt, quod Nicenum nominatur. Historia extat Tripart. lib. 2. ab initio vsque ad caput decimum sextum. Symbolum exponitur capite 9. & 11. Arius in exilium pulsus, cùm apud Constantinum quereretur se per inuidiam episcopi pulsum esse, & simularet se idem sentire, quòd Nicena Synodus professa esset, reuocatus est à Constantino. Cumque in communionem ecclesiæ publicè recipiendus esset, Alexander episcopus Constantinopolitanus tota nocte iacens coram altari, orauit Deum, vt Arium reprimeret. Postridiè igitur, cum ex Imperatoris aula deduceretur Arius à sua factione in ecclesiam, subito dolore ventris in itinere corripitur, ac secessum petens, vnà cum stercoribus, intestina, iecur & splenem effudit, atque ita cacando perijt. Tripar. libr. 3. cap. 80. Sed autore extincto, longè celerius postea in Oriente & Africa hæresis Ariana propagata est, ibiq; amplius 200. annis viguit, donec tandem Sergius monachus Arianus Alcoranum condidit, atq; ita Mahometi furores totum Orientem occuparunt.

ARMAGEDDON, maledictus bellator, ab חרם Herem, & גד Gad, Apocal. 16. est locus, vbi conueniunt reges instigati à monachis & sophistis, vt bellum gerant pro bestia. Quidam semigermanicam etymologiam tradit, הרמגדון Magdaburg מגדון mons MAGDON.

ARMENIA, regio Asiæ, ab occasu finitima Cappadociæ, à meridie Mesopotamiæ, à borea Colchidi, ab ortu mari Caspio. In huius montibus altissimis scribitur quieuisse Arca Nohæ, Genes. 8. In hanc regionem confugiunt filij Sennacherib regis Assyriorum perpetrato parricidio, 4. Reg. 19. Esa. 39. Etsi autem ab Aram filio Sem, qui amplissimas Syriæ regiones occupauit, dictam esse Armeniam credo: tamen & illa etymologia erudita est, quæ à mineris seu venis metallicis eam הרמני montes metalliferos nominari ostendit.

Armenij, Eutychianorum secta, à Iacobo Syro orta, docuit, in Christo carnem assumtam in naturam diuinitatis conuersam, eidemq; consubstantialem factam, Niceph. lib. 18. cap. 53.

Armogastes, inter confessores Africanos, qui Arij furores refutarunt, recensetur.

Armoni, filius Saul, ex concubina Respha, 2. Regum 21. ארמני excelsus.

ARMON, Amos 4. Proijciemini in Armon, Symmachus vertit: fugietis in Armeniam. Lutherus explicat: fugietis vltra montem Amanum. Aquila montem Armona. Theodotion, montem Mone. Quinta editio, excelsum montem, transtulit. nam הרמונה harmonah, montem excelsum significat.

Arnoldus de Brixia. Petri Abelardi ἐμφαφος tempore Bernhardi, Epist. 195.

ARNON, rupes excelsa, & fluuius separans

parans Moabitas & Amorrhæos, prope Iazer exoritur, & per abrupta montium decurrens in mare mortuum erumpit, Num. 21. Deut. 2. 3. Ioſuæ 12. 13. Iud. 11. ארנן arca.

ARNVLPHVS, epiſcopus Metenſis, natus ex familia regum Franciæ, fuit abnepos Ludouici I. vixit tempore Lotharij Dagoberti regum Franciæ, obijt anno Chriſti 639.

Arodi, filius Gad patriarchæ, Geneſ. 46. Num. 26. ארדי Leo dominator.

ARÖER, vrbs Moabitarum, ſita ad ripam torrentis Arnon, quæ poſtea tribui Gad ſorte aſsignata eſt, Ioſ. 12. 13. Deut. 2. Num. 32. Eſa. 17. Ierem. 48. ערוער Aroër, myrica, vel diſsipatio, ab ערר. Græci Ἀρόηλιν nominant, à Marte.

AROSETH, ſedes Siſaræ, ducis Iabin regis Aſor, Iud. 4. חרשת Haroſeth, ſilua, quæ vt ſilua Turingica, vel Harcynia, multas intra ſe arces & oppida continet.

Arphat, Syriæ regio, Eſa. 36. 10. 4. Reg. 18. 19. Ierem. 49. coniungitur Emath & Damaſco. ארפד Gigas, redemtor ſeu liberator.

ARPHAXAD, filius Sem, filij Nohæ, Gen. 10. ſtirps gentis Ebrææ, ab Eber nepote Arphaad propagatæ, ex qua Abraham natus octauo gradu ab Arphaxad diſtat, Gen. 11. Ioſephus eundem etiam CHALDÆORVM ſtirpem eſſe ait, qui Ebraicè כשדים vaſtatores nominantur, à prædandi & latrociniorum conſuetudine, Iob. 1. vt Græcis σκάπτοντες percuſſores, Henetis Velici. Vixit autem Arphaxad 438. annos cum auo Noha, 348. cum patre Sem. 438. cum filio Sale, 403. cum nepote Heber. 373. cum Phaleg. Reu, Saruch, Thare toto tempore vitæ ipſorum, vſque ad annũ ætatis Abrahæ 148. Iſaaci 48. ante natum Iacob 12. ארפכשר ſanans vaſtitatem.

ARPHAXAT, rex Medorum, qui condidit Egbathana, Iudith 1. ab alijs Arbaces nominatur, regnauit annos 53. tempore Manaſsis, Amon, & principij Ioſiæ, regum Iuda.

Arſa, præfectus prætorio apud Hela regem Iſraël, 3. Regum 17. ארצא ab ארץ terra.

ARSACES, Parthus natione, diſsidentibus inter ſe Syriæ regibus, Perſiam, Mediam, & cætera orientis regna occupauit, annis 200. ante Chriſtum. Huius poſteri multa cum Romanis bella geſſerunt, vſque ad annum à nato Chriſto 200. circa quod tempus Artaxerxes Perſa, victo Artabano, poſtremo ex Arſacidarum familia, Parthorum rege, Perſis veterem imperij gloriam reſtituit. Fit Arſacis mentio, 1. Macc. 15.

Arſacius, epiſcopus Conſtantinopolitanus, poſt Iohannem Chryſoſtomum.

Arſenius, eremita, temporibus Arcadij & Honorij. Hiſtoria eius deſcribitur in Vitis Patrum. Alius fuit lector Alexandrinus, cuius brachio Athanaſium ad Magiam vti calumniabantur Ariani, vt recitat hiſtoria Eccleſiaſt. lib. 10. cap. 17. & Tripart. lib. 4. cap. 24. Alius, martyr Alexandrinus ſub Decio Imp.

ARTAXERXES, ארתחשתא Nomen aliquot regum Perſicorum, latinè ſignificat μέγαν ἀρήιον, magnum bellatorem, vt Herodotus in Erato teſtatur. Fieri autem mentio Artaxerxis Longimani (filij Xerxis, qui ad Salaminem à Themiſtocle victus eſt) 1. Eſd. 7. 2. Eſd. 1. 2. exiſtimatur, qui anno regni ſui ſeptimo, qui fuit mundi 3505. ESDRAM Sacerdotem ad inſtaurandam Rempub. populi Iudaici in Iudæam miſit, & αὐτονομίαν Iudæis conceſsit, 1. Eſd. 7. Idem anno 20. regni, NEHEMIÆ pincernæ ſuo facultatem redeundi in Iudæam & muros vrbis Ieroſolymæ inſtaurandi conceſsit, 2. Eſdræ 1. 2. 3. Sed in 1. Eſd. 4. vbi nos habemus, in regno Aſueri (ipſe eſt Artaxerxes) in principio regni eius ſcripſerunt: hæc parentheſis, Ipſe eſt Artaxerxes, in Ebræis fontibus non extat. Hæc autem verba, quæ ſtatim ſequuntur, Et in diebus Artaxerxis ſcripſit Beſellam Mithridates: non de Artaxerxe Longimano, ſed de Cambyſe filio Cyri, intelligenda eſſe, quidam exiſtimant: & duas diſtinctas accuſationes deſcribi: Quarum priore, ſub Cambyſe, quæ 1. Eſd. 4. & 3. Eſd. 2. exponitur, prorſus impedita ſit ædificatio: poſteriore verò, ſub Dario Hyſtaſpis, quæ 1. Eſd. 4. breuiſsimè indicatur ſub initium regni Aſueri facta eſſe, & poſtea 1. Eſdr. 5. copioſè & integrè exponitur, non impedita, ſed promota ſit murorum extructio.

Artebius, epiſcopus in Pamphylia.

ARTEMAS, vnus ex diſcipulis & ſynergis S. Pauli Apoſtoli: quem in Cretam miſsurus erat, vt eccleſiæ illi, Tito abſente, præeſſet, Tit. 3.

Artemius, cuſtos carceris, in quem Marcellinus propter Chriſti confeſsionem coniectus erat, conuertitur ad Chriſtum, & vna cum Marcellino, cum ſua vxore Candi-

Candida, & filia Paulina, martyrij coronam adipiſcitur ſub Diocletiano. Alius Ægypti præfectus à Iuliano Imp. propter euerſa Idola capite truncatus eſt. Tripart. lib. 6. cap. 36.

Artemon, in Phrygia tempore Seueri Imp. hæreſin ſparſit, quòd Chriſtus fuerit purus homo, & tunc primum eſſe cœperit, cùm de Maria virgine natus eſt, Euſeb. lib. 5. cap. 28. Auguſtin. cap. 52. de Eccleſ. dogm.

Arturus, rex Angliæ celebertimus, floruit vſq; ad annum Chriſti 542.

Asa, filius Abia, pronepos Salomonis, 1. Paral. 3. Matth. 1. rex Iuda, zelo veræ pietatis & virtute bellica præſtans: profligauit Æthiopes, 2. Paral. 14. propriam matrem remouit à cultu Priapi, 2. Paral. 15. 3. Reg. 15. Geſsit bella cum Baaſa rege Iſraël, 3. Reg. 15. 2. Paral. 16. Ierem. 41. Tandem podagra laborans, in medicis magis quàm in Deo confiſus eſt, 1. Paral. 16. אסא medicus. Anno 10. Aſæ, 3000. annorum mundi completa ſunt.

Aſabias, princeps Leuitarum ſub Ioſia, 2. Paralip. 35. חשביה cogitauit Dominus.

Aſan, oppidum tribus Simeon, Ioſ. 19. 15. 1. Reg. 30. עשן fumus.

Asahel, natus ex ſorore Dauidis Saruia, frater Ioab, interficitur in bello cum Isboſeth filio Saulis, 2. Regum 2. Alius viſitator eccleſiarum tempore Ioſaphat, 2. Paralip. 17. עשהאל Aſahel, opus Dei.

Aſaias, miniſter regis Ioſiæ, 4. Regum 22. 2. Paralip. 34. עשיה opus Domini.

Alius Diaconus eccleſiæ ſub rege Ezechia, 2. Paral. 31.

Asaph, celeberrimus Muſicus & gubernator cantorum in eccleſia populi Iudaici, tempore Dauidis, fuit filius Barachiæ, & decimus quartus à Leui, ex familia Gerſonitarum, 1. Paral. 6. 16. 25. 2. Paral. 31. 35. Compoſuit Pſalmos 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. plenos eximia pietate, & inſignibus verborum, ac figurarum luminibus, & ardentiſſimis affectibus, qui non exiſtunt, niſi in pectore pio, quod eſt officina ſpiritus ſancti. אסף Aſaph, congregans.

Asaraddon, filius & ſucceſſor Sennacherib, regis Aſſyriorum, Eſai. 37. 4. Regum 19. Eſd. 4. regnauit 10. annis אסר חדן Aſar Haddon, acutus Aſſyrius.

Aſarim, Deuteron. 2. exiſtimo eſſe oppidum tribus Iuda, quod Ioſu. 15. Aſar Gadda vocatur. חצרים Hazrim, atria.

Aſaſonthamar, vallis Engaddi propè Sodomam, 2. Paralip. 20. Geneſ. 14. חצצן תמר, à חצץ ſagittauit, Thamar, palma.

Asbel, filius Beniamin, Gen. 26. אשבל fundauit Bel, ſeu confuſionem.

Ascalon, vrbs Philiſtinorum, in qua vetuſtiſsimum Veneris templum claruit, teſte Herodot. lib. 1. pag. 23. Diod. Sic. lib. 2. pag. 65. Long. 65. 20. latit. 31. 53. Fit eius mentio Iud. 1. 14. Ierem. 25. 47. Amos 1. Sophon. 2. Zach. 9. Fuit patria Antiochi philoſophi Academici, præceptoris Ciceronis, Luculli, Varronis. אשקלון Aſchkelon, ignis ignominiæ.

Ascenez, filius Gomer, nepos Iaphet, Geneſ. 10. Ierem. 51. exiſtimatur eſſe pater gentis Tuiſconum, der Deutſchē/ quos Iudęi Aſcenazim in hunc vſque diem nominant. Sed vicinior eſt ſonus populorum, qui Sassones nominantur. Fuit alioquin Aſcania regio & lacus in Bithynia, inter Nicomediam, & Niceam. Eius regionis mentionem facit Strabo Geogr. lib. 12. & Homerus Ικ. Ϛ. Τῶν' ἐξ Ασκανίης' Ασκανίοιο διοχθέν. Inde fortaſsis cum vicinis Henetis progreſsi ſunt Aſcanij in Europam, & Tuiſconas ac Henetos, qui paſsim nunc quoque genti Teutonicæ admixti ſunt, condiderunt. אשכנז Aſcenaz, ſacerdos Ignis, ab אש & כהן præfectus & cuſtos ſacrificiorum & religionis, vel Ignis quaſi aſpergens, à נזק. vel vir quaſi accipiter rapax & bellicoſus, ab אש & נז accipiter. Eo accommodant nomen Germani, quaſi Geyerman.

Aſclas, in Ægypto propter confeſsionem euangelij interfectus eſt ſub Diocletiano.

Aſclepiades, cum Pionio Smyrnæ propter confeſsionem Chriſti combuſtus eſt, ſub Antonino Imp.

Aſclepiades, epiſcopus Antiochenus, Euſeb. lib. 6. cap. 9.

Aſclepas, Gazæ epiſcopus, ab Arianis pulſus, deinde decreto Synodi Sardicenſis reſtitutus. Trip. lib. 4. cap. 15. 24. 30.

Aſcodrupitæ, Valentinianorum ſecta, baptiſmum & cœnam Domini velut inutilia externa ſigna abijciunt, & ſolam veritatis cognitionem internam ad ſalutem prodeſſe contendunt, apud Theodoretum.

Aſcopam vini, Iud. 10. ab ἀσκὸς, vter.

Aſem, oppidum in tribu Simeon, Ioſ. 19. 15. עצם Azem, fortis.

ASEMONA, oppidum in extremis finibus Iudææ versus meridiem & occasum, medio ferè loco inter Cades & Rhinocoluram situm, Num. 34. Ios. 15. עצמנה Azmonach, ab עצם fortis. In Tabula scribitur Chasmona.

Asena, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15. אשנה à שנה mutauit, repetiuit.

ASER, filius patriarchæ Iacob ex Zelpha, Gen. 30. 46. 49. Stirps tribus Aser, quæ Num. 1. 2. 7. 10. 13. 26. 34. Deut. 33. Iud. 1. 5. 6. 1. Paral. 7. Ezech. 48. Apoc. 7. & alibi nominatur, Qui extremam oram Palæstinæ maritimam versus septentrionem à Ptolemaide vsq; ad Sidonem sortè obtinuit, Ios. 19. in qua Nahum propheta, in oppido Helchat, & Hanna prophetissa Lucæ 2. & mulier Cananæa, cuius filiam Christus à Dæmonio liberauit Matth. 15. nati sunt. אשר beatus, Genes. 30.

Aser, filius Chore, Exod. 6. אסיר Asir, vinctus, ligatus.

Asergadda, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15. Hazargadda. חצרגדה castellum instructum.

ASEROTH, 14. mansio Israëlitarum in deserto, Num. 11. 13. 33. Deut. 1. חצרות HaZeroth, castella, pagi. Ios. 10. vbi nos habemus Aseroth, in Ebræo est אשדות Asdoth, decliuia vel valles, in quibus sunt scaturigines aquarum. Sic Ios. 13. & 12. vbi nos habemus Aseroth phasga. in Ebræo est Asdoth phasga quod est oppidum in tribu Ruben.

Asersual, oppidum in tribu Simeon, Ios. 15. 19. 2. Esd. 11. 1. Paral 4. חצר שועל Hazar Sual, castellum vulpis. vel חצר סוסה Hazar susach, castellum equitatus.

ASIA, tertia pars orbis terræ, quæ ab Europa, Tanai & mari Euxino & Aegeo, ab Aphrica Nilo seiungitur. Asia minor continet regiones Ioniam, Lydiam, Mysiam, Troadem, Doridem, Phrygiam. Propriè autem Asiam dici scribunt eam regionem, in qua sita est Ephesus, de qua Act. 19. 16. 20. 21. 27. 1. Corinth. 16. 2. Corin. 1. 2. Timoth. 1. Apocal. 1. Act. 2. 1. Pet. 1. ASIAM ab Asia Promethei vxore dictam scribit Herod. lib. 4. pag. 123. Ebræa etymologia est אשיה ASiach, fundamentum, seu solum Domini, vel ignis Domini, quem in Persia & Babylonia coluerant.

ASIDEI, pij, probi, 1. Macc. 7. 2. Maccab. 14. Ipsi qui dicuntur Asidei Iudæorum, quibus præest Iudas Maccabæus.

Asima, Idolum Emathiorum. אשמה Delictum, abominatio. 4. Reg. 17.

ASIONGABER, vrbs sita in finibus Idumææ ad littus maris rubri, vnde ex Palæstina in Indiam nauigatur. Inde soluens classis Salomonis aurum ex Ophir attulit, 3. Reg. 9. 2. Paral. 8. Ibidem tempestate attrita est classis Iosaphat. 3. Reg. 22. 2. Paral. 20. Mansio Israël tricesima secunda, Num. 33. Deut. 2. עציון גבר gigas robustus.

ASMODÆVS, sic nominatur Dæmonium, à quo aliquot sponsi Saræ, filiæ Raguelis, necati sunt. Tob. 3. Asmodæus, der Ehrteuffel / nomen habet à perdendo, à שמד Samad, deleuit.

ASMONÆI, cognomen filiorum Mathiæ sacerdotis, cuius proauus Simonis nomen habuit, teste Iosepho lib. 12. cap. 7. aliàs Maccabæi dicuntur. חשמנאי Hasmonai, magnates, viri excellentes, vel orti à Simone.

ASOR, metropolis regni Iabin, Ios. 11. in tribu Nephtalim, Ios. 19. Iud 4. 1. Reg. 12. Duæ autem vrbes sunt hoc nomine in tribu Nephtalim, altera versus meridiem & occasum, Ptolemaidi vicinior, cuius long. 67. 5. latit 32. 57. altera orientalior ad fontem Iordanis, quæ עין חצור En Hazor Ios. 19. vocatur, cuius long. 67. 24. lat. 33. 8. Hæc regia Iabin fuisse existimatur. חצור Hazor, atrium, castellum, arx.

Asorbona, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15. Ebraicè חצור חדתה Hazor Hadetha, Hazor noua. Inde irrepsit Noba.

Asprenus, à S. Petro scribitur primus ecclesiæ Neapolitanæ episcopus esse constitutus.

Asriel, filius Galaad, Num. 26. אשריאל ASriel, beatitudo Dei.

Assaramel, locus Iudææ, in quo Simon frater Maccabæi eligitur Princeps & Sacerdos summus populi Iudæorum, 1. Mac. 14. Σαραμέλ, princeps excelsi.

Assaroimoth, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 10. חצרמות HaZarmaueth, castellum mortis.

ASSARON, oppidum prope Ioppen & Lyddam, Actor. 9. alibi Sarona dicitur.

Assetim, ciuitas in tribu Nephtalim, Ios. 19. צריתם Ziddim, latera.

Assemoth, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15. חשמון HeSmon, magnates.

ASSENETH, vxor Ioseph, mater Ephraim & Manasse, Genes. 41. אסנת Asnath, medica, seu sanitatem dedisti.

Assenez, Gene. 10. vide Ascenez.

ASSVR, filius Sem, nepos Nohæ, Genes. 10. stirps gentis ASSYRIÆ, cuius creberrima in libris Regum mentio fit, vbi non alio quàm stirpis Assur nomine appellatur. Fuerunt autem limites Assyriæ ab occasu Tigris fl. dirimens eam à Mesopotamijs; à meridie Chaldæa: ab ortu Media, à septentrione Niphates, Armeniam maiorem inde distinguens. Nominantur autem primæ in mundo monarchiæ Assyriorum & Chaldæorum duæ arces præcipuæ, Niniue & Babylon 28. miliaribus german. inter se distantes, quarum illa ab Assur, hæc à Nimrod ædificata esse, Genes. 10. scribitur, ac durauit hæc monarcha à Nimrod ad finem Sardanapali annos 1360. & inde ad Cyrum 370. Recitantur verò in Biblijs, post interfectum tempore Oziæ regis Iuda Sardanapalum hi REGES ASSYRII.

1. *Phul*, cuius mentio fit 4. Regum 15. 1. Paral. 5. conuersus à Iona prædicante in Niniue.

2. *Tiglatphulassar*, tribum Nephtalim in Assyriam abduxit, 4. Regum 15. & Achaz regi Iuda opem tulit, 4. Regum 16. 2. Paral. 28.

3. *Salmanasser*, Samariam cepit, & decem tribus, ac in his Tobiam abduxit, 4. Reg. 17. Tob. 1.

4. *Sennaherib*, Ierosolymam tempore Ezechiæ infeliciter obsedit, 4. Regum 18. 19. Hoc à proprijs filijs interfecto

5. *Merodach*, Babylonius, domitis Assyrijs monarchiam tenuit, annos 40. Esai. 30. Ierem. 50. 4. Regum 20.

6. *Benmerodach*.

7. *Nabogdonosor* primus, tempore Iosiæ, 4. Reg. 23. 2. Paral. 35.

8. *Nabogdonosor* magnus, qui Ierosolymam euertit, & Iudæos in Babylonem duxit.

ASSVS, vrbs & promontorium Troadis è regione Lesbi insulæ, aliàs Apollonia dicitur, vbi D. Paulus postremò Ierosolymam proficiscens, conscendit nauem, Actor. 20. Fuit patria Cleanthis Philosophi, & locus natura & arte munitus, teste Strabone lib. 13. qui versum recitat: ἄσσον ἴθ' ὡς κενθᾶσσον ὀλέθρου μέτρον ἵκηαι. אשש solida, firma.

ASSVM, Actor. 27. appellatiuum est, ἄραντες ἄσσον παραλέγονται τὴν κρητὴν, cùm soluissent propius præterlegebant Cretam, pro ἐγγύτερον.

ASTAROTH & ASTARTHE, vt 3. Regum 11. scribitur, DEA Sidoniorum, à Salomone, & cæteris Israëlitis multò antè culta, Iudic. 2. 3. 10. 1. Regum 7. 12. 31. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. VENERIS IDOLVM fuit, teste Cicerone lib. 3. de Nat. Deorum, & Plauto in Mercatore. Diua Astarte hominum deorumque vis, vita, salus, rursus eadem quæ est Pernicies, mors, interitus, mare, tellus, cœlum, sidera Iouis quæcunque templa colimus, eius ducuntur nutu, illi obtemperant, Eam spectant: quod illi displicet, facilè excludunt cæteri. Quicquid complacitum, id sequuntur quæ viuunt omnia, atque sentiunt. Alios enecat, extinguit, alios suo lacte fouet, atque erigit, sed quos enecat, Hi viuunt, & sapiunt: quos properat alere, ac erigere, Hi quidem confestim pereunt, atque malè sapiunt miseri, &c. Euseb. lib. 1. præpar. Euangel. τὴν Ἀστάρθην φοίνικες τὴν ἀφροδίτην λέγουσι.

Astaroth Addar, vrbs in tribu Ephraim, sita ad ripam Iordanis, è regione Bethabara, Iosuæ 16. 15. עטרות אדר Atroth Addar, coronæ magnificæ.

ASSVERVS, in historia Hester, & 1. Esd. 4. existimatur esse Darius Hystaspis rex Persarum. Apparet autem fuisse commune epitheton regum, vt apud nos Imp. Augustus, Cæsar. nam Dan. 9. pater Darij Medi nominatur Assuerus, qui ab Herodoto Astyages vocatur. & hunc Assuerum, Hesteræ maritum Darij Medi filium fuisse Metasthenes ostendit.

אתשורש Attasueros, princeps hæreditatis.

Asuna, idolum Emathiorum, 4. Regum 17.

אשימה Asima, peccatum vel abominatio.

Asyncritus, in vrbe Roma Euangelion Christi amplexus est, priusquam Paulus eò veniret. Huic salutem asscribit Paulus, Rom. 16. ἀσύγκριτος incomparabilis.

Atach, 1. Regum 30. apparet oppidum in tribu Iuda esse. עתך fortis.

Atach, eunuchus Hester reginæ. התך Hathach, determinator.

ATHALIA vxor Ioram regis Iuda, mater Ochoziæ, quo mortuo interfecit omnes ex familia regia, excepto vno Ochoziæ filio Ioas, qui iuuante Ioiada Pontifice, pa-

ce, patri in regno succeſsit, Athalia verò interfecta eſt, 4. Reg. 8. 11. 2. Paral. 22. 23. עתליה tempus Domini.

ATHANASIVS, quinto menſe poſt finem Concilij Niceni electus epiſcopus eccleſiæ Alexandrinæ, annos 46. inter varia pericula & certamina præfuit. Acerrimus propugnator veræ doctrinæ de diuinitate filij Dei, contra Arianos, qui ſummam doctrinæ de tribus perſonis diuinitatis & vnione duarum naturarum in Chriſto, complexus eſt Symbolo, quod Athanaſij nominatur. Extant & alia ipſius ſcripta Græcè & Latinè edita. Inter quæ, vtiliſsimam doctrinam continent, & lectu digniſsima ſunt, *Liber de incarnatione verbi*, exponens cauſas, cur filius Dei humanam naturam aſſumſerit, & quæ beneficia generi humano attulerit. Quinq; Libri contra Arianos. *Epiſtola ad Epictetum*, in qua de duabus naturis in Chriſto & vnione perſonali, ſententiam Eccleſiæ, refutatis vndecim erroribus ſua ætate ſparſis, illuſtrat. De *Nicena Synodo*, qua occaſione, & quo conſilio, voces, ἐκ τῆς οὐσίας: καὶ τὸ ὁμοούσιον, Symbolo inſeruerit. *Epiſtolæ duæ* ad Serapionem de Spiritu ſancto. *Apologeticus de fuga ſua*, qui hiſtoriam eccleſiæ Alexandrinæ & perſecutionum ſub Conſtantino, memoria digniſsimam continet. *Epiſtolæ ad Antiochenos* & aliæ de temporum illorum hiſtorijs & ſynodis ſcriptæ. *Liber de variis Quæſtionibus*, de Deo, de Angelis & animabus hominum præcipuè, ad Antiochum. Sed hunc poſt Athanaſij tempora primùm collectum eſſe apparet, ſicut & libros XI. De Trinitate alterius authoris eſſe, quidam ſuſpicantur. Nam epiſtolas ad Marcum & Liberium & alias, ſuppoſititias eſſe, non dubium eſt. Hiſtoriam gubernationis, certaminum & periculorum Athanaſij legant ſtudioſi Trip. lib. 1. cap. 4. 5. 6. 7. 8. & toto libro quarto. Falſo delatus apud Conſtantinum relegatur Treuerim in Gallia. Inde reuocatur à Conſtantino morituro, & reuertitur Alexandriam. Inde à factione Ariana rurſus pellitur, conſtituto epiſcopo Gregorio, & Romam fugit. Poſtea intercedente Conſtante fratre Conſtantij, rurſum reſtituitur in epiſcopam. Mortuo Conſtante, cùm mitteretur à Conſtantio dux Sebaſtianus cum militibus, vt Athanaſium trucidaret, miranda liberatione ornatus eſt, punitis ſubita cæcitate militibus, qui ad eum trucidandum miſsi fuerant. Deinde à Iuliano iterum pulſus, à Iouiano reſtitutus eſt. Tandem ſub Valentiniano Imp. cùm propter ſeditionem populi quatuor menſes in ſepulcro delituiſſet, iuſſu Imp. redijt ad eccleſiam, & tranquillè deinceps præfuit vſq; ad annum Chriſti 376. quo ſecunda die Maij placidè tandem deceſsit.

Athar, oppidum tribus Simeon, Ioſ. 19. 15. עתר Ether, deprecatio.

Ataroth, Ioſ. 16. idem oppidum eſt quod paulò antè nominauit Aſtharoth Addar.

Athenagoras Athenienſis, Apologiam pro Chriſtianis M. Antonino exhibuit, quæ extat Tom. 8. Bibliothecæ S. Patrum.

ATHENÆ, celeberrima totius Græciæ vrbs, & propter res geſtas in bello aduerſus Perſas, & propter ſtudia doctrinarum, & Philoſophorum ac Oratorum illuſtrium frequentiam, à Theſeo primùm mœnibus circumdata, à Solone legibus fundata, ab Adriano inſtaurata eſt. Nomen accepit à Dea conditrice ſeu patrona vrbis, quæ ſapientiæ & virtutis bellicæ domicilium fuit. ἀπὸ τῆς ἀθηνᾶς quæ dictio vel Ebræa eſt, Adonai, à Cecrope Ægyptio inuecta, vel compoſita eſt ex θεὸς & νοῦς, Mens diuina, vel θεοῦ, τὰ θεῖα νοοῦσα. Athenis concionem de Idolatria & vero cultu Dei habet Paulus Act. 17. profectus eò ex vrbe Berrhœa, quæ 56. miliaria inde abeſt. Longitud. habet gr. 52. 44. lat. 37. 15. Integra deſcriptio vrbis Athenarum, & ſuburbiorum, Pyræei, Munichiæ extat apud Pauſaniam in Atticis, & apud Strabonem lib. 9. Hodie etiam celebris vrbs eſt, & Turcarum Imperio paret, occupata à Mahomete II.

Athenobius, legatus nomine Antiochi Grypi, repetit à Iudæis Ioppen, Gazam & arcem Sion, 1. Macc. 15.

Athenodorus, auditor Origenis, poſtea epiſcopus in Ponto, Euſeb. lib. 6. cap. 22.

Ather, oppidum tribus Simeon inter Maon & Arath, Ioſuæ 19. עתר Ether oratio.

Athmata, oppidum Iudææ, Ioſ. 19. 15. חמתה Humetah, concha.

ATTALEA, vrbs Pamphiliæ littoralis, ab Attalo Philadelpho Pergami rege condita. vt Strabo lib. 14. refert. Inde ſoluens Paulus naui Antiochiam redit, Actor. 14. Diſtat autem Attalea ab Antiochia 73. mil. germ.

ATTALVS, rex Pergami & Aſiæ minoris, ſucceſsit fratri Eumeni. Huius mentio fit 1. Macc. 15. Genealogiam infra adſcribam in Eumene.

ATTALVS, Pergamenus vir nobilis,

Lugduni in Gallia propter confeſsionem Chriſti prunis ſubteriectis in veru torretur, ſub Antonino Vero Imp. Hiſtoria extat apud Euſeb. lib. 5. cap. 1. & 3. ἄπλαστος, tener, vel expers ærumnarum.

Atticus, epiſcopus Conſtantinopolitanus tempore Theodoſij iunioris.

AVA, עוא, .i. iniquitas, nomen regionis Syriæ ex qua incolæ in Samariam ducti ſunt, 4. Reg. 18.

Audæus Syrus, autor ſectæ Anthropomorphitarum, qui fingunt, Deum eſſe præditum corpore & figura membrorum ſimili humano corpori & figuræ, Trip. lib. 7. cap. 11.

Audomarus, epiſcopus Tornacēſis cœcus viſum recepit circa annum Chriſti 660.

Augurias, diaconus eccleſiæ Tarraconenſis, martyr ſub Galieno. Prudentius Hymn. 6.

AVGVSTINVS, præcipuum lumen Doctorum Eccleſiæ Dei, natione Afer fuit, natus Tagaſtæ, ex honeſtis parentibus, Patricio & Monica, Adoleſcens Rhetorices & Philoſophiæ ſtudijs incubuit Madauri & Carthagine. Deinde in Manichæorum ſecta verſatus eſt annos nouem. Interea traijcit Romam, Inde à Symmacho vrbis præfecto miſſus eſt Mediolanum, vt Scholæ iſtic præeſſet. Ibi, cùm D. Ambroſium, attentè ac diu audiuiſſet, tandem relicta Manichæorum ſecta, veram Euangelij doctrinam amplexus eſt, ac die Paſchæ anni à nato Chriſto 387. baptiſmo initiatus eſt, anno ætatis 30. Poſtea in Africam rediit, vbi Valerius epiſcopus Hipponenſis, ſe viuo, Auguſtinum ſucceſſorem eligit. Adminiſtrauit autem munus Epiſcopi 40. annos, & acerrima certamina, cum hæreticis, Manichæis, Arianis, Donatiſtis, & Pelagianis ſuſtinuit, refutauitq; eorum errores viua voce, & editis plurimis ſcriptis, quæ extant. Tandem anno ætatis 76. cum Vandali Africam vaſtarent, & Hipponem obſidione cinxiſſent, ante captam vrbem ex hac vita deceſsit, circa annum Chriſti 433. die 28. Auguſti. Corpus S. Auguſtini Papiam tranſlatum eſſe ſcribitur, à Luitprando Longobardorum rege, circiter annum Chriſti 720. Vita eius deſcripta eſt à Poſidonio, quæ in principio primi Tomi operum ipſius extat. Et ferè totius vitæ Hiſtoria ex confeſsionum libris ſumi poteſt. Proſper his verſibus eum celebrat:

Auguſtinus erat: quem Chriſti gratia cornu
Vberiore rigans noſtro lumen dedit æuo;
Accenſum verò de lumine, nam cibus illi,
Et vita & requies Deus eſt, omniq; voluptas.
Vnus amor Chriſti eſt, vnus Chriſti eſt honor illi.
Et dum nulla ſibi tribuit bona, ſit Deus illi
Omnia, & in ſancto regnat ſapientia templo.

Alius Auguſtinus, à Gregorio magno Pontifice in Angliam miſſus eſt, vt eccleſias inſtauraret, tempore Mauritij Imp. Vide hiſt. Eccleſiaſt. Bedæ lib. 1. & 2.

AVGVSTVS, C. Octauianus Cæſar Auguſtus Imp. Romanorum, cuius 42. anno Chriſtus natus eſt, Lucæ 2. Nepos fuit Iulij Cæſaris ex ſorore:

L. IVLIVS
Cæſar

C. IVLIVS *Cæſar* *Dictator* — IVLIA *nupta Actio Balbo*

OCTAVIVS — ACTIA

C. Octauianus Cæſar
AVGVSTVS.

Auguſtus non ab augendo Imperio, ſed ab augurio dictus eſt. Græcè σεβαστὸς, ſanctè colendus veluti Deus, vt Ennius inquit: Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt.

Auim, oppidum in tribu Beniamin, puto idem eſſe, quod aliàs Hai nominatur, prope Bethel, Ioſ. 18. עוים, peccatores vel acerui.

Auith, oppidum Idumææ, Geneſ. 36. עוית ab עות peccauit.

AVOTHIAR, חותיאר hauothiair, villæ Iair. Sic dicta ſunt triginta oppida in regione Galaad, à triginta filijs Iair Iudicis Iſraëlitarum, orti à Manaſſe, Iud. 10. Deut. 3. Num. 32. 1. Par. 2.

Auran, locus in finibus terræ ſanctæ, verſus ſeptentrionem & ortum, Ezech. 47. חורן Haueran, iracundia.

Aurelij, Cyrini martyris & Publij mentio fit apud Euſeb. lib. 5. cap. 19.

Aurea, matrona Oſtienſis, martyr ſub Claudio Imp. primùm igne aſſata, deinde in mare proiecta eſt. Alia fuit monacha Pariſienſis, quæ Diacono euangelion non rectè legenti ſtolam detraxit, & ipſa legit.

Aureus, epiſcopus Moguntinenſis, tempore Theodoſij Iunioris, primùm in exilium pulſus eſt ab Arianis, deinde in vrbem ab Attila captam reuerſus, ſtans ad altare, & ſacrum faciens, ab Hunnis interfe-

terfectus est, & sepultus in monte, vbi templum S. Albano postea conditum est.

AVSITIS regio, Ierem. 25. quæ aliàs terra Hus, quam in Idumæa fuisse apparet ex dicto Thren. 4. Gaude filia Edom, quæ habitas in terra Hus. Ebraicè עוץ V z, consilium.

Austrogesillus, episcopus Biturigum in Gallia tempore Heraclij.

Auxentius, episcopus Mediolanensis ante D. Ambrosium, fauit Arianis, & semper ad partes valentium pro tempore declinauit. Tripart. lib. 5. cap. 20. 39. moritur lib. 7. cap. 8.

AXA, filia Caleb, vxor Othonielis Iudicis, Ios. 15. Iud. 1. עכסה Achsah, ornata monilibus.

Axab, ciuitas in tribu Aser, Ios. 19. Iud. 1. אכשף Achsaph, incantatio.

Azad, Gen. 10. locus est in deserto Iudæ, cuius etiam mentio fit Iud. 1. אטד Atad, spina.

AZAEL, legatus Benadad regis Syriæ ad Heliseum, postea rex Syriæ, 4. Reg. 8. 10. 11. 12. 19. 2. Paral. 22. Amos. 1. חזאל Hazael, speculator Dei.

Azahel, diaconus ecclesiæ sub rege Ezechia, 1. Paral. 31. עשהאל Asahel, opus Dei.

Azanes, Persa, martyr, Tripart. lib. 3. cap. 2.

AZARIAS, duodecimus rex Iuda, filius Amaziæ, filij Ioas, 4. Reg. 15. vide Ozias. עזריה Auxilium Domini, seu auxiliator Deus, Gotthilff. Alius Prophetæ, qui regem Asa ad studium veræ pietatis hortatur, 2. Paral. 15. alius, filius Sadoch sacerdotis, 3. Reg. 4. 2. Par. 6. alius, socius Danielis, Dan. 1. 2. 3. 1. Maccab. 2. alius Azarias, ducit reliquias populi in Ægyptum, Ierem. 43. alius, filius Iosaphat, regis Iuda, interfectus à fratre Ioram, 2. Paral. 21. Alius Leuita, 2. Paral. 29. 1. Paral. 31. in Ebræo scribitur עזריהו Azaziah, fortitudo Domini.

Azau, filius Nachor, fratris Abrahæ, Gen. 22. חזו Hazo, videns eum.

Azanoth, Thabor, oppidum in parte meridionali tribus Nephtalim, Iosu. 19. אזנות Aznoth, aures.

Azbel, filius Beniamin, Num. 26. vide Asbel.

AZECHA, oppidum in tribu Iuda, prope Odollam, Ios. 10. 15. 1. Reg. 17. 2. Paral. 11. Neh. 11. עזקה Azekah, annulus, circulus.

Azem, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15.

זנוח zanoaH, dereliquit, amouit.

Azor, filius Eliakim, in Genealogia Christi, Matth. 1. אזור cingulum.

Azor, vrbs in tribu Nephtalim, Ios. 11. vide suprà Asor.

AZOTVS, vrbs Philistinorum maritima, vicina Accaron, in tribu Dan, Ios. 11. 13. 15. 1. Reg. 5. 6. Sophon. 2. Ierem. 25. Amos 1. Zach. 9. Esai. 20. 2. Paral. 26. Act. 8. Obsessa & capta est à Psammiticho, rege Ægypti temporibus Manasse, teste Herodoto, cuius hæc verba sunt, Αζωτον τῆς Συρίης μεγάλην πόλιν ἑπολιόρκεε, ἐς τὸ ἐξεῖλε, αὕτη δὲ ἡ Αζωτος ἁπασέων πολίων ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πολιορκεομένη αὐτέχη, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. אשדוד Asdod, ignis dilecti, seu ignis generationis, vt interpretatur Ieronymus in Esa. 20.

Azuba, mater Iosaphat regis Iuda. עזובה derelicta, 3. Regum vlt. 2. Paral. 20.

Azur, pater Ananiæ pseudoprophetæ, Ierem. 28. Alius, pater Iezonia, Ezech. 11. עזור auxiliator.

B.

BAAL, Idoli Babylonij, Moabitici, & Samaritani nomen, Num. 22. 3. Reg. 19. quod his ritibus coluerunt. Extruxerunt ipsi excelsa, Num. 22. Ierem. 19. vel in tectis ædium ipsum coluerunt, Ierem. 32. extruxerunt ei domos, 3. Reg. 18. faciebant ipsi statuas, 4. Reg. 5. & 10. erexerunt altaria, fecerunt lucos, 4. Reg. 21. & 25. coluerunt ipsum genu flexione & osculatione, 3. Regum 16. & 19. 4. Reg. 21. suffitu, Ierem. 7. & 23. Incenso, 4. Reg. 23. Festis & solennitatibus, 4. Reg. 10. peculiaribus prophetis & sacerdotibus, 3. Reg. 18. 2. Paral. 23. adorarunt inuocatione, Baal exaudi nos, 3. Reg. 18. coluerunt ornatu argenti, auri & monilium, Ose. 2. sacrificijs, 4. Reg. 10. Immolatione liberorum, Iere. 19. Hæc cum cultu Sanctorum in Papatu conferantur. Scribunt autem primam originem nominis Baal & omnium idolorum seu statuarum in mundo, extitisse à Nino, qui Beli patris imaginem in domo collocauit, & ad eam confugientibus veniam dedit. Inde nomina Bel & Baal extitisse Ieronymus in comment. Oseæ cap. 2. refert. בעל Ebræis & Syris significat ὁ ἔχων, habens, seu possidens, vt dominus, & maritus, seu ardenti amore colendus, vt vxor honesta maritum complectitur.

Baala, mons inter Ioppen & Secronam, Ios. 15. בעלה domina.

Baala, oppidum tribus Simeon, Ios. 19. בלה Balah, vetula.

Baaladiud, Ios. 19. confusa sunt duo nomina oppidorum in tribu Dan. בעלת יהוד Baalath & Iehud. Oppidi Baalath mentio fit 3. Reg. 9.

Baal Berith, Idolum Sichimitarum, Iud. 9. בעלברית Baalberith. Dominus fœderis.

BAALGAD, mons imminens fonti Iordanis, & oppidum ad radices montis, qui pars Libani & Hermonim est, in cuius vertice templum Iouis splendidissimum in honorem Augusti ab Herode ædificatum est, Ios. 13. 11. 12. בעלגד Dominus accinctus.

Baalthamar, palmetum in agro vrbis Gabaa Beniamin, Iud. 20. בעלתמר dominus palmæ.

Baalis, rex Ammonitarum, tempore captiuitatis Babylonicæ, Ierem. 40. בעליס dominus gaudens.

BAALMEON, oppidum terræ Moab, prope Aroër, quod postea tribui Rubē attributum est, Ios. 13. Num. 3. 2. 1. Par. 5. בעלמעון domus habitaculi seu refugij.

BAALPHARASIM, locus in tribu Beniamin, vbi Dauid Philistæos vicit. בעלפרזים Baalperazim, dominus diuisionum, quia dominus diuisit inimicos Dauidis sicut aquæ rumpunt aggeres, 2. Reg. 5. 1. Paral. 14.

Baana, præfectus rei frumentariæ Salomonis in tribu Aser, 3. Reg. 4. בענה in nubibus.

BAASA, ex tribu Isaschar, tertius rex Israël annis 24. tempore Asæ regis Iudæ, deleuit totam familiam Ieroboam, 3. Reg. 15. 16. Ier. 41. 2. Paral. 16.

בעשה Baësah, δραστήριος, industrius in rebus agendis.

BABEL, *seu* BABYLON, metropolis CHALDEÆ, long. 79. lat. 35. distat à Ierosolymis versus ortum, miliaribus Germanicis 170. describitur à Plinio lib. 6. cap. 26. his verbis: Babylon Chaldaicarum gentium caput, diu summam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quam reliqua pars Mesopotamiæ, Assyriæq;, Babylonica est appellata. Sexaginta millia passuum muris amplexa, ducenos pedes altis, quinquagenos latis. In singulos pedes ternis digitis, mēsura ampliore quàm nostra, interfluo Euphrate, mirabili opere vtroq;.

In hac vrbe prima Monarchia in mundo cœpit, anno 131. post diluuium, Gen. 10. 11. A Babylonijs translatum est imperium ad Assyrios, sed tempore regis Ezechiæ, cùm Sennaheribi Assyriorum regis exercitus, obsidens Ierosolymam, per Angelum cæsus esset, & rex ipse Sēnaherib à filijs interficeretur: Merodach Baladam, Babyloniæ præfectus totam monarchiam occupauit. Huius mentio fit 4. Reg. 20. Esai. 39. Huic successit Ben Merodach. Huic Nabuchdonosor primus. Huic Nabuchdonosor magnus, qui euersis Hierosolymis, populum Iuda in captiuitatem Babylonicam abduxit. Incidit autem exilium seu migratio populi Iudaici in Babylonem, in annum mundi 3364. ante Christum natum 600.

Nabuchdonosori succesit Euilmerodach, Euilmerodacho Balthasar, quem expugnata Babylone Darius & Cyrus interfecerunt (Dan. 5.) & monarchiam orbis terrarum ad Persas transtulerunt. Tantam autem Babylonis amplitudinem fuisse Aristoteles in Politicis refert, vt vrbem captam esse, tertia die primùm pars quædam vrbis senserit. Excidium Babylonis prædicit Esaias cap. 13. 14. 21. 47. Ierem. 50. 51. Habac. 3. בבל Babel, à confusione linguarum, Gen. 11.

Babiana vel Bibiana, virgo Romana, martyr sub Iuliano, die 2. Decembris.

BABYLAS, episcopus Antiochenus, sub Imperatore Decio, vnà cum tribus filijs, ob confessionem euangelij trucidatus esse scribitur. Alij sub Numariano, qui Diocletianum proximè antecessit, Babylam cum tribus filijs, Vrbano, Parlidæno, Epollono decollatum, & hos à matre Thordola sepultos esse, memorant. Extat de hoc martyre Oratio Chrysostomi, & sepulcri Babylæ mentio fit Tripartitæ lib. 6. cap. 31.

Bacchides, Dux Demetrij regis Syriæ, qui interfecit Iudam Maccabæum, 1. Mac. 9. 7. 2. Mac. 8.

Bacchus. Duo duces militum hoc nomine propter Christi confessionem interfecti sunt, alter sub Maximiano, alter sub Iuliano.

Bacchylus, episcopus Corinthi, σύγχρονος Polycratis episcopi Ephesini, Euseb. lib. 5. cap. 22. 23.

Badacher, dux Hieu, regis Israël, 4 Reg. 9.

ברקר à dakar, transfodit.

Badadi, pater Adad regis Idumææ, Gen. 36. בדד Bedad, solitarius.

Ba-

Badan, 1. Reg. 12. existimatur esse cognomen Samsonis Iudicis, quia natus est ex tribu Dan. בדן Iudex.

BAHEN, sic interpres vel librarius, non intelligens Græcam vocem βαΐων, scripsit 1. Macc. 13. Sunt autem βάϊα, rami palmarum, Ioh. 11.

BAHVRIM, locus in tribu Beniamin, prope Ierosolymam versus ortum solstitialem, 2. Reg. 3. 16. 17. 19. 3. Reg. 2. בחרים BaHurim, electi, bellicosi.

Bala, antiquum nomen vrbis Cariathiarim, Ios. 15. בעלה Baalah, Domina.

BALA, ancilla Rachel, vxoris Iacob, & concubina Iacob, mater Dan & Nephtalim, Gen. 30. stupratur à Ruben, Gen. 35. בלהה Bilhah, vetula, à בלה consenuit.

Balaad, in finibus tribus Simeon & Ephraim, Ios. 19. בעלת Baalath, Domina.

BALAAM, Vates, consulitur à Balach rege Moabitarum, & pecunia corrumpitur, vt cupiat maledicere Israëlitis, sed à vero Deo impeditur, sicut Esau impeditur, ne fratri Iacob noceat, Numer. 22. Ios. 24. Ferunt autem hunc Balaam ortum esse à Nahor fratre Abraham, à quibus doctrinam (quæ in ipsius vaticinijs Num. 23. 24. extat) de vero Deo Iehoua, de Christo, de terra Chanaan, de Resurrectione mortuorum, & vita æterna accepit, sed amore lucri & honorum & aulæ illecebris fascinatus, cupit malefacere pijs, vt nostra ætate Pontifices & homines docti, eorum assentatores, spe quæstus, consilia persecutionis piorum adiuuant. Sed cùm diuinitus impediretur Balaam, ne sua maledictione populo nocere posset: discessurus dat consilium Moabitis & Madianitis, vt vxores eorum inuitent Israëlitas ad libidines & cultum idoli Peor. Num. 31. Apoc. 2. Quod cùm factum esset, interfecta sunt de populo 24000. Num. 25. Fit præterea Balaami mentio Deut. 23. 2. Petri 2. Iosuæ 13. 24. Mich. 6. Apocal. 2. Iudæ 1. בלעם Bileam, confusus populus.

Balaan, filius Eser, nepos Seir, Gen. 36. בלהן Bilehan, vetus.

Balach, rex Idumæorum, Gen. 36. 1. Paral. 1. בלע Bela, absorbens, helluo.

Balach, rex Moabitarum, qui accersiit Balaam, Num. 22. Mich. 6. Ios. 24. בלק Balak, exterminans.

Balanan, rex Idumææ, Gen. 36. בעל חנן Baal Hanan, Dominus fauet.

BALASOR, prædium Absolonis, in quo fratrem Ammon, propter stupratam sororem Thamar, interfecit, 2. Reg. 13. בעלחצר Dominus tubæ, à Hazar.

Baldath, Suites, amicus Iob, c. 3. 8. 18. 25. בלדד anus, quæ passu incedit inerti, à דדה, vel confusus. שוחי SuHi, fouea.

BALE, filius Beniamin, Num. 26. בלע Bela, helluo.

Bale, oppidum Sodomæ vicinum, Genes. 14. בלע Bela, absorptio.

Balorb, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15. 2. Paral. 8. ædificatum à Salomone, 3. Regum 9. בעלות Bealoth, Domina.

Balsalisa, oppidum in finibus tribuum Iuda & Ephraim, cuius mentio fit 4. Regum 4. שלשה triaria.

BALTHASAR, cognomen Danielis. בלטשאצר Belteschazar, custos thesauri.

BALTHASAR, nepos Nabuchodonosor, rex Babylonis, qui abutens vasis aureis, ex templo Ierosolymitano ablatis, interfectus est à Dario & Cyro, Dan. 5. ab Herodoto Labynitus vocari existimatur. בלשאצר, Belsazar, Bel vastans aduersarios, à Bel, saah, & zar, vel Dominus militiæ, à בעל & שר, vt quidam festiui nomina Magorum, qui obtulerunt munera Christo, finxerunt: *Melchior*, rex illustris. *Caspar*, scriba seu Cancellarius. *Balthasar*, princeps militiæ. Quibus significarunt, Regna & totam gubernationem togatam ac bellicã debere Christo seruire.

BAMOTHBAAL, oppidum tribus Ruben vicinum valli prope Aroër, in regione Moab, per quam fluit Arnon fluuius, Num. 21. Ios. 13. במות excelsa.

BAANA, capitaneus Isbosethi filij Saulis, proditor & parricida domini sui, 2. Regum 4. בענה Baanah, miseria.

BANAIAS, præfuit satellitio custodiæ corporis Dauid, 2. Reg. 8. 20. 3. Reg. 1. postea à Salomone in locum Ioab præfectus est exercitibus regijs, 3. Reg. 2. 4. alius, Leuita, diaconus ecclesiæ sub regè Ezechia, 2 Par. 31. בניהו Benaiah, ædificator Domini.

Bane & Barach, Ios. 19. In Ebræo est בני ברק Bne Barak, filij coruscationis, vnde est Boanerges, Marc. 3.

Baneiachan, 28. mansio Israëlitarum in deserto, Num. 35. Deut. 10.

בני יעקן Bne Iaakan, filij necessitatis.

BARACH, Iudex Israël, collega Deboræ, ex tribu Nephtalim, vicit Siseram ducem regis Chanaan, Iud. 4. ברק Barak, fulgur, coruscatio, 1. Reg. 12. in Ebræo non extat nomen Barach.

Bara-

Barachel, pater Heliu, qui disputauit cum Iob, cap. 32. 33. 36. Barachel, benedictio Dei.

Barachias, pater Zachariæ prophetæ. ברכיה, benedictus à Domino.

BARAD, oppidum in finibus Arichiæ & Iudææ, situm medio ferè itinere inter Geraram & Cadesbarne, Genes. 16. ברד Bared, grando.

BARBARA, virgo Nicomediensis, filia Dioscuri cuiusdam præfecti potentis & opulenti: primùm turri inclusa, deinde propter confessionem veri Dei, exquisitis generibus tormentorum cruciata tandem ab ipso patre capite truncata est, tempore Maximiani Imp. die 4. Decemb. Chaldæa vox Bargarith, margaritam seu vnionem significat, ein Perlin.

Barbarus, miles Christianus, sub Iuliano in æneum taurum, candentem igne, inclusus est, & postea decollatus.

Barbelus, nomen αἰῶνος in Theologia Gnosticorum, ex quo fingunt Christum natum esse, Irenæus lib. 1. cap. 33. Theodoretus peculiarē sectam Barbeliotis tribuit.

Bardesanus, Edessenus, Syrus, Valentiniani dogmata sectatus esse scribitur.

S. Bardo, archiepiscopus Moguntinus, alter Chrysostomus ob eloquentiam appellatus, ex nobili familia VVederauiæ von Oppershouen oriundus, tempore Henrici III. Imp: A. C. 1051.

BARIESVS, magus, impediens cursum euangelij in Cypro, subitâ cœcitate punitur à Paulo, Acto. 13. βαριησοῦς, filius Iesu, seu Iehoua, summi & solius veri Dei.

BARIONA, Matth. 16. Simon Bar Iona, filius Ionæ seu Iohannis, Iohan. 21. Simon Iohannis diligis me. בר Bar enim significat γνήσιον, electum, & substantiuè, filium, tanquam rem maximè electam, caram & iucundam parentibus.

BARLAAM, eremita Indicus, qui Iosaphat filium regis Indiæ, & totum regnū ad Christi doctrinam conuertisse scribitur. Barlaami martyris historiam recitat Basilius, pag. 362. Ad aram idoli raptus, cùm thus ardens manibus impositum esset, non excussit thus, sed manus potius cremari, quàm idolo thymiama offerre voluit.

BARNABAS, Iudæus, Leuites, natus in Cypro, vnus ex primis discipulis Apostolorum, & comes peregrinationis Pauli, vsq; ad annum 16. à resurrectione Christi. Fit eius mentio Act. 4. 9. 11. 13. 14. 15. 1. Corinth. 9. Galat. 2. Pars concionum Barnabæ recitatur à Clemente ὁμιλιῶν 6. Antequam crederemus Deo, domicilium corruptibile & fragile cordis nostri, verè erat templum manu factum, quando erat plenum idolatria, & erat domus dæmonum. Sed attendite, vt templum Domini gloriosè ædificetur. Quomodo? Accipiendo remissionem peccatorum, & sperando in nomen Christi, fiamus noui & denuo creati, eo quod in domicilio nostro verè Deus habitat in nobis, Quomodo? Quãdo habitat in nobis sermo fidei ipsius, vocatio promissionis ipsius, sapientia iustificationum & mandata doctrinæ. Barnabas idem est quod filius consolationis, Act. 4. בר filius, נפש Napheſch, recreare, refocillare, consolari. Euseb. lib. 1. cap. 14. scribit fuisse vnum ex 70. discipulis.

Barnaban, Latro, quem Iudæi petunt dimitti & Christum crucifigi, à בר Bar filius, רב magister, בבאם earum, vel filius patris, ein Vaterſönlein/ cui omnem licentiam indulgentes parentes permiserunt.

Barsabas, cognomen Iosephi Iusti, Act. 1. & Iudæ, Actor. 15. à בר Bar & שב filius reuertens. Existimant autem Iosephum Barsabam (Actor. 1.) eundem esse, qui Actor. 4. Ioses Barnabas nominetur.

Barses, episcopus Edessæ, à Valente Imp. relegatus, Trip. lib. 7. cap. 17.

Bartimæus, cœcus, quem sanat Christus egressus Iericho, Marc. 10. βαρτιμαῖος filius Timæi.

BARTHOLEMÆVS Apostolus, cuius nomẽ solùm in historia Euangelica extat, Matth. 10. Marc. 3. Lucæ 6. Actor. 1. Post resurrectionem Christi in India sparsisse semina Euangelij scribitur ab Euseb. lib. 3. cap. 1. & lib. 5. cap. 10. & citatur eius dictum à Dionysio cap. 1. Theologiæ Myst. Euangelion esse breue & longum. Etsi enim summa breuibus aphorismis comprehensa tradi potest: tamen sapientia illius inexhausta est & propugnatio dogmatum longiorem orationem desiderat. In Armeniæ vrbe Albana fertur iussu Astyagis Regis excoriatus esse, Dies ipsi à Latinis 24. Augusti, à Græcis vndecima Iunij dicata est. βαρπτολεμαῖος, filius Ptolemæi, vel בר Bar filius תלח Thalah, suspendit, מים Maim aquæ. Filius suspendentis aquas.

BARVCH, amanuensis Ieremiæ Prophetæ, Ierem. 36. ברוך benedictus. Alius est, quicunq; tandem est, cuius extat liber inter Prophetas, qui inter Apocryphos numeratur.

Bassa,

Basa, rex Sodomorum, Gen. 14. Ebraicè בֶּרַע Bera, socius, vel pastor, à רעה, vel maleficus, à רוע.

BASAN, vberrima & fertilissima regio inter Iordanem, Libanum, fines Cœlesyriæ & Ammonitidis comprehensa, quam interfecto rege OG, Moyses occupauit, & dimidiæ tribui Manassæ attribuit. Eius pars præcipua à Galaad nepote Manassæ, terra Galaad postea appellatur, Num. 2. Deut. 3. 3. Reg. 4. Esai. 2. Nahum. 1. בָּשָׁן Baschan, pinguedo, vel potius confusio & ignominia.

Baschath, oppidum tribus Iuda, Ios. 15. בָּעֲקַת BoZkath, farina subacta.

Basemath, vxor Esau, Gen. 26. בָּשְׂמַת aromatica, benefragrans. Eodem nomine postea est appellata Malech, altera ipsius vxor, Gen. 36.

Basileus, Romanus martyr sub Valeriano.

Basilissa, coniunx Iuliani Antiocheni, sub Diocletiano Romæ bestijs obiecta. Fortun. lib. 8. Hic Paulina Agnes, Basilissa, Eugenia regnans.

Basilides, Alexandrinus, Menandri discipulus, Adriani Imp. temporibus vixit. Docuit vnum esse Deum Patrem, ex hoc natum esse Νοῦν, ex hoc λόγον, ex hoc φρόνησιν, ex hoc σοφίαν καὶ δυνάμεις. Ex his virtutes, principes & angelos primùm condidisse cœlum. Ex his alios & alios subinde deinceps, vsq; dum 365. cœli fabricarentur. Docuit primogenitum Patris Νοῦν missum esse, vt credentes sibi in libertatem asseret, nec tamen crucifixum esse, sed eius loco Simonem Cyrenensem. docuit Animam solam saluari, non corpus. Vide Irenæum lib. 1. cap. 23. lib. 2. cap. 21. lib. 2. cap. 66. & Epiphanium lib. 1. Tom. 2. Inter cætera contendit confessionem in persecutione esse ἀναίρεσιν, & negationem fidei non esse peccatum. Euseb. lib. 4. cap 8.

BASILIVS, episcopus Cæsareæ in Cappadocia, omnium scriptorum Ecclesiasticorum, qui extant, eloquentissimus. Patrem habuit Iudimagistrum, Fratres duos, Petrum Sebastensem, & Gregorium Nyssenem episcopum. Adolescens Athenis didicit ac docuit, & commilitones habuit Gregorium Nazianzenum, & Libanium. Postea præcipuis ecclesijs in Græcia & tota Asia perlustratis, Cæsaream redijt, & aliquandiu Theologiam professus est. Ortu autem simultate cum episcopo, secessit in Pontum, vbi cum auditoribus aliquot, nedecim annos, in studijs doctrinæ cœlestis, consumsit. Postea grassantibus Arianis, reuocatus est Cæsaream, & post mortem Eusebij delectus episcopus, acerrima certamina cum Arianis sustinuit, quos Valens Imp. fouebat, & veram doctrinam de filio Dei & spiritu sancto illustrauit. Mortuus est autem circa annum Christi 390. Calendis Februarij. Vitam ipsius descripsit Nazianzenus & historia Eccles. lib. 11. cap. 9. & Tripart. lib. 7. cap. 22. 31. & 36. in quo præfectus Valentis hortatur eum, vt tempori pareat, & non tot ecclesias propter exilem disputationem vexari patiatur. *Basilius*, Presbyter ecclesiæ Ancyranæ in Galatia, martyr sub Iuliano, Trip. lib. 6. cap. 14. Alius fuit Basilius Ancyræ episcopus, de quo in Actis Synodi Sardicensis lib. 4. Trip.

Basilla, virgo Romana, nobilis, propter confessionem Christi, gladio transfixa est sub Galirno.

Bassianus, Syracusis natus, Romæ Christi doctrinam amplexus est. postea episcopus Laudensis multos annos fuit, ac Ambrosio morienti affuisse scribitur. Obijt anno ætatis 90. die 19. Ianuarij.

Bassus, episcopus Nicenus, verubus à calce vsque ad verticem transfixus propter nomen Christi. Alius Alexandriæ ob confessionem Euangelij submersus est.

Bathsemath, filia regis Salomonis, 3. Regum 4. בַּתְשֶׂמַת odorifera.

BATHVEL, filius Nachor, fratris Abrahæ, pater Rebeccæ, Genes. 22. 24. בְּתוּאֵל virgo Dei.

BATVS, mensura liquidorum continens 72. sextarios, vt Græcorum amphora. Capit autem sextarius fere libram olei, cuius precium sunt ad minimum quatuor solidi Lubecenses, ita vt Bati precium fuerint 9. Ioachimici. 50. igitur bati, 450. Ioachimicis venditi sunt, quibus dominum suum Dispensator iniustus defraudauit, Luc. 16.

BAVO, nobilis Flander, prædo infamis, conuersus à S. Amando circa A. C. 640. postea inter Diuos relatus Gandaui colitur.

Baudilius, Diaconus Nemausensis, à Gothis interfectus.

Baziothia, oppidum in tribu Iuda, Iosuæ 15. בִּזְיוֹתְיָה Biziotheiah, contemsit signum Domini.

Bean, oppidum regionis Galaad, 1. Macab. 5.

Beatrix, virgo Romana, senatoris filia, propter confessionem Christi in carcere necata, sub Diocletiano,

Bechor,

Bechor, filius Beniamin, Gen. 49. בכר Bechor, primogenitus. Alius abauus regis Saul, 1. Reg. 9.

Becher, filius Ephraim, Num. 26.

BEDA venerabilis natus ad Tinæ fl. ostium in Dunelmensi Angliæ prouincia, floruit circa A. C. 700. sacras literas, & alias artes Ecclesiæ necessarias in monasterio VVirmuthensi & Giruuicensi quæ tunc Scholæ erant, profitens. Obijt anno Christi 734. die Ascensionis Domini. Opera eius in octo Tomos digesta extant, quorum primo, artium dicendi, Arithmetici, Astronomici & Musici libelli. II. De Natura rerum, de temporum ratione, de Paschate. III. Historia Ecclesiastica Anglica, Vitæ quorundam sanctorum & Martyrologium. IIII. Enarrationes librorum veteris Testamenti. V. Noui Testamenti, retractationes in Acta & Pauli Epistolas. VII. Homiliæ. VIII. Hexaëmeron, Quęstiones super libros veteris Testamenti, in Psalmos, in Boetij librum de Trinitate, Meditationes, Passiones, &c. continentur. Historiam Ecclesiasticā gentis Anglicæ deduxit ad annum 731.

Bedad, filius Adad, regis Idumæi, Genes. 36. בחד, solitarius.

Beelmeon, Ezech. 25. Vide Baalmeon.

BEELPHEGOR, idolum Moabitarum, Num. 25. Deut. 4. Psal. 105. quod Ieronymus in cap. 4. & 9. Oseæ, ait fuisse Priapum. Hic Mutini nomine à Romanis cultus est, in templis stabat æneus: in hortis ligneus aut ficulnus. Ebræi scribunt בעלפעור Baalpeor, idolum nudum, à פער Paar, denudauit. Similia apud Romanos Lupercalia sacra fuerunt.

BEELSEPHON, locus Ægypti, ad littus maris rubri, vbi castrametatus populus Israël, insequente Pharaone, transijt mare rubrum, Exod. 14. Num. 33. Fagius ex sententia Ebræorum scribit, fuisse idolum ibi constitutum, cui Ægyptij hanc vim tribuerint; quod seruos ex Ægypto fugitiuos obseruaret & retineret. Baalzephon, Dominus speculæ, à צפה cōtemplatus est, vel Domin⁹ aquilonis à Zaphon.

BEELZEBVB, idolum Accaronitarum in Palæstina, præfectum penui & cellarijs, à quib. muscas abigeret, vt apud Romanos Hercules muscarum abactor. creditus est etiam adesse ægrotantibus & morbis mederi, 4. Regum 1. בעלזבוב Baalzebub, Dominus muscarum seu crabronum. In Euangelijs Matth. 12. Lucæ 11. nominatur princeps Dæmoniorum.

Beeri, pater Oseæ Prophetæ. בארי Bari, in lumine, ab אור Or, vel puteus meus, à באר.

Beeri, ortus ex gente Hethæorum, socer Esau, Gen. 36.

BEGVARDI & BEGVINÆ damnantur in c. Ad nostram, de Hæreticis. docuisse scribuntur, homines, qui ad statum perfectionis peruenissent, nec verbo, nec sacramentis, nec ieiunijs, nec orationibus indigere, ac licere eis facere, quidquid natura suggesserit.

BEL, Idolum Babyloniorum, Esai. 46. Dan. 14. sic dictum à Belo patre Nini, qui Beli mortui statuam in Regia collocauit, & adorandam posuit. Inde simulacrorum originem in reliquum mundum manasse scribit Lyra in caput Sapientiæ 11.

Belus, fortasse à בעל dominus, vt Sorabi, Pannonibus & Græcis vicini, regem suum nominant Δεσπότας.

Bela, filius Beniamin, Gen. 46.

בלע helluo, destructor.

BELIAL, significat improbum nebulonem, ein böſen Buben/ Nahum. 1. Iud. 19. Deriuant à בלי Beli absq;, & עול Ol, iugum. vel à בלימועל qui nulli sit commodus, nequam, ἄχρηστος αἰὲ, vel à בליעל qui non promouebit.

Belma, locus castrorum Holofernis, prope Bethuliam, Iudith 7.

BELSATHIM, locus terræ Moab, vbi quadragesima secunda & vltima castra Israëlitæ ex Ægypto egressi trans Iordanem habuerunt, vbi Moyses mortuus est, & vnde exploratores in Iericho missi sunt, Numeri 33. Ios. 2.3. אבלחשטים Abelhasitim, tractus seu campus Sittim. Vide infra Sethim.

BENA, præfectus rei frumentariæ regis Salomonis in tribu Manasse cis Iordanem, 3. Reg. 4. בענא Baano, in nube.

Bennabinadab, præfectus regis Salomonis in celebri vrbe Dora, 3. Reg. 4. filius Abinadab.

BENHADAB, rex Syriæ, 3. Reg. 15. 20. Ierem. 49. Amos 1. moritur 4. Regum 8. בנהדד Benhadad, filius ciulatus seu clamoris. הידד hedad, ciularus. Alius Benadab, rex Syriæ, filius Azaëlis, 4. Reg. 13.

Benail, vnus ex principalibus delectis ad visitationem ecclesiarum à rege Iosaphat, 2. Paral. 17. בן חיל Ben Hail, filius robustus.

Bendecar, præfectus rei frumentariæ Salomonis in tribu Dan, 3. Regum 4.

בן דקר

בן דקר filius transfixionis.

BENEDICTVS, primus in Europa autor ordinis Benedictini, patria Nurſenſis fuit. Monaſterium inſtituit in monte Caſſino Campaniæ, vixit temporibus Iuſtini & Iuſtiniani Imp. Abbas Spanheimenſis, qui fuit ex ordine Benedicti, ſcribit mortuum eſſe anno Chriſti 542. die 21. Martij, Sed adhuc Totilæ tempore & aliquanto diutius eum vixiſſe ex hiſtorijs conſtat. vitam eius deſcripſit Gregorius lib. 2. Dialogorum.

Benſeded, præfectus Salomonis, 3. Regum 4. בן חסד Ben Heſed, filius miſericordiæ.

Bengaber, præfectus Trachonitidos ſeu regionis Galaad, ſub rege Salomone, 3. Reg. 4. בן גבר Gigas.

Beneuolus, Quæſtor, qui detrectauit imperium Iuſtinæ, iubentis eum Ambroſio mandare, vt ex eccleſia cederet, eamque Arianis traderet, Trip. lib. 9. cap. 20.

Benhur, præfectus rei frumentariæ Salomonis in tribu Ephraim, 3. Reg. 4. בחור filius principis ſeu candidus.

BENIAMIN, minimus natu filius patriarchæ Iacob, in cuius partu mater Rahel moriens, Gen. 35. nato, nomen Benoni (filius doloris) dedit, quòd pater in בימין Beniamin, filius dextræ ſeu primatiæ & cariſsimæ marito coniugis, mutauit, acvnicè eam dilexit, Gen. 42. 43. 44. 45. 49. Stirps nobiliſsimæ tribus Beniamin, in qua PAVLVS APOSTOLVS, Philip. 3. HESTHER regina Perſarũ, Heſt. 2. SAVL primus rex populi Iſraël, 1. Reg. 9. EHVD iudex, Iud. 3. nati ſunt, & Arx regni, & ordinaria ſedes templi & eccleſiæ Iudaicæ multis ſeculis fuit, in qua Chriſtus ipſe prædicauit, & ſacrificium corporis ſui pro ſalute generis humani in ara crucis obtulit, & reſuſcitatus ex morte triumphans in cœlos aſcendit. Filij & poſteri patriarchæ Beniamin, Gen. 46. Num. 26. 1. Paral. 8. 9. recenſentur, & alioquin tribus Beniamin mentio fit Ioſ. 18. Num. 1. 2. 7. 10. 13. 34. Iud. 19. 20. 21. Apoc. 7. Pſal. 68. Ibi Beniamin paruulus, ſcilicet Paulus, Pſal. 80. Qui ſedes ſuper Cherubin, manifeſtare coram Ephraim, Manaſſe & Beniamin. Nam hæ tres tribus ad occidentalem partem tabernaculi, vbi arca fœderis ſita erat, in deſerto caſtrametabantur, Num. 2.

Beniamin, Leuita & collector munerum, quæ templo offerebantur, ſub Ezechia, 2. Paral. 31. בימין à dextra. *Beniamin*, martyr Perſa, Tripart. lib. 10. cap. 33. *Alius*, eremita, Tripart. lib. 8. cap. 1. *Alius*, Ieroſolymorum epiſcopus, Euſebius lib. 4. cap. 5.

BENIGNVS, ex Aſia in Galliam profectus eſt vt doctrinam euangelij propagaret, ſub Aureliano Imperatore primùm fame vexatus, deinde haſta confoſſus ex hac vita deceſsit.

BENNO, epiſcopus Miſnenſis, natus ex familia comitum à Woldenberg in diœceſi Hildeſienſi, vixit tempore Henrici III. & IIII. Impp. relatus inter Diuos anno 1524. ſcripſit præceptori & epiſcopo ſuo S. Bernardo epitaphium, quod extat.

BEON, oppidum Moabitidos, Numer. 32. בעין à בעה rogauit.

BEOR, pater Balaam, Num. 32. בעור infatuare, deſipe vel combure. *Beor*, pater Balach, regis Idumæorum, Gen. 36.

BERA, ἄρπε Cariathiearim, inter Ieroſol. & Azotum, long. 66. 47. latit. 31. 57. vbi Ioathan filius Gedeonis, fratrem Abimelech fugiens, habitauit, Iud. 9. 1. Macc. 9.

Berchameth, באר ראמות Beer Raëmath, puteus excelſorum, Ioſ. 19.

Beri, filius patriarchæ Gad, Geneſ. 46. ערי Eri, ab ערה Erah nudauit.

Beria, filius Aſer patriarchæ, Gen. 46. רעה à בריעה Raah, pauit, nutriuit.

Berith, Idolum Sichimitarum, Iud. 9. ברית Berith, pactum ſeu fœdus.

Beraldus, à Franciſco ad annunciandum euangelion Sarracenis miſſus eſt circa annum Chriſti 1219.

BERENGARIVS, Andegauenſis Gallus, presbyter Turonenſis, qui corpus Chriſti, tantùm in ſigno & figura, non verè & ſubſtantialiter in euchariſtia adeſſe docuit: tempore Henrici III. & IIII. Imp. vixit: & dogma ſuum, Iohannis Maylroſij Scoti, qui Bedæ auditor, tempore Caroli magni librum de euchariſtia ſcripſerat, argumentis & teſtimonijs confirmauit. Huic Lanfrancus Papienſis, Cadomi in Normannia abbas, ſe oppoſuit. Re ad Leonem PP. delata, Synodus Vercellis coijt, in qua, Berengario non comparente, Scoti & Berengarij opinio damnata eſt. Econtra alij, in antiſynodo Andegaui & Turoni, vbi Berengarius docebat, Berengario ſubſcribebant. Victor PP. Leonis ſucceſſor, Turoni denuo Synodum miſſis legatis celebrat, coram quibus, diſſimulata cauſſæ ſuæ defenſione Bereng. verbis Catholicorum vtens, catholicâ ſe am-

plecti ſententiam profitetur, atq; ita legatos & concilium eludit. Rurſum igitur accuſatus Romæ Berengarius, præſide Nicolao II. PP. Palinodiam illam, quæ iuris canonici decretis inſerta eſt, ab Humfredo Cardinale prę ſcriptam anno Chriſti 1059. profeſſus eſt, cumq; domum regreſſus, apud ſuos denuò palam & liberè dogma ſuum doceret, iterum citatus in Lateranenſi concilio ſub Gregorio VII. PP. denuò recantauit.

Berillus, epiſcopus Boſræ in Arabia, docuit Deum Patrem in Chriſto habitare, nec fuiſſe Chriſtum antequam ex virgine naſceretur, ſed ab Origene emendatur, Euſeb. lib. 6. cap. 16. 24.

BERNHARDVS, doctor mellifluus, Abbas Clareuallenſis primus, claruit tempore Lotharij, Conradi & Friderici Barbaroſſæ Impp. natus eſt Fontanis oppido Burgundiæ, patre Tecelino milite, matre Alotha, ingreſſus monaſterium anno Chriſti 1112. anno ætatis 22. mortuus eſt anno Chriſti 1163. Vita ipſius quinque libris comprehenſa, operibus eiuſdem adiungi ſolet. SCRIPTA Bernhardi, ex varijs & continuis ferè ſacræ ſcripturæ ſententijs, velut teſſellis aptè inter ſe iunctis, contexta & ſtipata, & perpetuo quodam lepore & feſtiuitate condita ſunt. Inprimis verò ardenti ſpiritu doctrinam de filio DEI homine pro nobis facto, & gratia Chriſti, ac Iuſtitia fidei, ad vſum veræ pietatis & conſolationis ac fiduciæ & lætitiæ in pectoribus accendendæ accommodatam, illuſtrius ferè & efficacius quàm vlli alij patres illuſtrauit. Sermone I. & III. de Annunciatione. Serm. II. III. V. in Vigilia Natalis & paſsim alibi: Sermone 61. In cantico: Sufficit mihi ad omnem Iuſtitiam, ſolum habere propicium, cui ſoli peccaui. Non peccare, DEI Iuſtitia eſt. Hominis iuſtitia, indulgentia DEI. Sermone 68. vbi tuta firmaq́ue infirmis ſecuritas & requies niſi in vulneribus ſaluatoris, &c. Meum meritum miſeratio Domini. Non ſum meriti inops, quamdiu ille miſerationum non fuerit. Lib. 1. vitæ Bern. cap. 13. Fateor non ſum dignus ego, nec proprijs poſſum meritis regnum obtinere cœlorum. Cæterum duplici iure illud obtinens Dominus meus, hæreditate ſcilicet patris & merito paſsionis: altero ipſe contentus, alterum mihi donat, ex cuius dono iure illud mihi vendicans non confundor, &c.

Bernardinus, Senenſis, monachus Franciſcanus, Xenodochium Senenſe tempore peſtis adminiſtrandum ſuſcepit.

BERNICE, ſoror Agrippæ, poſtremi regis Iudæorũ. Ioſephus lib. 18. c. 11. Antiquitatum. Fit Bernices mentio Act. 25. 26.

BERNO, Abbas primus monaſterij Cluniacenſis, tempore Conradi I. Imp. Alius abbas Augienſis, cuius de officio Miſſæ libellus extat Tom. IIII. Bibliothecæ.

BERRHOEA, vrbs Macedoniæ, ſita ad Haliacmonem Fl. non procul à Pella, vbi natus eſt Alexander magnus. Habet longitud. 48. 45. latit. 39. 50. in hac vrbe, quę à Theſſalonica abeſt 13. mil. concionatur Paulus, Act. 17.

BEROTH, oppidum Gabaonitarum, quod poſtea in tribum Beniamin incidit, Ioſ. 9. 18. 2. Reg. 4. Eſd. 2.

BEROTHA, vrbs in finibus terræ Chanaan, verſus ſeptentrionem, in qua fodinæ æris copioſæ fuerunt, Ezech. 47. Hanc vrbem Dauid eripit Adadezero regi Sòba, 2. Reg. 8. ברותי putei, vel fontanæ æris.

BERSA, rex Gomorræ, Gen. 14. ברשע BirSa, impius, ſceleratus. *Berſan*, Ioſ. 19. vide Bethſan.

BERSABEE, oppidũ Iudææ, quod tribui Simeon attributum eſt, Ioſ. 15. 19. Fuit limes terræ ſanctæ verſus meridiẽ & occaſum, diſtans à Ieroſolymis verſus meridiẽ mil. 10. Prope hoc oppidũ Abrahamus ſedẽ eccleſiæ & œconomiæ ſuæ diu habuit, Gen. 21. 22. & poſtea Iſaac, Gen. 26. Inde proficiſcitur Iacob in Aran, Gen. 28. & deinde in Ægyptũ, Gen. 46. Eò fugit Helias, 3. Reg. 19. Ideo poſteri deinceps peregrinationem in Berſabee, & cultũ peculiarem inſtituerũt, Amos 5. 8. Fit eiuſdem mentio Iud. 2. 1. Reg. 8. 2. Eſd. 11. באר שבע puteus ſeptem vel Iuramenti (nam Ebræis באר puteum, שבע ſeptẽ & iuramentũ ſignificat) eò q́ prope hunc puteum, qui oppido nomen dedit, Abraham cum Abimelech, rege Gerarę, traditis ipſi ſeptẽ agnis, iureiurando interpoſito fœdus fecit, Gen. 21. In hiſtoria Iſaac vox שבעה vertitur abundantia, nam שבע per Smol ſaturare ſignificat.

Bertramus, presbyter Caroli Calui Imp. contra μετασ τοιχείωσιν diſputans, Berengariani dogmatis ſemina ſparſit circa annum Chriſti 840. (S. Columbanum.

Berthulphus, abbas Bobienſis, tertius poſt

BERVVARDVS, comes à Sommerſburg epiſcopus Hildesheimenſis, conditor monaſterij ad D. Michaëlem, floruit circa annum Chriſti 1000. tempore Ottonis III. Imp. Epitaphium à Bennone ado-

adoleſcente, poſtea epiſcopo Miſnenſe, ſcriptum legitur.

Hac tumuli foſſa clauduntur Præſulis oſſa
Bernuualdi miri, magnificiq́, viri:
Qui propter ſtemma, radians velut inclyta gemma,
Magna fuit patriæ gloria lausq́, ſuæ.
Nam fuit eccleſiæ condignus epiſcopus ille,
Quem Deus Emanuel diligit & Micaël.
Tandem biſſenis vndeno menſe calendis,
Felix hanc vitam mutat in Angelicam.

BERZELLAI, Galaadites, homo dives, qui Dauid fugientem in exilium, cum exercitu pauit, 2. Reg. 17. 19. 3. Reg. 1. ברזלי Barcillai, ferrum meum. Alius ſocer filiæ Saul. 2. Reg. 21.

Beſechat, oppidum in tribu Iuda, patria matris Ioſiæ, 4. Reg. 22. בוקרת Bozekath, farina ſubacta.

BESELEEL, artifex à Deo delectus, & donis neceſſarijs ad fabricationem tabernaculi Moſaici inſtructus, Exod. 31. 36. 45. Fuit abnepos Eſrom, nepotis Iuda, 1. Paral. 2. BeZaleel, in vmbra Dei, der ſich vnter Gottes ſchatten vnd Flügel helt.

IVDAS *Patriarcha*
Phares
Eſrom

Ram, ſtirps	CALEB——*Ephrata*
Dauidis &	*Hur*
Meſſiæ	*Vri*——*Maria ſoror Moſis.*
	BeZaleel.

Beſſia, martyr Africana.

BESSOR, fluuiolus in limitibus tribus Iuda verſus meridiem, influens in mare prope Gazam, 1. Regum 30. בשור Beſor, annunciatio, vel caro.

BETHABARA, locus ad Iordanem, vbi Iohannes baptizabat, Iohan. 1. nomen habet à tranſitu ſeu traiectu Iordanis, vbi Ioſua, diuiſis aquis Iordanis, cum populo Iſraël, per alueum fluminis tranſiuit, Ioſuæ 3. 4. Inde proficiſcitur Chriſtus ad reſuſcitandum Lazarum, & ad paſsionem ſuam, Iohan. 10. & 11. Abfuit à Ieroſolymis 6. mil. germ. בית עברה Domus tranſitus, Traiectum, Vtricht, Ioſ. 15. 18. ſcribitur Betharaba, id eſt, domus deſerti. Exiſtimo enim eundem locum eſſe, qui in Euangelio Bethabara nominatur.

Bethacaris, vicus in tribu Beniamin, 1. Reg. 7. Ier. 6. בית הכרם Bethacerem, domus vineæ.

BETHAGLA, oppidum inter Iordanem & Galgala ſitum, Ioſ. 15. 19. בית חגלה Beth Hoglah, domus ſphæræ ſeu termini, à חוג.

Bethanan, iungitur vrbibus in tribu Dan, 3. Regum 4. בתחנן domus gratiæ.

BETHANATH, oppidum in tribu Nephtalim, Ioſ. 19. Iudic. 1. בית ענת domus miſeriæ.

Aliud in tribu Iuda, Ioſ. 15. quod puto BETHANIAM eſſe, vicinam Betphage ad montem Oliueti, Marci 11. patriam Lazari & Marthæ, diſtantem à Ieroſolymis dimidio miliari verſus meridiem. Ibi reſuſcitatur Lazarus, Iohan. 11. Eò egreditur Chriſtus veſpere die Palmarum, Matth. 21. Marc. 11. Inde aſcendit in cœlos, Luc. 24. Fit eiuſdem mentio, Matth. 26. Lucæ 19. 10. Bethania, domus afflictionis, vel domus gratiæ Dei.

BETHANIM, oppidum in finibus tribuum Gad & Manaſſæ, prope Machanaim, Ioſuæ 13. בטנים Betonim, nuces auellanæ.

BETHARAN, oppidum in tribu Gad, inter Dibon & Iordanem, Num. 32. Ioſuæ 13. בית הרן Beth haran, domus conceptionis.

Bethaphua, vide Thaphua.

BETHARABA, oppidum in extremis finibus tribus Beniamin prope Iordanem, Ioſ. 15. 18.

בית העברה domus deſerti, Wuſtenhofen.

BETHAVEN, domus peccati ſeu ſceleris. Sic dicta eſt Bethel, poſtquam Ieroboam aureum vitulum & impium cultum ibi reſtituerat, 3. Reg. 12. Oſe. 4. 5. 10. & ex Ioſu. 7. 18. apparet diuerſas etiam vrbes fuiſſe Bethauen & Bethel, 1. Regum 13. 14.

Bethbera, Iud. 7. בית ברה Beth barah, domus prandij: quidam exiſtimant Bethabaram eſſe in ripa Iordanis.

Bethcar, domus agni vel paſcuæ, 1. Regum 7. apparet non procul abeſſe à Cariathiarim.

Bethdagon, oppidum in tribu Aſer, prope Ptolemaida, Ioſuæ 19. בית דגון domus piſcis. Aliud in tribu Iuda prope Thamnatha, Ioſ. 15.

BETHE, vrbs in finibus Syriæ, in qua venas metallicas fuiſſe, apparet ex 4. Reg. 8. vbi à Dauide capitur. בטח BethaH, fiducia, ſpes.

BETHEL, vrbs in finibus tribuum Beniamin & Ephraim, Ioſ. 18. 16. diſtans à Ieroſolymis verſus ſeptentrionem. prius dicebatur Luza, Iudic. 1. poſtea cùm Iacob ibi

cob ibi vidisset Dominum stantem in scala, appellauit eam Bethel, id est, domum Dei, Gen. 28. 25. 1. Reg. 10. Sed post Salomonem, hæc domus Dei, in qua Deus ipse ad Iacob concionatus erat, facta est antrum Diabolorum, postquam Ieroboam aureum vitulum ibi collocauit, & sacrificia impia instituit, & postea Samaritani ethnicos ritus ibi obseruarunt, 3. Regum 11. 12. 13. in prophetis Osea & Amos 5. 7. Ibidem pueri illudentes Helisæo, lacerantur ab vrsis, 4. Regum 2. בתאל domus Dei.

Bethemeth, oppidum in tribu Aser, Iosuæ 19. בֵּיתעֵמֶק Bethemek domus vallis seu profunda.

Bethen, oppidum in tribu Aser, Ios. 19. בֵּתֶן venter.

Bether, Cant. 2. appellatiuum est à בתר diuisit, separauit montes Bether, die Schedenberg / vel diuersi montes.

BETHESDA, nomen piscinæ in vrbe Ieroſolyma, prope templum ad sept. quæ dicitur ouilla, quia hostiæ seu pecudes mactandæ in ea lauabantur, Iohan. 5. Latinè significat domum Eleemosynę, ein Spittal.

Bethgamul, oppidum terræ Moab, Ierem. 48. בֵּיתגָּמוּל Bethgamul, domus retributionis.

BETHIESIMOTH, oppidum in planitie Moabitidos regionis, non procul à Iordane, attributum filijs Ruben, Iosu. 13. Numer. 33. בֵּיתיְשִׁימוֹת domus solitudinis.

BETHLEHEM, בֵּיתלֶחֶם Bethlahem, domus panis. Oppidum in tribu Iuda, distans à Ieroſolymis duo breuia miliaria versus meridiem, in quo natus est Panis vitæ, dominus noster IESVS CHRISTVS, Matth. 2. Lucæ 2. Iohan. 7. vt Micheæ 5. prædictum erat. Ibi sepulta fuit Rachel vxor Iacob, Gen. 35. 48. Ideo Matth. 2. Rachel plorat liberos suos. Eadem fuit patria Dauid, 1. Regum 16. Ideo vocatur ciuitas Dauid Lucæ 2. long. est gradnum 65. 55. latit. 31. 40. Distat à Nazareth, circiter 20. mil. germ. Fit eiusdem mentio Iudic. 12. 17. 19. Ruth. 1. 2. 4. 1. Paral. 11. Esd. 2. 2. Reg. 23.

Alia est Bethlehem in tribu Zabulon, Ios. 19.

Bethlepaoth, oppidum tribus Simeon, Iosuæ 19. בֵּיתלְבָאוֹת Bethlebaoth, domus leænæ.

BETHMAON, oppidū in tribu Gad, Ios. 13. Iere 48. בֵּיתמָעוֹן domus habitationis.

Bethmarchaboth, oppidum in tribu Simeon, Iosuæ 19. בֵּיתהַמַּרְכָּבוֹת domus equitatus.

Bethnemra, oppidum in tribu Gad, Numer. 32. Ios. 13. Esai. 15. Bethnimra, domus amaritudinis.

BETHORON, vrbs Leuitarum in tribu Ephraim, Ios. 21. 16. non procul ab Emmaus, à Salomone munita, 3. Regum 9. 2. Paral. 8. Fit eiusdem mentio Ios. 10. 21. 16. 1. Macc. 3. Iudas exercitum Antiochi ad Bethoron profligat. Ibidem trucidat Nicanorem, 1. Macc. 7. Sunt autem duæ vrbes hoc nomine in tribu Ephraim, Bethoron inferior, & superior. בֵּית חוֹרוֹן Beth Horon, domus latibuli.

BETHPHAGE, villula ad austrum montis oliueti, vicini vrbi Ieroſolymæ versus ortum, vbi Christus asinæ insidet, ingressurus Ieroſolymam die Palmarum, Matth. 21. Marc. 11. Lucæ 19. Significat autem domum maxillæ, à בֶּה Phag, vel domum grossorum .h. ficuum quæ nondum maturuerunt.

Bethphaces, oppidum in tribu Isaschar, Ios. 19. בֵּיתפָּצֵץ BethphazeZ, domus contritionis.

Bethpheloth, oppidum in tribu Iuda, Iosuæ 15. בֵּיתפֶּלֶט Bethphaleth, domus separationis.

BETHPHOGOR, oppidum Moabitarum, in quo idolum Peor cultum est, postea tribui Ruben cessit, Ios. 13. Num. 25. בֵּיתפְּעוֹר domus Peor.

BETHSABEE, vxor Vriæ, quam Dauid arte interfecto marito, rapuit, propter quod adulterium deinde in horrendas calamitates incidit, & in exilium pulsus est, Psal. 51. 2. Reg. 11. בַּתשֶׁבַע Beth-Seba, filia iuramenti, vel filia saturitatis, si per Sin scribitur.

BETHSAIDA, vrbs sita in littore maris Geneſareth, patria Petri, Andreę, & Philippi Apostolorum, Ioh. 1. Matth. 11. Marc. 6. 8. Lucæ 9. 10. significat domum venationis, à יָצַד Zud, venatus est. Arator. Petrus omnia prendens Bethsaida satus vrbe fuit, quæ nomine Ebræo, Venatorum est dicta domus.

BETHSAMES, ciuitas Sacerdotum in tribu Iuda, Ios. 21. 15. In quam reducta est Arca à Philistinis capta, 1. Reg. 6. Ibidem Amasias rex Iudæ captus est à Ioas rege Israël, 4. Reg. 14. occupatur à Philistæis, 2. Paral. 26. בֵּיתשֶׁמֶשׁ BethSemeS, vrbs Solis. Alia in tribu Isaschar, nō procul à Capernaū, Ios. 19. Alia Bethsemes in finib. tribuū Nephtalim & Aser, Ios. 19. Iud.

1. BETH-

BETHSAN, vrbs in finibus tribuum Manassæ & Isaschar, vicina Bethuliæ & vrbi Tiberiadi, sitæ ad mare Galilææ, ex cuius muro cadauer Saulis trucidati à Philistinis suspensum est, 1. Regum 31. Fit eius mentio Ios. 17. 1. Macc. 5. 12. Iud. 1. 2. Reg. 21. 3. Reg. 5. Ptolemæi & Ieronymi tempore, dicta est Scythopolis. בית שאן Bethsean, domus tranquilla seu fertilis.

BETHSECA, oppidum in tribu Manassæ, cis Iordanem, non procul à fonte Cison fluminis, Iud. 7. בית השטה Bethsittah domus spinarum vel declinans.

Bethsimon, Num. 33. In Ebræo & Ezech. 25. scribitur Bethiesimoth, vide suprà.

Bethsor, Ios. 15. vel BETHSVRA, Arx munita, claustris montium, ad vallem Rephaim super publica via Gazam versus ducente imposita, cuius in historia Maccabæorum crebra mentio fit. Abfuit à Ierosolymis quinq; stadijs versus meridiem, 2. Macc. 11. 1. Macc. 4. 6. 9. 10. 11. 14. 2. Paral. 11. Nehem. 3. בית צור domus petræ seu fortis.

BETHVLIA, vrbs exigua, diuinitus defensa aduersus Holofernem, in historia Iudith. Sita esse putatur prope mare Genezareth seu Tiberiadis, versus occasum in tribu Manassæ. Sed nusquam alibi in Bibliis aut alijs probatis historijs illius mentio fit. Bethulia, dolens domus Dei, vel virgo Dei.

Bethularma, duo nomina sunt oppidorum in tribu Simeon, Ios. 19. בתול Bethul, virgo, חרמה Horma, anathema.

Bethurius, martyr Carthaginensis.

Betzachara, oppidum in tribu Beniamin, 1. Macc. 7.

Bethzecha, nomen loci vicini Ierosolymæ, 1. Macc. 7.

BEZECH, oppidum in tribu Iuda, Iudic. 1. 1. Reg. 11. בזק Bezek, fulgur.

BIBLII, Biblus est vrbs Phœniciæ maritima, Berito vicina, 3. Reg. 5. Ezech. 27. vbi nos habemus Biblij in Ebræo est, גבלים Gebalim, limites, finis.

Bichor, episcopus, Persa, Martyr, Trip. lib. 3. cap. 2.

Bilihilda, inter sanctimoniales recensetur.

BITHYNIA, regio Asiæ, opposita Constantinopoli, in qua vrbes insignes sunt, Nicea in qua Synodus Nicena aduersus Arium celebrata est, Nicomedia, Prusia, Chalcedon, &c. Fit Bithyniæ mentio Act. 16. 1. Pet. 1.

Blandina, matrona sancta, Lugduni in Gallia post varios & horrendos cruciatus, tandem capite plexa est, propter confessionem nominis Christiani, Euseb. lib. 5. cap. 13.

Blasius, episcopus Sebastæ in Cappadocia, tempore persecutionis sub Diocletiano, aliquandiu latuit in speluncis ferarum, vbi cùm per venatorem deprehensus esset, tandem capite truncatus est, die 3. Februarij.

Blastus, cubicularius Herodis Agrippæ regis Iudæorum, Act. 12. βλαστὸς, germen, surculus. *Blastus*, Florini socius, contendit Deum esse creatorem malorum, Euseb. lib. 3. cap. 15. 20.

BOANERGES, cognomen Iacobi & Iohannis filiorum Zebedæi, Marc. 3. per quorum vocem & ministerium Christus verbo suo tonat, Psal. 29. Vox DOMINI super aquas, Deus maiestatis intonuit, Vox Domini confringentis cedros. בני filij, רגז commotionis, fremitus, tonitru, oratores tonantes & fulgurantes verius quàm Pericles.

Bocci, filius Iogli, ex tribu Dan, Num. 34. בקי Buki, vacuus. יגלי Iogli, à גלה exulauit.

Bochim, Iud. 2. בוכים flentes.

Bocri, pater Sibæ seditiosi, 2. Reg. 20. בכרי Bichri, primogenitus.

Bodardus, eremita Pictauiensis.

Boëm, oppidum in finibus tribus Beniamin prope Iordanem, Ios. 15. 18. בהן Bohan, pollex.

BOETIVS, patricius Romanus, gener Symmachi, homo doctissimus, vnà cum socero proscriptus est à Theodorico Veronense, & Rauennæ interfectus circa annum Christi 520.

Bona, virgo Ægyptia.

BONIFACIVS, euangelista Germaniæ, & archiepiscopus Moguntinus, natione Anglus fuit. Tempore Leonis Iconomachi, & Constantini, Imperatorum, & Gregorij II. Gregorij III. & Zachariæ Pontificum Romanorum propagauit Euangelion sua voce in Bauaria, Franconia, Thuringia, Hassia, Frisia, euocauit ex Anglia viros pios & doctos, quos ecclesijs præfecit. coëgit Synodos adiutus à Carolomanno, patruo Caroli magni, in quibus decreta de abolendis ethnicis Idolomanijs & piè cõstituendis ecclesijs facta sunt. Sibi viuo elegit successorem Lullum: Tandem rediens in Frisiam, quæ ab euangelio defecerat, à Frisijs interfectus est, anno

Christi 755. die 5. Iunij. Cùm Germaniæ ecclesias rexisset annos 40. condidit monasterium Fuldense, in quo sepulcrum illius vidi.

Bonifacius, martyr in Africa, à Vandalis Arianis necatus. Alius quidam, Aglaiæ Romanæ œconomus, Tarsi martyr factus est, cuius hoc apophthegma fertur: Paruus labor, magna quies. Alius quidam in Russia concionans, interijt tempore Ottonis III.

Booz, filius Salmonis, maritus Ruth Moabitidis, ex qua genuit Obed, auum Dauidis regis, Ruth 2.3.4. Matth. 1. Luc. 3. 1. Paral. 2. Cùm autem inter Booz natum ex Rahab Ierichuntina, circa annum mundi 2500. & Dauidem regem natũ an. 2860. intersint 360. anni: quidam tres Booz, patrem, filium, & nepotem ponunt, & nepotis filium fuisse Obed, auum Dauidis, putant. Sed si Boozo, Obed, & Isai singulis, cùm gignunt filios, anni ætatis 120. tribuantur, sicut Abraham anno 120. gignit ex Cethura: nihil opus est plures Booz comminisci. Existimant autem Ebræi hunc Booz fuisse Abessan Iudicem. בעז in eo virtus seu fortitudo. Est etiam nomen columnæ in porticu templi Salomonis, 2. Regum 7.

Borith, Ierem. 2. appellatiuum est, latinè significans saponem vel smigma, quo sordes absterguntur.

Boses, nomen petræ imminentis oppido Machmas, in tribu Beniamin, 1. Reg. 14. בוצץ BozeZ, germen.

Bosor vrbs fugitiuorum, seu asylum in tribu Ruben, Deut. 4. Ios. 20. in regione Galaad, Mac. 5. בצר BeZer, turris fortis, vel in angustia.

Bosphorvs, sic vertit Ieronymus in Abdia vocem ספרד sepharad, qua non Bosphorum in Thracia, iuxta quem Constantinopolis sita est: sed Assyriæ regionem aliquam significari consentaneum est.

Bosra vrbs Idumææ, Gen. 36. Ierem. 49. Amos 1. Esai. 63. Alia in terra Moab, Ier. 47. בצרה Bozrah, vindemia vel munita.

Bosra, ciuitas Leuitarum in tribu Manassæ, Ios. 21. בעשתרה Beastherah, quæsiuit secretum.

Brandanus, Britannus, Abbas cum 14. monachis maria omnia circumnauigauit, vt paradisum inquireret. Historia non absimilis veris narrationibus Luciani.

Briccius, episcopus Turonensis, successor S. Martini, cuius filius falsò ferebatur, vixit tempore Arcadij. Alius eremita Spoletanus, Iuliani temporibus.

Brie, filius Aser, Num. 25. Gen. 46. vide Beria.

Brigitta, virgo Scotica, S. Patricij familiaris obijt circa annum Christi 520.

Alia Brigitta seu Birgitta vidua, cuius extant vaticinia & precationes, ducissa Nericiæ in regno Suecorum, erexit in patria monasterium Wasteen/cuius prima Abbatissa fuit Catharina Brigittæ filia. Floruit in Suecia & Romæ temporibus Magni Smech regis Sueciæ. Obijt circa annum Christi 1390.

Bruno, dux Saxoniæ, conditor vrbis Brunsuuigæ A.C. 861. postea à Normandis cæsus ad Ebbecsdorff monasterium agri Luneburgensis 876.

Bruno Colonienſis, primus autor Ordinis Cartusiensis, temporib. Henrici IIII. Imp. anno Christi 1084. *Bruno*, Comes à Querfurt sacellanus Henrici Claudi Imp. & monachus, in Borussiam ad relig. Chr. propagationem missus, & martyr factus est 1008. fuit abpatruus Lotharij Sax. Imp.

Bubastus, Ægypti vrbs, vicina Heliopoli, Ezech. 30. Ebraicè פיבסת Pibeseth, os conculcatum vel inquinatum.

Bvrchardvs, Anglus, episcopus VVurceburgensis, successor Kiliani, vixit tempore Pipini, & Caroli magni, & S. Bonifacij, à quo ex Anglia euocatus est, vt esset ipsius συνεργος in propagatione euangelij. Præfuit autem ecclesiæ VVurceburgensi annos 39. & obijt anno Christi 791. Alius Burchardus Hessus, episcopus VVormatiensis, Canonum volumen edidit anno Christi 1008.

Bvz, filius Nachor fratris Abrahæ, Gen. 22. Inde existimatur nomen esse vrbi Idumææ.

Buz, vrbs Idumææ, Ierem. 22.

Buzi, pater Ezechielis prophetæ, Ezech. 1. בוזי contemtus.

C.

Caath, filius Leui, descẽdit cum auo Iacob in Ægyptum, Gen. 46. auus Mosis & Aaronis, Exod. 6. stirps familiæ omnium Sacerdotum Iudaicorum, 1. Paral. 6. & familiæ Leuitarum, quæ in deserto gestandæ arcæ fœderis, mensæ, altaris, & vasorum tabernaculi destinata fuit, Num. 3. 4. 7. 26. Vixit 133. annis, Exod. 6. Cùm autem vnà cum auo Iacob in Ægyptum descenderit: filiusque ipsius Amram, pater Mosis, tantum 137. annos vitæ habuerit, & octogesimo ætatis Moysis

tis Moysis anno Israëlitæ ex Ægypto egressi sint: quæ summæ coniunctæ non plus 350. annis efficiunt, manifestum est, annos illos 400. Gen. 15. & 430. quibus Exod. 12. filij Israël in Ægypto habitasse scribuntur, non de tempore inter descensum Iacob & exitum interiecto, intelligi posse, sed à vocatione Abrahæ ex Haran, & tradita ipsi prima promissione de Christo semine benedicto, incoandos esse, vt Paulus etiam Gal. 3. non obscurè ostendit.

Cabillonense, concilium celebratum Cabillone, vrbe Lugdunensis Galliæ, inter alia, Ritus Cinerum initiò quadragesimæ sanciuit.

CABSEEL, oppidum tribus Iuda in finibus Idumææ, Ios. 15. patria Benaiæ capitanei Dauidis, 2. Reg. 23. 1. Paral. 11. קבצאל KabZeel, congregauit Deus.

CABVL, regio & oppidum in tribu Aser, Ios. 19. כבול ramus vel germen.

Cabus, mensuræ nomen, continet quatuor sextarios, 4. Reg. 6.

Cademoth, oppidum terræ Moab, quod postea tribus Ruben tenuit, Ios. 21. Deut. 2. קדמות Kedemoth, antiqui vel orientales. Vnde Cadmus.

CADES, desertum seu tractus Arabiæ Petræ longissimus, ab oppido Cadesbarne, finibus Iudææ vicino, per Idumęam & Petram Arabiæ metropolin, ferè vsque ad mare rubrum pertinens. Sed CADESBARNE oppidum est in extrema ora deserti Zin, versus Boream situm, distans ab Hebron quinq;, ab Hierosolyma decem miliaribus versus meridiem, long. 65. latit. 31. 50. quò cùm populus Israël ex Ægypto eductus peruenisset, exploratores in terram Canaan missi sunt, Deut. 1. Numer. 32. 13. Quibus reuersis murmurãtem & contumacem populum prorsus delere Deus voluit, sed à Mose deprecante ira ipsius sedata est, Num. 14. Deut. 1. Eodem in loco perierunt Chore, Dathan & Abiron, Num. 16. Et postea in meridionali ora deserti Zin seu Cades, non procul ab Elana portu maris rubri, Maria soror Moysis mortua est, & petra à Mose percussa, largos aquarum fontes fudit. Inde missi sunt Legati ad regem Idumææ, petentes transitum, Num. 20. Nec procul inde Aaron mortuus, & serpens æneus in deserto erectus est, Num. 20. 21. Quare res maximæ in deserto Cades gestæ sunt. Fit eius mentio Gen. 19. 16. 20. Num. 27. 32. 33. 34. Psal. 29. Ezech. 4. 7. קדש Kades, sanctus. ברע Filius vagus.

CADES in Galilęa, in tribu Nephtalim, monti imposita est, 1. Macc. 5. In tabula scribitur Chedes. Fuisse autem hunc montem palmis sublimibus insignem, apparet ex Eccles. 24.

CADVMIM, Iud. 5. Torrens Cadumim, id est, orientalis fluuius versus orientem, alterum enim brachium ad quod sacerdotes Baal trucidati sunt, versus occidentem mari mediterraneo miscetur.

Cadus, mensuræ nomen, capientis sexaginta sextarios.

CÆCILIA, virgo Romana desponsata Valeriano ethnico, quem, priusquam coniungerentur, ad amplectendam fidem Christi adduxit. Postea cum marito & fratre mariti Tiburtio, martyrij coronam adepta est, temporibus Seueri Imp. alia, Sicula martyr, sub Commodo.

Cæcilianus, vnus ex 18. martyribus, qui Cæsaraugustæ in Hispania ob fidem Christianam interfecti, à Prudentio περὶ στεφάνων celebrantur.

CÆSAR, agnomen familiæ IVLIÆ (quã ab Iulo seu Ascanio Æneæ Troiani filio propagatam esse, Virgilius & alij, Cæsaribus adulantes, scripserunt) tractum à cæsarie, seu pulcro & crispo capillitio, sicut ἴουλος etiam Græcis crispum significat. Cùm autem C. Iulius Cæsar, Dictator primus, oppressa Romana Republica, Monarchiam constituisset, quam nominis & patrimonij ipsius hæres, C. Cęsar Octauianus Augustus 56. annos postea rexit: omnes, qui sequuti sunt, Imperij Romani reges, Cæsares nuncupati sunt, vt Ioh. 19. Iudæi Christum ad crucem deposcentes, clamant, Non habemus regem nisi Cæsarem: & Matth. 22. Christus iubet censum & alia, quæ sunt Cæsaris, reddi Cæsari: qui tum erat TIBERIVS CL. Nero, Cæsaris priuignus.

C. *Iulius Cæsar Prætorius*, PISIS
Anno V. 670. subita morte extinctus.

C. IVLIVS CÆSAR DICTATOR, *monarcha Romanorum primus, Anno V. 710.* — IVLIA *soror nupta Accio Balbo*

ACCIA *nupta C. Octauio Prætori, An. V. 693.*

LIVIA *ex priore marito* — C. CÆSAR AVGVSTVS, *Octauianus à Iulio Cæsare Tib.*

Tib. Claudio Nerone adoptatus, cuius anno 42. Christus natus est, Lucæ 2.

TIBERIVS Cl. Nero, Augusti priuignus, & in Imperio successor, cuius anno 18. Christus crucifixus est.

DRVSVS in Germania mortuus.

GERMANICVS Cæsar.

CLAVDIVS Imp. Act. 11. 18.

C. CALIGVLA Imp.

AGRIPPINA nupta Cn. Domitio.

NERO Imp.

CÆSAREA, duæ vrbes hoc nomine in Palæstina sitæ sunt. CÆSAREA PHILIPPI, ad radices Libani, vbi Iordanis fontes sunt, in honorem Tiberij Cæsaris ædificata à Philippo filio Herodis, Tetrarcha Iturææ. Huius mentio fit Matth. 16. Mar. 8. vbi Christus interrogat discipulos: Quem me dicunt homines esse? &c. Hodie Bellena vocatur. Olim Diospolis dicta est, à vicino templo Iouis, in vertice montis Baalgad, per Herodem extructo.

CÆRAREA STRATONIS, in littore maris mediterranei, ab Herode rege in honorem Augusti sic nominata, cùm prius Turris Stratonis diceretur, Iosephus lib. 19. cap. 7. Abest à Samaria duobus miliaribus versus occasum, à Ierosolyma decem. In hac vrbe primus Euangelion prædicauit Philippus Euangelista, Act. 8. Hic Cornelius centurio baptizatur à Petro, Actor. 10. Cæsareæ Herodes Agrippa, interfecto Iacobo, percutitur ab Angelo, & à vermibus consumitur, Act. 12. Eiusdem mentio fit Actor. 18. 21. 25. 23. 11. 9. Huius vrbis Cæsareæ Stratonis episcopus fuit Eusebius Pamphili. Alia est Cæsarea Cappadociæ metropolis, vbi D. Basilius episcopus fuit.

Cæsarius, Afer, Tarracinæ in Campania cum Iuliano presbytero submersus est. Alius abbas Lirinensis, postea episcopus Arelatensis, cuius Homiliæ circiter 50. extant Tom. 6. Bibl. S. P. Vixit circa annum Christi 670.

CAIANI, Hæretici, colunt Cain & Iudam, iactitant Iudam pio consilio prodidisse Christum, quòd præuideret æternam salutem ex supplicio Christi hominibus afferri: negant Deum Legis autorem, & resurrectionem mortuorum. Hos Epiphanius librum ostentasse testatur, quem vocabant Pauli ascensum, in quo ἀῤῥητα illa ῥήματα, quæ Paulus in tertio cœlo se vidisse adfirmat, descripta esse iactitarint, sicut & Gnostici faciebant. Fit eorum mentio apud Irenæum lib. 1. cap. 35. & Ieronymum contra Luciferianos, & Tertullianum pag. 117. & Theodoretum pag. 91. Idem Ieronymus Tom. III. pag. 145. nominat Cainam hæresin, quæ dicat aliqua esse peccata, quæ Christus non posit suo sanguine purgare.

CAIN, filius Adæ, fratricida, Gen. 4. cuius nomen & mores, Græci in Lycaone expresserunt. קין Kain, possessor, dominus.

CAINAN, filius Enos, pronepos Adæ, Gen. 5. קינן Kenan, vel à קנן hasta, vel à קן nidus, vel à Kanah, emit, mercator.

Cainan, qui Lucæ 3. inter Sala & Arphaxat, medius inseritur, suppositicius est, & ex LXX. versione irrepsit.

CAIPHAS, summus sacerdos tempore ministerij & passionis Christi à Valerio grato præside Romano Pontifex constitutus erat, etiamsi non erat ex Aaronis posteris, alio nomine Ioseph dictus. vide Iosephum lib. 18. cap. 4. 8. Hunc Caipham Vitellius Syriæ præses à sacerdotio remouit, & Ionathan filium Annæ substituit. Fit eius mentio Lucæ 3. Matth. 26. Ioh. 11. 18. Actor. 4. Caiphas, euomens ore, vel Helluo, qui ingesta reuomit, vel canis venaticus.

CAIVS, hospes Pauli, & ecclesiæ totius in vrbe Corintho, (Rom. 16.) quem ipse Paulus baptizauit, 1. Corinth. 1. Et idem esse existimatur Caius Derbensis, qui Paulum ex Corintho in Asiam redeuntem comitatur, Actor. 20. cui etiam tertia epistola Iohannis, qui ecclesias Ephesi, & in vicina Asia rexit, inscripta sit. Alius est Caius Macedo, qui Thessalonicæ natus esse putatur, cuius mentio fit Actor. 9. γάϊος, homo terreus, ex humo factus, vel à גיא vallis.

Caius, episcopus Romanus & martyr sub Diocletiano, die 22. Aprilis, scribitur distinxisse septem ordines Clericorum. Alius, martyr Cæsar augustanus apud Prudentium Steph. 4.

CALANNO, regio vicina vrbi Babyloni, vel potius pars amplissima vrbis Babylonis, quæ fuit τετράπολις, Gen. 10. Esa. 10. Amos 6. vbi scriptum est, כלנה Caleneh, consumta, כלה. Ieronymus in Amos 6. scribit eam vrbem nunc Ctesiphontem vocari.

CALEB, filius Iephunne, nepos Phares,

res, pronepos Iudæ Patriarchæ, vnus ex duodecim exploratoribus à Mose ad considerandam terram Canaan missus, Num. 13. 14. Qui, cum Iosua, solus in promissam terram introductus est, cæteris omnibus, qui ex Ægypto erant educti, in eremo extinctis, Num. 14. 26. 34. 1. Macc. 2. Syrac. 46. Deut. 1. Tenuit cum posteris vrbem Hebron, Ios. 14. 15. 1. Regum 30. Iudic. 1. Huius familiæ amplissima recensetur, 1. Paral. 2. 4. כלב Caleb, omni corde adhærens Deo, τετράγωνος ἄνευ ψόγου.

Calopodius, presbyter, propter confessionem Christi in Tyberi submersus est, tempore Calixti episcopi.

Calixtus, episcopus Romanus, sub Seuero Imp. propter confessionem Christi ex fenestra præcipitatus, & in puteum abiectus est.

Calixtini, in Boëmia dicti sunt, qui calicem non minus ac panem consecratum vtentibus cœna Domini distribuunt.

Callimachus, ex milite Christianus & martyr sub Iuliano Imp.

Calonicus, martyr Apolloniensis sub Decio Imp.

Camalduenses monachi, à Romoaldo Rauennate orti, in Apennino primùm cœnobium condiderunt circa annum Christi 940.

Camon, oppidum in terra Galaad, Iud. 10. קמון Kamon à Kam, surrexit.

CAMVEL, filius Sephan, Diuisor terræ Canaan, Num. 34. קמואל Kemuel, surrexit Deus. שפטן Siphtan, Iudex.

CANA minor, in Galilæa inferiori, distat duo miliaria à Nazareth, vbi Christus sua præsentia ornauit nuptias, & aquam conuertit in vinum, Iohan. 2. patria Nathanaëlis, Iohan. 21. Ibidem Reguli filium febri liberauit, Iohan. 4.

Cana maior, in tribu Aser sita est, Ios. 19. prope Sidonem & Tyrum. Hæc Cana patria fuit mulieris Cananææ, seu Syrophœnissæ, quæ à Christo petit & expectat liberationem filiæ à dæmonio, Matth. 15. Mar. 7. קנה Cana significat arundinem, vnde Latinum Canna, & canalis, existit. Est autem insignis allegoria hospitiorum ecclesiæ, quæ in arundineto, miserrimis & ruinosis domicilijs, in stabulo, carens opibus & potentia, & munitionibus ac præsidijs humanis destituta habitat, & tamen Christum præsentem habet, & ab eodem defenditur.

CANAAN, vide CHANAAN.

CANAATH, oppidum in Galaad, vicinum Iaazer, capitur à Nobe, qui nouum ei nomen à se imponit, Num. 32. קנת Kanath, possessa. Canath, Iud. 1. debet scribi Thanath.

CANDACE, nomen reginę Æthiopum, quæ tempore Tyberij Imp. Æthiopibus imperauit, virilis sanè mulier, sed altero oculo capta, vt Strabo lib 17. narrat, & Plinius lib. 6. cap. 29. scribit in insula Meroë, quæ sit caput gentis Æthiopum, regnare Candacen fœminam, Quod nomen multis iam annis ad reginas transierit, sicut in Augusti etiam historia apud Dionem lib. 54. idem nomen Æthiopum reginæ tribuitur, quam Petronius Ægypti præses repressit. Candaces reginæ Eunuchus, per Philippum euangelistam ad fidem Christi conuertitur, Actor. 8. Et consentaneum est hunc Eunuchum semina euangelij de Christo apud Æthiopes sparsisse, quæ postea per Matthæum euangelistam exculta & latius propagata sunt.

Candida, vxor Artemij, martyr sub Dioclet.

Candidus, vnus ex Ducibus legionis Thebanæ, de qua vide in Mauricio.

Canitæ, secta Simonianorũ apud Theodoret.

Canopus, stella clarissima prope polum Antarcticum. & idolum Ægyptium ollæ specie, de quo dignus memoria est iocus, quem historia Ecclesiastica lib. 11. cap. 26. recenset.

Cantius & Cantianus fratres Romæ nati, sed Aquileiæ propter nomen Christi sub Diocletiano interfecti sunt.

CANVTVS { Rex, 10. Iulij. / Dux, 25. Iunij.

CAPERNAVM, vrbs sita ad ostium Iordanis, in mare Tiberiadis seu Galilææ influentis, in qua vrbe ciuis fuit Christus, Matth. 4. 9. & pastor Iairus, Matth. 9. Mar. 5. capitaneus Centurio, amicus Christi, Matth. 8. Optimus autem ciuitatis status est, cùm Pastor & Capitaneus amici Christo, & inter se concordes sunt. Talis ciuitas verè est כפרנעם villa amœna, Schöndorff, vel vicus consolationis à נחום. In eadem vrbe exorsus est Christus prædicationem euangelij, dicens: Agite pœnitentiam, appropinquauit enim regnum cœlorum, Matth. 4. Luc. 4. Ibi sanat Paralyticum, Matth. 8. 9. Marc. 2. Ibidem à Christo, vt à ciue, exigitur δίδραχμον, Matth. 17. Ibidem habet concionem de manducatione carnis seu FIDE in Christum, Iohan. 6. Eiusdem mentio fit Matth. 11. Marc. 9. Lucæ 7. 10. Iohan. 2. 4.

Caphar-

Capharſalama, vicus pacis, Friedland, 1. Macc. 7. *Capheteta*, pars muri vrbis Ieroſolymæ verſus orientem, 1. Macc. 12. χαφίρατα.

CAPHIRA, vrbs Gabaonitarum, quæ poſtea tribui Beniamin attributa eſt, Ioſ. 9. 18. Eſd. 2. כפירה Cephirah, catulus leonis.

Capiton, ex latrone eremita.

Capſeel, 1. Paral. 11. vide Cabſeel.

CAPPADOCIA regio Aſiæ, cincta ab occaſu Paphlagonum gente & Galatis: à meridie, Cilicia & Syria: ab ortu, Armenia: à ſeptentrione, Ponto Euxino. Vrbes in ea celebres fuerunt Cæſarea, Baſilio epiſcopo clara, & quæ Ponto poſtea attributæ fuerunt Trapezus, Neocæſarea, Sebaſtia, Amaſia Strabonis Geographi patria, apud quem, initiò lib. 12. totius Cappadociæ accuratæ deſcriptio extat. Fit Cappadociæ mentio 1. Pet. 1. Actor. 2. Deut. 2. Cappadoces ſcribuntur expuliſſe Euæos de Gaza, vbi in Ebræo eſt כפתרים Caphtorim, & Ierem. 47. In hiſtoria Philiſtinorum mentio fit Cappadociæ ſeu Caphtorim. Item, Amos 9. Exiſtimo igitur oram illam maritimam, quam poſtea Philiſtini tenuerunt antea incolas habuiſſe Caphtorim, ortos à Caphtorim, ſeu à

Capturim, qui exiſtimatur fuiſſe filius Mizraim, frater Philiſtijm, Geneſ. 10. כפתרים Caphtorim, manus exploratorum.

CARCHAMIS, vrbs & regio vicina Euphrati, vbi rex Ægypti à Nabuchodonoſor victus eſt, Ierem. 46. 2. Paral. 35. Eſai. 10. 7. כרכמש Carcemis, agnus palpans.

Caree, pater Iohannan, & Ionathan Ducum Iudaicorum, Ierem. 40. קרח KareH, caluus.

CARIA, regio Aſiæ minoris, incluſa ab ortu, Lycia: à meridie, mari Rhodio: ab occaſu, mari Icario: à Borea, flumine Meandro. Fit Cariæ mentio 1. Macc. 15.

CARIATHAA, oppidum in finibus Iudææ verſus meridiem & occaſum inter Adara & Chaſmona, Ioſ. 15. קר קעתה Kar kaah, pauimentum.

CARIATHAIM, oppidum in tribu Ruben trans Iordanem, Ioſuæ 13. Deut. 2. Gen. 14. Ierem. 48. קרתיים vrbes.

CARIATHARBE, vrbs Hebron, in tribu Iuda, ciuitas Arbe. Nam Arbe homo maximus inter Enachim ibi princeps fuit, Ioſ. 14. 21. 15. קריתארבע Kiriatharba, ciuitas Arba, vel τετράπολις, vide ſupra Arbea.

Cariathbaal, nomen vrbis Cariathiarim, Ioſuæ 18. 65.

CARIATHIARIM, vrbs in tribu Beniamin, Ioſuæ 18. quæ antea Gabaonitis paruit, Ioſuæ 9. In hanc vrbem Arca à Philiſtinis capta reducitur, & collocatur in Gabaa. h. loco eminentiore vrbis, in domũ Aminadab, 1. Reg. 6. 7. Inde Ieroſolymam reducitur à Dauide, 1. Paral. 13. 2. Reg. 6. קריתיערים Kiriathiarim, vrbs vigilum vel vrbs ſyluarum, Ioſuæ 15. Iud. 18. Alia vrbs Moabitarum, Ierem. 48.

CARIATHSEPHER, vrbs tribus Iudæ, alio nomine Dabir, à Caleb expugnata, Ioſ. 15. Iud. 1. קריתספר Kariathſepher, ciuitas literarum ſeu Academia. Xenophon nominat vetus Phœnicum gymnaſium.

Cariathſenna, cognomen vrbis Dabir, Ioſ. 15. סנה ſpinæ.

Carinus & Leontius, filij ſenis Simeonis, qui infantem Chriſtum in vlnis geſtauit, vna cum Chriſto reſuſcitati: hiſtoriam deſcenſus Chriſti ac liberationis patrum ex inferno recitant in Euangelio Nicodemi.

Carioth, oppidum terræ Moab, Ierem. 48. Amos 2. קריות Kerioth, vrbes.

Cariotheſrom, in tribu Iuda, Ioſuæ 15. ſunt duo nomina, Kerioth, vrbes, & Hezron, pagus.

CARITH, torrens in tribu Zebulon, iuxta quem Helias propheta tempore famis aliquandiu habitauit, & coruorum miniſterio alitus eſt, 3. Regum 17. כרית Cerith, foſſa.

CARMELVS, duo montes ſunt hoc nomine, alter in tribu Iuda, in ſolitudine Maon, vbi Nabal habitauit, 1. Reg. 25. diſtat duobus miliaribus ab Hebron verſus ortum. Alter mons magnus, infra Ptolemaidem in tribu Zebulon & Iſaſchar, Ioſ. 19. quem alluit torrens Ciſon, vbi Helias ſacerdotes Baal trucidauit, 3. Regum 18. & poſtea Heliſæus aliquandiu habitauit, 4. Reg. 2. 4. Ab eo ſublime promontorium in mare excurrit. Ideo Ierem. 46. dicitur: Sicut Carmelus in mare veniet. כרמל Carmel, ſignificat ſpicam teneram, ſeu campum fertilem frugum, vini & fructuum. Ideo ſæpiſsimè Carmelus vſurpatur pro agro fœcundo, Eſai. 29. 32. 27. Ierem. 24. & alibi. Scientiam circumciſionis vertit Ieronymus, Nahum 1.

Carnaim, oppidum in regione Galaad, 1. Macc. 5. Gen. 14. קרנים à cornu.

Carmelitæ, monachi, in Carmelo monte Palæſtinæ, prope templum D. Mariæ, pri-

primum cœnobium condiderunt, circa annum Christi 1170.

CAROLVS MAGNVS Imperator, auũ habuit Carolum Martellum, bellica gloria præstantem, qui Saracenos ex Aquitania pepulit: patrem Pipinum, qui primus nomen Christianissimi intulit regno Francorum: patruũ Carolomannum. Adolescens pręceptorẽ habuit Petrum Pisanum, à quo linguam Latinam ac Græcam, & alias artes didicit. Regnare cœpit in Gallia & Germania, anno Christi 769. ac octo bella præcipua gessit. 1. Aquitanorum regem Himuldum deuicit. 2. Desiderium Longobardorum regem in Italia cepit & totam Longobardiam occupauit. 3. Saxones diuturno bello ad amplectendam Christi doctrinam adduxit. 4. Beneuentanum ducem in Campania vicit. 5. Tassilonem Bauariæ ducem generum Desiderij Longobardi, rebellem, in monasterium detrusit. 6. Vandalos trans Albim in VVagria habitantes repressit. 7. Cum Hunnis à Tassilone euocatis octo annos bellum gessit. 8. Normannos deuicit. Vsus est in bellis duce ROLANDO, qui ipsius ex sorore Berta nepos erat, cuius adhuc passim in vrbibus Saxonicis statuæ visuntur, quæ olim significabant, vrbes illas in Cæsaris patrocinio & tutela esse. In bello & pace præcipuam curam habuit, fouendæ ecclesiæ Dei & latius propagandæ Christi doctrinæ, & excitandi studia literarum in Collegijs episcoporum, cœnobijs & Scholis. In Saxonia à se ad fidem Christi adducta, multas episcopas condidit, ac inter has primam Osnaburgensem, anno Christi 777. postea Bremensem, anno Christi 785. Assiduè vsus est consiliario Alcuino Anglo, cuius impulsu Parisiensem academiam instituit, anno Christi 791. In Italia Papiensem academiam excitauit, & Bononiensem, à Theodosio Imp. conditam renouauit. Deniq; omni pietate, studio, rebus gestis, beneficentia & liberalitate erga ecclesias ostendit se ardere zelo illustrandæ gloriæ Christi, & verum Ecclesiæ Dei nutricium esse. Obijt Aquisgrani die 28. Ianuarij, anno Christi 815. anno ætatis septuagesimo secundo. Caroli nomen à קראל quidam deriuant inuocator seu cultor veri Dei.

Carpocrates, hæreticus tempore Adriani Imp. docuit mundum ab Angelis conditum esse, & Christum cæteris hominibus parem esse, hoc vno excepto, quod animam mundam habuerit. Iactitauit somnia & δαίμονας παρέδρους ἐνειροπόμπους. voluit vxores esse communes. vide Irenæum lib. 1. cap. 24. Clementis Alexand. στρωμ. γ. Euseb. lib. 4. cap. 8.

Carpophorus, martyr Hispalensis sub Maximiano. die 10. Decembris.

Carpus, episcopus Troadis, apud quem Paulus Biblia & penulam reliquerat, 2. Tim. 4.

Carpus, martyr Pergamenus, in epistola ecclesiæ Smyrneæ nominatur apud Euseb. lib. 4. cap. 4.

Cartha, oppidum Leuitarum in tribu Zabulon, Ios. 21. קרית vrbs.

CARTHAGO, vrbs nota, in Africa, à Phœnicibus Tyrijs colonis condita, anno mundi 3070. annis 130. ante Romam conditam: primùm cum Romanis bellum gessit anno mundi 3700. victus Hannibal à Scipione 3764. deleta à Scipione 3821. Restituta à Iulio 3920. capta à Genserico anno Christi 447. Recepta à Belisario anno Christi 534. funditus deleta à Saracenis anno Christi 722. Nomen Carthaginis consentaneum est Ebræum esse, קרתיה Kiriathiah, ciuitas Dei. Facit eius mentionem Ezechiel cap. 27. vbi Tyro pœnas denunciat, vbi in Ebræo est Tharsis. Item Esai. 23.

Carthaginenses martyres trecenti tempore Cypriani, quos celebrat Prud. στεφ. 1. 3.

Carthan, ciuitas Leuitarum in tribu Aser, Ios. 21. קרתן vrbs.

Carthusiani, monachi, à Brunone Coloniense, qui Parisijs Philosophiam professus est, orti sunt in Gallia, circa annum Christi 1080.

Casaloth, oppidum in tribu Isaschar è regione Iezraël, Ios. 19. כסלות Cesuloth, stultitia, vel Orionia.

Caseth, filius Nachor, fratris Abrahæ, Gen. 22. כשד Cesed, prædo.

Casis, Ios. 18. oppidum in tribu Beniamin. עמק קציץ Emek KeZiZ, vallis finium.

Casphor, in regione Galaad, 1. Macc. 5. Idem locus nominatur Casbon in eodem capite.

CASLEV, nonus mensis apud Ebræos (Zach. 7.) respondens nostro Nouembri & Decembri. Nomen habet à כסיל ab Orione (Iob. 9. 38.) qui mense Nouembri Cosmicè occidens turbulentas tempestates ciet, vt Virgilius inquit Æne. 7. Sæuus vbi hybernis Orion conditur vndis.

Cassia, filia Iob. כציעה Casia arbor aromatica.

CASSIA-

CASSIANVS martyr Tingitanꝰ in Mauritania, in examinādis Christianis primùm exceptoris officio functus, deinde & ipse pro Christo obijt die 3. Decemb. Prud. Steph. 4. Alius fuit Cassianus ludimagister Forocornelianus à pueris discipulis confossus, cuius corpus Imolam translatum esse scribitur. Prud. Step. 9. Sylla forum statuit Cornelius quod sacer ornat Martyr, dicato Cassianus corpore.

Cassianus, Scytha natione, auditor Chrysostomi & diaconus, postea presbyter Massiliæ in Gallia, vixit tempore Honorij & Theodosij Iunioris. Scripta illius plurima recitat Gennadius, inter quæ, librum de protectione Dei, contra Augustini libros de Gratia scriptum, refutat Prosper.

CASSIODORVS, Patritius & Senator Romanus & Theodorici Gotthorum regis Cancellarius, tandem Abbas Rauennæ, cùm multa alia scripsit, tùm verò Institutiones diuinarum lectionum, seu Isagogen ad sacræ scripturæ interpretationem, quæ Tom. 6. Biblioth. S. Patrum extat, & historiam Ecclesiasticam, quæ Tripartita nominatur, ex tribus scriptoribus Theodoreto, Sozomeno & Socrate, in vnum corpus coagmentauit, mortuus est temporibus Iustiani Imp.

Cassius, episcopus Narniensis, temporibus Totilæ Gotorum regis vixit. Alius, miles, martyr sub Maximiano.

CASTOR & POLLVX, insigne nauis, qua Paulus ex insula Melite Romam vehitur, Actor. 28. Fuerunt autem Castor & Pollux Spartani, filij Tyndarei & Ledæ, fratres Helenæ, qui inter alias res præclarè gestas, mare etiam à piratis liberarunt. Ideo à nautis velut Dij coluntur, *ἀϑεώτων σωτῆρες ἐπὶ ξυρῆ ἥδη ἐόντων*.

Castorius, Pannonius, lapicida & sculptor, sub Diocletiano, cùm nollet idolum sculpere, insutus culeo in flumen proiectus est.

Castulus, aulicus apud Diocletianum, velut Abdias pius Christianos Romæ fouit. Ideò viuus sepultus est die 26. Martij.

Castus, martyr, à S. Cypriano celebratur in libello de lapsis.

Cathaphryges, sectatores Montani Phrygis: vide Montanus.

Cathari, Sic nominabant se Nouatiani, qui negabant lapsos, etiamsi pœnitentiam egissent, recipiendos esse, vide infrà Nouatus, & Euseb. lib. 6. cap. 33. 34. & Trip. lib. 8. cap. 9. *Cathari*, in iure Canonico damnati in c. cùm Christus, extra de Hæreticis, diuisi in Albanenses, Cozonenses & Baiolenses.

CATHARINA, Virgo Alexandrina, artibus Philosophicis à puero exculta, & deinde studio doctrinæ cœlestis dedita, cùm Maximinum, cogentem Ægyptios ad Ethnica sacrificia celebranda, palàm arguisset, primùm carceri inclusa est: deinde ad disputationem cum 50. Grammaticis & Rhetoribus educta, omnes vicit, & ad fidem Christi conuertit. Eos omnes tyrannus statim trucidauit. Catharinam rotæ impositurus erat, sed fulmen rotam disiecit. Quare gladio decollata est. Corpus dicitur ab Angelis in montē Sinai delatum esse. Hæc narratio de Catharina apud veteres scriptores nusquam extat.

Catethet, locus in tribu Zabulon, Ios. 19. קטרת Katath, mœstus.

Catilinus, quidam Carthagine propter Christum necatus est.

CEDAR, Arabia, à filio Ismaëlis Cedar sic nominata, Genes. 25. Ezech. 27. Esai. 21. 42. 60. Psal. 120. Ierem. 2. 4. 9. Iudith 1. propriè autem Saracenorum regio fuit. קדר Kedar, tenebræ, nigredo, tristitia.

CEDES, vrbs Leuitarum, Ios. 21. & refugij, Ios. 20. in tribu Nephtalim, Ios. 19. 21. patria Barachi Iudicis, Iud. 4. 4. Regum 15. Ios. 12. Alia est Cedes in tribu Iuda, Ios. 15. קדש Kedes, sanctitas.

Cedimoth, Ios. 13. vide Cademoth.

Cedma, frater Cedar, filius Hismaël, Gen. 25. קדמה Cidmah, versus orientem.

CEDRON, torrens inter Ierosolymam & montem Oliueti ad orientale latus vrbis Ierosol. quem transijt Christus iturus ad agonem, Iohan. 18. Eadem via Dauid fugit in exilium, 2. Reg. 15. In hac valle, Asa combussit simulacrum Priapi, 3. Reg. 15. & Iosias vasa Baal, 4. Reg. 23. & Ezechias, 2. Par. 29. 30. קדרון Kedron, tenebræ vel tristicia. Est & vrbis nomen, sitæ inter Ioppen & Eutheropolin, cuius in Maccabæis mentio fit, quæ aliàs Gedor vocatur.

Celatha, 19. mansio Israëlitarum, Num. 33. קהלתה Kehelathah, congregatio, ecclesia.

CEILA, vrbs in tribu Iuda, Iosu. 15. Nehem. 3. inter Hebron & Lachis sita est: à cuius obsidione Dauid repellit Philistinos, 1. Reg. 23. קעילה Keilah, vallis discooperta, tentorium.

Cele-

Celerinus, lector ecclesiæ Carthaginensis, martyr cum Celerina auia, Laurentio patruo, Ignatio auunculo, à S. Cypriano celebratur lib. 4. Epist. 6. Festum celebratur die 3. Februarij.

Celsus, martyr sub Diocletiano.

CENCHREÆ, oppidum & nauale Corinthiorum, in portu maris Ægei. Distat ab vrbe Corintho, versus orientem 78. stadia, seu duo miliaria germ. Fit eius mentio Actor. 13. & in fine epistolæ, quæ ad Romanos missa est per Phœben ministram ecclesiæ in Cenchreis. κεγχρος, milium.

Cendebeus, Dux Antiochi κενδεβαιος, profligatur à Iohanne Hircano, Simonis Maccabæi filio, 1. Macc. 16.

CENERETH, oppidum & regio tribus Nephthalim, 3. Reg. 15. Ios. 19. 11. cuius long. 67. 12. lat. 33. 4.

MARE CENERETH dicitur, Num. 34. Deut. 3. Ios. 12. 13. quod Euangelistæ nominant mare Galilææ & Tyberiadis, à regione & vrbe Cenereth, quæ postea in honorem Tiberij dicta est Tiberias. כנרת Cinereth à כנור Cinnor, cithara. Est enim lacus figura citharæ. longus ferè 4. miliaria Germanica: latus duo vel vnum cum dimidio.

Cenez, Dux Idumææ, Gen. 36.

CENEZ, pater Othonielis Iudicis, Iudic. 3. 1. 1. Paral. 4. קנז Kenaz, calamus aspersus, גוז vel possessor.

KENAZ

Othoniel Dux — *Sarias*

Ioab princeps חרשים *Fabrorum, ferri, ligni, lapidum, auri, &c. 1. Par. 4.*

Cenezæi, Gen. 15. inter populos terræ à posteris Abrahami posidendæ numerantur.

קנז Kennizzi, possessio mea iste, à קנה. *Cenu*, 1. Reg. 30. vide Cinæus.

Censorinus, tribunus militum sub Claudio Imperatore, postea martyr.

CEPHAS, cognomen Simonis Petri Apostoli, Iohan. 1. Tu es Simon filius Ionæ, Tu vocaberis Cephas, quod sonat, si interpreteris Petrus, id est, rupes, seu lapis. Sic nominat eum Paulus Galat. 2. & 1. Cor. 9. 1. 15. Ebraicè scribitur, כיף vel כיפא Ceph vel Cepha.

Cerdon, Hæreticus tempore Antonini pij Imperatoris, docuit duos esse Deos, vnum bonum, & alterum opificem mundi, malum, qui tradiderit Legem & Prophetas. Deinde docuit Christum putatiuè tantum apparuisse, negauit resurrectionem mortuorum, abiécit Moysen & Prophetas. Vide Epiphan. lib. 1. Tom. 3. & Irenæum lib. 1. cap. 28. Ab hoc Cerdone Marcion suam hæresin accepit, vt Tertullianus lib. 1. contra Marcionem ostendit.

Cerealis, martyr sub Adriano.

Cerethi, Gens in finibus Palæstinæ & Idumææ, 1. Reg. 30. כרתי fossores vel sagittarij. Idem nomen fuit satellitum seu custodum corporis Dauid, vel à loco, in quo nati sunt, vel ab habitu & armis sumtum, 2. Reg. 8. 15. 20. 3. Reg. 1.

Cerinthus, hæreticus tempore Traiani Imp. viuente adhuc Iohanne Apostolo, docuit IESVM ex Ioseph & Maria natum esse similem cæteris hominibus, sed antecellentem sapientia: & in Baptismo Christum in figura Columbæ, diuinitus in eum delapsum esse, qui Patrem incognitum monstrarit, & miracula fecerit. Postea iterum reuolasse Christum de Iesu, & Iesum passum esse, & resurrexisse. Hæc ferè verba sunt Irenæi lib 1. cap. 25. docuit idem post resurrectionem Christi regnum fore terrenum in Ierusalem, & duraturum mille annos, vide Eusebium lib. 3. cap. 28. & lib. 7. cap. 23. Meminit eiusdem Cerinthi Epiphan. lib. 1. Tom. 2. Hæres. 28. Eusebius lib. 4. c. 14. Irenæus lib. 3. cap. 3. & recitat historiolam de Iohanne Apostolo, qui casu in balneis in eum incidit, quæ his versibus expressa est:

Impia Cerinthus sancto conuicia Christo
Dum facit, & stulta garrulitate furit:
Concidit, & rapido blasphemum contudit ictu,
Collapsa, subito facta ruina, domus.

CESELETHTHABOR, oppidum in finibus tribuum Zebulon & Isaschar, prope montem Thabor, in quo Christus transfiguratus, cum Mose & Elia colloquitur, Matth. 17. כסל כסלת תבור Orionis Thabor.

CESSION, ciuitas Leuitarum, in tribu Isaschar, sita ad flumen Cison, propè Iezraël, Iosu. 19. 22. קשיון Kision duritia.

Cetheus, episcopus tempore Phocæ Imp. ab Vmbolo rege Longobardorum Ariano, in flumine submersus est.

Cethea, Ezech. 16. 3. Reg. 11. In Ebræo est, חתית Hittith, Hetthæa, orta ab Heth, filio Canaan. Vide infrà Hethæi.

CETHIM, filius Iauan seu Iouis, nepos Iaphet,

Iaphet, Gen. 10. stirps gentis Macedoniæ, & Latinę. Ideo scriptura nominat Cethim, Macedonas & Italos, vt 1. Macc. 8. Philippus & Perseus reges Macedoniæ dicuntur, reges Cetheorum. Esai. 23. Alexander magnus, vastator Tyri, educitur ex terra Cethim. 1. Macc. 1. Alexander magnus scribitur de terra Cethim egressus esse. Et nomen μακέτης Ebraicum est, quasi dicas de Cethim. Suidas in dictione λατῖνοι scribit Ceteos in Italiam ductos à Latino, Telephi filio, cuius mentio fit ὀδυσ. λ. Ideo Danielis 11. & Num. 24. Romani etiam & Itali hoc nomine indicantur. Extat præterea nomen Cethim Ierem. 2. Ezech. 27. כתים Cithim, percussores, concidentes, contundentes, à כתת Cathath. Idem significat Græcis παίονες. Vnde Pæonij & Pannonij, quorum limitem extremum versus occidentem Ptolemæus montem Cetium constituit, quem à Cethim filio Iauan nomen habere consentaneum est. Montem Cetium Austriaci hodie den Calenberg nominant.

Cethis, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15. כתליש Cithelis, cedens leonem.

Cethmonæi, inter populos terræ Abrahamo promissæ recensentur, Gen. 15. קדמני Kadmoni, antiquus, orientalis.

Cethura, secunda vxor Abrahæ, Gen. 25. קתורה Kethurah, Thymiama, vel copulata.

Chabul, sic nominat Hiram rex Tyri partem Galilææ sibi à Salomone datam, 3. Regum 9. כבול Cabul, terra arenosa, sterilis.

Chalcal & Dorda, filij Maol, inter sapientissimos Theologos & Physicos, suæ ætatis numerantur, 3. Reg. 4. כלכל omnis, omnia sciens.

Chaldæa, regio Asiæ maioris cuius metropolis est Babylon. Inde rex Babylonicus dicitur rex Chaldæorum, Ierem. 37. 38. 39. 40. & in Daniele. Primæ autem in mundo monarchiæ possessionem Chaldæa, à Nimrodo (qui anno 131. post diluuium regnare cœpit) vsq; ad Cyrum per annos 1630. tenuit, quæ capiti aureo in statua Danielis, ob sapientiam, thesauros & vires penè immensas confertur. ac de studijs sapientiæ & doctrinarum, quæ in Chaldæa viguerunt, oraculi versus à Iustino martyre in parænetico, & Eusebio lib. 3. Demonstrationis citantur: μῦνοι χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδὲ Εβραῖοι: αὐτογένεθλον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς. Ebraicè Chasdim, vastatores, prædones, Iob. 1. vt Græcis παίονες: Henetis Velici: Germanis Quadi: sunt autem Chaldæi, ab Arphaxad filio Sem propagati.

Chale, pars ampliss. vrbis Niniuæ, Gen. 10. כלה Calah, perfecta.

Chali, oppidum in tribu Aser, Iosuæ 19. Iud. 1. הלי Hali, ager meus.

Cham, filius Nohæ, Gen. 10. cuius filij ac posteri Ægyptum & reliquam Aphricam occuparunt. Ideò & Ægyptus vocatur terra Cham, Psalm. 104. 105. 77. חם Ham, calidus, Iupiter Hammon.

Chamaan, filius Berzellai Galaaditæ, 2. Reg. 19. כמחם Cimham, desiderium eorum.

CHAMOS, idolum Moabitarum, quod alio nomine appellatur Baalphegor, teste Hieronymo in caput Esai. 15. כמוש Cemosch, quasi palpans, Num. 21. 3. Regum 11. 23. Iud. 11. Ierem. 48.

Chamul, filius Nachor, frater Abrahæ, pater Syrorum, Gen. 22. קמואל Kemuel, assurgite DEO.

CHANAAN, filius Cham, nepos Nohæ, Gen. 10. Stirps gentis Canaan, quæ in vndecim aut duodecim populos distributa regionem ab Ægypto vsq; ad Tyrum & Sydonem: longam miliaria Germ. 40. latam, 12. (teste Ieronymo T. 4. fol. 29. 30.) possedit. Quam Israëlitæ postea, quorum parentibus Abrahæ, Isaac, Iacob, diuinitus promissa erat, duce Iosua occuparunt: Cananæis partim deletis, partim seruitute oppressis, partim ex patria eiectis, qui profugi, in Aphrica vsq; ad Augustini ætatem superstites manserant. Is enim in libello expos. epist. ad Rom. To. 4. pag. 281. inchoatæ, scribit, rusticos Aphros Hipponę vicinos, si interrogentur, qui sint? Punicè respōdere, Chanaani. & Procopius li. 4. de bello Vandalico, pa. 355. 356. Postquam Hebręi ex Ægypto reuerterant, atq; in Palęstinæ finibus constiterunt, Moses vir sapiens, qui eos in itinere ducebat, moritur. Cui Iesus Naue filius successit, qui & in Palæstinam populum introduxit, ac virtutem supra hominis naturam longè ostendens, regionem obtinuit. vnde gentes euertens, multas ciuitates facilè parauit, ac omnib. inexpugnabilis visus. Tunc igitur, vniuersa regio maritima à Sidone vsq; in Ægypti fines, Phœnicia est appellata, quibus vnus iamdudū imperabat, vti omnes testantur, qui antiquam Phœnicum scripsere historiam. Hic populi numerosi habitauere: Gergesæi, Iebusæi, aliaque habentes nomina in Hebræis voluminibus

nibus memorata: qui cum inexpugnabilē conspicerent aduenarum exercitum, patrios fines deserentes, in Ægyptum vicinam migrauerunt, ibique numero ac sobole crescentes, cùm non satis commodum tantæ multitudini locum inuenissent, in Aphricam penetrauêre, vbi ciuitates quam plures habitantes, omnem eum tractum vsque ad Herculis columnas tenuerunt, semiphœnicia lingua & dialecto vtentes. Oppidumque Tingen situ munitissimum, in Numidia ædificauerunt, vbi duæ ex albo lapide columnæ, propè magnum fontem constitutæ, in quibus Phœnicum lingua literæ incisæ sunt huiuscemodi: NOS SVMVS CANANÆI, QVOS FVGAVIT IESVS LATRO.

Eadem regio terræ Canaan aliâs Palæstina, & Syria Palæstina à Philistijm, qui in littore vrbes amplas & munitas tenuerunt: aliâs PHOENICIA vocatur, vt apud Matthæum mulier Cananæa, apud Marcum, Syrophœnissa, nominatur: Sunt enim ijdem populi ab Ebræis Cananæi, à Græcis Phœnices appellati, longinquis nauigationibus & mercatura exercenda, propter mare portuosum, quod accolunt, celebres. כנען enim Ebræis mercatorem significat, vt Salomon mulierem industriam, linteum à se factum Cananæo vendere ait, & similem Cananæorum & Phœnicum in commercijs vafriciem sacræ & prophanæ literæ notant. Ose. 12. Cananæus in manu habet trutinam fallacem: amat iniuriam facere. Homerus: Δὴ τότε φοίνιξ ἦλθεν ἀνὴρ ἀπατήλια εἰδὼς, Τρώκτης, ὃς δὴ πολλὰ κακ' ἀνθρώποισιν ἐώργει. & amplissimæ negotiationis & opulentissimi emporij vrbis Tyri, quæ Colonia fuit Sidonis, à Sidone filio Canaan conditæ, Esaias & Ezechiel meminerunt. Homerus: ἐνθάδε φοίνικες ναυσίκλυτοι ἤλυθον ἄνδρες τρῶκται, μύρι' ἄγοντες ἀθύρματα νηῒ μελαίνῃ. קמואל Kemuel, assurgite Deo.

Terra CANAAN, sic dicta est à Canaan, filio Cham, nepote Nohæ, Gen. 10. quam postea Israëlitæ, quorum parentibus Abrahæ, Isaac, Iacob diuinitus promissa erat, duce Iosua occuparunt. Huius regionis fere quadrangulæ quatuor limites indicantur, Genes. 10. Sidon, Gaza, Sodoma & Iesa, seu Cæsarea Philippi. Eadem regio dicta est Palæstina, à Philistijm, qui in littore vrbes amplas & munitas tenuerunt. Longa fuit 40. mil. Germanica: lata 12. teste Ieronymo Tom. 4. fol. 29. 30. כנען Chanaan, mercator. Nam Sidon filius Chanaan condidit Sidonem, quæ celeberrimum emporium fuit, & inde colonia deducta est Tyrum, quæ μητρόπολιν postea opibus & splendore superauit.

Chanaan, Ierem. 40. nomen viri, habitantis prope Bethlehem. כמהם Cimham, desiderium eorum.

Charan, filius Disan, nepos Seir, Gen. 36. כרן fouea.

CHARAN, vrbs Mesopotamiæ, Tob. 11. vide Aran.

Charchamis, vide supra Carchamis.

Chariathaim, vrbs in tribu Ruben, Numer. 32.

Charisius, martyr Corinthius.

CHARITAS, virgo nouem annorum, cum sororibus Fide & Spe, sub Adriano Imp. cremata est Romæ propter nomen Christi.

CHARMEL, significat campum seu planitiem seu agrum fertilem, Esai. 29. Conuertetur Libanus in Charmel. Esai. 12. Erit desertum in Charmel.

CHARMI, filius Ruben, Gen. 46. Numer. 26. Exod. 6. כרמי vinea.

Charmi, pater Achan furis, Iosuæ 7.

CHARRAN, Actor. 7. Iudith 5. Vide supra Aran. Romani Carras nominarunt.

CHELEAB, filius Dauidis regis, 2. Regum 3. כלאב Chileab, vetuit pater.

Chelidonius, Hispanus, primùm miles, postea martyr die 3. Martij, à Prudentio περὶ στεφάνων, statim initiò celebratur.

Chelion, prior maritus Ruth Moabitidis, Ruth 1. כליון Cilion, consummatio, consumtio.

Chelmad, Ezech. 27. inter gentes, quæ cum Tyrijs mercaturam exercuerunt, recensetur, sed quæ gens sit, nondum inueni.

Chelon, filius Zabulon, Gen. 46. Ebraicè אלון Elon, quercetum.

Chenne, regio Mesopotamiæ, cuius mentio fit Ezech. 27. כנה Canneh, cognomen.

CHENEZ, filius Heliphaz, nepos Esau, Gen. 36. קנז Kenaz, vel à Kanah, acquisiuit, vel à Naza aspersit.

CHEREMON, episcopus Nilopoleos in Ægypto, grassante Decio Imp. senex cum vxore exulauit in Arabiam, & ex conspectu aliorum comitum in cœlum sublatus est, Eus. lib. 6. cap. 31.

Chermel, Ios. 11. vide Carmelus.

CHERVBIM, imagines alatæ, referentes figuram puerorum, qui sunt plena & florida facie, à רביא Rabia, quod puel-

lum significat. Postea transfertur ad Angelos, qui facie plena & florida apparent, Esai. 37. Ierem. 9. 10. 11. 28. 41. 1. Reg 4. Exod. 25. Cherubim expandent alas, respicientes se mutuò, versis in propitiatorium vultibus.

CHESLON, oppidum vicinum Emaus, in finibus tribuum Beniamin, Iuda & Ephraim, Iosuæ 15. כסלון Cesalon, Orion.

Chesluim, filius Mizraim, Gen. 10. כסלחים CasluHim, à salaH, propitiatus est.

Chiliastæ, vide infrà Nepos.

Chiron, martyr Alexandrinus sub Diocletiano, die 22. Decembris.

CHIVS, insula, Ioniæ vrbi Erythrææ vicina, inter Lesbum & Samum ferè medio loco sita, cuius mentio fit Actor. 20. in historia nauigationis Pauli. Veterum Chiorum insignis laudatio extat apud Thucydidem lib. 8. Χῖοι γὰρ μόνοι, ὧν ἐγὼ ἐπῆλθον, εὐδαιμονήσαντες ἅμα καὶ ἐσωφρόνησαν. καὶ ὅτω ἐπεδίδου αὐτοῖς ἡ πόλις ἐπὶ τὸ μεῖζον, τόσῳ καὶ ἐκοσμοῦντο ἐχυρώτερον. Anno Christi 1260. à Michaële Palæologo Imp. Genuensibus confœderatis tradita, in eorum potestate vsq; ad annum Christi 1565. permansit (Laonic. Chalcondyles lib. 10. fol. 513.) anno 1565. Turcis dedita.

Chius, nomen accepisse putatur à niue, χίων.

Habet gradus long. 56. 20. latit. 38.

Chloë, nomen matronæ Corinthiæ, 1. Corinth. 1.

CHOA, 3. Reg. 10. 2. Paral. 1. Ebraicam vocem מקוה Mikuh, LXX. verterunt ἐκ θησαυρῶν: Vatablus, telam byssinam: Lutherus allerley wahr / alij totam sententiam sic verterunt, Et educebantur equi Salomoni de Ægypto, & congregatio negociatorum regis emebant congregationem equorum precio. Quæ interpretatio simpliciſsima videtur. Nam Mikuch proprie significat congregationem.

Chobar, flumen prope quod Ezechieli visiones monstratæ sunt, Ezech. 1. 3. 10. Ieronymus existimat esse Tigrim vel Euphratem.

כבר Chebar, grandis.

Chodorlahamor, rex Elamitarum seu Persarum, Gen. 14. כדרלעמר Cedarlaamer, globus manipuli.

Chonenias, præfectus Diaconorum, qui eleemosynas & reditus colligebant, & sacerdotibus distribuebant, sub rege Ezechia, 2. Paral. 31.

כנניהו basis Domini.

CHORAZIN, oppidum è regione Capernaum in Orientali ripa Iordanis, influentis in mare Galilææ, situm. Huic pœnas ob contemtum Euangelij minatur Christus Matth. 11. Luc. 10.

כרעזים Chorazim, hic vel hoc loco mysteria.

CHORE, filius Isuar, patrui Mosis, pronepos Leui, Exod. 6. mouet seditionem aduersus Mosen, & hiatu terræ absorbetur, Num. 16. Syrach 45. Chore autem pereunte filij illius non perierunt, Num. 26. Hinc familia Chore seu Choritarum inter Leuitas mansit, & ex filio Chore, Abiasaph, ortus est Samuel Propheta, 1. Paral. 6. & Heman musicus nepos Samuelis, & reliqui Choritæ seu filij Chore, quorum crebra in Psalmis mentio fit, qui Psalmos 41. 43. 44 45. 46. 47. 48. 83. 84. 85. 86. composuerunt. קרח KoraH, caluicies.

Alius fuit filius Esau, Gen. 36. Alius nepos Esau, Genes. 36. tametsi in Ebræo fonte nomen Chore, initio inter filios Heliphaz non extat, sed postea in catalogo ducum reliquis filijs Heliphaz miscetur.

Coritæ, orti ex Chore, 1. Paral. 9.

Chorræi, incolæ Idumææ, seu Arabiæ Petrææ, expulsi postea per filios Esau, Deut. 2. Gen. 36. 14. חורי princeps, candidus. vide Horræi.

Chorus, Act. 27. ventus spirans ab occasu solstitiali, Nordwest.

Christiana, virgo Italica, à patre Ethnico, primum turri inclusa, deinde tortoribus tradita est, qui eam nefandis cruciatibus vexarunt, cumque nec igne cremari, nec in aqua suffocari posset, tandem iaculis confossa est.

CHRISTOPHORVS, in Lycia Euangelion de Christo propagasse, & capite truncatus esse sub Diocletiano Imp. scribitur.

IMAGO CHRISTOPHORI Polyphemi, gestantis Christum puerum per Mare, pictura est hominis Christiani, & præcipuè doctoris Euangelij, quam eleganter his versibus expressit Stigelius:

Tu quis es? ingenuè Christum profitentis imago,
Cui nomen puer hic, quem fero, dulce dedit.

Quis

Quis puer hic? Christus. Quæ moles tanta Gigan-
Exigui pueri cum leue portet onus? (tis
Omnibus in speciem paruus puer iste videtur,
Quo tamen est toto maius in orbe nihil.
Hinc opus est animis vt sint & corpore fortes,
Qui Christum populi ferre per ora volunt.
Cur tamen ingrediens tumidi per marmora Ponti,
Arborea infestas mole repellis aquas?
Per mare, quod calco, peruersum intellige mundum,
Ille animis præbet saua pericla pijs.
Arbore nil aliud nisi sanctum intellige verbum,
Rebus in aduersis quod pia corda regit.
Hoc etenim instructi ruimus per saxa, per ignes,
Qui Christi meritum, grande docemus, opus.
Dic tamen hoc etiam, quid pendens mantica tergo,
Quid sibi cum liquido pisce, placenta velit?
Certa pijs nunquam desunt alimenta ministris,
Quiq; Deo fidunt, seruat alitq; Deus.
Porrò quis insignis cana procul ille Senecta,
Præuius accensa qui face monstrat iter?
Fax præmissa refert venturi oracula Christi,
Significat vates, qui cecinere senex.
Huc ades ô hospes, tuq; ô puer optime Christe,
Mecum habita, tecum viuere, sola salus.

REGVLA PASTORVM SEV MINISTRORVM ECCLESIÆ, QVI CHRISTVM populi ferre per ora volunt.

QVi fers Christum per magnum mare
Et vis cum fructu prædicare,
Non currito nisi vocatus,
Et Christianè ordinatus.
Pasce tibi commissum gregem,
Ante gratiam acue legem.
Prome noua & vetera,
Vrge fidem & opera.
Sed rectè seca verbum vitæ,
Serues ordinatarité.
Piè sanè & prudenter,
Verecundè, reuerenter,
Dic vulgo necessaria,
Et pueris vtilia.
Simplex, breuis & honestus,
Vultu, gestu sis modestus.
Nec vtaris locis mille,
Aut verbis aulæ, fori, villæ.
Nec teipsum laudes superbè,
Nec pungas alios acerbè.
Nec sis Thersites in regentes,
Aut debaccheris in absentes,
Non scurra leuis, aut morosus,
Nec hyperbolicè clamosus.
Nec sophista maledicus,
Ne sis semper contrarius,
Non trilinguis disputator,
Stultus stultis stulta fatur.
Ex Apostolis & Prophetis
Res & verba tutò petis.
Sed interpretationes
Dant symbola & sani doctores.
Christi modò spectes honorem,
Nec vulgi pisceris fauorem.
Non vereare odia,
Aut hominum iudicia.
Nec cauponeris verbum Dei,
Turpe lucrum obest rei.
In statione tua dura,
Nec causas alienas cura.
Nihil credas delatori,
Fallax, vanus rumor chori.
Custodi conscientiam,
Fidem, famam, prudentiam.
Crux & verbum sana docent,
Fastus, ira, liuor nocent.
Nec zelo quicquam noui tentes,
Fuge fanaticorum sentes.
Fidelibus te typum præstes,
Tantum verbi virgam gestes.
Non nisi cogitata seras,
Ingratitudinemq; feras.
Non queritor de tua caula,
Nec quærito scutum in aula,
Sed mussita iniurias,
Dic semper Deo gratias.
Iusta tua Deo indica,
Nec publicè te vindica.
Cautus tranquillitati stude,
Nec doctrinas nouas cude.
Non sis fax aut tuba litis,
Sed pacificus & mitis.
Spartam nactus, ipsam orna,
Nec factiones vnquam torna.
Ora, lege, meditare,
Et bene monenti pare.
Et reuerere præceptores,
Ferto collegarum mores.

Sectare pacem, & fac bonum,
Charitas est ingens donum.
Quæ facis, fac sedulo,
Cætera commenda Deo.
Caueto ab hominibus,
Et inseruito omnibus.
Sic feres Christum decenter,
Et psalles Deo sapienter.
Et corona gloriosa
Erit merces copiosa.
Nec offendes Dei Clerum,
Experto crede, loquor verum.

Inter Montes Regis
Pastor Dei plebis.

CHRISTI IESV, DOMINI Redemptoris nostri effigies, his verbis à Nicephoro lib. 1. cap. 40. descripta est. Formosa species corporis fuit: statura septem integras spitamas excessit. Capillum habuit nonnihil flaueſcentem, non densum, & in extrema parte aliquantulum crispum. nigra supercilia, non multum curua, nec sine interuallo. Oculos fuluos, qui nominantur charopi: non luscioſos, nulla deformitate insignes, non vagabundos. naso erecto. barba flaua, non prolixa. Capilli verò capitis prolixi fuerunt: quia nunquam nouacula, aut vllius hominis manu tonsi fuerunt. Collum leuiter inflexum fuit, ne prorsus erectus incederet. Color faciei subfuscus, tritico similis: facies non rotunda, sed qualis fuit matris, aliquantulum demissa, paululum tubescens: & vultus ipse significabat hominem intelligentem, & mores graues & placidos, & prorsus ab iracundia alienos. Prorsus autem similis erat purissimæ matri suę.

Similis descriptio figurę corporis Christi apud Eutropium in Annalibus Romanorum, ex epistola Lentuli ad Imp. Tiberium recitatur. Apparuit his temporibus, & adhuc est, homo magnæ virtutis, nominatus CHRISTVS IESVS, qui dicitur à gentibus Propheta veritatis, quem eius discipuli vocant filium Dei: suscitans mortuos, & sanans omnes languores: homo staturæ mediocriter proceræ & spectabilis, vultum habens venerabilem, quem intuentes possunt formidare & diligere. Capillos habet coloris nucis auellanæ præmaturæ, & planos ferè vsq; ad aures. Ab auribus crispos aliquanto & fulgentiores ab humeris ventilantes, discrimen habens in medio capitis, iuxta morem Nazaræorum. Frontem planam & sereniſsimam: Faciem sine ruga aut macula, quam rubor moderatus venustat. Nasi & oris nulla reprehensio. Barbam habet copiosam, capillis concolorem, non longam, sed in medio bifurcatam. Aspectum habet simplicem & maturum oculis claris existentibus. Increpatione terribilis, in admonitione blandus & amabilis, hilaris seruata grauitate: qui nunquam ridere, flere autem sæpè visus est. In statura corporis propagatus, rectus. Manus habet & brachia visu delectabilia. In colloquio rarus & modestus, speciosus inter filios hominum.

Est autem CHRISTVS, Græcum nomen, à χρίω, vngo: à præterito passiuo κέχρισμαι, σαι, κέχρισται, Inde χριστὸς, vnctus: significat in genere regem vel Pontificem, Esai. 45. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro. 1. Reg. 14. Quis extendet manum suam in Christum (Saulem) Domini. Nam in populo Iudaico, vt hodie etiam inter Christianos vsitatum est, quicunq; ad regnum vel sacerdotium ordinabantur, oleo certo vngi solebant. Qua vnctione donatio & gubernatio spiritus sancti significabatur, vt de Christo dicitur Actor. 4. 10. Iesum à Nazareth vnxit Deus spiritu sancto. Esai. 61. Spiritus Domini super me, eò quod vnxerit me. 1. Iohan. 2. Psal. 45. Vnxit te ô Deus. O vncte æterni lęto spiramine patris Gnate DEI, socios vngito Christe tuos.

Cum igitur filius Dei Dominus noster Iesus Christus sit summus Pontifex & rex ecclesiæ suæ, & vnctus sit plenitudine spiritus sancti, & totius diuinitatis: κατ' ἐξοχὴν ipsi nomen Christus tribuitur. Sit autem hæc qualiscunq; descriptio: IESVS CHRISTVS est summus sacerdos & rex Ecclesiæ, videlicet persona, in qua duæ naturæ, diuina seu λόγος ἀμέσως καὶ συναϊδιος Deo patri æterno, & humana, nata ex semine Dauid & Abrahæ, mirabili fœdere inter se vnitæ sunt, immediatè vocata à Deo patre, & vncta plenitudine Spiritus sancti, vt doceat euangelion à se prolatum, ex sinu æterni patris, & deprecetur ac victima fiat pro genere humano, ex quo æternam ecclesiam sibi per ministerium euangelij colligit, quam à peccato & morte liberat, & spiritu sancto suo regit, & presſam cruce mirabiliter aduersus Diabolos & tyrannos defendit: & tandem

ex

ex morte resuscitat ad vitam & gloriam æternam.

Iosephus lib. 18. cap. 4. Fuit autem eisdem temporibus IESVS sapiens vir, si tamen virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, & doctor hominum eorum, qui libenter quæ vera sunt audiunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis virorum, cùm Pilatus in crucem agendum esse decreuisset, non deseruerunt hi, qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die, iterum viuus, secundum quod diuinitus inspirati prophetæ vel hæc, vel alia de eo innumera miracula, futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum diem, Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseuerat & genus.

Ebraicè משיח MaſsiaH, vnctus, vt Græcis χριστὸς. Irenæus lib. 13. cap. 20. In Christi nomine subauditur, Qui vnxit, & ipse qui vnctus est, & ipsa vnctio, in qua vnctus est, & vnxit quidem Pater: vnctus verò est filius: in Spiritu, qui est vnctio.

Nazianzenus. Χριστὸς λέγεται διὰ τὴν θεότητα. χρίσις γὰρ αὕτη τῆς ἀθεωτήτητος, καὶ ἐνεργείας καὶ τὰς ἄλλας χρίσεις ἀγιάζουσα, παρουσία δὲ ὅλη τοῦ χρίοντος, λόγου, ἄθεωτον ἀνθρώπου τὸ χρίον, καὶ ποιοῦσα θεὸν τὸ χριόμενον. Christus dicitur propter diuinitatem, quæ vngit humanam naturam, non efficacia tantùm, vt alios Christos sanctificat, sed præsentia totius vngentis (personali) cuius effectum est, vt vngens (DEVS) Homo nominetur, & vnctum (hominem) DEVM faciat.

CHRISTIANI, primùm Antiochiæ nominari cœperũt, Act. 11. an. mũdi 4000.

Chrysantus, Alexandrinus, Romam studiorum causa profectus, cùm ex Christianorum librorum lectione doctrinam Christi didicisset, & confiteretur, lapidibus obrutus est.

Chrysogonus, catecheta S. Anastasiæ, martyr sub Dioclet.

Chrysologus, cognomen Petri episcopi Rauennatis, cuius eximia fuit eloquentia.

CHRYSOSTOMVS, episcopus Constantinopolitanus, tempore Arcadij & Honorij Impp. ob excellentem eloquentiam, cognomen Chrysostomi adeptus est. Huius historia recitatur lib. 10. Tripart. Patria Antiochenus fuit, natus ex nobilibus parentibus Secundo & Anthusa. Rhetoricam à Libanio, Philosophiam ab Andragathio, didicit. Theologiæ studio apud Diodorum & Basilium incubuit. Primùm in ecclesia Antiochena lector fuit, deinde Presbyter ordinatus, postea mortuo Nectario, ad Constantinopolitanæ ecclesiæ gubernationem euectus est, anno Christi 401. Fuit natura iracundior, & fastuosior, & liberioris linguæ. Ideò in multorum acerbissimas offensiones incidit. declamitans contra Eudoxiam Augustam, iussu Imp. in exilium actus est, sed populus seditione mota obtinuit, vt quàm primùm reuocaretur. Postea rursum eiectus, & in Armeniam relegatus est, vbi diem suum obijt, die 14. Septembris, anno Christi 411. relictis ingenij & eloquentiæ monumentis plurimis, quæ in quinq; Tomos distributa adhuc extant. Corpus à Theodosio II. postea Constantinopolim translatum est die 27. Ianuarij, quo festum eius Græci celebrant.

Chrysotelus, diaconus Polychronij Babyloniorum episcopi sub Decio.

Chub, Ezech. 20. regionis nomen, quod Symmachus vertit Arabiam. כוב extinctus.

Chulias, pater Achab pseudoprophetæ, Ierem. 29. כלוי Koliah, vox Domini.

CHVS, filius Cham, nepos Noæ, stirps Æthiopum esse à veteribus putatur, sicut vbiq; LXX. & latinus interpres, regionem Chus, Æthiopiam reddiderunt, Genes. 2. Num. 12. 2. Paral. 14. 21. Ezech. 29. 30. 38. Esai. 19. 20. Ierem. 13. Sophon. 2. Nahum 3. Sed attentiùs loca illa scripturæ consideranti apparet, Chusæos, Arabes Ægypto & Palæstinæ ac mari rubro vicinos, potiùs quàm Æthiopes vertendum fuisse, & Chus eam Arabiæ oram, quæ Arabico sinui & Ægyptiæ oræ prætenditur: Filios verò & nepotes Chusi, Sabam, & cæteros, in Arabia felici sedes habuisse, sicut vxor Mosis Æthiopissa seu Chusæa vocatur, Num. 12. cùm Madianitis esset. & 2. Paral. 14. Asa vrbes Zaræ regis (æthiopis) Chusæi, Geraræ & Gazæ finitimas spoliat. & 2. Paral. 21. Palæstini & Arabes, Chusæis vicini, Ioramum regem Iuda vexant. & Ezech. 29. limites regni Ægypti à Nabugdonosor occupandi ponuntur à turre Syenes vsque ad terminos Chus, id est, Arabiæ. vbi noster interpres, vt aliás vbique, Æthiopiam vertit, cùm Arabia mari rubro vicina haud dubiè significetur, vt Esaiæ 18. etiam, Væ terræ cymbalorum alarum (id est, Ægypto, nauigijs alatis, & velijs volis vtenti) quæ est trans flumen

Chuſæorum ſeu Arabiæ, Nam regiones vltra Æthiopiam ſeu zonam torridam ſitę, Iudæis, vt ipſa etiam Æthiopia, ignotæ fuerunt.

Chuſanraſathaim, rex Meſopotamiæ, oppreſſus ab Othoniele, Iud. 3.

כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם.

CHVSI, fidelis conſiliarius regis Dauid, de quo 1. Paral. 27. 2. Reg. 15. 16. 17. חושי Huſi, feſtinans, velox. *Chuſi*, pater Sophoniæ prophetæ. כושי Cuſi, niger.

CHVZA, procurator Herodis, cuius vxor Iohanna, à Chriſto ſanata, miniſtrat Chriſto ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ, Luc. 8.

CILICIA, regio Aſiæ, incluſa ab ortu, Amano monte, & Syria: à ſeptentrione, Tauro monte: ab occaſu, Pamphylia: à meridie, mari Cyprio. Metropolis Ciliciæ fuit Tarſus patria S. Pauli Apoſtoli. Fit Ciliciæ mentio Actor. 6. 15. 21. 23. 27. Galat. 1. 1. Macc. 11. Iudith 1. 2. 3.

CINA, oppidum tribus Iuda, Ioſuæ 15. 1. Reg. 27. cuius incolæ fortaſsis Cinæi fuerunt, Gen. 15. קינה Kinah, poſſeſſio mea.

CINEI, poſteri Obab, affinis Moyſis, Iud. 4. Fuit autem Obab, filius Raguelis Madianitæ, ſoceri Moyſis, qui diſcedente ab Iſraëlitis Raguele ſeu Iethrone, Exod. 18. in caſtris Iſraëlitarum manſit, & oculus exercitus Iſraëlitarum, ſeu dux & monſtrator itineris in deſerto Pharan Iſraëlitis fuit, Num. 10. cuius poſteros Cineos, primùm propè Iericho, poſtea in finibus tribus Iuda & Amalechitarum habitaſſe: Aberum autem, maritum Iaëlis, qui Siſaram interfecit, prope Cedes in tribu Nephtalim ſedes poſuiſſe, ex hiſtoria Iudicum & 1. Reg. 15. manifeſtum eſt. Iud. 4. Aber autem Cineus receſſerat à cæteris Cineis, filijs (ſeu poſteris) Obab, affinis Moyſi, & tendebat tabernacula vſque ad vallem Sennim, quæ eſt iuxta Cedes. Cinei enim Iordanem tranſgreſsi ad Hiericho aliquantiſper in tabernaculis commorati ſunt, donec occupata Hebrone & Dabira, in finitimo Arabiæ & Idumeæ agro Aradio, cum Othoniele (quem Iabes 1. Paral. 2. nominari Ebræi ſentiunt) conſederunt, & doctrinarum ſtudia diligenter coluerunt, 1. Paral. 2. 4. Hi ſunt Cinei ex quibus ortus eſt Hemath ſtirps domus Rechabitarum 1. Pet. 2. Ierem. 35. Iud. 1. Filij Cinei affinis Moyſi, aſcenderunt de ciuitate palmarum, cum filijs Iuda in deſertum ſortis Iuda, quod eſt ad meridiem Arah. & Saul deleturus Amalechitas, iubet ab eis diſcedere poſteros Obab Cineos; quia parcere eis cupiat propter beneficia, quæ Obab Iſraëlitis ex Ægypto deſcendentibus in deſerto præſtitiſſet.

Raguel princeps Madianitarum, qui & Iethro dictus eſt, ſocer Moſis, Exod. 2. 3. 18.

MOSES — *Sephora vxor Moſis, Exo. 2.* — *Obab Cineus, cuius poſteri ſunt Cinei, Iud. 1. 4. 1. Reg. 15. 1. Paral. 2.*

Gerſon Eliezer, *Exod. 18.*

קני Keni, poſſeſsio mea.

CIRCVMCELLIONES, factio Donatiſtarum in Africa, genus hominum in horrendis facinoribus inquietum, ab vtilibus operibus ocioſum, crudeliſsimum in mortibus alienis, viliſsimum in ſuis, maximè in agris territans, ab aquis vacans, & victus ſui cauſa cellas circumiens ruſticanas, vnde & Circumcellionum nomen accepit, vniuerſo mundo penè famoſiſsimum, Africani erroris opprobrium, teſte Auguſtino contra Gaudentium. Item quando alios non poſſunt, ſeipſos occidunt, qui faciunt opera latronum & gloriam ſibi vendicant martyrum. vide Epiſtolam Auguſtini 68. 122.

CIS, pater Saulis regis, 1. Reg. 9. Actor. 13. קיש Kis, à קוש collegit, vel durus. Alius, Leuita, 2. Paral. 29.

CISON, torrens, duobus alueis per tribum Iſaſchar fluens, quorum ſiniſter in mare magnum prope Carmelum promontorium effunditur, vbi Helias interfecit ſacerdotes Baal, 3. Reg. 18. Dexter alueus in lacum Galilææ exit, vbi Siſara cum exercitu cæſus eſt à Barach, Iud. 4. 5. Pſal. 82. קישון Kiſon, à Kaſon, collegit.

Ciſterienſis, ordo manachorum, ex Regula D. Benedicti ortus, in Ciſtertio Burgundiæ loco, primùm inſtitutus eſt à Roberto quodam circa annum Chriſti 1100.

CLARA, virgo Aſiſij in Vmbria, tempore Friderici Barbaroſſæ vixit.

CLAVDE, inſula vicina Cretæ verſus occaſum long. 25. lat. 31. Fit eius mentio Act. 27. à Plinio & Pomponio Mela, Gaudon vocatur.

Claudia, ſalutem optat Timotheo, 2. Tim. 4.

CLAV-

CLAVDIANVS MAMERTVS, archiepiſcopus Viennenſis in Gallia, tempore Theodorici Veronẽſis, & Sidonij Apollinaris floruit, apud quem crebra & ampliſsima, admirandi ingenij, doctrinæ, eloquentiæ, pietatis & prudentiæ Claudiani encomia extant, lib. 4. Epiſt. 3. vbi de ſtatu animæ librum, & Hymnum illius, elegantiſsimè & argutiſsimè laudat. lib. 5. epiſt. 2. lib. 7. epiſt. 1. & lib. 4. epicedion & epitaphion ipſi componit fol. 141. Extat Claudiani carmen contra vanos poëtas, quos ad ſacras materias vena ingenij ſui illuſtrandas hortatur.

Quantò maior ab his cedet tibi gloria cœptis,
In quibus & linguam exercens, mentem quoque ſanctam
Erudiens, laudemq; ſimul vitamq; capeſſes.
Dumq; legis catus & ſcribis miracula ſummi
Veri DEI, *propior diſces, & carior ipſi*
— *Eſſe* DEO, &c.

Huic Claudiano Mamerto in archiepiſcopatu Viennenſi, ſucceſsit Iſacius, pater Alcimi Auiti.

Alter Claudianus, poëta præſtans Alexandrinus, qui Arcadij & Honorij tempore vixit, hoſtis Chriſtiani nominis fuit.

CLAVDIVS LYSIAS, tribunus militum, qui Ieroſolymis in præſidio erant, ſub Claudio Cæſare, Actor. 23. 21. 22.

CLAVDIVS Cæſar, filius Druſi, frater Germanici, Imperator, quartus ab Auguſto, cœpit regnare anno Chriſti 43. Huius anno ſexto horrenda fames in toto orbe graſſari cœpit, prædicta ab Agabo, Act. 11. quæ aliquot annos durauit. Idem anno 9. imperij, omnes Iudæos ex vrbe Roma expulit, Actor. 18.

Auguſtus — LIVIA, *ex priore marito*

CL. TIBERIVS IMP. — *Druſus*

Germanicus — CLAVDIVS *Imp. Caligulæ ſucceſſit, Actorum 11. 18.*

Agrippina nupta Domitio, mater NERONIS *Imp.* — C. CALIGVLA *ſucceſſit Tiberio.*

Claudius, martyr in Lycia. Alius lapicida, Caſtorij ſocius, ſub Diocletiano ſubmerſus eſt. Alius Tribunus militum, à Chryſanto conuerſus cum vxore Hilaria & filijs Iaſone & Mauro & 70. militibus, martyr die 3. Decembris ſub Numeriano.

Claudianus, martyr Nicomedienſis.

Claudius, concionator aulicus Ludoicĩ pij Imp. poſtea epiſcopus Taurinenſis contra ſuperſtitiones in cultu imaginum ſcripſit. cuius ſcripti particula, lectu digna, in Ionæ Aurelianenſis libro reliqua eſt, Tom. V. Bibl. S. P.

CLEMENS, σωύεργος S. Pauli in propagatione euangelij, Philip. 4. primus euangelion Metis prædicaſſe ſcribitur, & patria Romanus, Fauſtiniani & Mattidiæ filius, Fauſti & Fauſtini frater, & S. Petri auditor, & in epiſcopatu Romano ſucceſſor fuiſſe exiſtimatur. Cuius nomine, decem ἀναβαθμῶν recognitionum libri (quorum Ieronymus etiam in Ruſinum meminit) circumferuntur, in quibus hiſtoriam ſuæ conuerſionis, iter in Palæſtinam ad S. Petrum, diſputationes Petri cum Simone Mago, & alias conciones, ſummam doctrinæ Apoſtolicæ, vt ipſe refert, complectentes: fortunam ſuæ matris & fratrum & ſenis parentis, quos inſperatò in Palæſtina iterum inuenit lib. 7. & 9. & diſputationem de Prouidentia, de Aſtrologia & origine deorum gentilium recitat. Cùm autem in tot concionibus Petri & aliorum, nullum ferè Apoſtolici ſpiritus & doctrinæ euangelij propriæ de Beneficijs Chriſti redemptoris, & de remiſsione peccatorum, ac vita æterna, propter Chriſtum gratis donanda, veſtigium extet, & doctrina planè legalis & ferè tota philoſophica ſit, & in epiſtolis, quibus ſe D. Petro Romæ ſucceſsiſſe ad D. Iacobum fratrem Domini, qui octennio antè vitam finierat, ſcribit; Iuriſdictionis primatum, patriarcharum & archiepiſcoporum, planè eo tempore ignotæ, mentio fiat: ſuppoſititia eſſe ſcripta illa ſinguli iudicare poſſunt. Ipſe Clemens iuſſu Traiani Imp. martyrij coronam accepiſſe ſcribitur, ſubmerſus in mari die 23. Nouembris. Epiſtolæ Clementis ad Corinthios meminit Dionyſius Corinthius apud Euſebium lib. 4. cap. 23. lib. 3. cap. 38.

Editi ſunt Venetijs, & nuper Coloniæ Tomis conciliorum inſerti, Conſtitutionum Apoſtolicarum Clementis libri octo, quos Sexta Synodus in Trullo, anno Chriſti 681. celebrata, expreſſo decreto ex eccleſia

clesia tollendos & abijciendos esse censet: & in Decreto dist. 15. Clementis scripta inter Apocrypha reijciuntur. Apparet autem Canones Apostolorum, vt vulgo nominantur, constitutionum illarum summas & velut aphorismos esse, de quibus dist. 16. veteris ecclesiæ iudicia extant.

Clemens Alexandrinus, Pantæni discipulus, tempore Commodi & Seueri Imp. circa annum Christi 200. in Academia ecclesiæ Alexandrinæ floruit. Huius scripta Eusebius lib. 6. cap. 11. recitat, ex quibus hoc tempore tria solummodo opera, προτρεπτικὸς, παιδαγωγὸς & στρωματέων libri octo extant. In Proteptico hortatur gentes, vt abiecto Idolorum cultu, quorum mysteria vanissima prolixè retegit, ad veram religionem conuertantur. Παιδαγωγὸς, homini ad Christum conuerso, filium Dei λόγον doctorem præficit, & qualem esse in tota vita oporteat Christianum, in cibo, potu, sermone, vestitu, balneis, &c. describit, ac præcepta de ciuilitate morum ac officijs potius quàm doctrinam spiritualem & Euangelij propriam tradit.

In Στρωματέων seu variè contextorum libris dogmata religionis Christianæ cum Græcorum & aliarum gentium placitis confert, & Ethnicos, Iudæos ac hæreticos à Marcione ortos refutat, & varias historias & loca veterum scriptorum intexit, ex quibus, definitio Iustitiæ, in Chronico Philippi & passim alibi citata, δικαιοσύνη ἐστὶ κοινωνία θεοῦ μετὰ ἰσότητος, principio lib. 3. ex Epiphane Carpocratis filio citatur. Colloquium Christi & Salomes de regno Dei venturo cum cessauerit opus mulieris, eodem lib. 3. Strom. extat, historia de martyrio vxoris Petri, quam maritus hac voce, Vxor memento Domini, confirmauit: lib. 7. στρωματ. recensetur.

Cleobani, secta Simonianorum apud Theodoretum.

Cleophas, frater Ioseph sponsi Mariæ virginis, Euseb. lib. 3. cap. 11. Maritus fuit Mariæ sororis matris Christi, Ioh. 19. Colloquitur cum Christo, in expaciatione Emauntica, Lucæ 24.

Cleopatra, filia Ptolemæi Philometoris regis Ægypti, nupta Alexandro regi Syriæ, qui se Antiochi Epiphanis filium affirmabat, 1. Macc. 10.

Cleosippus, filius matronæ Lingonensis in Gallia, discipulus Benigni presbyteri, cum duobus fratribus martyr sub Aureliano.

Cletus, Diaconus & martyr Antiochenus die 7. Ianuarij sub Diocletiano.

Cletvs, collega S. Petri & Lini, in Ecclesię Romanæ administratione, die 26. April. sub Vespasiano Imp. obijsse scribitur.

Clodoaldus, presbyter, Perusiensis, cuius beneficentia erga pauperes prædicatur, vixit circa annum Christi 520.

Cloe, nomen matronæ Corinthiæ, cuius mentio fit 1. Corinth. 1. apud Horatium etiam mulieris nomen est. Me nūc Cressa Cloë regit, dulces docta modos.

Cluniacenses, secta Monachorum, qui Benedicti regulam sequuntur, orta primum in Burgundia circa annum Christi 900.

Cnidvs, vrbs in extremo promontorio peninsulæ Cariæ sita, ad quam appellit Paulus Romam nauigaturus, Actor. 27. Fit eiusdem mentio 1. Macc. 15. Fuit patria Ctesiæ historici, quem Plutarchus & Athenæus sæpè citant. κνίδη vrtica.

Cœlestini, monachi, à Cœlestino V. Papa instituti, circa annum Christi 1280.

Corintha, matrona Alexandrina, martyr, discerpta sub Decio, Eusebius lib. 6. capite 31. ex epistola Dionysij Alexandrini.

Colomannus, Scotus, in Austriæ oppido Stokerau strangulatus propter confessionem Christi, circa annum Christi 1010. tempore Henrici II. Imp. & in monasterio Melico sepultus est.

Colossæ, vrbs Phrygiæ in minori Asia ad confluentem Lyci & Meandri sita, vicina Laodiceæ, cuius mentio fit apud Xenophontem lib. 1. ἀνάβ. pag. 244. Strabonem lib. 12. Plinium lib. 5. cap. 32. Herodotum lib. 7. pag. 206. ἀπίκετο ἐς Κόλοσσας πόλιν μεγάλην φρυγίας, ἐν τῇ Λῦκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐμβάλλων ἀφανίζεται. ἔπειτα διὰ σταδίων πέντε ἀναφανόμενος ἐκδιδοῖ ἐς μαίανδρον. Diod. lib. 14. pag. 439.

Ad huius vrbis incolas scripta extat Pauli Epistola ad Colossenses, quæ ad genus causarum Διδασκαλικὸν & Suasorium referri potest. Continet enim illustria testimonia doctrinæ, de Persona & beneficijs filij Dei, de iustitia fidei, de vera conuersione ad Deum seu pœnitentia, de veris cultib. Dei, de abrogatione legis Mosaicę, & Traditionibus humanis: & miscentur adhortationes, de tuenda puritate doctrinæ à Paulo traditæ, & vitandis corruptelis doctrinæ & morum, & præstanda Deo obedientia in omnium virtutum officijs. Magna autem similitudo est huius epistolæ cum ea, quæ ad Ephesios scripta est, τὰ

ἐστ, τὰ γὰρ αὐτὰ γράφειν, ἐμοὶ οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. Philip. 3. In PRIMO capite, post Epigraphen & Salutationem sequitur EXORDIVM, cuius hæc summa est: Gratias ago Deo, quòd in vobis veram fidem, dilectionem & spem salutis æternæ per Euangelion accendit: & oro Deum, vt fidem & omnes cæteras virtutes in vobis augeat & confirmet. Post Exordium quatuor sunt præcipui primi capitis Loci. I. Enumeratio Beneficiorum filij Dei. II. Descriptio personæ filij Dei. III. De applicatione Beneficiorum filij Dei, quæ fit fide fundata & firma. IIII. De ministerio Euangelij, per quod Deus beneficia filij hominibus offert & impertit. IN SECVNDO hortatur, vt veram dilectionem ac fidem, & veram de Christo doctrinam à se acceptam firmiter retineant, nec se per speciosas opiniones, aut inanē Philosophiam & elementa mundi, hoc est, ordinationes seu traditiones humanas, à vera Euangelij sententia abduci patiantur. II. Docet de Pœnitentia seu vera conuersione ad Deum, cuius duas partes, contritionem seu circumcisionem & mortificationem peccati, & fidem viuificantem, insignibus metaphoris illustrat. III. Doctrinam de Remissione peccatorum, & de iustitia fidei illustri pictura triumphi Christi ornat. IIII. docet de Abrogatione legis Mosaicæ, & de libertate Christiana, & repetit admonitionem, vt caueamus, ne doctrina Euangelij de iustitia fidei, traditionibus humanis obscuretur. IN TERTIO instituit adhortationem ad Nouam obedientiam, seu ad vitanda peccata, & colenda omnium virtutum officia, quæ ad conuenientia Decalogi præcepta aptè referantur. IN QVARTO monet de assiduitate & intentione præstanda in vera Dei inuocatione. Deinde in genere monet, omnia vitæ consilia & actiones, iuxta normam sapientiæ verbi diuini regendas esse. Reliquam partem capitis consumit in salutationibus & alijs familiaribus negocijs.

Columba, Hibernus, in ColmKilia Ebudum insula sepultus, paulò antè Columbanum obijt.

COLVMBANVS, ex oppido Hiberniæ Columba ortus, adiunctis sibi 12. comitibus in Angliam & Galliam propagandi Euangelij & disciplinæ ecclesiasticæ instaurandæ causa profectus est, & à Sigisberto rege clementer exceptus, monasterium Luxouiense in Burgundia condidit, præceptor S. Galli & S. Leodegarij fuit. Pulsus in exilium à Theodorico rege Galliæ, Sigisberti nepote, cuius libidines vagas taxauerat, ad fratrem Theobertum fugit. Isei, prope lacum Brigantinum, vbi nunc vrbs S. Galli est, hospitium præbuit. Capto autem Theoberto, ad Theodelindam in Italiam discessit, relicto in Sueuia S. Gallo. Obijt in monasterio Bobiensi ad Trebiam fl. anno Christi 598. 23. Nouembris.

CONCORDIA, matrona, S. Laurentio familiaris, nutrix Hippolyti, martyr sub Decio, 18. Februarij.

Concordius, presbyter, Romæ natus, Spoleti decollatus, sub Antonino Imp. Cal. Ianuarij.

Conon, martyr Nicomediensis, cum filio in veru tostus, postea fumo suffocatus, sub Aureliano.

CONRADVS, episcopus Constantiensis ad lacum Brigantinum, 41. annis præfuit, obijt anno Christi 976. natus ex illustri familia ducum Bauariæ & Sueuiæ. Seriem maiorum ita annotatam reperi.

VVelpho comes in Altdorff

Conradus Ethico	*Iudith coniux Lud. Pij.*
HENRICVS *comes ab Altorff, dux Bauariæ*	
S. CONRADVS *Ethico*	*Rudolphus stirps sequentium ducum Bauariæ.*

Constantia, martyr Nucerina, die 18. Februarij.

Constantius, presbyter Anconensis, à Gregorio magno celebratur. Alius fuit episcopus Aquini in Italia. alius, Dux militum in legione Thebana, quæ sub Maximiano trucidata est.

CONSTANTINVS MAGNVS, in Britannia insula, patre Constantio Eboraci defuncto, Imperator delectus est, anno Christi 312. Parans bellum aduersus Maxentium Maximiani filium, versus ortum, crucem igneo fulgore rutilantem vidit, & angelos astantes edere hanc vocem audiuit, Constantine, IN HOC SIGNO VINCE. Postea doctrinam Christianam constanter amplexus est, & Ecclesias liberalissimè fouit. Licinium sororis suæ maritum

tum perſequentem Chriſtianos bello oppreſsit. Concilium Nicenum, contra Arium coëgit. Biblia ſuo ſumtu deſcribi, & in exteras nationes mitti curauit. Tandem cùm annos 30. imperio præfuiſſet, anno Chriſti 342. die 22. Maij obijt. relictis filijs Conſtante, Conſtantino, qui Athanaſij. & orthodoxorum patronus fuit, & Conſtantio, Ariano. Vitam ipſius quinque libris deſcripſit Euſebius Pamphili, & hiſtoriam Eccleſiaſticam vſq; ad ipſius ætatem deduxit, lib. 9. cap. 9. & 10. Trip. lib. 1. cap. 3. vſq; ad 10. De actionibus in cauſa Arij Trip. lib. 1. cap. 19. 20. lib. 2. & 3. toto.

Copres, eremita, prope Thebaida Ægypti, claret dono ſanationis, Trip. lib. 8. cap. 1. & in Vitis patrum.

CORBAN, ſignificat munus Deo deſtinatum, ſeu oblationem & ſacrificium. Ebraicè קרבן Korban, à קרב appropinquauit. Hiphil הקריב admouit, obtulit. Marc. 7. & Matth. 15. Id quod à me iuuari debebas, eſt donum ſeu Corban, id eſt, res Deo ſeu templo conſecrata.

Corbinianus, primus epiſcopus Friſingenſis in Bauaria, circa annum Chriſti 700.

CHOREPISCOPI, dicuntur Archidiaconi, quaſi Villarum ſeu regionum epiſcopi.

CORINTHVS, cùm olim Ephyre diceretur, à Corintho, filio Marathonis aut Iouis, nomen accepiſſe ſcribitur, quod ſignificat florem puellarum, κόρη, ἄνθος. Deleta eſt à Romanis eodem anno, quo Carthago, anno vrbis 608. Inſtaurata à Iulio Cæſare, anno Vrb. 708. Fuit autem vrbs locupletiſsima, & emporium commodiſsimo loco ſitum, ad Iſthmum Peloponneſi, inter dua maria, Ionium & Ægeum, medio ferè loco inter Italiam & Aſiam. Ideo mercatores ex plurimis regionibus, magna frequentia illic conuenire ſolebant. Vt autem ſemper opulentiam comitantur luxus, libidines, & multa ſcelera: ita Corinthi etiam omnis generis ſcelera, impunè graſſabantur, vt Paulus ipſe 1. Corinth. 6. teſtatur, Eratis ſcortatores, idolatræ, adulteri, molles, auari, ebrioſi, raptores. & Strabo ſcribit plures quàm 1000. puellas, in Veneris templo proſtitutas fuiſſe. Ex hac ſentina hominum, libidine, luxu, & omni viciorum genere pollutorum, æternam eccleſiam ſibi DEVS per miniſterium Pauli colligit, Actor. 18. 20.

PRIOR EPISTOLA AD CORINTHIOS, ex Epheſo vrbe ſcripta eſt, 1. Corinth. 16. anno 21. poſt conuerſionem Pauli. Cuius PRIMO CAPITE, poſt Epigraphen & Exordium, conſtituit propoſitionem quatuor primorum capitum Adhortor vos fratres, vt *ſitis concordes, & vitetis diſsidia.* Cùm autem diſsidia inde potiſsimum orirentur, quòd alij alijs ſe anteferebant, vel propter Philoſophiam, ſeu ſapientiam humanam, vel propter autoritatem miniſtrorum, à quibus ſinguli baptizati erant, & Euangelium acceperant: initiò has duas radices diſsidiorum tollit, & in I. ac II. capite, collationem ſapientiæ humanæ, & arcanæ ſapientiæ Euangelij de Chriſto, per ſpiritum ſanctum reuelatæ, inſtituit. In III. & IIII. capite, omnes miniſtros Euangelij, quod ad miniſterium Baptiſmi & ſacramentorum attinet, æquales eſſe poteſtate & efficacia, oſtendit. In V. de Excommunicatione pollutorum manifeſtis ſceleribus præcipit. In VI. primùm reprehendit eos, qui litigabant coram Ethnicis iudicibus, quod & odijs & auaritia certarent, & ethnicis occaſionem malè ſentiendi & loquendi de doctrina Euangelij præberent. Deinde docet, Libertate Chriſtiana non concedi licentiam omnium ſcelerum, & tradit diſcrimen inter ἀδιάφορα, quorum vſus liber eſt, & præcepta moralia, quibus obedientia neceſſaria debetur. Et nominatim de Scortatione admonet, eam non eſſe ἀδιάφορον, ſed neceſſariò homini Chriſtiano fugiendam eſſe. In VII. capite reſpondet ad Quæſtiones de coniugio, & caſibus matrimonialibus, 1. An neceſſe ſit hominũ Chriſtianũ viuere in coniugio, an verò liceat eſſe cœlibem? 2. de Diuortijs. 3. An liceat homini Chriſtiano ducere aut retinere vxorem Ethnicam, aut diſſentientem de religione? 4. Vtrum melius ſit manere virginem, vel viuere in coniugio? 5. An priore coniuge mortuo liceat alteri nubere? In VIII. IX. & X. capite Propoſitio ſeu ſtatus eſt, *Fugite Idolatriam, & non veſcamini Idolothytis*, ne infirmorum conſcientiæ veſtro exemplo vulnerentur. Nonum caput cum octauo ita connecti poteſt, Si ea quæ libera ſunt & à Deo conceſſa, vt accipere ſtipendium de prædicatione Euangelij, circumducere vxorem, &c. propter ſcandalum ſæpe vitanda ſunt, vt ego Paulus ab illo iure accipiendi ſtipendij abſtineo: multo magis illa vitanda ſunt, quæ Deus non conceſsit, vt confirmare Idololatriam, & veſci Idolothytis. In X. propo-

proponit exempla Israëlitarum, qui in deserto polluentes se Idolatria & Idolothytis, horribiliter puniti sunt. Deinde repetita propositione, fugite Idolatriam, respondet ad duo argumenta, Idolum nihil est, ergo licet vesci Idolothytis. Item, Omnia adiaphora sunt licita pijs. Vesci carnibus idolothytis est ἀδιάφορον, Ergo. Summa autem responsionis Pauli est. Non vtendum esse libertate, vbi confirmatur cultus idolorum, & vbi aliorum imbecillium conscientiæ sauciantur. In XI. primùm de habitu virorum & mulierum, & viros aperto, mulieres autem velato capite, publicis Ecclesiæ conuentibus interesse debere, probabilibus argumentis disputat. Deinde ritum COENÆ DOMINI ordinat, vt videlicet sit communio corporis & sanguinis Christi, non conuiuium priuatum. 2. addatur concio de morte Christi. 3. afferatur ad vsum Cœnæ vera pœnitentia & fides. 4. Pœnas abutentibus Cœna comminatur. In XII. XIII. XIIII. De vsu donorum Spiritus concionatur, ac in XII. proponit, Vnum esse summum donum, commune omnibus pijs, videlicet veram agnitionem, fidem, & confessionem Domini nostri Iesu Christi, accensam per spiritum sanctum. 2. Nouem genera peculiarium donorum Spiritus, quæ Ecclesiæ prosunt, nec tamen omnibus pijs pariter sunt necessaria, recenset. 3. similitudine à membris humani corporis sumta, docet, dona ad communem totius corporis Ecclesiæ vtilitatem, non ad ostentationem aut superbiam, conferenda esse. In XIII. dilectionem Dei & proximi, monet, omnibus cæteris donis (quæ sine fide & dilectione non sint vera pietas) antecellere. 2. Catalogum instituit quindecim operum dilectionis, seu virtutum, quæ ex dilectione emanant. 3. Discrimen triplex inter agnitionem Dei præsentem, & futuram in vita æterna, indicat. In XIIII. primùm prolixè demonstrat, DONVM PROPHETIÆ, hoc est, enarrationis scripturæ, longè plus prodesse Ecclesiæ, quàm donum loquendi linguis peregrinis. 2. τάξιν seu ordinem Ecclesiæ in docendo, in ministerio publico, in Synodis & Iudicijs de doctrina seruandum præscribit. In XV. articulum de *resurrectione mortuorum* confirmat, ac tota disputatio in hisce tribus membris consumitur. 1. An sit secutura resurrectio mortuorum? 2. Qualia futura sint corpora resuscitatorum? 3. De causa resurrectionis, seu de Victoria Christi abolentis mortem, & restituentis iustitiam & vitam æternam. In XVI. de colligendis Eleemosynis. 2. de suo ad Corinthios aduentu scribit. 3. Commendat eis Ecclesiæ ministros, Timotheum, Apollo, Stephanam, Achaicum, & inserit adhortationem ad constantiam in vera pietate. Postremò salutem ipsis, suo & aliorum nomine, precatur.

POSTERIOREM Epistolam ad Corinthios ex Philippis vrbe Macedoniæ Paulus misit, per Timotheum, & Lucam Euangelistam, initio anni 22. post suam conuersionem, anno nati Christi 55. Hæc magna ex parte est Apologia in genere Iudiciali, qua respondet obiectionibus & calumnijs Pseudoapostolorum, qui exprobrabant Paulo crucem & persecutiones, clamabant mendacem esse, quòd non venisset sicut promiserat. Obijciebant ei affectatam Tyrannidem in Corinthios, ob excommunicatum incestum, vociferabantur eum impostorem esse, cauponantem & deprauantem verbum Dei. Hac occasione de Ministerio Euangelij cap. 3. 4. 5. disputat.

Cap. VIII. & IX. artificiosissima petitione rogat, vt conferant Eleemosynas ecclesijs in Iudæa fame laborantibus. Cap. X. redit ad Apologiam, & docet, se nusquam sua potestate abusum esse, docet quid sit potestas Ecclesiastica, & amplificat ministerij sui dignitatem instituens sui ipsius encomium. Primum à sedulitate & constantia in propagatione Euangelij, & horrendis persecutionibus. Secundò à mirandis reuelationibus. Tandem concludit, potestatem sibi à Deo traditam esse ad ædificationem Ecclesiæ, non ad destructionem, nec se quicquam posse contra veritatem, sed pro veritate, &c.

CORNELIVS, episcopus vrbis Romæ, circa annum Christi 254. Ad hunc extant 14. Epistolæ S. Cypriani episcopi Carthaginensis.

CORNELIVS, Centurio, docetur & baptizatur à Petro, Actor. 10. nec meritus est gratiam per ieiunia, eleemosynas, & similia opera, sed didicerat promissiones de Christo, credebat & inuocabat Deum, priusquam Petrus ad eum veniret. Quia igitur sunt in eo initia fidei, iam Deus auget dona, curat eum doceri de misso & exhibito Christo, de Iustificatione, de Ecclesia, de extremo Iudicio, &c. Scribunt autem hunc Cornelium renunciantem militiæ, postea Episcopum

Cæfareæ factum esse, & die 2. Februarij in Domino obdormijsse.

Cornustibij, filia Iob. קרן הפך Keren hapuch, cornu nitidum.

Corona, vxor militis Mediolanensis, duabus arboribus curuis alligata, & distracta est sub Antonino Imp.

Corus, maxima apud Hebræos mensura, continet decem Ephi, seu decem medimnos Atticos, vel sexaginta modios Romanos. Vnus autem medimnus, quatuor modios Rostochienses ferè æquauit. Est autem nostri modij precium his annis quarta pars Ioachimici. Ergo Cori precium erunt decem Taleri. Oeconomus igitur defraudans dominum viginti coris frumenti, furatus est 200. Taleros. Luc. 16.

Cos, siue Covs, siue Coa, insula est vicina Cariæ, disiuncta à continenti, in quo Myndiorum promontorium eminet, non plus 40. stadijs. A Mileto, vnde Paulus soluit (Act. 21.) circiter 15. mil. germ. abest. Fuit patria Hippocratis medici, & Apellis & Philetæ. vide Strabonem lib. 14. & Theocritum Idyllio 7. in Thalisijs. Alia insula Ceus seu Cea, Andro vicina, quæ Simonidem poëtam & alios præstantes viros genuit.

Cosam, filius Helmadam, in Genealogia Christi, Luc. 3. sic dictus est vel à Zea spelta, frumenti genere, quod Iudæi nominant Cusemim, vel à כסם Tonsor.

Cosmas, & Damianus, fratres Arabes, medici propter Christianam religionem Ægij capite truncati, sub Diocletiano, circa annum Christi 288.

Cosmas, Cretensis eremita. Κόσμας, ornatus.

Cozbi, filia Sur, principis Madianitarum, quam cum Israëlitis cubantem interfecit Phinees, Num. 25. כזבי CoZbi, mendacium.

Crescens, discipulus Pauli Apostoli, primus prædicauit euangelion in Gallia Moguntiæ, 2. Timoth. 4. *Crescentia*, nutrix S. Viti.

Crescentianus, martyr Campanus. Alius cum S. Cyriaco decollatus sub Maximiniano.

Creta, insula maris mediterranei, cuius medium habet gradus long. 54. latit 35. In hac primus euangelion prædicauit S. Paulus cum Tito, quem ibi reliquit episcopum, cui normam gubernationis Ecclesiasticæ præscribit, in epistola ipsi inscripta. Ad littora Cretæ appellit Paulus Romam nauigans captiuus, Actor. 27. Fit Cretensium mentio Actor. 2. Tit. 1. Descriptio totius insulæ extat apud Strabonem lib. 10. Hodie Candia appellatur ab vrbe Candia, quæ olim Cydonia fuit, in medio ferè lateris insulæ borealis collocata. In Venetiarum potestatem circa annum 1205. venit, cùm Balduinus Imp. Byzantij ex pacto eam Venetis confœderatis tradidisset.

Crispina, virgo Thebestana in Africa sub Diocletiano Imp. decollata die 5. Decembris. Meminit eius Augustinus de Virginitate cap. 44. & in enarratione Psal. 137.

Crispinus & Crispianus, fratres, sub Diocletiano Roma pulsi Suessionem in Gallia Belgica venerunt, vbi vt se & suos honestè alerent, artem sutoriam exercuerunt, tandem propter euangelij confessionem, subulis stimulati, ac capite tandem plexi sunt.

Crispvs, Corinthius, conuersus ad Christum & baptizatus ab apostolo Paulo, 1. Corinth. 1. Actor. 18.

Crotholdus, episcopus VVormatiensis, primus instaurator ecclesiæ VVimpinensis post annum Christi 500.

Ctesiphon, vrbs Persiæ, cuius episcopus Simeon à Sapore rege, propter Christi confessionem trucidatus est, circa annum Christi 320.

Cucusas, Hispanus, Barsallone in veru tostus, ac postea decollatus est, celebratur à Prudentio.

Cvtbertvs, Anglus, primùm monachus, deinde episcopus Lindisfarnensis, præceptor Bedæ presbyteri, à quo celebratur lib. 4. Hist. eccl. cap. 27. & deinceps.

Cutha, 4. Reg. 17. iungitur Babyloni. כות à כרת contriuit.

Cinæus, filius Chanaan, Genes. 10.

Ebraicè סיני Sini, rubus: à quo desertum Sin cognomen accepisse videtur.

Cyprianvs, episcopus Carthaginensis, pietate, doctrina, eloquentia & martyrij gloria clarus, qui omnibus ferè latinis scriptoribus ecclesiasticis, puræ & disertæ & veram pietatem & zelum ardentem vbiq; spirantis & aculeos in animis legentium relinquentis orationis facultate antecellit, vt discernere nequeas, vtrum ornatior in loquendo, an facilior in explicando, an potentior in mouendo persuadendoq; quisquam fuerit. Inprimis autem sermo de Mortalitate, de bono Patientiæ. & Epistolarum libri, spiritu & vita pleni, lectu dignissimi sunt. Martyrij coronam sub Galieno & Va-

& Valeriano Imp. anno Christi 256. adeptus est. Prudent. Hym. 13.

CYPRVS, Insula 50. mil. longitudine in sinu Isico, Ciliciæ ac Syriæ obiecta, abundans vino, oleo & metallis, vnde & nomen à Cupro adepta est. In hac Euangelion primi annunciarunt Paulus & Barnabas, Act. 13. patria Barnabæ, Actor. 4. כפר expiauit.

CYRENE, vrbs Aphricæ, condita à Batto, filio Polymnesti, ex illustri familia Minyarum orto, qui ex insula Thera coloniam in eum locum, cui Irasa nomen fuit, deduxit, & vrbem condidit, iuxta fontem cognomento Apollinis, quæ habet gradus long. 50. lat. 31. 20. Nomen Cyrene existimatur Ebraicum esse, קיר עין ciuitas fontis, ortum fortasse à Phœnicibus, Cadmi posteris, quos vna ex Thera insula in Cyrenen ductos esse, Herodotus refert, lib. 4. pag. 141. & Pindarus oda 4. Pythiorum. Iustinus lib. 13. Inde regio Cyrenaica dicta est inter Syrtim & Marmaricæ partem, Actor. 2. Matth. 27. Marc. 15. Actor. 13.

4. Reg. 16. Rex Assyriorum ciues Damascenos transfert in Cyrenen: vbi in Ebræo est קיר Kir, qua voce consentaneum est vrbem vel regionem Assyriorum significari, sicut etiam Amos 1. 9.

CYRENIVS, consularis Romanus, præses in Syriam missus ab Augusto Imperat. Hic censum in tota Syria egit, eo ipso anno, quo Christus natus est, Luc. 2. Iosephus lib. 18. cap. 1. Cyrenius gestis ordine alijs magistratibus ad consulatum etiam peruenit. Is cum paucis in Syria erat, à Cæsare eò missus, vt ius diceret, iustitiamq; populo administraret, & censum ibi ageret. Erat autem census æstimatio facultatum, vt scirent Romani, quantum in singulis prouincijs opum esset, quæ onera sustinere, quantas copias singulæ regiones alere possent.

CYRIACVS, diaconus episcopi Romani Marcelli, temporibus Diocletiani, dono pellendi dæmones ex obsessis præditus fuit. Ideoq; Roma in Persiam accersitus est à rege Sapore, vt Iobiam obsessam sanaret. Inde reuersus martyrij coronam adipiscitur, die 16. Martij. κυριακὸς, Dominicus.

Cyriacus, episcopus Ostiensis, propter Christi confessionem capite truncatus anno Christi 272.

CYRILLVS, archiepiscopus Alexandrinus, ingenio, doctrina & eloquentia excellens, cuius scripta, quæ extant, Coloniæ in duos Tomos distributa exierunt, quorum primus in Genesin, Leuiticum, & Euangelion Iohannis enarrationes luculentas: alter Hæresium refutationes, in Thesauri libris XII. dialogis VII. de Trinitate: libris X. contra Iulianum: de recta fide ad Theodosium & Reginas continet. Quibus Synodicæ constitutiones, historia cõtrouersiæ Nestorij & Synodi Ephesinæ (cui Cyrillus anno Christi 435. præsedit) & scripta pro & contra decretum Synodi à Cyrillo, Theodoreto & alijs edita, adiunguntur.

Cyrillus, Ierosolymæ episcopus, ætate superior fuit, citatus à Synodo Seleucien-si, in qua Ariani conuenerant, appellatione vsus est. postea contendens cum Acacio Cæsareæ Pal. episcopo de Iure metropolitæ, pulsus est. tandem à Synodo Constantinopolitana sub Theodosio iterũ restituitur. Trip. lib. 5. c. 34. 37. & li. 9. c. 14.

Cyrillus, frater Methodij Slauorum Apostolus, Nicolai II. P. R. tempore circa annum Christi 860. floruit. Alius, martyr Heliopolitanus, 9. Iulij celebratur.

Cyrillus, Gortynę in Creta episcopus, à Saracenis trucidatus circa annum 830.

Cyrinus, martyr Carthaginensis. Alius episcopus Chalcedonensis, aduersarius Chrysostomi.

CYRVS, primus monarcha Persarum, qui Imperium ab Astyage rege Medorum, & à Babylonijs ad Persas transtulit, circa annum mundi 3430. Herod. lib. 1. Anno primo Monarchiæ proposuit edictum de reductione populi Israëlitici ex captiuitate Babylonica, in Ierusalem & Iudæam, 2. Paral. 36. 1. Esd. 1. Narrat autem Iosephus (lib. 11. cap. 1.) legisse Cyrum Esaiæ vaticinium de se nominatim editum, Esa. 45. 44. Ideoq; gentem Iudaicam ardentius dilexisse. Fit præterea Cyri mentio Dan. 1. 7. 8. 3. Esd. 2. Ebraicè כורש Cores, à ירש IaraS, hæreditauit. Græcis κῦρος, plenam autoritatem & imperium significat: vnde ἀκυρῶν, omni autoritate & imperio spoliare.

Cyrus, primùm Phasidis in Colchia episcopus, inde Alexandriam ab Heraclio Imp. translatus, Monotheletarum hæresin propagauit.

D.

DABERETH, vrbs Leuitarũ, in finibus tribuũ Zabulõ & Isaschar, Ios. 19. 21. 1. Pa. 6. דברת verba, oracula,

DABIR, rex Eglon, cum alijs quatuor regibus à Iosua victus & suspensus, Iosua 10.

Dabir, vrbs in tribu Gad, paulò supra Bethabara, Ios. 13.

DABIR, vrbs Sacerdotum, in tribu Iuda prope Hebron, Iosu. 21. 10. 11. 15. 1. Paral. 6. prius dicta Cariathsepher, id est, ciuitas literarum seu studiorum doctrinæ, Iud. 1. Ios. 15. דביר oraculum, adytum templi.

DABRI, auus blasphemi illius lapidati, Leu. 24. דברי à dabar, locutus est.

Daicius, episcopus Mediolanensis circa annum Christi 340. Corinthi domum amplam, quæ propter diaboli tumultuantis præstigias deserta erat, pulso dæmone habitabilem reddidit.

Dadan, Gen. 10. vide Dedan.

DAGOBERTVS, rex Galliæ, sapiens, pius, felix & munificus erga ecclesias. condidit multa Cœnobia, & in his VVissenburgense. Instituit episcopatum Argentinensem, & templi magnificentissimi ædificationem incoauit, circa annum Christi 620.

DAGON, idolum Philistinorũ, quod nominatur in historia Samsonis, Iud. 16. & 1. Reg. 5. 1. Macc. 10. In Ethnicis historijs Dercetis appellatur, cuius simulacrum sic effictum fuit, vt facie ac pubetenus referret mulierem formosam, reliqua corporis parte piscem. vide in 4. Metam. Ouidij. Plinium lib. 5. cap. 13. Herodotum & Diodorum Siculum lib. 2. NB.

דגון Dagon, à דג Dag, piscis mœroris.

DALAIAS, princeps in aula Ioachim regis Iudæ, Ierem. 30. דליה Delaiah, pauper dominus.

DALILA, mulier Philistina, cuius amore fascinatus Samson, fauorem Dei, suum robur, salutem & vitam amisit, Iud. 16. דלילה Delilah, à דלל Dalal, exhausit, attenuauit, pauperem fecit.

DALMANVTHA, regio vicina mari Tiberiadis, in tribu Isaschar, cuius mentio fit Marci 8. à דל Dal, pauper, & מעון Maon, habitatio, hospitium ecclesiæ, Soph. 3. Relinquam in medio tui populum pauperem & egenum, & sperantem in nomine meo.

DALMATIA, regio, pars Illyrici, ab ortu Mysiam superiorem & Macedoniam attingit, à borea Liburniam, ab occasu & meridie alluitur mari Adriatico. In hac Euangelion prædicauit Titus, 2. Tim. 4.

Dalmatius, episcopus quidam Italicus, ob fidem & constantiam, qua euangelion inter gentes propagauit, celebris est.

DAMARIS, mulier Attica, quæ prima credidit Euangelio, quod Paulus Athenis prædicabat, Actor. 17. δάμαρς, vxor.

DAMASCVS, vrbs Syriæ vetustissima ac nobilissima, & ante conditam Antiochiam totius regni caput: διὸς πόλις καὶ τῆς ἑώης ἁπάσης ὀφθαλμὸς, ἱερὰ καὶ μεγίστη à Iuliano nominatur. Habet gradus long. 69. latit. 33. distat à Ierosolymis circiter 40. mil. germ. versus septentrionem. Sæpè fit Damasci mentio in tertio & quarto Regum, in Esaia, Ierem. 49. Amos 1. & Paulus in itinere versus Damascum, ad agnitionem & propagationem Euangelij vocatur, Act. 9. 22. 26. Gal. 1. 2. Corinth. 12. Hodie etiam vrbs Damascus, omnium, quæ in Asia Turcis parent, pulcherrima est, & quanquam Mahometistæ summum Iohannis Baptistæ templum & alia tenent: tamen Patriarchæ ecclesiarum in Syria Christianarum sedes est. דמשק Damasek, sanguinem bibens, à שקה Sakah, vel potius sanguinis saccus, à שק, fortasse quia ibi, sanguine fœdatos tinxit Abelus agros. Græci deriuant ab ἀσκὸς, vter, quia natum est ibi bonum vinum rubrum.

DAMASVS, Hispanus natione, episcopus Romanus tempore Valentiniani, Gratiani & Theodosij Impp. vir doctus, scripsit vitas Pontificum, epistolas, carmina, & hortator fuit D. Ieronymo, qui aliquandiu apud Damasum Romæ vixit, vt Prophetas in latinum sermonem transferret, & lectiones Euangeliorum & Epistolarum in totius anni Dominicas distribueret, obijt 386.

DAMIANVS, primus Euangelion in Anglia prædicauit, circa annum Christi 156. missus ab Eleutherio Papa. Alius fuit martyr Africanus.

DAN, filius patriarchæ Iacob ex Bala, vterinus frater Nephtalim, Gen. 30. 46. stirps tribus Dan, Gen. 49. Num. 1. 2. 7. 10. 13. 26. 34. Deut. 33. Iudic. 1. 5. 18. Ios. 19. ex qua SAMSON Iudex populi Israël natus est, Iudic. 13. regionem maritimam prope Ioppen, Iudææ portum celeberrimum, & Azotum incoluit.

DAN, oppidum ad radices Libani, quod est limes terræ Canaan versus septentrionem, iuxta quod est Fons Iordanis, distans vno miliari à Cæsarea Philippi, Gen. 14. Ierem. 4. 8. Amos 8. Ezech. 27. 3. Regum

gum 12. 15. Ideo Iordanem Iudæi, quasi descendentem à Dan appellari scribunt.

DANNA, ciuitas Leuitarum in tribu Zabulon, Ios. 21. דמנה Dimnah, simus.

DANIEL, Propheta, adolescens abductus est à Chaldæis in Babylonem, anno tertio Ioachim regis Iuda, Dan. 1. 4. Reg. 24. postea consiliarius & vnus ex summis gubernatoribus regni Babylonici fuit, sub Nabuchodonosor, Euilmerodach, Balthasar, regibus Chaldæorum, & sub Dario Medo ac Cyro rege Persarum, annis amplius 80. Danielis pietatem & sapientiam singularem celebrat Ezechiel ca. 14. & 28. Extat autem liber Danielis, in quo & historia vitæ Danielis, ac doctrina, & vaticinia de rebus maximis, de tempore aduentus, de officio ac beneficijs CHRISTI (cap. 9.) de serie QVATVOR MONARCHIARVM & aliorum in mundo Imperiorum, cap. 2. 7. 8. 11. de Antichristo, cap. 12. 8. de extremo Iudicio, de Resurrectione mortuorum & vita æterna, cap. 12. 7. continentur.

Anno mundi.	Ioach. regis Iudæ.	CHRONOLOGIA Prophetæ Danielis.
3344	3.	DANIEL *in Babylonem abductus est: circa initium regni Nabuchodonosor, Dan. 1.*
		Alij, Iosephum, lib. 10. cap. 8. sequentes existimant, anno tertio, postquam Ioachim tributarius regis Babyloniorum
3352	11.	*factus est, qui est annus regni Ioachim vndecimus, Danielem abductum esse.*
3364		*18. Nabuchodonosoris, Ierosolyma euersa.*
		Anno secundo Monarchiæ, Nabuchodonosor videt somnium de STATVA, *pingens quatuor Monarchias, ex quo Poëtæ descriptionem quatuor atatum, Aureæ, Argenteæ, Aeneæ, & Ferreæ sumserunt, Dan. 2. & paulò post, vt ostenderet se colere illum Deum, qui statuam ipsi in somnis monstrauerat, instituit cultum Aureæ Statuæ, Dan. 3.*
		CAPTIVITATIS *Iudæorum seu Exilij Babylonici.*
3375	12.	*Somnium Nabuchodonosor, de* ARBORE *excindenda, Daniel. 4.*
3376	13.	*Post 12. menses ratione & regno Nabuchodonosor priuatur, Dan. 4.*
3383	20.	*Nabuchodonosor in regnum restituitur, Dan. 4.*
3389	26.	*Euilmerodach rex Babyl. Iechoniam seu Ioachim regem captiuum anno 37. transmigrationis suæ liberat ex carcere, 4. Reg. 25.*
3420	56.	BALDASAR *rex Babyl.* SERIES QVATVOR *Monarchiarum Danieli ostensa imagine quatuor bestiarum, Dan. 7.*
3423	59.	VISIO *Arietis & Hirci, pingens imperium Persicum, & Alexandri, ac successorum, ostensa Danieli, cap. 8.*
3433	69.	*Balthasar rex Babyl. blasphemus interficitur à Dario Medo, Dan. 5.*
3434	70.	CYRVS MONARCHA *Persarum.*
		Vaticinium de LXX. Hebdomadibus seu 490. annis vsq; ad CHRISTI *aduentum à Daniele editum, cap. 9.*
		Daniel abiectus in lacum Leonum, cap. 6.
3436	73.	*Vaticinium de quatuor successoribus Alexandri magni, & in primis de regibus Aegypti & Syriæ, de Antiocho Epiphane, de Antichristo, de Resurrectione mortuorum, & fine mundi, editum à Daniele cap. 10. 11. 12. 13. anno tertio monarchiæ* CYRI *regis Persarum.*

DAPHNE, suburbanum Antiochiæ metropolis Syriæ, amœnitate singulari, 2. Macc. 4. de quo lege Sozomeni lib. 5. cap. 19. 20. Num. 34. in latina lectione fit mentio fontis Daphnes, sed in Ebræo nomen Daphnes non est asscriptum, & nomen loci Ain, appellatiue redditum est, contra fontem. δάφνη significat laurum.

DARAN, oppidum Iudææ, Ios. 15. אדרת Adarah, magnifica.

Darfora, vxor S. Fabiani episcopi Rom. martyr sub Decio, die 4. Ianuarij.

DARIVS MEDVS, cuius mentio fit Dan. 5. 6. 8. 11. existimatur idem esse, qui apud Xenophontem in pædia Cyri, Cyaxares nominatur, filius Astyagis regis Medorum, & auunculus Cyri, qui aliquot an-

nos simul cum Cyro regnauit. Hunc Darium Medum fuisse putant, apud quem Zorobabel de fortitudine mulierum & veritatis disputauit,& sibi ac Iudæis reditum in Iudæam confecit, 3. Esd. 4. 5.

Sed alius est DARIVS HYSTASPIS, rex Persarum, cuius historiam Herodotus lib. 3. 4. 5. & 6. descripsit. cuius in fine 3. Esd. 3. & initio 3. Esd. 6. & 1. Esd. 4. 5. 6. mentio fieri putatur. Hic Darius anno regni secundo (qui fuit post Cyri edictum 18. mundi verò 3443.) denuò Iudæis facultatem absoluendæ ædificationis templi concessit. Quæ anno sexto Darij absoluta est, 1. Esd. 6. Quod autem Iohannis secundo Iudæi dicunt, 46. annos in templi instauratione consumtos esse, id cum veris historijs Bibliorum & Græcorum conciliari non potest. Sed tamen in Metasthene, & Iornande numeri congruentes extant vsq; ad Darium Artaxerxen Longimanum, cuius anno 2. Aggæus & Zacharias prophetæ suum ministerium incoarunt, Aggæi 1. Zach. 1. Nomen DARIVS Græcis significat ἐξαίλω seu domitorem, teste Herodoto lib. 6. pag. 190.

DARIVS, vltimus Persarum monarcha, victus ab Alexandro Macedone, 1. Macc. 1. anno mundi 3634.

DARIVS, sic errore librarij nominatur Areus rex Spartanorum, 1. Macc. 12. vide Areus.

Datiuus, episcopus Africanus, sub Valeriano, ad metalla damnatus, celebratur à Cypriano.

DATHAN, filius Eliab, filij Phallu, filij Ruben, seditiosus, hiatu terræ absorbetur, Num. 18. 26. Deut. 11. Syrac. 45. Psal. 105. דתן Lex seu edictum eorum. אליאב Eliab, Deus meus pater.

Datheman, munitio in regione Galaad, 1. Macc. 5. *Datiua*, martyr Africana sub Hunerico Vandalo.

DAVID, rex & Propheta populi Iudaici, anno mundi 2890. Sauli successit. Patria eius fuit oppidum Bethlehem, 1. Reg. 16. Luc. 2. Pater Isai seu Iesse, 1. Reg. 16. 1. Paral. 2. Matth. 1. Luc. 3. adolescens interficit Goliath Philistæum, 1. Reg. 17. vescitur panibus facierũ, 1. Reg. 21. Matth. 12. parcit Sauli, 1. Reg. 24. 26. constituit ecclesiam, & distribuit ordines Sacerdotum, doctorum & cantorum, 1. Paral. 22. 23. 24. 25. *Promissio de Christo, ex Dauidis semine oriturο*, traditur 2. Reg. 7. 1. Paral. 17. anno ante natum Christum 1060. Et enarratur copiosius Psal. 89. 132. Esai. 9. Luc. 1. Actor. 2. Ierem. 23. 33. Ezech. 34. 37. Ose. 3. Rom. 1. Matth. 22. 9. 15. Testamentum seu nouissima verba Dauidis extant 2. Reg. 23. 1. Par. 28. 29. Rapit vxorem Vriæ, & arte interficit maritum, 2. Reg. 11. Accusatus voce Nathan agit pœnitentiam, 2. Reg. 12. Psal. 51. Pellitur in exiliũ à filio Absolone, 2. Reg. 15. Redit in regnum, 2. Regum 19. 20. Sed integra Dauidis historia ordine descripta à capite 16. primi Regum, vsq; ad finem secundi libri Regum, & à capite 11. primi Paral. vsque ad finem legatur. דוד à דוד Dod, carus, dilectus ab amore vberum, vnde Germanicum Dutten / πιθοὶ, & nomen proprium Dido.

DEBBASETH, oppidum in tribu Zabulon in littore maris, inter Ptolemaida & Carmelum promontorium, Iosu. 15. דבשת gibbus Camelorum.

DEBALAIM, socrus Oseæ Prophetæ, Ose. 1. דבלים Diblaim, massa caricarum, φαλάτια.

DEBERA, oppidum in tribu Beniamin, prope Bethabara, Ios. 15 long. 66. 10. lat. 31. 58. דבר Debir, oraculum.

Deblathaim, oppidum terræ Moab, Ierem. 48. דבלתים à caricis seu ficubus siccatis.

DECAPOLIS, regio Cœlesyriæ, cuius mentio fit Matth. 4. Marc. 5. 7. continet decem vrbes, quas recenset Plinius lib. 5. cap. 18. Damascum, Philadelphiam, Pellam, Gadaram, Scythopolim, Opoton, Raphanam, Hippon, Galasam, Canatham. Varie igitur sparsæ fuerunt hæ vrbes in Syria, Ammonitide, circa mare Galilææ, &c. vt in hoc littore Baltico sex vrbes Vandalicæ, in diuersis ditionibus, Holsatica, Luneburgensi, Megapolensi, Pomeranica, sitæ sunt.

DECLA, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 10. דקלה Diklah, tenuis, leuis.

DEDAN, vrbs Idumææ, Ierem. 25. 49. Ezechiel 25. & vicina Arabiæ Felicis, Ezech. 38. 27. sic dicta à Dedan, filio Regma, Gen. 10. vel à Dedan filio Abrahæ, Gen. 25. דדן mamilla.

DELBORA, nutrix Rebeccæ, vxoris Isaac, Gen. 24. altera prophetissa, Iudex Israëlitarum, Iud. 4. 5. דבורה Deborah, apis. Est enim bona vxor similis Api castæ, frugali & laboriosæ.

DELEAM, oppidum tribus Iuda, Iosua 15. דלען Dilean, pauper, afflictus.

DELVS, insula, Apollinis & Dianæ natalibus clara. Habet gradus long. 55. 30. latit.

latit. 37. 20. Fit eius mentio 1. Maccab. 15.

DEMAS, discipulus & συνέργος Pauli Romæ captiui, Col. 4. & ad Philemonem: 2. Tim. 4. conqueritur se ab eo relictũ esse.

Demas & Gesmas, nominantur in Euangelio Nicodemi, duo latrones cum Christo crucifixi.

DEMETRIVS, rex Syriæ, cuius mentio fit 1. Macc. 7. 10. 2. Macc. 14. fuit filius Seleuci fratris Antiochi Epiphanis, pulsus ab Alexandro. Huius Demetrij filius fuit *Demetrius Nicanor*, qui Alexandrum regno expulit, 1. Macc. 10. 11. 13. 14. δεμήτριος, terror populi.

Antiochus magnus

Seleucus Philopator		*Antiochus Epiphanes*
Demetrius Soter, obses Romæ, postea eiecto Eupatore regnat, pellitur ab Alexandro, 1. Macc. 7. Demetrius, Nicanor iunior, 1. Macc. 11.	*Antiochus Eupator*	*Alexander expulit Demetrium Soterem.*

Demetrius, argentarius Ephesius, qui ædiculas seu thecas faciebat, in quibus statuæ seu idola collocabantur: concitat plebem aduersus Paulum, qui idolatriam taxabat, monstratis veris cultibus Dei in Euangelio præceptis, Act. 19. Alius, miles, martyr sub Maximiano Thessalonicæ.

Demetrius, episcopus Alexandrinus 43. annis, à Commodi Imp. temporibus, vsque ad initium Alexandri Seueri, qui Origenem scholæ Ecclesiasticæ seu Catechesi primùm præfecit, postea eius gloriæ inuidit. vide Euse. lib. 5. ca. 22. lib. 6. cap. 3. & 6.

DENABA, vrbs Idumææ, Genes. 36. דנהבה Dinhabah, Iudicis donum.

DEPHECA, 9. mansio Israëlitarum ex Ægypto egredientium, Num. 33. דפקה Daphka, pulsatio.

DERBE, vrbs Lycaoniæ, habens gradus long. 64. 20. lat. 38. 15. In hac vrbe Euangelij semina spargunt Paulus & Barnabas, Actor. 14. 16. דור רבה habitatio ampla.

DESIDERIVS, Episcopus Lingonensis, tempore Honorij & Theodosij, à Vandalis interfectus. Alius Episcopus Viennæ in Gallia, martyr, lapidibus obrutus à Theodorico nepote Sigisberti regis Galliæ circa annum Christi 612. Nomen Desiderius latinis à sideribus originem habere existimatur, quasi dicas, tam gratus, optatus & charus, ac si de sideribus seu de cœlo veniisset. *Dessau*, oppidum Iudææ, 1. Macc. 8.

DEVTERONOMIVM, quintus liber Mosis, quo lex DEI moralis repetitur, & luculentè ac copiosè explicatur. Appellatio extat Deut. 17. Ios. 8.

DIANA, magna Dea Ephesiorum, Actor. 19. filia Iouis & Latonæ, & vno partu cum Apolline seu Sole edita esse in luco Ortygia, vicino vrbi Epheso, scribitur à Strabone lib. 14. Dicuntur autem eiusdem Deæ seu stellæ, nomina esse, Luna, Lucina, Diana, Hecate, Triuia, Proserpina, Noctiluca. Dianæ nomen inde ortum est, quod diem noctu efficiat, vel quòd Διὸς, Iouis filia sit. Græcis ἄρτιμις dicta, id est, venusta seu perfecta & concinna, ab ἄρω seu ἀρτίζω, vel quasi ἀρετᾶς ἴσως, vel ἄρτον μισήσασα τὸν ἀνδρὸς ἐν γυναικὶ, vt Plato in Cratylo exponit, vel quasi ἀρότειρα, quod aëra secet.

Templi Dianæ magnificentissimi in vrbe Epheso descriptionem studiosi apud Plinium lib. 35. cap. 14. & lib. 16. cap. 40. & Strabonem lib. 14. legant.

DIBON, limitanea ciuitas tribuum Ruben & Gad, prope Esebon, ad septentrionem, in ea parte regni Seon regis Amorræorum quam regi Moab ademerat, Num. 32. Esai. 15. Iosuæ 13. דבון rumor, fama.

Dibon Gad, fuit 39. mansio Israëlitarum in deserto, Num. 33.

DIDRACHMON, numum duarum drachmarum argenti, vel dimidium Sicli aut Stateris, qui erat quatuor drach. vel quadrantem Ioachimici significat: diuino mandato, quotannis templo, viritim pendi à singulis Iudæis iussum, Exod. 30. Id tributum Romani ad se transtulerunt, & à Christo etiam & Petro, tanquam ciuibus Capernaënsibus exigunt, Matth. 17. Iubet igitur Christus pro vtroq; solui Staterem seu integrum Siclum quatuor drachmarum, quæ dimidium Ioachimicum nostræ monetæ æquant.

DIDYMVS, episcopus Alexandrinus, cœcus, præcipuas artes Philosophicas & doctrinam Christianam audiendo didicit. Fuit præceptor S. Ieronymi, qui mentionem illius facit in Catalogo & præfatione Comment. in Oseam, & in præfatione

librorum Didymi, de Spiritu sancto, quos latinè Ieronymus conuertit.

DIEM, filia Iob. ימימה Iemimah, meridies.

DIGNA, meretrix, conuersa cum S. Aphra & alijs, à S. Narcisso, postea cremata Augustæ.

DIMON, sic nominatur vrbs Dibon, teste Ieronymo in Esaiæ cap. 15. *Dimona*, oppidum tribus Iuda, Ios. 15. דימונה Dimonah, excisio, à דמה.

DINA, filia Iacob ex Lea vxore, Gen. 30. expatiata in oppidum Sichem, stupratur ab Emor, principe vrbis, Gen. 34. exemplum versus,

Ες ὄχλον ἔρπειν παρθένοισιν οὐ καλόν.

DIODORVS, Presbyter, & Marianus Diaconus, Romæ in crypta suffocati sunt, sub Numeriano Imp. Cal. Decembris.

Diodorus, duos Choros Psallentium, & alternatas vices cantus Antiochiæ primus instituit, Trip. lib. 5. cap. 32. *Diogenes*, eremita, discipulus Antonij Monachi.

Dionysia, martyr Alexandrina, sub Decio, Euseb. lib. 6. cap. 31. Alia martyr Lamsacena sub Decio.

DIONYSIVS, Areopagita, à S. Paulo conuersus, Actor. 17. Primus episcopus Atheniensis, Euseb. lib. 3. cap. 4. lib. 4. cap. 23. Romam venit Paulo captiuo. Inde Parisios in Galliam, vbi sub Domitiano Imp. decollatus, auulsum caput, suis manibus, vltra duo miliaria gestasse, à Græcis etiam scribitur. Huius scripta esse quidam affirmant, Hierarchiam cœlestem, Ecclesiasticam, &c. sed doctissimi viri Gaza, Valla, Erasmus & alij, diuersum sentiunt, & septem causas, cur hic Areopagita non fuerit autor librorum recitat Erasmus in Annotationibus in cap. 17. Actorum, ac tres diuersos Dionysios Areopagitam, & alterum doctorem Gallorum, & hunc Hierothei discipulum, philosophum excellentem, in vnum confundi existimat.

Dionysius, Corinthiorum episcopus, tempore M. Antonini Philosophi & Commodi Imp. cuius Epistolæ recensentur ab Eusebio lib. 4. cap. 23.

Dionysius Exiguus, abbas Romanus, qui cyclum Pascalem edidit, tempore Iustiniani Imp. circa annum 540. vixit.

DIONYSIVS, Alexandrinus, discipulus Origenis, & post eum præcipuus doctor scholæ Theologicæ, Euseb. lib. 6. ca. 22. Fuit episcopus Alexandriæ, sub Decio Imp. cap. 26. Huius Epistolæ & acta recensentur eodem lib. 6. à cap. 30. vsq; ad finem. cap. 34. extat Epistola ad Nouatum, in qua scribit, maius scelus esse scindere ecclesiam, quàm Idolis sacrificare. Meminit eiusdem Dionysij Eusebius lib. 7. cap. 10. 21. 22. 23. 24. mortuus est 6. anno Gallieni, Euseb. pag. 174.

Dionysius, martyr Romę, sub Diocletiano.

Dionysius, miles, martyr, sub Iuliano.

Dioscorus, puer 15. annorum, confitetur Christum Alexandriæ, sub Decio Imp. Euseb. lib. 6. cap. 31. Alius, martyr Ægyptius. Alius eremita, Trip. lib. 8. cap. 1.

Diuus, martyr Alexandrinus sub Maximiano.

DIOTREPHES, huius mentio fit in tertia Epistola Iohannis, ex qua apparet, fuisse hominem ambitiosum, superbum, vanum, appetentem primatum in gubernatione ecclesiæ & alios arte prementem.

DISMAS, nomen latronis dextri cum Christo crucifixi & conuersi: cuius historiam recitat Petrus Natalis lib. 3. die 25. Martij. Nomina latronum, in veteri versu,

Dismas & Gesmas, medio diuina maiestas,

ex Euangelio Nicodemi sumpta sunt.

DISAN & DISON, fratres, filij Seir, adfines Esau, Gen. 37. דישון vnicornis.

DOCH, arx Ptolemæi in agro Hierichuntino, in qua suum socerum interficit, 1. Macc. 16.

DODAN, pater Prophetæ Eliezer, qui Iosaphat Regi Iuda denunciat cladem classis in Asiongaber, propter fœdus cum rege Israël initum, 2. Paral. 20. דדוהו DodauaHu, patruus abiectus.

DODANIM, filius Iauan, nepos Iaphet, Gen. 10. Ab hoc Dodonei in Epiro orti esse putantur, & oraculum Dodoneum. Est item vrbs Arabiæ, Esai. 21. דדנים cognati miseri, vel iudices dilecti.

DOEG, Idumæus, aulicus Saulis & minister cupiditatum Tyrannicarum regis, proditor Dauidis, & parricida sacerdotum, 1. Regum 21. 22. דאג Doëg, solicitus.

DOMINVS, יהוה nomen proprium solius veri Dei, qui se in populo Israël per suum verbum & certa testimonia miraculorum, vt eductionis ex Ægypto & similium patefecit, & hoc nomine à commentitijs aliarum Gentium numinibus discerni voluit. Esai. 42. Ego DOMINVS, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non dabo. 3. Reg. 18. Si DOMINVS est Deus, ipsum sequimini. Si Baal est Deus, eum sequimini. Exod. 20. Ego sum DOMINVS

NINVS, Deus tuus, qui eduxit te de terra Ægypti.

Ebræi scribunt יהוה quam vocem Iudæi superstitione quadam non legunt, sed loco eius vocem Adonai exprimunt. Ideo interpres vocem Iehoua, reddidit, Dominus, & vbicunq; in Ebræo nomen Iehoua ponitur, ibi in germanica versione, nomen HERR maiusculis literis scribitur.

DOMIM, locus in tribu Iuda, non procul ab Odollam & Azecha, 1. Reg. 17.

דמים Dammim, sanguines.

Dominianus, Monachus quidam Lugdunensis inter confessores recensetur.

Dominicus, prædicator, Hispanus natione fuit. patriam nominant Calarogam, adolescens Valentiæ in studijs literarum vixit: postea ardens zelo propagandæ doctrinæ Euangelij, cùm videret munus docendi ab opulentis Canonicis & Monachis negligi, sodalitium bonorum & piorum hominum sibi adiunxit, qui doctrinam Christianam concionãdo latius spargerent, & refutatis hæresibus defenderent. Hinc ordo Prædicatorum ortus est. Vixit circa annum à nato Christo 1200. tempore Philippi, Ottonis, & Friderici II. Imperatorum. Mortuus est & sepultus in Italia, Bononiæ, vbi sepulchrum ipsius ex candido marmore splendidissimè sculptum, cum admiratione spectant. Celebratur eius memoria die 5. Augusti, qua Nondinæ Dantiscanæ incipiunt, quas inde, den Domnick appellant.

Donatianus, martyr in Gallia sub Maximiano. Alius episcopus, martyr in Africa, tempore persecutionis Vandalorum.

Donatus, Romæ in studijs educatus cum Iuliano, postea diaconus, tandem episcopus Aretinus in Thuscia. Recitantur eius miracula de sanata cœca, de liberato obsesso, de victo Dracone. Tempore Arcadij & Honorij in carcere decollatus est, cùm Rhadagisus Gothorum rex Italiam inuaderet.

Donatus, qui commentarios in Terentiũ edidit, præceptor fuit S. Ieronymi, vt ipse testatur in Apologia ad Ruffinum, fol. 92. Tom. III. Alius, martyr Africanus sub Valeriano. Alius, martyr Antiochenus, sub Diocletiano.

DONATISTÆ, à Cæciliano episcopo Carthaginis, contra ipsorum voluntatem electo, se disiunxerunt, autore Donato quodam Numida, cui à casis nigris cognomen fuit, qui Maiorinum suæ factionis episcopum Carthagine constituit. Huic Maiorino successit alius Donatus Carthaginensis, priore doctior & eloquentior. Post hunc Parmenianus præfuit, cuius Epistolam tribus libris refutat Augustinus, ac in secundo præcipuè libro, Testimonia scripturæ à Donatistis citata recitat & refutat. Docebant enim non valere Ministerium & Sacramenta administrata à malis, nec esse veræ Ecclesiæ, in hac vita, admixtos malos. Historiam sectæ Donatistarum legant adolescentes Epistola 68. 152. 162. 166. 172. Augustini.

DORA, vrbs Palæstinæ maritima, in finibus tribus Isaschar & Manassæ, media inter Cæsaream Stratonis & Carmelum promontorium. Hanc obsidet Antiochus χέντος, 1. Maccab. 15. Eiusdem mentio fit Ios. 11. 12. 17. Iud. 1. Reg. 4. דור progenies seu pila.

DORCAS, nomen piæ mulieris resuscitatæ à Petro, Actor. 9. Ebraicè Tabitah. Græcè δόρκας, Latinè dama vel caprea, vide Tabitah.

DORDA, excellens Theologus & Philosophus σόγχρονος Salomonis, 3. Regum 4. דרדע Darda, gemma.

DORIX, Ecclesiastici 24. Ego quasi fluuius Dorix, in Græco fonte planè non extat, nec vnde irrepserit, sciri potest. Quidam textum ita vertunt: Ego sapientia, quasi corrugus à flumine, quasiq; aquæ ductus in pomarium exiui. Dicitur autem corrugus à corriuatione.

DOROTHEA, virga Alexandrina, nobilis, opulenta & formosa, sed animi & spiritus sancti dotibus multò formosior. Cùm à Galerio Maximino Imp. ad libidinem posceretur, relicta domo & familia, noctu clàm aufugit, vt casti pudoris & veræ pietatis decus retineret, Et quo dicta fuit, dignam se nomine gessit Dorotheæ: donum nam fuit ipsa Dei. δῶρον θεοῦ. Historia recitatur ab Eusebio lib. 8. cap. 17. *Dorothea*, virgo Aquileiensis, soror Euphemiæ, à proprio patre Valentino, primùm præfectis Cæsaris excarnificanda traditur, deinde cum sorore decollatur, & in aquam abijcitur, tempore Neronis Imp. Alia *Dorothea*, patre Romano, qui tempore persecutionis Cæsaream Cappadociæ fugerat, nata atque ibidem propter confessionem Christi capite plexa est, die 6. Februarij. *Dorotheus*, episcopus Tyri à Diocletiani vsque ad Iuliani tempora vixit, & anno ætatis 107. mortuus. de vita & morte Prophetarũ ac Apostolorũ librũ edidit. Huius existimo præcepta illa vitæ

recte

rectè & piè instituendæ esse, distincta in Διδασκαλίας seu capita 24. quæ in Bibliothecæ S. Patrum Tomo II. recitantur.

Dorotheus, Nicomediensis, cubicularius Diocletiani Imp. atq; ab eodem propter nomen Christi laqueo strangulatus est, Euseb. lib. 8. cap. 6. Alius, eremita Thebanus in Ægypto. In vitis patrum, & Trip. lib. 8. cap. 1.

Dositheus, quidam sacerdos nominatur, Esther 11. *Dositheani*, secta Simonianorum, orta à Dositheo quodam, cuius meminit Euseb. lib. 4. cap. 22.

DOTHAIM, ciuitas in tribu Manassæ, distans vno miliari & dimidio à lacu Tiberiadis versus occasum. Ibi Ioseph venditur à fratribus, Gen. 37. Ibidem Helisæus à Syris obsidione cinctus, videt custodiam Angelorum, montem plenum equorum & curruum igneorum in circuitu, 4. Reg. 6. Ibidem castra metatur & interficitur Holofernes, obsidens Bethuliam, Iudith 7. 4. דתן Dothan, edictum eorum.

DRACONTIVS, poëta Christianus, insigni carmine ἑξαήμερον descripsit, quod vna cum cæteris poëtis Christianis Fabricius edidit.

DRVSILLA, filia Herodis Agrippæ, qui interfecit Iacobum, Actor. 12. soror Agrippæ postremi regis Iudæorum, vxor felicis præsidis Iudææ, Actor. 24. Iosephus lib. 20. cap. 9. 15.

DVITÆ. dicti sunt Marcionitæ, qui duos Deos, bonum & malum tradiderunt.

DVLA, virgo Nicomediensis, ancilla militis cuiusdam, à quo cum ad stuprum solicitata, serio repugnaret, & profiteretur se Christianam esse, interfecta est.

Dulcinus, Nouariensis, circa annum 1306. autor Fratricellorum, pauperum de Lugduno simul in montibus habitantium, quorum in Extrauagante Honorij: Olim Gregorius Papa, mentio fit.

Dulcissimus, vnus ex Euangelistis, qui à S. Petro scribuntur ad propagandum inter gentes Euangelion missi esse.

DVMA, filius Hismaël, nepos Abrahæ, Gen. 25. à quo dicta vrbs Arabiæ, cuius mentio fit Esai. 21. דומה Dumah, tacens, à דמם Dam, tacuit.

DVNSTANVS, Anglus, iuuenis musicam coluit, deinde iudex litium forensium, postea monachus, tandem Episcopus Cantuariensis, cùm cleri mores emendaturus esset, in odium regis & sacerdotum incidit, diuinitus tamen seruatus est vsque ad annum vitæ 80. Obijt circa annum à nato Christo 1000.

DYDIMVS Alexandrinus, cœcus, præcipuas artes philosophicas & doctrinam Christianam audiendo didicit. Scripsit tres libros de Trinitate, & commentarios in περὶ ἀρχῶν Origenis, & duos eruditiss. libros de Spiritu sancto, quos Ieronymus conuertit.

DVRAN, vbi rex Nabugdonosor cultum statuæ aureæ suis subditis proposuit. הורא LXX. verterunt φρέαρ, quod nos viuarium, seu locum conclusum possumus nominare. Alij vertunt, satietas visionis, & ראה די.

E.

EBION, Hæreticus, tempore Traiani Imp. docuit Christum esse tantùm hominem ex Ioseph & Maria natum, & obseruationem ceremoniarum Mosi ad salutem necessariam esse. Ideo reijcit Epistolas Pauli, & solum Matthæi Euangelion retinet, Eusebius lib. 3. cap. 27. Irenæus lib. 1. cap. 26. & lib. 4. cap. 59.

Ecebolus, apostata leuissimus, Trip. lib. 6. cap. 38.

Ebdinus, Hybernus, presbyter, cuius pietas celebratur, vixit circa annum Christi 600.

EDELBERTVS, rex Cantuariorum in Anglia annos 56. Augustinum à Gregorio missum in religione Christi instauranda adiuuit, condidit Episcopatum Cantuariensem & Londinensem, obijt 613. die 24. Feb. Beda lib. 2. historiæ Eccle.

Edelburga, filia Edelberti regis Cantuariorum, coniunx Eduuini regis Nordhumbrorum.

EDELDRVDIS, Regina Angliæ, cuius continentia & pietas itidem à Beda celebratur histor. Eccles. lib. 4. cap. 19. 20. Vixit circa annum 680.

Edema, oppidum tribus Nephthalim, Ios. 19. אדמי terra.

Edenna, oppidum tribus Iudæ, Ios. 15. דנה Dannah, iste, vel à דין iudicauit.

EDEN, Paradisi regio, in Syria & Mesopotamia, Euphrate & Trigide fluminibus irrigata, cuius crebrà in Prophetis mentio fit, Ezech. 31. Inuiderunt ei omnia ligna Eden, in paradiso Dei, Ezech. 28. In EDEN paradiso Dei fuisti. Esai. 51. Consolabitur Dominus Sion, & ponet desertum

sertum eius quasi EDEN, & solitudinem eius hortũ Domini, Ioël 2. Hortus EDEN terra coram eo. Amos 1. Conteram vectem Damasci & tenentem sceptrum de domo EDEN. Et 4. Reg. 19. Esai. 37. Ezech. 27. coniunguntur Eden cum Aran seu Charan vrbe Mesopotamiæ celebri, quæ Moysi in Arabia deserta vel campestribus Moab Paradysum describenti versus orientem sita fuit, sicut inquit, plantasse Dominum גן בערן מקדם Hortum in Eden versus orientem. Gen. 2. *Eden*, Lenita, 3. Par. 29. 31. ערן voluptas.

EDER, oppidum tribus Iuda, prope Bethlehem, Ios. 15. & Gen. 35. *Eder*, vel *Ader*, Grex, vbi Angelus existimatur pastoribus nuncium de nato Christo attulisse, Luc. 2.

EDGARVS, rex Angliæ, frater Ethitæ, coniugis Ottonis I. Imp. cuius pietas, beneficentia erga Ecclesiam, seueritas in regenda disciplina, iustitia, fortitudo in reprimendis latrocinijs, diligentia in dicendo iure, &c. celebrantur. Familiaris fuit Dunstano Episcopo Cantuarienſi, circa annum Christi 960.

Eduardus I.
Rex A. C. 901.
Edmundus.

Edgarus Rex. A.C.959.	EDITHA vxor *Ottonis I.*
Edbredus Rex 978. à Danis pulsus.	*Eduardus II. inter Sanctos relatus.*

Edissa, cognomen Hester.

EDMVNDVS, rex Anglorum orientalium ab Agnero Dano captus & sagittis confossus, & capite truncatus, A. C. 871. Polyd. lib. 4.

EDNAS, vnus ex Capitaneis Iosaphat regis Iuda, 2. Paral. 17. Item, vnus ex ducibus, qui ex tribu Manassæ ad Dauid transfugerunt, 1. Paral. 21. עדנה Adnah, voluptas, deliciæ.

EDOM, cognomen Esau, fratris Iacob, cui vendidit primogenita pulmento rufo. Ideo dictus est אדום Adom, rufus, Gen. 25. vel terrenus. Nam אדם rufam terram significat. Ab eo pars Arabiæ Petræ dicta est terra Edom, seu Idumæa, de cuius regionibus, vrbibus, regibus & ducibus, vide 36. cap. Geneſis. Primùm autem à Dauide subacta est Idumæa, 2. Reg. 8. Psal. 60. post 150. annos sub Ioram filio Iosaphat iterum defecit, 4. Reg. 8. & armis libertatem defendit vsque ad Iohannem Hircanum, qui eos denuo superauit.

Edom, loci nomen prope Iordanem, Ios. 3. vide Adomim.

EDRAI, vrbs in Galaadite regione, vicina lacui Gadareno, ad quam cæsus est Og rex Basan, quæ postea cesſit dimidiæ tribui Manasse trans Iordanem, Num. 21. Iosuæ 13. 12. Deut. 1. 3. אדרעי Edrei, brachium meum Chaldaicè, vel à רעה Roëh, pastor.

Alia est, *Edrai*, in tribu Nephtalim prope Cedes, Ios. 19.

EDVARDVS, rex Angliæ, frater Edelredi, circa annum Christi 980. ob pietatem & beneficentiam erga pauperes & miracula quædam, sanctorum numero ascribitur. cuius epitaphium VVestmonasterij legitur.

Omnibus insignis virtutum laudibus Heros,
Sanctus Eduardus confessor Rex venerandus,
Quinto die Iani moriens super athera scandit.
Sursum corda.

EDVINVS, rex Nordhumbrorum, primus ad Christum conuersus à Paulino, circa annum Christi 30. fundauit ecclesiam Eboracensem, Beda hist. Eccles. lib. 2.

EFFREM, episcopus Ierosolymorum, tempore Traiani. alius episcopus Edessæ, qui cantica de martyribus composuit, Trip. lib. 8. cap. 6. alius, Diaconus Edessenæ ecclesiæ, Syriaco sermone aliquot opuscula scripsit. Huius mentio fit Trip. lib. 3. cap. 45. ac plura de eo inuenies apud Ieronymum & Spanheimensem.

EGBATHANA, metropolis Mediæ, 1. Esd. 6. Macc. 9. Iudith 1. condita ab Arphaxad Deioce rege Medorum, vt Herodotus pag. 22. narrat. Habet gradus long. 88. lat. 37. 45. אמתא AHimetha, muri excelsi.

EGDVNVS, martyr Nicomedienſis.

EGESIPPVS, scriptor ecclesiasticus, historiam ecclesiæ ab initio prædicationis Apostolorum, vsque ad annum Christi 170. quinq; libris eloquentissimè contexuit, ex quibus plurima Eusebius lib. 2. 3. & 4. historiæ ecclesiasticæ describit. Vixit tempore Adriani & Antoninorum Cæsarum, Euseb. lib. 4. cap. 8. 22. lib. 3. cap. 32. lib. 2. cap. 23. Apparet autem alios esse, hos Egesippi libros ab Eusebio citatos, quàm quinq; illos de rebus Iudaicis, & excidio Ierosolymæ ex Iosepho descriptos, qui titulo Egesippi leguntur, in quib.

vrbis

vrbis Constantinopolis mentio fit. Vnde perspicuum est eum post Constantini magni tempora vixisse.

EGLA, filia Salphaat, nepotis Galaad, Num. 26. 27. חגלה Hoglah, solennitas.

EGLA, vxor Dauidis regis, 2. Reg. 3. עגלה vacca.

EGLON, rex Moabitarum, qui occupauit Iericho, & oppressit Israël 18. annis, tandem ab Ehud confossus est, Iudic. 3. עגלון Eglon, orbita, sphæra, semita, vitulus, inauris. Est & vrbis nomen in tribu Iuda, duobus miliaribus à Bethlehem versus meridiem & occasum, Iosuæ 10.15.

ELA, Dux Idumææ, Gen. 36.

ELAM, primogenitus Sem, filij Nohæ, stirps gentis Persicæ, Dan. 8. Cum essem Susis, in regione Elam, ad flumen Vlai, seu Eulæum, ad cuius ripam occidentalem Ptolemæus lib. 6. Geograph. cap. 3. Elimæos Persiæ populos collocat. Esaias Babylonem à Cyro Persa & Dario Medo captum iri prædicens, inquit, Ascende Elam (Persa) obside Mede, cap. 21. Sic Ieremiæ 25. 49. Elamitis inter cæteras gentes pœnæ denunciantur. Extat idem nomen Esai. 11. 21. Gen. 14. Actor. 2. Parthi, Medi & Elamitæ, id est, Persæ. עילם adolescens. Vnde est עלמה puella, Esa. 7. Ecce virgo concipiet.

ELASA, legatus Zedechiæ ad Nabuchodonosor, per quem Ieremias epistolam misit ad Iudæos, qui sponte in Babylonem migrauerant, Ierem. 29. אלעשה Elasa, Deus facit.

Elcesaitæ, Hæretici, orti à quodam Elei, affirmant Christum purum hominem esse, reijciunt scripta Pauli, docent in persecutione, si modò fidem in corde retineas, negationem sine peccato fieri, vide Euseb. lib. 6. cap. 28. vixerunt in Arabia, circa annum Christi 230.

ELEALE, vrbs vicina Esebon, in regione Moab, quæ postea cessit in sortem tribus Ruben, Ierem. 48. Esa. 16. 15. Num. 32. אלעלה Elealeh, Deus ascendit, Gotes steig.

ELECH, filius Galaad, pronepos Manassæ, Num. 26. חלק Helek, ager, siue hæreditas.

ELEAMAN, vnus ex fortissimis Ducibus in exercitu Dauid, 1. Paral. 11. אלחנן EleHanan, gratiosus.

ELEAZAR, filius Aaronis, summus Sacerdos post Aaronem, Exod. 6. 28. Deut. 10. Leuit. 10. Num. 3. 16. 19. 20. 26. 27. 31. 32. 24. Ios. 14. 19. 21. 17. 24.

ELEAZAR, scriba, tempore persecutionis sub Antiocho Epiphane, cùm iuberetur vesci porcina, & contemnere Deum legis autorem, vt ostenderet se legem Dei abijcere: acerbissimos cruciatus & mortem sustinere maluit, 2. Macc. 6. אלעזר ab אל Deus עזר Ozer, adiutor.

Eleazar, vnus ex Heroibus Dauidis, 2. Reg. 23. 1. Paral. 11. Alius Eleazar, proauus Ioseph sponsi Mariæ virginis, Matth. 1. Alius confossor elephanti, 1. Maccab. 6.

ELEVTHERIVS, episcopus Romanus, duodecimus post S. Petrum, tempore M. Antonini & Commodi Imp. Euseb. lib. 5. cap. 1. 22. Irenæus lib. 3. cap. 3. Alius Eleutherius eremita Spoletanus celebratur à Gregorio magno. Alius Episcopus in Apulia, sub Adriano Romæ decollatus est. Alius martyr Nicomediensis, sub Diocletiano.

ELEVTHEROPOLIS, vrbs sita in ripa fluuij Sorec, in tribu Iuda, medio itinere inter Ierosolymam & Ascalonem. Cuius Ieronymus in locis Ebraicis sæpè mentionem facit, & distantias locorum multas inde metitur. Longit. 65. 44. latitud. 31. 53.

Eleutherus, flumen in finibus Phœniciæ & Syriæ, cuius mentio fit in historia Ionathæ, 1. Macc. 11. 12.

ELI, latinè significat, Deus meus. אלי Psal. 22. Matth. 27.

ELI, auus maternus Christi, Luc. 2. עלי Eli per Ain, altus, sublimis, ab עלה.

ELIAB, filius Phallu, filij Ruben, pater Dathan & Abiron seditiosorum, Numer. 16. אליאב Deus meus pater.

ELIACHIM, præfectus prætorio in aula Ezechiæ regis Iuda, Esai. 35. 22. 2. Regum 18. Alius *Eliachim*, nepos Zorobabel in Genealogia Christi, Matth. 1. אליקים Eliakim, Dei resurrectio.

Eliada, pater Razon Syri, 3. Reg. 11. אלידע Deus nouit. Alius, dux regis Iosaphat, 2. Paral. 17.

ELIASIB, filius Ioachim, nepos Iesu filij Iosedech, Nehem. 12. summus Sacerdos populi Iudaici post reditum ex Babylone, tempore Artaxerxis Longimani, Nehem. 13. אלישיב Dei sedes.

Eliezer, œconomus Abrahæ, Gen. 15. & alius eodem nomine, filius Mosi, Exod. 2. 18. Alius pater Iesu in Genealogia CHRISTI, Lucæ 3. אליעזר Deus adiutor meus.

ELIGI-

Eligivs, episcopus Nouiomagensis, ex aurifice fideli & benefico ergo pauperes factus, circa annum Christi 650. Obijt Cal. Decemb. anno vitæ 80.

Elihel, Leuita, diaconus redituum ecclesiæ sub rege Ezechia, 2. Paral. 31. אליאל Eliel, fortitudo mea Deus.

Elimelech, socer Ruth, Ruth 1. אלימלך Deus meus rex.

Eliphas, Themanites, amicus Iob, existimatur fuisse filius Theman, filius Eliphas, filius Esau, fratris Patriarchæ Iacob, Gen. 36. Iob. 2. 4. 5. 15. 22.

Est autem summa orationis Eliphas comprehensa hoc Syllogismo. Deus iustus iudex omnes sceleratos punit. Iob horribili mole calamitatum premitur à Deo. Ergo Iob sceleribus suis pœnam meruit. אליפז Deus meus fortis.

Elisa, filius Iauan, nepos Iaphet, Gen. 10. à quo Ελληνες, Thessalos & Æoles in minori Asia, & Pelasgos ortos esse, & nomen Æoli regis ventorum seu insularum in mari Græco emanasse, apparet. Vt autem Heneti in plurimis & dissitis regionibus consederunt: ita Pelasgi etiam πολυπλανητον ἔθνος (vt Herodotus lib. 1. eos nominat) fuerunt. Vetustissima eorum sedes Thessalia fuit, & Epirus, vbi in templo Iouis Dodonæi memoria Dodanim fratris Helisa remansit, postea in Peloponnesum & Italiam quoque propagati sunt, vbi Cære vrbs in Hetruria ab eis condita est. Sed belli Troiani tempore, Pelasgi etiam in Asiæ regione, quæ Æolis dicitur, Larissam vrbem Cumę vicinam tenuerunt, vt ex Homero ιλ β. apparet, ἱππόθοος δ' ἄγε φῦλα Πελασγῶν ἔγχεσι μώρων, τῶν οἱ Λαρίσσαν ἐριβώλακα ναιετάασκον. Occuparunt autē & insulas Asiæ minori vicinas, vt Menecrates testis est. Ideo Ezech. cap. 27. ex insulis Elisa hyacinthum & purpuram ad Tyrios adferri scribit. & apud Græcos poetas celebris est Æolus rex ventorum, hoc est, insularum in mari Græco. Plura autem de vetustate & migrationibus gentis Pelasgæ legant studiosi apud Strabonem lib. 5. pag. 153. & lib. 13. pag. 428. אלישה Elisah, Dei mei agnus.

Elisama, princeps tribus Ephraim in deserto, Num. 1. 2. 7. 10. Auus Iosuæ ducis populi Israël post Mosen, 1. Paral. 7. Alius cancellarius Ioachim regis Iuda, Ierem. 36 אלישמע Deus audit.

Elisaphat, capitaneus Ioas regis Iuda, 2. Par. 23. אלישפט Dei iudex.

Elisvr, filius Sedeur, principes tribus Ruben in deserto, Numer. 1. 2. 7. אליעור Deus meus fortis, petra. שדיאור Sedeur, vberum lux.

Elivd, abauus Iosephi sponsi Mariæ virginis, Matth. 1. אליהוד Dei mei decor.

Elisabeth, vxor Aaronis, soror Naasson ex tribu Iuda, Exod. 6. Alia vxor Zachariæ sacerdotis, soror Annæ matris Mariæ virginis, mater Ioannis Baptistæ, Luc. 1. quam Nicephorus lib. 1. cap. 14. scribit, cum infante filio Iohanne trans Iordanem fugisse, & fuisse abditam in spelunca montis, cum Herodes iussit interfici infantes in Bethlehem. אלישבע Dei mei iusiurandum, vel requies Dei, vel adquiescens in Deo.

S. Elisabeth, cuius festum 19. die Nouembris celebratur, filia fuit Andreæ regis Vngariæ, nupta Ludouico Landgrauio Thuringiæ & Hassiæ. Matrem habuit Bauaricam, Gerdrudem Andoianam sororē S. Heduuigis, quę ob suspiciones qualescunq; à marito interfecta est. Hac calamitate matris mota filia, singulari pietate, timore Dei, & modestia, se in omni vita rexit: ac in primis erga pauperes benefica fuit. Cumq; maritus eius vir sanctus ad Imp. Fridericum II. in Palæstinam profecturus, in itinere Brundusij obijsset, ipsa ab Henrico mariti fratre ex Thuringia expulsa, Marpurgum venit. Ibiq; paulò post obijt, anno Christi 1231. die 19. Nouembris. Laudes Elisabethæ ac miracula, & matris calamitatem prolixè exponit Antonius Bonfinis dec. 2. lib. 7. Susceperat autem ex marito filium Hermanum, qui à patruo interfectus est: atque ita stirps mascula Landgrauiorum Thuringiæ extincta est. Nam Henricus etiam, cùm postea Imperator contra Fridericum II. electus esset, in obsidione Vlmæ tormento ictus perijt, nullis post se relictis liberis. Etsi autem Thuringia à Misnensibus occupata est, tamen Hassiæ ditio penes Elisabethæ posteros permansit.

Andreas rex Vngariæ — *Hermannus*

Bela rex Vngariæ — S. Elisabeth — *Ludouicus maritus Elizabethæ.* — *Henricus electus Imp.*

Sophia nupta duci Brabantiæ Henrico — *Hermannus interfectus à patruo.*

I

HENRICVS *Landgrauius Haſſiæ, quem octauo loco Philippus ſequitur.*

Elizaphan, filius Oziel, patruelis Moſis, Exod. 6. Leuit. 10. 2. Par. 29. à צפן arcanus fuit, abſcondit.

Elimelech, ciuis Bethleemita, ſocer Ruthæ Moabitidos, Ruth 1. אֱלִימֶלֶךְ Deus meus rex.

Elmelech, oppidum tribus Aſer, ſitum in littore, Ioſ. 19.. אלמלך Alamelech, tacuit rex.

Elmodad, filius Iectam, nepos Heber, Gen. 10. אלמודד Almodad, non abijcit.

ELOHIM, אלהים nomen Dei commune, quod & vnum verum Deum, & falſa ac commentitia numina ſignificat. Deriuatur vel ab אל ad, quia Deus vbiq; præſens adeſt: vel ab אל fortis: vel ab אלה quod iurare ſignificat, quaſi dicas, Iurandus ὅρκιος. Nam Inuocatio iuriſiurandi honos eſt ſoli Deo debitus, vt Ierem. 12. dicitur: Iurabunt, Viuit Dominus, & non in Baal. Et Deut. 6. Dominum Deum tuum adorabis, & per nomen illius iurabis.

Elon, ſocer Eſau, Gen. 36. 26. אלון quercetum.

Elon, oppidum terræ Moab, Ierem. 48. חלון Holon, manſio vel dolor.

Elpidius, epiſcopus Lugdunenſis. Alius eremita Cappadox.

Elrath, vel potius Eleach, ciuitas Leuitarum in tribu Aſer, Ioſ. 21. חלקת Helkath, ager.

ELVL, cognomen menſis octaui, 3. Regum 6. Ebraicè, בול Bul, à diluuijs ſeu pluuijs menſe Octobri inundantibus. Hic menſis Bul, alias Marheſuan nominatur, ſed Elul, Auguſti nomen eſt.

ELYMAS, Magus, natione Iudæus, ſubita cœcitate punitur à Paulo concionante in vrbe Cypri Papho. Act. 13. ἐλύμας, Dei mei Meſsias, vel à עלם Dei conſiliarius, vt ferè congruat cum Græca ſeu potius Perſica voce Magi.

Elimais, Regio & vrbs finitima Perſiæ & amni Euleo, ſic dicta ab Elam filio Sem.

Emalchuel, Regulus Arabiæ, apud quem educatus eſt Antiochus Sedetes filius Alexandri, 1. Macc. 11.

Eman, filius Lothan, nepos Seir, Geneſ. 36. חמן Heman, fremens.

EMANVEL, cognomen Chriſti, Eſaiæ 7. 8. Matth. 1. *Immanuel*, עמנואל, id eſt, NOBISCVM DEVS. Sic autem vocatur Chriſtus, Primùm propter aſſumtionem noſtræ naturæ, quia Θεάνθρωπος, ſeu Deus homo, & frater noſter, caro de carne noſtra, & os ex oſsibus noſtris factus eſt. Deinde quia PRO NOBIS apud æternum patrem intercedit & deprecatur, & precium redemptionis perſoluit. Tertiò, quia IN NOBIS fide eum agnoſcentibus habitat. Poſtremò APVD NOS, in omnibus periculis, doloribus & morte ipſa præſens adeſt Emanuel noſter, Deus & homo, protegens & ſaluans.

Hic verè Immanuel, non quòd de ſanguine ſanguis
Et modò de noſtra ſit quia carne, caro:
Sed quia pro nobis ad limina celſa parentis,
Munera patroni grata vicemq; gerit.
Ac quod fraternis cunctos amplectitur vlnis,
A' ſe qui cupiunt ferre ſalutis opem.

EMATH, regio, Syriæ Damaſco ſubiectæ pars fuiſſe videtur (Ierem. 49.) quę Ituræa & Trachonytis aliàs vocatur: in extremis finibus Palæſtinę verſus ſeptentrionem vltra fontes Iordanis, Numer. 34. Zach. 9. Emath in terminis eius, Ioſ. 13. Nec ad duodecim tribus Iſraëlis à Ioſua diſtributas pertinuit, cum Dauid victo Abadezero, Tohu regem Emath liberum regnare ſinat, 1. Paral. 18. 2. Paral. 8. Fit illius mentio Num. 13. Ioſ. 3. Eſai. 36. 37. 10. 11. Ierem. 39. Ezech. 47. 48. Ebraicè חמת Hamath, vel Camath, ira vel furor. Aliud eſt oppidum in tribu Nephtalim, ad radices Libani ſitum, Ioſ. 19. חמת Hammath, vbi in noſtra verſione ſcriptum eſt Ammad. Ieronymus in commentarijs Amos 6. Eſaiæ 10. 36. in locis, & alibi ſcribit metropolin Syriæ Antiochiam vocabulo Emath ſignificari, & diſcernit Emath magnam & paruam, quarum prior ſit Antiochia, poſterior Epiphania. Antiochiæ long. 69. 10. lat. 35. 30. Epiphaniæ long. 69. 36. lat. 34. 26. Munſterus etiam, Antiochiæ veterem appellationem eſſe Emath arbitratur.

EMAVS, oppidum abeſt à Ieroſolymis 60. ſtadijs, in quo Chriſtus die Paſchæ patefecit ſe reſuſcitatum Cleophæ & Nathanaëli, Luc. 24. Hoc oppidum à Caſsio venundatum eſt, quod ſummam pecuniæ mandatam non ſolueret. Ioſephus libr. 14. cap. 18. Poſt euerſam Ieroſolymam à Romanis Nicopolis dictum eſt. Nam in eo loco Romani victores vrbem Nicopolin in monumentum victoriæ condiderunt. Tripart. libr. 6. capite 24. Diſtat à Ieroſolymis verſus occaſum ſolſtitia-

solstitialem in linea versus Ioppen. Emaus, à מו arx, præsidium, vnde Deus Maozim, Dan. 11.

EMERANVS Gallus Aquitanus, proficiscens in Pannoniam, vt Hunnos ad agnitionem Christi conuerteret, Ratisbonæ retentus est à duce Bauariæ Theodone V. vbi multos annos fideliter Euangelion in ipsa vrbe & vicina Bauaria propagauit. Tandem cum filia ducis stuprata esset, & culpa in Emeranum innocentem conferretur, crudeliter à filio ducis Bauariæ Lamberto interfectus est, amputatis prius manibus, pedibus, naso, auribus, pudendis, &c. anno Christi 652.

Theodo. IIII.

Thassilo II.
Dux Bauariæ

Theodo. V.	*Grimoldus*	*Theobertus*

VIA *finxit* *Lambertus* *se à S. Emerano compressam esse.*

Emerentiana, virgo Romana, familiaris S. Agnetæ, ad cuius sepulchrum lapidibus obruta est die 23. Ianuarij.

Emilianus, martyr Armenius. Alius Numida, martyr sub Valerio Imp. Alius martyr Cordubensis.

EMIM, veteres incolæ regionis Moab, Deut. 2. vbi dicitur, Enachim quoq; nominari à Moabitis Emim, quod terrorem incutiant, ab אימה Emah, terror, Genes. 14. Emim in planitie Cariathaim.

Emmer, pater Phasphur sacerdotis, Ierem. 20. אמר Immer, orator.

EMOR, pater Sichem, qui stuprauit Dinam filiam Iacob, Gen. 34. 33. Iud. 9 Ios. 24. חמור Hamor, asinus.

ENACH, Gigantis nomen est, cuius posteri vrbem Hebron & vicinas tenuerunt, & deleti sunt à Caleb, Num. 13. Deut. 1. 2. Ios. 15. 21. 11. 14. Iudic. 1. Dicuntur autem Anakim ab ענק Anak, à torque gestando, quasi dicas, Torquati. Fortassis & Græca vox ἄναξ ab ענק orta est: tametsi alias Etymologias Plutarchus in Theseo recitet.

ENAIM, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15. עינם Enam fons.

ENCÆNIA, festum à Iuda Maccabæo institutum, vt memoria recuperati, profligatis Antiochi exercitibus, templi, & instauratæ Ecclesiæ conseruaretur, in quo festo simul docendi erant homines, semper à Deo mirabiliter ecclesiam defensam & restitutam esse, & hortandi, vt Deo agerent gratias, & peterent defensionem & gubernationem Ecclesiæ, instituuntur 1. Macc. 4. ante natum Christum annis 162. & celebranda erant 25. die mensis Casleu, cui ferè respondet apud nos dies S. Catharinæ. Encæniorum mentio fit Ioh. 10. Ἐγκαίνια, Renoualia, Kirchweih.

ENCRATITÆ, à Saturnino & Martione orti, vituperarunt coniugium, & præceperunt suis continentiam ab vxoribus & esu carnium, vnde etiam nomen habent. Irenæus lib. 1. cap. 30. Euseb. lib. 4. cap. 28.

ENDOR, oppidum in finibus tribuum Manassæ & Isaschar, Ios. 17. prope torrentem Cison, vbi Saul consulit Pythonissam, 1. Reg. 28. Psalm. 83. עין דור fons generationis.

ENGADDI, in littore maris mortui, paulùm supra Sodomam, vbi Dauid oblata occasione interficiendi Saulem, tamen ei parcit, ne autor esset seditiosi exempli in populo Dei, 1. Reg. 24. Ios. 15. Cant. 1. Plinius lib. 5. cap. 17. Engada oppidum fuit secundum à Ierosolymis fertilitate, palmetorumq; nemoribus, nunc alterum bustum. עין גדי En gedi, oculus hœdi.

ENGALLIM, locus vicinus mari mortuo, Ezech. 47. עין עגלים En Eglaim, oculus vel fons vitulorũ. עגל Egel, vitulus.

ENGANNI, vrbs Leuitarum in tribu Isaschar, non procul ab ostio Fl. Cison, Ios. 19. 21. עין גנים En gannim, fons hortorum.

Engannim, in tribu Iuda, Ios. 15.

ENOCH, septimus ab Adam, doctor & gubernator Ecclesiæ Dei ante diluuium, ab ipso Deo viuus cum suo corpore in cœlum traductus est, anno mundi 987. anno 57. post mortem Adæ, Gen. 5. Nam ante translationem fide placuit Deo, Ebræ. 11. Particula concionum Enoch de extremo Iudicio recitatur in Epistola Iudæ. Et quia Syrac. 44. Enoch translatus esse dicitur, vt gentes doceret: sumserunt aliqui occasionem fingendæ fabulæ de corporali reditu Enoch, ante extremum iudicium concionaturi cum Helia & Iohanne contra Antichristum. Sed Syracides hoc solùm monet, Enochum sua migratione in cœlum, gentes de immortalitate, & vita secutura docuisse.

Alius fuit filius Cain, Gen. 4. Alius nepos Abrahæ, Gen. 25. Alius, filius Ruben, Gen. 46. Num. 26. Exod. 6. חנוך Hanoch, dedicatus, consecratus Deo.

ENNON, oppidum in ripa Iordanis, paulum infrà mare Galilææ, è regione ostij torrentis Iaboc situm vbi Iohannes baptizauit, Iohan. 3. De valle filij Ennon dicam infra in voce Gehennon.

ENON, seu HAZARENON, locus in parte orientali limitis terræ sanctæ versus septentrionem, Ezech. 47. 48. prope fontes Iordanis, longit. 67. 24. latit. 33. 8. חצרעינין HaZar enon, atrium fontis.

ENOS, filius Seth, nepos Adæ. Hic cœpit prædicare nomen Domini, latius spargere doctrinam de Semine promisso, & colligere Ecclesiam ampliorem, Genes. 4. עניש EnoS, homo, sic dictus à dolore & ærumnis, vel à נשה oblitus est, ad quam etymologiam consentaneum est alludere Psal. 8. Quid est homo quòd memor es eius? cum ipse tui & omnium beneficiorum tuorum obliuiscatur.

ENSEMES, fons in tribu Beniamin, Ios. 15. 18. עין שמש fons Solis.

ENTHVSIASTÆ, ἐνθουσιασταὶ afflati & diuini. Sic nominabantur Massiliani hæretici, docentes Baptismum & Cœnam Domini nihil prodesse, sed solum orantes vel etiam dormientes diuino spiritu afflari, quo accepto nihil opus sit verbo, vel doctrina, vel alijs exercitijs pietatis, sed talem afflatum, prorsus sine peccato esse, & futura præuidere, & Deum oculis interdùm cernere. Trip. lib. 7. cap. 11. Ibidem etiam εὐχῆται nominantur.

Eo Banus, Comes & collega S. Bonifacij in Frisia trucidatus, A. C. 755. Erfordiam translatus 787. à S. Lullo.

Eobaldi, duo doctores euangelij in Saxonia & Frisia, tempore Pipini, patris Caroli Martelli, à Saxonibus trucidati, & Coloniæ sepulti sunt.

EPÆNETVS, primus in Achaia Euangelion Christi amplexus est. Huic Romæ postea versanti salutem optat Paulus Rom. 16. Scribitur autem fuisse ex 70. discipulis, & postea Ecclesiam Carthagine in Africa gubernasse. ἐπαινετὸς, laudabilis.

EPAPHRAS, natus in oppido Colossis, primus ibidem Euangelion docuit, Colos. 1. 4. Postea Romæ cum Paulo captiuus fuit, vt apparet ex epistola ad Philemonem, existimatur fuisse vnus ex numero 70. discipulorum. Nomen Epaphras, quidam sentiunt esse diminutum ab Epaphroditus, sicut ab ἀρποκράτης ἀρποκρᾶς, ab ἀρκεσίλαος ἀρκέσιλαι.

EPAPHRODITVS, minister Ecclesiæ Philippensium, & legatus, afferens Paulo captiuo munera, & fideliter ministrans Paulo, Philip. 2. 4.

EPHA, filius Madian, nepos Abrahæ, Ge. 25. Esa. 65. עיפה resolutus, vel tenebræ.

EPHATA, ὃ ἐστὶ διανοίχθητι, aperire. Imperatiuus Hitpaël, פתח aperuit. Piel פתח Hitpaël, התפתח aperi te ipsum, pro quo Chaldæi אתפתח loco ה substituentes א & eliso אפתח ת.

EPHER, filius Galaad, pronepos Manassæ, Num. 26. חפר Hepher, fossor.

EPHESVS, vrbs Ioniæ, in minore Asia (ad cuius incolas Paulus epistolam scripsit) clarissima & propter emporium citerioris Asiæ celeberrimum, & propter magnificentissimum Dianæ templum, cuius descriptio apud Plinium lib. 36. cap. 14. extat. Habet gradus long. 57. 20. latit. 37. 40. Distat 72. mil. germ. à Corintho Græciæ vrbe, ex qua primum Paulus Ephesum nauigauit, Actor. 18. anno conuersionis suæ 19. qui fuit à nato Christo 52. Eodem anno, cum Ecclesiam Ierosolymis salutasset, redijt Ephesum. ac inde post biennium priorem Epistolam ad Corinthios scripsit, 1. Corinth. 16. anno à nato Christo 54. Commoratus est enim Ephesi circiter triennium (Actor. 19. 20.) vsq; ad annum conuersionis suæ 22. cuius initio in Græciam iterum profectus est, ac inde rediens peragrata Macedonia, præterlegens oram minoris Asiæ Miletum venit, ibi cùm valedixisset Ephesinæ ministris (Act. 20.) Ierosolymam postremò nauigauit, & captus est. Quo tempore Timotheum Ephesi episcopum reliquerit Paulus (1. Tim. 1.) certo colligi non potest. Coniecturam probabilem, infrà in nomine Timothei, recitabo.

Scribitur autem Ephesus, Caistri filius, & templum Dianæ primùm in illa Asiæ ora condidisse, & vrbi nomen dedisse, in quam Androclus Codri regis Atheniensium filius, eiectis veteribus incolis, Ionum coloniam duxerit, tempore regis Dauidis, qui annis 1060. Christi nauitatem antecedit. Post mortem Alexandri magni, planè submersa est antiqua Ephesus, & à Lysimacho ad vicinũ montem Pionẽ, alia vrbs cõdita est, quæ Pauli tẽpore floruit. Plura require apud Strabonem lib. 14. qui etiam nomina celebriũ aliquot virorũ recenset, quos Ephesus genuit, vt Hermodori cui⁹ in

ff. de

ff. de origine iuris mentio fit. Item Parrhasij, Apellis, &c.

Græca vox, ἔφεσις, significat appellationem seu prouocationem ad superiorem iudicem. Ex Heraclide περὶ πολιτειῶν, Ἐφέσιον καλεῖσθαί φασιν τὸ μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἡρακλέους τῆς ἀμαζόνος ἐφεῖναι τὰ ἀπὸ μυκάλης ὅπλα.

In EPISTOLA AD EPHESIOS, Paulus eruditam doctrinæ Christianæ summam & præcipuos Euangelij locos complectitur. Initio doctrinam de beneficijs filij Dei Domini nostri Iesu Christi exponit, & decem beneficia ordine recenset. Deinde precatur Deum, vt veram agnitionem Christi, fidem & cęteras virtutes in Ephesijs augeat. Postremò personam & regnum Christi describit. In Secundo capite, sex locos tractat. de peccato & condemnatione totius generis humani. de remissione peccatorum, seu de iustificatione gratis propter Christum donanda. de bonis operibus. de vocatione gentium. de abrogatione legis. de ecclesia. In III. digreditur Paulus ad commendationem suæ vocationis & ministerij euangelici, & hortatur Ephesios, ne propter ipsius crucem deficiant, sed in accepta euangelij doctrina constanter perseuerent. In IIII. Hortatur pios ad tuendam concordiam, & de caussa efficiente & fine ministerij euangelij concionatur. Postea tradit præcepta moralia de noua obedientia, & præcipuis virtutibus Christianorum. Quintum pertexit incoatam adhortationem, ad nouam obedientiam, & fugienda peccata, & de præcipuis bonis operibus præcipit, quæ in præcepta Decalogi distribuenda sunt. deinde, de coniugio disputat, & descriptionem Ecclesiæ intexit. SEXTI capitis initio œconomica præcepta tradit de officijs liberorum & parentum, seruorum & dominorum. 2. Descriptio militiæ spiritualis, cum diabolis, corruptæ naturæ prauis cupiditatibus, tyrannis & Hæreticis suscipiendæ. In fine iubet, precari pro Euangelij propagatione felici.

In Epistola ad EPHESIOS, Apoc. 2. forma legitimæ gubernationis Ecclesiasticæ & officia ministrorum præcipua describuntur. 1. Labor seu fidelitas in omnibus officij partibus. 2. Patientia. 3. Zelus in excommunicandis improbis. 4. Adhortatio ad pœnitentiam, & promissio de receptione lapsorum & præmijs vitæ æternæ, &c.

EPHI, mensura continens tria sata, quantum videlicet capiunt 432. oua.

EPHOD, אפד cinctorium, pallium tegens humeros, ab אפד Aphad, cinxit, constrinxit. Latinus interpres in Exodo & Leuitico vertit superhumerale. Erat autē aliud peculiare summi sacerdotis, ex auro, purpura, hyacintho, cocco & byssо cōtextum, de quo Exod. 28. dicitur, aliud in similitudinem sacerdotum simplex & lineum, quale Samuel, 1. Regum 2. & Dauid, 2. Regum 6. gestauerunt. Vide Ieronymi epistolam Tom. 4. fol. 30. 31.

EPHRA, ciuitas in tribu Manasse, vbi Gedeon ab angelo vocatur, vt liberet Israëlitas à Madianitis oppressos, Iud. 6. 8. עפרה Ophrah, puluis terræ.

EPHRAIM, filius Ioseph, Genes. 41. adoptatus ab auo Iacob, Gen. 48. benedicitur, Gen. 49. Deut. 33. Stirps amplissimæ & populosissimæ tribus Ephraim, quæ etiam ante Moysen Palæstinam inuasit, 1. Paral. 7. & postea præstantissimos duces populo Israël dedit, IOSVAM successorem Moysis, Num. 13. 14. *Hieroboam* primum regem Israël, 3. Reg. 12. *Deboram* prophetissam, Iudic. 4. *Abdonem*, Iud. 12. *& præcipuum robur regni Israël fuit*, de quo etiam Dauid Psal. 60. 108. gloriatur: Meus est Manasse, & Ephraim fortitudo capitis mei. Quare etiam præ cæteris tribubus se efferebat, Iudic. 8. 12. & sedem religionis, quam in suæ tribus oppido Siloh aliquot seculis tenuerat, vna cum regno, in tribum Iuda transferri ægerrimè tulit, & oblata occasione post mortem Salomonis proprium regnum & religionem quamuis falsam, sibi ipsi & adiunctis nouem tribubus constituit, 3. Reg. 12. Ideo sæpe Ephraim, pro toto populo Israël, seu regno decem tribuum sumitur, præcipue in Osea, Esa. 7. 28. & alibi. filij & familiæ Ephraim recensentur Num. 26. 1. Paral. 7. & alioquin eius mentio fit, Num. 1. 2. 7. 10. Ios. 16. 17. Iud. 1. 5. 8. 12. Psal. 80. אפרים fœcundus, fertilis, פרה fructum vberem tulit, creuit, Gen. 41.

EPHRAIM, oppidum prope Iericho, vbi Christus septimo & octauo die ante Pascha cum discipulis commoratus est, Iohan. 11. Eiusdem loci mentio fit in historia Absolonis, 2. Reg. 13. *Saltus Ephraim*, prope Mahanaim, vbi Absalon interfectus est, 2. Reg. 18. sic dictus esse existimatur, quia Ephratæi transmisso Iordane pecora illuc deducebant.

Ephraim, oppidum in finibus tribuum Isaschar & Manasse, inter Hermon & Thabor

bor montes, Iosuæ 19. חפרים Haphraim, vel Chapharaim, fossæ.

Ephrata, cognomen oppidi Bethlehem, Gen. 35. 48. Mich. 5. 1. Regum 1. Ruth 1. 4. אפרתה Ephratah, terra fructifera seu pullulans.

Ephree, rex Ægypti fuit eo tempore, quo Ierosolyma euersa, & Ieremias in Ægyptum abductus est, Ierem. 44. 46. Significat autem חפרע Haphra, ferè idem quod Pharao. Sunt enim eædem literæ in vtraque dictione excepta ה. Herodotus nominat eum Apryem lib. 2. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἥδε ἡ διάκοια, μήδ' ἂν θεὸν μὶν μηδένα δύναστε παύσαι τῆς βασιληίης, οὕτως ἀσφαλέως αὐτῷ ὁδρῦσθαι ἐδόκεε.

Ephron, ciuis Hebron, à quo Abraham 200. aureis Rhenensibus emit agrum, & locum, sepulturæ vxoris & sui, Genes. 23. 49. 50. עפרון Ephron, per Ain, puluis terræ.

Ephron, vrbs ad ripam Iordanis orientalem sita, paulo infra mare Galilææ, prope Machanaim & torrentem Iaboc, expugnatur à Iuda Maccabæo, 1. Macc. 5. 2. Macc. 12.

Alius est mons Ephron in finibus tribus Beniamin & Iuda, versus occasum, Ios. 15. 2. Par. 13.

Epicvrei, quorum Act. 17. fit mentio, secta Philosophorum, orta ab Epicuro, nato Athenis, qui tempore Alexandri magni, Ptolemæi Lagi & Philadelphi vixit, & mundum ex atomis temerè confluxisse, Animas hominum vna cum corporibus interire, nullam esse prouidentiam, voluptatem esse summum bonum, docuit. Obijt anno 268. ante natum Christum, vide Diogenem Laërtium, lib. 10.

Επίκουρος, socius, auxiliator.

Epimachus & Alexander, martyres Alexandrini, cremati die 12. Decembris sub Iuliano.

Epiphanes, filius Carpocratis hæretici, tempore Adriani & Antonini, patris doctrinam scriptis propagauit, ex cuius libro de iustitia celebrem illam definitionem, Δικαιοσύνη ἐστὶ κοινωνία θεοῦ μετὰ ἰσότητος, Clemens στρωματιῶν lib. 3. citat.

Epiphanivs, episcopus Constantiæ Cypri (sic autem Salaminam vrbem postea dictam esse scribunt) floruit tempore Valentiniani, Gratiani, Theodosij & Arcadij Impp. Scripsit contra 80. Hæreses opus eruditum & dignum lectu, tum propter errorum perspicuam refutationem, tum propter historias multas & memoratu dignas, quæ si eruditè coagmententur, integra ferè historia Ecclesiæ ab Apostolorum temporibus, vsque ad annum 401. contexi posset.

De beneficentia ipsius erga pauperes dicitur Trip. lib. 9. cap. 48. Damnat Origenis libros, Trip. lib. 10. cap. 10.

Equitivs, monachus Valeriensis, cuius castitas celebratur à Gregorio magno.

Erasmvs, episcopus Antiochenus, à Diocletiano pulsus in Italiam venit, vbi post varia tormentorum genera tandem Formijs in Campania decessit. De intestinis ex vmbilico extractis nihil in historijs fide dignis inuenio.

Erasma, virgo Aquileiensis, filia Valentiniani, fratris Valentij, socia S. Dorotheæ.

Erastvs, œconomus seu quæstor ciuitatis Corinthi, Rom. 16. conuersus à Paulo, aliquandiu comes fuit præfectionum Pauli, à quo ex vrbe Epheso præmittitur in Macedoniam, Act. 19. Sed Paulo Romæ captiuo Corinthi mansit, 2. Tim. 4.

ἔραστος, amabilis, desiderius.

Erendrvdis, soror S. Ruperti, primi episcopi Salisburgensis, præfuit monasterio in monte prope Salisburgam, circa annum C. 580.

Erhardvs, Scotus, propagauit euangelion in Bauaria, & ad Rhenum, vbi S. Ottiliæ cœcæ visum restituisse scribitur. Vixit circa annum Christi 750. Alius, ex stirpe ducum Bauariæ, episcopus Ratisbonæ circa annum 670. Erhardt / Latine honorius.

Alius monachus, scripsit in quinq; libros Moysi, tempore Henrici IIII. Imp.

Esaan, oppidum Iudæ, Ios. 15. עשן Esan, sustentaculum.

Esaias, Propheta, sparsit veram de Deo doctrinam, & legem ac promissionem Euangelij de Christo mediatore illustrauit, & rexit ecclesiam populi Dei, & multa consilia gubernationis politicæ annos amplius 80. ab anno mundi 3170. vsque ad initium Manassæ, à quo Esaias serra dissectus esse scribitur, in libro Iebamoth, qui est primus liber tertiæ partis Talmud. & Hieron. in Esa. 57. σύγχρονοι Esaiæ fuerunt Oseas & Micheas, & paulo ante Esaiam ad sua ministeria vocati prophetæ Ionas & Amos.

Vt autem Christus ipse omnes ministros fideles iubet duo genera doctrinæ, legem & Euangelion, seu pœnitentiam & remissionem peccatorum in nomine suo prædicare: ita Esaias quoq; vtrunq; genus doctri-

doctrinæ splendidissime illustrauit, ac pleræq; conciones in primis 34. capitibus sunt grauissimæ accusationes peccatorum, præcipuè cum prima tabula pugnantium, vt ignorationis Dei, cultus idolorum, impiæ doctrinæ, hypocrisis, superbiæ confidentis propria sapientia, iustitia & viribus, &c. & sunt prædictiones horribilium pœnarum, & mutationis ac euersionis præcipuorum regnorum, quæ postea secutæ sunt, vt regni Israël & Iuda primis duodecim & 22.24.28.29.30.31.39. capitibus regni Babylonici & Assyriaci, cap. 3.11.21. 36.37.46.47.48. Moabitarum, cap. 15. 16. Syriaci, cap. 17. Ægypti, cap. 18. 19. 20. Tyri & Sydonis, cap. 23.

Doctrinam verò Euangelij de regno Saluatoris nostri Iesu Christi, de remissione peccatorum & beneficijs Christi, de Spiritu sancto, de vera agnitione & veris cultibus Dei, de Ecclesia ex Iudæis & gentibus collecta, de ministerio & efficacia verbi, de donatione vitæ ac salutis æternæ, tanta luce verborum & copia illustrat Esaias (à cap. 40. vsq; ad finem, & cap. 9. 2.4.6.7.11.22.26.35.) vt non tam Propheta, quàm Apostolus & Euangelista & spectator crucis Christi esse videatur, sicut Ieronymus ad Paulinum scribit: Esaias non Prophetiam videtur mihi texere, sed Euangelion. Nec vllius scriptoris sacri vel Ethnici maior eloquentia est, quàm Esaiæ, qui res grauissimas, tanta luce verborum, & figuris, amplificationibus adeo splendidis exornet. Ieronymus Tom. 4. fol. 11. Esaias in sermone suo disertus est, quippe vir nobilis & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quicquam in eloquio rusticitatis admixtum.

Scribunt autem Esaiam fuisse patruelem Ozia regis Iuda.

ישעיה IeSaia, Salus Domini.

Esav, filius Isaac, frater Iacob, Gen. 25.27.33.26.32. & 36. vbi tota eius familia & posteritas recensetur. עשו operarius, ab עשה fecit, ein Werckheilig.

Esban, filius Disan, nepos Seir, Genes. 36. אשבן fundamentum ædificij.

Eschol, frater Mambræ hospitis Abrahæ, Gen. 14. אשכל botrus.

Esdras Sacerdos, filius vel pronepos Saraiæ, cuius 4. Regum 25. & 1. Paral. 6. mentio fit. Fuit igitur (vt ex 1. Esd. 7. & 1. Paral. 6. apparet) patruelis Iesvs Sacerdotis magni, qui vnà cum Zorobabel, primus ex Babylone redijt, initio monarchiæ Cyri. Deinde Esdras, anno 7. Artaxerxis Longimani, instructus edicto regis, & Priuilegio, quod immunitatem & αὐτονομίαν in Iurisdictione & cultibus populo Iudaico concedebat, Ierosolyma profectus est, & Rempub. Iudaicam cœpit instaurare, 1. Esd. 7.8. Postea iuuante Nehemia, qui anno 13. post eum ex Babylone redijt, muros vrbis Ierosolymæ extruxit, Nehem. 3. & librum legis Mosi populo prælegit, Nehem. 8. & publicum ministerium veræ de Deo doctrinæ in populo Iudaico instauranit.

Inter Apocryphos scripturæ libros extat tertius & quartus Esdræ: ex his tertius, tantùm duo postrema capita, 2. Paral. & totum primum librum Esdræ repetit. Quartus verò disputationem continet, cur Ecclesia Dei prematur tanta mole calamitatum, cùm interea impij floreant, & dominentur. Ad hanc quæstionem respondet, secuturum esse iudicium, & pœnas impiorum, & gloriam piorum post hanc vitam. Hæc totius libri summa est. Duos etiam Paralipomenon libros ab Esdra scriptos esse veteres tradiderunt.

עזרא Ezra, auxiliator, opitulator.

Esdrelon, locus Bethuliæ & Dothaim vicinus in tribu Manassæ, Iud. 7.1.

Esebon, metropolis regni Seon regis Amorræorum, qui vrbem Esebon Moabitis eripuerat, Num. 21. Iud. 11. Esai. 15. 16. Victo autem Seone, Num. 21. Moses vrbem Esebon tribui Ruben & Leuitis assignauit, Num. 32.35. Ios. 13.21. Deut. 1.2. long. 66.30. lat. 32.6. distat quinq; miliaribus à Iordane versus ortum. Ptolemæo Esbuta dicitur. חשבון HeSebon, cogitatio, imputatio.

Esebon, filius Gad patriarchæ, Genes. 46. אצבן EZbon, à אצב desiderauit.

Eser, filius Seir, Horræus, Gen. 36. אצר Ezer, thesaurus.

Esli, pater Nahum, in Genealogia Christi, Luc. 3. אזל Azal, abijt, ablatum est.

Esmona, 26. mansio Israëlitarum, Num. 33. חשמונה HaSmonah, festinatio.

Esna, oppidum tribus Iuda, Iosu. 15. עשנה Asenah, fumus.

Esrom, filius Phares, nepos Iudæ, Gen. 46. 1. Paral. 2. Matth. 1. Luc. 3. Num. 26. חצרון HeZron, atrium, villa, vel à חץ sagitta.

Esrom, filius Ruben, Gen. 46. Exod. 4. Num. 26. *Esrom*, oppidum in finibus Iudææ & Arabiæ, prope Cadesbarne, Ios. 15. Ebraicè חצרון HeZron, atrium, castellum. In tabula Palæstinæ scribitur Chesron.

Esseni seu Essæi, id est, Factores legis, secta Iudæorum, ferè monasticam vitæ imaginem referens, de qua prolixè Iosephus de bello Iudaico lib. 2. cap. 7. Plinius lib. 5. cap. 17.

Esthama, oppidum tribus Iuda, 1. Regum 30 puto idem esse, quod Ios. 15. nominatur Histemo. אשתמע audiam meipsum.

Esthaol, oppidum tribus Dan in Iudæa, Ios. 15. Iud. 13. 18. אשתאול postulabo.

Ethanim, epitheton mensis septimi, 3. Regum 8. איתנים id est, fortis.

Ethei, orti à Heth, filio Chanaan, Gen. 10. 15. 25. tenuerunt Hebron & vicina loca, Gen. 23. 49. Ex horum posteritate fuit Vrias, cuius vxorem Bethsabee Dauid arte interfecto marito rapuit, 2. Reg. 11. Fit eorundem mentio Exod. 3. Deut. 7. Ios. 1. 3. 8. 11. 12. Num. 13. Iud. 3. 1. חת Heth, pauor, terror.

Ethai, Gethæus, capitaneus regis Dauid, 2. Regum 15. איתי Ithai, nobiscum.

Alius, filius Roboami regis Iuda, 2. Paral. 11. עתי Athai, hora mea.

Ethalon, limes terræ Israëlitis promissæ, versus septentrionem & occasum, Ezech. 47. 48. חתלון Hethlon, incunabula mœroris.

Etham, Psal. 73. Tu siccasti fluuios Etham, id est, magnos, fortes, איתם.

Ethan, inter sapientissimos viros suæ ætatis habitus, 3. Regum 4. ortus à Merari filio Leui, 1. Paral. 6. autor Psalmi 89.

Ethan, tertia mansio Israëlitarum egredientium ex Ægypto, Exod. 13. Num. 33. איתם Etham, perfectio vel fortitudo.

Ethan, mons in tribu Iuda, Iud. 15. 2. Paral. 11. עיטם Etam, calamus eorum.

Ether, oppidum in tribu Iuda inter Maon & Arath. עתר oratio, Ios. 15.

Ethim, Iud. 1. terra Hethæorum.

Eva, vxor Adæ protoplasti, mater omnium hominum, Ideoq; חוה Hauah, viua, ab Adamo nominata est. Rabini insulsas rationes appellationis afferunt, videlicet, quia mulier sit ærumnosa & inconstans, sicut vita & luna: alij à Chaldæo חורא deriuant, quod enunciare significat, quia mulieres sint loquaces & garrulæ, &c. Sed pia & grauis est hæc explicatio, quod Adam nominauerit vxorem suam viuificatricem, quia sperauerit eam fore mulierem illam, quæ paritura esset Semen conculcaturum caput serpentis, vt Eua ipsa, nato Cain, exclamat: Possedi virum Dominum, Gen. 4.

Evæus, filius Chanaan, nepos Cham, Gen. 10. 15. tenuit Sichem, Gen. 34. & Gazam, Deuter. 2. & Maspha ad radices montis Hermon, Ios. 11. 9. 3. 12. Iud. 3. & Gabaon, Ios. 11. in fine, Deut. 7.

Ebraicè חוי Hiui, nuncius, iudex.

Evæus, princeps Madianitarum. Numer. 31. Ios. 13. אוי desiderius.

Evagrius, diaconus Constantinopoli, ordinatus à Nazianzeno, postea in Ægyptum venit, vbi Macarij eremitæ sectator fuit, Trip. lib. 7. cap. 1. scripta recitantur à Gennadio. Alius fuit discipulus Athanasij deinde episcopus Antiochenus, qui eodem tempore vixit.

Evbvlvs, Romæ, S. Paulo familiaris fuit, 2. Timoth. 4. εὔβουλος, germanicè Wolraht.

Evcherius, episcopus Lugdunensis, scripsit in Genesin, in libros regum & alia, vixit tempore Honorij & Theodosij iunioris. Alius fuit discipulus Petri, qui vnà cum Materno Euangelion in Gallia prædicauit, & Treuirensis ecclesiæ fundamentum iecit.

Evchetæ, sentiunt, teste Ieronymo, posse ad perfectionem & æqualitatem Dei humanam virtutem peruenire, ita vt asserant, se ne cogitatione quidem & ignorantia, cum ad consummationis culmen ascenderint, posse peccare, vide Enthusiastæ.

Evdoxivs, primùm episcopus Germaniciæ, quæ est vrbs sita in finibus Syriæ, Ciliciæ, & Cappadociæ, deinde inuadit sedem Antiochenam, mortuo Leontio, Trip. lib. 5. cap. 19. 33. cap. 29. Constantinopolitanam sedem inuadit, remoto Macedonio, cap. 42. fauens Arianis simulatè subscribit sententiæ Synodi, cumque apud Valentem Imp. in magna autoritate esset, effecit vt Gothis, qui pacem cum Valente certis cõditionibus fecerant, Ariani docto-

doctores mitterentur, Trip. lib.8.cap.13. moritur lib. 7. cap. 29.

EVGENIA, filia Philippi, nobilis Romani præfecti Alexandriæ sub Commodo & Seuero Imp. primùm relictis parentibus fidem Christi amplexa est, & se pro viro gerens, monasterio virorum in Ægypto præfecta est, deinde à parentibus agnita, Romam cum matre ac fratribus rèdijt, & multis ad agnitionem Christi conuersis, tandem die 25. Decembris in Tiberim præcipitata est sub Galieno Imp. historia eius prolixè exponitur in vitis patrum, vbi & hoc Eugeniæ dictum celebratur: Affatim diues est, qui cum Christo pauper est.

EVGENIVS, episcopus Carthaginensis in Africa, tempore persecutionis Vandalicæ sub Hunerico interfectus. Alius martyr Mauritanus. Alius, ludimagister Romæ, Valentinianum Gratiani filium interfecit, Trip. lib. 9. cap. 45.

EVI, princeps Madianitarum, Num. 31. Ios. 13. יוי desiderius, ab יוה desiderauit.

EVILA, filius Chus, nepos Cham, Gen. 10. vulgo Indiam occupasse existimatur. Sed ex testimonijs Gen. 25. vbi Hismaelis posteritatem habitasse ait ab Euila vsque Sur, qui respicit Ægyptum, & 1. Regum 15. vbi Amalechitas ab Euila vsq; ad Sur, à Saule subiugatos esse scribitur: perspicue apparet regionem Euila, versus Euphratis ostia & sinum Persicum sitam fuisse, & vsq; ad Hismaëlitas & Amalechitas in Arabia Petræa pertinuisse. Ideoque & fluuium Phison alluentem terram Euilath, Gen. 2. non in India, sed ad sinum Persicum & Arabiam Felicem auri & vnionum fœtacem collocandum esse. Alius filius Iectan, nepos Heber, Genes. 11. חולדה parturiens.

EVILMERODACH, filius Nabuchodonosor, rex Chaldæorum, liberauit Iechoniam regem Iudæorum ex carcere, eiq; regium honorem & victum attribuit, 4. Regum 25. אויל מרדך stultus Merodach.

EVLALIA, Emerita tollit ab vrbe caput anno ætatis 24. Barcinonæ, propter Christi confessionem varijs suppliciorum generibus excruciata, tandem die 10. Decembris decollata est sub Diocletiano & Maximiano Imp. Martyrium eius describsit Prudentius Poëta Hispanus, περὶ στεφάνων 3.

Eulalius, episcopus Antiochenus Eustathio successit, Trip. lib. 2. cap. 24.

Eulasius, episcopus Cyzici, Valentis Imp. metu dogmati Arianorum consensit, postea publicè pœnitentiam agens ab episcopatu depositus est, Trip. lib. 7. cap. 18.

Eulogius, eremita, in Trip. lib. 8. cap. 1. celebratur.

Alius, diaconus & martyr Tarraconensis sub Galieno Imp. Prudentius περὶ στεφ. 6.

EVMENES, rex Pergami, & postea eius partis Asiæ, quæ Antiocho magno cis Taurum montem paruerat, 1. Macc. 8. Historia eius extat apud Liuium, Decad. 4. lib. 7. pag. 138. & Strabonem lib. 13.

Genealogiæ partem asscripsi.

Philetærus thesaurarius Lysimachi tenuit Pergamum 20. annos.	*Eumenes*	*Attalus*	*Tres fratres*
	Eumenes 22. annis	ATTALVS *primus rex Pergami 43. annis*	

EVMENES	ATTALVS
rex Asiæ minoris annis 49. Huius nomen extat 1. Macc. 8.	*21. annis*

Attalus instituit hæredem populum Romanum.

EVNICE, mater S. Timothei, 2. Timoth. 1.

Εὐνίκη, victoria, victrix.

EVNOMIVS, discipulus & notarius Aëtij (Trip. lib. 5. cap. 13.) ordinatus est Episcopus Cyzici, tanquam qui posset populum calliditate verborum ad suum circumuenire consensum (cap. 37. & lib. 7. cap. 18.) propugnauit hæresin Arianam, contendens per omnia filium dissimilem esse Patri, quia nullo modo creatura possit similis esse creatori. Primùm autem callidè dissimulauit virus (lib. 5. cap. 34.) tandem prodens se, Cyzico pulsus est. Cumq; Samosatensibus à factione Ariana obtruderetur, & se in omnium odio esse animaduerteret, illinc quoq; discessit. Tandem à Valente Imp. Cyzicum reductus est, lib. 7. cap. 17. Inde à populo rursum ejectus ad Eudoxium Constantinopolin venit, à quo ipse se tandem seiunxit, &c. Extant contra Eunomium libri Basilij & Nazianzeni.

EVODIA, Philippensis matrona, Phil. 4. εὐωδία, gratũ odorẽ spirans, benè fragrans.

Euodius, episcop. Antiochenus, successor Petri,

Petri, sub Nerone martyr. *Euodius*, martyr Cæsarauguſtanus in Hiſpania.

EVPATOR, filius Antiochi Epiphanis, ſucceſsit patri in regno Syriæ, cui præfuit annos duos. poſtea interfectus à Demetrio patruele, 1. Macc. 6. 7.

EVPHEMIA, virgo Aquileienſis, ſoror S. Dorotheæ, à proprio patre propter confeſsionem Chriſti capite truncata, ferè eodem tempore, quo D. Paulus Romæ decollatus eſt, 16. Septembris.

Euphemia, virgo Chalcedonenſis patritia, martyr ſub Diocletiano die 13. Aprilis. Huius Euphemiæ templum magnificum Nicephorus in hiſtoria concilij Chalcedonenſis prolixè deſcribit lib. 15.

Euphraſia, virgo Conſtantinopolitana, filia Antigoni ſenatoris, deſerto ſponſo, in monaſterio vixiſſe ſcribitur, tempore Theodoſij Imp.

EVPHRATES, fluuius, limes terræ Iſraëlitis à Deo promiſſæ verſus Orientem conſtituitur, Gen. 15. Deut. 11. Ioſ. 1. quem Salomonis tempore primùm Iſraëlitæ aſſecuti ſunt, 2. Paral. 9. 3. Regum 4. 1. Paral. 5. Oritur autem Euphrates in Armenia maiore, ad grad. long. 75. 40. latit. 42. 40. vbi primùm occidentem verſus fluit, inde ad meridiem flexus Cappadociam & Armeniam minorem, ab Armenia maiori, & ex Tauri anguſtijs egreſſus, Syriam Comagenen à Meſopotamia dirimit. Inde ad ortum brumalem conuerſus Babylonem perfluit, ſub qua, Tigride ad Apameam excepto, Suſianam & Babyloniam diſterminat, ac in ſinum Perſicum tandem ad grad. long. 80. latit. 31. effunditur. Vrbes ad Euphratis ripam in Syria celebres ſunt, Samoſata, Epiphania, Antiochia ad Euphratem (nam altera ad Orontem eſt) Zeugma tranſitu Euphratis nobile, 16. miliaribus infra Samoſatam, deinde Europus, Thapſacus, &c. Fit præterea Euphratis mentio in Biblijs, Geneſ. 2. Ierem. 13. 46. 1. Macc. 3. Ebræis à fertilitate nomen habet, פרת Phrat, quod hodie etiam in illis gentibus retinet.

Euphrates, epiſcopus, legatus Conſtantis ad fratrem Conſtantium de compeſcenda Arij hæreſi, & reſtitutione Athanaſij, Trip. lib. 4. cap. 25. Alius, monachus Antiochenus, ſub Valente Imperatore.

Euphroſyna, virgo Alexandrina, quæ vt virginale decus retineret, in monaſterium ſe abdidit, & ſe virum ſimulauit, in vitis patrum. Obijt die 11. Februarij.

Eupolemus, legatus Iudæ Maccabæi ad populum Romanum, 1. Macc. 8. Huius pater Iohannes, adiuuerat Iaſonem in gentium ritibus Ieroſolymæ inſtituendis, 2. Macc. 4.

Eupraxia, vxor, & eiuſdem nominis filia Antigoni ſenatoris Conſtantinopoli, poſt mortem Antigoni, venditis bonis in monaſterium quoddam virginum in Ægypto ſe abdiderunt, tempore Theodoſij Imp.

EVPREPIVS, ſocius vitæ, itinerum, & martyrij Coſmæ & Damiani ſub Diocletiano.

EVSEBIVS, epiſcopus Cæſareæ in Palæſtina, ab amico Pamphylo martyre cognomen ſortitus eſt, vir in doctrina cœleſti, linguis, hiſtorijs & tota Philoſophia eruditiſsimus, initiò fauit Arianis teſte Athanaſio, Tripart. lib. 2. cap. 5. & Ieronymo, qui eum Arianæ factionis ſignifierum quondam fuiſſe ſcribit, Tom. III. pag. 90. poſtea tamen in Synodo Nicena, orthodoxis ſe adiunxit, ac Symbolum Nicenum ipſe compoſuiſſe exiſtimatur. Scripſit hiſtoriam Eccleſiaſticam, à nato Chriſto vſque ad initium Conſtantini magni, quam ſæpiſsimè in hoc Onomaſtico citamus. Item, Chronicon à Ieronymo verſum. libros Euangelicæ Demonſtrationis & præparationis. De vita Conſtantini magni, &c.

Euſebius, epiſcopus Vercellenſis, in Liguria ſub Conſtantio Imp. cùm iuſſus eſſet ſubſcribere decretis Arianæ Synodi Mediolanenſis, tabellas in ignem abiecit. Ideo in exilium pulſus, venit ad Athanaſium. poſtea ſub Iouiniano rurſum Vercellas reuocatus, tandem ſub Valente Ariano, lapidibus obrutus eſt. Tripart. lib. 3. cap. 13. lib. 9. cap. 19. 20.

EVSEBIVS, epiſcopus Samoſatenus, cum Conſtantius Imp. decretum Antiochenorum, quo vnanimi conſenſu Melechium epiſcopum elegerant, apud Euſebium depoſitum, ab eo repoſceret, Commune, inquit, depoſitum non reſtituam, niſi omnes qui tradiderunt, repoſcant. Tripart. lib. 5. cap. 47. 49. poſtea pellitur à Valente Imp. vbi in ipſius locum Eunomius ſe intrudere conabatur. Ipſe Euſebius martyrij coronam tandem ſuſcepit, lib. 7. cap. 14. 16.

Euſebius, epiſcopus Nicomedienſis, & poſtea Conſtantinopolitanus, nebulo verſutus, ſubſcribit ſynodo Nicenæ, & tamen Arij patronus præcipuus, & Alexandri, Athanaſij & aliorum orthodoxorum perſecutor acerbiſsimus fuit. Alius epiſcopus

pus Laodicenus, Euseb. lib. 7. cap. 28. Alius, episcopus Emesenus in Phœnicia ad Libanum Arianus fuit, cuius testimonia Theodoretus Dial. 3. pag. 76. 78. & Gratianus dist. 2. de consecratione citant.

Eustasius, circa annum Christi 640. ex Gallia in Bauariam Euangelij propagandi causa venit, & ad lacum Chimensem monasteria condidit. Postea in Galliam redijt, & VViderstorffi in VVestria sepultus est.

EVSTATHIVS, Episcopus Antiochenus, præses fuit in concilio Niceno, Trip. lib. 2. cap. 5. 6. Tandem per calumniam, adulterij accusatus, Antiochia eijcitur, cap. 24. Huius scriptorum fragmenta quædam à Theodoreto in dialogis citantur.

Eustathius, miles & capitaneus celebris, in venatione dicitur à ceruo, qui inter cornua crucem gestabat, & de Christo loquebatur, conuersus esse, postea in summis miserijs in exilio vixisse, tandem sub Adriano Romam reuocatus, in Æneo tauro crematus esse, die 29. Martij. alius S. Columbani discipulus, Abbas Luxouiensis in Gallia.

Eustochium, virgo Romana, filia nobilis matronæ Paulæ, quæ ex S. Ieronymi epistolis & libellis ad eam scriptis, nota est. Alia, martyr Tarsensis in Cilicia, sub Iuliano Imp.

Eustorgius, episcopus, qui corpora trium Regum Byzantio Mediolanum detulisse scribitur.

Eutropius, Persa, nobilis, ab Apostolis Simone & Iuda conuersus, venit in Syriam, inde in Italiam, postea cum S. Dionysio in Gallia Euangelium prædicauit.

Eutropia, soror S. Nicasij.

EVTYCHES, presbyter & archimandrita propè Constantinopolin, cum sciret Nestorium damnatum esse, quod duas distinctas personas esse Christum hominem ex Maria virgine natum, & Filium Dei vnigenitum contendisset: ipse ad contrariam hyperbolen delapsus, in CHRISTO redemptore nostro post vnionem, non duas sed vnam tantùm filij Dei seu verbi incarnati naturam agnosci & prædicari debere, nec carnem Christi nostræ consubstantialem esse docuit. Primùm autem coram archiepiscopo Flauiano causa cognita mense Nouembri anno 452 condemnatus est. Sed conquerente ipso, apud Theodosium & Eudoxiam sibi fauentem de injuria archiepiscopi: Synodus Ephesina II. quæ λῃστρικὴ nominatur, mense Augusto, anni 453. congregata, præside Dioscoro Alexandrino Flauianum damnauit, Eutychemq; absoluit. Mortuo autem paulò pòst Theodosio: LEONIS pontificis Romani instinctu CHALCEDONENSIS Synodus 600. Episcoporum à Martiano Imp. & Placidia coniuge, mense Octobri, anni 455. coacta, & ex præscripto Leonis, gubernata, denuò Eutychem vnà cum Dioscoro damnauit, & Symbolum Chalcedonense condidit, quod infrà suo loco Græcè & Latinè adscribam.

Eutychus, à D. Paulo resuscitatus in Troade, Act. 20. monet in concionibus non esse dormiendum. εὔτυχος, felix, fortunatus. Alius, martyr Mauritanus.

Eutychianus, episcopus Romanus, martyr sub Aureliano Imp. die 8. Decembris. Huius mentio fit apud Euseb. lib. 7. cap. 27. Alius, eremita Bythinus Constantino Imp. carus, Trip. lib. 1. cap. 11. Alius, martyr Africanus sub Genserico. Alius, martyr Campanus.

Exucontij, dicti sunt Ariani, quod filium Dei ἐξ οὐκ ὄντων creatum dicerent.

Exuperius, episcopus Tolosanus, cuius pietatem, & beneficentiam erga pauperes celebrat D. Ieronymus ad rusticum monachum.

EZECHIAS, filius Achas, rex Iudæ, omnibus cæteris regibus vera pietate antecelluit, 4. Reg. 18. Primo statim regni anno deletis idolis publicum Ecclesiæ ministerium, & veros cultus Dei restituit, & stipendia ad conseruationem ministerij, & alendos sacerdotes ac scholasticos ordinat, 2. Par. 29. 31. Celebrat Pascha, 2. Par. 30. Cùm Sennacherib vrbem Hierosolymam obsidione cinxisset, mirabiliter à Deo liberatus est, trucidatis de exercitu Assyriorum 185000. 4. Reg. 19. 2. Paral. 32. Esai. 37. Incidit autem hæc miranda liberatio in annum mundi 3210. Postea ægrotanti Ezechiæ, vita à Deo prorogatur, Esaiæ 38. 4. Reg. 20. Tandem elatus animo, ostentat Babylonicis legatis thesauros suos. Ideoq; obiurgatur ab Esaia cap. 39. 4. Reg. 20. 2. Paral. 32. Fit præterea Ezechiæ mentio Esa. 1. Ose. 1. Mich. 1. Prouerb. 25. Syrac. 48. Matth. 1.

EZECHIEL, filius Busi, ex posteris Aaron, Sacerdos & Propheta, anno mundi 3350. anno sexto ante excidium Ierosolymæ, diuinitus excitatur in Babylone, vt Iudæos, qui ante quinquennium, suasu Iere-

Ieremiæ, sua sponte, cum rege Ioachim seu Iechonia, dediderant se regi Nabucho donosor, & in Babylonem migrauerant, consolaretur & confirmaret. Nam hi iam integros quinq; annos differri excidium Ierosolymæ videntes, existimabant prædictiones Ieremiæ vanas esse, & dolebant se sponte patriam deseruisse. Prædicit igitur Ezechiel, Ierosolymam certò euersum iri, etiamsi pœna aliquantisper differatur. Simul etiam liberationem & reditum ex Babylone promittit, cap. 11.

Anno mundi		
		Anno migrationis Iechoniæ.
3358	5	EZECHIEL *ad ministerium suum, singulari ritu & testimonio diuino, vocatur toto primo, 2. 3. capite.*
		Visio quatuor rotarum & animalium (cap. 1. & 10.) significat currum Christi, in quo per ministerium Euangelij, flatu Spiritus sancti, & linguis Apostolorum igneis, vehitur in omnes partes terrarum.
		Cap. IIII. V. VI. & VII. obsidionem Ierosolymæ, & horrendam famem, bellum, pestem & παναλεθρίαν regni Iudaici prædicit. Numeros 390. dierum seu annorum (in quarto capite) incipiunt ab initio regni Ieroboam, anno mundi 2970. & deducunt absq; ad eum annum, quo Nabuzardan euersa vrbe, reliquias Iudæorum abduxit.
		40. annos incoant à 18. anno Iosiæ, quo liber legis ab Helchia inuentus est, ab eodem 18. Iosiæ anno numerare incipiunt tricesimum annum, in primo capite Ezechielis, quem alij ad annos ætatis Prophetæ referunt: alij à Iubilæo proximo computandum esse existimant.
3359	6	*Conciones à cap. 8. vsque ad 20. descriptas Ezechiel habuit, in quibus* IDOLOLATRIAM *præcipuè (cap. 8. 9. 16.) & cætera peccata populi Iudaici grauissimè accusat: eosq; ad pœnitentiam hortatur (cap. 18.) & excidium regni & regis prædicit, cap. 12. 17.*
3360	7	*Eiusdem argumenti conciones habuit à capite 20. vsq; ad finem cap. 23. in quibus idola, libidines, contemtum ministerij, vsuras, denig; Prophetarum, sacerdotum, principum & populi peccata simul arguit, cap. 20. 22. 23. Ideoque excidium toti regno & vicinis Ammonitis minatur, cap. 21.*
3362	9	*Vxor Ezechielis moritur, cap. 24. & Ammonitis, Moabitis, Idumæis & Philistinis pœnæ denunciantur, capite 25.*
3363	10	*Aegypto vastitatem minatur, cap. 29. 30.*
3364	11	*Initio anni, Ezechiel vrbi Tyro excidium denunciat, cap. 26. 27. 28. & Pharaoni regi Aegypti, cap. 30. 31.*
		Eiusdem anni, mense quarto, vrbs IEROSOLYMA *à Nabuchodonosor* CAPTA *est, et* IVDÆI *in* EXILIVM BABYLONICVM *abducti sunt.*
3365	12	*Ezechiel in Babylone accipit nuncium de vastata vrbe Ierosolyma, cap. 33. & de officio speculatorum seu pastorum fidelium cõcionatur, cap. 33. 34. & de liberatione Israelis per Christum futura, cap. 36. & de Resurrectione mortuorum, cap. 37. Rursus etiam Pharaoni exitium prædicit, capite 32.*
3378	25	IERUSOLYMÆ *spiritualu seu ministerij Ecclesiæ Christi, ædificium describit Ezechiel à capite quadragesimo vsq; ad finem.*
3380	27	ÆGYPTVM *à rege Nabuchodonosor captum iri prædicit, cap. 29.*

יחזקאל, IeHezkeel, id est, fortitudo Domini.

EZEL, nomen lapidis mercurialis, indicantis viam, 1. Reg. 20. prope Gabaa.

EZION, auus Benadab, regis Syriæ, 3. Reg. 15. חזיון Hezion, visio.

EZRI, familia tribus Manasse, orta ab Ezer seu Abiezer filio Manasse. Ex hac ortus fuit Gedeon, Iud. 6. 8. Ios. 17. עזרי Ezri, auxiliator.

EZRICA, præfectus domus regis Achaz, interfectus à duce regis Israël, 2. Paral. 28. עזריקם Azrikam, auxiliator surgens.

EZRIEL, pater Saraiæ, Ierem. 36. עזריאל Azriel, auxiliator Deus.

F.

FABIANVS, episcopus Romanus, martyr sub Decio, die 20. Ianuarij, Euseb. lib. 6. cap. 21. 29. Alius, episcopus Antiochenus, qui Babylæ successit.

FABIO-

FABIOLA, nobilis matrona Romana, ex Fabiorum gente, D. Ieronymo familiaris, cum primo marito diuortium fecit, & alteri nupsit, Ieronymus ad Oceanum Tom. 1. pag. 99.

FASELIS, 1. Macc. 15. vide Phaselis.

Fausta, virgo Cyzicena, martyr sub Maximiano Imp.

Faustinus, de fide contra Arianos ad Flacillam Theodosij Imp. coniugem libros 7. scripsit.

FAVSTVS, martyr Alexandrinus sub Maximiano, Euseb. lib. 7. cap. 10. Alius, martyr Cæsarauguſtanus in Hispania. Alius, episcopus Regiensis in Gallia, cuius scripta, & inter hæc de gratia & libero arbitrio, à Gennadio recensentur. Vixit circa annum 500. Alius, discipulus S. Benedicti, collega S. Mauri, obijt 15. Februarij.

Fausti Manichæi, contra quem Augustinus libros 32. scripsit, suauiloquentia lib. 5. confes. August. cap. 3. 6. laudatur.

Faustinus, Brixiensis, presbyter, martyr sub Adriano, die 15. Februarij. Alius, Romanus, frater Beatricis, martyr sub Diocletiano. Alius, martyr sub Decio.

Felicianus, ciuis Romanus, martyr sub Diocletiano. *Felicitas*, in Africa à bestijs lacerata, sub Valeriano Imp.

FELICITAS, vidua cum septem filijs, Ianuario, Felice, Philippo, Syluano, Alexandro, Vitali & Martiali Romæ propter confessionem doctrinæ Christi interfecta, sub Antonino Imp. anno Christi 170. die 10. Iulij.

FELIX, Antonius Felix, libertus Claudij, præses Iudææ, præfuit postremo quadriennio Claudij Cæsaris, cùm antea Trachonitidem, Bataneam & Gaulanitidem administrasset, vt testatur Iosephus lib. 2. de bello Iud. cap. 11. 12. Coram hoc Felice Paulus captiuus causam dicit, Act. 24. ex quo loco apparet, hominem prophanum, ἀσεβέστατον, auarum, & captatorem auræ popularis fuisse. Huius Præsidis meminit Suetonius in vita Claudij cap. 28. Felicem libertum, cohortibus & alis, prouinciæq; Iudææ præposuit, trium reginarum maritum, ex quibus vna fuit Drusilla, filia Agrippæ regis Iudææ, teste Iosepho lib. 20. cap. 9. 13. Cornelius Tacitus libr. 12. Frater Pallantis, cognomento Felix, nequaquam pari moderatione agebat, iam pridem Iudææ impositus, & cuncta malefacta sibi impunè ratus. Item lib. 21. Iudæam prouinciam liberto promisit, è quibus Antonius Felix per omnem sæuitiam ac libidinem ius regium seruili ingenio exercuit, &c.

FELIX, episcopus Romanus, sub Aureliano, Euseb. lib. 7. cap. 27. Alius postea temporibus Constantij, successit Liberio ab Arianis pulso, eidemque reuerso rursus cessit, cùm populus clamaret, Vnus Deus, vnus Christus, vnus episcopus, Tripart. lib. 5. cap. 18.

FELIX, Episcopus Nolanus, patre Syro, milite opulento natus, patrimonium proscriptione amisit. In eius natali die Paulinus aliquod carmen publicè recitare solitus est. Quæ carmina, Natales Felicis inscripsit, quorum decem adhuc extant, obijt 14. Ianuarij: martyr sub Diocletiano.

Felix, Presbyter Romanus, martyr sub Alexandro Imp. stilis puerorum confossus.

Felix, Aurelianensis, propter hospitio exceptos Andocheum & Thyrsum Polycarpi discipulos, decollatus est. Alius, martyr Nucerinus.

Felix, patria Aquileiensis, martyr Vincentinus, sub Maximiano Imp. Fortun. lib. 8.

Felicem meritis, Vincentia læta refundit,
Et Fortunatum fert Aquileia suum.

Alius, Mediolanensis, miles, decollatus sub Maximiano.

Felix, martyr Cæsarauguſtanus sub Maxim. de quo Prudentius στέφάνων 4.

Felix, martyr Africanus, sub Valeriano, &c.

FERDINANDVS, frater Eduardi regis Lusitaniæ, abaui Isabellæ coniugis Caroli V. Imp. captus à Sarracenis molam traxit, colitur à Lusitanis. *Ferreolus*, martyr Viennæ in Gallia. Fortunatus lib. 8.

Priuatum Gabalus Iulianum, Aruernus Abundum,
Ferreolum pariter pulchra Vienna gerit.

FESTVS, præses Iudææ, successit Felici, primo anno Neronis, Actor. 24. 26. Iosephus lib. 20. cap. 13. 14. 15. Hic S. Paulum Romam mittit ad Neronem, Actor. 26. 27.

FIDES, virgo, Romæ sub Adriano, cum duabus sororibus, Spe & Caritate, martyrij coronam adepta est, 6. Octobris.

Alia, martyr Hiſpanica, ſub Diocletiano.

Fidentius, Armenus, Romæ ſub Diocletiano martyr.

FIRMVS, martyr Mediolanenſis, ſub Maximiano Imp. *Firmillianus*, epiſcopus Cæſareæ in Cappadocia, amicus Origenis, proficiſcens ad concilium Antiochenum, in quo de Pauli Samoſateni dogmate blaſphemo diſputandum erat, in itinere Tarſi moritur, Euſeb. lib. 6. cap. 19. lib. 7. cap. 28.

Firminus, martyr Ambianenſis.

Flaccus, martyr ſub Adriano Imp.

Flauia Domicilla, nata ex ſorore Domitiani Imp. propter fidem Chriſti ab auunculo in inſulam relegata eſt, Euſebius lib. 3. cap. 18.

FLAVIANVS, epiſcopus Antiochenus, qui Enthuſiaſtarum virus arte in lucem protulit, Trip. lib. 7. cap. 11. acerrimè reſtitit Arianis ſub Valente Imp. primus dicitur inſtituiſſe alternas voces canentium in templis. Alius, martyr ſub Decio.

Flora, virgo, martyr Romana.

Alia, martyr Cordubenſis.

Florellus, martyr Auguſtodunenſis, ſub Antonino Imp.

Florentius, docuit Euangelion in Corſica.

Alius, Presbyter S. Martini in Gallia.

Alius, martyr Sedunenſis.

Alius, Scotus, epiſcopus Argentinenſis A. C. 665.

FLORIANVS, Tribunus militum, natus in oppido Auſtriæ Zeiſſelmaur / ad montem Cecium, martyr ſub Diocletiano, die 14. Maij. Alius Gazenſis, anno Chriſti 638. à Saracenis Palæſtinam occupantibus cum Calanico & alijs multis decollatus, 17. Decembris.

Forſeus, Scotus, epiſcopus Hiberniæ. Hiſtoriam eius narrat Beda.

FORTVNA, Eſa. 65. Ponitis fortunæ menſam, & impletis Meni (ſeu Mercurio, mercatorum Dei) libamina. Scribit autem Ieronymus, in Ægypto vſitatum eſſe, vt vltimo die anni ponatur menſa, referta varij generis epulis, & poculum mulſo mixtum. Quo ritu & pro præteriti anni fertilitate gratias agant, & ſequenti anno ſimilem vbertatem petant & expectent. Sed Ebræa dictio גד quam Fortunæ vocabulo reddiderunt, Martem potius ſignificare videtur, à גד accinctus fuit ad prælium.

FORTVNATVS, S. Pauli diſcipulus, 1. Cor. 16. Aquileiæ in Carinthia Euangelion docuit, martyr ſub Nerone, cuius alter Fortunatus epiſcopus Pictauienſis meminit, *Et Fortunatum ſert Aquileia ſuum.*
Mox Aquileienſem ſi forte acceſſeris vrbem,
Ad Fortunati benedictam martyris vrnam.

Alius, Venantius honoratus Clementianus FORTVNATVS epiſcopus Pictauienſis, Italus, in agro Taruiſino natus, & Rauennæ eruditus, ac ſub initium Exarchatus in exilium pulſus, Galliam adijt, in qua epiſcopus Pictauorum factus eſt circa annum 570. Ex huius vndecim Carminum variorum, & 4. de S. Martino libris nondum editis, locos præcipuos & maximè ſententioſos graui iudicio collectos nuper vnà cum cæteris poëtis Chriſtianis edidit Georgius Fabricius. In primis autem lectu dignus eſt liber de partu virginis, & hymni aliquot, de paſsione Chriſti (Pange lingua glorioſi prælium certaminis.) Item, Vexilla regis prodeunt. Item, Crux benedicta nitet Domini. Item, De reſurrectione Chriſti, egregium carmen, ex quo Hymnus (Salue feſta dies toto venerabilis æuo) ſumptus eſt. Meminit eius honorificè Annonius lib. 3. de rebus geſtis Francorum cap. 13.

Alius, paulò ſuperior, epiſcopus Tuderti in ducatu Spoletano, à Gregorio magno celebratur lib. 1. Dial. cap. 10.

Alius, martyr in Hiſpania.

FRANCISCVS, à quo Franciſcani monachi manarunt, natus eſt Aſsiſij in Vmbria, ſcribitur circa annum Chriſti 1200. arcana voce excitatus eſſe, vt domum Dei, quæ prorſus concidiſſet, rurſus inſtauraret. Adiunxit igitur ſibi ſocios, cum quibus in præcipuis Italiæ vrbibus homines ad pœnitentiam & veram pietatem cohortatus eſt. Prædicantur ipſius humilitas, beneficentia erga pauperes, ſtudium pacis & aliæ virtutes. Apparet eum habuiſſe zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam, hoc eſt, ſtudium pietatis coniunctum cum erroribus & ſuperſtitionibus, quas ſuo exemplo & doctrina confirmauit, dum ſingulari genere veſtis & alijs inanibus ceremonijs vſus eſt, donec examina monachorum ab ipſo orta, eò amentiæ tandem delapſa ſunt, vt docerent homines ſepultos in veſte Franciſcana, virtute veſtis & meritorũ ordinis rectà in cœlũ euolare, Quod impudens mendacium feſtiuè exagitat Eraſmus per iocũ exclamans: O fortunatos pediculos, qui in tam beata veſte habitant!

Fran-

Franciſcus fuit ὁλόχερος Dominici.

Nomen Franciſcus Germanicum eſſe putatur, diminutiuum à Francus, id eſt, liber, ſicut Galli adhuc dicunt, Vrancum arbitrium, liberum.

FRIDOLINVS, filius regis Scotorum, paſsim in Gallia & Germaniæ ora ad Rhenum & Moſellam docuit, & monaſteria in honorem S. Hilarij inſtituit, inter quæ Seccingenſe ad Rhenum inprimis celebre eſt inchoatum anno Chriſti 495. ſub Clodonæo primo Francorum rege. Scribunt Vrſonem nobilem Claronenſem mortuum, ab eo in vitam reuocatum eſſe, vt teſtimonium in iudicio diceret, de prædijs ab eo donatis, quæ frater Vrſonis Landulphus occupauerat.

Prædia pro Domino dant fratres hic Fridolino
Tempora poſt multa negat alter, fratre ſepulto,
Suſcitat hunc teſtem Dominus, ducitq; benignus.
Turba timore tremit, ſanctus ſua iura redemit.

Fronto, vnus ex 18. martyribus Cæſarauguſtanis, de quibus Prudentius περὶ στεφάνων 4.

Fructuoſus, epiſcopus Tarraconenſis martyr ſub Galieno, die 21. Ianuarij. Prud. στ. 6.

Frumentius, Romanus, iuuenis in Indiam profectus eſt, vbi tandem epiſcopus conſtitutus multos Indos ad veræ eccleſiæ ſocietatem adiunxit.

Alius, martyr in Africa ſub Hunerico.

Fulbertus, epiſcopus Carnotenſis tempore Ottonis III. autor canticorum Chorus nouæ Ieruſalem, Stirps Ieſſe, & epiſtolarum quas Bibl. S. P. Tomo I. inſeruerunt.

FVLGENTIVS, natus Carthagine in Africa, epiſcopus Ruſpenſis, quod oppidum inter Leptin & Aphrodiſium, grad. long. 38. lat. 32. habet: ad Thraſymundum regem Vandalorum Arrianum, ſed tamen non perſequentem pios, circa annum Chriſti 510. de duabus in Chriſto mediatore naturis perfectis, de æterna diuinitate Filij Dei, vbiq; illocaliter præſente & impaſsibili, & de vera humanitate ex anima & carne conſtante, quæ ſola paſsioni obnoxia eſt, ſcripſit. præterea in libello de fide orthodoxa & alijs multis, pro æqualitate, & ὁμοουσίᾳ æterni patris & filij contra Arianos propugnauit, & de prædeſtinatione ex Auguſtini & Proſperi ſententia eruditè diſſerit, extant & Homiliæ ad populum V. & epiſtolæ 7. de materijs Theologicis ſcriptæ & lectu dignæ. Ipſe Fulgentius tandem abdicata functione eccleſiaſtica, in Cercinna inſula aliquantiſper priuatis ſtudijs & precibus vacans vitam clauſit.

FVLVIA (cuius mentio fit in locis Theologicis de peccato) fuit vxor quatuor turbulentorum ciuium, qui peſtes fuerunt patriæ, primùm Catilinæ, deinde Clodij, tertiò Curionis, qui bellum ciuile inflammauit, quartò Antonij Triumuiri, cuius iuſſu cum Cicero orator interfectus eſſet, Fuluia vxor Antonij adeò lætata eſt, vt linguam exemptam ex interfecti capite, aciculis confoderit.

Fuſca, virgo, martyr.

Fuſcianus, ciuis Romanus, martyr ſub Diocletiano.

Fuſculus, quidam à Victore Vticenſi recenſetur inter epiſcopos Africanos, qui ab Hunerico, rege Vandalorum, interfecti ſunt.

G.

GAAL, filius Obed, mouet ſeditionem aduerſus Abimelech regem Iſraël, Iud. 9. געל abortiuus.

GAAS, mons in tribu Ephraim, prope Thamnath, Ioſ. 24. Iud. 2. געש tremuit.

GABAA, in vna tribu Beniamin tria oppida ſunt, quorum vocabula in latino textu ſæpè confunduntur. GABAA, patria Saulis primi regis Iſraëlitarum, 1. Regum 10. 11. 13. 15. Eſai. 10. ſita in finibus tribuum Beniamin & Ephraim, Ioſ. 24. Iud. 19. diſtat 4. ſtadijs à Gabaon, in via ad Antipatridam, à Ieroſolymis 40. ſtadijs. In ea vrbe vxor Leuitæ ſtupratur, propter quod ſcelus poſtea ferè tota tribus Beniamin deleta eſt, Iud. 19. 20. Ebraicè ſcribitur גבעה Gibea, collis vel altitudo, Oſe. 9. 1. Regum 22. 14. Ioſu. 15. 1. Paral. 12.

GABAON (cuius vrbis ciues Ioſuę ſupplices fiunt, Ioſ. 9. 10. 18. 2. Reg. 21.) vno tantùm miliari à Ieroſolyma verſus occaſum ſolſtitialem ſita ad montem Sion, in quo Tabernaculum fœderis & altare æneum longo tempore collocatum fuit, 3. Reg. 3. 9. 1. Paral. 12. 2. Paral. 1. ciuitas Sacerdotum, Ioſ. 21. Abfuit tribus miliaribus à Galgala. Ebraicè ſcribitur גבעון Gibeon.

Gabaa, vel *Gabae*, vel *Gabee*, Ebraicè ſcribitur גבא Gebaa, itidem ciuitas Sacerdotum, Ioſ. 21. 18. 3. Reg. 15. Rex Aſa munit Gabaa Beniamin, 1. Regum 13. 2. Regum 5. Hanc puto prorſus eandem eſſe

cum Gabaa Saulis. Sed GABAAD גבעת Ioſ. 18. diuerſa eſt à Gabac, ad orientalem Ieroſolymæ plagam prope fontem Rogel ſita, 1. Regum 7. & 2. Reg. 6. Gabaa ſignificat locum eminentiorem vrbis Cariathiarim, in quo Arca Dei ſita erat.

Gabbatha, locus ſublimior, ſuggeſtus, tribunal, Iohan. 19. גבחות Gabehuth, ſublimitas.

GABATHON, ciuitas Leuitarum in tribu Dan, Ioſ. 21. 19. גבתון Gibbethon, Ioſ. 19. ſcribitur Iebton.

GABELVS, Iudæus ex tribu Nephtalim, abductus in Mediam à rege Salmanaſſer, amicus Tobiæ, Tobiæ 1. 4. 5. גבול Gebul, finis, terminus.

Gabinius, presbyter Romanus, martyr ſub Diocletiano.

GABER, præfectus vniuerſæ Galaaditidos ſub Salomone, 3. Regum 4. גבר Gigas.

Gaber, nomen viæ, qua ex Iezraël itur in Iebłaam vrbem vicinam Sichem, 4. Regum 6.

Ebraicè גור Gur, pauor.

GABIN, oppidum tribus Beniamin, Eſa. 10. גבים Gebim.

Gabinus, presbyter & martyr Romanus, frater Caij Papæ, propter religionem Chriſtianam in vinculis expirauit die 19. Febru. ſub Dioclet. Imp.

GABRIEL, Angeli nomen, qui nunciat Mariæ conceptionem Chriſti, Luc. 1. & Danieli viſionem, & vaticinium de LXX. hebdomadibus exponit.

GAD, Propheta tempore Dauidis, 1. Reg. 22. 2. Regum 24. 1. Paral. 29.

Gadareni, vide infra Geraſeni.

GADDI, vnus ex duodecim exploratoribus miſsis in terram Canaam, Numer. 13. גדי accinctus.

Gaius, vide ſuprà Caius.

GADER, vel Gadareth, oppidum in tribu Dan, Ioſ. 12. 2. Paral. 28. גדר Geder, ſepes, paries.

GADGAD, 29. manſio Iſraëlitarum in deſerto, Num. 33. Deut. 10.

GALAAD, regio inter Iordanem & montes Galaad, qui à Libano incipientes ad Arabiam vſq; pertinent, & regionem Iſraëlitarum vltra Iordanem ab Ammonitide ſeparant. Propriè tamen ea pars, quæ inter mare Galilææ & Ammonitidem & fluuium Iaboch ſita eſt, Gileatidis dicitur. patria fuit Eliæ Prophetæ. Ebraice גלעד Gilead, tumulus teſtimonij, ſeu fœderis, quod Iacob cum ſocero Laban ſanciuit, Gen. 31. ab עדה Edah, teſtimonium, à radice יעד teſtificatus eſt. In hac regione fuit Ramoth vrbs fugitiuorum, Deut. 4. Ideo Oſe. 6. dicitur Galaad, vrbs operantium iniquitatem.

GALAAD, filius Machir, nepos Manaſſe, 1. Paral. 7. Num. 26. Deut. 3.

GALATIA, regio Aſiæ, incluſa ab occaſu Bithynia: ab ortu, Cappadocia: à borea, Ponto Euxino: à meridie, Pamphylia. Occuparunt autem Galatæ totam Paphlagoniam, partem Lycaoniæ, Piſidiæ & Iſauriæ. In Antiochia Piſidiæ primùm prædicat Euangelion Paulus, Actor. 13. & reliquam Galatiam peruagatur, Actor. 16. 18. 2. Timoth. 4. Creſcens profectus eſt in Galatiam, id eſt, Galliam Germanis finitimam. Creſcens enim docuit Moguntiæ.

GALATÆ, incolæ Galatiæ, ad quos S. Paulus epiſtolam ſcripſit. Hos Diodorus Siculus, lib. 6. refert adiunctis Cimbris, qui Germanorum pars ſunt, partem Græciæ atq; Aſiæ occupaſſe, & Galatas in Aſia condidiſſe. Quos propriam linguam eandem penè habere, quam Treuiros Rheno vicinos, Ieronymus in proœmio lib. 2. Com. ad Galatas teſtatur. Illud certum eſt, vtramq; gentem citra & vltra Rhenum, eodem nomine dictam eſſe, Celtas, Galatas & Gallos, id eſt, Walen / peregrinatores ſeu migrantes, à [illegible] & circa Cyri tempora, Gallos & Germanos, Boios ac Senones, Italiæ regionem citra Padum poſſediſſe, quæ ab ipſis Gallia Ciſalpina deinceps appellata eſt. Hi Galatæ & Germani, anno 57. ante monarchiam Alexandri magni, Romam occuparunt & cremarunt, ſed tamen à Camillo rurſus repreſsi ſunt: quæ hiſtoria integrè à Liuio lib. 5. narratur, ac, vt Polybius refert anno 19. poſt captas à Lyſandro Athenas accidit.

Poſt Alexandri magni mortem, Galatæ ſeu Galli, Brenno duce, per Pannoniam primùm in Illyricum, inde in Thraciam & Macedoniam profecti ſunt, vbi frater Ptolemæi Philadelphi, Ptolemæus κέραυνος, qui Macedoniam tunc tenebat, ab eis interfectus eſt, anno poſt Alexandri mortem 46. poſt Romam captam anno 109. Cùm autem vlterius in Græciam progre-

progrederentur Galatæ, & templum Delphicum direpturi essent, terræmotu & fulminibus repulsi ac dissipati sunt. Hanc historiam prolixè narrat Pausanias in Phocicis.

Postea ex Thracia in Asiam traiecerunt Galatæ inuitati à Nicomede, Bithyniæ rege, qui à Siboea quodam vexabatur. Cumque peritia rei militaris & fortitudine ac robore corporum præstarent, à vicinis regibus stipendia acceperunt, & magnam Asiæ minoris partem vectigalem habuerunt. Tandem ab Attalo Pergami rege victi, ad Halym fluuium consederunt, & Paphlagoniam, partem Phrygiæ, Cappadocię & vicinarum regionum tenuerunt, quę ab ijs Galatia dicta est.

In ea celebres vrbes fuerunt, Synope regis Mithridatis, & Diogenis Cynici natiuitate clara. Amisus, quæ à Cicerone pro lege Manilia nominatur. Item, Pessinus clara emporio & cultu matris Deorum, quæ Romam inde allata est, vt à Liuio lib. 29. scribitur. Ibidem nodus Gordius fuit, quem Alexander magnus gladio dissoluit. Item Ancyra, quæ Synodo ibi celebrata, nobilis est. Annumerat Ptolemæus Galatarum vrbibus etiam Antiochiam Pisidiæ, in qua prolixam illam concionem Actor. 13. descriptam Paulus habuit.

Hanc regionem amplam & populosam tenuerunt Galatæ annis fere 300. antequam Paulus apud eos concionatus est, & assuè interea vicinorum regum bellis interfuerunt. Habuit & Antiochus Galatarum auxilia cum Romanis bellum gerens, Quā ob causam victo Antiocho, Galatæ quoq; à Manlio Romano consule domiti sunt, cuius victoriæ mentio fit 1. Macc. 8. Narrat Athenæus lib. 4. tantam eorum immanitatem fuisse, vt in bellis captos hostes dijs immolarent. Ex hac fera, crudeli & impia gente, Deus sibi per ministerium Pauli & Barnabæ æternam Ecclesiam colligit, Actor. 13.

Ac summa doctrinæ de iustificatione hominum coram Deo propter solū Christum, per fidem, illustri testimonio exposita est à Paulo in prima concione, quam Antiochiæ in Galatia habuit, quæ Actor. 13. descripta est his verbis: Notum sit vobis, viri fratres, quod per CHRISTVM vobis remissio peccatorum annunciatur, & ab omnibus, à quibus non potuistis per legem Moysi iustificari, per hunc omnis qui credit iustificatur.

Hæc sententia velut argumentum & summa est EPISTOLÆ, quam Paulus postea ex vrbe Roma AD GALATAS scripsit, vagantibus in Asia hæreticis, quos Nazareos Epiphanius & Hieronymus vocant. Hi docebant iustificari homines coram Deo, partim propter CHRISTVM, partim propter opera Legis, Circumcisionem, & moralia & ceremonialia à Moyse præcepta. Ac Paulum quidem de initio iustificationis rectè docuisse, sed vt homines verè iusti fiant, necessariam etiam esse legis iusticiam, seu bona opera ceremonialia & moralia. Allegabant autem ad confirmationem suæ sententiæ non solùm seueriſsima Dei mandata, quæ in Mose extant, sed etiam Apostolorum, Petri, Iacobi & aliorum, qui auditores ac inspectores doctrinæ ac vitæ Christi fuerunt, exempla. Hi enim gentium consuetudinem initiò vitabant, vt Petrus ipse Antiochiæ ad Iudæorum aduentum à gentibus se subduxerat. Iactabant Paulum, qui Christi familiaritate non fuisset vsus, & non ex ipso Christo Euangelium didicisset, nequaquam pari authoritate cum Petro & Iacobo habendum esset. Hæ Pseudoapostolorum calumniæ occasionem præbuerunt Paulo scribendæ huius Epistolæ, & tanta vehementia defendendæ autoritatis suæ Apostolicæ, cuius extenuatione, veram quoq; Euangelij doctrinam à Paulo sparsam extenuare & opprimere nitebantur.

Pertinet autem EPISTOLA AD GALATAS ad genus causarum Iudiciale.

Status principalis finitiuus est.

Disputat enim, Quid sit Iusticia Christiana: seu, Quomodo homines coram Deo iusti & salui fiant.

Syllogismus principalis totius epistolæ est.

Sola doctrina Euangelij, quam Paulus prædicat, vera, certa & diuina est, & omnes opiniones & cultus, cum hac doctrina pugnantes, sunt reijciendi & execrandi velut anathemata.

Doctrina Euangelij à Paulo tradita, clarè docet, homines non propter vlla opera legis, sed propter solum Christum sola fide, à peccato, lege & æterna damnatione liberari, seu iustificari, & sic iustificatos non debere abuti libertate ad licentiam carnis, sed Deo in omnium virtutum officijs obedire. Ergo Sola hæc doctrina de iustificatione, vera, certa & diuina est. Maiorem Paulus probat longa narratione

in primo & secundo capite, qua confirmat, se doctrinam suam non ab hominibus, neque per hominem, sed immediatè ab ipso Deo, & Domino nostro Iesu Christo accepisse. Ideoq; suæ doctrinæ non secus ac voci ipsius Dei de cœlo sonanti credendum esse. Minorem (præter hunc locum ab autoritate) alijs decem argumentis probat Paulus in fine secundi & toto tertio capite, eamq; duabus similitudinibus cap. 4. illustrat. Alteram minoris partem, de abusu libertatis vitando, & Noua obedientia, quæ fidei iustitiam sequi debet, capite quinto & sexto euoluit.

GALGALA, inter Iordanem & vrbem Iericho, vbi Israëlitæ Iordanem transgressi prima castra fixerunt, ex quibus omnes gentes terræ Canaan debellarunt, Ios. 4. 5. Ibidem circumciduntur filij Israël, & primum Pascha celebratur. Hic desinit Manna, & duodecim lapides ex medio aluèo Iordanis sumti à Iosua collocantur, vt ad omnem posteritatem essent μνημόσυνα siccati Iordanis. Hic positum fuit tabernaculum Domini annos quinq;.

Propter has causas Israëlitæ postea peregrinationem & cultum Idolatricum in Galgala instituerunt, quem seueriſimè prohibent Prophetæ. Ose. 4. Nolite ingredi in Galgala. Ose. 9. Omnes nequitiæ eorum in Galgala. Ose. 12. In Galgal bobus immolant. Amos 5. Galgal galgalizabit, hoc est, transmigrabit, exulabit. Ibidem Saul eligitur rex à populo Israël, 1. Reg. 11. Fit eiusdem mentio 1. Macc. 9. 4. Reg. 4. 2. Reg. 1. 7. 15. 13. Mich. 6.

Ebraicè גלגל GILGAL, à verbo גלל voluit, volutauit, & ratio appellationis Ios. 5. disertè indicatur, dixit Dominus ad Iosua, Hodie גלותי auolui opprobrium Ægypti (vel præputium vel seruitutem, qua Ægyptij vos premebant, integrè sustuli, cùm in terram promissam introducti estis. Ideo locum castrorum Galgala, LIBERTATEM, aliqui vertunt) à vobis, vocatumq; est nomen loci illius Galgala, vsq; in præsentem diem. alij quia vox גלגל Gilgal rotam seu sphæram, seu circumrotationem significat, inde nomen ortum putant, quod Iosua ex his castris, quasi statinis, omnes gentes vicinas per gyrum debellarit & vicerit, & quasi circumrotando contriuerit. Alia vrbs Galgal in tribu Ephraim sita est, cuius Ios. 12. mentionem fieri arbitror.

GALILÆA, regio Palæstinæ populosissima & vberrima, inter Libanum, Iordanem, Samariam, & mare interceptæ. Distinguitur in duas partes à Iosepho libro 3. de bello Iudaico cap. 2. quarum altera *Galilæa superior*, seu gentium, Esaiæ 9. Matth. 4. vocatur, regio vicina Tyro & Sidon, complectens tribum Aser & Nephtalim. Altera *Galilæa inferior*, in qua est oppidum Nazareth, & Cana minor, in tribu Zebulon, pertingens vsq; ad lacum, per quem Iordanis labitur, qui à vicina Galilæa, mare Galilææ ab euangelistis vocatur, 4. Reg. 15. 3. Reg. 9. Iudith 1. Matth. 2. 3. 4. Iohan. 6. Ebraicè גלילה Galilah, regio seu circumterritorium, à rotunditate nomen habet, à verbo גלל voluit, vel simpliciter die Marck / limes seu terminus, quia habitarunt Galilæi ad fines gentium, sicut Ios. 13. appellatiuè vertendum fuit, vbi nos habemus, Omnis Galilæa Philistijm, pro omnes limites Philistijm.

GALLIM, oppidum in tribu Beniamin, Esa. 11. 1. Regum 25. Aliud oppidum Moabitarum, Esai. 15.

Gallicanus, dux belli sub Constantino magno, quem postea Iulianus apostata Alexandriæ clàm interfici curauit, 25. Iunij.

GALLIO, proconsul Achaiæ, qui Iudæos Corinthi accusantes Paulum hæreseos, depellit à tribunali, Acto. 18.

S. GALLVS, Scotus, discipulus Columbani, diu docuit Euangelion in Gallia & Heluetia, præcipuè ad lacum Constantiensem, vbi 16. annos commoratus est, ac tandem anno ætatis 95. anno Christi 640. obijsse, & Arbonæ sepultus esse scribitur. Vocatus ad episcopatum Constantiensem, Iohanni diacono suo eum detulit, & formam gubernandæ ecclesiæ præscripsit, circa annum Christi 600. Monasterium S. Galli, à Theoberto Austrasiæ rege, & Fridberga coniuge eius, filia Cunzonis ducis Sueuiæ, quam à dæmonio liberauit, condi petiuit, anno Christi 630. Huius Galli nomen inscriptum est Calendario die 16. Octobris.

GAMALIEL, Pharisæus sapiens & moderatus, præceptor S. Pauli Apostoli, Act. 22. Hic deliberantibus Pharisæis de reprimendo cursu euangelij, & tollendis apostolis, consulit, nihil aduersus apostolos temerè aut crudeliter moliendum esse. & summam suæ sententiæ huic dilemmati includit: Aut ex Deo est cursus Apostolorum, aut ex hominibus. Si humano tantum consilio Apostoli vagantur, breui tempo-

tempore molitiones eorum sua sponte euanescent, vt Theudæ & Iudæ Galilæi exempla demonstrant. Sin Deo mandante & iuuante docent Apostoli, non poterit eorum cursus impediri, & per sese impium est, Deo bellum inferre. Nihil igitur temerè aut crudeliter aduersus Apostolos suscipiatur, Act. 5. גמליאל retributor Deus, seu retribuit mihi Deus.

Alius, dux tribus Manasse in deserto, Num. 1. 2. 7. 10.

Gamarias, pius & fidelis consiliarius, contradicens Ioachim regi Iudæ, comburenti conciones, & insidianti vitæ Ieremiç, Ierem. 36.

Gamarias, legatus regis Sedechiæ ad Nabuchodonosor, Ierem. 29. Gemariah, perficiet Dominus.

GANGOLPHVS, Burgundus nobilis, & capitaneus sub Pipino patre Caroli magni, pius & castus fuit, sed vxorem impudicam habuit, à cuius amatore sacrificulo scribitur interfectus esse.

GAON, filius Nahor, fratris Abrahæ, Gen. 22. גחם neuter.

Gareb, collis vrbis Ieroselymæ, versus ortum solstitialem, Ierem. 31. גרב scabies.

GARIZIM, mons in finibus tribus Ephraim & Manasse, vbi sita fuit vrbs Sichem, Iud. 9. 2. Macc. 6. prope quam habitauit & altare condidit patriarcha Abraham, Gen. 12. & Iacob, Gen. 33. In hoc monte, pontifex Manasses, frater Iaddi, cum duxisset filiam satrapę Samaritani, idcoq; à Iudæis dignitate sacerdotij priuaretur: confugiens ad socerum, Templum simile Ieroselymitano ædificauit, & sacra similia Leuiticis instituit, eo tempore, quo Alexander magnus monarchiam Persicam occupauit. Ioseph. lib. 11. cap. 7. 2. Maccab. 6. Antiochus statuam ibi collocat. Id templum annis 200. pòst, vna cum Samaria euertit Iohannes Hircanus, filius Simonis fratris Iudæ Maccabæi, Ioseph. lib. 13. cap. 16. Sed tamen nihilominus in eiusdem montis vertice Samaritani adorabant, & acerrimè Christianos oderant, vsq; ad Iustiniani Imp. tempora, qui plerosq; ad fidem Christi adduxit, & templum paulò ante iussu Zenonis Imp. in monte Garizim in honorem Christi extructum, instaurauit, & munitionem addidit, ex qua seditiosos Samaritas posset compescere, vt Procopius lib. 5. de ædificijs Iustiniani narrat.

Eundem Cyrillus putat montem esse, supra quem Iosua ædificauit altare, & populus Israël audiuit à Sacerdotibus recitari benedictiones propositas obtemperantibus Legi, Deut. 11. 27. Ios. 8. Scribunt enim, montem, Parnasi instar, bicipitem fuisse, cuius alterum caput Garizim, alterum Hebal nominatum sit. גרזים Gerizim, diuisiones.

Gaudentius, Ephesius, episcopus Ariminensis, pius & orthodoxus, tempore Constantini Imp. cùm impiæ Synodo Arianorum episcoporum, qui Arimini conuenerant, nollet assentiri, crudeliter interfectus est. Alius, episcopus Brixianus circa A.C. 390. cuius sermones de paschate & alij extant Tom. 6. Bibl. S. P.

GAVGERICVS, amicus S. Amandi, primus Bruxellensium doctor.

GAVLON, vrbs Leuitarum & refugij trans Iordanem, in tribu Manassæ, supra lacum Samachonem sita, Ios. 20. 21. Deut. 4. גולן Golan, cumulus, vel גלה Galah, transmigratio eorum, vel exaltatio.

Gathan, filius Eliphaz, nepos Esau, Gen. 36. געתם gens obscura, vel mugitus eorũ.

GAZA, vrbs Palæstinæ, limes terræ Canaan, versus meridiem, Gen. 10. habens long. 65. 10. lat. 31. 40. sita fuit in littore, opportuno portu, & valde munita fuit, in cuius oppugnatione Alexander magnus grauiter vulneratus est. Fit eius mentio Deut. 2. Ios. 11. 13. 10. Iud. 1. 6. 16. 1. Macc. 11. oppugnatur à Ionatha, 1. Maccab. 13. capitur à Simone, & traditur Iohanni Hircano, 1. Macc. 14. nominatur Gazara. Temporibus Apostolorum deserta fuit, Act. 8. vt Sophonias prædixerat, & congruunt verba Strabonis, qui lib. 16. scribit: A Gazæorum portu septem stadijs abest ciuitas, quæ olim illustris fuit. Ab Alexandro autem euersa non habitatur. Eodem loco inquit Strabo, ex Gaza transitum esse 1260. stadiorum seu 32. mil. Germ. in vrbem Hailam sitam in littore maris Arabici. Postea rursus instaurata est Gaza, & celebre emporium fuit, ad quod ex Arabia Felici thus camelis euehi solitũ est, Plinius lib. 12. cap. 14. Nostro tempore à Selymo Turcarum Imp. post victum Ægypti & Syriæ Sultanum Campsonem, occupata est anno 1516. Ebraicè עזה Azah, fortis.

GAZER, vrbs in tribu Gad, ad fontem Arnonis fl. Ios. 13. יעזר Iaazer, auxilium, præsidium.

GAZER, vrbs Leuitarum in tribu Ephraim, Ios. 21. non procul à Cæsarea Stratonis. Huius vrbis incolas cùm non

potuissent delere Israëlitæ (Iosuæ 16.) ascendit Pharao rex Ægypti, & cœpit Gazer, & succendit eam igni, & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis, qui eam instaurauit, 3. Reg. 9. Aliud oppidum eiusdem nominis in tribu Iuda, 2. Reg. 5. Ios. 10. גזר Gezer, diuisio.

GAZON, 2. Paral. 28. apparet esse oppidum Iudææ, finitimum Philistinis. גמזו Gimzo, vel à גמא absorpsit, vel מזח apostema.

GEBAL, regiuncula Arabiæ, finitima Iudææ, Psalm. 82. גבל limes.

GEBATHON, vrbs Leuitarum in tribu Dan, Ios. 21. Hanc obsidens Nadab rex Israël, interficitur à Baasa, 3. Regum 15. 16.

Gebelem, 2. Reg. 8. non est in Ebræo.

GEBHARDVS, comes Brigantinus & Veringensis, episcopus Constantiensis, Cœnobium Petershausen/ prope Constantiam fundauit, anno Christi 983.

Gebneel, oppidum ad littus maris, infra Ioppen, situm prope Iamniam & Modin, Ios. 15. Ebraicè יבנאל Iabneel, ædificium Dei.

Geddihel, filius Sodi, explorator de tribu Zabulon, Num. 13. גדיאל Gaddiel, accinxit me Deus. סודי Sodi, arcanum meum.

GEDEON, filius Ioas, ex tribu Manasse, Iudex Israël 40. annis. Cœpit iudicare anno exitus ex Ægypto 200. anno mundi 2652. euertit aram Baal, & liberauit Israelitas, oppressos à Madianitis, Iud. 6. 7. 8. Esa. 9. Ebr. 11. גדעון Gideon, exterminator, demoliens, à Gada, succidit, confregit.

Gedera, oppidum Iudææ, in tribu Dan, prope Accaron, 1. Paral. 12. גדר Gedor, sepes.

GEHENNON, Ebraicè גיא הנום Ge-Hinnom, vel Ge Ben Hinnom, amœnissima vallis fuit, consita arboribus & irrigua fontibus, finitima vrbi Ierosolymæ versus orientem & meridiem, vt ex Iere. 19. 7. 3. 2. 4. Reg. 23. Ios. 15. 18. apparet. In hac valle abominandus cultus fuit idoli Moloch, quod Lyra (in Leuit. 18.) scribit statuam æneam & concauam fuisse figura Regis, ita fabrefactam, vt brachia porrigeret, & subiecto igne incandesceret. Huic statuæ candenti suos filios & filias Iudæi iniecerunt, eosq; cremarunt. Sic Achaz & Manasse reges Iudæ, filios suos idolo Moloch consecrarunt, 2. Paral. 28. 33. 4. Reg. 16. 21. Ierem. 32. 4. Regum 23. Huic abominando spectaculo addere consueuerunt sonitum tympani, & aliorum organorum Musicorum, ne eiulatus liberorum à parentibus exaudiretur. Hinc orta est appellatio Tophet. Nam Toph significat tympanum, à תוף vel latitudinem, à תפח. Quò alludit Esaias cap. 30. Præparata est ab heri Topheth.

Ab hoc execrando igne, quo in valle Ennon, liberi à parentibus cremabantur, orta est appellatio Gehennæ, quam pro loco, in quo cruciantur impij seu pro æternis pœnis, Christus Matth. 5. 10. 18. 23. Marc. 9. Luc. 11. & alibi vsurpat.

GELASIVS, pontifex Romanus, Anno Christi 494. inter cætera, de duabus in Christo naturis libellum contra Nestorium & Eutychen scripsit.

GELBOE, mons in tribu Manasse prope Sichem, in quo tres filij Saulis vnà cum exercitu à Philistinis cæsi sunt, & Saul sibi ipsi mortem conscIuit, 1. Reg. 28. 31. 1. Paral. 10. 2. Reg. 1. גלבע Gilboa, amouit petitionem, à Gal & Baah.

Geminianus, episcopus Mutinensis, tempore Theodosiorum, & postea vixit vsque ad Martianum, cuius temporibus, Attila Hunnorum rege Mutinam obsidente, Geminianus sua pietate & precibus à Deo impetrauit, ne quidquam damni, vel ædificijs vrbis, vel vitæ & bonis ciuium accideret. Alius, martyr sub Diocletiano.

Genebath, filius Adad Idumæi, 3. Reg. 11. גנבת Genubath, thesaurus filiæ.

Genebaldus, episcopus in Gallia, temporibus Ludouici regis, qui primus doctrinam Christi amplexus est, anno Christi 480.

GENESIVS, Gallus Arelatensis, scriba militum sub Diocletiano, & mimus seu scurra aulicus, Christianorum mores ac ceremonias ridendas repræsentabat. Is per iocum baptizatus, serio ad Christum conuersus est. Cumq; ad supplicium duceretur, se in baptismo suo virum candida stola sibi assistentem vidisse adfirmauit, qui tum reliquorum delictorum, tum verò leuitatis, qua in deridendis Christianis vsus erat, veniam ipsi pollicitus esset. Itaq; post multa cruciatuum genera securi tandem percussus est. Fortun.

Porrigit ipsa decens Arelas pia dona Genesi,
Astris Cæsareo concomitante suo.

Prudentius στεφ. δ.

Teq; prapollens Arelas habebit sancte Genesi.

GENEZARETH, regio est in tribu Zabulon, finitima mari Galilææ, seu Tiberia-

riadis versus occasum, Matth. 14. quod ideo stagnum Genezareth nominatur, Luc. 5. & aqua Genezar, 1. Macc. 11. Ginahsar, hortus Principis, ab amœnitate. Aliqui putant nomen factum à Cennereth, cithara. Sic enim nominatur mare Galilææ, Num. 34. Deut. 3. Ios. 12.

GENOVEPHA, virgo Gallica, pia, casta, & temperans, in monasterio Parrisijs vixit, circa annum à nato Christo 450. temporibus Attilæ.

Gentianus, propter Christianos hospitio exceptos, interficitur sub Diocletiano.

GEON, vnum ex quatuor fluminibus Paradisi, Gen. 2. Syrac. 24. nominatur, & terram Chus circumiuisse scribitur. Etsi autem terram Chus vbique in Biblijs Æthiopiam verterunt: tamen accuratius scripturæ loca consideranti, Chusæos Ægypto & mari rubro ac Palæstinæ vicinos, nó Æthiopas significari, in nomine CHVS diximus. Reddiderunt autem LXX. interpretes, Ierem. 2. fluuium SIHOR (qui Palæstinæ & Ægypti limes est) per vocem Geon, καὶ νῦν τί σοὶ καὶ τῇ ὁδῷ αἰγύπτου τοῦ πιεῖν ὕδωρ Γιών. Et nunc quid tibi & viæ Ægypti vt bibas aquam GEON, vt latinus interpres, sicut etiam Ios. 13. Ebræam vocem שיחור SIHOR appellatiuè reddidit, vbi bibas aquam turbidam. Cum autem Sihor non Nilus sit, sed alius fluuius infra Gazam & Raphiam, qui Rhinocolurus à Ptolemæo nominatur, isq; propior sit regioni Paradisi ad Euphraten, quam Nilus Æthiopicus; consentaneum esse quidam putant, si illùm voce Geon significari, tametsi vulgò ferè NILVM interpretentur. Ebraicè גיחון GIHON, locus exundationis, גיח exuberauit, prorupit, Syrac. 24. Ex verbo Dei exundat sapientia sicut Geon in die vindemiæ.

GEORGIANI, nominantur in oriente Christiani Iberiam & Albaniam ad montem Caucasum & mare Caspium incolentes.

GEORGIVS, Cappadox, tribunus militum, & martyr, carcere, cædè, fame; vinclis, sitè; frigore, flammis confessus Christum duxit ad astra caput sub Diocletiano Imp. die 23. Aprilis. De Dracone interfecto, in historijs fide dignis nihil extat. Sed imago venusta est, significans filium Dei gerere bellum, & vincere Draconem diabolum ac tyrannos, & liberare virginem, videlicet Ecclesiam.

S. GEORGIVS.

PRincipis ista boni formam depingit imago,
Qui facit officio munera digna suo.
Nam velut hic dextra validoq; Georgius ense
Inclyta pro CHRISTI nomine bella gerit;
Crudelemq; feram, victricibus occupat armis,
Quæ tentare necem virginis ausa fuit:
Sic decet & Reges sublimia sceptra tenentes,
Aspera pro populo ferre pericla suo.
Omnibus & sauos depellere viribus hostes,
Dilacerant Christi qui sine fine gregem.
Sicut enim virgo stat præda futura Draconi,
Ni vetet hoc subito tempore fortis eques:
Sic inuisa malis Ecclesia vera tyrannis,
Cogitur ærumnas sæpè subire graues.
Hanc igitur magni debent defendere Reges,
Proq; DEI verbo cuncta pericla pati.
Et procul à sacris prohibere nefanda ministris,
Vt possint placido pacis amore frui.
Hac quoq; successus res est habitura secundos,
Namq; pios Reges adiuuat ipse DEVS.
Prorogat his longæ felicia tempora vitæ,
Et facit inuicta vincere cuncta manu.
Hac quicunq; igitur persoluent munera Christo,
Accipient meritis præmia digna suis.

ALIVD IN EANDEM.

NOn hoc more coli debet pictura GEORGI,
Quo te olim coluit Roma Gradiue vetus.
Aut velut Alciden venerata est Græcia quondam,
Aut fratres coluit bellica Sparta duos.
Picturæ sensum potius mentemq; sequamur,
Illius hic statuæ verior vsus erit.
Scilicet vt Reges verbi tueantur honorem,
Legibus & populos iustitiaq; regant.
Ille Deo cultu poterit gratissimus esse,
Talibus exemplis discere iussa Dei.

Alius, martyr Cordubensis in Hispania.

GERA, filius Beniamin, Genes. 46. à quo ortus Ehud, Iudic. 3. גרא Gera, peregrinus.

GERARA, vrbs vicina Bersabææ, extrema terræ Canaan versus meridiem, sita inter duas solitudines, Sur & Cades, Gen. 20. In hac vrbe peregrinatur Abraham, cùm nascitur Isaac, Gen. 21. In eandem vrbem Isaac propter famem migrat, Genes. 26. Distat duobus miliaribus ab Hebron versus meridiem. Fit eiusdē mentio

tio, 2. Paral. 14. גרר Gerar, peregrinatio, Inde fortaſsis Germani peregrini.

GERARDVS, Venetus, episcopus Albæ regalis in Vngaria, in ripa Danubij obambulans, ab impijs interfectus est die 23. Februarij. Vixit temporibus Henrici II. Imp. Germani à vulture nomen deriuant. Ideo Eraſmus, Tom. IX. in Apologijs, Vulturium Neocomum nominat, Gerardum Nouiomagum.

GEREON, tribunus militum sub Maximiano Imp. cum alijs 318. propter confessionem Christi confossus est. Quorum reliquiæ solenni ceremonia Coloniæ leuatæ sunt A. C. 1120. tametsi D. Gereonis templum à S. Helena Constantini matre primo ædificatum scribunt.

GERASENI, sic vertit Ieronymus Matth. 8. vocem γεργεσηνῶν, & Marc. 5. Luc. 8. vocem γαδαρηνῶν, ac in locis Ebraicis scribit Gadaram esse vrbem trans Iordanem, versus orientem in monte sitam, ad cuius radices aquæ calidæ erumpant, & Strabo refert, in Gadaride lacum esse, in quo aqua mala & pernicioſa sit, quam gustantes pecudes, pilos & vngulas & cornua amittant. In hunc lacum porci præcipitati sunt, Matth. 8. non in mare Galilææ. Existimantur autem vulgo eiusdem oppidi nomina esse Gerasa, Gadara, Gergesa. Sed Ptolemæus distinguit, & Gadaræ tribuit long. 68. 15. lat. 32. 10. Gerasæ, long. 68. 15. lat. 31. 45. Et duas diuersas vrbes esse Gadaram, & Gerasam, ex lib. 5. Iosephi de bello Iudaico manifestissimum est.

GERGESÆVS, filius Chanaan, nepos Cham, Gen. 10. à quo gens Gergesæorum orta est, cuius mentio fit Gen. 15. Deut. 7. Huius gentis reliquias mansisse in terra Gessuri, ad orientalem Iordanis ripam existimant. Et Gergesinos Matth. 8. non fuisse Iudæos sed ethnicos inde apparet, quia porcos aluerunt. vide Geraseni. גרגשי Girgasi, tumultuator.

GERMANVS, episcopus Parisiensis, excommunicauit Heritbertũ regem Galliæ, filium Lotharij, nepotem Ludouici, propterea quòd duas sorores duxerat, circa annum Christi 570. Alius episcopus Altisidorienſis circa annũ 440. ad instaurandas in Britannia Ecclesias, quæ partim Pelagij, partim Paganorum contagijs dissipatæ erant, missus fuit. Alius, episcopus Capuanus, circa annum C. 520. Alius, Episcopus Africæ orthodoxus, martyr sub Hunerico.

GERSAN, filius Mosis, Exod. 18. 3. גרשם Gersom, peregrinus.

HERSON, filius Leui, Exod. 6. à quo familia Gersonitarum, Num. 3. 4. 7. 26. Num. 10. Ios. 21. 1. Paral. 6. 23. destinata gestandis in deserto cortinis & aulæis tabernaculi, Num. 3. Inde ortus Asaph.

GERTRVDIS, virgo Gallica: filia Pipini senioris principis Francorum, pia, casta & benefica erga pauperes, anno Christi 664. obijt in monasterio Niuellensi, die 17. Martij.

GERVASIVS, Mediolanensis filius Vitalis martyris, sub Domitiano Imperatore decollatus est cum fratre Protasio, eò quod idolis nollent sacrificare. Horum sepulchra cum laterent Mediolani ab episcopo Ambrosio inuenta sunt lib. 10. Epist. 85. & Sermone 91. Ambrosij. Augustinus lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 8. Ieronymus, de viro perfecto, Tom. 11. fol. 28. B. Corpora eorum Mediolano translata sunt Brisacum Germaniæ à Friderico Barbarossa.

Gerundenſis, nominatur à Christianis, Rabbi Moses filius Nehmani, cuius libros super arcana legis, commentarios Rambam, Iudæi vocant.

Gesmas, nominatur in Euangelio Nicodemi latro siniſter cum Christo crucifixus.

Gessa, oppidum in tribu Ruben, prope Eleale, Ios. 13. vide Iasa. יהזה Iahe-Zah, currus.

GESSEN, regio Ægypti, quam Iacob & posteri ipsius Israëlitæ inhabitarunt, Exod. 8. 9. Gen. 46. 47. Ebraicè גשן GoSĕ, gleba rubea seu acuta, vel pluuia, imber. Existimat autem Munsterus Nomon Taniten, inter ostia Nili Mendesium & Taniticum hac voce significari, fortasse, quia in Psal. 77. dicitur: Coram patribus eorum in campo Taneos: sed ibi in Ebræo est Zoan, & nomen vrbis Rameſſe, quam in Heliopolitano nomo collocant, & historia eductionis ex Ægypto, ostendit terram Gessen, non inter ostia Nili, sed in extremis finibus Ægypti, versus mare rubrum & Arabiam, fuisse sitam.

GESSVRI, regio inter Iordanem, Libanum, & montes Galaad comprehensa, quæ paruit Og regi Basan, cæso à Mose, Deut. 3. 2. Reg. 2. 15. Ios. 12. 13.

Gessuri, vrbs & regio Idumææ in deserto, siue versus Ægyptum, ex qua Dauid prædam agit, 1. Reg. 27. & vnde postea, vt quidam sentiunt, vxorem duxit matrem Absalonis, 2. Reg. 13. sed hæc, 2. Reg. 15. nomi-

nominatur Geſſur Syriæ. Itaque conſentaneum eſt alteram regionem ad Libanum vicinam Syriæ, fuiſſe ſedem aui Abſalonis materni, Deut. 3. Ioſu. 12. גשורי tangens arcem vel taurum.

GETH, vrbs Philiſtinorum, inter Aſcalonem & Gazam, patria Goliath Philiſtæi, 1. Reg. 17. Mich. 1. Ioſ. 11. 13. ad Achis regem Geth fugit Dauid, 1. Reg. 21. 27. munitur à Roboam. 2. Paral. 11. גת Gath, torcular, mola.

GETH in Opher, ſeu

GETEPHER, oppidum eſt in tribu Zabulon, vicinum Nazareth verſus meridiem, Ioſ. 19. Patria Ionæ Prophetæ, 4. Reg. 14.

גתה חפר Githa Hepher, torcular foſſæ.

GETHER, filius Aram, nepos Sem, Geneſ. 10. ſtirps GETARVM & Gothorum fuiſſe exiſtimatur. Non enim dubium eſt, eoſdem populos eſſe Getas & Gothos, & quidem Germanica lingua vſos, vt Procopius initio belli Vandalici inquit: Gothicæ gentes maximæ & potentiſsimæ Gothi & Vandali & Viſi Gothi & Gepedes: Sunt & qui Geticas has vocent, qui omnes nominibus quidem inter ſe differunt, cætera conueniunt, & lingua vna Getica vocata vtuntur. Oroſius, Getæ, qui nunc Gothi, quos Alexander euitandos pronunciauit, Pyrrhus exhorruit, Cæſar etiam declinauit, totis viribus tuti Romanas ingreſsi prouincias. Et Ieronymus in Geneſin, Gothos ab eruditis Getas nominatos eſſe teſtatur, ſicut Claudianus poëta de Gothis loquens, ſemper Getas appellat. Narrat autem Herodotus tempore Darij Hyſtaſpis partem GETARVM, ad Iſtrum in Thracia ſedes habuiſſe, quos ἀθανατίζοντας fuiſſe ait, & quidem ἀθανατίζοντας appellatos fuiſſe, quod animos hominũ non extingui & interire, ſed immortales eſſe, ſenſerint. Nec procul ab Iſtro Alexander Magnus cum Syrmo Getarum rege dimicauit, vt Strabo lib. 7. narrat, & poſtea Lyſimachum à rege Getico Dromichete captum, & liberaliter dimiſſum eſſe Pauſanias in Atticis refert. Et Tyberij Cæſaris tempore, ducem Getarum VVarfeſtum, Thraciam populatum eſſe, ex Strabone conſtat. Ouidius etiam, Tomis, non procul à Danubij oſtio, exulans, ſe apud Getas agere, crebro in Triſtibus & Ponto ſcribit. Inde ab Iſtro ad Viſtulam & littus Balticum, & trans mare in Scandiam, Gothos tranſijſſe, Philippus exiſtimat. Cùm autem nuſquam alibi nomen & regiones Oſtgothiæ & VVeſtgothiæ diſtinctæ hoc tempore extent, quàm in regno Sueciæ: communis opinio hactenus fuit, ex Scandinauia inſula, vt Plinius nominat, Gothos profectos eſſe, ſicut Iornandes & plerique alij, qui de rebus Gothicis ſcripſerunt, ex Arctois inſulis, Gothos educunt. Quos etiam à bonitate & à Deo, quem ſua lingua Gudt appellant, nomen habere conſentaneum eſt. גתר vallis exploratorum.

Gether, 1. Reg. 30. vrbs ſacerdotalis, in tribu Iuda, prope Saraa & Eſthaol. יתר Iathir, abundans.

GETSEMANI, vallis ad radicem montis olineti, vbi Chriſtus ante paſsionem orauit, Matth. 26. Marc. 14. à Ge, terra, vallis, שמן pinguedo, oleum, quaſi dicas, Hortus conſitus oleis.

Getulius, Romanus frater Amantij, martyr ſub Adriano Imp.

Giezi, miniſter Heliſæi Prophetæ, 4. Regum 4. 5. גיחזי GeHazi, vallis videntis.

Geldardus, epiſcopus Rothomagi in Gallia, frater S. Medardi.

Gezer, locus in tribu Iuda, cuius mentio fit 2. Reg. 5. & Ioſ. 10. vide Gazer.

Gezre, oppidum Idumææ, 1. Reg. 27. גרזי Girzi, exciſor.

Gideroth, oppidum in tribu Iuda prope Emaus, Ioſuæ 15. גדרות ſepes.

GIGANTES, viri magni, fortes, ſplendidi, opibus, autoritate & potentia alijs antellentes. Vt autem Tyranni (quod apud Herodotum & alios, commune regum & principum nomen eſt: latrones, qui olim laterones, ſeu principum ſatellites dicebantur) ſic Gigantum nomen propter degeneres eorum mores in vicioſis eſſe ſtatim poſt diluuium cœpit, Geneſ. 6. cùm opibus, potentia, honoribus ſuperbi, graſſatores, feri, contemtores Dei ac hominũ, omnib. cupiditatibus frenos ſecurè laxarent, & vel violẽtis manibus graſſarentur in alios, aut ſuperiores, vt ſeditioſi Titanes: aut inferiores vt Tyranni & Centauri ſeu equites multi: vel falſis dogmatibus, Deum contumelia afficiunt, & Eccleſiam turbant vt Hæretici: vel Epicuri de grege porcos ſe turpi vita & moribus ac ſermonibus blaſphemis & ſpurcis oſtendunt, vt Cyclopes ἄσωτοι 26.

γίγαντες, Græci ἀπὸ τῆ γίγνεσθαι ἐκ τῆς γῆς deriuant, nam, partu terra nefando Cœum Iapetumq; creat ſæuumque Typhoea. Sic Paulus homines terræ, nos nominat, vicioſis

ciosis cupiditatibus indulgentes tantum terrenis bonis inhiantes, 3.

Germanis VVIGAND dici existimatur, quasi VVit Gehandt, qui manus habent longè lateq; extensas, vel qui ἐν χειρῶν νόμῳ, manuum iure, populum gubernant, non iustis legibus: Tyranni, & eorum consiliarij, qui longis regum manibus abutuntur. Item qui magistratui à Deo constituto, & recta ratione gubernanti, violenta manu repugnant. Ebraicè Nephelim, à cadendo, vel lapsi à vera pietate, ad impietatem & scelera, vel Grassatores, qui alios iniuste lædunt & cadere faciunt.

GIHON, fons ad occidentalem partem ciuitatis Dauid seu montis Sion, 2. Paral. 33. 34. prope quem Salomon rex vnctus est, 3. Reg. 1. vbi Chaldæus paraphrastes Siloë transtulit. Sed fons Siloë ad orientale latus montis Sion erumpens piscinam efficit prope portam Fontis, Nehem. 3. גיחון ijsdem literis scribitur, quibus Geon paradisi fluuius, & ab aquarum eruptione nomen habet, vel à GaH, extraho, quia ex fonte deriuabantur aquæ ad hortos irrigandos.

Gildæ, sapientis de excidio & questu Britanniæ liber circa annum Christi 580. scriptus est.

GILO, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15. patria Achitophel consiliarij regis Dauid, 1. Reg. 15. גלה Giloh, apertus, manifestus.

Girouagi, in regula D. Benedicti sunt monachi semper vagi.

Glosinda, vxor Chilperici regis Galliæ, à proprio marito strangulata esse scribitur, cuius impietatem & libidines vagas reprehenderat, cœpit autem Suessione regnare Chilpericus anno Christi 562.

GOAR, Gallus, Aquitanus, condidit monasterium in ripa Rheni, quod ab ipso nomen habet, circa annum Christi 600.

Goatha, loci nomen, Ierem. 31. LXX. verterunt de electis lapidibus.

Gob, 2. Reg. 21. fouea, puteus.

Godericus, episcopus Metensis in Lothoringia, tempore Gregorij I.

Godhardus, episcopus Hildelsheimensis, successor S. Bernuardi vixit circa annum Christi 1020.

GODOLIA, filius Aichan, patronus Ieremiæ Prophetæ (Ierem. 26.) euersa Ierosolyma præficitur à Nabuchodonosor Iudæis relictis in terra Iuda, sed mense septimo pòst interficitur ab Hismaël, Ierem. 40. 41. 4. Reg. 25. Godaliah, magnificatus à Domino.

GODFRIDVS, Dominus de Bulion, quæ Lotharingiæ arx est, natus ex sorore Godfridi ducis Brabantiæ, & Lotharingiæ, patre verò domino de Bulion & comite Bononiæ in Gallia. Hic anno Christi 1099. cum alijs principibus Germanicis, Gallicis & Italicis recuperauit vrbem Ierosolymam, & rex Ierosolymæ creatus, terram sanctam aduersus Saracenos defendit.

GODSCALCVS, filius Vdonis, nepos Misteuoij regis Vandalorum, adolescens apud Canutum Daniæ regem aliquot annos in Norwegia, Anglia & Scotia Danię regi subijcienda militauit, Postea in patriam reuersus, Vandalos ad veram agnitionem Christi reuocauit, & sedem inspectionis ecclesiarum, assentiente Alberto archiepiscopo Hamburgensi, constituit in vrbe Megapoli, collocato ibidem primo Episcopo Iohanne Scoto, qui postea anno Christi 1066. à Vandalis, religionem Christi denuò abijcientibus, crudeli supplicio affectus est. Quo ipso anno Godscalcus etiam à suis popularibus Leontij ad Albim, trucidatus est, die septimo Iunij.

Godscalcus, fortasse Germanicum nomen est, Gottselig / θεοσεβὴς, vel Dei seruus.

Billungus

Misislaus — *Sedericus* — *Nacco*

Misteuoius, qui Theodoricum marchionem, à quo Canis per ignominiam vocatus fuerat, ditione expulit.

Anatrachus VDO *Gnæus*

S. GODSCALCVS

Bute

Nicolaus

BRIBISLAVS, *vltimus rex Vandalorum, qui tempore Friderici Barbaroſſæ Imp. ad religionem Christianam adductus est. Ab hoc Pribislao, Illustriss. Principum Magapolensium familia, ad nostram vsq; ætatem propagata est.*

GOG, Ezechielis 38. 39. terram Magog incolere, & princeps capitis, seu præcipuus & summus gubernator & rex Mosoch & Thubal, de lateribus aquilonis super montes Israël venturus esse scribitur. Fuit autem Syriæ vrbs Magog, quam Græci Hie-

ci Hierapolin, ſacram & auguſtam Syrorum vrbem nominarunt, teſte Plinio lib. 5. cap. 25. Intelliguntur itaq; ſub nomine Gog & Magog, Syriæ reges & vicinarum gentium, Aſiæ, Moſchorum, Cappadocum, Chalybum, Cimmeriorum, &c. quibus Moſoch, & Thubal, & Gomer filij Iapheth originem, & appellationem dederunt. Promittit enim Ezechiel cap. 37. & ſequentibus populo Iſraël in Babylone captiuo, & toto terrarum orbe diſperſo reditum in terram Iſraël, & inſtaurationem regni Dauidis glorioſi & æterni. Prædicit autem Iſraëlitis reducibus ex captiuitate Babylonica, plurimum moleſtiæ & bellorum à Gog principe Magog, Moſoch, Thubal, &c. hoc eſt à regibus Syriæ & Aſiæ, Antiocho Epiphane, præcipuè illatum iri. Sed tamen DEVM punitis & deletis hoſtibus Eccleſiam populi Iſraël defenſurum eſſe. Hæc totius illius vaticinij in Ezechiele ſumma eſt. Vt autem populus Iſraël, Eccleſiæ Chriſtianæ typus & pars fuit, ita hoſtes populi Iſraël, typi fuerunt hoſtium eccleſiæ omnium temporũ. Quare ad Saracenos, & Turcos, & alias gentes cruenta & atrociſsima bella cum Chriſtianis gerentes, rectè prophetia Ezechielis per allegoriam accommodatur, ſicut Ambroſius lib. 2. de Fide, Tom. 11. longa oratione Vaticinium de Gog & Magog ad GOTHOS ſuo tempore eccleſiam Chriſti & imperium Romanum oppugnantes transfert. GOG ISTE GOTHVS eſt, &c. Solent autem Prophetę ſubinde de regno Dauidis ſeu populi Iſraël, & regno Chriſti & reſtitutione Iſraëlitis per Chriſtum ſpirituali, in his terris inchoata, & in noua ac cœleſti Ieroſolyma poſt reſuſcitationem conſummanda ſimul & coniunctè loqui, quod in Prophetarum lectione conſiderare neceſſe eſt, ſicut in Apocalip. cap. 20. etiam monui.

Quidam GOG, filium Sabæ, nepotis Chus, primi in Arabia Felice principis fuiſſe: Ideoq; Saracenos ex Arabia Felice progreſſos potiſsimùm ſignificari arbitrantur. Sed prior ſententia ſimplicior & verbis Ezechielis maximè conſentanea eſt. גג tectum domus planum, cœlo expoſitum.

GOLAN, vrbs refugij in regione Baſan, Deut. 4. vide Gaulon.

GOLGATHA, caluariæ locus ad occaſum ſolſtitialem vrbi Ieroſol. ſitus, in quo Chriſtus cruci affixus eſt, Matth. 27. Marc. 15. Iohan. 19. Nam Gilgoleth, ſignificat cranium, ſeu caluariam, à Galgal, ſphæra, orbis. Situs autem fuit locus Golgatha verſus occaſum ſolſtitialem vrbi Ieroſolymæ, quem ſic dictum aliqui exiſtimant, quia Adam ibi ſepultus ſit.

GOLIATH, Philiſtæus. Gigas à Dauide cæſus, 1. Reg. 17. Alius Goliath interficitur ab Adeodato, 2. Regum 21. גלית Goliath, id eſt, tranſmigrans, exul, à Galah.

GOMER, filius Iaphet, Gen. 10. à quo Cimmerios ad Boſphorum Cimmerium & Mæotidem paludem, quorum Herodotus in Melpomene meminit, ortos eſſe conſentaneum eſt. Inde progreſsi verſus ſeptentrionem (Ezech. 38.) in littore Baltico latè dominati ſunt, & cimbricæ Cherſoneſo & Sicambris nomen dederunt. Prorſus enim idem nomen eſt Cimmerij & Cimbri, vt Strabo lib. 7. teſtatur.

Gomer, coniunx Oſeæ Prophetæ, Oſe. 1. גמר Finiens, perficiens.

Gomer, menſuræ nomen, quæ eſt decima pars Ephi, continens quatuor ſextarios, Exod. 16. עמר Omer, faſciculus, manipulus ſpicarum.

GOMORRHA, vna ex vrbibus igne cœlitus demiſſo crematis, Gen. 19. 10. 14. Eſa. 9. 2. Pet. 2. 4. Eſd. 2. עמורה Amorah, vel ab עמר faſciculus ſpicarum, locus fertilis & lætus vbere gleba, vel עם Am, מרה Marah, populus rebellis.

Gordianus, præfectus Iuliani Imp. & Martyr.

Gordius, præfectus Maximiniani Cæſ. propter confeſsionem Euangelij igne extinctus eſt. De hoc martyre extat Homilia D. Baſilij, pag. 365.

GORGIAS, capitaneus Antiochi Epiphanis, cuius copijs profligatis, Iudas Maccabæus templum recuperauit, 1. Maccab. 4. 2. Macc. 8.. 10. 12.

Gorgonius, Nicomedienſis, eunuchus Diocletiani Imp. propter fidem Chriſti ſtrangulatus eſt, 9. Septembris.

GORTYNA, vrbs Cretæ inſulæ, cuius mentio fit 1. Macc. 15.

GOSEN, vrbs in tribu Iuda, Ioſ. 11. 15. 10. גשן Guſen, imber.

GOTHARDVS, Bauarus, primùm Abbas Hirſfeldenſis, deinde epiſcopus Hildesheimenſis, vixit tempore Henrici ſancti Imp. circa annum Chriſti 1020. obijt die 5. Maij.

GOZAN, nomen fluminis & regionis, quam Meſapotamiæ Syriæ vicinam aut partem eſſe apparet, 4. Reg. 17. Eſa. 37. 4. Reg. 19. גזן volucris.

Gratilianus, martyr sub Claudio Imperatore.

GRÆCIA, nomen regionis in Europa, quod in scriptura complectitur Macedoniam, Achaiam, Peloponesum, & insulas vicinas, vt Dan 8. Alexander vocatur rex Græcorum, & Dan. 8. 10. Esa. 66. Ezech. 27. Ioël 3. vbi nos habemus, Græciam, in Ebræo est Iauan seu Ion. Paulus Roman. 2. 3. 10. & alibi comparans Iudæos & Græcos, appellatione Græcorum complectitur omnes gentes, quæ non sunt de populo Iudaico.

GREGORIVS, natus in Ponto adolescens Beryti & Cæsareæ in Palæstina Origenis auditor fuit, postea episcopus Neocæsarienſis in Cappadocia, cuius confessio de tribus personis diuinitatis luculenta extat proposita in concilio Antiocheno, quod Pauli Samosatheni hæresin damnauit. Extat eius Metaphrasis in Ecclesiasten, cuius Ieronymus meminit in epistola de Idolothytis. Recitantur & miracula, exiccatum stagnum, de quo rixabantur fratres. mons loco motus, oraculum Apollinis inhibitum, vnde & θαυμάτεργος cognominatus est. Euseb. lib. 6. cap. 24. 25. Trip. 8. lib. 8. Vixit circa annum Christi 260. Extat magnifica eius laudatio apud Basiliũ in lib. de Spiritu sancto, ca. 29.

GREGORIVS Nazianzenus, natus in Cappadocia ex patre episcopo oppidi Nazianzon, cui postea successit. Fuit socius studiorum & collega D. Basilij, præceptor D. Ieronymi, vt ipse Ieronymus in comment. Esai. 6. testatur. Extant eius scripta eloquentissima, Orationes, Epistolæ, quæ etiam D. Basilij epistolis admixtæ sunt, titulo, Gregorij Theologi poëmata, & alia. Vixit post Basilium duodecim annos, & Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuit eo tempore, quo Synodus Constant. contra Macedonium celebrabatur. Mortuus est circa annum Christi 400. die 13. Ianuarij. Integram eius vitam descripsit Gregorius Presbyter. Studiosos veræ pietatis & neruosæ eloquentiæ hortor, vt scripta illius diligenter cognoscant.

GREGORIVS Nyssenus, frater D Basilij, episcopus Nyssæ, scripsit de Homine libros 8. in complementum Hexaëmeri. Ad hunc extat erudita Epistola Basilij de discrimine οὐσίας καὶ ὑποστάσεως, pag. 536.

GREGORIVS MAGNVS, qui inter quatuor doctores ecclesiæ recensetur, natus Romæ, patre Senatore, iuuenis in studijs doctrinæ cœlestis, vixit in monasterio ordinis Benedictini. Vnde euectus in fastigium episcopi Ecclesiæ Romanæ, præfuit annos 13. Instituit ceremonias & ordinem Cantilenarum & Psalmodiæ, hunc in Ecclesia Romana vsitatum. Mortuus est anno Christi 650. Extant eius scripta in Iob, & Pastorale, & epistolæ in primis lectu non indignę propter temporum illorum historiam. Item, Dialogi de miraculis Sanctorum, quos sæpè in hoc Onomastico citamus.

Gregorius, Arianus, pulso Athanasio fuit aliquandiu episcopus Alexandrinus, postea ipso quoq; ejecto, Georgius Cappadox Arianæ factionis patrocinium contra Orthodoxos suscepit.

Gregorius, episcopus Turonẽsis, decem libros historiarum scripsit, in quibus vsq; ad annum Christi 594. peruenit. *Gregorius*, presbyter Spoletanus, martyr sub Diocletiano, die 24. Decemb.

GVERVS vel GOARIS ex Aquitania ad Rhenum accessit, & in diœcesi Euangelion docuit, circa annum Christi 600. Ab hoc nomen est oppido S. Guer ad Rhenum, celebratur 6. Iulij.

GVEL, filius Machi, explorator de tribu Gad, Numer. 13. גואל Maiestas Dei.

Guitmundus, archiepiscopus Auersanus, tres libros contra Berengarium scripsit, tempore Henrici IIII. Imp.

GVNI, filius Nephtalim, nepos Iacob, Genes. 46. Num. 26. גוני fortasse à גן Hortus.

Gurbaal, locus Arabiæ, 2. Paral. 26. גורבעל timuit Dominus.

Gihon, 2. Paral. 32. vide Gihon.

H.

HABACVC Propheta, vide Abacuc.

HABENBOEM, oppidum in tribu Beniamin, prope Iordanem, Ios. 18.

Ebraicè אבן בהן Ebenbohan, lapis Bohan.

HABER, nepos Aser Patriarchæ, Numer. 26. חבר Heber, socius.

Habetdeum, episcopus à Vandalis Arianis decollatus, circa annum Christi 440.

HABOR, vrbs Assyriorum, in quam translatæ sunt Israëlitæ, 4 Regum 17. 18. חבור socius vel incantator.

HADALI, pater Amasiæ, ducis Ephratæi,

tæi, 2. Paral. 28. חרלי desertor vel cessator.

HADRACH, Zach. 9. vide Adrach.

HADRIEL, maritus Michol filiæ Saulis, cuius quinq; filios, Gabaonitæ cruci affigunt, 2. Reg. 21. 1. Reg. 18. עדריאל Adriel, donec inhabitat Deus, ab עד Ad דר Dar אל El.

HÆMES, ciuitas in tribu Isaschar, sita ad torrentem Cison, Ios. 19. אבץ Abez, lutetia.

HAI, oppidum in tribu Beniamin, vicinum Bethel versus ortum, vbi Abraham aliquandiu habitauit, Gen. 12. Hanc vrbem expugnat Iosua cap. 7. 8. eamq; euertens facit עי Ai, cumulum seu aceruum.

HAIALON, ciuitas Leuitarum, in finibus tribus Dan & Iuda, & mons imminens ciuitati & valli super quo orante Iosua, Sol stetit inter Gabaon & Macedà, Ios. 10. 19. 21. אילון Aialon, ceruus.

HAILA, vrbs Idumææ, sita in littore maris rubri, vicina Asiongaber, 3. Reg. 9. 2. Paral. 8. 4. Reg. 14. 16. Deut. 2. Stephanus nominat Ἀιλαθαν. Ebraicè אילות Eloth, iuramenta, maledictiones, plurale ab אלה Alah.

Haila, vrbs Assyriorum, in quam filij Israël à Salmanassare abducti sunt, 4. Regum 17. 18. חלח HalaH, planicies viridis.

Haiman, Ios. 15. Iud. 1. vide Achiman.

HAIMO, tertius episcopus Halberstadensis circà A. C. 840.

HAIO, filius Aminadab, deducit currum, quo arca Domini Ierosolymam vehebatur, 2. Reg. 6. אחיו AHio, frater eius.

HAIRSEMES, vrbs in tribu Dan, Ios. 19. עיר שמש Ir Semes, ciuitas solis.

Halul, vide Alul.

Halus, Decima mansio Israëlitarum, Numer. 33. אלוש Alus, fermentum.

Hamuel, filius Ephot, diuisor terræ eligitur, Num. 34. חמיאל misertus est Deus. אפר Ephod, pallium tegens humeros.

Hares, mons in tribu Dan, Iud. 1. חרס Heres, sol.

Harmarus, canonicus Herbipolitanus sub S. Burcardo, primus episcopus Padebornensis anno 795.

Hatto, ex familia regum Francorum archiepiscopus Moguntinus A. C. 900. qui vitæ Henrici Aucupis insidiatus est. Obijt 913.

Hatto II. Abbas Fuldensis & archiepiscopus Moguntinus, à muribus in medio Rheno corrosus A. C. 969. proximè antecessit VVilligisum.

HEBAL, mons vicinus Garizim, in quo ædificauit Iosue altare, & recitatæ sunt maledictiones legis, Deut. 27. 11. Ios. 8. עיבל Ebal aceruus vetus, ab עי cumulus, בלה Balah, vetus fuit.

Hebal, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 10. עבל crassus, truncus.

Alius, filius Sobal Horræi, affinis Esau, Gen. 36.

HEBER, pronepos Sem, à quo posteri omnes dicti sunt Hebræi, Gen. 11. Luc. 3. Vixit 464. annis, prorogauit ergo vitam, post mortem Abrahæ, 64. annos, vixit cum Isaac 140. cum Iacob 80. attigit annum 51. ante descensum in Ægyptum. עבר Eber, peregrinator, ab אבר Abar, transiuit.

HEBER, filius Beria, nepos Aser patriarchę, Gen. 46. חבר socius.

HEBRÆI, orti ab Heber.

EPISTOLÆ PAVLI AD HEBRÆOS tres sunt præcipuè partes. I. Hortatur, vt Euangelion de filio Dei Domino nostro Iesu Christo, Deo & homine, fide amplectantur, vt in requiem vitæ æternæ perueniant. II. Doctrinam de SACERDOTIO & Sacrificio Christi, & de discrimine inter sacerdotium Aaronicum & Christianum orditur in fine 4. capitis, & pertexit vsque ad medium decimi. III. Adhortatur, vt Christum victimam fide agnoscant & amplectantur, & in vera fide constanter in omnibus ærumnis cum patientia perseuerent.

In PRIMO capite duo loci præcipui sunt: Descriptio personæ filij Dei Domini nostri Iesu Christi: & collectio testimoniorum, quæ confirmant Christum Angelis præstantiorem esse, & septem discrimina Christi & Angelorum ostendunt. In Secundo, ponit Propositionem primę partis Epistolæ, cuius hæc summa est. Cum Deus Filium suum, Angelorum Dominum, nobis miserit, eumq; audiri iusserit: oportet nos vehementius attendere doctrinæ à Christo traditæ, & miraculis confirmatæ. Deinde doctrinam de vera humana natura in Christo ex semine Abrahæ assumta, vt pro nobis pati, & sui ipsius sacrificio iram Dei placare posit, insignibus verborū luminibus exponit. In III. redit ad exhortationem, eamque illustrat testimonio Psalm. 94. Hodie si vocem eius audieritis, &c. cuius hæc summa est. Cùm patres, propterea quòd Moysis vocem auditam contemserunt, tanta seueritate puniti sint, adhortor vos, vt Euangelion de Christo non repu-

dictis, sed fide amplectamini, ne propter infidelitatem vestram æterna requie & vita priuemini. In IIII. pertexit institutam exhortationem, eamque concludit. Deinde orditur doctrinam de SACERDOTIO CHRISTI his verbis: Habentes igitur Pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, teneamus confessionem veram fidei in Christum. In V. definitionem Sacerdotis constituit. Sacerdos est persona, à Deo vocata, vt offerat Sacrificium pro peccato, & intercedat ac oret pro alijs, habens promissionem quòd certo exaudiatur. Christus est à Deo vocatus ad munus Sacerdotis, & in diebus carnis suæ, hoc est, cum inter homines versaretur, precationes & supplicationes soli Deo cum clamore & lachrimis obtulit, & exauditus est propter reuerentiam, hoc est, propter obedientiam ortam ex vera reuerentia, qua se filius æterno Patri volens subiecit. Ergo Christus est verus sacerdos. Deinde in reliqua parte quinti, & toto SEXTO capite paululum digreditur à proposito, & obiurgat Iudæorum segniciem in cognoscenda Euangelij doctrina, & pœnas eis minatur, nisi in agnita veritate Euangelij persistant. In SEPTIMO, redit ad propositum, & erudite declarat, quomodo Christus sit Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, & OCTO discrimina inter Sacerdotes Leuiticos & Christum exponit. In VIII. & IX. capite, de SACRIFICIO quod Christus offert, & de discrimine Sacrificiorum Veteris & Noui Testamenti disputat. DECIMO capite, ostendit sacrificia Leuitica, nõ sustuliſſe peccata, sed tantùm fuisse Typos sacrificij Christi, qui vnica oblatione consummauit in perpetuũ sanctificandos. Deinde adhortatur Iudæos, vt ad summum sacerdotem Iesum Christũ vero corde ἐν πληροφορίᾳ πίστεως accedant, & in fide per Patientiam perseuerent. Atq; hoc est tertiæ partis Epistolæ initium ab his verbis: Cùm igitur fratres habeamus libertatem abeundi in Sancta per sanguinem Iesu, &c. XI. capite, exemplis omnium sanctorum Patrum hortatur Ebræos ad FIDEM & perseuerantiam. In XII. capite, ad PATIENTIAM in cruce & tentationibus adhortatur, ab exemplo Christi, à simili filiorum, à præmijs & pœnis. II. Inserit admonitionem de tuenda concordia & castitate. III. Præcipua epistolæ capita repetit illustrata imagine duorum montium Sinai & Sion, & testimonio Aggæi confirmat doctrinam de abrogatione Legis. In fine concludit: Ergo Christi regnum æternum fide suscipiamus, cùm talem habeamus gratiam, per quam ita DEVM colere possumus, vt ipsi placeamus cum reuerentia & religione. In XIII. capite, additur farrago multarum sententiarum de varijs virtutum officijs. De Philadelphia, de Hospitalitate, de Sympathia seu misericordia, de coniugali castitate, de Αὐταρκείᾳ & fugienda auaritia, de Reuerentia erga ministros, de perpetua & miranda conseruatione & gubernatione Ecclesiæ per Christum, de tuenda puritate vnius veræ doctrinæ, de veris sacrificijs Deo placentibus, Patientia in cruce & celebratione Dei, de beneficentia, de obedientia erga ministros. Postremo petit, vt pro se orent, & valedicit insigni forma verborum.

HEBRON, metropolis tribus Iuda, in monte sita, vrbs sacerdotum ac refugij, Ios. 20. 21. quæ & Arbea & Cariatharbe, & Mambre dicta est, distans à Ierosolymis quinque miliaria Germanica, versus occasum brumalem: fuit antiquissimum Domicilium patriarchæ ABRAHÆ, Genes. 13. vbi audiens promissionem DEI, Noli timere, Ego protector tuus sum, & merces magna valde: CREDIDIT Abraham Deo, & imputatum est ei ad Iustitiam, Genes. 15. Ibidem repetitur promissio: Ero Deus tuus, & seminis tui post te: & instituitur circumcisio, Genes. 17. Ibidem conuiuio excipit filium Dei comitatum duobus angelis, Genes. 18. Ibidem moritur & sepelitur Sara, Genes. 23. & Abraham ipse, Genes. 25. & Isaac, Gen. 35. & Iacob, Genes. 50. Hanc septem annis ante Thanim vrbem Ægypti conditam esse scribitur, Numer. 13. videlicet non diu post diluuium, circa tempora Beli. Fit præterea illius mentio Ios. 14. 15. 10. 11. Iud. 1. 16. 2. Regum 2. 3. 4. 5. חברון Hebron vel Chebron, vt in tabula Palæstinæ scribitur, latinè collegium, societas, κοινόβιον.

HEBRON, filius Caath, patruus Mosis, Exod. 6. Num. 2. חברון societas.

HEBRONA, 31. mansio Israëlitarum, Numer. 33. עברונה Abronah, ab עבר transiuit.

HEDVVIGIS, filia Berthodi ducis Bauariæ in Andechs & Meraniæ, matertera S. Elisabeth Turingiæ: vxor Henrici Barbati ducis totius Silesiæ, quæ anno proxi-

mo

mo pôſt filium Henricum pium, à Tartaris cæſum, anno 1243. die 9. Octobris, ex hac vita deceſsit: anno 1266. in diuorum numerum relata eſt.

Bertholdus dux Bauariæ in Andechs

HEDVVIGIS *nupta Henrico Barbato, Sileſiæ duci*	GERDRVDIS *nupta Andreæ regi Vngariæ*

S. ELISABETH	BELA *rex Vng.*

Boleſlaus Criuouſtus Rex Poloniæ ⊙ 1119.

Vladiſlaus *ſtirps ducum Sileſiæ*	Caſimirus *Rex Poloniæ*

Boleſlaus *alius* ⊙ *1201.*	LESCVS *Rex Polon.* ⊙ *1226.*	CONRADVS *dux Maſouiæ, qui Crucigeros in Boruſſiam primùm vocauit A. Chriſti 1217.*

HENRICVS *Barbatus maritus S. Hedwigis* ⊙ *1218.*

HENRICVS PIVS *à Tartaris, prope Lignicium cæſus, Anno Chriſti 1242. à quo duces Lignicenſes & cæteri Sileſiæ principes plerique propagati ſunt.*

HELA, filius Baaſa, quartus Rex Iſrael, 3. Reg. 16. Alius, pater Oſeæ regis Iſraël, 4. Regum 16. אלה Ela, quercus.

Helam, Gen. 10. vide Elam.

Helama, oppidum regionis Galaad. חלאם Helaam, ab חל ægrotauit.

Helath, oppidum Idumææ maritimum, Deut. אילת Elath, iuramenta. vide Haila.

Helcana, pater Samuelis Prophetæ, 1. Reg. 1. אלקנה Elkanah, Dei poſſeſsio. Alius, filius Choræ, Exod. 6.

Helcheſæus, cognomentum prophetæ Nahum, à patria ſumptum. Eſt enim Elceſe, pagus Galilææ, in quo natum eſſe Nahumum, Ieronymus exiſtimat.

Alius, autor ſectæ HELCESAITARVM, quæ confeſsionem oris adiaphoron eſſe ſenſit, ſi modo fides in corde retineretur. Euſebius lib. 6. cap. 28. Vixit in Arabia circa annum Chriſti 250. אלקשי ElcoSi, Deus indurans.

Helchetem, oppidum Leuitarum in tribu Dan, Ioſ. 19. 21. אלתקה Eltheke, ad auſcultationem.

HELCHIAS, ſummus Sacerdos, tempore regis Ioſiæ, 4. Reg. 22. 2. Paral. 34. 35. auus Saraiæ, qui vnà in captiuitatem Babylonicam abductus eſt, 1. Paral. 6. 4. Reg. 25. Sed 2. Paral. 34. vbi nos habemus Saphan, filium Helchiæ, in Ebræo eſt Azaliæ, עצליהו magnus Dominus.

Alius pater Eliakim, præfecti aulæ apud Regem Ezechiam, Eſaiæ 22. Alius, pater Ieremiæ Prophetæ, Ierem. 1. Alius, pater Suſannæ, Dan. 13. חלקיהו Hilkiah, hæreditas Domini.

Heldaa, filius Madian, nepos Abrahæ, Gen. 25. אלדעה Eldaa, Deus ſcit.

HELDAD, Propheta, Num. 11. אלדד ad dilectum.

Helech, filius Galaad, Num. 26. Ioſ. 17. חלק diuiſio.

HELEB, ciuitas in tribu Nephtalim, non procul à Cæſarea, Ioſ. 19. חלף Heleph, variatio.

Helem, Zach. 6. חלם ſomnium.

HELENA, filia Cœli regis Britanniæ, fuiſſe exiſtimatur mater Conſtantini magni, inuenit Ieroſolymis ſanctam crucem & clauos. Hiſtoriæ Trip. lib. 2. cap. 18. Alij Helenam Pandochei filiam Drepani in littore Aſiatico Helleſponti, non procul à Nicomedia, & Conſtantij Chlori concubinam fuiſſe ſcribunt, ex qua Conſtantinus νόθος natus ſit.

Ambroſius in funere Theodoſij, Stabulariam hanc primo fuiſſe aſſerunt, ſic cognitam Conſtantio ſeniori, qui poſtea regnum adeptus eſt. Bona ſtabularia quæ tam diligenter præſepe Domini requiſiuit. אלעזר Deus miſerorum.

Heleph, oppidum in tribu Beniamin, Ioſuæ 18. אלף Eleph, mille.

HELI, Sacerdos, ortus ab Ithamar filio Aaronis (teſte Ioſepho lib. 5. cap. vlt. & 1. Paral. 24.) & Iudex populi Iſraël 40. annis, 1. Reg. 1. 2. עלי Eli, opprobrium, ab עלל Alal, vel infans, ab עול Ol.

HELIAM, pater Bethſabeæ, vxoris Vriæ, 2. Reg. 11. אליעם Eliam, Dei mei populus.

HELIAB, filius Iſai primogenitus, frater Dauid Regis, 1. Reg. 16. 17. 2. Paral. 11. אליאב Eliab, Deus meus pater. Alius, nepos Ruben, pater Dathan & Abiron,

Abiron, qui hiatu terræ absorbentur, Numer. 16. Alius, filius Helon, princeps tribus Zabulon in deserto, Num. 1.2.7.

Heliachim, præfectus prætorio regis Ezechiæ, 4. Reg. 18.

HELIACHIM, filius Iosiæ, frater Ioachas & Sedechiæ, alio nomine dictus Ioachim, 4. Regum 23. 1. Paral. 36. אליקים Eliakim, Dei resurrectio.

HELIAS, Propheta, natus in regione Galaad, in oppido Thesbe, vltra Iordanem: Currus Israël & auriga eius, hoc est, præcipuus doctor, cuius consilio, pietate & sapientia gubernabatur Ecclesia Dei & Respublica Israël: circa medium mundi vixit, tempore Iosaphat regis Iuda, & Achab regis Israël, præfuit annos circiter 30. Reuocat in vitam filium viduæ Sareptanæ, 3. Regum 17. Lucæ 4. Trucidat Sacerdotes Baal, 3. Reg. 18. Precibus suis pluuiam à Deo impetrat, 3. Regum 18. Iacobi 5. Denunciat pœnas Ioramo regi Iuda, 2. Paral. 21. Igne cœlitus demisso interficit legatos Ochoziæ, 4. Reg. 1. Luc. 9. Curru igneo in cœlum vehitur, 4. Regum 2. Quod autem Malachias Propheta scribit, Heliam venturum esse ante Christum, id de Iohanne Baptista interpretatur Angelus Gabriel, Lucæ. 1. & Christus Matth. 11. 17. Marc. 9. Luc. 9. Falso igitur ex hoc Malachiæ dicto vulgus opinatur, ipsum Heliam vna cum Iohanne & Enoch; ante extremum diem, rediturum, & Antichristi errores refutaturum esse. אליהו Eliah, Deus meus Iehoua. Sedulius Græcum etymon, ἥλιος deducit. Nam si sermonis Achiui, Vna per accentum mutatur litera, sol est.

Heliasaph, filius Duel, princeps tribus Gad in deserto, Num. 1. 2. 7.

Alius, princeps familiæ Gersonitarum, Num. 3. אליסף Elisaph, Deus auxit. דעואל Deuel, cognoscent Deum.

Helida, filius Dauid regis, 2. Regum 5. אלידע Eliada, Deus nouit.

Heliadat, filius Gasalon, diuisor terræ Canaan, Num. 34. אלידד Eliadad, Deus dilectus. כסלון Cislon, stultus, vel fidus Orionis.

HELIM, sexta mansio Israëlitarum in deserto, vbi erant 12. fontes aquarum, & 70. palmæ, Exod. 15. Num. 33.

Item, fontis nomen in Moabitide, Esa. 15. Ebraicè אלים Elim, fontes.

Heliodorus, missus à Seleuco rege Syriæ, vt thesauros Templi Ierosolymitani diriperet, diuinitus reprimitur flagellis, 2. Macc. 3. 5.

HELIOPOLIS, Ægypti ciuitas, & Nomus, habet Ptolemæo teste gradus long. 62. latitud. 30. Ebraicè אין On, virtus vel dolor, Gen. 41. 46. Ezech. 30. Huic vrbi vicina est Bethsemes.

HELIPHAZ, filius Esau, pater Amalech, à quo Amalechitæ in Idumæa orti sunt, Gen. 36. Huius Heliphazi, nepos fuisse existimatur Heliphaz Themanites in Iob. אליפז Eliphatz, Deus fortis.

Helipheleth, filius Dauidis regis, 2. Regum 5. אליפלט Eliphalet, Deus liberauit.

Helisa, vide Elisa.

HELISÆVS Propheta, qui ecclesiam, studia doctrinæ, & multa consilia politica regum Israël in populo Dei gubernauit annos amplius octoginta, tempore Ioram, Iehu, Ioachas & Ioas regum Israël, & Ioram, Athaliæ, Ioas & Amasiæ regum Iuda. Filius Saphat, ex tribu Manasse, & oppido AbelmeHola oriundus, & ab aratro ad munus propheticum vocatus, 3. Regum 19. fidus & diligens discipulus & successor Eliæ prophetæ, cuius in cœlum ascensuri Spiritum duplicem seu dona ad ecclesiæ & Scholæ in populo Dei gubernationem magno & alacri animo gerendam necessaria petit, 4. Regum 2. Visitat ecclesias & scholas celebriores in Iericho & Bethel, 4. Regum 2. vbi à pueris petulantibus & ingratis derisus, & contumelijs affectus, non deterretur à suo officio, sed bene de republica mereri pergit. Precibus impetrat exercitui Israëlitico pluuiam, 4. Regum 3. Viduæ & orphanis miseri concionatoris à creditoribus vexatis opitulatur lecytho olei perennis, 4. Regum 4. resuscitat filium Sunamitidis 4. Regum 4. Aquas amaras insperso sale salubres reddit in Iericho, 4. Regum 2. qua imagine, radices doctrinæ & virtutis amaras, sed fructus Deo benedicente & sale sapientiæ condiente dulcissimos esse, simul ostendit. Centum Scholasticos in Gilgal tempore famis pascit tenui victu herbarum agrestium & κολοκυνθων, cuius amariciem infusa farina verbi & promissionum diuinarum tollit, 4. Regum 4. Naaman Syrum leprosum mundat, & auarum ac mendacem famulum Giezi eadem plaga punit, 4. Regum 6. Ferrum securis in Iordanem fl. delapsæ, in summa aquæ fluitare facit, 4. Reg. 6. Obsessus ab exercitu regis Syriæ in Dothaim,

im, excubijs Angelorum Seraphim cuſtoditur, 4. Regum 6. & paulò poſt in horrenda fame regi Iſraël in Samaria obſeſſo mirandam liberationem & annonæ vilitatem prædicit, 4. Regum 6. 7. Sunamitidem hoſpitam inſtante alia fame migrare iubet: & Damaſci, mortem regis Benadab & ſucceſsionem Azaëlis prædicit, 4. Regum 8. per diſcipulum vngit Hieu regem Iſraël, 4. Regum 9. Tandem in morbo vaticinatur de victorijs Ioas regis Iſrael, & moritur, 4. Regum 13. vbi cadauer viatoris à latronibus in ſepulchrum eius obiectum reuixit, Syrac. 48. אליש Eliſa, Dei ſalus.

Heliſama, filius Dauidis, 2. Regum 5. אלישמע Deus exaudiuit.

Alius, princeps familiæ Caathitarum, Num. 3.

Alius, Num. 7. vide Eliſama.

Heliſaphan, filius Pharnath, diuiſor terræ, Num. 34. אליצפן Deus ſpeculator. פרנך bos vagus.

Heliſua, filius Dauidis regis, 2. Reg. 5. אלישוע Eliſua, Dei mei orator, vel ſalus.

Helu, proauus Samuelis prophetæ, 1. Reg. 1.

HELIV, filius Barachel Buzites, cuius in Iob cap. 32. 33. 36. mentio fit, exiſtimatur ortus eſſe à Buz, filio Nachor, fratris Abrahæ, Gen. 22. & eundem eſſe ſcribunt vatem illum Balaam, cuius hiſtoria Num. 22. 23. 24. 31. extat. אלוהו Deus meus iſte.

Hellel, pater Abdon Iudicis Iſraël, Iud. 12. הלל hillel, laudauit.

Helmadam, pater Coſam, in genealogia Chriſti, Lucæ 3. à למד Lamad, docuit.

Helmontheblatham, 40. manſio Iſraëlitarum ex Ægypto egredientium, Num. 33. עלמן דבלתימה Almon Diblathaimah, contemtus plagarum ſeu opprobriorum.

Helnathan, anlicus Ioachim regis Iudæ, capit Vriam prophetam, Ierem. 27. idem poſtea ſuo regi, inſidianti vitæ Ieremiæ, contradicit, Ierem. 36. אלנתן Elnathan, Deus dedit.

HELON, ſocer Eſau, Geneſ. 36. Alius, filius Zebulon, Num. 26. In Geneſi nominatur Chelon. אלון quercetum.

Alius, pater Heliab principis in tribu Zabulon, Num. 1. 2. חלון Helon, exercitus.

HELON, ciuitas in tribu Nephtalim, non procul à Iordane, Ioſ. 9. אלון Elon, quercetum.

Alia in tribu Dan, Ioſ. 19. 3. Regum 4. cogita an eadem ſit ciuitas Sacerdotalis in tribu Iuda, Ioſuæ 21. חלן Holon, ab חול Hol, doluit.

HELTECEN, oppidum tribus Iuda, prope Bethlehem, Ioſ. 15. אלתקון Eltekon, Deus reſtituit.

Heltheco, ciuitas Leuitarum, in tribu Dan, Ioſuæ 21, 19. אלתקה Eltheke, à יקה auſcultauit.

HELTHOLAD, oppidum tribus Simeon, inter Lachis & Aſcalonem, Ioſ. 19. 15. אלתולד El Tholad, Deus parens.

Heluidius, Antidicomarianita, refutatur duobus libris à S. Ieronymo.

HEMAN, filius Iohel filij Samuelis prophetæ, ex tribu Leui & familia Caathitarum, præfuit ſcholæ Muſicæ, quam inſtituit Dauid, 1. Paral. 25. 6. Leui filius Caath, huius Iſuar, huius Chore, huius Abiaſaph. Hinc ortus Samuel & Heman, cuius mentio fit Pſal. 87. & 3. Regum 4. vbi inter ſapientiſsimos viros ſuæ ætatis numeratur. Heman, dextra.

Hemona, villa in tribu Beniamin, Ioſ. 18.

Hemiterius, Calaguritanus, martyr, à Prudentio celebratur, Hymno 1. περὶ στεφ.

Hemmeranus, vide ſupra Emeranus.

HEN, Zach. 6. חן Gratia.

HENNADA, ciuitas in tribu Iſaſchar, Ioſ. 19. עין חדה En Haddah, fons lætitiæ.

HENAM, oppidum in finibus Palæſtinæ, verſus ſeptentrionem & ortum, Numer. 34. עינן Enan, fons, ſ. Iordanis.

HENRICVS, ſanctus Imperator Germanus; obijt anno Chriſti 1025. ſingulari pietate & beneficentia fouit eccleſias, fundauit Epiſcopatū Bambergenſem, & monaſterium S. Michaëlis in colle, quem Münchsberg nominant. Sororem elocauit Stephano Vngarorum regi, per quem regnum Vngaricum ad agnitionem Chriſti adduxit, cum coniuge Kunegunda ſepultus eſt Bambergæ in Franconia.

HER, filius Iuda patriarchæ, maritus Thamar, Gen. 38. 46. Num. 26. Ebraicè ער Er, nudus, orbus vel vigilans.

HER, filius Gad, Num. 26. In Geneſi ſcribitur Beri. Ebraicè ערי Eri, nudus.

HER, pater Helmadam, Luc. 3. הר mons.

HERAN, nepos patriarchæ Ephraim, Num. 36. ערן nudus.

Heraclas, hypodidaſcalus Origenis in ſcola Alexādrina, poſtea epiſcopus Alexā-

drinus ante Dionysium, Eusebius lib. 6. cap. 12. 19. Obijt anno Christi 250. lib. 6. cap. 21.

HERACLIDES, Alexandrinus eremita tempore Theodosij primi Imp. Vitas Eremitarum scripsit, editas à Iacobo Fabro Stapulense.

Herbertus, VVormatiensis, primùm cancellarius Ottonis III. Imperatoris, postea episcopus Colonien sis.

Herculanus, episcopus Perusinus, expugnata vrbe, à Gottis interfectus, circa annum CHRISTI 550.

Hered, filius Balæ, nepos Beniamin, Num. 26. ארד Ared, maledicta dominatio. (rad.

Hereth, Ios. 12. In Ebræo est ערד vide Arad.

Herma, Ios. 12. חרמה Hormah, anathema, excisio, vide Hormah.

HERMES, cui salutem precatur Paulus Rom. 16. scribitur autor esse libri, qui appellatur PASTOR (Eusebius lib. 3. cap. 3. Ieronymus in Catalogo) quem Athanasius de Incarnatione verbi: Origenes lib. 1. de princip. cap. 3. Homil. 13. in Ezechielem: Clemens Alexandrinus lib. 8. Stromat. & alij, velut vtilem librum laudant, & qui in Græcis quibusdam ecclesijs publicè legi solitus est. Apparet autem, ad imitationem visionum Danielis & Apocalypseos Iohannis scriptum esse. Quinq; enim visiones recitat, in quibus Ecclesia, specie mulieris, eum ad agnitionē peccati, ad pœnitentiam & puritatem vitę hortatur, & de ædificatione Turris ecclesię per ministros & mirāda defensione aduersus bestiam huius mundi erudit & consolatur. In quinta visione filius DEI habitu pastorali apparens, duodecim mandata dat de præcipuarum virtutum officijs, de fide in vnum Deum, de innocentia vitæ, de veritate, pudicitia, mansuetudine, Iustitia, timore Dei, abstinentia, fide non dubitante, cauenda tristitia, spiritu terrestri & cupiditatibus prauis. Deinde decem similitudinibus à peregrinatione, viti & vlmo, arboribus aridis, & viridibus, cultura vineæ, pastore deliciarum & pœnarum, virgis salicum, ædificatione turris ex lapidibus duodecim montium, &c. præcepta vitæ piè & sanctè instituendæ, & doctrinam de ecclesia & prę̄mijs piorum ac pœnis improborum adumbrat. Hæc totius libri summa est. Visione II. citat ex libro Heldad & Medad, qui in deserto Num. 11. prophetarunt. Prope est Dominus conuertentibus se.

HERMES, Trismegistus, Isidis & Osiridis consiliarius & legatus, quem Plato in Phædro Theut nominat, auus Mercurij Trismegisti, cuius Pymander & Asclepius latinè excusi extant.

Hermogenes, amicus inconstans in rebus aduersis, deserit Paulum captiuum, 2. Timoth. 1.

Hermogeniani, in Africa Sabellij hæresin sparserunt, & simul docuerunt, materiam mundi Deo coæternam fuisse. quod cùm ex Stoicorum Philosophia sumtum esset, Tertullianus refutans Hermogenem, scribit, Philosophos hæreticorum patriarchas esse. Vixit circa annum Christi 200.

HERMOLAVS, præceptor S. Pantaleonis, & Hermippus ac Hermocrates ipsius fratres, Nicomediæ martyres Christi fuerunt sub Maximiano Imp.

HERMON, iuga montium Libani, à Tyro & Sidone vsq; ad fontes Iordanis, & vlterius ad grad. long. 67. 33. lat. 33. 20. porrecta, & inde versus meridiem reflexa terram Basan, à Cœlesyria & Ammonitide dirimunt. Ios. 11. 12. Psal. 42. rectè distinguenda est sententia: Propterea memor ero tui, de terra Iordanis & Hermonijm, à monte modico. Significat enim se habitantem in monte modico, Sion, in terra Palæstina (quæ irrigabatur à Iordane, & cingebatur ampliss. & altiss. montibus Hermon, & sedes erat veræ ecclesiæ Dei) memorem fore Domini Dei isthic patefacti. Amorræi nominant eos montes Sanir, teste Mose, Deuteron. 3. Est etiam *mons Hermon* in finibus Isaschar, ad cuius radices Naim oppidum situm est, long. 66. 30. lat. 32. 30. חרמון Hermon, à חרם Haram, deleuit, excidit, exterminauit. Scribunt enim Cain excommunicatum ædificasse ciuitatem in Libano. vnde fortasis pars montis nomen accepit.

HERODES MAGNVS, rex Iudææ, à Senatu Romano electus, anno ante natum Christum 28. fuit filius Antipatri Ascalonitæ Idumæi, quem Iulius Cæsar, confecto bello Alexandrino, Iudææ præfecit. Huius Herodis temporibus CHRISTVS conceptus & natus est, Matth. 2. Luc. 1. Herodis filius fuit HERODES ANTIPAS TETRARCHA Galilææ, qui Iohannem Baptistam decollauit, Matth. 14. Marc. 6. Luc. 3. 9. 13. Actor. 13. & Christum à Pilato ad se missum contumelioſè dimittit, Lucæ 23. Huius historiam à Iosepho lib. 18. cap. 9. 10. 14. prolixè expositam, breuiter his verbis quidam excerpsit. Herodes

rodes Antipas, Tetrarcha in teſtamento patris factus, Galilæam accepit, & Peræam, quæ eſt regiuncula fertiliſsima trans Iordanem, inter duos lacus, Tiberiadis & Aſphaltiten. Sed non contentus hoc munere patris, fiducia prioris teſtamenti, cum fratre Archelao Romæ coram Auguſto de regni poſſeſsione contendere auſus, aliud nihil impetrauit, quàm ſuam ſibi à patre legatam Tetrarchiam confirmari. Coniugem habuit primùm Aretæ regis Arabum filiam, annos amplius quindecim. Sed poſtea euocatus Romam, cùm in tranſitu ad fratrem diuertiſſet Philippum Tetrarcham, captus amore Herodiadis, filiæ fratris ſui Ariſtobuli, cum illa nuptias paciſcitur, promittens ſe repudiaturum Arabicam mulierem. Reuerſus igitur ex Italia, Herodiadem cum filia Salome à fratre abducit, qua iniuria offenſa Aretæ filia, clam ad patrem in Arabiam aufugit, vnde poſtea luctuoſum bellum exortum eſt. Nam Aretas iniuſtum diuortium filiæ vindicaturus, maximum exercitum contra Herodem miſit, à quo commiſſo prælio, Herodis copiæ ingentes cæſæ ſunt. Hic Herodes Antipa etiam Iohannem Baptiſtam in vinculis aliquandiu habuit, in oppido munitiſsimo Macherunte, ſito in finibus Perææ & Arabiæ, iuxta Aſphaltiten lacum, eò quod nefarium hoc connubium cum fratris coniuge palàm reprehenderat Iohannes. Tandem adultera Herodias arte perfecit, vt ſanctiſsimus vir capite truncaretur. Idem Herodes inſidijs opprimere voluit Chriſtum quoq; in Galilæa docentem, & poſtea miſſum captum à Pilato, cum contumelia à ſe dimiſit, cùm noluiſſet Chriſtus ipſo petente & expectante ſignum aliquod edere. Tandem verò hic interfector Baptiſtæ, & ſubſannator Chriſti, à Caio Caligula, propter ſuſpicionem initi fœderis cum rege Parthorum, ad exilium perpetuum deportari Lugdunum in Galliam iuſſus eſt, cuius quidem exilij comitem habuit Herodiadem deſertricem mariti. Hanc pœnam ambo meruerunt, eò quod inceſtis nuptijs commixti, deque illius peccati magnitudine admoniti, innocentiſsimum virum Iohannem Baptiſtam iniquo prætextu religionis iuriſiurandi interfecerunt. Secuta eſt igitur hæc calamitas decennio ferè poſt obtruncatum Iohannem, anno octauo, poſtquam Ieſum Chriſtum vinctum ad ſe miſſum per ludibrium veſte ſplendida donatum, vt homi-

nem fatuum, rurſus à ſe abegit Herodes.

Alius eſt *Herodes*, filius Ariſtobuli, nepos Herodis primi, qui poſt Herodem Antipam, relegatum in Galliam, non modò Galilææ tetrarcha, verùm etiam rex Iudææ à Claudio factus eſt, & Iacobum Apoſtolum capite truncauit, Act. 12.

Antipater Idumæus

HERODES MAGNVS,
qui trucidat infantes, Matth. 2. Luc. 1.
Huius filij

Archelaus ethnarcha Iudææ, Matth. 2.	*Herodes Antipas tetrarcha Galilææ, Luc. 23. 13. 9. 2. Marc. 6.*	*Philippus, Lucæ 3. Matth. 14.*	*Ariſtobulus à patre interfectus*

HERODES *Agrippa, rex Iudææ, qui S. Iacobum maiorem decollauit, Actor. 12.*

AGRIPPA *posterior rex Chalcidis, Act. 25. 26.*	*Bernice, Act. 25. 26.*	*Druſilla, Act. 24.*

Ἡρῳδιὰς, vel ab Ebræo הרה ריש conceptionem ſuam triturans: nam aliquot filios interfecit: vel à Græco ἥρως, vir aëreus, cœleſtis, diuinus, ab ἥρα, vel ab Ebræo הר virtute, ſapientia & dignitate conſpicuus inſtar montis.

HERODIAS, neptis Herodis primi, ex filio Ariſtobulo, nupta fuit primùm Philippo patruo. Ab hoc abduxit eam frater Philippi, Herodes Antipas. Quod ſcelus cum accuſaret Iohannes Baptiſta, fraude & violentia Herodis interfectus eſt, Marci 6. Matthæi 14.

Herodiani, Matth. 22. addicti Herodi, diſputantes Herodi potius eſſe præſtandam obedientiam quàm Romanis.

Herodion, cognatus S. Pauli, Romæ doctrinam Chriſti amplexus eſt, Rom. 16.

Heſer, 3. Reg. 9. In Ebræo eſt חצר Hazor, vide ſupra Aſor.

Heſſoal, vrbs in tribu Dan, Ioſ. 15. 18. Iud. 13. 18. אשתאול Eſthaol, poſtulabo.

HESTER, Iudæa, ex tribu Beniamin, cuius parentes tranſlati erant in Babylonem cum rege Iechonia, alio nomine dicta Hadaſſa, coniunx Aſſueri, quem Dariũ Hyſtaſpis regem Perſarum quidam fuiſſe dicunt. Metaſthenes & Philo, Darij Medi filium faciũt. Ieronymus Tom. III. fol. 9. 10. D. A. Herodotus lib. 3. pag. 102. ſcribit Dari-

Darium duas vxores habuisse, Atossam & Artistonam. Atossæ nomen congruit cum Hadassa. הדסה HadasaH, à חסד Hasad, myrtus vel olea. אסתר Esther, à סתר abscondita.

HESICHIVS, Nazianzeni discipulus, cuius in Leuiticum commentarij extant.

Hesichius, episcopus Ægyptius, martyr sub Diocletiano, Euseb. lib. 8. cap. 14.

HETHÆI, sic dicti à filio Chanaan, Genes. 10. tenuerunt Hebron & vicina loca, vide supra Ethiæi חת Heth, pauor, terror.

Heuæus, vide supra Euæus.

Hezriel, filius Galaad, Ios. 17. vide Asriel.

HIEBVSÆVS, filius Canaan, nepos Cham, Gen. 10. 15. tenuit Ierosolymam & Gabaa, Ios. 3. 9. 11. 15. Iud. 1. 19. 2. Reg. 5. 1. Paral. 11. Deut. 7. Zach. 9. 3. Reg. 9. Ebraicè יבוסי Iebusi, conculcator, contemtor, בוס.

Hiedelias, dux in aula regis Sedechiæ, Ieremiæ 38. גדליה Gedeliah, magnus Dominus.

Hiedor, vrbs in tribu Dan, Ios. 15. גדור Gedor, sepes.

Hieracitæ, à quodam Hierace, in Ægypto, orti, negant resurrectionem corporum, improbant coniugia, negant infantes esse hæredes vitæ æternæ, vide Epiphan. pag. 303. *Hierax*, vixit circa annum Christi 300.

Hieremel, oppidum in tribu Iuda, 1. Regum 27. 30. ירחמאל IeraHmeel, misericordia Dei.

HIERAPOLIS, vrbs Asiæ minoris, vbi Typhon ardens sepultus ferebatur in finibus Lydiæ & Phrygiæ maioris sita, non procul à Laodicea. Habet grad. long. 60. lat. 38. Fit eius mentio Colos. 4.

Hiercon, in tribu Dan, Ios. 19. מי הירקון Me Iarkon, aquæ olerum.

HIEREMIAS, Propheta, filius Helchiæ (quem existimant summum sacerdotem fuisse, cuius 4. Reg. 22. 2. Paral. 34. 35. mentio fit) concionatus est Ierosolymis annos 40. ab anno 13. Iosiæ, vsq; ad excidium Ierosolymæ. Maxima autem pars concionum Ieremiæ consumitur in accusatione Peccatorum, & in primis idolatriæ & libidinum, & contemtus ministerij ac verbi diuini: & in prædictione horribilium pœnarum & excidij vrbis ac regni Iudaici, Quarum comminatione ad pœnitentiam serio agendam, populum adhortatur. Miscet etiam alicubi doctrinam Euangelij propriam, de persona & beneficijs & regno Christi, de iustitia fidei, de discrimine veteris & noui Testamenti, cap. 23. 30. 31. 33. Ac citantur Ieremiæ conciones Matth. 2. Dan. 9. Ebræ. 8. 2. Macc. 2. 15. 4. Esd. 2. Apparet autem conciones Ieremiæ, non eo ordine, quo nunc conscriptæ extant, habitas, sed sine certa temporis ratione ὕστερον πρότερον congestas esse. Itaq; breui tabella eas Ieremiæ conciones, quibus temporis notatio addita est, in ordinem redigam.

Anno mundi	*Iosiæ regis Iudæ.*	
3324	13	*Ieremias diuinitus ad functionem Propheticam vocatur, cap. 1. & idolatriam ac catera peccata populi grauissimè taxans, excidium ipsi comminatur, cap. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. & deinceps vsq; ad cap. 20.*
3342		IOACHIM *rex Iuda.*
	1	*Ieremias prædicens templum & vrbem Ierosolymam, sicut Silo euersum vri, capitur à sacerdotibus, & rursum dimittitur, cap. 26.*
	2	*Regi Ioachim de officio Regis concionatur, & sepulturam Asini denunciat, cap. 22. 36.*
	3	*Exemplo Rechabitarum seruantium mandata Ionadab, inuitat Iudæos ad obedientiam* DEO *præstandam, cap. 35.*
3345	4	*Prædicit exilium 70. annorum, cap. 25. & dictat scribæ suo, Baruch, volumen comminationum, cap. 36. 45. Quod sequenti anno publicè prælegitur, & postea discerptum à rege comburitur, cap. 36. Prædicit cladem Aegypti, & excidium Moab, Ammon, & vicinarum gentium, cap. 46. 48. 49.*
3353		IECHONIAS *rex Iudæ, cum magna parte populi dedidit se regi Babylonico, & in voluntarium exilium migrat. Hos consolatur & confirmat Ieremias scripta epistola in Babylonem, cap. 29. & reductionem eorum ac liberationem prædicit, cap. 24.*
3353		SEDECHIAS *patruus Iechoniæ rex Iudæ, cap. 37.*
		Ieremias Hananiam pseudoprophetam refutat, cap. 27.
		Eodem tempore prædicit Elamitis seu Persis excidium, cap. 49. & emittit catenas ad vicinos reges, & iubet eos seruire Nabuchodonosor regi Ba-

		gi Babylonis cap. 27. In cuius, capitis initio nomen Ioachim perperam pro Sedechia positum est, de quo vide Ieronymum.
3362	*9*	*Mense decimo Ierosolyma obsidetur à Nabuchodonosor, cap. 39.*
3363	*10*	*Cùm vrbs Ierosolyma obsidione cincta esset, Ieremias prædicit vrbem & regem Sedechiam captum iri, cap. 21.34.37. & tamen illis ipsis diebus Ieremias emit agrum in Anathot, vt ostenderet Deum mirabiliter politiam illam post annos 70. instauraturum esse (cap. 32.) & regnum Christi in restituta politia incoandum prædicit, cap. 33. Postea in carcerem conjicitur, in quo vsq; ad vrbem captam desidet, cap. 37.38.39.40.*
3364	*11*	*Mense quarto Ierosolyma à Nabuchodonosor capitur, Sedechias ex fuga retractus priuatur oculis, & Babylonem mittitur, cap. 39.52.*

Palæstinæ præfectum constituit rex Babylonis, Godoliam filium Aicham, qui amanter Ieremiam complectitur, cap. 40. Godoliam paulò pòst interficit Hismaël, cap. 41. Quo pulso, Iohannan filius Carea reliquias populi Iudaici, vna cum Ieremia inuito, & migrationem dissuadente, in Ægyptum abducit, cap. 42. 43. 44. Vbi Ieremiam alij ab Aprye rege Ægypti (cuius in fine capitis 44. & lib. 2. Herodoti fit mentio) interfectum, alij à populo Iudaico lapidibus esse obrutum scribunt. Ebraicè ירמיהו Ieremiah, excelsus Domini. In titulo Psalmi 136. Ieremiæ nomen in Ebræo non extat.

Hieremiel, accipit mandata à rege Ioachim de capiendo Ieremia propheta, Ier. 36.

Hieremiel, nomen Archangeli, 4. Esd. 4. ירחמאל IeraHmeel, misericors Deus.

Hierias, custos portæ Ierosolymorum, tempore obsidionis, capit Ieremiam Prophetam egressurum ex vrbe, Ierem. 37. יראיה Ieriah, Timor Domini.

HIERICHO, vrbs tribus Beniamin, Ios. 18. in amœnissimo & fertilissimo campo, montibus vndiq; circumdato, velut in theatro sita, & hortis balsami & palmetis nobilissimis, apud Plinium etiam lib. 13. cap. 4. lib. 5. cap. 14. & Galenum lib. 2. de facult. aliment. & Strabonem & alios celebrata. Vnde & ciuitas palmarum, Deut. 34. Iud. 1. 3. & alibi vocatur. distat à Iordane sesquimiliari, à Ierosolymis quatuor miliaribus Germanicis, capitur à Iosua, & solo æquatur, Ios. 2. 6. Ebræ. 11. instauratur ab Ahiel, qui ante absolutam ædificationem omnibus liberis priuatur, 3. Reg. 16. vt prædictum erat Ios. 6. Fuit aliquandiu sedes scholæ Eliæi, 4. Regum 2. & domicilium Zachæi publicani ad Deum conuersi, & Christum conuiuio excipientis, Lucæ 19. Inde egressus Christus Bartimæum cœcum sanat, Marc. 10. & alijs duob. cœcis visum restituit, Matt. 20.

DESERTVM inter IERICHO & Ierosolyma, asperum montibus & syluis, propter angustias & fauces viarum latronibus aliquando infestum fuit, quò Christus in parabola de Samaritano Luc. 10. alludit. Per hoc desertum fugit Dauid, 2. Reg. 15. 17. & capta Ierosolyma rex Sedechias fugiens, capitur Ierem. 39. 52. Idem desertum, longo tractu per tribum Iuda vsq; ad Engaddi, inhabitarunt Esseni, spectatæ virtutis, cõtinentiæ & sanctitatis homines, apud quos Iohannes Baptista educatus vixisse vsq; ad tempº manifestationis suæ existi matur, Luc. 1. Ibidem ministerium docendi suum inchoauit, & in vicinia ad Iordanẽ baptizauit, Matth. 3. Christus etiam ieiunium 40. dierum in hoc deserto, conscijs forte Essenis, testib. ἀξιοπίστοις, peregisse putatur, Matth. 4. Fit præterea mentio vrbis Iericho Numer. 22. 26. 31. 33. Deut. 1. 2. Reg. 10. 17. 4. Regum 5. Nehem. 3. &c. Ebraicè ירחו IERICHO, vel à ירח Iarah, Luna, Luneburg, vel à ריח Riah, odoratus est, à fragrantia balsami, quod ibi maximà fertilitate nascitur, cuius descriptionem & culturam apud Plinium lib. 12. cap. 25. & Breidenbachium in descriptione Palæstinæ ante 80. annos primum ab ipso perlustratæ, studiosi legant. Rosæ Iericho fit mentio Eccles. 26. quam Dioscorides lib. 1. cap. 14. & Virgilius in Eclogis, Amomum vocant, teste Cordo.

HIERIMOTH, ciuitas sacerdotalis in tribu Iuda, prope Lachis, Ios. 21. 15. cuius regem Pharam Iosua strangulauit, Ios. 10. 2. Esd. 11.

Hierimoth, filius Dauidis, socer regis Roboam, 2. Paral. 11. Alius, Leuita, Diaconus templi sub rege Ezechia, 2. Par. 31. ירמות Iarmuth, doctrina mortis.

Hierius, doctor ecclesiæ Alexandrinæ, Euseb. lib. 7. cap. vlt.

Hierobaal, cognomen Gedeon, Iud. 6. 7. 1. Regum 11. ירבעל Ierubaal, litiget seu vlciscatur se Baal, à רוב.

Hiero-

Hieroboam, filius Nabath, de tribu Ephraim, rex decem tribuum post Salomonem, 3. Regum 11. 12. ירבעם Ieroboam, diiudicans populum.

Alius, filius Ioas, decimus tertius rex Israël, fortunatus & florens, qui veteres limites regni vsq; ad Damascum restituit, 4. Reg. 14. Ose. 1. Amos 17.

Alius pater Helcanæ, auus Samuelis prophetæ, 1. Regum 1. ירחם IeroHam, misericors.

HIERONYMVS, Ebræo simul, & Graio, Latioq; venustus Eloquio, morum exemplar, mundiq; magister: natus est Stridone, oppido sito in finibus Dalmatiæ & Pannoniæ, postea euersò à Gothis. Patris nomen fuit Eusebius. adolescens à parentibus discendi causa Romam missus est, vbi Donatum & Victorinum rhetorem audiuit, & aliquandiu Damasi Papæ scriba fuit. postea vt linguas & doctrinam ecclesiæ cognosceret, & cum præcipuis ecclesiæ doctoribus colloqui, & viuas audire & reddere voces posset, magnam partem Europæ & Asiæ peragrauit. Gregorium Nazianzenum in Cappadocia, Epiphanium in insula Cypro, Didymum Alexandriæ in Ægypto adiuit. Linguæ Ebrææ cognitionem tanta auiditate & ardore expetijt, vt noctu Iudæum Barrabanum discendi causa conueniret. Sic enim ipse scribit ad Pammachium, Tom. III. pag. 86. Tandem in Iudæa sedem vitæ sibi delegit in agro oppidi Bethlehem, in quo Christus natus erat, vbi interpretationes Prophetarum, epistolas, & alia opera in nouem tomos ab Erasmo digesta, & eruditissimis censuris & scholijs illustrata scripsit, quibus quotidie fruimur. Scribunt cum obijsse anno Christi 420. anno ætatis 91. Pingitur Galero Cardinalitio, sed certum est, illa ætate, dignitatem Cardin. nondum notam fuisse. Additur Leo, cuius plantam sentibus læsam sanauerit Ieronymus. Eam narrationem legat qui volet, in fine secundi Tomi operum Ieronymi.

HIERVSALEM, gloriosa ciuitas Dei, sedes & arx ecclesiæ ac regni Iudaici præcipua multis seculis, & ecclesiarum ex gentibus collectarum metropolis, longè clarissima vrbium orientis, in tribu Beniamin, ad grad. long. 66. lat. 32. in supinis montium iugis condita, & vndiq; montibus cincta fuit, ad quem situm alludunt Psalmi 87. Fundamenta eius in montibus sanctis. & 125. Qui confidunt in Domino tanquam mons Sion non commouebuntur. Montes in circuitu Ierusalem, ita Dominus est in circuitu populi sui. Meridionale .n. latus vrbis, figuræ propemodum quadratæ, SION mons arduus & præruptus, arce Dauidis & sepultura regum insignis, instar semicirculi à fonte Siloë ad radices montis Sion versus ortum scaturiente, vsq; ad fontem Gihon ad occasum porrectus claudit. In media verò vrbe septentrionem versus mons MORIA seu domus Domini exurgit, in quo Abraham filium Isaac olim immolare iussus est, Gen. 22. & templum Salomonis postea extructum est, 2. Paral. 3. ad quod in sublime ascendendum fuisse etiam Euangelica historia Luc. 18. Act. 3. & Micheas cap. 4. testatur, & ad hos duos montes respicit Psalm. 122. Leuaui oculos meos ad montes, vnde venit auxilium mihi, Auxilium meum à Domino, &c. Orientem versus, tortens Cedron per vallem Iosaphat inter vrbem & montem Oliueti defluit, ac inde in amœnissimam vallem Gehennon ad meridiem monti Sion adiacentem defertur. Montis Oliueti, ex quo Christus in cœlos ascendit, Zach. 14. Actor. 1. & in historia ingressus in vrbem Ierosolymam, Matth. 21. Marc. 11. 13. Luc. 19. 21. Iohan. 8. & alibi mentio fit. Ab Occidente, contigua monti Moriæ Acra, vrbem muniuit, in cuius rupe Turris Ophel celsissima & munitissima (2. Paral. 33. 27. Nehem. 3. Mich. 4.) erecta fuit, ex qua sereno cœlo, trans Iordanem & Iericho, ad montes Trachonitidis prospectus patebat. Inter hanc Acram & montem Sion, vallis profunda interiecta fuit, quæ boreale latus montis Sion ambiens, & montem Moria ac reliquam vrbem à monte Sion & ciuitate Dauid, alta voragine distermiNans, vsq; ad torrentem Cedron versus orientem porrigebatur.

PORTÆ vrbis Ierosolymæ celebriores versus orientalem plagam ad torrentem Cedron fuerunt: *Porta vallis*, qua in vallem Iosaphat & montem Oliueti exibatur, cui vicina fuit *Porta Gregis*, Nehem. 3. 12. 2. Quam ingressis, ad sinistram, domus & piscina *probatica* (Iohan. 5.) asseruandis & lauandis ouibus ad sacrificia destinatis, à Salomone facta, occurrebat. Porta FONTIS, Nehem. 2. 3. inter cliuum montis Moria, cui Palatium Salomonis insistebat, & montis Sion angulum orientalem sita fuit, per quam Christus die Palmarum vrbem inuectus esse creditur, propehanc

pe hanc fons SILOE ad radices montis Sion ſcaturiens piſcinam efficit, cuius Iohan. 9. Chriſtus meminit, & Turris Siloam, Luc. 13. Nehem. 3. Ab hac porta per gradus in ciuitatem Dauid & arcem Sion aſcendendum fuit, Nehem. 3. vt Pragæ ex inferiori parua vrbe per gradus in arcem aſcenditur. Fuerunt etiam orientales, *Porta, aquarum*, prope quam Eſdras legem Populo prælegit (Nehem. 8. 12. 3.) & porta *equorum*, Ierem. 31. Nehem. 3. & *Aurea*, atrio templi contigua.

Porta Dauid, ad angulum montis Sion occidentalem, in profunda illa valle, cuius antea memini, ſita fuit: qua in agrum fullonis (Eſa. 7. 4. Regum 18.) ad ſiniſtram montis & fontis Gihon (2. Paral. 32. 33. 3. Reg. 1.) & per clauſtra montium Bethſuræ in vallem Raphaim, & inde in Hebron, Gazam & Ægyptum iter erat. Eadem vel vicina fuit *Piſcium porta*, quæ 2. Paral. 33. Nehem. 3. 12. nominatur. Hanc in latere vrbis occidentali ſequitur *Porta vetus ſeu antiqua* (Zach. 14. Nehem. 12.) & *Iudicialis*, Nehem. 3. extra quam, Chriſtus in monte Golgatha crucifixus eſt verſus occidentem, qua in Silo, quod nunc ad S. Samuelem vocatur, & in Gabaon itur. *Porta Ephraim* (4. Reg. 14. Nehem. 12.) ab occaſu verſus boream declinans, in Samariam ducit, nunc S. Stephani appellatur. Hanc intra vrbem, verſus curiam, *Porta negociatorum* in ſecundo muro & *porta cuſtodiæ ſeu carceris*, in tertio ſequuntur. Reliquæ ſunt in boreali latere, *porta Beniamin*, qua in Anathot itur, & *porta Anguli* verſus ſeptentrionem & ortum, 4. Reg. 14. Zach. 14. Ierem. 13. *Porta Sterquilinij*, Nehem. 12. 3. 2. inter turrim Hananeel (Ierem. 31. Zacha. 14. Nehem. 3.) & Haneam & inter portas vallis & Gregis torrenti Cedron impoſita fuit. Integra autem deſcriptio vrbis & munitionum quales paulò ante extremum excidiuum fuerunt, apud Ioſephum lib. 6. de bello Iudaico cap. 6. extat. Qui lib. 1. & 7. ἀςχαιολ. nomen vrbis tempore Abrahæ SALEM (Geneſ. 14. Pſal. 76. Ebr. 5.) & Solyma fuiſſe oſtendit. deinde Iebus appellatam, Ioſ. 18. Iudic. 19. poſtea expugnatam armis Dauidis, Iebuſalem, & per antiſtœchon Ieruſalem dictam eſſe ſcribit. vel ex Græco & Ebræo compoſitum eſt, ἱερὰ σαλὴμ. Ebraicè ירושלם Ieruſalem, doctrina pacis, à radice ירה Iarah, docuit: vel viſio pacis, à ראה Raah, & שלם Salem, Dualis numeri eſt, vt ſignificetur duplex Ieroſolyma, cœleſtis & terrena, Galat. 4.

Hieruſa, mater Iothan regis Iuda, vxor Azariæ, 4. Reg. 15. 2. Paral. 27. ירושה Ieruſa, pauper.

Huethran, filius Diſan, nepos Seir, Geneſ. 36. יתרן Ithran, abundans, dignus laude.

HIEV, Propheta, comminatur pœnas Baaſa regi Iſraël, ideoq; ab eodem interficitur, 3. Reg. 16.

HIEV, decimus rex Iſraël, 28. annis, qui iuſſu Dei, Ioram filium Achab & Iezabel, & totam domum Achab deleuit, 4. Reg. 9. 10. 3. Reg. 19. 2. Paral. 22. ſed tamen impios cultus à Ieroboam inſtitutos fouit. Ideo Deus Oſe. 1. minatur, ſe ſanguinem Iezraël ſuper domum Hieu viſitaturum eſſe.

Hiezelia, 2. Paral. 26. vide Iezelia.

Higinus, epiſcopus Romanus, anno 140. poſt Chriſtum.

HILARIVS, primum Diaconus eccleſiæ Romanæ, poſtea epiſcopus Pictauorum in Aquitania, vixit tempore Conſtantij, & Iuliani, & Valentiniani Imp. Obijt anno Chriſti 372. Idibus Ianuarij. Cum factionis Arianorum & nominatim Saturnini Arelatenſis epiſcopi, in Phrygiam relegatus eſſet, accuratiſsimè ſcripſit DVODECIM LIBROS de Trinitate, quorum argumenta breuiter aſſcribam. Primo, occaſionem ſcribendi, & argumenta duodecim librorum recenſet. II. Teſtimonium noſtri Baptiſmi de tribus perſonis, & ſingularum perſonarum deſcriptiones illuſtrat. III. Explicat dictum, Ego in Patre ſum, & Pater in me. IIII. Summam doctrinę Arianorum de filio Dei exponit, & ex Geneſi, Exod. 3. Deut. 32. Pſal. 44. Eſai. 43. 45. probat duas diſtinctas eſſe perſonas diuinas, Patrem & filium. V. Ex ijſdem teſtimonijs probat, filium Dei eſſe verum Deum. VI. Symbolum fidei Arianorum impiè & ſophiſticè ſcriptum euoluit. Et filium Dei, non adoptione, ſed verè & natura filium Dei eſſe demonſtrat. VII. Ex teſtimonijs Euangeliſtarum, & præcipuè Iohan. 15. 10. 14. filium Dei verè & natura Deum eſſe demonſtrat. VIII. Indifferentem & vnam eſſe naturam Patris & filij oſtendit. IX. Teſtimonia ſcripturæ, quæ ab Arianis orthodoxæ ſententiæ opponebantur, explicare incipit, oſtendens primùm, ex quibus fontibus Arianorum deprauationes naſcantur. deinde natiuam quatuor ſcripturæ locorum (Matth. 19. Iohan. 17. 14. Marc. 13.) ſententiam prolixè enarrat. X. Tractat dicta de doloribus

bus Christi in passione, quibus diuinitatem ipsius Ariani oppugnabant. XI. Explicat duo dicta de Christo resuscitato, Iohan. 20. Ascendo ad Deum meum, & ad Deum vestrum, 1. Corinth. 15. Filius subijcietur patri. XII. Tractat sententiam Prouerb. 8. & filium Dei non esse creaturam demonstrat. Extant & alia Hilarij scripta, vt LIBER DE SYNODIS, in quibus Arij dogmà damnatum est. Quem librum D. Ieronymus narrat se sua manu ei, cum apud Treuiros esset, descripsisse. Item cõmentarij in Psalmos, & mutili ad Constantium libri. Ieronymus contra Luciferianos, nominat Hilarium tubam mundi, Deucalionem orbis & Romanæ eloquentiæ Rhodanum. Fortunatus.

Eloquij currente rota penetrauit ad Indos,
Ingeniumq́ potens vltima Thyle colit.
Sol radio, hic verbo generalia lumina fundunt:
Montibus ille diem, mentibus iste fidem.
Thrax, Italus, Scytha, Persa, Indus, Geta, Daca, Bri-
Huius in eloquio spem bibit, arma capit. (tannus,

De exilio Hilarij plura vide apud Sulpitium Seuerum lib. 2.

Hilarius, episcopus Aquileiensis, martyr.

Alius, episcopus Arelatensis, qui vitam S. Honorati scripsit, obijt A. C. 456.

HILARION, eremita, tempore Constantij Imp. vitam monasticam in Syria primus excitauit. Natus est in Palæstina prope Gazam, fuit discipulus S. Antonij. Tandem anno ætatis 80. mortuus est in Cypro. Huius Hilarionis vitam diligenter & prolixè describit S. Ieronymus.

Hildegardis, magistra collegij virginum prope Bingen apud Rhenum, singulari pietate, doctrina, & dono prædicendi futura, claruit circa annum Christi 1150. tempore Bernardi. Alia, coniunx Caroli magni, filia Hildebrandi Sueuorum ducis, condidit monasterium Campidunense in Sueuia, anno Christi 777-783.

HILDEGRINVS, primus episcopus ecclesiæ in Salingstede, seu Osteruuic, à Carolo magno fundatæ, circa annum Christi 780. cuius sedes post 40. annos, sub Ludoico pio, Halberstadium translata est, vbi obijt anno Christi 827. 19. Iunij, cum 47. annos ecclesiæ illi præfuisset.

Hin, mensura Ebraica, continens duodecim sextarios, seu oua 72.

HIPPOLYTVS, præfectus vrbis sub Decio Imp. cuius iussu S. Laurentium in vincula conijciens ad fidem Christi ab eo conuersus est, & postea iussu Decij ab equis, quorum collo pedes Hippolyti alligabantur, discerptus est, 13. Augusti. Sed Prudentius Hymno 11. circ. hoc martyrium ad Hippolytum episcopum Ostiensem transfert, qui Decij iussu Ostiæ ab equis effrenibus est discerptus.

Affirmant dicier Hippolytum:

Ergo sit Hippolytus, quatiat turbetq́, tugulet,
Intereatq́, feris dilaceratus equis.
Vltima vox audita senis venerabilis hæc est:
Hi rapiant artus, tu rape Christi animam.

Alius, Origenis temporibus floruit, quem Ieronymus in catalogo celebrat. Huius de consummatione mundi, & Antichristo oratio extat.

Hiram, dux Idumææ, Gen. 36.

עירם Iram, ciuitas excelsa.

Hiram, hospes Iudæ Patriarchæ, in oppido Odollam, Gen. 38. חירה Hirah, iracundus.

Alius, consiliarius intimus regis Dauid, 2. Regum 20. עירא Ira, ciuitas speciosa.

Alius, rex Gazer, Ios. 10.

חורם Horam, sagittarius.

HIRAM, rex Tyri, amicus Dauidis & Salomonis, 3. Reg. 5. 2. Reg. 5. adiuuat ædificationem templi, 3. Reg. 9. 2. Paral. 2.

חירם Hiram, viuens excelse.

HISMAEL, filius Abrahæ ex concubina Agar, Genes. 17. Circumciditur, Genes. 17. Obijt anno vitæ 137. post mortem Abrahæ 50. anno Iacobi 64. Huius posteritas, quæ Arabiam & totum littus à mari Indico vsq; ad mare rubrum occupauit, recensetur Genes. 25. שמעו exaudiuit Dominus.

Alius, filius Nathaniæ, dux Iudaicus, interficit Godoliam, Ierem. 40. 41. 4. Reg. 25.

HISPANIA, vltima regio Europæ versus occasum, ab Africa freto Herculeo, à Gallia Pyreneis montibus seiungitur. Prouincias præcipuas Ptolemæi tempore habuit Beticam, Lusitaniam, Tarraconensem. In hanc se profecturum esse Paulus scribit, Rom. 15. Itaque coniectant aliqui, Paulum ex carcere, Roma dimissum, in Hispania aliquandiu prædicasse, ac postea reuersum à Nerone decollatum esse, & ad confirmationem huius coniecturæ vsurpant narrationem Pauli, 2. Timoth. 4. Ereptus sui ex ore leonis. &c.

HISTEMO, oppidum tribus Iuda, Ios. 15. 21.

אשתמה Esthemo, exhilarabo me.

Histob, 2. Reg. 10. apparet Syrorum partem esse. איש טוב Isch tob, vir bonus.

HOBAB

HOBA, oppidum Syriæ, vicinum vrbi Damasco, Gen. 14. חבה debitor.

Hodsi, terram Hodsi, 2. Reg. 24. apparet esse in regione Gaulonite vel Gessuri. חדשי HodSi, nouus.

HOLOFERNES, summus dux regis Nabuchodonosor, Iudith 2. חולפרנסא Holopharnasa, prophanus dux seu gubernator, Nam Hol prophanum significat. Est enim Holofernes imago omnium Principum, hostium & persecutorum Ecclesiæ, quibus repressis, Ecclesia vidua diuinitus defenditur. In Syriacis Appiani Alex. pag. 82. mentio fit Holofernis regis Cappadociæ, qui cum fratre Arianthe regnauit.

Homorbonus, Cremonensis, initiò mercator, postea eleemosynis peccata redimens, inter diuos relatus est. In legenda scribitur mortuus esse anno Christi 1196.

Hon, filius Pheleth seditiosus, Num. 16. און On, labor & dolor, פלת separatus.

HONORATVS, episcopus Arelatensis in Gallia. Alius monachus in Samnio, celebratur à Gregorio lib. 1. dial. cap. 2.

HOR, 34. mansio Israëlitarum, mons in finibus Idumææ, in cuius vertice mortuus est Aaron, Numer. 20. 21. 33. הר candidus.

Hor, eremita Ægyptius, cui idiotæ, diuinitus collata esse literarum scientia, scribitur in vitis patrum.

Horma, nomen loci in finibus Arabiæ Petræ & Iudææ, Num. 14. 21. Deut. 1. Iud. 1. Ios. 12. חרמה anathema seu excisio, deletio.

Alia in tribu Aser prope Tyrum, Ios. 19.

Horræi, veteres incolæ montis Seir, seu Idumææ, Genes. 14. Deut. 2. vnde eiecti sunt à posteris Esau, Gen. 36. 1. Paral. 1. חרי Hori, principes, candidi, illustres.

Seir Horræus

Thamna concubina Elisphaz filij Esau, mater Amalechitarum.	*Lothan*	*Sobal*	*Sebeon*	*Anan*	*Disan*
	Hori	*Eman*	*Ana*		*Achaia*
			Oolibama vxor Esau.		*Disan*

Horez, oppidum in tribu Nephtalim, Ios. 19. חרם Horem, anathema.

Hormisdas, Persa nobilis, qui cum à rege Sapore iuberetur negare Deum Christianorum, respondit: Nec iustum nec vtile præcipis Imperator: Nam qui docetur, vt Deum omnium facilè contemnat ac neget, facilimè quoq; spernit Imperatorem. Historiæ Tripart. lib. 10. cap. 31. tandem decollatus est.

HORNAN, sic nominatur (1. Paral. 21. & 2. Par. 3.) Iebusæus, in cuius area Dauid altare, & postea Salomon templum Domini ædificauit.

2. Reg. 24. Areuna vocatur, vide supra.

Horris, martyr Nicenus, sub Dioclet.

Hospitius, eremita Nucerinus, vixit circa annum 540.

Hubaldus, episcopus Eugubinus in Hetruria, cuius patientia & mansuetudo præcipuè celebratur. vixit circa annum Christi 1160.

HVBERTVS, filius Bertrandi ducis Aquitaniæ discipulus & successor S. Lamberti, in episcopatu Traiectensi ad Mosam. Sedem episcopi Leodium transtulit, obijt anno Christi 731.

HVGO, Eterianus, de spiritus S. processione libros tres, & de regressu Animarum ab inferis, seu origine & natura Animæ, & statu post hanc vitam, librum ad clerum Pisanum scripsit, qui Tom. 8. Bibl. SS. PP. extat. Vixit tempore Emanuelis Imp. Const. & Friderici Barbarossæ, circa A. C. 1160. Alius paulò superior, monachus ad S. Victorem Parisijs, natione Saxo, tum alia plurima scripta, tum verò de Sacramentis libros 12. in Hierarch. Dionysij lib. 14. Didascalici libros 6. de lectione Sacræ scripturæ & aliorum autorum, reliquit.

HVGO, monachus ad S. Victorem Parisijs, circa annum Christi 1110. Alius Hugo Cardinalis ferè in tota Biblia commentatus est, circa annum 1240.

HVL, filius Aram, nepos Sem, Gen. 10. חול dolens, parturiens. Hunc Armeniorum stirpem esse Ieronymus putat.

Humesen, Ios. 15. confusa sunt duo nomina oppidorum in tribu Iuda. חמי ijm, acerui, & חמז aZem, ossa.

HVR, filius Caleb, 1. Par. 2. sustentat cum Aarone manus Moysis precantis, Exod. 17. 24. auus Beseleel architecti tabernaculi, Exod. 31. חור Hur, albus, candidus.

HVRI, filius Hur, pater Beseleel, cui Maria, soror Moysis nupta fuisse scribitur, Exod. 31. 36.

Ebraicè אורי lux mea.

Hur Chaldæorum, vide infrà Vr.

HVS, filius Aram, nepos Sem, Gen. 10. vnde terra Hus, patria S. Iob quam in Idumæa fuisse apparet ex dicto Thren. 4 Gau-

de filia Edom, quæ habitas in terra Hus, Ierem. 25. vbi nos habemus Ausitidis.

Ebraicè עץ Vz, consilium, à יעץ Iaaz.

Hus, filius Nachor, fratris Abraham, Gen. 22. à quo ortum esse sanctum Iob, Ieronymus in eum locum Geneseos scribit.

Husam, rex Idumææ, Gen. 36. חשם primus dominus.

Husi, pater Baana præfecti Salomonis, 3. Reg. 4. חושי Husai, festinus.

Hyacinthus, martyr Alexandrinus sub Galieno.

Hydroparastatæ, dicti sunt Tatiani sectatores, qui aquam loco vini offerunt, teste Theodoreto.

Hymenæus, Hæreticus, à Paulo excommunicatus, 1. Tim. 1. 2. Tim. 2. docuit, Resurrectionem mortuorum iam esse factam, qua intellexit tantùm spiritualem renouationem, qua mens ignara Dei ex tenebris errorum & ignorantię Dei resurgit, & illustratur vera agnitione Dei. Corporum verò seu carnis restitutionem planè negauit.

Hypopodius, Lugdunensis, martyr sub Antonino.

HYPSISTARII, quorum in vita Nazianzeni mentio fit, solum Deum creatorem colunt reiectis idolis, circumcisione, & sacrificijs, sed sabbatum retinent, Ignem venerantur. Vide orationem de patre Nazianzeni, fol. 65.

I.

IABAAR, filius Dauidis regis, 2. Reg. 5. יבחר IebHar, iuuenis, electus.

IABEL, filius Lamech primi bigami, deditus agriculturæ & venis metallicis, Gen. 4. יבל germinauit, quicquid supra terrā & sub terra nascitur. Vnde Chalybes dicti sunt. Vide infra Tubal.

IABES, pater Sellum regis Israël, 4. Regum 15. IABES, oppidum in regione Galaad oppugnatum per Ammonitas à Saule defenditur, 1. Reg. 11. vbi sepultus fuit Saul, 1. Reg. 1. 31. 2. Reg. 21. expugnatur Iud. 21. יבש Iabes, arida.

IABIN, rex Asor, in tribu Nephtalim, victus à Iosua, cap. 11. Alius, rex eiusdem vrbis, vincitur à Barach & Delbora, Iud. 4. 5. Psal. 83. יבין Iabin, sapiens, à בין intellexit.

Iabnia, 2. Paral. 36. puto eandem esse vrbem, quæ à Ptolemæo Iamnia vocatur, vicina Lyddæ & Ioppe.

IABOCH, fluuius oriens prope Rabbath, metropolin Ammonitarum, & exonerans se in Iordanem, infra mare Galilææ, in cuius fluminis ripa Iacob luctatur cum Angelo, Gen. 32. Fuit terminus regni Amorræorum, Num. 21. Deut. 2. Iudic. 11. Ios. 12. יבק IaboK, locus luctæ, ab אבק luctatus est.

Iachanem, oppidum vicinum Carmelo, Ios. 12. vide infrà *Iecmaam*. יקבעם IaKnaën, auscultat populus.

Iachan, Deut. 10. In Num. cap. 13. locus nominatur Baniachan. יעקן necessitas.

Iachin, nomen columnæ in porticu templi à Salomone extructi, 3. Reg. 7. 2. Paral. 3. יכין approbatur.

Iachin, filius Simeonis patriarchæ, Gen. 46. Exod. 6. Num. 26.

Iachur, filius Hismaëlis, nepos Abrahæ, Gen. 25. יטור Ietur, columna.

IACOB patriarcha, filius Isaac, Genes. 25. alio nomine Israël dictus, Genes. 32. nascitur anno mundi 2108. vixit cum auo Abraham 15. annos: cum Sem 50. cum patre Isaac 120. ac decimo anno post patris mortem migrauit in Ægyptum, Gen. 46. 47. vbi dulcissima consuetudine filij Ioseph vsus est annos 17. obijt anno mundi 2255. Vaticinium de aduentu Christi Siloh seu filij Virginis edidit paulò ante mortem, Gen. 49. anno ante Christum 1707. Fuit pater duodecim Patriarcharum, Gen. 29. 30. & totius populi, qui ab ipso populus Israël appellatus est. Hinc sæpè domus Iacob, domus Israël, pro tota posteritate, seu populo ex Iacob orto, vsurpatur. Historia Patriarchæ, Iacob integrè descripta est à cap. 25. vsq; ad finem Geneseos. Fit eiusdem mentio Act. 7. 3. Syrac. 44. Ioh. 4. Matth. 1. 8. Luc. 1. 13. Ebr. 11. יעקב IaakoK, supplantator, ab עקב Ekeb, planta. Nam nascens plantam fratris manu tenuit, Gen. 25.

Iacob, pater Ioseph, sponsi Mariæ, matris Christi, Matth. 1.

IACOBVS, duo Apostoli hoc nomine fuerunt: IACOBVS MAIOR, filius Zebedæi, & Salomes fororis Ioseph, frater Iohannis Euangelistæ. cuius mentio fit Matth. 4. 10. 17. 20. 25. Marc. 1. 3. 9. 10. 13. 14. Luc. 5. 6. 9. Act. 12. feritur gladio ab Herode Agrippa. ac corpus ex Iudæa in Hispaniam delatum & Compostellæ conditum esse in legendis scribitur. sed veteres vtrunque Iacobum in Iudæa sepultum mansisse senserunt, vt Fortunatus lib. 8. scribit.

Præcipu-

Præcipuum meritis Ephesus veneranda Iohannem
Dirigit, & Iacobos terra beata sacros.

Celebrat autem huius Iacobi maioris memoriam latina ecclesia die 25. Iulij. Græca die 30. Aprilis. De eodem Iacobo Eusebius lib. 2. cap. 1. 9. ex Clemente quædam annotat.

IACOBVS MINOR (sic enim nominatur Marci 15.) Apostolus, filius Alphæi (Matth. 10. Marc. 3. Luc. 6. Act. 1.) & Mariæ (Marc. 15. Matth. 27. Luc. 24.) sororis Mariæ virginis, quod ex Ioh. 19. colligi potest. Fratres habuit, Iosen, Simonem, & Iudam Apostolum, Matth. 13. Marc. 6. & in epist. Iudæ. Hi cum essent consobrini Christi, vsitato scripturæ more nominantur fratres Domini, Galat. 1. 1. Corinth. 9. Actor. 1. Matth. 12. 13. Marc. 6. 3. Luc. 8. Iohan. 7. Huic Iacobo minori Christum postquam ex morte reuixerat, soli se ostendisse refert Ieronymus ex Euangelio secundum Ebræos, & consentaneum est, illius ostensionis mentionem facere Paulum 1. Cor. 15. ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ. Post ascensionem Christi fuit Episcopus ecclesiæ Christi, in vrbe Ierosolyma (teste Euseb. lib. 2. cap. 1.) Ad hunc Paulus triennio post conuersionem proficiscitur, Gal. 1. Huic Petrus nunciari iubet mirandam liberationem, cùm ope Angeli ex carcere eductus esset, Act. 12. Idem Iacobus in concilio Apostolorum, vnà cum Petro & Iohanne præsidet, & decretum condit de abrogatione legis Mosaicæ, & de iustitia & salute æterna per solam gratiam domini nostri Iesu Christi consequenda, Act. 15. Eodem tempore Paulus exponit ei Euangelion, quod inter gentes prædicauerat, Gal. 2. Idem Iacobus (Act. 21.) autor fuit Paulo, vt Nazaræorum ritus seruaret, Quod factum Augustinus errorem tolerabilem vocat. Cùm autem hic Iacobus 30. annos ecclesiam Ierosolymis rexisset, tandem à furiosis Iudæis de suggesto deiectus est, & fullonis fuste trucidatus, anno Christi 63. Hanc historiam Martyrij ipsius prolixè recenset ex Egesippo Euseb. lib. 2. cap. 23. Fit eiusdem mentio apud Iosephum lib. 20. ca. 16. Dicarunt autem huic Iacobo minori in latina ecclesia calendas Maij. in Græca diem 9. vel 23. Octobris.

In EPISTOLA IACOBI, quam Eusebius lib. 2. cap. 23. scribit diu in ecclesia non esse Apostolici scripti loco habitam, nec à quoquam ex antiquis scriptoribus citari, hi loci præcipuè tractantur. In PRIMO capite hortatur pios ad Patientiã in cruce comitante doctrinæ professionem. II. Docet non esse in Deum conferendam culpam nostrorum lapsuum in ærumnis. III. Monet non satis esse audire verbum Dei, nisi fides & obedientia accedat. In SECVNDO, prohibet προσωπολημψίαν diuitum. II. Damnat hypocriticam fidem, quæ non est efficax per bona opera, quæ testantur hominem verè iustum esse. In TERTIO, deterret à docendi functione imperitos, & præcipit de frenanda lingua. II. Monet sapientiam non philonikia, sed sinceritate vitæ & studio pacis ostendendam esse. In QVARTO, de frenandis cupiditatibus opum, voluptatum, & inprimis de auaritia compescenda concionatur. In QVINTO, taxat securitatem, rapinas, luxum & tyrannidem diuitum. II. Consolationem instituit, qua pios hortatur ad patientiam, ijsque certam liberationem promittit in morbis corporum & alijs ærumnis. Circumfertur & *Proteuangelion Iacobi* de parentibus & natiuitate Mariæ virginis & Domini nostri Iesu Christi & cæde infantum ab Herode facta: Quod monachi cuiusdam ociosi somnium esse non dubito, tametsi ad narrationes Luc. 1. 2. & Matth. 1. 2. non inconcinnè accommodatum est.

Iacobus sapiens, episcopus Nisibis, confessor sub Maximiano, in Nicena Synodo sententiam dixit.

IACOBITÆ in oriente dicti sunt sectatores Iacobi Syri, cognomine Zanzali. Qui vnam verbi & carnis massam post vnionem esse, & Christi corpus statim post primam vnionem, incorruptibile & deificatum fuisse, nec verè passum esse, docuit. Fuit Monothelita & Eutychianus, circa annum Christi 600. Vide Nicephorum lib. 18. cap. 45. 52. 53.

Iadab, Leuita, ex posteris Merari, præfectus instaurationi templi sub Iosia, 2. Paral. 34. יחד vel à חד timuit. vel חתק accendit ignem.

IADDVS vel *Iedda*, (vt in nostra versione Nehem. 12. scribitur) filius Ionathan, abnepotis Iesu filij Iosedech. Fuit summus sacerdos populi Iudaici tempore Alexandri magni. Huic, cùm capta Tyro iratus ad vrbem Ierosolymam cum exercitu accederet, obuiam in habitu Põtificiali egressus est Iaddus, eumq; placauit, & Esaiæ ac Danielis vaticinia, quæ victoriam & Monarchiam orbis terrarum promittebant,

bant, Alexandro enarrauit. Ioſephus lib. 11. Anti. cap. 8.

Iadihel, filius Achamani, pædagogus filiorum regis Dauidis, 1. Paral. 27. יחיאל IeHeel, viuit Deus. חכמני Hachmoni, ſapiens.

Iagur, oppidum in tribu Iuda, Ioſ. 15. יגור Iagur, peregrinus.

Iabel, Gen. 4. Vide Iabel.

IAHEL, vxor Aber Cinæi, quæ interfecit Siſaram ducem exercitus Iabin, regis Cananæi, Iud. 4. 5. יעל Iaël, ab עלה Alah, aſcendit, eleuata eſt.

Iahel, pater Heliſaph, Num. 3. Ebraicè יהואל ab אל Deus vel potens.

Iaheleel, filius Zabulon patriarchæ, Geneſ. 46. Num. 26. יחלאל IaHleel, ſperans in Deo.

Iahihel, filius Ioſaphat regis Iudæ, 2. Paral. 21. יחיאל viuit Deus. Alius Leuita, ortus ex filijs Elizaphan, 2. Paral. 29. Alius princeps Leuitarum, 2. Paral. 35. יעיאל Ieiel, aceruus Domini.

Iahihel, Leuita, ortus ab Heman & poſteris Chore, diaconus Eccleſiæ ſub Ezechia, 2. Paral. 29. 31.

IAIR, Iudex Iſraël, ex tribu Manaſſe, à quo oppida Iair dicta ſunt, quorum ſæpè in Biblijs mentio fit, Iud. 10. Alius pater Mardochæi, auus Heſter, cap. 2. Alius, pronepos Machir, filij Manaſſæ, Deut. 3. 1. Paral. 2. Num. 32. Ioſ. 13.

IAIRVS, archiſynagogus oppidi Capernaum, cuius mortuam filiam reſuſcitat Chriſtus, addita hac dulciſsima voce, & plena ſummæ conſolationis: Non mortua eſt puella, ſed dormit, Marc. 5. Luc. 8. Matth. 9. יאיר Iair, illuminatus, vel potius à יער fauus mellis, doctor dulcia fundens verba verecundè, ciues verisq; gubernans conſilijs. τῷ καὶ ἀπὸ στόματος γλυκίων μέλιτος ῥέεν αὐδή.

IALALEHEL, pater Azariæ Leuitæ, delecti ad mundationem templi ab Ezechia, 2. Paral. 29. יהללאל Iahal leel, laudans Deum.

Ialel, filius Zabulon, Num. 26. In Geneſi latinè ſcribitur Iaheleel.

Iambres & Iannes, magi Ægyptij, reſiſtentes Moyſi, 2. Timoth. 3. Exod. 7. Euſeb. lib. 9. præp. Euangelicæ ex Numenio citat. Iannes & Mambres fuerunt Ægyptij ſacerdotes, qui nemini in arte magica cedere videbantur, tempore migrationis Iudæorum ex Ægypto. Moyſi igitur Iudæorum duci, qui Deo preces adhibere norat, à turba Ægyptiorum reſiſtere iuſsi, minimas calamitates, quas Moyſes Ægypto immittebat, vtcunque mitigare potuerunt.

Iamin, filius Simeonis patriarchæ, Geneſ. 46. Num. 26. ימין dexter.

IAMNIA, oppidum prope Ioppen, cuius mentio fit 1. Macc. 4. 5. 10. 15. 2. Macc. 12.

Ianna, in Genealogia Chriſti, Luc. 3. exiſtimatur eſſe Iohannes Hircanus, dux de domo Dauid, qui Maccabæorum temporibus vixit.

IANOE, oppidum non procul à Iordane, à Samaria diſtat duobus miliaribus verſus ortum brumalem, Ioſ. 16. ינוח IanoaH, quietus. Alia eſt Ianoë in tribu Nephtalim prope Cades, 4. Reg. 15.

Ianum, oppidum Iudææ, Ioſ. 15. ינום dormitabit.

Ianuarius, epiſcopus Beneuenti in Campania, martyr ſub Diocletiano. alius, martyr Cæſaraugustanus eodem tempore, à Prudentio celebratur. alius, filius S. Felicitatis, martyr ſub Antonino. alius Carthagine martyrij coronam accepit, ad quem ſcripſit D. Auguſtinus.

IAPHET, filius Nohæ, cuius ſeptem filij, eorúmq; poſteri totam Europam & minorem Aſiam occuparunt, Geneſ. 10. Hunc Græci Iapetum, & vnum ex ipſius filijs Græca voce Prometheum nominant, & ab eo hominem ex limo terræ fictum, & ignem Iouis ad homines ex cœlo delatum eſſe ſcribunt, hanc fortè ob cauſam, quia ex ſermonibus ipſius, doctrina de creatione protoplaſti ad gentes emanauit, vel quia veram ſapientiam, quæ eſt radius lucis diuinæ, videlicet doctrinam de Deo, præcepta de moribus, & leges motuum cœleſtium alijs tradidit. Ideo ab Heſiodo nominatur ἐὺς παῖς Ἰαπετοῖο. Item, Ἰαπετιονίδης πάντων πέρι μήδεα εἰδώς. Et Ouidius:

Quam ſatus Iapeto mixtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantem cuncta Deorum,
Pronaq; cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, &c.

Ebraicè יפת dilatatio, Gen. 9. Iaphte Elohim leIaphet, Dilatet Deus Iaphet à פתה.

Iaphie, rex Lachis, Ioſu. 10. יפיע illuſtris.

Alius, filius Dauid regis, 2. Reg. 5.

IARAMOTH, ciuitas Leuitarum in tribu Iſaſchar, Ioſ. 21. ירמות Iarmuth, doctrina mortis.

Iare, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 10. ירח IraH, Luna.

Iare-

Iarephel, oppidum tribus Beniamin, Iosuæ 18. יִרְפְּאֵל Irpheel, Medicus Dei.

Iared, pater Enoch, Genes. 5. Luc. 3. יֶרֶד Iared, descendit, vel à רדה dominator.

IARIM, montes in finibus tribus Beniamin versus occasum, Ios. 15. עָרִים, Iearim, syluæ.

IASA, oppidum Moabitarum, quod in tribum Ruben postea incidit, inter Esebon, Medaba & Baalmaon, Iosu. 13. Esa. 15. Num. 21. Iud. 11. Deut. 2.

Ebraicè יַהַץ Iahaz, currus.

Iaser, Num. 21. Vide Iazer.

Iasie, oppidum tribus Zabulon, Ios. 19. יָפִיעַ Iaphia, splendor.

Iasiel, filius Nephtalim, Gen. 46. יַחְצְאֵל Iahzeel, dimidiabit Deus.

IASON, frater Oniæ, impius sacerdos constitutus ab Antiocho Epiphane muneribus à se corrupto, primus Gymnasium seu Academiam, in qua Græcæ literæ & religiones tradebantur, Ierosolymis instituit, paulò ante tempora Iuda Maccabæi. Deinde à fratre Menelao pulsus exul Lacedæmone mortuus est, 2. Macc. 4. 5. *Iason*, legatus Iudę Maccabæi ad Romanos, 1. Macc. 8. *Iason*, Cyrenæus, scripsit quinque libros historiæ Maccabæorum, 2. Mac. 2. IASON, Hospes sancti Pauli in vrbe Thessalonica, Act. 17. Eundem esse cuius sit mentio Rom. 16. eumq; postea Tarsi Ciliciæ episcopum fuisse putant. Ἰάσων medicus, ab ἰάομαι vel à יֵשַׁע salus.

IASVB, filius Esaiæ Prophetæ, Esai. 7. יָשׁוּב reuertens.

IASVB, filius Patriarchæ Isaschar, Numer. 26. יָשׁוּב à יָשַׁב habitauit, vel à שׁוּב resipuit, conuertit. In Genesi nominatur Iobab.

IAVAN, seu ION, filius Iaphet, Gen. 10. stirps gentis Ionicæ seu Græcæ, vt perspicuum est ex Dan. 8. Hircus caprarum rex Iauan est, videlicet Alexander magnus, qui arietem, hoc est, Persicum regem deuicit, Dan. 10. שַׂר יָוָן בָּא princeps Græcorum veniens. Item Ezech. 27. Esa. 66. Ioël. 3. Zach. 9. Poëtæ nominant Ianum, Macrob. lib. 1. Sat. cap. 9. יָן Ieronymus lib. 8. commentar. in Ezechielem scribit, Hebræos vocem Iauan interpretari, Est & non est. Hinc fortasse defraudatorem aliqui vertunt.

IAZER, regio & vrbs regni Amorræorum, sita ad fontem fl. Arnon, quam postea tribus Gad occupauit, Num. 32. Ier. 48. Esa. 16. Eadem postea Leuitis attributa est, Ios. 21. 2. Reg. 24. יַעְזֵר Iaazer, Ieronymus vertit Fortitudo eorũ, Esa. 16. Ios. 21. vbi nos habemus, Bosor in solitudine Misor & Iazer, in Ebræo hæc nomina non extant.

IAZIHEL, filius Zachariæ, prædicit regi Iosaphat victoriam contra Ammonitas, 2. Paral. 20. יְחִזִיאֵל IaHaziel, videns, seu propheta Dei.

Icaboth, filius Phinees, nepos Heli sacerdotis, 1. Regum 4. אִיכָבוֹד Ichabod, Væ gloriæ.

ICONIVM, vrbs Lycaoniæ in extremis Phrygiæ maioris & Cappadociæ & Cilicię finibus, in quam vrbẽ venit Paulus ex Antiochia Pisidiæ pulsus, Act. 14. Fit eius præterea mentio Actor. 13. 16. & 2. Tim. 3. Habet autem gradus long. 64. 30. latit. 30. 45. Distat igitur ab Antiochia Pisidiæ circiter 26. mil. germ. à Derba Lycaoniæ circiter 7. mil. Nomen Iconij ἀπὸ εἰκόνος, ab imagine ductum esse scribit Stephanus, quia in eo loco Prometheus terram mixtam fluuialibus vndis finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum. Nostra ætate adhuc floret vrbs Iconium sub imperio Turcarum, qui eam Caramannis principibus eripuerunt, & ante annos 400. prope eam vrbem magna clade oppressus est Conradi III. Imp. exercitus à Sarracenis.

Idacius, clarus Hispanus, tres libros contra Varimadum Arianum scripsit.

Idaia, Zach. 6. יְדַעְיָה scientia Domini.

Idida, filius Phadaia, mater regis Iosiæ, 4. Regum 22. יְדִידָה Ididah, dilecta.

עֲדָיָה Adaia, ornamentum Domini.

Idiotæ, cuiusdam, qui circa annum Christi 800. vixisse existimatur contemplationum diuini amoris, veræ patientiæ & perditæ innocentiæ libri extant Tom. III. Bibl. S. P.

IDITHVM, Organista seu præceptor canentium organis in ecclesia tempore Dauidis, 1. Par. 25. 2. Par. 31. 35. Psal. 77. Augustin. in Psal. 38. יְדוּתוּן Ieduthun fortè, à יָדָה laudauit, celebrauit, sonans laudes diuinas.

IDVMÆA, regio finitima Iudææ, versus meridiem, pars Arabiæ Petrææ, vsq; ad mare rubrum pertinẽs, sic dicta ab Edom seu Esau filio Isaac, Gen. 25. 26. Fit eius mentio 2. Reg. 8. 4. Regum 8. Ierem. 49. Ezech. 25. 32. Amos 1. Malach. 1. Abdiæ 1. Marc. 3. Idumæam primum subegit rex Dauid, & vectigalem Iudaicis regibus fecit, 2. Reg. 8. 3. Reg. 11. Post centum quinquaginta annos ferè sub Ioram rege

Iuda filio Ioſaphat, rurſus defecit à Iudæis, diſtractis iam in duo regna, 4. Reg. 8. Et quanquam ſequentes reges aliquoties conati ſunt Idumæos redigere in priſtinam ſeruitutem, vt Amaſias, 4. Reg. 14. tamen iterũ excuſſo iugo armis libertatem ſuam tutati ſunt, donec Iuda abduceretur in exilium Babylonicum. Ibi multas quoq; vrbes Iudæis ademerunt, quas poſtea edicto Darij reſtituere Iudæis reuerſis ab exilio coacti ſunt. Poſtea Iohannes Hyrcanus, Simonis Aſmonei filius, bello difficili ſuperatos, adegit ad eiuſdem doctrinæ & cultuum profeſsionem, mandata eis circumciſione. Vnde poſtea commercia Idumæis liberiora cum Iudæis eſſe cœperunt, ita vt in militiam & aulas regum Iudaicorum adſciſcerentur. Ex hac Idumæorum gente ortus fuit Antipater, cuius filius Herodes, adeptus regnum Iudaicum, vt id videre tur non vt alienigena poſsidere, voluit pro Iudæo haberi, eò quòd Idumæi ſub Iohanne Hyrcano, vt dixi, acceperant circumciſionem.

IEABARIM, 38. manſio Iſraëlitarum, Num. 33. 21. in finibus Moabitidos. עיי העברים Iie abarim, aceruus montium Abarim, adiacentium orientali littori maris rubri, הברים tranſeuntes.

IEBLAAM, oppidum in tribu Manaſſæ, vicinum vrbi Sichem, verſus occaſum, Ioſ. 17. Iud. 1. 4. Reg. 9. יבלעם Ibleam, confuſus populus.

IEBNAHEL, oppidum in tribu Nephtalim, prope lacum Samachoniten, Ioſ. 19. יבנאל Iabneel, ædificium Dei.

IEBOC, fluuius, Num. 21. Deut. 2. Ioſu. 12. vide Iaboch.

IEBSAM, ciuitas Leuitarum in tribu Ephraim, Ioſ. 21. קבצים Kibzaim, eccleſia, congregatio.

Iebton, oppidum in tribu Dan, Ioſ. 19. גבתון Gibbethon, ſublimitas.

Iebuſæus, vide ſupra Hiebuſæus.

Iechaa, oppidum in tribu Gad inter Iordanem & Iaazer, Iud. 8. Num. 32. ſcribitur Iechaa. יגבהה Iogbehah, à Gabah, eminuit, altus fuit.

Iecelia, vxor Amaziæ regis Iuda, mater Azariæ. 4. Reg. 15. 2. Paral. 26. יכליהו Iecoliah, potentia Domini.

ICHONIAS, filius Ioachim, nepos Ioſiæ regis Iuda, cum tres tantùm menſes poſt mortem patris regnaſſet: ſuaſu Ieremiæ dedit ſe regi Nabuchodonoſor, obſidenti Ieroſolymam, Ierem. 29. 4. Regum 24. Poſtea anno 26. exilij Babyloni-

ci, Iechoniam ex carcere liberauit Euilmerodach, eiq; regium honorem & victum attribuit, 4. Reg. 25. Ierem. 52. vbi hic rex nominatur יהויכין Iehoiachin. Sed 1. Paral. 3. Ierem. 22. 24. 27. 28. 29. 37. Baruch 1. nominatur יכניה Iechoniah, quod teſte Ieronymo ſignificat, præparationem Domini, à הכין Hecin, vel erectum à Domino, ab הקים. Quòd autem Matth. 1. dicitur, Ioſias genuit Iechoniam & fratres eius: id intelligitur de Ioachim ſeu יהויקים filio Ioſiæ, cuius fratres fuerunt Ioachas & Sedechias reges, 4. Reg. 23. 24. 2. Paral. 36. Huius Ioachimi (quem Iechoniam Euangeliſta nominat) filius fuit alter Iechonias, pater Salathiel, à quo deinceps 14. perſonæ vſq; ad Chriſtum numerantur, Matth. 1.

Iechonias, filius Ieremiæ Rechabita, Ierem. 35. Alius, filius Maachan, Ier. 40. 4. Reg. 25. Alius, Oziæ filius. Ierem. 42. ſcribitur Ebraicè יאזניה Iaazaniah, auribus percipiet Dominus. Alius, filiùs Saphan, Ezech. 8.

Iechri & Iethros, filij Beniamin, Gen. 46. In Ebræo vnum tantùm eſt nomen אחי Ehi, frater.

Iecmaan, 3. Reg. 4. & *Iecnal*, Ioſ. 21. eadem vrbs eſt, quæ Ioſ. 19. nominatur IECONNA, vrbs Leuitarum, Ioſ. 21. in littore maris prope Ptolemaidem ſita in finibus tribuum Zabulon & Aſer, Ioſ. 19. יקבעם Iakneam, auſcultatio iucunda.

Iecſan, filius Abrahæ ex Cethura, Gen. 25. יקשן Iokſan, indurabit.

Iectan, filius Heber, abnepos Sem, Geneſ. 10. יקטן Ioktan, paruus.

Iekel, oppidum tribus Iuda, Ioſ. 15. יקתאל Iakteel, auſcultat Deus.

IECTER, ciuitas Sacerdotalis, in tribu Iuda, Ioſ. 15. 21. propè Eſthaol & Saraa. Ebraicè יתיר Iathir, abundans, vel à Thor, explorauit, vide Iether.

Iedaba, ciuitas in tribu Zabulon, Ioſ. 19. ידאלה Idalah, violauit iuramentum.

Iedlaff, filius Nahor, patruus Rebeccæ. ידלף Idlaph, ſtillabit.

Iedidia, Cognomen Salomonis filij Dauid, 2. Reg. 12. ידידיה amabilis, dilectus Domino.

Ieſleti, locus in finibus tribus Ephraim, Ioſ. 16. יפלטי Iaphleti, à פלט effugit, liberatus eſt.

Iegadalias, homo Dei, pater Anan, Ierem. 35. יגדליהו Igdaliah, magnus Dominus.

Iehihel, proauus Prophetæ Iazihel, 2. Paral. 20. יעיהל Ieiel, aceruus Domini. Alius,

sius, dux regis Oziæ, 2. Paral. 26. Alius, Leuita, 2. Paral. 29. 31.

Iehus, filius Esau, Genes. 36. יעוש, Ieus, congregabit.

Iemini, filij Iemini dicuntur, orti ex tribu Beniamin, Iud. 19.

Iemla, pater Micheæ Prophetæ, 3. Reg. 22. ימלה, Imlah, Rhetor, 2. Par. 18.

Iemma, Leuita, ortus ex posteris Gerson, 2. Paral. 29. זמה, Zimmah, immundicies.

IEMNA, filius Aser Patriarchæ, Gen. 46. Num. 26. Alius, Leuita, 2. Paral. 31. ימנה, Imna, Arithmeticus.

IEMVEL, filius Simeon Patriarchæ, Gen. 49. Exod. 6. ימואל, Iemuel, dextra Dei. Idem Num. 26. 1. Paral. 4. nominatur Nahumel seu נמואל Nemuel, dormitat Deus.

Ieos, filius regis Roboami, 2. Paral. 11. יעוש, IeuS, fidus, ab יעש congregabit.

Iephonne, pater Caleb, Num. 13. 32. Ios. 14. 15. 1. Paral. 4. existimatur cognomen fuisse Esrom, filij Phares, nepotis patriarchæ Iudæ, ex quo Esromo, Caleb (1. Paral. 2.) natus esse scribitur. fortè quod illius nepos aut pronepos fuerit: non enim consentaneum est, Esromum, qui vna cum Iacob in Ægyptum descendit, Genes. 46. anno ætatis 180. Calebum genuisse, qui in exitu tantum est annorum 39. Itaque R. Salomon appellatiuè reddit, filius פנה, Iephunne, id est, filius declarationis seu recessionis, qui à cæterorum exploratorum societate & consilio recesserit. nam פנה respicere, vertere se, recedere significat.

IEPTA, oppidum tribus Iuda, Iosu. 15. יפתח, Iephtha, porta.

IEPTAHEL, vallis in finibus tribuum Zabulon & Aser prope Ptolemaida Ios. 19. יפתאל, IphthaHel, porta Dei.

IEPHTE, spurius, ex tribu Manassæ, Iudex populi Israël, Iud. 11. 12. 1. Reg. 12. Ebre. 11. vicit Ammonitas anno mundi 2760. יפתח, IphtaH, aperiet, à פתח vel porta.

IEREMIAS, vide supra Hieremias.

Ieron, oppidum in tribu Nephtalim prope Enchasor, Ios. 19. יארון, Ieron, Timor doloris.

IESA, vrbs in finibus Palæstinæ versus septentrionem & ortum sita, quæ postea Paneas & Cæsarea Philippi dicta est, Genes. 10. Ebraicè ישע ad respiscendum, à ישע vel à salute ישע.

Iesbidenob, Philistæus, qui Dauidem in prælio interfecturus erat, nisi à duce Dauidis Abisai repressus fuisset, 2. Regum 21. ישבבנב, Isbibinob, habitans in germine.

Iesboch, filius Abrahæ, Gen. 25. ישבק Isbak, laudabit.

Iesche, filia Aram, fratris Abrahæ, Genes. 11. יסכה, Iseca, operta, velata.

Iesmachias, Leuita & diaconus reddituum templi Ierosolymitani, 2. Paral. 31. יסמכיה, Iesmachiah, fulcrum Domini.

Iessaar, filius Caath, nepos Leui, Num. 3. vide Isuar.

IESSE, filius Obed, pater Dauidis regis, Actor. 13. Luc. 3. Matth. 1. ex cuius radice seu posteris, amisso regno iam ad extremam vilitatem redactis, Christum oriturum esse Esaias prædicit capite 11. In Ebræo fonte 1. Reg. 16. Ruth. 4. 1. Par. 2. nominatur Isai. ישי, munus.

IESSEN, regio Ægypti, quam Iacob cum posteris suis tenuit annos 215. Gen. 46. 47. Exod. 8. 9. Iud. 1. vide supra Gessen.

IESER, filius Nephtalim, Genes. 46. Num. 26. יעצר, IeZer, figulus.

IESIMVTH, oppidum in tribu Iuda prope Maon. ישימון, solitudo, desertum.

Ieso, filius Eliezer, Luc. 3. à יהושע Iosua, saluator, vel à יאש Ioas, confusus est.

Iesihel, Num. 26. vide Iasiel.

IESVA, filius Asser Patriarchæ, Genes. 46. ישוה, Iseuah, similis.

IESVA, Leuita & diaconus ecclesiæ Ierosolymæ, 2. Paral. 31. ישוע, Saluator.

Iesui, frater Iosua, filius Aser, Gen. 46, Num. 26. *Iesui*, filius Saul, 1. Reg. 14. ישוי, similis.

IESVS, Proprium nomen Domini & Redemtoris nostri IESV CHRISTI, prima origine Ebræum est, cuius duas etymologias eruditi recitant. Cùm enim Philip. 2. dicatur Deus dedisse Christo nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine IESV omne genu flectatur: & Esai. 42. 45. Deus ipse dicat: Ego Iehoua hoc est nomen meum, & gloriam meam alteri non dabo, Mihi curuabitur omne genu: existimant aliqui, ortum esse nomen IESV, à nomine solius veri Dei proprio יהוה, quod cùm ineffabile sit, inserta litera ש effabile fiat. Atque ita ישוה, Iesuah, seu ישו, Iesu, idem significare quod *Iehoua incarnatus*, *seu* DEVS *Homo factus*. & huc accommodant nomen IMMANVEL,

Nobi-

Nobiſcum Deus, vel Deus frater noſter, caro de carne noſtra, & os ex oſsibus noſtris. Sed Angelus Matth. 1. aliam nominis rationem tradit, deſcribentem officium & beneficia Chriſti, Vocabis nomen eius IESVM, quia ſaluabit populum ſuum à peccatis ſuis. Significat enim verbum Hiphil יְהוֹשִׁיעַ ſaluare, opitulari, liberare. Inde יְהוֹשׁוּעַ vel יֵשׁוּעַ quod Græci Ἰησοῦς ſcribunt, idem ſignificat quod ſaluator, opitulator, Alexander, Ludolphus ſeu Leuthülff/ opem & ſalutem populis ferens. Græcè σωτὴρ, ἰατρὸς, θεραπευτὴς, teſte Epiphanio contra Næzaræos. Germanicè Heyland/ vel ab Heilen/ à ſanandis vulneribus noſtris lethalibus, vel ab Heiligen / vel des Landes Heil. vide ſupra Chriſtus.

IESVS, filius Nun, dux populi Iſraël, qui Moyſi ſucceſsit, Act. 7. Syrac. 46. Ebr. 4. vide Ioſua.

IESVS, filius Ioſedech, ſacerdos magnus, cum Zorobabele populum Iuda ex captiuitate Babylonica reduxit. Huius mentio fit Aggæi 1. 2. Zach. 3. 6. Eccleſ. 49. Eſd. 2. 3. 5.

IESVS, filius SYRACH, Ieroſolymita, tempore Ptolemæi Euergetis, filij Philadelphi, in Ægyptum venit, vbi librum, in quo ipſius auus, Ieſus Syracides, præcepta ſapientiæ & honeſtatis morum, ex optimis quibusq; ſcriptoribus collegerat, in Græcam linguam conuertit, anno ante natum Chriſtum circiter 230. annis 100. poſt Alexandri magni monarchiam.

Liber hic apud Latinos ECCLESIASTICVS vocatur, in cuius lectione, Præcepta & Sententias ſingulas ad locos communes virtutú & viciorum, & cõuenientia Decallogi præcepta referri prodeſt, ſicut etiam iuxta Decalogi ſeriem ſententias inchoat. Capite PRIMO, de Sapientia, quæ eſt vera agnitio Dei, & verus Timor Dei ac obedientia totius vitæ, iuxta verbum ſeu voluntatem DEI, qui eſt primus fons & norma ſapientiæ, quam in prima creatione, & poſtea per verbum ſuum hominibus patefecit. Capite SECVNDO, de cæteris primæ tabulæ virtutibus præcipit, de Patientia, de Fide, de Spe, de Timore Dei, de inuocatione Dei, poſtremo rurſus de timore. In TERTIO, de pietate erga parentes. de ſedulitate faciente propria vocationis officia neceſſaria, & vitante πολυπραγμοσύνην & ſuperbiam.

QVARTO, de Eleemoſynis ſeu beneficentia erga pauperes. de ſtudio ſapientiæ ſeu verbi Dei. de Confeſsione veritatis anteferenda vitæ & omnibus rebus humanis. Poſtremæ tres ſententiæ prohibent leuitatem promiſsionum, Tyrannidem in familia, & ſordes. QVINTO, contra inſolentiam diuitum & de prouidentia & timore Dei, ac pœnitentia diſſerit. Deus certò puniet delicta, etiamſi aliquantiſper pœnæ differuntur, Ideò noli ſecurus, nec differas pœnitentiam. Poſtea de πληροφορίᾳ fidei & conſtantia ac prudentia regente linguam, ne loquatur de rebus incognitis, præcipit. Poſtremò prohibet obtrectationẽ cum V. & VI. præcepto pugnantem. Caput SEXTVM, de Candore non virulenter aliena reprehendente, ſed interpretante omnia in meliorem partem. de amicis perfidis & fidis, & ſtudio ſapientiæ concionatur. Capitis SEPTIMI loci præcipui ſunt. I. ἴσα ἀνὴρ ἐπὶ τῶν τέλεσ αὐτὸν ἰκάνει. II. de Modeſtia reprimente ambitionem. III. prohibet ſeditionem. IIII. Inuocationi præluceat fides. V. de Eleemoſynis. VI. Sacrificia non placent Deo ſine fide. VII. prohibet ἀπροσωπολημψίαν pugnantem cum miſericordia. VIII. prohibet mendacia & garrulitatem. IX. de agricultura. X. contra ſcandalum multitudinis impiorum. XI. de conſtantia in amicitia. XII. de multis officijs œconomicis præcipit. XIII. de pietate erga Deum, & miniſtros Euangelij. XIIII. de beneficentia erga pauperes. XV. de miſericordia. XVI. Quicquid agis, prudenter agas, & reſpice finem, &c. Diſtribui ſententias aliquot capitum in locos communes, ad conuenientia præcepta decalogi referendos, vt iunioribus viam monſtrarem, qua ſequentium quoq; Ieſu Syracidæ capitum ſententias, ad virtutum & viciorum locos, iuxta ſeriem Decalogi diſtributos adcommodarent. A cap. 44. vſq; ad finem, viros illuſtres ſeu lumina Eccleſiæ ſanctorum Patrum & populi Iudaici, additis breuibus Encomijs celebrat.

Ieſus Iuſtus, Romæ, Paulo prædicante, Euangelion amplexus eſt, & in eius propagatione Paulum adiuuit, Coloſſ. 4.

IETHAN, vrbs Sacerdotalis in tribu Iudæ, Ioſu. 21. 15. Ebraicè יוּטָה Iutah, vbi noſtra latina verſio Ioſu. 15. habet Loche.

Iethanz ipheleten, Ioſ. 15. ſunt tria diſtincta oppida in tribu Iuda. יִתְנָן Ithenan, Draco. זִיף Ziph, pix, תֶּלֶם Telem, Aries.

IETHABATA, 30. manſio Iſraëlitarum in deſerto, Num. 33. Deut. 10. patria vxoris

xoris Manassæ, 4. Reg. 21. יטבתה Ioteba, bona.

Iethela, oppidum in tribu Dan, Ios. 19. יתלה Ithelah, suspendet.

IETHER, vrbs Sacerdotalis, sita in finibus tribuum Iuda & Dan, Ios. 21. 15. יתר Iathir, abundans.

Iether, filius Gedeonis primogenitus, Iud. 8.

Iether, Ismahelites, maritus Abigail sororis Dauid, pater Amasæ ducis, 1. Paral. 2. 3. Reg. 2. יתר explorator, à תור.

Ietheth, dux Idumææ, Gen. 36. יתרת.

Iethraan, filius Dauidis regis, 2. Reg. 3. יתרעם Ithream, explorator populi.

IETHREMMON, ciuitas Leuitarum, in tribu Dan, Ios. 21. 19. גת רמון Gath Rimmon, torcular mali punici. Alia in tribu Manasse, Ios. 21.

IETHRO, sacerdos, Madianites, socer Mosis, Exod. 3. 18. Hic idem nominatur Raguel, Exod. 2. יתרו Ithro, abundans dignitate, à יתר.

Iehu, vide suprà Hieu.

IEZABEL, filia regis Sidonicorum, vxor Achab regis Israël, 3. Reg. 16. 18. 19. 21. Fuit autem mulier impia, superba & saeua, fouit portinacissimè Idolatricum cultum Baal, pios doctores interfecit, insidiata est vitæ Heliæ, arte interficit Naboth. Tandem supplicium dignum sceleribus luit. Nam iussu Hieu ex sublimi præcipitata, & vngulis equorum conculcata est, 4. Reg. 9. איזבל IZabel, væ cohabitatrici איו væ, זבל Zabal, cohabitauit.

Iezabel, Pseudoprophetissa in oppido Thyateiris, cuius mentio fit Apocal 2.

Iezechel, sic nominat Amasias petram seu arcem Idumææ à se captam, 4. Regum 14. Ebraicè יקתאל Iokthеel, obediat Deo.

IEZER, filius Manassæ, Ios. 17. Num. 26. איעזר Iezer, vbi auxilium.

Iezonias, filius Maachati, capitaneus Iudaicus, 4. Reg. 25. יאזניה Iazaniah, auribus percipiet Dominus. Alius, filius Azur, Ezech. 11.

IEZRAHEL, vrbs in finibus tribus Issachar, sita ad ripam fluminis Cison, Ios. 19. 17. 2. Reg. 2. 3. Reg. 4. 18. 4. Regum 8. 9. in qua Achab rex Israël aulæ sedem habuit, 3. Reg. 18. 21. יזרעאל Izrael, Semen Dei. Sed Ose. 1. filius Oseæ vocatur Iezraël, vt significetur populum Israël ob idolatriam, in Babylonem, & omnes gentes dissemnandum esse.

Iezraël, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15.

Igal, filius Ioseph, explorator de tribu Issachar, Num. 13. יגאל Igeal, à Gaal, abominatus est.

IGNATIVS, discipulus Iohannis Euangelistæ & Apostoli, episcopus Antiochenus, successor Euodij, quem Petrus Apostolus præcesit, sub Traiano Romam ductus & leonibus obiectus. Euseb. lib. 3. cap. 36. 22. Irenæus lib. 5. pag. 333. Extant eius epistolæ vndecim: ad Trallianos, Magnesios, Tarsenses, Philippenses, Philadelphios, Smyrnæos, Polycarpum, Antiochenses, Heronem diaconum Antiochenum, Ephesios & Romanos, in quibus ad fidem in Christum sinceram, & caritatem ac vnionem cum episcopis & inter se mutuo tuendam, & patientiam in cruce, & spem æternæ liberationis ac gloriæ, spiritu verè Apostolico & Iohannem præceptorem exprimente, eos hortatur, & Iudaicos ac Simonis Magi errores, sua ætate de Christo sparsos, cùm vnus tantum sit DEVS, Christum non Deum sed nudum hominem esse, nec verè sed putatiuè δοκήσει passum, mortuum & resuscitatum esse refutat, & ad Smyrnæos, se Christum post resurrectionem in carne nouisse dicit, & summam Theologiæ hoc aphorismo concludit, τὸ ὅλον πίστις ἡ εἰς θεὸν, καὶ ἀγάπη πρὸς τὸ ὁμοφυλον. Ad Philippenses insigne testimonium de tribus personis diuinitatis distinctis tradit, & ad Philadelphienses Antiquitatem allegantibus grauissimè respondet, ἐμοὶ ἀρχεῖα ἐστι Ἰησοῦς ὁ χριστὸς, τὰ ἄπαρκτα αὐτοῦ, περιδόλος ὅλεθρος. τὰ ἀρχεῖα τὰ ἀρχεῖα πνεύματος. Mihi antiquitas est Iesus Christus, quem nolle audire manifestum exitium est. Neque anteponenda est antiquitas Spiritui per scripturam sacram loquenti. Ad Magnesianos, κρεῖττον ἐστὶ σιγᾶν καλεῖσθαι χριστιανὸν, ἀλλὰ καὶ εἶναι, ἢ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι, μακάριον ποιεῖ. ad Ephesios, ἄμεινον ἐστι σιωπᾶν, καὶ εἶναι, ἢ λαλεῖν, καὶ μὴ εἶναι. Melius est tacere, & esse pium, quàm loqui (docere & iactare pietatem) & non esse. ad Romanos, ἄφετέ με θηρίων ἔιναι βρῶμα, δι' ὧν ἐστὶ θεοῦ ἐπιτυχεῖν. σῖτος εἰμὶ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς ἄρτος θεοῦ εὑρεθῶ. Sinite me ferarum escam fieri, per quas licebit ad Dei visionem & fruitionem peruenire: frumentum sum Dei, dentibus ferarum molor, vt mundus panis Dei inueniar.

Ad Smyrnæos affirmat se Christum post resurrectionem vidisse, μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὢν σαρκικὸν αὐτὸν οἶδα. Ad Trallianos de filio

Dei

Dei inquit, ὃς ἐστὶ λόγος αὐτοῦ, οὐ ῥητὸς, ἀλλ' οὐσιώδης.

Ihelon, filius Esau, Gen. 36. יעלם Ia-alam, iuuenis vel absconditus.

ILLYRICVM, regio Europæ, inclusa mari Adriatico, Histria, Pannonia, Macedonia. hodie Sclauonia & Bosna dicitur. Ad hanc vsq; regionem scribit Paulus se Euangelion propagasse, Rom. 15. cùm adhuc Corinthi doceret, anno 22. suæ conuersionis.

Ingenuus, martyr Alexandrinus.

Innocentius, dux militum in legione Thebana sub Mauricio, martyr sub Maximiano.

INDIA, amplissima regio Asiæ, cuius descriptio apud Ptolemæum lib. 7. Geographiæ, & Strabonem lib. 15. legatur. Fit Indiæ mentio obiter in libro Hester. & 1. Macc. 8. Romani scribuntur regionem Indorum & Medos & Lydos, qui sub Antiochi magni ditione antea fuerant, tradidisse Eumeni regi Asiæ. Ibi librariorum incuria, Iones & Mæones, qui in minore Asia habitarunt, vertit in Indos & Medos.

IOAB, summus Imperator exercitus Dauid, 2. Reg. 8. 1. Paral. 11. natus ex Saruia sorore Dauidis, 1. Paral. 2. יואב pater.

IESSE

DAVID rex — *Saruia* — *Abigail*

IOAB — *Abisai.* — *Asahel.* — *Amasa.*

IOACHAZ, filius Iosiæ, rex Iudæ tribus mensibus, 4. Reg. 23. Hunc Nechao rex Ægypti cepit, & in Ægyptum abduxit, 2. Paral. 36.

IOACHAZ, filius Hieu, vndecimus rex Israël 17. annis, 4. Reg. 3. יהואחז Ioa-Haz, Domini hæreditas, vel Dominum apprehendens. Ioachaz est inuersum nomen Ochozias.

IOACHIM, vicesimus rex populi Iudaici, filius Iosiæ, frater Sedechiæ, 4. Regum 23. 24. 2. Paral. 36. Ierem. 1. 22. 25. 26. 36. 45. 46. Huius anno tertio cōpleto (qui fuit primus Nabuchodonosoris magni) Daniel vnà cum socijs & ipso rege in Babylonem abductus est, Dan. 1. 4. Reg. 24. 2. Paral. 36. Deinde rex Ioachim præstito iuramento fidelitatis & imposito tributo in Iudæam remissus est, & tribus annis Nabuchodonosori seruiuit, 4. Reg. 24. Postea spe auxiliorum Ægyptiorum defecit ab eo, donec tandem vndecimo anno regni rursum victus, & sepultura asini sepultus est, Ierem. 22. Hæc communis Ebræorum sententia est. Sed Iosephus lib. 10. cap. 8. scribit Ioachimum anno regni octauo tributarium regi Nabuchodon. factum esse, & tertio anno, qui fuit regni illius vndecimus & vltimus, rebellasse, & in Babylonem vnà cum Daniele abductum esse. יהויקים Iehoiakim vel Ioakim, Domini resurrectio, antea dictus אליקום Eliakim, Dei resurrectio, 4. Regum 23.

Ioachim, maritus Susannæ, Dan. 13.

IOACHIM, pater Mariæ virginis, maritus Annæ fuisse, ab Epiphanio & Damasceno lib. 4. cap. 15. & alijs scribitur. Inde valli Ioachimicæ nomen inditum est, quæ vrbs anno 1516. primum effossis ibi metallis, condi cœpit.

IOACHIN, filius Ioachim, nepos Iosiæ, rex Iudæ, cum tres menses regnasset, abductus est in Babylonem, 4. Reg. 24. 25. 2. Paral. 36. Ezech. 1. Ebraicè יהויכין Iehoachin, vel Ioachin, Domini sedes. Alibi vocatur Iechonias, vide supra Iechonias.

IOSIAS, *rex Iudæ 13. annis.*

Ioachaz 3. menses. — *Ioachim 11. annis.* — *Sedechias 11. annis.*

IOACHIN, *qui & Iechonias 3. mensibus.*

Ioahe, secretarius regis Ezechiæ, Esa. 36. 4. Regum 18. יואח IoaH, Domini frater.

IOAS, decimus rex Iuda, filius Ochoziæ, 4. Reg. 11. 12. 2. Paral. 23. 24. יהואש Iehoas, fundamentum Domini.

Ioas, duodecimus rex Israël, 16. annis, pater Ieroboam, 4. Reg. 13. 14. Oseæ 1. Amos 1. 2. Paral. 25.

Ioas, pater Gedeon, Iud. 6.

Alius, filius Achab, regis Israël, 3. Regum 22.

IOATHAN, tredecimus rex Iudæ, filius Azariæ seu Oziæ, auus Ezechiæ, rex pius & felix, 2. Paral. 27. 4. Reg. 15. Esai. 1. 7. Ose. 1. Mich. 1. Matth. 1. יותם Iotham, Domini præfectio.

Ioathan, filius Gedeonis, Iud. 9.

IOB, terram Hus, in qua S. Iob habitauit,

tauit, certum est in finibus Idumææ, quæ pars est Arabiæ Petrææ, sitam fuisse. Nam Thren. 4. dicitur: Gaude filia Edom, quæ habitas in terra Hus. & Iob. 1. scribitur Sabæos, ex vicina Arabia felice, armenta eius abegisse. Ideo propter similitudinem nominis, S. Iob existimatur fuisse rex Idumææ, qui Gen. 36. nominatur Iobab filius Zaræ, & temporibus patriarchæ Iacob vixisse, annis ferè 250. ante exitum ex Ægypto.

Proponitur autem in Iob illustre exemplum patientiæ in cruce. & maxima pars disputationis in libro Iob, hoc syllogismo continetur:

Deus iustus iudex, pios ornat præmijs, iniustos autem & sceleratos cruce & ærumnis premit. Iob & ipsius liberi horrenda mole calamitatum obruuntur à Deo. Ergo Iob suis peccatis pœnam meruit. Agat igitur pœnitentiam & sua peccata agnoscat & deploret.

Iob respondet ad maiorẽ. Non tantùm iniustos, sed etiam pios & innocentes, qui humano iudicio argui non possint, premi à Deo cruce & ærumnis, vt eorum fides, patientia, & cæteræ virtutes probentur, & Dei gloria in mirandis eorum liberationibus fiat conspector. Fit eius mentio Ezech. 14. De libro Iob vide Ieronymum Tom. 4. lib. 10.

Iob Ebraicè scribitur per Aleph, Iod, Vau, Beth, איוב Ieronymus vertit, dolens.

Iobab, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 10.

Iobab, filius Isaschar, Gen. 46.

Iobab, rex Idumææ, Gen. 36. 1. Par. 1.

יובב à יבב Iibeb, eiulauit.

Iochabed, vxor Amram, mater Mosis & Aáronis, Exod. 6. Num. 2. 26.

יוכבד Iochebed, Domini gloria vel grauitas.

Iodocvs, regia progenies, veterum stirps clara Britannum, peregrinationem religionis ergò Romam & inde in Pontum suscepit, vbi eremitæ more in cella mari vicina, cum discipulo habitans, vnum panem in cella reliquum, quatuor pauperibus diuisit. Murmurante autem discipulo quatuor naues sine remige panibus onustæ appulerunt. Scribitur & puellæ cœcæ visum restituisse, & placidè decessisse Idibus Decembris A.C. 653. celebratur carmine Rodolphi Agricolæ.

Ioha, Leuites, delectus ad instaurationem ministerij à rege Ezechia, 2. Par. 29. יואח IoaH, frater. Alius, cãcellarius regis Iosiæ, & visitator ecclesiarum sub Iosia, 2. Par. 34.

Iohanna, vxor Chuzæ, œconomi Herodis, quæ ministrat Christo, ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ, ex facultatibus suis, nach ihrem vermügen, Luc. 8.

Iohannan, filius Matathiæ, frater Iudæ Maccabæi, 1. Macc. 2.

Iohannan, filius Carce, dux Iudaicus, capta Ierosolyma reliquias populi vnà cum Ieremia propheta in Ægyptum ducit, Ier. 43. 40. 47.

Alius, capitaneus regis Iosaphat, 2. Paral. 17.

Alius, pater Azariæ, ducis Phacee regis Israël, 2. Par. 28. Ebraicè יהוחנן vel יוחנן.

Iohannes, Ebræum nomen est יוחנן IoHana nidem significans, quod Deo gratus, seu Deum propicium habens, Huldreich, à verbo Hanan, propicius fuit, fauit. Græci scribunt Ιωάννης, quia literam ח seu H non possunt in medio dictionis, spiritu aspirato, signare. Significat autem Ioannes, sine H miserum, afflictum, ab Anah.

Iohannes Baptista, filius Zachariæ & Elisabet, πρόδρομος Christi (Luc. 1.) & primus doctor noui testamenti, Christum exhibitum digito monstrans, (Ioh. 1.) Lucerna ardens ac lucens (Iohan. 5.) seu doctor euangelij maximè illustris, mentes hominum, luce veræ agnitionis Dei, veræ iustitiæ & vitæ, à tenebris ignorationis Dei, peccati & mortis liberatas illuminans, & de omnibus doctrinæ Christianæ articulis ecclesiam perspicuè erudiens & confirmans: *de Deo & tribus personis* illustri discrimine in baptismo Christi patefactis, Matth. 3. Iohan. 1. *de duabus naturis in Christo* & discrimine inter Christum & cæteros sanctos, Iohan. 1. 3. Matth. 3. *de discrimine legis & euangelij*, Iohan. 1. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. *de Iustificatione* seu remissione peccatorum gratuita propter Christum donanda, Ioh. 1. Ecce agnus Dei tollens peccatum mundi. Item, Ex plenitudine Christi omnes accepimus gratiam pro gratia. *de fide iustificante*, Iohan. 3. Qui credit in filium habet vitam æternam. *de bonis operibus*, Luc. 3. *de Sacrificijs* Iohan. 1. *de Pœnitentia*, Matth. 3. Luc. 3. Marc. 1. *de Ecclesia*, Matth. 3. *de Baptismo*, Luc. 3. 7. Iohan. 13. Matth. 3. *de vita Politica*, Luc. 3. *de Conjugio*, Iohan. 3. *de vita æterna* & pœnis impiorum æternis, Iohan. 3. Qui credit in filium, habet vitam æternam. Matth. 3. Paleas comburet igne inextinguibili. Sic totum corpus doctrinæ Euangelij, ad veram agnitionem Dei & salutem no-

ſtram neceſſariæ, Iohannem complexum eſſe apparet. Fit præterea Iohannis & diſcipulorum illius mentio Matth. 4. 9. 11. 14. Acto. 1. 13. 19. Hiſtoriam mortis Iohannis recitant Matth. 14. Marc. 6. Ioſephus lib. 18. cap. 7. Quibuſdam Iudæis, Herodis exercitus per iuſtam vindictam à Deo conciſus eſſe viſus eſt, vt pœnas is penderet Ioanni, qui Baptiſta cognominatus eſt. Occidit enim hunc Herodes, virum bonum, qui Iudæos virtute exercenda, iuſticia colenda, pietateque in Deum præſtanda, ad baptiſmum conuenire iubebat. Tum demum enim gratum acceptumque Deo docebat eorum fore baptiſmum, ſi non tantùm peccata quædam per confeſsionem deprecarentur, verùm etiam mundiciei & puritati corporis, anima ſimul iuſticiæ cultu repurgata, alijſque virtutibus omnibus ſtuderent. Valde enim oratione eius permouebantur. Sed eloquentiam viri Herodes, quòd hominibus perſuadendis efficax eſſet, ſuſpectam habens, & rem in defectionem euaſuram timens (Omnia enim de conſilio Iohannis Iudæi facturi eſſe videbantur) multò melius eſſe duxit, antequam quicquam ab eo nouatum eſſet, hominem præoccupare, & è medio tollere, quàm vt rerum mutatione facta, tum primum in ipſo tumultu & periculo pœnitentia duceretur. Itaque ille propter huiuſmodi Herodis ſuſpicionem, in cuſtodiam Macheruntem conijcitur, atque ibi cæditur. Ritus accendendi ignem, & publica læticiæ ſigna edendi, in feſto Iohannis, ex verbis Iohan. 5. Erat Iohannes lucerna, ardens & lucens, & voluiſtis aliquantiſper exultare in luce illius: & Luc. 1. Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. Itē, Multi in natiuitate eius gaudebunt, ortos eſſe apparet.

IOHANNES Apoſtolus & EVANGELISTA, filius Zebedæi & Salomes fuit, frater Iacobi maioris, initio piſcator, deinde ad munus Apoſtoli vocatus à Chriſto, Matth. 4. 10. Marc. 1. 3. Lucæ 5. 6. Act. 1. 12. Complexus eſt autem Chriſtus Iohannem ſingulari beneuolentia præ cæteris Apoſtolis, vt ipſe Iohannes indicat, Iohan. 13. & 21. vbi in poſtrema cœna ſcribitur recubuiſſe in ſinu Chriſti. Quo ſignificatum eſt, eum diuinam ſapientiam & ſublimia illa myſteria ἐκ τῆς κλίσεως ex intimo pectore Chriſti hauſiſſe. Hunc adhibet Chriſtus cùm ſocrum Petri febricitantem ſanat, Mar. 1. & poſtea cum filiam Iairi mortuam reuocaret in vitam, Luc. 8. Itaq; exiſtimatur Iairi à Deo illuminati diſcipulus fuiſſe. Eundem vna cum fratre Iacobo & Petro ducit in montem, ad illud mirandum colloquium cum Moſe & Helia, Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9. Idem indicat Chriſto, multos docere & dæmonia eijcere, qui tamen non vtantur aſsidua familiaritate Chriſti, Mar. 9. Luc. 9. Cumq; Samaritani quidam Chriſto hoſpitium negarent, interrogat Ioannes, an igni cœlitus demiſſo, inſtar Heliæ, impios perdere debeat, Lucæ 9.

Idem Iohannes, paulò ante paſsionem Chriſti, circumferens adhuc opinionem de regno Chriſti politico, vnà cum fratre Iacobo, petit à Chriſto, vt alterum à dextris, alterum à ſiniſtris collocet in regno ſuo, Marc. 10. Matth. 20. Interrogat Chriſtum de tempore excidij Ieroſolymitani & extremi iudicij, Marc. 13. Mittitur à Chriſto, vt Cœnam in die Paſchæ apparet, Luc. 22. in Cœna accūbens in ſinu CHRISTI, interrogat, Quis ſit futurus proditor Chriſti, Iohan. 13, 21. Hunc vnà cum Petro & Iacobo adiungit ſibi comitem Chriſtus, iturus in hortum Gethſemane ad agonem, Marc. 14. Matth. 26. ac Iohanni aſtanti ad crucem commendat matrem ſuam Mariam, Iohan. 19.

Chriſto reſuſcitato, Iohannes vnà cum Petro currit ad monumentum, & credidit (ſcilicet corpus eſſe ablatum) nondum enim nouerant ſcripturam, quòd oporteret eum ex mortuis reſurgere, Iohan. 20. Eidem Iohanni & Petro, Nathanaëli, Thomæ & cæteris oſtendit ſe Chriſtus ad mare Tiberiadis, Iohan. 21. Cumque Petrus ſciſcitaretur, quid de Iohanne poſthac futurum eſſet: reſpondit Chriſtus, Si volo eum manere donec venero, quid ad te? Tu me ſequere. Hic eſt diſcipulus, qui teſtificatus eſt de his, & ſcripſit hæc, & ſcimus quod verum eſt teſtimonium ipſius, Iohan. 21.

Poſt effuſionem Spiritus ſancti in Apoſtolos, Iohannes vnà cum Petro ſanat claudum, Actorum 3. & poſtridie ad Synedrium vocatus liberè & conſtanter doctrinam de Ieſu Chriſto ſolo autore ſalutis noſtræ confeſſus eſt, Act. 4. Deinde eccleſiam Samaritanam à Philippo Diacono antea colligi cœptam, vnà cum Petro viſitauit, & Simonē magum ex Syria expulit, Act. 8. Idē Iohannes, cum Iacobo & Petro, qui videbātur eccleſiæ columnæ eſſe, præfuit concilio Apoſtolorū, & Paulo ac Barnabæ

nabæ dextras ſocias dedit, eiſq; præcepit, vt inter gentes quemadmodum ipſi inter Iudæos circumciſos Euangelion prædicarent, Gal. 2. Poſtea Epheſi aliquandiu vixit, & vicinas Eccleſias in tota Aſia rexit. Sub Domitiano ſcribitur Romæ ante portam Latinam in feruentis olei dolium immiſſus die 6. Maij, & cum non læderetur, in inſulam Pathmon relegatus eſſe. Sed ſub Nerua Epheſum redijt, & Druſianæ, quæ efferebatur, vitam reſtituit. Ac omnium Apoſtolorum diutiſsimè vixit. Attigit enim 68. annum poſt reſurrectionem Chriſti, & obijt anno Chriſti 101. Huius feſtum Latini 27. Decembris, Græci 8. Maij celebrant.

Opinio de Iohanne redituro ante extremum iudicium, vt cum Helia & Enoch Antichriſtum oppugnet, orta eſt ex Apocal. 10. 11. Vnde tamen hoc ſolum colligi poteſt, doctrina Iohannis Apoſtoli Antichriſtum refutandum eſſe.

Vide Euſebium lib. 3. cap. 1. 18. 20. 23. vbi hiſtoriam de diſcipulo ex ſodalitio latronum ad pœnitentiam reuocato narrat. cap. 24. de Euangelio ſecundum Iohannem. cap. 25. de Epiſtolis Iohannis. cap. 31. de morte Iohannis ſcribit. Irenæus lib. 3. cap. 3. recitat hiſtoriam de Cerintho, & teſtatur, Iohannem vſq; ad Traiani Imp. tempora peruenisſe. Idem lib. 3. cap. 11. narrat, Cerinthi blaſphemias Iohanni occaſionem ſcribendi Euangelij præbuiſſe.

Extant inter libros noui Teſtamenti, quinq, ſcripta quæ Iohannis nomen præ ſe ferunt, Euangelion, tres Epiſtolæ, & Apocalypſis. In EVANGELIO ſecundum Iohannem, conciones propriæ Euangelij, de perſona, officio, & beneficijs Chriſti, eorumq; applicatione, ſeu fide iuſtitiam & vitam æternam accipiente cap. 1. 3. 5. 6. 8. 10. 11. 17. & conſolationes dulciſsimæ cap. 14. 15. 16. & miracula Chriſti inſignia, ab alijs Euangeliſtis omiſſa, vt reſuſcitatio Lazari, ſanatio cœci, paralytici, &c. eruditiſsimè & puriſsimo ac dulciſsimo orationis genere exponuntur. Nam cæteri Euangeliſtæ ferè tantum poſtremi anni vitæ Chriſti hiſtoriam, poſt captum Iohannem Baptiſtam, complexi ſunt. Iohannes vero Paralipomena ſcripſit, & tempora ſeu Paſchata (ca. 2. 5. 6. 13.) accuratè diſtinxit, ex quibus intelligi poteſt, Chriſtum tribus annis & paulo diutius prædicaſſe.

In EPISTOLA IOHANNIS prima duo loci præcipui ſunt. Adhortatur enim pios, vt veram filij Dei Domini noſtri Ieſu Chriſti, aduocati & propiciatoris noſtri, agnitionem & fidem conſeruent, & corruptelas veræ doctrinæ vitent. Deinde vt vera & ardenti dilectione Dei & proximi fidem ſuam declarent. Eſtq; hic velut ſtatus & ſumma totius Epiſtolæ: Iuſtificati à Deo gratis propter Chriſtum fide, neceſſario deinceps à peccatis abſtinere, & in omni vita, iuſticiam ac innocentiam, ſeu dilectionem Dei, & proximi colere debent, vel breuius; Fides per dilectionem operatur.

In Secunda Epiſtola, Iohannes Presbyter (quiſquis eſt) gratulatur fideli eccleſiæ, quod veram de Chriſto doctrinam amplexa ſit, & hortatur, vt eam retineat, & à falſis doctoribus ſibi caueat, & dilectionem mutuam colat. In tertia, gratulatur Gaio, quod veram de Deo doctrinam retineat, & ſit beneficus erga fratres, perſtringit Diotrephem ambitioſum, & commendat Demetrium.

DE APOCALYPSI, veteris eccleſiæ iudicium legant ſtudioſi apud Euſebium lib. 3. cap. 25. & 39. (vbi Papiæ mentio fit, qui cum Polycarpo fuit diſcipulus Iohannis) libr. 4. capite 19. libr. 7. capite 25. Eſt autem liber Apocalypſis Vaticinium, breui epitoma complectens hiſtoriam Eccleſiæ Chriſti à temporibus Apoſtolorum vſq; ad finem mundi, quæ perſecutionibus & ærumnis, partim à tyrannis, partim ab hæreticis inſtinctu Diaboli affligetur. Et paſsim inſertæ ſunt conſolationes eccleſiæ & piorum, quos Deo curæ eſſe, & à Deo mirabiliter defendi, & tandem vita & gloria æterna donari affirmat. Hæc ferè ſumma eſt totius libri à capite quarto vſq; ad finem. In ſecundo & tertio, Angelis ſeu doctoribus ſeptem Eccleſiarum in Aſia præcipit, vt in accepta fide Chriſti, vſq; ad finem vitæ conſtanter perſeuerent, & peccata vitent, & de admiſsis pœnitentiam agant.

Iohannes, epiſcopus Alexandrinus propter beneficentiam erga pauperes eximiam ἐλεήμων dictus eſt, obijt A.C. 605. die 5. Februarij.

Iohannes Chryſoſtomus, vide ſuprà Chryſoſtomus.

Iohannes Damaſcenus, cuius quatuor libri de Orthodoxa fide extant, vixit tempore Leonis Iſauri, circa annum Chriſti 720.

IOHANNES MARCVS, conſobrinus Barnabæ, Coloſſ. 4. Act. 15. filius Mariæ, in cuius domum Petrus ab Angelo eductus ex carcere diuertit, Act. 12. Hic aliquandiu

comes fuit peregrinationum Pauli & Barnabæ. Sed in Pamphylia pertæsus itinerum redit Ieroſolymam, Actor. 13. Poſt aliquot annos cùm Barnabas eum rurſus ſibi & Paulo comitem adiunctus eſſet, & Paulus aduerſaretur, tanta inter eos diſſenſio fuit, vt à ſe mutuo diſiungerẽtur, Actor. 15. Tandem verò Marcum rurſus Paulo amicum fuiſſe, & Romæ ipſi ſeruijſſe, apparet ex Coloſ. 4. & ad Philemonem, & 2. Tim. 4. Hunc Marcum Euangeliſtam fuiſſe quidam exiſtimant.

Iohannes Hircanus, filius Simonis, fratris Iudæ Maccabæi, profligat Cendebeum ducem Antiochi γάζης, 1. Macc. 16.

Iohannes, Nicomedienſis nobilis, diſcerpit edictum Diocletiani publicè contra Chriſtianos propoſitum, Euſeb. lib. 8. cap. 5.

Iohannis Anachoretæ, quem Moſcum fortaſſe à patria nominant, PRATVM Spirituale, 219. capitibus diſtinctum, continet hiſtorias monachorum, patrum antiquorum, editas primùm ab Aloyſio Lipomano, nunc Tom. II. Bibl. S. P. inſertas, vixit poſt annum Chriſti 600.

Iohannes Duns, Scotus, Doctor ſubtilis, obijt anno Chriſti 1308. (bratur.

Iohannes Obediens, in vitis patrum cele-

Iohannes, epiſcopus Romanus, Arianos ex Italia eijcere conabatur, ideo à Theodorico Veronenſe in carcere necatus eſt, eodem ferè tempore, quo Boëtius, circa annum Chriſti 520.

IOHANNES & PAVLVS, Romani, Tribuni militum ſub Conſtantino magno, poſtea martyres ſub Iuliano, 26. Iunij.

IOHANNES, Ægyptius, Eremita Thebanus, circa annum Chriſti 400. anno ætatis ſuæ 90. obijt, cùm claruiſſet dono ſanandi & vaticinandi, Trip. lib. 8. cap. 1. & in vitis patrum, inter quas prima eſt huius Iohannis hiſtoria.

IOHEL, filius Samuelis, 1. Reg. 8. pater Heman ſapientis & Muſici, 1. Paral. 6. 25.

IOHEL, Propheta, exiſtimatur vixiſſe circa finem regni Ezechiæ, & initium Manaſſæ. Cap. 1. Concionem pœnitentiæ inſtituit, & adhortatur ciues Iudææ, & horrendam ſterilitatem terræ, famem & cæteras peccatorum pœnas agnoſcant, peccata ſua deplorent, frequentes in templo conueniant, & à Deo veniam petant. Cap. II. prædicit vaſtationem regni Iudaici per Babylonios, & grauiſs. exhortatur populum ad agendam pœnitentiam. In poſtrema parte ſecundi capitis, incipit concionem de regno & beneficijs Chriſti, & de donatione Spiritus ſancti. Cap. III. vaticinatur de vocatione gentium ad ſocietatem Eccleſiæ Dei. Vocat autem Vallem Ioſaphat (quod appellatiuè verti debet vallem iudicij) non iræ ſed gratiæ, qua Deus per Euangelion abſoluit credentes à peccato, eoſq; iuſtos & hæredes vitæ æternæ iudicat. יואל ὁ δεχόμενος, incipiens, à אל vel Dominus Deus. Alius Ioel, Leuita, 2. Paral. 29.

IOIADA, filius Azariæ, filij Achimaas, filij Sadoc, ſummus Sacerdos, qui Ioas filium Ochoziæ regis Iuda contra Athaliam defendit, & ad regnum euexit, 4. Reg. 11. 12. 2. Par. 23. יהוידע Iehoiada, ſcientia Domini, ſeu doctus à Domino. Nam labia Sacerdotis debent cuſtodire ſcientiam Dei, Malach. 2.

Ioiaden, mater Amaſiæ regis Iuda, 4. Regum 14. יהועדן Iehoaden, Dominus vſq; adhuc, ſeu perpetuus.

Ion, Athenienſis, ſcribitur in Gallia Euangelion docuiſſe, & prope Pariſios interfectus eſſe.

IONADAB, amicus Hieu regis Iſraël, ortus ab Hobab, ſeu Iethro ſocero Moſi, autor ordinis Rechabitarum, 4. Reg. 10. Ierem. 35. יונדב Ionadab, Domini munificentia.

IONADAB, filius Semma fratris Dauid, amicus Ammon filij Dauid, 2. Paral. 13. Quod in titulo Pſalmi 70. in vſitata verſione ſcriptum eſt (Pſalmus Dauid, filiorum Ionadab, & priorum captiuorum) id in Ebræo prorſus non extat. Nam Pſalmus ἀνεπίγραφος eſt.

IONAS, Propheta miſſus ad conuertendos Niniuitas, vixit tempore Ieroboam regis Iſraël, & Oziæ regis Iuda. Fuit igitur σύγχρονος vel paulò ſuperior Oſea, Amos, & Eſaia, vt perſpicuum eſt 4. Reg. 14. vbi ſcribitur: Ieroboam reſtituit terminos Iſraël ab Emath vſq; ad mare, iuxta ſermonem Domini, quem locutus eſt per ſeruum ſuum Ionam, filium Amithai Prophetã. Hæc pars concionum Ionæ, non extat. Sed reliquam hiſtoriam Ionæ ipſe Chriſtus aliquoties citat, Matth. 12. 16. Luc. 11. יונה Ionah, Columbanus, columba.

Ionas, Aurelianenſis epiſcopus, libros tres de cultu imaginum ad Carolũ Caluũ Imp. edidit contra Claudiũ Taurinenſem.

Ionam, filius Eliakim, Luc. 3.

Ionathan, Præfectus carceris, der Profoß/ tẽporib. obſidionis Ieroſolymæ, Ier. 37. 38.

IONA-

IONATHAS, filius Saulis, excellens virtute, fortitudine bellica, pietate, fide erga amicum, & præcipuè modestia seu ταπεινοφροσύνη, qua volens Dauidi amico de regno cedit. Extat eius historia 1.Reg.13. 14. 18. 19. 20. 23.31. Ebraicè יהונתן Iohnathan, à Deo datus, vel Domini donum.

Alius, patruus & consiliarius regis Dauid sapientia & eruditione doctrinæ excellens, 1. Paral. 7.

Alius fuit Ionathas filius Matathiæ, frater Iudæ Maccabæi, cui post mortem successit, 1. Macc. 9. 10. Tandem fraude circumuentus à Tryphone interficitur, 1. Maccab. 13.

Ionathas, Ben Vziel Ebræa Biblia in Chaldæam linguam transtulit anno 40. ante Christum natum, quæ translatio Targum nominatur.

Iophe, oppidum Amorrhæorum, Num. 21. נפח NophaH, flans, spirans.

IOPPE, vrbs Palæstinæ, pertinens ad fines tribus Dan, Ios. 19. prope quam celebris Iudææ portus fuit, qui hodie adhuc vetus nomen, יפו Iapho (quod à pulchritudine factum est) retinet. Distat autem Ioppe à Cæsarea, vbi Cornelius centurio vixit (Act. 10.) ferè decem miliaria, à Ierosolymis verò quinq; miliaria abest. In oppido Ioppe Petrus Tabitam mortuam reuocat in vitam, Actor. 9. Fit eiusdem oppidi mentio Actor. 10. 11. 1. Macc. 10. 11. 12. 13. 15. 16. 2. Macc. 12. 2. Par. 2. Græci scribunt nomen vrbi inditum esse ab vxore conditoris, Cephei, Iope, filia Æoli, quæ alias Cassiopea dicatur. Alij à Iapeto seu Iapheto, quod versus Europam à Iaphet filijs habitatam portus eius spectet.

IORAM, filius Iosaphat, octauus rex Iuda, gener Achab, regis Israël, parricida fratrum, & persecutor veræ Ecclesiæ Dei, 2. Paral. 21. 2. Regum 8. 3. Regum 22. יהורם Iehoram, Dominus excelsus.

IORAM, nonus rex Israël, filius Achab, 4. Reg. 1. 3. 8. 9. 2. Paral. 22. Alius, filius Thoi, regis Emath, 2. Reg. 8. Alius, filius Martha, in Genealogia Christi, Luc. 3. Alius sacerdos, tempore regis Iosaphat, 2. Par. 17.

IORDANIS, fluuius irrigans Palæstinam, oritur prope Cæsaream Philippi ad radices Libani, ex duobus fontibus (vt Rhenus in Libano seu alpibus Rheticis) quorum alteri Ior יר alteri Dan דן nomen est †. Vt autem rini ex duobus fontibus propagati, ita etiam nomina confluunt. ירדן Iordan, riuus iudicij vel doctrina iudicij, à ירה vel descensio à ירד. Amnis amœnus & quatenus locorum situs patitur ambitiosus est, vt Plinij verbis vtar, accolisq; se præbens, velut inuitus Asphaltitem lacum dirum natura petit, à quo postremò ebibitur, aquasq; laudatas perdit pestilentibus mixtas. Ergo vbi prima conuallium fuit occasio, in lacum se fundit, quem plures Genesaram vocant, XVI. M. pass. longitudinis, VI. M. latitudinis, amœnis circumseptum oppidis: ex quibus præcipua sunt ab occidentali latere Capernaum, multis concionibus & miraculis à Christo ciue illius illustratum: Inde Bethsaida patria Petri, Andreæ & Philippi Apostolorum: Magdalum patria Mariæ Magdalenæ: TIBERIAS, Tarichææ, &c. ab orientali parte Chorazin, Iulias, Gamala, Gadara, Amathus. Inde per amœnissimam & fertilissimam vallem delabens ad mare deserti tendit. ac paulò supra ostium, vbi latissimo & profundissimo alueo fluebat, & messis tempore vtramq; ripam implebat & egrediebatur (1. Paral. 12.) Israëlitæ, Iosua duce, per siccatum Iordanis alueum in terram promissam, è regione Iericho transierunt (Ios. 3.) decima die mensis primi (Ios. 4.) anno mundi 2493. anno 1500. antè, quàm Christus eò ipso in loco Iordanis Baptizaretur, Luc. 3. Matth. 3. Iohan. 1. Creberrima autem Iordanis fluuij mentio fit in historia Moysis & cæterorum prophetarum, Gen. 13. 32. Num. 22. 26. 34. 13. 31. 35. Deut. 2. 3. 4. 31. 11. &c. In Iosua & Iudicum vbiq;, 4. Reg. 2. 5. 6. 7. 10. 2. Reg. 16. 17. 19. Esa. 9. Matth. 4. 19. Marc. 1. 3. 10. Luc. 4. Ioh. 10. Psal. 42. 114. &c.

† Sicut in Anglia Tamesis, Tama & Isis.

Iosaba, vel *Iosabeth*, filia Ioram Regis Iuda, soror Ochoziæ, 4. Reg. 11. 2. Paral. 22. יהשבע Iehosheba, Domini iuramentum.

Iosabath, Princeps Leuitarum, 2. Paral. 35. יוסבד Dominus dotauit.

Iosachar, filius Semat, interficit Dominum suum Ioas Regem Iuda, 4. Reg. 12. יוזכר Iozachar, Domini memor. שמעת Simeath, fama.

IOSAPHAT, filius Asa, abnepos Salomonis, 11. Paral. 3. Matth. 1. rex Iuda, 3. Reg. 15. 22. 4. Reg. 3. 8. singulari pietate, sapientia, iustitia & felicitate excelluit. Tertio regni anno curauit omnes ecclesias sui regni visitari, 2. Paral. 17. Constitu-

it Iudicia politica & eccleſiaſtica, 2. Paral. 19. Inſignem victoriam aduerſus Ammonitas conſequitur, hac precatione: Cùm ignoramus quid agendum ſit, oculi noſtri ad te Deus tolluntur. Credite in Dominum Deum veſtrum, & ſecuri eritis, credite Prophetis eius, & omnia proſperè euenient, 2. Paral. 20. יהושפט Iehoſaphat, Domini iudicium. Alius Ioſaphat, rex Indiæ à S. Barlaam ad fidem Chriſti conuerſus. Alius, filius AHilud, Cancellarius ſeu hiſtoriographus regis Dauidis & Salomonis, 2. Reg. 8. 20. 3. Reg. 4. Alius, parricida ſui domini Ioas regis Iuda, 4. Reg. 12. 2. Par. 24. יהוזבד Iehozabad, Dominus dedit. Alius, diaconus Eccleſiæ ſub rege Ezechia, 2. Par. 31.

IOSEPH, filius Iacob, ex vxore Rachel, naſcitur Gen. 30. anno mundi 2199. Venditur à fratribus, & ducitur in Ægyptum, Gen. 37. poſtea caſti pudoris decus retinens, calumnijs ſuæ dominæ conijcitur in carcerem, Gen. 39. Cum in ſeruitute & carcere annos tredecim fuiſſet, euehitur in faſtigium regni Ægyptiaci Geneſ. 41. vſq; ad finem, Syrac. 49. Actor. 7. Pſalm. 105. Exod. 13. Ioſ. 24. Habuit duos filios, quos pater Iacob adoptauit, Geneſ. 48. Ebr. 11. יסף Ioſeph, addat, augeat, adijciat. Nam Rachel edito Ioſeph, dicit: Addet mihi Dominus filium alterum, Geneſ. 30. Sæpe autem domus Ioſeph, pro toto populo Iſraël vſurpatur, vt Amos 6. Nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph, id eſt, propter vaſtationem tribuum, quæ à Ioſeph propagatæ erant.

IOSEPH, filius Iacob, faber, ſponſus Mariæ virginis; nutricius Chriſti, cuius mentio fit Matth. 1. 14. Luc. 1. 2. 3. 4. Iohan. 6. 7. Memoriam eius celebrat eccleſia die 19. Martij.

Ioſeph ab Arimathæa, ſepelit corpus Chriſti, Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioh. 19. poſtea ſcribitur ab Apoſtolis baptizatus eſſe, vide Petrum de Natalibus lib. 4. die 27. Martij.

Ioſeph, iuſtus (Actor. 1.) putatur vnus fuiſſe ex 70. diſcipulis, qui Barnabæ cognomen accepit.

IOSEPHVS, ſacerdos, tempore Veſpaſiani & Titi Imp. vixit, & viginti libros antiquitatum Iudaicarum, & 7. libros de bello Iudaico ſcripſit, quos ſæpè in hoc Onomaſtico citamus.

IOSES, frater Iacobi minoris, & Simeonis ac Iudæ Apoſtolorum, Matth. 13. Marc. 6.

IOSES, qui poſtea Barnabæ cognomen ab Apoſtolis accepit, (Actor. 4.) exiſtimatur vnus fuiſſe ex numero 70. diſcipulorum. ישיש antiquus, ſenex.

IOSIAS, filius Amon, nepos Manaſſæ, rex Iudæ: Exemplum eſt pij & ſancti regis, qui veram de Deo doctrinam & miniſterium publicum, abolitis cultibus idolatricis inſtaurauit, & miniſtros eccleſiæ clementer fouit, & iudicia politica & eccleſiaſtica conſtituit, 4. Reg. 22. 23. 2. Paral. 34. 35. anno 13. Ioſiæ, qui fuit à condito mundo 3315. cœpit concionari Ieremias propheta, Ierem. 1. 3. 22. 25. anno 31. regni mouens bellum non neceſſarium aduerſus Necho Ægypti regem, interficitur, 2. Par. 35. Fit eiuſdem mentio Syrac. 49. Sophon. 1. Matth. 1. & 300. annis ante de ipſo vaticinatur Deus per prophetam in Bethel, 3. Reg. 13. יאשיהו Ioſiach, incenſum ſeu Thymiama Domini.

IOSVA, filius Nun, miniſter & ſucceſſor Moyſis, & DVX populi Iſraël per ſiccatum Iordanis alueum in terram Canaan introëuntis: ὁμώνυμος & typus ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui filios promiſsionis Abrahæ, per Iordanem ærumnarum huius vitæ in promiſſam vitæ æternæ hereditatem introducit, Ebr. 4. Natus eſt in Ægypto annis 52. ante exitum, ex tribu Ephraim, 1. Paral. 7. patre Nun, qui & Naue dictus eſt, Syrac. 46. auo Eliſama, duce populi in deſerto, Num. 1. 2. 7. 10. ac decimo gradu in arbore familię Ioſephum ſequitur.

IOSEPH.
EPHRAIM, *Gen. 41. 48. 49. 1. Par. 7.*
Beria, 1. Paral. 7.
Reſeph.
Thale.
Thaan.
Leadon.
Ammiud, Num. 1. 2. 7. 1. Paral. 7.
ELISAMA, *dux populi in deſerto, Numerorum 1. 2. 7.*
NVN, *qui & Naue, Syrac. 46.*
|
IOSVA DVX *populi.*

Fuit diſcipulus & fidus miniſter Moſis: cum quo ex Ægypto egreſſus anno mundi 2453. primo tyrocinio fortiter & feliciter Amalechitas profligauit, Exodi 17. Paucis diebus pòſt aſcendit cum Domino & præceptore ſuo Moyſe in montem Sinai, Exodi 24. 32. poſtea metuens ne de domini & præceptoris ſui autoritate aliquid decede-

decederet, petit prohiberi, ne plures prophetent, Num. 11. Sequenti anno mundi 2454. mittitur vnà cum Caleb & alijs ad explorandam terram Canaan, Num. 13. 14. Tandem anno 40. post exitum, Dei iussu successor Moysi & dux populi ritu solenni ordinatur, Num. 27. Deut. 31. 34.

Mortuo igitur Moyse, prima die anni à mundo condito 2493. IOSVA populum Israël in terram Canaan patribus promissam introducit (Ios. 3. 4. 5.) & excellentes ac mirandas victorias pro electis Dei obtinet (Syrac. 46. Ios. 6. 8. 10. 11.) & deuictis ac triumphatis regibus Cananęis, terram Israëlitis sorte distribuit, anno mundi 2500. (Ios. 14. 15. & deinceps) & tandem anno ætatis 110. moritur, Ios. 24. Iudic. 2. Ebraicè יהושע IEHOSVA seu IOSVA, Saluator, opitulator, Heyland/ à radice ישע & Hiphil חושיע saluauit, opem tulit. Græci addita terminatione S, Ἰησοῦς seu IESVS scribunt, vt Ebr. 4. Act. 7. Syrac. 46. 2. Macc. 1. & in LXX. versione Græca vbiq; nominatur hic ipse dux IOSVA, qui per siccatum Iordanis alueum in terram promissam Israëlitas traduxit.

Iouianus, Imperator, pius & ecclesiæ nutricius, cœpit regnare & obijt anno Christi 367.

Iouinianus, diaconus Xysti episcopi Romani, missus ab eo ad prædicationem & martyrium euangelij in Galliam, Adriano Imperatore.

Iouinianus, monachus, quem inter hæreticos numerant, docuisse scribitur, coniugium non esse postponendum virginitati, sed virgines, viduas & maritatas in Christum credentes, eiusdem esse meriti. 2. Disputauit verè baptizatos esse ἀναμαρτήτους. 3. Nihil interesse inter abstinentiam ciborum, & cum gratiarumactione perceptionem eorum. 4. Paria fore omnium piorum præmia in regno cœlorum. Has sententias Ieronymus duobus libris oppugnat, qui tertio Tomo operum ipsius inserti sunt. (Imp.

Iouinus, martyr, Romæ sub Valeriano

Iozabad, Capitaneus regis Iosaphat, 2. Paral. 17. יהוזבד Domini dos.

Iozaphat, diaconus templi sub rege Ezechia, 2. Paral. 31.

IRENE, filia Licinij Cæsaris, collegæ Constantini magni, quæ simulacra Larium & alia in ædibus patris euertit. Festum eius celebratur die 4. Maij.

Alia, martyr sub Diocletiano.

IRENÆVS, episcopus Lugdonensis in Gallia, successit Photino martyri: Floruit circa annum Christi 180. adolescens audiuit Polycarpum, qui Iohannis Euangelistæ discipulus fuerat, vt ipse de se testatur lib. 3. cap. 3. aduersus Valentin. & in libro ad Florinum, quem Eusebius citat libro 5. cap. 20. & 5. Tandem Sirmij in Pannonia dicitur martyrio vitam finiuisse. Titulos librorum Irenæi recitat Ieronymus in Catalogo. Nunc vnum volumen superest, constans quinque libris aduersus hæreses. In quorum PRIMO Valentini & antecessorum ipsius ac sectatorum monstrosas & inter se discrepantes opiniones & ritus in lucem protrahit & explicat. In SECVNDO, falsa esse Valentinianorum dogmata non tam ex scripturæ testimonijs, quàm ipsorum dogmatum absurditate & rationibus ostendit. In TERTIO primis XVI. capitibus, ex scriptura sacra & Apostolicarum Ecclesiarum testimonijs demonstrat, vnicum esse verum Deum creatorem cœli & terræ, Patrem Domini nostri Iesu Christi, autorem Veteris & noui Testamenti. à cap. 17. vsque ad 22. probat vnum esse Iesum Christum λόγον vnitum suo plasmati. à cap. 23. vsque ad 33. docet, Christum saluatorem ex substantia virginis natum esse. à cap. 24. vsq; ad 40. probat Adam protoplastum æternæ salutis hæredem fuisse. In QVARTO libro pluribus scripturæ testimonijs confirmat, Eundem esse Deum, qui legem Iudæis tradidit, & Euangelion per Christum & Apostolos promulgauit. Eruditissimè etiam explicat plurima scripturæ loca, quę Valentiani eò detorserant, vt dicerent Dei opificis & legis Mosaicæ latoris opera, ab alterius Dei filio, Domino nostro Iesu Christo destructa esse. Ea occasione de violatione Sabbathi, & de sacrificijs veteris ac noui Testamenti quædam inserit. A cap. 71. vsque ad 80. de libertate voluntatis humanæ & causa peccati disputat. In QVINTO libro prolixè confirmat, non solùm animam hominis, verùm etiam corpus seu carnem & sanguinem salutis æternæ participem esse. Reliqua libri parte de Tentationibus Christi seminis, quod caput serpentis conterit, de imperijs, quod non sint à malo Deo orta, & de Antichristo, ac num. 666. cuius Apoc. 13. mentio fit, piè & eruditè disputans, totum opus concludit.

In nostrarum Ecclesiarum scholis sæpè ex Irenæo citari solet hæc forma loquendi, Christum pro nobis passum esse REQVIESCENTE VERBO, vt

crucifigi & mori posset, quæ extat lib. 3. c. 21. Idem dictum: Filius Dei semper fuit humano generi, quod extat lib. 3. cap. 18. & cap. 20. Germanicarum Ecclesiarum testimonia allegat Irenæus lib. 1. capite 3. Multa ex hoc opere Irenæi aduersus hæreses descripta passim suæ historiæ inseruit Eusebius lib. 2. cap. 13. lib. 3. cap. 18. lib. 4. cap. 7. 8. 10. 11. 18. lib. 5. cap. 4. 5. 6. 7. 8. Et totum ferè primum Irenæi librum Epiphanius de verbo ad verbum transcripsit. *Irenæus*, episcopus Smyrnensis, martyr sub Maximiniano.

Irad, nepos Cain, Gen. 4. עירד onager, vel aceruus descendens.

ISAAC, Filius Abrahæ ex Sara anu effœta & sterili, iuxta promissionem Genes. 17. 18. nascitur Gen. 21. anno mundi 2048. Vixit cum Sem filio Nohæ 110. annis, cum patre Abraham 75. cum filio Iacob 120. Moritur Gen. 35. anno mundi 2228. vno anno ante liberationem Ioseph ex carcere, sepultus in Hebron, Gen. 49. יצחק IZeHak, risus, gaudium. Abraham enim audiens promissionem de filio Isaac, ex quo promissum Semen Christus nasciturus erat, risit in corde suo, & videns diem Christi, lætatus est, Gen. 18. 21. Ioh. 8. Syrac. 44. Actor. 7. 3. Ebræ. 11. Matthæ. 1. 8. Luc. 3. 13. Amos 7. vbi nos habemus, non stillabis super domum idoli. Quod autem Gen. 21. dicitur: in Isaac vocabitur tibi Semen, id est, filij & nepotes Isaac vocabuntur semen Abrahæ, non filij Ismaël: id Paulus Rom. 9. ad spirituale semen seu membra verę Ecclesię transfert. In Isaac vocabitur tibi semen, hoc est, non filij carnis (nati ex Abraham carnali generatione) sunt filij Dei (membra veræ ecclesiæ & hæredes vitæ æternæ) sed filij promissionis computantur in Semine, hoc est, credentes promissioni, seu ex Deo nati per verbum promissionis & fidem, sunt vera ecclesia DEO placens. *Isaac*, monachus, à Gregorio magno celebratur.

ISAI, filius Obed, pater Dauid regis, 1. Regum 16. Ruth 4. 1. Paral. 2. ישי munus.

ISASCHAR, filius Iacob, ex vxore Lia, quæ cùm peperisset filium quintum, dixit: Mercedem dedit mihi Deus, appellauitque nomen eius יששכר Isaschar, id est, merces, Genes. 30. 46. stirps tribus Isaschar, quæ Num. 1. 2. 7. 10. 13. 26. 34. Deut. 33. Gen. 49. 1. Paral. 7. Ios. 19. 21. Iud. 10. Ezech. 48. Apoc. 7. & alibi celebratur, ex qua Thola Iudex Israëlis Iud. 10. & Oseas propheta ortus esse putatur. Regio Isaschar ab occasu mari mediterraneo, à meridie tribu Manasse, ab ortu mari Galilææ, à borea tribu Zebulon finiebatur, cuius oppida fuerunt: *Sunem* hospitium Elisæi, 4. Reg. 4. *Naim*, vbi filium viduæ Christus resuscitauit, Luc. 7. *Iezrael*, cuius in historia Eliæ & Achab crebra mentio fit, & cætera, quæ Ios. 19. enumerantur.

ISBOSETH, filius Saul, aliquandiu tenuit maximam partem regni Israël, sed cum præcipuum suum ducem Abner offendisset, deditus est ab eo Dauidi, 2. Reg. 2. 3. אישבושת ISboSeth, vir confusus, ignominiosus, à בוש Bosch.

Iscariotes, cognomen Iudæ proditoris Christi, à mercede factum, ein kremer.

ISFRIDVS, episcopus Raceburgensis ordine tertius, scribitur aquam in vinum conuertisse, & cæco visum restituisse. Crantius lib. 6. cap. 40. Metrop.

Ismaël, vide supra Hismaël.

Isidorus, monachus, sub Theodosio Imp. Celebratur ab Euagrio lib. 1. cap. 15. & Heraclide Alexandrino. Alius, martyr sub Decio.

ISIDORVS, episcopus Hispalensis, scripsit multa in libros sacros, & XX. libros Etymologiarum & alia, inter quæ, liber Decretorum Apostolicorum, Romanorum Pontificum & Canonum in concilijs factorum præcipuè celebratur. Ex quo Iuo Beluacensis & Gratianus, Decreta sua decerpserunt. Vixit tempore Heraclij Imp. circa annum Christi 630. Obijt Hispali pridie Nonas Aprilis.

ISRAEL, cognomen sanctissimi Patriarchæ Iacob, attributum ei post luctam à filio Dei. ישראל princeps seu victor Dei, à שרה & אל vel איש רא אל vir videns Deum, sicut inquit: Vidi Dominum facie ad faciem. Vt autem Iacob in lucta cum filio Dei victor euadit, ideoq; Israël appellatur: Sic omnes pij fide nitentes promissionibus Christi, iram Dei vincunt, & Deum sibi velut patrem beneuolum conciliant, sicuti mulier Cananæa Christum oppugnantem eam tentationibus de indignitate & particularitate vincit. Cùm verò vsitatum sit in scriptura, gentes appellare nominibus stirpium seu patrum, à quibus ortæ sunt: sæpissimè in Prophetis Israël, pro toto populo Israël, ex duodecim ipsius filijs orto, crebrò etiam pro tota Ecclesia vsurpatur, Rom. 9. Non omnes qui sunt ex Israël (patriarcha Iacob nati carna-

carnali generatione) sunt Israël, id est, membra veræ Ecclesiæ Dei.

Istimon, vrbs sacerdotum in tribu Iuda, Ios. 21. 15. משתמע Esthemoa, à שמע audiuit, obediuit.

Isvar, filius Caath, nepos Leui, patruus Mosis & Aaronis, Exod. 6. Num. 3. 16. 26. יצהר Izehar, oleum, fenestra. Num. 3. scribitur Iessaar.

Italia, regio Europæ, à borea Alpibus, ab ortu mari Adriatico & Ionio, ab occasu mari Thyrrheno inclusa, cuius metropolis fuit vrbs Roma mundi domina. Fit Italiæ mentio Actorum 18. 27. Nomen scribitur ortum esse ab Italo rege, fratre Hesperi, ac idem nomen esse Italus, Atlas & Cithim. Alij voce Ιταλος bouem significari aiunt. Esa. 66. vbi nos habemus Italiam, in Ebræo est תובל Thubal. Num. 24. Venient cum trieribus de Italia: in Ebræo est כתיים Cithim.

Ithamar, filius Aaronis, Exod. 6. 28. Sacerdos consecratur, Leuit. 10. præfectus familiæ Gersonitarum & Meraritarum in deserto, Num. 4. 7. 26. Ab hoc Heli Sacerdos ortus est, 1. Par. 24. איתמר insula palmæ.

Ituræa, regio in extremis finibus terræ Canaan, in montibus Libani, quæ pars est Cœlesyriæ, teste Plinio lib. 5. cap. 23. cui circa Christi tempora præfuit Philippus filius Herodis. Luc. 3. Fit Ituræorum mentio apud Iosephum lib. 13. Antiq. cap. 18. in historia Aristobuli regis Iudæorum. Eadem regio Græcè τραχωνιτις, id est, aspera, confragosa, scopulosa vocatur. גיר castellum seu turrim seu angustas fauces in montibus significat.

Iucadan, oppidum Iudææ, Ios. 15. יקדעם Iokdeam, vertex populi.

Iuchal, legatus Sedechiæ regis ad Ieremiam, Ierem. 37. 38. יהוכל Iehucal, dominus omnium.

Iucundus, episcopus orthodoxus, in Africa, ab Hunerico Ariano crematus est.

Ivdas Patriarcha, quartus filius Iacob ex Lea, Gen. 29. 35. autor non interficiendi Ioseph, sed vendendi in Ægyptum, Gen. 37. postea pro fratre Beniamin captiuo apud Iosephũ deprecatur, Gen. 44. 43. & à patre Iacob Ægyptum ingresso ad Ioseph præmittitur, Gen. 46. Ex Thamar nuru sua procreat Pharez, Gen. 38. Stirps ampliss imæ familiæ & omnium celeberrimæ ac regiæ tribus Iuda, quæ & in deserto cæterarum tribuum princeps ac dux fuit, Num. 7. 10. & omnes fere reges Dauidem, Salomonem & duces populi Iudaici procreauit, ex qua etiam promissus generi humano saluator Christus Iesus tandem natus est, Gen. 49. Ebr. 7. 1. Paral. 2. 3. 4. Matth. 1. Lucæ 3. Ios. 15. יהודה Iehudah, confessor. יהודי Iehudi seu Iudæus, confessor veræ de Deo doctrinæ. Ad hanc etymologiam alludit Paulus Rom. 2. Ecce tu Iudæus cognominaris.

Ivdas Maccabæus, filius Mathathiæ sacerdotis, qui pio zelo se opposuit Antiochi edictis, quibus Iudæi abijcere legem Dei, & ethnicam Idolatriam amplecti iubebantur. Hic profligatis aliquot Antiochi exercitibus, tandem vrbem Ierosolymam & templum recipit, & repurgat die 25. noni mensis, anno mundi 3800. ante natum Christum 162. 1. Macc. 4. postea facto fœdere cum Romanis, interficitur in prælio cum Demetrio rege, 1. Macc. 9.

Ivdas, Apostolus, non ille Iscariotes, sed frater Iacobi minoris & Simonis apostolorum, vt ex epigraphe epistolæ Iudæ, Matth. 13. Marci 6. Lucæ 6. Actor. 1. apparet. dictus est *Lebbæus*, cognomine *Taddæus*, Matth. 10. Marc. 3. Huic Iudæ scisciranti ex Christo, cur discipulis se velit manifestare & non mundo, respondet Christus: Si quis diligit me, sermonem meum conseruabit, & pater meus diliget eum, & veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus, Iohan. 14. Post resurrectionem Christi scribitur, primùm in Mesopotamia, & Ponto Euangelion docuisse, & postea cum Simone fratre in Persiam profectus, ibiq; ab Ethnicis sacerdotibus interfectus esse. Memoriam martyrij illius recolunt Latini 28. Octobris, Græci 19. Iunij & 21. Augusti. Superstites autem fuerunt Domitiani Cæsaris temporibus adhuc Iudæ nepotes, apud Eusebium lib. 3. cap. 20. *Lebbæus*, cordatus, sapiens; à לב Cor. *Taddæus*, confessor, à יודה.

Epistola Ivdæ, velut epitome est secundæ epistolæ Petri. Adhortatur enim sanctos, vt in vera fide Christi persistant, & sibi caueant à falsis doctoribus, quorum descriptionem graphicam subiungit, ijsq; pœnam minatur. Inserit etiam insigne testimonium de extremo Iudicio ex concionibus patriarchæ Enoch descriptum.

Ivdas Iscariotes, filius Simeonis, Iohan 13. 6. nominatur Iscariotes vel à tribu Isaschar, vel à שכר merce, qua Christum vendidit, ein Kremer/ Rentmeister / vel ab איש vir, & קרת Carath,

rath, exciſus. Fit eius mentio Matth. 10. 26. 27. Marc. 3. 14. Luc. 6. 22. Iohan. 6. 12. 13. Actor. 1.

Iudas, hoſpes S. Pauli in vrbe Damaſco, Actor. 9.

IVDAS, cognomine Barſabas, mittitur vnà cum Paulo & Barnaba legatus à Concilio Ieroſolymitano, perferens ad eccleſias decreta de abrogatione legis Moſaicæ, Actor. 15.

IVDAS GALILÆVS, de quo Gamaliel Actor. 5. loquitur, poſt natum Chriſtum anno 11. cum Cyrenius ſecundum cenſum in Syria & Iudæa ageret, ad libertatem armis tuendam, populum Iudaicum excitauit, clamitans cenſum nihil aliud quàm integram ſeruitutem eſſe. Cùm autem ſemini Abrahæ promiſſa ſit libertas & regnum perpetuum, vociferabatur impium eſſe, ſeruire Romanis, & libertatem armis vindicandam eſſe. Nec Deum auxiliatorem fore ignauis, ſed ſtrenuè dimicantibus, &c. vide Ioſephum libro 18. cap. 1. 2.

IVDI, legatus conſiliariorum regis Ioachim ad Baruch ſcribam Ieremiæ prophetæ, Ierem. 36. יהודי Iehudi, confeſſor.

IVDAEA, propriè ea pars terræ ſanctæ, quam tribus Iuda tenuit. Sed vt à principali & regia tribu Iuda, Iudæi dicuntur omnes etiam ex cæteris tribubus orti: ſic Iudæa dicitur tota regio Iſraëlitis promiſſa, quæ prius terra Canaan nominabatur, & Palæſtina.

IVDITH, vxor Eſau, Gen. 26. 36.

IVDITH, vxor Manaſſæ, ex tribu Rubē Iudith 8. 11. ſua pietate, inuocatione & induſtria liberat Bethuliam, interfecto Holoferne, Iudith 13. Hanc hiſtoriam Philo ad tempora Darij Hyſtaſpis refert, vt ex cap. 5. coniectura ſumi poteſt, eam captiuitate Babylonica poſteriorem eſſe. Sed ex cap. 1. & 2. apparet, tempore regis Nabuchodonoſor, ante excidiū Ieroſolymæ rem geſtam eſſe. Alij autem eruditi exiſtimant, librum Iudith, Tragœdiam eſſe, ab aliquo pio & ingenioſo homine propoſitam, quæ doceret duriter quidem affligi eccleſiam Dei, & in extremas anguſtias redigi, ſed tamen mirabiliter contra Tyrannorum furores defendi & ſeruari.

יהודית Iehudith, Iudæa, confeſſa.

Librum Iudith Chaldaico ſermone ſcriptum, & à Synodo Nicena in numero ſacrarum literarum computatum, & à ſe verſum eſſe, teſtatur Ieronymus Tomo IIII. fol. 9. D.

Iulius, ab ἴουλος, lanugo. Cæſar à cæſarie idem nomen eſt.

IVLIVS, epiſcopus Romanus, tempore Conſtantij Imperatoris, apud quem S. Athanaſius & Paulus Conſtantinopolitanus exules receptum habuerunt. Scripſit de incarnatione Chriſti ad Dionyſium epiſtolam, quæ contra Neſtorium ablegata eſt. Deinde cum Eutychianis patrocinari videretur improbata eſt. Obijt anno Chriſti 352. die 12. Aprilis.

Alius, miles & martyr ſub Aureliano.

Iulia, martyr Cæſarauguſtana.

Iuliana, virgo Nicomedienſis, martyr ſub Diocletiano, die 16. Frebruarij.

IVLIANVS Antiochenus, cum Baſiliſſa coniuge nobiliſſima, exemplo Ioſeph & Mariæ perpetuum virginitatis decus ſeruaſſe ſcribitur, martyr ſub Diocletiano 7. Ianuarij. Alius, martyr Cæſarauguſtanus, apud Prudentium. Alius Viennenſis, Gallus, miles & martyr Chriſti ſub Dioclet. die 27. Februarij. Alius, hoſpitator, qui cum vtrumq; parentem ignorans interfeciſſet, in hoſpitali ad fluuij cuiuſdam vadum peccatum expiauit, ſed nec vbi, nec quando vixerit, conſtat.

Iulianus, qui Pelagij hæreſin contra D. Auguſtinum defendit, epiſcopus Capuanus fuit, ingenio & doctrina & beneficentia in pauperes celebris, obijt 436.

Iulianus Pomerius, archiepiſcopus Toletanus, qui tribus libris contra Iudæos ſcriptis, Meſsiam exhibitum eſſe oſtendit, circa annum C. 686. floruit.

IVLITTA, martyr, cuius hiſtoriam recitat D. Baſilius in Homilia περὶ εὐχαριστίας, pag. 260.

Iulius, Centurio, cui Paulus captiuus Romam ducendus traditur, Actor. 26. ἴουλος, lanugo, ſeu prima barba.

IVNIVS, cuius nomen apud ipſos etiam Apoſtolos illuſtre fuit, ſeu qui inter miniſtros Chriſti inſignis fuit: ante Paulum ad Chriſti fidem conuerſus, exiſtimatur vnus fuiſſe ex 70. diſcipulis. Hunc Romæ verſantem ſalutat Paulus, Rom. 16. Ebræis ſignificat columbam Dei, à יונה columba, & יה.

Iunilius, epiſcopus Africanus, Regulas ſeu Iſagogen in ſacræ ſcripturæ enarrationem, Dialogi forma tradidit, qui Tom. 6. Bibliothecæ extat. Floruit circa A. C. 450.

IVO, Anglus, Parriſijs & Aureliæ iuri magna cum laude operam dedit, & in iudicijs ſumma fide & integritate cauſas egit,

egit, ac præcipuè pauperum patrocinium suscepit. Ideo à Clemente VI. inter diuos relatus est, circa annum Christi 1320. *Iuo*, rex Angliæ, ex singulis ædibus in tota Anglia singulos denarios Papæ Romano attribuit, anno Christi 727.

Iupiter Olympius, 2. Macc. 6. IOVEM ab Ebræo nomine DEI proprio IEHOVA dictum esse apparet. Latina Etymologia est Iupiter, Iuuans pater. ὀλύμπιος, cœlestis, quasi dicas, ὁλολαμπὴς, à luce & splendore cœli.

IVSTVS, hospes S. Pauli in vrbe Corintho, Actor. 18. Alius, martyr Complutensis sub Diocletiano. Prud. στφ. 4. In monasterio huic martyri dicato obijt Carolus V. anno 1558. die 20. Septembris.

IVSTA, Hispalensis matrona, idolatricam statuam, quæ in solenni pompa ab Ethnicis circumferebatur, ereptam gestanti in humum abijcit, ideoq; crematur.

Iustina, martyr Patauina sub Maximiano.

IVSTINVS PHILOSOPHVS & martyr, Neapoli Palæstinæ oriundus, floruit circa annum Christi 150. sub Antonino Pio Imp. & filijs eius M. Antonino Philosopho & L. Vero Cæsaribus: ad quos etiam pro Christianis APOLOGIAM scripsit, in cuius exordio petit, vt Impp. Pij & Philosophi, veritatem inquirant, nec de Christianorum doctrina & vita ex veteribus præiudicijs aut calumnijs iudicent, nec Christianorum nomen, quod à bonitate originem ducat, sed maleacta, si de ijs legitimè conuicti fuerint, puniant. Deinde summam doctrinæ Christi legalem, de vno vero DEO creatore, non colendis statuis, de iustitia Christiana, quæ sit DEO virtutum cultu similem esse, de libero arbitrio, de regno Christianorum post hanc vitam, de veris in hac vita cultibus Dei, continentia, dilectione mutua, patientia, obedientia erga Deum & Magistratus, de immortalitate animæ, & corporum Resurrectione, & pœnis impiorum post hanc vitam, exponit: & hanc cum Philosophorum & Poëtarum Ethnicorum dogmatibus & scriptis vulgò receptis magna ex parte congruere: ideoque iniustè propter eam Christianos trucidari narrat. Postea CHRISTI aduentum, doctrinam, miracula, passionem, mortem & resurrectionem multò ante per Prophetas prædicta, ideoque nec magica nec commentitia esse demonstrat. Postremò modum Initiationis Christianorum per Baptismum & RITVM COENÆ DOMINI, & publicorum congressuum ad concionem preces, communionem cœnæ & eleemosynarum collectam, describit, & recitato Adriani edicto, quod accusatos propter religionem Christianam, non aliter puniri mandat, quàm si contra leges aliquid perpetrasse conuincantur, concludit. Hæc Apologiæ longioris ad Impp. scriptæ præcipua capita sunt. Altera breuior ad Senatum Romanum, causam exponit, cur Christiani se propter confessionem interfici sinant: quia videlicet æternam vitã & præmia piis, supplicia vero impijs proposita esse credant. Quod autem religionis causa interficiantur Christiani, id ipsis cum Socrate commune esse, qui etiam Christi noticiam aliquam habuerit, & doctrinam consentientem cum Christiana tradiderit.

In Paranetico ad Græcos confert inter se doctores Ethnicæ & Christianę religionis, & MOSEN omnium antiquissimum fuisse ostendit, ex quo Orpheus, Homerus, Plato & cæteri multa sumserint. In dialogo ad Tryphonem articulos Religionis Christianæ, veterum Prophetarum testimonijs confirmat. Vtilissimum autem scriptum est, λόγος πίστεως de DEO & tribus personis diuinitatis & vnione duarum in Christo naturarum, quod diligenter studiosi legant, tametsi posterius Iustini ætate illud esse quidam existimant. Sub M. Antonino martyrij coronam Pergami in Asia accepit. Euseb. lib. 4. cap. 16. 17. 18. 8. 10. 12. lib. 2. cap. 13. citatur ab Irenæo lib. 4. cap. 14. & lib. 5. Item à Tertulliano aduersus Valentinum.

Alius, presbyter Romanus, martyr sub Decio.

Alius, Antisiodorensis Gallus, martyr.

Iuuenalis, episcopus Narnienſis in Italia.

IVVENCVS, presbyter Hispanus, versibus Hexametris historiam Euangelicam descripsit, tempore Constantini magni: Hic hominis, pariterq; aquilæ, bouis, atque leonis, Hispanum nostra modulantem lingua Iuuencum, Audis Fortunatus. Primus enim docili distinguens ordine carmen, Maiestatis opus metri canit arte Iuuencus.

Iuuentius, episcopus Papiensis, tempore Vespasiani Imp. Alius, ἀντιδιάφορος Iuliani Imp. cùm ethnicas Idolomanias ab Imp. restitutas, improbaret, interfectus est, Trip. lib. 5. cap. 34.

KILIA-

K.

KILIANVS, Scotus, peragrata Anglia, Gallia, & Germaniæ parte, in Franconiam venit, ibique euangelion prædicauit, ac primus episcopus VVurceburgensis à Pape Conone constitutus fuit. tandem à sicarijs, iussu Geilanę coniugis Gosberti principis, quem paulò antè baptizauerat, noctu trucidatus est, anno Christi 688. die 8. Iulij.

χιλιάρχος, tribunus, qui præest mille militibus.

KVNEGVNDIS, filia Belæ regis Vngariæ vxor Boleslai pudici regis Poloniæ, circa annum Christi 1250.

L.

LAabim, filius Misraim, nepos Cham, Gen. 10. Ab hoc Libyæ nomen extitit. להבים Lehabim, flammæ, ardores, quibus Libya torretur.

LABAN, filius Bathuel, frater Rebeccæ vxoris Isaac, pater Rachel & Liæ vxorum Iacob, homo auarus, perfidus, ἄτροφος, Gen. 29. 30. 31. 24. 25. 27. 28. לבן Laban, later, lapis, vel albus, candidus.

Laban, locus Arabiæ Petrææ, Deut. 1. Quidam sentiunt eundem esse Lebna, Numer. 33.

Labana, ciuitas Sacerdotum in tribu Iuda, Ios. 19. 21. 15. vide Lobna.

Labanath, in tribu Aser, Ios. 19.

Lacedæmon, alio nomine Sparta, hodie Mizithra dicitur, vrbs nota, in Peloponneso. In hac moritur Iason exul, 2. Maccab. 5.

LACHIS, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15. inter Eleutheropolin & Hebron, cuius regem vincit Iosua cap. 10. munitur à Roboam, 2. Paral. 11. obsidetur à Sennaherib rege Assyriorum, Esa. 36. 2. Paral. 32. 4. Reg. 18. Mich. 1. לכיש Æthiops, niger.

LACTANTIVS, quo nullus ex latinis scriptoribus ecclesiasticis, Ciceroneæ orationis puritatem & candorem, vbertatem & elegantiam felicius æmulatus est, tempore Diocletiani & Constantini Impp. floruit, ac initiò in Bithyniæ vrbe Nicomedia, literas oratorias docuit, vt ipse de se testatur lib. 5. Inst. cap. 3. Extant illius septem diuinarum institutionum libri, in quibus prior pars operis, quæ Ethnicas, Idolatricas & Philosophicas opiniones de Deo & summo bono taxat, vtilis & erudita est. Sed lib. 5. & 6. vbi de iustitia Christiana ex professo dicere instituit: tantùm de philosophica & legali iustitia disserit, & doctrinam Euangelij propriam de iustitia fidei & beneficijs Christi, planè præterit aut obscurat. lib. 4. cap. 24. Christum ideo missum esse ait, vt esset doctor non verbis tantùm sed exemplo etiam perfecto nos ad virtutem inuitans, ideò passum esse, vt patientiæ exemplum nobis præberet. In eodem libro cap. 6. 14. Filium à patre creatum esse, nec vnquam se DEVM dicere ait. cap. 5. Oportet spiritum hominis iustitiæ operibus emereri, vt fiat æternus, &c.

Lais, socer filiæ Saul, 1. Reg. 25.

LAIS, ciuitas in tribu Aser, non procul à Ptolemaide, ad grad. long. 67. 2. latit. 33. occupata à Danitis, Iud. 18. Ios. 19. לישׁ Lais, Leo vel Tigris.

Laisa, oppidum in tribu Beniamin, vicinum Anathot, Esa. 10.

LAMBERTVS, episcopus Traiectensis, pulsus episcopatu ab Eberuuino, Theodorici Francorum regis prætorij præfecto, Leodium fugit, vbi tranquillè in cœnobio vixit, tandem à Pipino Caroli Martelli patre rursus in gubernationem ecclesiæ restitutus, crudeliter trucidatus est à Dedone fratre pellicis Pipini, quem ob adulterium reprehenderat, anno Christi 698. 17. Septembris.

VVoldrudus Bauarica	— *Pipinus*	— *Albæda vel Adelheida concubina*	*Dedo frater*
Grimoldus		*Corolus Martellus*	
Theobaldus		*Pipinus Carolus magnus.*	

Lamech, abnepos Cain, primus autor polygamiæ, Gen. 4. למך oppressor, à מכך.

Alius, filius Mathusalem, pater Noæ, Gen. 5.

Lamma, Ebræa vox est, in dicto Psalmi 22. quod Christus in cruce recitat: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti. למה quare, vt quid.

LAMVEL, Prouerbiorum 31. Verba Lamuelis regis, hoc est, verba regis, cum quo est Deus, habentis Propheticam vocationem. למואל Lamoël, cum quo est Deus.

LANFRANCVS, natus Papiæ in Italia, ludi-

Iudimagister Rhodomagi in Gallia, & postea Abbas Cadomensis Benedictinus, tandem Archiepiscopus Cantuariensis circa annum Christi 1060. factus à rege Angliæ Guilelmo Normanno, scripsit in omnes epistolas Pauli, & de eucharistiæ sacramento aduersus Berengarium. Obiit 1090.

LAODICEA, vrbs Phrygiæ Pacatianæ, non procul à confluente Lyci & Meandri, prope Colossas, in quam vrbem consentaneum est venisse Paulum, cùm Galatiam & Phrygiam pertransiret, confirmans omnes discipulos, Act. 18. & inde scripsisse priorem epistolam ad Timotheũ, 1. Timoth. 6. Fit præterea Laodiceæ mentio Colos. 4. Apocal. 1. 3. Hæc vrbs & vicinæ Colossæ, paulò post Pauli mortem, dehiscente terra absorptæ sunt, vt narrat Eutropius & Strabo in postrema pagina libri 12.

Alia est Laodicea Syriæ vrbs, in qua Concilium Laodicense celebratum est.

Laomin, filius Dadan, pronepos Abrahæ, Genes. 25. לעמים populi.

Lapates, in historia Iudith 10. sunt caricæ seu massæ ficuum, ἀλαπάδες.

Lapidoth, maritus Deboræ prophetissæ & iudicis populi Israël, Iud. 4. לפידות lampades, faces.

LAPIS ADIVTORII, nomen loci inter Maspha & Sen, vbi illustrem victoriam Deus Israëlitis aduersus Philistinos donauit, 1. Reg. 7. 5. Ebraicè אבן העזר Ebenezer.

LASAEA, oppidum in meridionali littore Cretæ, ad quod appellit Paulus, Act. 27. Fortasse illud est quod Ptolemæus Lissum nominat. λάσαια, densa, hirsuta.

Lasthenes, præfectus Demetrij iunioris, 1. Maccab. 11. λαθένης, robur populi.

Latusim, frater Laomin, Genes. 25. לטושים Lethusim, politi.

Laurentius, martyr Aretinus sub Decio.

LAVRENTIVS, natione Hispanus, diaconus & quæstor ecclesiæ Romanæ, de quo S. Ambrosius lib. 1. offic. cap. 41. scribit, cùm videret Sixtum episcopum suum ad martyrium duci, flere eum cœpisse nõ passionem illius, sed suam remansionem: itaque his verbis episcopum appellasse: Quo progrederis sine filio pater? &c. Cùm autem Sixtus iuberet Laurentium diligenter thesauros ecclesiæ adseruare: statim iussu præfecti vrbis Valeriani Laurentius quoq; comprehenditur. Cumque ab eo peterent satellites, vt thesauros imperatori traderet, petit spacium tridui ad colligendos thesauros sibi concedi. Interea conuocauit omnes mendicos, pauperes, ægrotos. Hos, constituta hora post triduum, ostendit satellitibus, addens, hos ecclesiæ thesauros esse, quibus, si quid detur, non perire, sed cum amplissimo fœnore in cœlo reddi. Hac oratione corui hiantes delusi & exacerbati, tradunt Laurentium carnificibus, qui eum ferreæ craticulæ, cui prunæ substratæ erant, imposuerunt. Iacens autem in craticula, summa cũ alacritate animi gloriatur se non torreri, sed suauiter refrigerari carbonibus. Præfecto astanti dicit, Vnum latus iam satis assatum est, appone igitur & comede, & assaturam verte, &c. Tandem commendans animam suam filio Dei, ex hac vita decessit, anno Christi 254. die 10. Augusti. Historia tota prolixè & splendidè recitatur à Prudentio, qui eum Sixti diaconum fuisse narrat, qui non sub Decio, sed circa annum Christi 257. præesse cœpit, sicut Augustinus quoque in fine tractat. 27. in Iohannem refert Sixtum martyrem quinto die antè, ad supplicium euntem, dixisse Laurentio: Noli mœrere fili: post triduum me sequeris. Quare non sub Decio, sed sub Valeriano, Laurentium martyrij coronam accepisse, si Sixti PP. diaconus fuit, consentaneum est. Quod si sub Decio passus est, Fabiani diaconum, non Sixti, fuisse necesse est, sicut Eusebius & Eutropius confirmant.

LAZARVS, frater Marthæ & Mariæ Magdalenæ, ex vico Bethania, amicus Christi, & resuscitatus à Christo, Iohan. 11. 12. scribitur post Christi resurrectionem vnà cum Maria Magdalena, Martha, Maximiano & Chelidonio Massiliæ in Gallia Euangelion prædicasse, & anno 30. postquam resuscitatus fuerat placidè obiisse 17. Decembris, Epiphan. contra Manicheos. Alius pauper, vlcerosus, spretus à diuite, & postea translatus in sinum Abrahæ, Luc. 16. Lazarus idem nomen est quod Eleazar, אלעזר Deus adiutor, Gott helff / Gott berahte dich.

LEANDER, episcopus Hispalensis, Gotthos in Hispania, & inprimis Hermogileum regem ab Arij furoribus abduxit, circa annum Christi 600. celebratur à Gregorio magno, qui commentarium in Iob Leandro dedicat. Festum Leandri quidam celebrant 27. Februarij.

Lebaoth, vrbs in tribu Iuda, Ios. 17. לבות Leænæ.

Lebna, 17. mansio Israëlitarum, Num. 33. לבנה Libnach, lateres.

Lebna, Ios. 10. vide Lobna.

Lebbæus, nomen Apostoli Iudæ, fratris Simonis, Matth. 10. Lebbæus, cordatus, sapiens.

Lechi, locus in tribu Iuda, vbi samson mandibula asini mille Philistinos trucidauit, Iud. 15. לחי LeHi, mandibula.

Lecum, oppidum tribus Nephthalim, Ios. 19. in littore lacus Samachonitidos. לקום Lakum, donum eorum.

Leemas, oppidum tribus Iuda, Ios. 15. לחמס LaHemas, prælians iniquè egit.

Leo, episcopus Romanus, eius nominis primus, refutauit Eutychianos, flexit Attilam Hunnum, vt ex Italia discederet, circa annum Christi 456. *Leo III.* Carolum magnum Imp. creauit.

Leocadia, virgo Toletana, martyr sub Diocletiano, die 9. Decembris.

Leodegarius, episcopus Augustoduni vrbis Heduorum in Burgundia, tempore Theodorici III. regis Galliæ (qui ex Clodouæo filio Dagoberti magni natus erat) ab Ebroino magistro equitum, primò carcere inclusus, deinde effossis oculis & corpore miserè dilacerato interfectus est, anno Christi 686. die 2. Octobris. Germani nominant eum S. Leitkauff/ fuit consobrinus S. Otiliæ.

Leonhardus, Gallus, circa annum Christi 500. vixit, natus ex parentibus nobilibus, qui apud regem Ludouicum in magna autoritate erant, adolescens apud Remigium episcopum Remensem vixit. Vocatus in aulas ad magnas dignitates, maluit apud Remigium in studio pietatis & doctrinæ cœlestis viuere. A rege impetrauit, vt quotiescunq; vel ipse, vel successores regis, Romam, vel loca vicina præterirent, omnes captiui ex carceribus liberi dimitterentur. Postea in aquitania prope Bituriges, cœnobium ædificauit, in quo vsq; ad mortem cum discipulis versatus est. Vox Leonhard Germanica est, respōdēs Græcę Leosthenes, vel Timoleō.

Leonides, pater Origenis, martyr sub Seuero, Euseb. lib. 6. cap. 2.

Leontia, martyr Aphricana sub Hunerico.

Leontius, martyr Apolloniensis sub Decio. Alius, comes Cosmæ Damiani sub Dioclet.

Alius, episcopus Burdegalensis à Fortunato laudatus. Alius, Phryx leuis, episcopus Antiochenus, sub Constantio fouit Arianos & Aetium, Trip. lib. 4. cap. 25. 35. lib. 5. cap. 13. 32.

S. Leopoldus, eius nominis IIII. marchio Austriæ, beneficus erga pauperes, & conditor monasterij ad Danubium, Closter Neuburg prope Viennam, anno Christi 1136. 15. Nouembris.

Ernestus — *Henricus IIII. Imp.*

Leopoldus III.

S. Leopoldus IIII. — Agnes — *Fridericus Dux Sueuiæ.*

Leopoldus V. Dux Bauariæ. — Otto *singensis.* — *Fridericus primus Dux Austriæ.* — *Conradus III.* — *Fridericus Frid. Barb.*

Leo Tuscus, qui Ioh. Chrysostomi Missam vertit tempore Emanuelis Imp. Caliohamus filij, circa annum Christi 1140. Constantinopoli vixit.

Lesen, vrbs Danitarum in tribu Aser, Ios. 19. לשם Lesem, Lyncurius lapis.

Levi, filius patriarchæ Iacob ex Lia, Gen. 29. Exod. 6. stirps Leuitarum, quibus Ministerium ecclesiasticum in populo Israël commendatum fuit. Quod erat mandatum docendę legis diuinæ & promissionis de venturo semine Christo, & offerendi sacrificia diuinitus instituta, vt typi essent personæ, officij & beneficiorum Christi: & administrandi cæteras ceremonias Leuiticas: dijudicandi munda & immunda: annunciandi remissionem peccatorum multis & singulis: excommunicandi contumaces & immundos, & eosdem si egerint pœnitentiam, & ritè mundati fuerint, recipiendi. Ex hac definitione, octo principalia ministrorum seu sacerdotum Leuiticorum officia comparent: Quæ etsi Sacerdotibus præcipuè congruunt, quibus inferiores ministri, Leuitæ fuerunt: tamen nec Leuitæ tantummodo lanij, & baiuli fuisse existimentur: sed studia doctrinę de Deo, & alias artes ecclesiæ & Reipublicæ necessarias simul coluerunt: & Sacerdotibus in propagatione cœlestis doctrinæ, literarum, doctrinæ de Anno, artis medicæ, musicæ, in dijudicandis dogmatum controuersijs, in erudiendis & confirmandis ambigentibus conscientijs præsto fuerunt, Exod. 6. 28. 29. Num. 3. 4. 26. 1. Paral. 6. 23. 24. 25. 26. Iosuæ 21. לוה à לוי adhæsit, sociauit, Gen. 29. Plutarchus pag. 703. moralium, Gręcam etymologiam fingit, Λευίτας ὀνομάζουσι, εἴτε παρὰ τὸν λυσιὸν, εἴτε μᾶλλον παρὰ τὸν Εὔνον τῆς ἐπικλήσεως γεγενημένης.

Vt au-

Vt autem in conſpectu ſit ſeries familiæ Leuitarum & Sacerdotum, de quibus crebra in ſacris literis fit mentio, partem Genealogiæ adſcribam.

LEVI

Gerſon	CAATH					Merari	
Lobni	Semei	Amram	Iſuar	Hebron	Oziel	Moholi	Muſi
AARON	Moſes	CHORE				Mooli	
Eleazar	Ithamar					Somer	
Phinees	Ab hoc ortus	Abiaſaph	Ab hoc ortus			&c.	Hinc ortus
Abiſue	HELI	SAMVEL				ETHAN	
Bocci	ſacerdos	Propheta & Heman ſapiens, 3. Reg. 4. & Choritæ.				autor Pſalmi 88.	

Vide in principio Onomaſtici ſeriem Pontificum Iudaicorum.

LEVI, cognomen Matthæi Apoſtoli, Marci 2.

Leui, proauus Mariæ virginis, pater Matthat, Lucæ 3. LEVITA, miniſter Pontificis, idem qui Diaconus Græcè dicitur. Prudentius: Hic primus è ſeptem viris, qui ſtant ad aram proximi Leuita ſublimis. Arator:

Iura miniſterij ſacris altaribus apti
In ſeptem ſecuêre viros, quos vndiq; lectos
Leuitas vocitare placet.

LEVIATHAN, Eſaias cap. 27. vaticinatur, Deum circa aduentum Chriſti, per Romanos, oppreſsis alijs pacem facturum eſſe, vt ſpargi tutò Euangelion poſsit. ac vtitur hac figura: Viſitabit Dominus in gladio ſuo duro & forti Leuiathan ſerpentem rectum & tortuoſum, hoc eſt, Deus per Romanos debellabit omnia imperia bellicoſa & inquieta. Solet enim ſcriptura principes & reges, magnorum piſcium nomine vocare, ſicut ipſum mundum allegoricè nominat mare. Quòd autem לויתן ſignificet balenam aut ſimilem piſcem magnum, apparet ex Iob 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo.

LEVINVS, Scotus natione, circa annum Chriſti 630. Gandaui in Flandria docuit, & in vicina Brabantia Euangelion ſpargens, crudeliter à VValberto quodam trucidatus eſt. Nomen habet ab amore, amabilis.

LIA, filia Laban, fratris Rebeccæ, vxor Iacob, Geneſ. 29. 46. Obijt ante deſcenſum in Ægyptum, & ſepulta eſt in Hebron, Geneſ. 49. לאה Leah, laborioſa.

LIBANVS, Alpes ſeu montes altiſsimi à mari mediterraneo iuxta Tripolin & Sidonem vltra Damaſcum porrecti (quorum medium vallis quinque miliarium latitudine diuidit, quam hodie Maronitæ Chriſtiani incolunt & tuentur) proceris arboribus, cedris, abietibus, Thure & alijs inſignis eminet. Limes eſt Palæſtinæ verſus Boream & Eurum, & alijs in locis alia nomina habet. Nam & mons Hermon & Gilead & Trachonitis, Libani propagines ſunt. Sæpè autem vrbs Ieroſolyma, & tota politia nomine Libani notantur, Zach. 11. & alibi. Ebraicè לבנון Lebanon, Alpes à candore niuium, quibus cacumina montium media etiam æſtate teguntur. Nam לבן candidum ſignificat. Ioſuæ 12. vbi nos habemus: vſque ad montem Libani, in Ebræo eſt, vſque ad montem leuem, חלק Halak ſeu glabrum, carentem arboribus.

LIBER, Bacchi cognomen, cuius feſtum Ieroſolymis, iuſſu Antiochi celebrabatur tempore Maccabæorum, 2. Maccab. 2. 14. Dicitur autem Liber, vel à liberatis Græcis, vel quia vinum liberat curis & triſticia.

Liberalis, epiſcopus Cannenſis in Apulia, martyr ſub Adriano, die 30. Decembris.

Liberatus, medicus Apher, tempore perſecutionis Vandalicæ, cum vxore propter orthodoxam fidem decollatus eſt.

LIBERTINORVM Synagoga, Actor. 6. conſtabat ex Iudæis habitantibus in Libya, vicina Cyrenaicæ.

LIBORIVS, epiſcopus Cenomanenſis in Gallia, familiaris fuit S. Martino, cuius reliquiæ Padebornam tranſlatæ circa annum 808.

LIBYA, vſitatiſsimè pro tota Aphrica ponitur, vt Actor. 2. vocatur pars Libyæ circa Cyrenen. Alia eſt Libya interior ampliſsima, cuius medium habet circiter 15. grad. latit. Nomen accepit à Labaim filio Mizraim, Geneſ. 10. In prophetis, vbi latina verſio habet Libya, in Ebræo eſt Phut, Ierem. 46. Ezech. 27. 30. 38. & Lubim, Nahum 3.

LINVS, auditor & comes S. Pauli, 2. Tim. 4. Ecclesiæ Romanæ scribitur post S. Petrum præfuisse, ab Irenæo lib. 3. cap. 3. Euseb. lib. 3. cap. 4. extat eius nomine libellus de passione Petri & Pauli Tom. II. Bibl. S. P.

LINTPVRGA, virgo Thuringica, pietatis, beneficentiæ & castitatis laude celebris, vixit circa annum Christi 800.

LOBNI, filius Gerson, nepos Leui, Exod. 6. Num. 3. 26. לבני Libni, candidus, sincerus, vel cor amœnum, à לב & ניה.

LOBNA, vrbs Sacerdotalis, in tribu Iuda, inter Eglon & Maceda, Iosuæ 21. rapitur à Iosua, cap. 10. obsidetur à Sennaherib rege Assyriorum, Esai. 37. 4. Reg. 19. cum aliquot annis ante defecisset à regibus Iuda, 4. Regum 8. Fit eiusdem mentio 4. Reg. 23. לבנה Libnah, candida, vel lateres.

Loche, Ios. 15. in Ebræo est יוטה Iutah.

LODABAR, oppidum in regione Galaad, vbi Miphiboseth, filius Ionathæ aliquandiu vixit, 2. Reg. 9. 17. לודבר à dabar, verbum.

LOIS, auia sancti Timothei, 2. Tim. 1.

Λωΐς, bona, melior, Εὐσεβέων παίδεσι τὰ λωΐα, δυσσεβέων δὲ.

LONGINVS, sic nominatur in Euangelio secundum Nicodemum, Centurio, cuius ministrum paralyticum Christus curauit. Scribunt eum postea in Cappadocia aliquos ad agnitionem Christi conuertisse, ac Cæsareæ capite truncatum esse, Idibus Martij.

Idem nomen centurioni latus Christi in cruce fodienti tribuit Augustinus in Manuali. Longinus aperuit mihi latus Christi lancea, & ego intraui & ibi requiesco securius.

LOTH, filius Aram fratris Abraham, euersis Sodomis solus seruatur, pater Moabitarum & Ammonitarum, Genes. 11. 12. 13. 14. 19. Luc. 17. 2. Petri 2. &c. לוט Lot, absconditus.

LOTHAN, Horræus, adfinis Esau, Genes. 36.

LVCAS, Euangelista, professione medicus fuit, Coloss. 4. & indiuiduus comes peregrinationum & carceris Pauli, à capite 16. vsque ad finem actorum, 2. Timoth. 4. ad Philemonem, & 2. Corinth. 8. Paulus de Luca inquit: Misimus cum Tito fratrem eum, cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias, nec id solum, verumetiam delectus est ab ecclesijs comes peregrinationis nostræ.

Scripsit duos libros historiæ Euangelicæ, quorum priore (cui titulus est, Euangelion secundum Lucam) historiam vitæ, conceptionis, natiuitatis, pueritiæ, & res gestas seu doctrinam & miracula Christi, vsque ad ipsius resurrectionem & Ascensionem in cœlos complexus est. Præcipuè autem postremi anni prædicationis Christi res gestas paulò ante passionem copiosius quàm cæteri persequitur, à fine cap. 9. 10. 11. 12. 13. vsq; ad 19. & multa peculiaria habet: Historiam conuersi latronis, Filij prodigi, Zachæi, Publicani, dicta de pœnitentia cap. 13. 15. 24. de inuocatione cap. 11. 18. Cantica Mariæ, Zachariæ, Simeonis, Angelorum, &c. Posterior verò, cui titulus est ACTA APOSTOLORVM, ea quæ Ascensionem Christi secuta sunt, persequitur, & duorum præcipuè Apostolorum S. Petri & Pauli conciones & res gestas pertexit, vsque ad annum 4. Neronis, qui est à nato Christo 60. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem ait, Euangelion à Luca digestum, Paulo adscribi solere: & capita magistrorum videri quæ discipuli promulgarint. plura vide apud Irenæum lib. 4. cap. 14. Niceph. lib. 2. cap. 43. Eusebius lib. 3. cap. 4. refert, Lucam natione Syrum & Antiochiæ natum esse. Ieronymus addit, eum 84. annos vixisse cœlibem & Constantinopoli sepultum esse, in quam vrbem ossa eius, anno 20. Constantini vnà cum corpore S. Andreæ translata sint ex Achaia. Epiphanius pag. 26. prodidit Lucam ex numero LXX. discipulorum fuisse.

Nomen LVCAS significat assumtum, à לקח Latina etymologia est vel mutilatum Lucius vel à luce. Nam singulari perspicuitate historiam Christi descripsit, seruato ordine accurato, & annotatis temporibus, & puro ac perspicuo genere orationis vsus est.

Lucius, episcopus in Africa, martyr sub Valeriano, celebratur à Cypriano Epistolarum libro 4.

LVCIA, Sicula, vidua à proprio filio Christianismi accusata, in martyrio Christi ex hac vita discessit sub Diocletiano, Alia, virgo Sicula, Siracusana, cum bona à parentibus relicta, pauperibus distribueret, à proprio sponso accusata, martyrij coronam accepit. 32. q. 5. Beata Lucia fertur

fertur dixisse præside Paschasio: Si inuitam me violabis, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Non enim inquinatur corpus, nisi de consensu mentis. Corpus S. Luciæ à Maneiace Constantinopolin missum, & inde Venetias delatum esse anno Christi 1040. scribitur.

LVCIANVS, nobilis Nicomediensis eruditione & pietate præstans, Presbyter Antiochenus, martyr sub Diocletiano die 7. Ianuarij. Scholam celeberrimam Antiochiæ habuit, & libros propheticos in Græcam linguam magna fide & dexteritate vertit, quæ versio sæpè à D. Hieronymo honorificè laudatur.

LVCIFER, episcopus Caralensis in Sardinia, tempore Constantij Imp. Trip. lib. 5. cap. 16. lib. 6. cap. 23. Ab hoc Luciferiani orti sunt, quos Augustinus scribit docere, quòd anima ex traduce propagetur.

LVCIVS, Cyrenæus, Doctor in ecclesia Antiochena, Actor. 13. scribunt filium fuisse Simonis Cyrenæi, qui Christum in cruce gestanda adiuuit, & post resurrectionem Christi docuisse euangelion in Augusta Tiberina, quæ nunc Ratisbona dicitur, vt Auentinus in annalibus Boiorum testatur. Idem Lucius esse putatur, cuius mentio fit Rom. 16. Ebrçis significat acceptum, à לקח Lakah, Latinis à lucendo. alius, martyr Alexandrinus sub Antonino. alius, episcopus Romanus, martyr sub Valeriano. alius, Anglus, Curiæ Rhetorum docuit.

LVCEIA, virgo Romana, in Aphricam abducta ab Eugenio, postea Romam rediens, propter confessionem Christi decollata est.

LVCINA, Romana, pietatem suam in martyrum corporibus humandis posteritatis memoriæ commendauit.

LVD, filius Sem, Gen. 10. fortasse stirps Lydorum in minore Asia.

LVDIM, filius Mizraim, nepos Cham, Gen. 10. à quo Africanam gentem propagatam esse apparet, cuius Ierem. 46. & Ezech. 30. meminerunt. לודים Ludim, nati, Lude.

LVDIMILLA, Bohema, vxor Borsinoij ducis Bohemiæ, primi Christiani, circa annum Christi 900. auia S. VVenceslai, à fratre Boleslao interfecti.

LVDGERVS, Frisius, primus episcopus Monasteriensis in VVestphalia factus à Carolo magno, A. C. 787.

S. LVDOVICVS, eius nominis IX. rex Galliæ. tempore Friderici II. Imp. cum Roberto & Carolo fratribus in Palæstinam profectus, ibidemq; paulò post captus, & reddita Saracenis vrbe Damiata seu Pelusio, iterum redemtus est. postea alteram expeditionem aduersus Saracenos in Aphricam suscepit, vbi tandem in defensione nominis Christiani vnà cum filio Iohanne, Tunis Catholicus decessit rex Ludouicus, anno Christi 1270. die 25. Augusti. Excelluit pietate erga Deũ, liberaliter fouit ecclesias, condidit nosodochia, & erga pauperes beneficus fuit. Ideo in Sanctorum numerum relatus est.

PHILIPPVS *Augustus rex Galliæ septimus ab Hugone Capeto.*

Ludouicus VIII.

LVDOVICVS *IX. Sanctus.* — *Carolus rex Neapolis.*

Philippus — *Robertus comes Claromonti stirps ducum Burboniæ.*

Philippus pulcher. — *Carolus Valesius, à quo præsentes Gallici reges propagati sunt.*

Alius fuit Ludouicus episcopus Tolosanus, Caroli II. Siciliæ regis filius, Caroli Martelli & Roberti frater. Alius Ludouicus Franciscanus, qui cereuisiam corruptam semel restituisse scribitur. Ideo coctorũ cereuisiæ patronus postea factus est.

LVITGERVS, Frisius, euangelion in Frisia & Saxonia propagauit tempore Pipini & Caroli magni. Obijt anno Christi 809.

LVITH, cliuus itineris, quod ex Moabitide ducit ad Assyrios, Esa. 15. Ierem. 48. לוחית LuHith, tabula.

LVLLVS, Anglus, discipulus S. Bonifacij, & eiusdem successor in episcopatu Moguntinensi.

LVPVS, episcopus Treuirensis, vixit tempore Martiani Imp. circa annum Christi 458. Attilam è prælio redeuntem placauit, vt vrbi parceret. Auentinus, clementiorem Attilam sensit Treueris ob Pontificis Lupi facetiam, qui ante mœnia vrbis Attilam excipiens, salũ aduenisse, inquit, gaudeo flagellum & iram Dei mei.

LVZA, vetustum nomen vrbis, quæ postea Bethel dicta est à patriarcha Iacob, cui

in Mesopotamiam proficiscenti Deus scalæ innixus se patefecerat, Gen. 28. 35. 48. Iud. 1. Ios. 18. Est & nomen vrbis vicinæ Bethel versus occasum, Ios. 16. Alia est Luza, condita in regione Ethæorum prope Sichem, Iud. 1. לוז Luz, amygdala.

LYCAONIA, regio Asiæ minoris, quæ fines Galatiæ, Cappadociæ, Ciliciæ & Pamphiliæ attingit, & Pisidiam & Isauriam includit, vt Plinius lib. 5. cap. 27. & Strabo lib. 12. testatur. Nomen accepit à Lycaone seu à lupis. Est enim (vt Iustinianus Imp. in Nouellis Constit. 24. & 25. scribit) prædatrix seu sanguinaria regio, quæ voracitatem & insacietatem luporum æquat. In hac regione Deo ecclesiam colligit Paulus, Actor. 14. & adiungit sibi Timotheum, Actor. 16.

LYCIA, regio Asiæ minoris, ab ortu finitima Pamphyliæ, ab occasu Cariæ, à meridie mari Lycio, à borea Phrygiæ & Lydiæ. Celebres in ea vrbes fuerunt, Patara, patria S. Nicolai. Item Myra, cuius mentio fit Act. 27. in qua episcopus fuit S. Nicolaus. Item Xanthus & aliæ. In Lycia olim regnauit Rhadamantus, cuius hic versus celebris est: Εἰγὲ παθὼν λάξ' ἔρξε, δίκαι ὑπὸ πάντα πέσοιτο. Iusta malis hæc admisso pro crimine pœna est, Si quæ fecerunt, eadem patiantur & ipsi. Fit Lyciæ mentio 1. Maccab. 15. Act. 27. Λυκία, pellis lupina.

LYDDA, vrbs Palæstinæ maritima, prope Ioppen, alio nomine Diospolis dicta, vbi Petrus sanat Æneam paraliticum, Actor. 9. distat à Ierosolymis circiter sex milliaria.

LYDIA, regio minoris Asiæ, quæ vel à Ludim nepote Cham, vel à Lydo Thyrrheni fratre (qui cum parte gentis in Italiam migrauit, fame coactus) Lydia dicta est. A veteribus etiam Mæonia nominatur. Metropolis Lydiæ sunt Sardes, Crœsi regia, Ezech. 27. 30. Esai. 66. vbi nos Lydiam habemus, Ebræi habent לוד. Item, Ier. 46. Sed apparet Aphricæ gentem ibi significari.

LYDIA, purpurarum venditrix, omnium prima in vrbe Philippis, euangelion de Christo amplectitur, & Paulum ac Silam hospitio excipit, Actor. 16. לוד nata seu filia.

LYRA, Nicolaus de Lyra Franciscanus ex Iudæo ad fidem Christi conuersus, circa annum Christi 1326. tota Biblia vtilissimis commentarijs illustrauit.

LYSANIAS, Tetrarcha Abilenes, Lucæ 3, existimatur fuisse filius Herodis magni, frater Herodis Antipæ & Philippi. Facit eius mentionem Iosephus lib. 20. cap. 9. Aristophanes: λυσανίας πατρῴων μεγάλων κακῶν.

LYSIAS, summus dux & vice rex Antiochi Epiphanis, quo profligato, Iudas Maccabæus templum recuperauit, 1. Maccab. 3. 4. 6. 2. Macc. 10. 11. 12. 13. 14. Alius Tribunus militum, qui Ierosolymæ S. Paulum cepit, & Felici præsidi misit, Act. 23. 24. 21. 22. λύσιας, liberator.

Lysimachus, frater Menelai, summus sacerdos & spoliator templi Ierosolymitani, 2. Macc. 4.

LYSTRA, vrbs Lycaoniæ, in qua Paulus claudum sanat, Quo miraculo motum vulgus, Paulum & Barnabam velut numina adorant, postea subitò mutata voluntate eijciunt eos ex ciuitate, Actor. 14. Eadem vrbs fuit patria S. Timothei, Acto. 16. Et eiusdem loci mentio fit 2. Timoth. 3. Λύστρα, prædonum ciuitas, ein Mörbergrub/ vel à λύζω ploro.

M.

MAACHA, nascitur ex Nachor fratre Abrahæ, Genes. 22. מעכה Maacha, conterens.

Alias, filia regis Gessur, vxor Dauidis regis, mater Absolonis, 2. Reg. 3. Alia, filia Absolonis, vxor Roboam, mater Abiæ regis Iuda, 3. Reg. 15. 2. Par. 11.

Machati, pater Iechoniæ ducis Iudaici, Ierem. 40. מעכתי à מען contriuit.

MAALA, filia Salphaat, de tribu Manassæ, Num. 26. 27. 36. מחלה MaHalah, infirmitas vel hæreditas.

Maalon, filius Elimelech Bethlehemitæ, Ruth 1. 4. מחלון MaHelon, infirmus.

Maalath, soror patruelis & vxor Roboami filij Salomonis, 2. Par. 11. מחלת MaHalath, infirma.

Maara, vrbs Sidoniorum, Iosuæ 13. מערה nuda.

Maasias, pater Sophoniæ sacerdotis, Ierem. 21. מעשיה opus Domini. Alius, pater Sedechiæ Pseudoprophetæ, Ier. 29. Alius, pater Neriæ, Ier. 51. מחסיה confidens Domino.

Alius, dux militum, 2. Paral. 23. 26.

Alius, præfectus vrbis Ierosolymæ, delectus ad visitationem ecclesiarum in Iudæa, 2. Paral. 34.

Maath, Leuita delectus ad instaurationē publici ministerij in templo Ierosolymitano, tēpore Ezechiæ regis Iuda, 2. Par. 29. 31.

29. 31. מחרי MaHath, emundator templi.

Mabdiel, dux Idumææ, Gen. 36. מגדיאל Magdiel, dulcis Deus.

Mabsam, filius Hismaël, Gen. 25. מבשם Mibsam, aroma, odor fragrans.

Mabsar, Dux Idumææ, Gen. 36. מבצר Mibzar, vindemitor.

Macarius, Libs, Alexandriæ propter nomen Christi crematus sub Decio Imperatore die 8. Decembris, Euseb. lib. 6. cap. 33. Alius episcopus Ierosolym. qui in Concilio Niceno sententiam dixit, & Helenæ inuenienti crucem Christi adfuit. Trip. lib. 2. cap. 1. 18. Alius, eremita Ægyptius, Antonij discipulus, qui autorem homicidij ex interfecto & sepulto inquisiuit, & fascinatos parentes, quibus filia in vaccam conuersa videbatur, sanauit. In Vitis patrum. Alij duo Macarij eremitæ, ab Arianis pulsi sub Valente, Trip. 7. cap. 39.

MACEDA, oppidum in tribu Iuda, inter Eleutheropolin & Bethlehem situm, in cuius spelunca quinq; reges Amorrhæorum capti & strangulati sunt, Ios. 10. 15. 12. מקרה Makedah, fœtor verticis.

MACEDO, Græcè Μακέτης, q. d. ortus de Cethim, filio Iauan, vide Chetim. Alexander, Macedo nominatur 1. Macc. 1. & Aman Hest. 16.

MACEDONIA, regio Europæ, inclusa mari Ægeo, Thracia, Illyrico, Epiro & Thessalia, celebris Alexandro rege Macedone. In hac regione primum prædicauit Euangelion Paulus, Acto. 16. In eam secundò rediens (Acto. 19. 20. 2. Corinth. 2.) scribit secundam Epistolam ad Corinthios. Ecclesiarum Macedoniarum liberalitatem prædicat 2. Corinth. 8. 9. Fit præterea Macedoniæ mentio 1. Cor. 16. 2. Corinth. 1. 2. 7. Philip. 4. 1. Thess. 1. 1. Timoth. 1. Actor. 18.

MACEDONIVS, post mortem Alexandri episcopi Constantinopolitani, cùm orthodoxi Paulum eligerent, ipse ab Arianis per vim tandem ad episcopi fastigium euectus est, Trip. lib. 4. cap. 8. 12. 13. 18. 22. 39. autor fuit hæresis πνευματομάχων, asserens Spiritum sanctum esse creaturam, lib. 5. cap. 41. In Synodo Constantinopolitana abdicatus est, lib. 5. cap. 36. 37. Et eodem tempore, hoc est, anno Christi 385. Damasus Romæ Concilium contra πνευματομάχους celebrauit. Cuius decreta recitantur Tripart. lib. 9. cap. 16. 5. 12. 13. 14. Theodor. lib. 5. cap. 9. 10.

Macedonius, Phryx, martyr sub Iuliano, Trip. lib. 6. cap. 13.

Maceloth, 22. mansio Israëlitarum, Num. 33. מקהלות ecclesiæ, cœtus.

MACCABÆI, sic dicti sunt Asmonæi, filij Matthatiæ, nepotes Simonis sacerdotis ex vice Ioarib. à notis seu literis, quas in vexillo gesserunt, מכאבי Quis sicut DEVS in Israël. Mi מי Quis, Cemo כמו sicut El אל Deus, Be ב In Israel ישראל. Q. D. Confessores & milites vnius veri Dei, qui se patefecit populo Israël, tradita certa doctrina, lege & promissione de Christo.

Reuchlinus lib. 3. Artis Cabalæ dictiones quarum literæ initiales in vexillo scriptæ fuerunt ex cantico Mosis Exod. 15. sumptas esse significat. באלים כמיר מי יהוה id est, Quis sicut tu in fortibus Iehoua. Et quia hæ literæ מכבי valent 72.

מ	40
כ	20
ב	2
י	10.
	72.

indicat, Schemhamphoras seu nomen Dei expositum LXXII. literarum vnà significatum esse.

In Græca Bibliorum editione QVATVOR MACCABÆORVM LIBRI non tamen Canonici extant. Quorum PRIMVS ab Antiocho Epiphane exorsus, continuam quadraginta annorum historiam vsq; ad Simonis Maccabæi obitum, & Iohannis Hircani initia grauiter & prudenter contexit. SECVNDVS paulò altius primam originem & occasiones attrahendi in Iudæam Antiochi repetens, 14. annorum narrationes ab initio Antiochi, vsque ad Nicanorem à Iuda Maccabæo trucidatum, continet, nec vlterius, quàm ad 1. Maccab. 7. peruenit: ac 1. Macc. primi capitis historia, totis quinque capitibus 2. Maccab. 3. 4. 5. 6. 7. repetitur, & multis narrationibus, quarum nec primus liber nec Iosephus meminerunt, augetur. Fabulas etiam de occultatione sacri ignis & arce & similes, & expositionem mortis Antiochi prorsus contrariam narrationi 1. Maccabæorum 6. & numeros annorum & interfectorum in prælijs prorsus discrepantes à primo libro miscet. Itaque prorsus alium illius quam primi libri autorem esse apparet: qui se ex Iasonis cuiusdam Cyrenæi voluminibus quinque, hoc velut compendium excerpsisse narrat, & veniam sibi dari, siccubi errarit, in fine petit.

Meritò igitur inter Apocryphos etiam à Gelasio Papa reiectus, & ex Canone exclusus est.

TERTIVS liber vnicam historiam recitat, quæ 50. annis Iudæ Maccabæi tempora antecessit, de Ptolemæo Philopatre, Euergetis filio, qui Antiochi magni exercitum ad Raphiam vicit, & Ierosolymis à Simone Iusto Pontifice (nepote Simonis à Syracide celebrati) honorificè exceptus, & vsitata regibus curiositate in adytum templi ingressurus, precante sacerdote, diuinitus ita repressus est, vt semianimis ex templo exportaretur. Quare Iudæis iratus, cùm Alexandriam redijsset, publicis edictis omnes Iudæos in vincula rapi, & elephantis obijci iubet. Sed angelorum instinctu elephanti à Iudæis captiuis auersi in Ægyptios milites & proceres grassati sunt.

Quartus liber Iosephi de Maccabæis, tantùm laudatio est Eleazari, & martyrij septem fratrum Maccabæorum, quod 2. Macc. 6. & 7. descriptum est.

In Germanicis autem Biblijs, duo primi tantùm Maccabæorum libri, ex Græca in Teutonicam linguam conuersi sunt à Philippo Melanthone, Quem versionis Germanicæ autorem, etiam oratio propria & purissima, & multò simplicior & facilior, quàm in cæteris Bibliorum libris demonstrat.

MACHATI, oppidum in extremis finibus terræ Basan, prope Cæsaream Philippi, Deu. 3. Ios. 12. 13. 2. Reg. 19. מעכתי Maachati, à contundendo.

MACHIR, filius Manassæ, pater Galaad, Num. 26. 32. Deut. 3. Iud. 5. Alius hospes Miphiboseth, filij Ionathæ, 2. Regum 9. 17. מכיר Mercator, vel colonus.

MACHMAS, oppidum in finibus tribus Beniamin & Manassæ, non procul ab Iericho, iuxta quod Ionathas solus cum armigero Philistinos profligat, 1. Reg. 14. Esd. 2. Esa. 10. long. 66. 6. lat. 32. 4.

מכמש Michmas, educens humiles.

Machmethan, oppidum in tribu Manassæ, à Samaria versus meridiem duobus miliaribus distat, Ios. 16. 17.

Madaba, oppidum Arabiæ, 1. Macc. 9. existimo esse oppidum Medaba prope Esebon.

MADAI, filius Iaphet, Genes. 10. à quo Medos in Asia ortos esse perspicuum est ex Daniel. 5. 6. 7. 9. Ierem. 25. 51. Esai. 13. מדי mensura, modius.

Madan, frater Madian, Gen. 25.

MADIAN, filius Abraham ex Cethura, Gen. 25. pater gentis Madian, quæ tenuit Arabiæ partem vicinam & mixtam Moabitis versus ortum. Num. 31. 22. 25. Ios. 13. Gen. 37. Metropoli Madian tribuunt gradus long. 66. 30. lat. 31. 55. Tenuit etiam partem Arabiæ prope montem Sinai, Exod. 2. 3. & in deserto Saracenorum, versus ortum maris rubri, Esaiæ 60. Hanc gentem memorabili clade vicit Gedeon, Iud. 6. 7. 8. Quam victoriam allegat Esaias cap. 9. vbi vaticinatur, Christum confringere iugum oneris nostri (mortem) & virgam humeri (peccatum) & sceptrum exactoris (legem) sicut in die Madian, hoc est, sola voce Euangelij & fide, quæ per spiritum sanctum accenditur, sicut Gedeon solo sonitu tubæ & igne Madianitas profligauit. Eiusdem victoriæ mentio fit Esa. 10. Psal. 72. מדין Midian, modius, mensura.

Madon, oppidum, cuius regem Iobabum Iosua trucidauit, Ios. 11. 12. existimo in tribu Isaschar situm fuisse. מדון modius, mensura.

Magdala, 1. Reg. 17. significat vallum seu locum castrorum.

Maria MAGDALENA, vel à vico Magdalo, vel à מגדל turris, castellana, domina arcis seu turris, ein schloßfraw / vt adhuc turris Londinensis pro arce dicitur, & antiquæ arces pleræque sunt turres in sublimi extructæ facilioris defensionis & valetudinis caussa. nunc in locis humidis & palustribus munitiones ædificant Troglodytarum more ad infernum propius adrepentes. Existimatur autem Maria Magdalena fuisse mulier illa peccatrix, seu vulgo nota & famosa meretrix, ad Christum conuersa, Luc. 7. Vide Maria.

Magdalgad, oppidum in tribu Iuda, Ios. 15.

מגדלגד Migdalgad, turris exercitus.

MAGDALVS, oppidum ad ripam maris Galilææ situm, in tribu Nepthalim, in quod venit CHRISTVS, Matth. 15.

Magdalus, in littore maris rubri, fuit quarta mansio, vbi castrametati sunt Israelitæ ex Ægypto egressi, Exod. 14. Num. 33. Ibidem habitarunt aliquot Iudæi, qui post euersam Ierosolymam in Ægyptum fugerant, Ierem. 44. 46. מגדול Migdol, turris, altitudo.

MAGDIHEL, oppidum in tribu Nephthalim, Ios. 19. מגדל Migdal, turris.

MAGEDDO, vrbs in finibus tribuum Manasse

Manassæ & Isaschar, prope Iezreel, Ios. 17. 12. Iud. 1. 5. 3. Reg. 4. 9. vbi Iosias mouens non necessarium bellum aduersus Pharao Neco, regem Ægypti, interfectus est, 4. Reg. 23. 2. Paral. 3. Huius belli meminit Herodotus lib. 2. sed locum nominat Magdolum, καὶ Συρεῖσι (sic nominat Iudæos, quos partem Syrorum esse existimat) πεζῇ ὁ Νεκὼς συμβαλὼν, ἐν μαγδόλῳ ἐνίκησεν. *Planctus Mageddo*, ob interfectum Iosiam meminit Zacharias cap. 12. In eadem vrbe mortuus est Ochozias rex Iudæ, 4. Reg. 9. מגדו Megiddo, turma, cuneus, à גדד.

Mageth, oppidum in regione Galaad, 1. Macc. 5.

MAGI, fuerunt Sacerdotes & Theologi Persarum, dediti studijs doctrinæ de Deo & motibus corporum cœlestium, & natura rerum, ab הגה Haga, meditari, cogitare, exquirere, vt apud Græcos Musici & poëtæ, Herodotus inquit: Ἄνευ μάγου οὐ σφὶ νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. ἑαυτῷ δὲ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ, οὐ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθὰ. Ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι καὶ τῷ βασιλεῖ. Sine Mago non licet Persis sacrificium facere, nec sibi ipsi priuatim soli licet bona à Deo precari. Verùm omnibus Persis simul, & inprimis regi bona precatur. Sed cùm luce cœlestis doctrinæ, & veræ Philosophiæ relicta, Magi nouas religiones instituissent, & superstitiosas ac Diabolicas artes colerent: translata est honestissima olim & amplissima Magorum appellatio ad eos, qui fœdera cum Diabolo faciunt, hac conditione, vt homines se ipsis dedant, & diaboli vicissim certis ritibus ac verbis euocati, vel ipsi assumpta specie asscititia compareant, & ad quæsita respondeant, vt 1. Regum 28. Pythonissæ Diabolus asscititia imagine animæ Samuelis se ostendit: vel in crystallis aut speculis seu annulis, picturas rerum, quæ requiruntur monstrent: vel herbis consecratis aut simulacris aut characteribus insculptis, aut alijs ritibus & verbis sacris aut barbaricis recitatis alios lædant, aut efficiant ea, quæ confœderati incantatores flagitant.

Consentaneum est autem, Magos, qui ad Christum in Bethlehem, præeunte stella seu Angelo, venerunt, tenuisse doctrinam de Christo, & de tempore aduentus Christi ex cap. 9. Danielis, qui in Persia vixit. Hi aurum, thus, myrrham, Regiq́;, hominiq́;, Deoq́; Dona ferunt, Matth. 2. 1. Regum 4.

An fuerint reges, & an tres Magi vel plures fuerint, incertum est. Nomina quære supra in dictione Balthasar.

MAGNVS, episcopus in Apulia, martyr sub Decio. Alius, martyr Romanus. Alius, S. Galli discipulus, primus fundator & Abbas cœnobij in faucibus Alpium Sueuiæ, zu Feussen / Anno Christi 720.

MAGOG, filius Iaphet, Genes. 10. stirps Magogitarum Syriæ populorum, qui metropolin habuerunt Hierapolin, à Syris Magog vocatam, teste Plinio lib. 5. cap. 23. Hæc Israëlitis versus septentrionem sita fuit, vnde Ezechiel cap. 38. 39. Gogum & gentes ipsi militantes educit. Vide supra Gog, & in Apocal. 20. Vulgò Scythas hac voce significari existimant, qui supra bosphorum Cimmerium, vicini Gomerijs, versus ortum habitarunt, vbi Turcos Plinius lib. 6. cap. 7. collocat, & Ptolemæus Tuscos nominat, pro qua voce Turcos legendum esse putant. מגוג de tecto, Νόμαδες ἁμαξόβιοι.

MAGRON, oppidum vicinum Machmas in tribu Beniamin, per quod regem Assyriacum proficiscentem ad obsidionem Ierosolymæ, iter facturum esse prædicit Esaias cap. 10. מגרון Migron, horreum גדר.

MAHANAIM, ciuitas Leuitarum in tribu Gad, Ios. 21. 13. 3. Reg. 4. ad confluentem Iordanis & Iaboch, sic appellata à Iacob, vidente ibi castris Angelorum se munitum esse, Gen. 32. Eodem in loco castra metatur Dauid, 2. Reg. 17. מחנים Mahanaim, castra, à חנה. Hinc sumtus est versus Psalmi 33. Castrametabitur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.

MAHOMED, Saracenorum & Turcorum Propheta, in Arabia patre Abdalla, matre Emma, anno Christi 560. die 23. Aprilis, natus est, adolescens seruiuit apud Abdimoneplem mercatorem, ex posteritate Hismaël, filij Agar, & Abrahæ.

Cumq́; singulari industria, calliditate & vafricie

vafricie ingenij præditus esset Mahomed, non modò opes sui domini auxit, verum etiam multorum noticiam & familiaritatem sibi conciliauit, & inprimis Sergij monachi Ariani, quem Abdimoneples plurimi faciebat. Mortuo domino sine liberis, vxor quinquagenaria, Sergij monachi suasu, Mahomed seruum iuuenem in matrimonium ducit, & moritura, omnes suas opes marito relinquit. Tantas igitur opes nactus Mahomed, breui tempore manum latronum satis amplam colligit. Et quia Heraclius Imperator Arabibus Scenitis, qui apud ipsum militauerant, stipendia diutius soluere recusabat, facilè hos quoq; adiunxit. Hisce copijs instructus, primùm Arabiam occupauit, deinde succedens ipsi Amiras Omar, in vicinas regiones progressus, paulatim Syriam & Damascum cepit, in qua regni sedem habuit, quod Principum Christianorum desidia & ignauia breui valdè auctum & confirmatum est.

Vt autem facilius in officio subditos contineret Mahomed, cum animaduerteret ex disputatione de religione maximas dissensiones in Imperijs oriri, Alcoranum condidit, adiutus opera Sergij monachi Ariani, quem tamen post eius mortem primum rythmis comprehensum alij ediderunt. Extat autem Alcoranus Basileæ editus, adiunctis refutationibus pijs & eruditis.

Mahomed המת indignatio, ein grim / ein rechte Furia Diabolica. Mahometistæ deriuant à המד Desideratus cunctis gentibus.

Maioricus, martyr Africanus, sub Hunerico Vandalo. *Maiorius*, fortassis idem, martyr sub Hunerico.

MALACHIAS, Propheta vltimus, concludens vetus Testamentum. Initiò accusat peccata populi, & præcipuè Sacerdotum, hortatur eos ad pœnitentiam, vaticinatur de fine politiæ Iudaicæ, de vocatione gentium, & de tempore aduentus Christi. Ieronymus in epistola ad Paulum & Eustochium, scribit Ebræos quosdam existimare, hunc Malachiam fuisse Esdram scribam.

Malaleel, auus Enoch, Gen. 5. Luc. 3. מהללאל Mahalaleel, laudans Deum.

Malassar, Pædagogus Danielis Prophetæ & sociorum, Dan. 1. מלצר MeleZar, plenus angustia.

Malchus, seruus Caiphæ Pontificis, cuius aurem Petrus in horto amputat, Ioha. 18. Fuit & Porphyrij Tyrij Philosophi nomen patria lingua Malchus, vt ipse indicat in vita Plotini, quod patria Phœnicum seu Ebręa lingua regem significet, floruit circa A. C. 280. Alius fuit martyr Cæsareæ in Palæstina sub Valeriano.

Malchion, presbyter Ecclesiæ Antiochenæ, Paulum Samosatenum dissimulantem conuincit & refutat, in Synodo Antiochena. Eusebius lib. 7. cap. 25.

MALECH, filia Hismaël, vxor Esau, Genes. 28. מחלת MaHalath, infirmitas.

Mallus, vrbs Ciliciæ, cuius mentio fit 2. Macc. 4.

MAMBRE, nomen viri Amorrhæi, ciuis Hebron, fœderati Abrahæ, Gen. 14. 13. Hinc vrbs Hebron sæpe appellatur Mambre, Gen. 23. 35. 18. 25. 49. 50. ממרה Mamre, rebellis, à מרה.

MAMERTVS, Claudianus episcopus Vienensis in Gallia circa annum Christi 490. primus litaniam, diebus rogationum recitare instituit. vide supra Claudianus Mamertus.

MAMMEA, mater Alexandri Seueri Imp. ab Origene veram de filio Dei doctrinam didicit, Euseb. lib. 6. cap. 16.

MAMMON, Ebræa vox המון Hamon, multitudinem, diuitias, copiam significat. Syris Mammona fuit, Putus Græcorum, Dis Romanorum, satietatis, luxus & diuitiarum Deus. Matth. 6. Luc. 16. Genes. 37. Quæ nobis vtilitas seu lucrum, si occidamus fratrem nostrum. Hic in Chaldæo extat vox Mammon, quam à מנה numerauit, aliqui deriuant.

MANNA, cibus, quo filij Israël in deserto aliti sunt, Exod. 16. Num. 11. Ios. 5. figura similis fuit grano coriandri, colore albo. Psal. 88. Panem Angelorum vocat, quia ministerio Angelorum delatus est. Fuit autem typus Christi, qui est panis ille viuus, qui de cœlo descendit (Iohan. 6.) quo aluntur animi credentium, & vita æterna in eis incoatur & fouetur sicut triticeo pane hæc corporalis hominum vita sustentatur. מן Man, donum, munus. Chaldaicè מן significat, Quis, Quæ, Quid, מן הוא Man, hu, Quid est hoc? Exod. 16.

MANAHEM, doctor in ecclesia Antiochena, Actor. 13. Herodis Tetrarchæ σύντροφος. Cùm autem πᾶν τὸ σύντροφον γλυκὺ sit: inter memorabilia veræ pietatis exempla recensetur hic aulicus apud regem Epicuræum & impium familiariter versans, qui tamen postea maiores diuitias iudicauit pro-

probrum Christi, quàm thesauros Ægypti, vt Ebræ. 11. dicitur.

MANAHEM, filius Gaddi, sedecimus rex Israël, 10. annis, 4. Reg. 15. מנחם ManaHem, consolator.

MANAIM, sic nominatur ciuitas Mahanaim, Ios. 13. 21. 3. Regum 4.

MANASSE, filius patriarchæ Ioseph primogenitus, Gen. 41. Num. 26. Ios. 16. 1. Paral. 7. adoptatus ab auo Iacob, Genes. 48. stirps amplissimæ & latissimè sparsæ tribus, ex qua præstantissimi duces populi Israël, Gedeon, Iephte, Iair, &c. orti sunt. Diuisa fuit in duas partes, quarum altera à Machir primogenito Manasse propagata, regionem Galaad, & Basan, in orientali Iordanis ripa tenuit, Num. 32. Deut. 3. Iosuæ 13. 22. Reliquæ familiæ, à cæteris filijs, Aiezer, Heleth, Asriel, Sichem, Epher, & Semida deriuatæ, regionem cis Iordanem, cuius limites in capite Iosuæ 17. accuratè describuntur, cum filijs Ephraim acceperunt, Iosuæ 16. Iud. 1. Recensentur autem filij, & nepotes Manasse Iosuæ 17. 1. Paral. 7. Num. 26.

MANASSES, Ezechiæ, pij & sancti regis, filius impius & idolatra deterrimus, impleuit Ierosolymam peccatis vsque ad summum. Cùm autem à Deo puniretur, & captiuus in Babylonem abductus esset, egit pœnitentiam, & precatione sua flexit Deum, vt in regnum reduceretur, 2. Paral. 33. 4. Regum 21. Matth. 1. Ierem. 15. מנשה Menaseh, obliuiscens, obliuisci faciens.

MANETH, filius Sobal, nepos Seir, Gen. 36. מנחת ManaHath, sacrificium, oblatio.

MANSVETVS, episcopus Aphricanus, martyr sub Hunerico Vandalo.

MANSER, Ebraicè ממזר Mamzer, spurius, de scorto natus, quasi extraneus, à זרח Zarah, alienus. Prohibet autem Deus Deut. 23. ne ManZer ingrediatur ecclesiam, hoc est, ne ad publicam functionem in ecclesia admittatur, ne præbeat occasionem impijs deridendi ecclesiam.

MANES, à quo Manichæi hæretici orti sunt, natione Persa fuit, seruus cuiusdam viduæ Persicæ, quæ moriens Manem hæredem instituit, eiq; non solùm opes magnas, sed etiam libros fanaticorum hominum, Scythiani & Therebinthi, quorum integram historiam Epiphanius recitat, reliquit. Ex his libris hausit fanaticas opiniones, quas postea sparsit. Fortè eo tempore ægrotabat filius regis Persarum. Itaque se in aulam confert Manes medendi artem profitens, sed cum necasset puerum, aufugit inde in Mesopotamiam, vbi discipulos sibi adiunxit, quibus dogmata sua tradidit. Inde rursus à pijs Episcopis pulsus aufugit, & iussu regis Persarum captus, & excoriatus est circa annum Christi 280. Sed secta ipsius latè postea in Arabia, Ægypto & Africa annis ferè ducentis propagata est, ac ipse D. Augustinus nouem annos in secta Manichæa versatus est, & postea erroribus agnitis refutauit Manichæos, ac nominatim Faustum, Felicem, Fortunatum, Adimantum, & alios. Libri extant in sexto Tomo operum Augustini.

Erant autem hæ Manichæorum opiniones præcipuè: Fingebant duos esse Deos, alterum bonum, autorem rerum bonarum, quem φῶς, lucem nominabant. Alterum malum, pari potentia, quem Hylen vocabant, à quo coniugium, imperia & omnia mala orta essent. Ideo abstinebant à coniugio & politica gubernatione. Iactitabant se suis ritibus consequi adflatus diuinos. Contenderunt filium Dei non assumsisse humanam naturam verè, sed tantum simulatè seu putatiuè. Prorsus sustulerunt liberum arbitrium, legem Mosis finxerunt à malo Deo traditam, ideoque abrogatam esse, abstinebant à carnibus & mactationibus pecudum, deniq; magna confusio erat fanaticarum opinionũ, quas qui volet, legat apud Epiphanium lib. 2. Tom. 2. Et apud Augustinum Tom. 6. qui Manichæorum sectæ compendium breue Epist. 74. complexus est narrans Victorinum, auditorem se Manichæorum, non electum esse confessum. Auditores autem qui appellantur apud eos, & carnibus vescuntur, & agros colunt, & si voluerint vxores habent, quorum nihil faciunt qui vocantur electi. Sed ipsi, auditores, ante electos genua figunt, vt eis manus supplicibus imponatur, non à solis episcopis vel presbyteris aut Diaconis (eorum) sed à quibus libet electis Solem etiam & lunam, cum eis adorant. Die quoq; dominico cũ illis ieiunant: & omnes blasphemias cum illis credunt, quibus Manichæorum hæresis detestanda est, negantes scilicet Christum natum esse de virgine, nec eius carnem veram confitentes fuisse, sed falsam: ac per hoc & falsam eius passionem, & nullam resurrectionem fuisse contendunt: Patriarchas, prophetasque blasphemant, legem per famulum Dei Moysen datam, non à vero Deo dicunt, sed à prin-

à principe tenebrarum : animas non solum hominum sed etiam pecorum de Dei esse substantia, & omnino partes Dei esse arbitrantur. DEVM deniq; bonum & verum dicunt, cum tenebrarum gente pugnasse, & partem suam tenebrarum principibus miscuisse, eamq; toto mundo inquinatam & ligatam, per cibos electorum suorum, ac per solem & lunam purgari asseuerant: & quod purgari de ipsa parte Dei non potuerit, in fine seculi, æterno ac pœnali vinculo colligari, &c. Facit Manis mentionem Eusebius quoq; lib. 7. c. 27.

MANVE, pater Samsonis Iudicis, ex tribu Dan, Iud. 13. מנוח ManoaH, sacrificium, munus, Nam sacrificium ipsius accendit Angelus, igne producto de petra.

MAOCH, pater Achis regis Geth, 1. Reg. 27. מעוך contritor.

MAOL, pater Chalcol & Dorda summorum theologorum & Philosophorum tempore Salomonis, 3. Reg. 4.
מחול MaHol, infirmus.

MAON, nomen vrbis & regionis in tribu Iuda, Ios. 15. prope Ziph & Carmelum, vbi Dauid in periculo inextricabili humanis consilijs mirabiliter, καὶ ὡς ὑπὸ μανχανῆς à Deo seruatus est, 1. Reg. 23. מעון habitatio.

MAOZIM, Dan. 11. מעוזים vertunt munitionem, arcem, & Missam, quæ est præcipua munitio & neruus regni Antichristi.

MARANATHA, formula Anathematis seu condemnationis, qua iudex pœnas seu diras imprecatus est, 1. Corinth. 16. Dominus noster venit, scilicet ad iudicandum & puniendum, à מרן quod Syraicè Dominum significat, fortè à מורא terribilis, & נא noster אתא venit, vel à מתים מותית Metterem motha, id est, Anathema morti destinatum.

MARATH, quinta mansio Israëlitarum ex Ægypto egredientium, Num. 33. Exod. 15. vbi Moses aquas amaras reddit dulces conjecto in eas ligno. Est autem imago legis, quæ ligno patibuli dulcoratur, vt Ieronymus scribit, vel est imago ærumnarum, quæ dulcescunt pijs, qui à spiritu sancto confirmantur. מרה Marah, amaritudo.

MARCELLINVS, Romanus, scribitur lectione carminis Virgiliani (Iam noua progenies cœlo demittitur alto) ad inquirendam doctrinã de filio Dei adductus esse, in cuius confessione tandem capite truncatus sit sub Decio Imperatore. *Marcellinus*, episcopus Romanus, tempore Diocletiani Imp. primùm apostata, deinde martyr.

Marcellini cuiusdam comitis chronicon rerum orientalium, à fine Eusebij vsq; ad Iustiniani Imp. ætatem extat.

MARCELLVS, episcopus Romanus, successor Marcellini, martyr sub Dioclet. 16. Ianuarij.

Marcellus, episcopus Ancyræ in Galatia, tempore Constantini Imp. pulsus cum Athanasio in exilium contra Arianos scripsit, Tripart. 3. cap. 9. lib. 4. cap. 24. 30. *Marcellus* quidam docuit, Christum nascendo ex virgine etiam diuinitatis initium accepisse, & antequam ex virgine nasceretur, Deum non fuisse, teste Augustino, cap. 32. de Eccles. dogm. Alius, martyr Romanus sub Nerone.

MARCION, natus patre episcopo in vrbe Ponti Sinope (quæ patria fuit Diogenis Cynici) Romæ Cerdonis senis sectam amplexus, sparsit suum virus tempore Antonini Pij, circa annum Christi 150. Duos Deos finxit, alterum conditorem mundi, autorem legis & Prophetarum, κοσμοκράτορα, causam mali, sanguinarium, inconstantem: alterum superiorem & potentiorem πλήρωμα πάντων, patrem Domini nostri Iesu Christi, qui legem & Prophetas, & omnia opera alterius Dei dissoluerit. Animas tantùm saluari, corpora non resurgere docuit. Improbauit coniugia, &c. Vide Irenæum lib. 1. cap. 29. lib. 2. cap. 1. lib. 3. cap. 3. 4. & alibi: & inprimis Tertullianum in quinq; libris aduersus Marcionem. Euseb. lib. 4. cap. 11. 14. 12. lib. 5. cap. 13.

MARCVS, discipulus & nepos ex sorore D. Petri, Actor. 12. 1. Pet. 5. Romæ rogatus ab auditoribus Petri, Euangelion seu Historiam vitæ & doctrinæ Christi scripsit, quod tantum est *epitome Euangelij secundum Matthæum*. Peculiares tamen & propriàs habet has insignes sententias cap. 9. Credo Domine, sed opem fer diffidentiæ meæ. Omnis victima sale condietur. Habete Salem in vobis ipsis & pacem inter vos mutuo. Item, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Euseb. lib. 2. cap. 15. lib. 3. cap. 4. 39. & lib. 6. cap. 11. Postea Alexandriæ in Ægypto, primus prædicatione euangelij Ecclesiam Deo colligit, vbi tandem ab altari in carcerem abreptus, spiritum Deo reddidit, anno Christi 67. Euseb lib. 2. cap. 16. מרך poli-

politus, mundus, vel à mare, mas maris; vel à Marte.

MARCVS, Consobrinus Barnabæ, de quo Col. 4. ad Philemonem, & 2. Tim. 4. existimatur idem esse cum Marco euangelista. Vide supra, Iohannes Marcus.

Marci eremitæ, qui D. Macario familiaris fuit: de Paradiso & lege spirituali, seu omnium virtutum officijs sententiæ 210. de pœnitentia, baptismo & alij libelli extant inserti Tom. 3. Bibl. S. P.

Marcus primus episcopus Æliæ seu Ierosolymæ, ab Adriano instauratæ, Eusebius lib. 4. cap. 7.

Marcus, episcopus Arethusæ in Syria, ne obulum quidem ad templi idolatrici instaurationem conferre voluit. martyr sub Iuliano, Tripar. lib. 6. cap. 12. Nazianzenus oratione prima contra Iulianum pag. 292.

Marcus & Colarbasus, discipuli Valentini hæretici, omnia fidei suæ mysteria ex literis alphabeti Græci probare conati sunt. Hic est Marcus, qui Diaconi coniugem in Asia abduxit, quæ reuersa ad maritum, turpitudinem eius sectæ patefecit, Irænеus lib. 1. cap. 9. 10. Alius Scytha scriptor Anachoretarum, scribitur corpus Domini in solitudine ex manu Angeli accepisse, Tripar. lib. 8. cap. 1.

MARDOCHÆVS, filius Iair, patruus reginæ Hester, cuius historia extat in libro Hester 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. &c. 2. Macc. 15.

Mareas, martyr in Persia, Trip. lib. 3.

MARE RVBRVM, Sinus Arabicus à Ptolemæo, hodie Bobur cursom, id est, mare clausum nominatur, & à finibus Ægypti & Arabiæ Petrææ, ac vrbe Heroo, triginta gradus latitudinis habente, incipiens, longissimo tractu, inter Arabiam felicem & Ægyptum & Æthiopiam, ferè per 260. milliaria Germanica versus meridiem porrigitur, vbi angustis faucibus, prope vrbem Arabiæ felicis Adenam, quæ Ptolemæi temporibus Ocelis fuisse existimatur, nec plus 12. gradibus ab æquinoctiali distat, in sinum Aualiten & Oceanum meridionalem effunditur. Estq; simili fere figura & magnitudine cum sinu Adriatico: seu Vicino nobis mari Balthico, quod ab Hellesponto Danico, seu ab vrbe Lubeca Heroopoli, initium sumens, per 250. miliaria inter Germaniam, Borussiam, Liuoniam, Russiam, & opposita Daniæ, Gothiæ & Finlandiæ littora, VViburgum vsque versus Eurum extenditur. Latitudo autem rubri maris, vt nostri etiam Aathici sinus, alibi amplior, alibi angustior fuit. Sed supra Arsinoën portum, quem hodie Suezziam Ægyptij nominant, ad minimum duodecim quindecimue mill. Germanica patuit. Quare tres aut quatuor dies, Sexcenta millia Israëlitarum in transitu maris rubri consumsisse apparet, Exod. 14.

Appellationem maris rubri, vel ab arena rubea, vel quod maximè consentaneum est, à rege Erythræo Persei filio extitisse crediderim. Id enim Dioni etiam in vita Traiani videtur. Nam quæ de fonte, aquam rubicundam & minio plenam in mare emittente, aut de colore per reflexionem expresso, vel à Sole verticali, vel à montibus ex adustione rubentibus, aliqui comminiscuntur, alieniora sunt. Et ipse cum Vngaro nobili Viennæ collocutus sum, qui expeditioni maritimæ, Solymanni auspicijs anno 1538. in mari rubro, contra Lusitanos, Indiæ negociationem in Hispaniam auertentes susceptæ interfuit, qui mare rubrum nihil colore à cæteris maribus differre testabatur.

Ebræi ים סוף, mare Iunci, seu mare caricis aut papyri nominant, quod ad eius littora copiosissima sint carecta & Papyriones. De Papyro, Plin. lib. 13. cap. 13. 11. De iuncorum seu ἑλείων speciebus varijs lib. 21. cap. 18. Lutherus vertit das Schilffmeer.

MARE MORTVVM vel SALSVM, vel lacus ἀσφαλτίτης dictus ab ἄσφαλτος, quod Bitumen significat, amplius ducentorum stadiorum, seu sex milliarium Germanicorum longitudine, ab ostio Iordanis infra Iericho & Macherunta, versus meridiem extenditur: profunda & grauissima aqua, in quam vmbilico tenus progressi, nec innatare, nec immergi possunt, sed attolluntur, plenus est bitumine, quod è medio fundo cum bullis quasi feruentis aquæ efflatur. Ideo Plutarchus in vita Antonij τοφῶνες ἐκπνοάς nominatum ab Ægyptijs refert. In eo tractu fuit olim vallis Siddim (agrorum) fertilissima & cultissima, quæ ob summam amœnitatem paradiso DEI conferebatur, Gen. 13. 14. (vbi nos habemus vallem syluestrem) cuius specimen mansit ad oppida Iericho & Engaddi, vbi Palmeta & Balsami viridaria supersunt. Postea propter peccata Sodomæ & vicinarum ciuitatum, tota illa regio igne & sulphure cœlitus demisso infecta est, & manet illustre hoc testimonium iræ DEI, & pœnæ vestigium ad om-

nem posteritatem, in pomis illic nascentibus, quæ licet ad speciē maturitatis perueniant, mandi tamen non possunt. Nam vt Solinus refert, suliginem intrinsecus fauillaceam ambitio tantum eximiæ cutis cohibet, quæ vel leni tactu pressa fumum exhalat & fatiscit in vagum pulueren. Et Egesippus lib. 4. Quinque vrbes incensæ, quarum vmbra quædam & species in fauillis videtur, Arsere terræ, ardent aquæ, in quibus cœlestis ignis reliquiæ cognoscuntur, atq; adhuc manent. Spectes illic specie poma viridantia, formatos vuarum racemos, vt edendi generent spectantibus cupiditatem. Si capias, fatiscunt ac resoluuntur in cinerē, fumumq; excitant, quasi adhuc ardeant. Hic adflatus bituminis & sterilitas, ab vtraque lacus illius ripa, per duo ferè miliaria sentitur, ac vt Burghard⁹ monachus & alij recentes scriptores memorāt, manet lacui illi tetra illa facies, nostra etiam ætate, sed accessus ad eum difficilis est peregrinis, cùm ꝓpter feras & serpentes, tum Beduinos pastores, gentem feram, quæ hæc loca & totā Trachonitidē vagis domicilijs & latrocinijs infestat.

In sacris literis *mare Salis seu salsissimum* appellatur, Gen. 14. Num. 34. Ios. 3. 12. 15. 16. 18. *Mare deserti seu solitudinis*, Ioſuæ 3. 12. & mare MORTVVM hoc ipso in loco, vt apud Pausaniam in Eliacis quoque νεκρὰ θαλασσα, quòd nullis ventorum flatibus, vt cætera, agitetur, nec quidquam viuum in eo gignatur. Ideo apud Senecam, Demetrius, vitam securam, & sine vllis fortunæ incursionibus mare mortuum appellat, nihil habere ad quod exciteris, ad quod te concites, cuius denunciatione & incursu firmitatem animi tui tentes. Cōgruit cum Attali Stoici dicto: Malo me fortuna in castris suis, quam in delicijs habeat. Crebram huius maris mortui Galenus mentionem facit lib. 5. de Symptomatis, de atra bile, vbi nullum animal in eo viuere posse propter nimiam salsēdinem adfirmat.

MARE GALILÆÆ seu TIBERIADIS, lacus est inter tribum Isaschar, seu Galilæam inferiorem, & dimidiam tribum Manasse seu terram Galaad interiectus, longus miliaria quatuor, latus circiter duo: per quem Iordanis fluuius labitur, in cuius occidentali ripa vrbes celebres sunt, Capernaum è regione Chorazim: Bethsaida patria Petri, Andreæ, Philippi apostolorum: Magdalum: Taricheæ: TIBERIAS in honorem Tiberij Imperatoris ab Herode instaurata, cum antea Chinereth à figura citharæ appellaretur, in orientali ripa trans Iordanem Mahanaim, à castris Angelorum, quibus Iacob septus fuit, Gen. 32. appellatum. deinde Gadara, prope quam vlterius versus orientem paruus *lacus Gadarenus fuit*, in quem porci Gerasenorum à dæmonijs acti sunt, Matthæi 8. Luc. 8. Inde Gamala, Iulias. Fit maris Galilææ mentio in Biblijs, Matth. 4. 8. 14. Iohan. 6. 21. Num. 34. Marc. 2. 3. 4. 1. 6. Deuter. 3. Ioſuæ 12. 13.

MARESA, oppidum in finibus tribuum Iuda & Dan, patria Michææ & Eliezer prophetarum, Ioſuæ 15. Mich. 1. 2. Paral. 11. 14. 20. 1. Paral. 4. In hanc vrbem fugit Gorgias profligatus à Iuda Maccabæo, 2. Maccab. 12. מורשה Hæreditas. Ad hanc Etymologiam alludit Michæas cap. 1. Hæredem adducam tibi ciuitas Maresa, quasi dicat, Tu Maresa habes nomen ab hæreditate, Ecce faciam, vt fias hæreditas potentis hostis, qui te expugnabit & spoliabit.

MARATH, oppidum Iudææ, Ioſuæ 15. מרורת Maarath, verenda. Quod consentaneum est Michæam cap. 1. mutasse in מרורת amara.

MARGARITA, virgo, nata Antiochiæ, patre ethnico, à nutrice Christiana ad veram Christi agnitionem educata. cum præfectus Syriæ Olybrius, amore illius accensus, potiri ea recusante non posset: sub religionis prætextu in carcerem tetrum eam coniecit, vbi à Dracone diabolo tentata est. Sed serena luce illustrato carcere, & columbā ac crucis Christi imagine diuinitus monstrata, consolatione diuina & efficaci sic cōfirmata est, vt nullis terroribus aut dolis se ab Euangelij confessione auelli pateretur. Itaq; martyrij coronam tandem gladio cæsa sub Diocletiano Imp. accepit, die 13. Iulij. Existimatur autem à quibusdam eruditis, hæc narratio, Apollinarij poëma esse, in quo imaginē Christianæ Ecclesiæ, mirabiliter contra draconem diabolum, sub Iuliano ἀλλεξίῳ defensæ: ad exemplum typi mulieris amictæ Sole, contra draconem à Michaële conseruatæ, Apoc. 12. exprimere voluerit. Hæc enim verè Margarita seu preciosa & pulcherrima gemma est, quæ Antiochiæ primùm Christianæ ecclesiæ nomen accepit, Acto. 11. quam Olybrius princeps mundi huius, partim blanditijs & insidijs, partim terroribus & supplicijs auellere à Christo conatur, Sed cōfirmata luce verbi diuini, & columbæ seu spiritus sancti consolatione, & fide in Christum crucifixum, inuicta caput Draco-

Draconis conterit, & vsq; ad finem constans perseuerat.

Nomen MARGARITA, græcis gemmam candidam, ex rore in conchis marinis natam significat, quam latini Vnionem, Germani voce Chaldaica, ein Perle nominant. Vocem Margaritæ Græci ab Indis accepisse existimantur, qui מרגרירת amaram crustam, vel ברגרירת puram, sinceram crustam, seu potius baccam appellant. Nam בר Bar, purum, germanum, γνήσιον: Vnde & nomen Barbara factum est. גרגרירת grana vel baccas significat, vt Germani etiam Perle nominant.

Generationem Margaritarum, ex conchis marinis & allegoriam illius, ad quam Christus, Matth. 13. alludit, insigni elegia Iohannes Langerus descripsit, quam adiungo.

Corpora ceu passim cœlestis in omnia sparsit
Conditor æternus, bene conuenientia rebus
Signa: redemptoris sic quæ cum dogmate Christi
Conueniant, conchis insunt non pauca marinis,
De quibus hoc pacto Theophrasti dextera scripsit.
Principio veris cincti florente corona,
Aequoreas vrit (mirum) sitis arida conchas,
Repere quas curuum videas ad littus hiantes,
Cœlestem pleno sumpturas gutture rorem.
Ergo sitim: stillans sedant vt vnda molestam,
Nascitur ex illo pellucida gemma liquore,
Et simul ex conchæ gratum quæ præbet odorem
Carne, nitens auri claro quandoq; colore,
Argenti niueo splendore aliquando refulgens,
Est in pellendis cuius miranda venenis,
Nec minor humani vis in medicamine cordis,
Gemma tamen fieri solet hæc generosior, hausta
Si modò post rorem tempestas crebra sequatur,
Horreat vt rabidus nymboso turbine pontus,
Donec erit grauidus concharum pondere venter.
Scilicet hac nobis depingit imagine dogma
Ipse suum, sapiens immensi conditor orbis.
Possumus hoc rectè cœlestem dicere rorem,
Quem simul attraxit sitiens ecclesia Christi,
Nascitur humano noua mox in pectore gemma.
Gnatus vt æterni genitoris & vnicus ardor
Reddidit æternam vero de nomine vitam,
Corda renascuntur, tunc sit conspecta parentis
Aeterni bonitas, inter certamina tandem
Hæc lux atq; fides, vera hæc sapientia crescit
Cùm petit auxilio se mens humana iuuari
Christe tuo. Conchæ sic (quod mirabile dictu)
Congruit hæc Euangelio natura salubri.
Congrua sunt etiam peregrinæ nomina linguæ
Margarith vt nigri dicunt, seu Bargarith Indi,
Altera Romanis crustam designat amaram,
Significat puram propriè vox altera crustam.
Bargarith est verè purissima crustula Christus,
Quodq; dedit nobis æterni voce parentis
Dogma salutiferum, quo non est purius vllum.
Pura solet fieri tandem quoq; crustula cœtus
Maxime Christe tuo didicit qui fidere verbo.
Hoc tamen ærumnas quoniam docet esse ferendas,
Crustula non falso nobis dicetur amara.
Præterea conchæ regem dicuntur habere,
Sicut apes Sicula bene quæ pascuntur in Hybla.
Id quoq; ceu docti perhibent, qui talia secum
Dexterius repetunt, ad cœtum congruit istum,
Te duce qui medios victor solet ire per hostes,
Gnate Dei, generis nostri pie Christe redemtor.
Hanc tua cùm gemmam pietas ostendit emendã,
Doctrinæ studijs nos mutuare frequentes
Constantiq; fide iubet hoc cognoscere dogma,
In quo traduntur veræ præcepta salutis?
Non indoctorum nos absterrebit iniquum
Iudicium, sæui non vlla pericula ferri,
Quo minus amplecti diuina oracla velimus.
Sicut enim tumidis fit purior acta procellis,
Vt magis hæc prosit cordis data gemma dolori:
Tempore sic fiet doctrina salubrior isto,
Cùm nimis in toto sæuit Mars impius orbe,
Sanguineaq; manu furialia concutit arma.
Quis neget in medijs etiam nunc fluctibus orbis
Seruari cœtum qui te pie Christe fatetur?
Nos teget horribiles inter tua dextra tumultus,
Vndiq; cum patriam bellis ardere videmus,
Cùm fera pugnaces committunt prælia Belgæ,
Ausoniasq; furit tristis Bellona per oras,
In sua quin etiam conuertens viscera dextram,
Nunc habet armipotens rapidos Germania Turcas,
Agmina crudorum posthac visura Scytharum.
Nos vero adiuncti patris ô tibi gnate voluptas,
Crustula qui verè purissima solus in orbe es,
Te petimus, nostros animos tu Christe guberna,
Nosq; tua porrò clementer protege dextra.

Margarita Anglica, professoribus sacrarum literarum Oxonij & Cantabrigæ stipendia & Collegia fundauit. mater Henrici VII. Angliæ regis obijt 1509. die 29. Iunij.

Edmundus comes Richemundiæ. —— Margarita Somersetta

Henricus VII. ex Elisabetha Eduardi IIII. regis filia.

Henricus VIII. Angliæ rex.

MARIA, soror Aaron & Moysis, Exod. 6. Num. 26. Mich. 6. ἔξοδος est gratiarum actionis pro liberatione facta in mari rubro, Exod. 15. accenditur flammis æ-

mulationis aduersus fratrem, & punitur lepra, Num. 12. moritur, Num. 20. מרים Miriam, stilla, gutta maris, vel amaritudo dierum, à mœstitia temporum: vel doctrix populi, à ירה & עם: vel illuminata, ab אור. Ieronymus refert Mariam sermone Syro dominam nuncupari, vnde sit illud 1. Corinth. 16. Maran atha, Dominus venit.

In historia euangelica tres Mariæ celebrantur.

MARIA, *mater Domini nostri Iesu Christi*, cuius effigies his verbis à Nicephoro expressa est, lib. 2. cap. 23. Species Mariæ & mores pleni grauitatis erant. Pauca & necessaria loquebatur, placidè audiebat alios. Statura corporis media erat. Sine risu, sine iracundia, & sine incomposito gestu, homines intrepidè alloquebatur. Facies erat subfusca, tritico similis: capilli flaui: oculi fului, qui charopi nominantur: non luscioſi, nulla deformitate insignes, nõ vagabundi. supercilijs nigris, interuallo distinctis. recto naso; labris rubentibus, & ad dulcedinem sermonis motu aptissimo, facies erat non rotunda, sed longiuscula. manus & digiti longiusculi. incessus erat sine fastu, & gestu natiuo non arte ficto nec ad humilitatem simulato, nec leuitatem vllam significans.

Patrem Mariæ virginis fuisse Eli, qui alio nomine, Ioachim dictus sit: matrem Annam fuisse, scribit Epiphanius pag. 448. & Iohannes Damascenus lib. 4. de Orthodoxa fide cap. 15. Aliqui etiam addunt, S. Annam fuisse sororem Elisabeth matris Baptistæ, Niceph. lib. 2. cap. 3. vbi prolixius Genealogia describitur.

SOROR MARIÆ VIRGINIS fuit MARIA CLEOPHÆ (Iohan. 19.) mater Iacobi minoris & Iosis (Mar. 15.) fuisse autem Cleopham fratrem Ioſephi sponsi Mariæ, annotat Euseb. lib. 3. cap. 11.

Tertia *Maria* MAGDALENA, quam à septem dæmonijs, hoc est, multis & varijs peccatis Christus liberauit, Luc. 8. existimatur soror Marthæ & Lazari resuscitati fuisse, Iohan. 11. 12. Quæ ad pedes Christi quieta sedens, & doctrinam ipsius discens, Luc. 10. audit à Christo, Vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit, quę non auferetur ab ea. Mariæ Magdalenæ primum ostendit se Christus post resurrectionem, Iohan. 20. Marc. 16. Eadem astat spectatrix crucis Christi, Matth. 27. 28. Marc. 15. Luc. 24.

Cultus autem MARIÆ *Virginis, matris Christi*, intra annos 450. mirabiliter auctus est. Nam Vrbanus II. paulò ante annum Christi 1100. Horas beatæ Mariæ instituit. deinde Gregorius IX. circa annum 1240. Salue regina quotidie cani iussit. postea Iohannes XXII. circa annum 1330. sanxit, vt singulis diebus mane & vesperi tria signa pulsu campanę dentur, & tum vnusquisq; Aue Maria ter recitet.

Festum VISITATIONIS Mariæ in consilio Basilienſi primùm anno 1441. confirmatum est.

Festum PVRIFICATIONIS seu τῆς ὑπαπαντῆς multo vetustius est, in concilio Constantinopolitano V. sub Iustiniano Imp. sancitum anno Christi 552. Niceph. lib. 17. cap. 28.

Ibidem Festum ASSVMPTIONIS seu κοιμήσεως Mariæ, quod etiam ἔξοδον vocant nominarunt, à Mauritio, postea institutum, Nicephorus refert, quæ duodecimo post filij resurrectionem anno ætatis 60. placidè decesserit. Niceph. lib. 2. cap. 3. & 21. 22. 23. lib. 15. cap. 14.

Festum *conceptionis Mariæ* à S. Anshelmo, cùm adhuc Prior monasterij Becensis esset, celebrari cœptum: cùm in periculo maris apparente specie Mariæ virginis seruatum se esse crederet: postea Basileæ confirmatur, sessione 36. Cùm autem Bernardi ætate ecclesiæ Lugdunensis in Gallia festum hoc instituere vellet, Bernardus grauissima epistola 174. illud dissuasit.

De Natiuitate S. Mariæ narratio inter opera Ieronymi supposititia extat Tom. 2. fol. 208.

Festum *Præsentationis Mariæ* Paulus II. pp. ante annos 100. instituit.

MARIA, Ægyptia, natione Veneta, multos annos quæstum meretricium Alexandriæ fecit, tandem ex Ægypto in Palæstinam veniens pœnitentiam egit, ac multos annos in eremo vagata, & mortua est die 3. Aprilis. Alia, ancilla Nicomedienſis, martyr sub Diocletiano.

MARIANVS, Scotus, Ratisbonæ cum suo sodalitio consedit, & scholas habuit anno Christi 1070. tempore Henrici IIII. alius Marianus, martyr sub Decio die 30. April.

Marinus, ciuis Ieroſolymitanus, martyr Cæsareæ sub Valeriano die 3. Martij. alius *Marinus*, Dalmata latomus fuit, postea Diaconus Ecclesiæ Ariminensis tempore Constantini Imperatoris.

Marome, Iudic. cap. 5.

MARO-

MARONITÆ, secta Christianorum in oriente, Monothelitarum dogma, de vna Christi voluntate & operatione amplectens. Nomen habet à Marone auctore.

Marsus, docuit Euangelion in Gallia, idcoq; capitali supplicio adfectus est sub Adriano Imperatore.

MARTHA, solicita circa plurima, soror Lazari & Mariæ, Bethaniensis, Luc. 10. Iohan. 11. vbi illustre testimonium de resurrectione mortuorum posteritati tradidit, Scio, inquiens, quod resurget in resurrectione in extremo die. alia, Persica, religionis gratia Romam profecta, martyr sub Claudio Imp. anno Christi 272. die 19. Ianuarij.

Martia, martyr Nicemediensis, sub Maximiano.

Martialis, Cephas, scribitur à S. Petro in Galliam ad prædicandum euangelium missus, ibiq; mortuus esse, tempore Vespasiani Imp. Huius Epistolæ quædam *suppositiæ* proximis annis editæ sunt, ad Burdegalenses, Tolosanos. alius, martyr Cæsaraugustanus, sub Diocletiano, celebratur à Prudentio. Alius, filius S. Felicitatis, martyr sub Antonino.

MARTINVS, Pannonius natione, Ticini in Italia educatus est, adolescens militauit in Gallia sub Iuliano. In Ambianorum vrbe ad Somam fluuium media hyeme in platea ei obuiam venit mendicus nudus, quem pleriq; surdis auribus præteribant. Huic partem sagi militaris quo forte amictus erat, gladio abscissam attribuit. Sequenti nocte Christus sagi illius specie indutus ipsi apparet, & Angelis narrat, se hac veste à Martino donatum esse. Fortunatus lib. 10.

Ambianis tremulum cernens Martinus egenum,
Dimidiæ chlamydis mox ope membra tegit.
Sed coram Angelicis turmis, se hanc nocte silente
Pauperis in specie Christus habere refert.

Et alibi: Dum chlamydem Martinus inops diuisit egeno, Christus ea memorat se benè veste tegi. Diues paupertas Dominum quæ texit amictu, Cui Deus occurrit, &c.

Post eam visionem Martinus relictis castris contulit se ad Hilarium Pictauiensem episcopum, à quo Presbyter ordinatus est. Tandem Turonensi ecclesiæ episcopus præficitur circa annum Christi 374. quam prædicatione verbi Dei, administratione sacramentorum & crebra visitatione rexit 26. annos vir cui Christus amor, Christus timor, omnia Christus. Obijt placidè sub Arcadij & Honorij Imp. anno secundo, quî fuit annus Christi 400. teste Gregorio Turonensi, lib. 1. cap. 43. anno ætatis 81. Vitam S. Martini ex professo scripserunt soluta oratione Sulpitius Seuerus: carmine Paulinus & Fortunatus.

MARTINVS, Papa, præfuit Romanæ ecclesiæ circa annum Christi 650. natione Thuscus. Alius, episcopus Dumiensis circa A. C. 540.

Martinianus, miles, custos carceris Pauli, & ab eo ad veram agnitionem Dei conuersus, martyr sub Nerone.

Martirius, à rusticis ethnicis, quibus euangelion prædicabat, interfectus est tempore Theodosij Imp.

MASSA, filius Hismaël, Genes. 25. משא onus.

Masepha, Iosuæ 15. vide Maspha.

Maserecha, oppidum Idumææ, Gen. 36. משרקה Vinea Sorek.

Masal, Iosuæ 21. vide Messal.

MASMA, filius Hismaël, Genes. 25. à שמע audiuit.

Masaloth, vrbs vicina Cedes in Galilæa, 1. Macc. 9.

MAPHA, Iosuæ 21. inter vrbes Leuitarum in tribu Ruben recensetur. Sed eius loco in Ebræo fonte scriptum est, מיפעת Mephaath, id est, aquæ clamoris, vel illustrator. vide Mephat.

Marsilius de Padua, qui defensorem pacis scripsit, damnatus à Iohanne XXII. Extrauag. incepta.

MASPHA, oppidum tribus Beniamin, in monte Siloh, excelso loco tanquam in specula situ, vbi comitia populi prope sedem arcæ fœderis in Siloh plerumq; habebantur, Ios. 18. 1. Reg. 7. Congregate vniuersum Israël in Maspha. 1. Reg. 10. Conuocauit Samuel populum ad Dominum in Maspha. Iudic. 20. Congregati sunt ad Dominum in Maspha. 1. Macc. 3. cum propter Antiochi tyrannidem populus Ierosolymis aufugissent, conuenerunt ad Iudam Maccabæum in Maspha (quæ circiter 40. stadia seu duarum horarum itinere à Ierosolymis versus occasum distabat) quia locus orationis in Maspha iam olim in Israël. Ierem. 40. 41. Ieremias captis Ierosolymis à Chaldæis dimissus venit ad Godoliam in Maspha. 3. Regum 15. 2. Paral. 26. munitur ab Asa rege Iuda, fuit vicina Gabaæ ad 3000. passuum.

Aliud est oppidum Maspha, in regione Galaad tribus Manasse, non procul à mari Tiberiadis prope Ramoth vrbem refugij, pa-

gij, patria Iephte iudicis, Iudic. 10. 11. Ioſ. 13. 1. Macc. 5. Aliud in tribu Nephtalim, ad radicem montis Hermon, Ioſ. 11. 13. מִצְפֶּה Mizpha, ſpecula, à צָפָה liberè aſpexit, ſpeculatus eſt.

MASSA, locus in deſerto, vbi populus tentauit Dominum petens aquam, quam poſtea, Petra ſilice percuſſa, largiter fudit, Exod. 17. Pſal. 94. מַסָּה Maſſah, tentatio.

Maſſerephoth, thermæ in regione Sidoniorum, Ioſ. 11. 13. מִשְׂרְפוֹת Miſtrephoth, calidæ aquæ, thermæ, aut ſalinæ.

MATATHIAS, filius Ioſiæ, rex Iuda, alio nomine dictus Sedechias, 4. Reg. 24. Alius Sacerdos, filius Iohannis, filij Simeonis, filij Aſmonei, pater Iudæ Maccabæi, pio zelo adductus, oppoſuit ſe impijs edictis Antiochi Epiphanis, 1. Macab. 2. Ioſephus lib. 12. cap. 7. Alius filius Simonis, nepos Mattathiæ, frater Iohannis Hircani, 1. Macc. 16. Alius, filius Amos, in Genealogia CHRISTI, Lucæ 3. מַתַּנְיָה Mathaniah, donum Dei.

MATERNVS, S. Petri diſcipulus, primò Euangelion Chriſti apud Treuiros docuit.

Mathan, ſacerdos Baal, interfectus à Ioiada, 2. Paral. 23. 4. Regum 11. Alius, auus Ioſeph ſponſi Mariæ, Matth. 1. Alius, pater Saphaciæ, Ierem. 38. מַתָּן donum.

Mathana, locus in regione Moab, Numer. 21.

Mathanias, Leuita, ex familia Gerſonitarum, 1. Paral. 29. מַתַּנְיָה donum Dei.

MATHAT, auus Mariæ virginis, Luc. 3. מַתַּת munus, donum, à radice Nathan.

MATHATHAN, filius Nathan, nepos Dauidis, Luc. 3. Significat donum vel virgam eorum. מַטּוֹת Matthot, virga.

MATRED, ſocrus Adad regis Idumææ, Geneſ. 36. מַטְרֵד aſſidua.

MATTHÆVS, id eſt, donum Dei, à מַתַּת vel explanator ſcripturæ, à מַתָּה, APOSTOLVS & Euangeliſta, Matth. 10. Marc. 3. Luc. 6. Actor. 1. alio nomine Leui dictus eſt, Luc. 5. Marc. 2. patrem habuit Alphæum, Marc. 2. Cùm autem Publicanus ſeu exactor publicorum vectigalium eſſet, vocatur à Chriſto ad miniſterium Apoſtolicum, Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5. vbi etiam inſignis concio Chriſti habita in conuiuio apud Matthæum conuerſum extat. Non opus habent, qui ſani ſunt, medico, ſed qui malè valent. Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare iuſtos ſed peccatores ad pœnitentiam.

Poſt reſurrectionem Chriſti primùm Hebræis Euangelium prædicauit, à quibus diſcedens hiſtoriam vitæ & doctrinæ Chriſti, Hebræo ſermone ſcripſiſſe dicitur ab Euſebio lib. 3. cap. 24. 39. lib. 5. cap. 10. & D. Ieronymo in catalogo ſcriptorum, qui extare librum Ebræum in Bibliotheca Cæſarienſi, & à ſe deſcriptum eſſe affirmat. Sed Eraſmus in annotationibus in cap. 8. & 19. Matthæi, oſtendit ſibi probabilius videri, Euangelion Matthæi eadem ſcriptum eſſe lingua, qua cæteri ſcripſerunt. Annotat autem Euſebius in Chronicis, Matthæum, octauo anno poſt aſcenſionem Chriſti in Iudæa Euangelion edidiſſe, in quo peculiares & proprias habet has inſignes ſententias: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, ego reficiam vos. Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Item, Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã ædificabo eccleſiam meam. Ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſeculi. Recentiores ſcribunt Matthæum peragrata Aſia & Ponto in Aethiopiam veniſſe, vbi 20. annos docuerit & eccleſias rexerit, conuerſis ad agnitionem Chriſti, rege Aegypto, regina Euphroſyne, filio regis à ſe in vitam reuocato, Euphrone, & filia Iphigenia, Quam cùm mortuo patre Hirtacus quidam ducturus eſſet, & Matthæus coniugium diſſuaderet, ad aram ab eo obtruncatus eſt, anno Chriſti 76. in oppido Naddauer, vt Fortunatus canit, Matthæum eximium Naddauer alta dabit. Græci memoriam Matthæi die 16. Nouembris celebrant.

Florent autem hodierno die in Aethiopia eccleſiæ Chriſtianæ ſub imperio potentiſsimi regis Præſtiannis vel Belulgiannis, cui circiter 40. Africæ regna parere, & doctrinam ac ritus Religionis Chriſtianæ maxima ex parte cum noſtris congruere ſcribunt, qui ſe cum legatis Æthiopicis ad Clementem VII. Pontificem miſsis, Romæ per interpretem collocutos eſſe affirmant. Extat & Damiani à Goës libellus, de religione, fide & moribus Æthiopum, lectu digniſsimus.

MATTHIAS, Apoſtolus in locum Iudæ Iſcariotis electus eſt, Actor. 1. Quem ex numero LXX. diſcipulorum fuiſſe refert Euſebius libr. 3. capite 14. Ex Clemente libr. 3. capite 29. refert, Matthiam docuiſſe aduerſus carnem pugnandum, nec voluptati eius & libidini indulgendum.

dum. Animam verò alendam sapientiæ pastibus, & scientiæ cibis in maius semper augendam. Pauca de historia vitę Matthiæ extant. Quidam ferunt eum 33. annos in Iudæa & Galilæa docuisse. Recentiores addunt eum in Macedonia lapidibus obrutum, vitam finijsse. In latino Calendario Bissextilis dies proximo ante Matthiæ festum mense Februario inseritur, sed Græci in 9. Augusti Matthiam trastulerunt.

MATHVSALEM, filius Enoch, auus Nohæ, omnium hominum diutisime vixit; videlicet annos 969. Gen. 5. מתושלח MethusalaH, id est, mortis missio, vel mortis gladius. שלח SelaH, ensis, gladius.

MATHVSAEL, Pater Lamech, primi bigami, Gen. 4. מתושאל MethuSaël, mortem postulans, seu vindicans, vel mortis sepulcrum, à שאול Seol.

MAVIAEL, pater Mathusaëlis, Gen. 4. מחויאל MeHuiaël, delere incipiens, מחה & יאל.

MAVRITIVS, summus dux legionis Thebanæ, cùm Imperatorem Maximianum in Galliam secutus esset, ibiq; edicto Imperatoris, quo ad sacrificia Ethnica compellabatur, non obediret, à crudeli persecutore Christiani nominis, primùm ipsius milites decimati sunt, deinde cùm constanter in vera confessione perseuerarent, tota legio vnà cum signifieris, Candido, Innocentio, Euxenio, Victore, & duce Mauritio, trucidata est, circa annum Christi 300. ad Agaunum, non procul à Rhodano fluuio, vnde Agaunenses martyres à Fortunato lib. 2. & 8. nominantur.

MAVRA, ancilla Fuscæ, virginis Rauennatis, cum Domina, propter confessionem Christi, capite truncata est, die 13. Februarij.

Maurilius, discipulus S. Martini, episcopus Andegauensis in Gallia.

MAVRVS, discipulus S. Benedicti, episcopus Lugduni in Gallia, multa Benedictinorum monasteria passim in Gallia erexit circa annum Christi 540. Obijt anno 565. die 15. Ianuarij. Alius, fuit S. Pirminij discipulus, qui Scholam in Mauri monasterio prope Tabernas Alsaticas rexit, circa annum Christi 724.

MAXENTIVS IOHANNES, monachus Constantinopolitanus, doctrinam de Trinitate & duabus in Christo naturis, contra Arianos, Nestorianos, & Acephalos, vtilibus libellis asseruit, qui cum Fulgentij operibus coniuncti extant, cuius etiam σύγχρονος tempore Iustini Imp. & Hormisdæ Pontificis fuit.

Maximianus, episcopus Syracusarum in Sicilia, celebratur à Gregorio magno. Alius, Carthagine edictum contra Christianos publicè propositum annullit. Ideoque crudeliter interfectus est.

MAXIMILIANVS, Ciliæ in Stiria natus, successit S. Quirino in Episcopatu Laureacensi, martyr sub initium Imperij Diocletiani, anno Christi 289. die 12. Octobris.

MAXIMIANISTÆ factio Donatistarum, orti à Maximiano, qui diaconus Primiani episcopi Donatistarum Carthagine, secedens ab episcopo, in eius locum ordinatus est. Postea concilio Bagaitano 310. episcoporum Donatistarum anno Christi 398. coacto, cum suis assecliis iterum damnatus, & Primianus restitutus est, Tomo VII. Augustini fol. 137. lib. 1. contra epistolam Parmeniani lib. 3. & 4. toto contra Cresconium.

Maximinus, cum Lazaro resuscitato scribitur Massilæ in Gallia docuisse, & primus episcopus ecclesiæ Aquensis fuisse.

Maximus, episcopus Alexandrinus, successor Dionysij, Euseb. lib. 7. cap. 10. Alius, episcopus Ierosolymorum, successor Macarij, cuius præcipua fuit autoritas in Concilio Niceno, Tripart. lib. 1. cap. 10. non accedit ad synodum Antiochenam Arianam, lib. 4. cap. 9. 34. Alius, martyr Antiochenus sub Iuliano. Alius, episcopus Taurinensis, cuius scripta Gennadius celebrat.

MEDABA, vrbs vicina Esebon, in finibus tribuum Ruben & Gad, quæ prius Regi Amorrhæorum paruit, Numer. 21. Ios. 13. Esai. 15. à Ptolemæo Medaua vocatur. מידבא Medba, fortasse à דבא senectus, vetusta, vel signum introitus.

Medad, Propheta, Num. 21. מידד aquæ leniter fluentes, à מי & דדי.

Medalaa, oppidum tribus Zebulon, in littore maris mediterranei, Ios. 19. מרעלה Maralah, amara ascensio.

MEDARDVS, Gallus, Episcopus Tornacensis, fures, qui in sua vinea & horto noctu grassati erant, mirando modo absens sensit & cohibuit, ne discedere possent, donec ipse coram eos deprehenderet, & obiurgatos dimitteret. Vixit circa annum Christi 530. Celebratur à Fortunato lib. 2.

Inter Chriſticolas quos actio vexit in aſtra,
Pars tibi pro meritis magna Medarde patet.
Qui ſic vixiſti terrenis hoſpes in oris,
Vt cœlos patriam feceris eſſe tuam.
Durum iter ad laudes, grauior via ducit in altum,
Quo labor eſt potior, gloria maior erit, &c.
Qui noluit furto caſas penetrare latentes,
Te religante ſedet, te reſerante fugit.

Obijt ſub rege Clotario filio Clodouæi, & Sueſsione ſepultus eſt.

Meddin, oppidum tribus Iuda, Ioſ. 15. ſedes Maccabæorum, 1. Macc. 2.9.13.16.

MEDEMENA, oppidum in tribu Beniamin, in quo Aſſyrij proficiſcentes ad obſidionem Ieroſolymæ caſtrametati ſunt, Eſai. 10. Aliud in tribu Iuda, Ioſuæ 15. מדמנה Madmenah, menſura numeri.

MEDIA, regio Aſiæ maioris, quæ cingitur ab occaſu, Armenia: à meridie, Perſide: ab ortu, Parthia: à ſeptentrione, mari Hircano. Nomen accepit à Madai filio Iapheth nepote Nohæ, Gen. 10. Huius regionis metropolis fuerunt Egbathana à Deioce condita, apud Herod. lib. 1. Fit Medorum mentio Actor. 2. Eſai. 13. 21. Ierem. 25. 51. Dan. 5. 6. 7. 9. De Dario Medo, vide ſupra.

Medi, menſores, à מד menſus eſt.

Meezabel, vxor Adad regis Idumææ, Gen. 36. מהיטבאל Mehetabel, Quàm bonus eſt Deus.

Meinulfus, archidiaconus Padebornenſis, cuius memoria die 5. Octobris celebratur.

Melanus, epiſcopus Rhotomagi in Gallia.

Melanthius, epiſcopus Rhinocoluræ, quę eſt extrema vrbs Ægypti verſus Palæſtinam, in exilium pulſus eſt ab Arianis, ſub Valente Imp. Trip. lib. 8. cap. 1. in fine.

MELCHA, filia Aram, vxor Nachor, fratris Abrahæ, Gen. 11. 22. 24. Alia, filia Salphaat, Num. 26. 27. מילכה Milchah, regina.

MELCHI, abauus Mariæ virginis, Luc. 3.

MELCHIAS, pater Phaſur, legati Sedechiæ, Ierem. 21. 38. מלכיה Malchiah, regnat Dominus.

MELHIEL, filius Beria, nepos Aſer Patriarchæ, Gen. 46. Num. 26. מלכיאל rex meus Deus.

MELCHISEDECH, מלכצדק Malchi-Zedeck, rex iuſtitiæ. Nomen appellatiuum, epitheton Sem filij Nohæ, vt Ieronymus Tomo 4. pag. 17. ad Euagrium, refert. Habitauit autem in vrbe Salem, quæ poſtea Ieruſalem dicta eſt, & præcipuus fuit Sacerdos & doctor ac gubernator Eccleſię eius temporis. Nam ante diluuiũ ann. 90. auum Lamech & proauum Mathuſalem, & Noham patrem annis 450. audiuerat: & deinde ſuperſtes fuit omnibus ſuis filijs, nepotibus & poſteris, & ipſi Abrahæ annis 35. Interea vidit magnas diſsipationes & calamitates in diluuio, & poſtea linguæ mutationes, nouum imperium & idola Babylonis, horrendas libidines & interitum Sodomæ. Interea tamen Eccleſiam habuit, quæ ipſum teſtem & cuſtodem doctrinæ à patribus acceptæ audiebat. Cumque in vicinis locis habitarent Abraham in Hebron, & Loth in Sodomis, &c. ſæpè conuenire ad explicationem doctrinæ & mutuam conſolationem potuerunt.

Cum autem Sacerdos DEI altiſsimi eſſet BENEDICENS Abrahæ: Typus fuit Chriſti Sacerdotis, qui cœleſtem benedictionem Abrahæ promiſſam adfert, & homines à maledictione legis liberat, Geneſ. 14. Pſal. 110. Ebræos 7.

Melchiſua, filius Saulis, 1. Reg. 14. 31. מלכישוע MalchiSua, rex orans.

MELCHON, idolum Ammonitarum, 4. Reg. 23. Ierem. 49. Amos 1. Soph. 1. 1. Paral. 20. מלכם Malcham, rex eorum. vide Moloch.

MELEA, filius Menam, pronepos Nathani, Luc. 3. מלא plenus, collectus, Volradt.

MELETIVS, epiſcopus Thebaidos in Ægypto, Nouati hæreſin de neganda lapſis abſolutione propagauit, circa annum Chriſti 300. vide Epiphan. lib. 2. Tom. 2.

MELETIVS, epiſcopus, primùm Sebaſtæ in Armenia, deinde Antiochiam vocatus, Orthodoxam ſententiam de diuinitate FILII DEI conſtanter propagauit. Cùm aliquando concionanti os obturaretur, tribus digitis porrectis & clauſis, ac vno rurſus extento, trinitatis vnitatem confeſſus eſt. Trip. lib. 5. cap. 47. 48. lib. 6. cap. 23.

MELITA, inſula, in quam Paulus naufragus enatat, Actor. 27. & in qua tres menſes commoratur, Actor. 28. non ea quæ Malta hodie appellatur, & à Rhodijs equitibus ab anno 1529. obtinetur, inter Siciliam & Africam habens gradus long. 38. 45. lat. 34. 40. cuius etiam Cicero lib. 10. ad Atticum meminit: ſed alia in ſinu Adriatico poſt Corcyram ad grad. long. 44. 10. lat. 41. 20. ſita eſſe à quibuſdam putatur, cuius præter Ptolemæum in fine libri 2. Geographiæ & Plinium

ninm lib. 3. cap. 26. Stephanus etiam de vrbibus meminit: μελίτη, νῆσος μεταξὺ ἠπείρου καὶ Ἰταλίας, ἔθνη τὰ κυνίδια μελιταῖα φασίν. Melita insula est inter Epirum & Italiam, vnde catulos Melitæos appellant. Huic sententiæ historia naufragij Pauli expresè suffragatur, quæ non in mari Africo, sed in Adriatico, Nauim Pauli fractam esse disertè adfirmat, Actor. 27. & vox Syrtis, (quæ diuersæ opinioni occasionem hactenus præbuit) non loci propria, sed appellatiua est, in genere, loca breuia & vadosa significans. Μελίτη, mellea.

MELITO, episcopus Sardensis, cuius scripta recitantur ab Eusebio lib. 4. cap. 26. vixit tempore M. Antonini Imp. circa annum Christi 160. Huius nomine de transitu virginis Mariæ libellus extat Tom. II. Biblia S. Patrum. *Melito* quidam docuit Deum corporeum esse, Augustinus cap. 3. de Eccles. dog.

MELLO, platea vrbis Ierosolymæ, infra arcem Sion, impositа voragini profundæ, montem Sion à monte Moria dirimenti, quam fornicibus & cameris tectam, ædificijs Dauid compleuit, vbi etiam curia fuit, in qua populus conuenire & comitia celebrare solebat, 3. Reg. 9. Iudic. 9. vbi nos habemus: Vniuersæ familiæ vrbis Mello, in Ebræo est, Et tota domus Mello, id est, tota curia, totus Senatus. alij sentiunt esse vrbem vicinam Sichem. מלוא Millo, à מלא Male, plenus fuit, congregatus est.

Meloda, vrbs in tribu Iuda, Iosuæ 15. מולדה Moladah, natiuitas.

Memmius, S. Petri discipulus, scribitur Euangelion Christi in Catalonia docuisse.

MEMPHIS, vrbs Ægypti sita ad Nilum, in vertice Δ, quod efficit Nilus, scindens sese in plures alueos. Prophetæ nominant נף Noph, id est, fauus mellis, seu eleuata, seu regio. Nam Memphis, quæ nunc Alcair dicitur, amplissimæ instar regionis patet. Esai. 19. Ierem. 2. 44. 46. Ose. 9. Ezech. 30.

MEMNITH, oppidum tribus Gad, distans vno miliari ab Esebon, versus Philadelphiam metropolin Ammonitarum, cuius in historia Iepthe mentio fit, Iud. 11. long. 66. 36. lat. 32. מנית Minnith, milium seu munus.

Menander, Samarita, discipulus & successor Simonis magi, tempore Domitiani & Traiani, Eusebius lib. 3. cap. 26. Irenæus lib. 1. cap. 21. Iustinus, &c.

MENELAVS, filius Simonis Iusti, frater Oniæ & Iasonis, missus à fratre Iasone ad Antiochum, suam causam agit, & sacerdotium fratri ereptum sibi procurat. deinde, cùm pecuniam promissam soluere non posset, iterum sacerdotio deiectus est. postea restitutus Antiochum Epiphanem accersit, qui horrendam vastationem in Iudæa efficit, & idolum Iouis Olympij in templo collocat, 2. Macc. 4. 5. 13. Μενέλαος, robur populi.

Mennas, miles, martyr sub Diocletiano. Alius, eremita, celebratur à Gregorio magno.

MENI, Deus metallicorum & mercatorum. Mercurius, Esa. 65. Qui ponitis Fortunæ mensam, & impletis Meni libamen. Hinc Ierem. 51. Menni fessores metallicos seu Minerales: & Armeniam, montem Mineræ seu metalli significare quidam existimant, à מנה numerauit.

MENRADVS, Bertholdi comitis à *Sulgow* ad Danubium filius, præceptor Scholæ Augiensis prope Constantiam, postea in eremum Helueticam, non procul à Tiguro secessit, & monasterio zum Einsidlin initium præbuit, anno Christi 860.

MEPHAT, oppidum Moabitidos, Ierem. 48. quod in tribum Ruben incidit, Ios. 13. iuxta montem Abarim. מפעת illustrator.

MERARI, filius Leui, Gen. 46. Exod. 6. à quo familia Meraritarum, tabulis & columnis tabernaculi in deserto gestandis destinata, Num. 3. 4. 26. 7. Ex huius posteritate ETHAN, author Psal. 89. 1. Paral. 6. מרר amarus, vel stilla.

Mercurius, Græcè ἑρμῆς, nuncius & interpres Deorum Poëticorum. sic nominant Paulum Lystræi Act. 14. *Mercurius*, Scytha, militauit aliquandiu sub Decio Imp. postea Cæsareæ in Cappadocia martyrij coronam adeptus est.

Merob, filia Saulis, 1. Reg. 14. 18. מרב.

MERODACHBALADAN, præfectus Babyloniæ, post cladem Sennaherib regis Assyriorum, ab Assyrijs defecit, & regnum Babyloniæ occupauit. Hic edoctus de regressu Solis mirifico mittit literas & munera ad regem Ezechiam, Es. 39. 4. Reg. 20. Ier. 50. Hunc Ptolemæus lib. 4. cap. 7. Almagesti Mardocempadum nominat, à quo vsq; ad Adrianum numerat ann. 854. מארך amarus oppressis pauperibus. בלאדן iniquus iudex.

MERON, aqua seu lacus distans duobus miliaribus à Tiberiade versus occasum, Ios. 11. מרום Merom, amaræ.

Merotz,

Merotz, Iud. 5. מרוץ à רוץ macilentus.

Mes, filius Aram, nepos Sem, Gen. 10. Ab hoc Mæonas in Asia minori ortos esse scribit Ieronymus. & ex similitudine nominis quidam conijciunt, Massagetarum quoq; gentem ab eo originem traxisse. מש Mas, contrectans, tangens.

Mesopotamia, pars Syriæ media inter duo flumina, Tigrim & Euphraten, à Plinio Interamnia dicta. In cuius vrbe Charran aliquandiu habitauerunt, Thare, Abraham, & Iacob, Gen. 11. 24. 25. 28. 31. Psal. 59. Iud. 3. Plinius Babylonem etiam Euphrati impositam & Chaldæam Mesopotamiæ attribuit lib. 6. cap. 27. Ideo Stephanus Actor. 7. Abrahamo, priusquam in Charan habitaret, in Mesopotamia Dominum apparuisse dicit. Hodie nominatur Diarbecha. Ebraicè vocatur ארם נהרים Aram Naharaim, Syria fluuiorum.

Mesphat, fons in deserto Cades, Genes. 14. Num. 20. משפט iudicium.

Messphe, vrbs in tribu Beniamin, Ios. 18. vide Maspha. מצפה Mizpha, specula.

Mesraim, filius Cham, nepos Nohæ, Gen. 10. Ægyptum occupauit. Ideoque vbiq; in veteri Testamẽto Ægyptus nominatur terra Mizraim. Et hunc esse OSirim, qui à Poëtis celebratur, consentaneum est. Vide Ægyptus. מצרים Mizraim, affligentes, augustijs prementes.

Messa, rex Moab, qui à regibus Israel, Iuda, & Edom, obsessus in vrbe Harasseth in summis angustijs constitutus, primogenitum filium supra murum obtulit: qua abominatione offensi reges soluerunt obsidionem, ne Deus ipsos quoq; propter illud parricidium deleret, 4. Reg. 3. מושע Mescha, saluator.

Gen. 10. משא Mescha, per Aleph, ab Eusebio scribitur esse Indorum regio.

Messa, 4. Reg. 11. custodiens excubias domus Messa, מסה Massah, euersionis Athaliæ.

Messal, seu *Misal*, ciuitas Leuitarum in tribu Aser, Ios. 19. 21. משאל MiSaël, petitio.

Messelemeth, filia Arus, vxor Manassæ regis Iuda, 4. Reg. 21. משלמת MeSulemeth, domina mortis. חרוץ Haruz, discretus, probus.

Messias, Ebraicè משיח MaSiaH, Græcè χριστὸς, latinè Vnctus. Propriè significat filium Dei, dominum nostrum Iesum Christum, vnctum plenitudine spiritus sancti, & totius diuinitatis, vt sit summus Sacerdos & rex ecclesiæ suæ, Dan. 9. Iohan. 1. 4.

Metangismonitæ, scribuntur docuisse, filium in patre esse, sicut vas in vase. Finxerunt enim trium personarum diuinitatis confusionem seu implicationem & compræhensionem mutuam, tanquam vasorum intra se implicatorum & contentorum.

Mercha, 25. mansio Israëlitarum, Num. 33. מתקה Mithkah, dulcedo.

Methaal, rex Sidoniorum, pater Iezabel, 3. Reg. 16. אתבעל.

Methodius, episcopus primùm Olympi Lyciæ, deinde Tyri. scripsit ante Synodum Nicenam, quæ Ieronymus in catalogo recenset, & Epiphanius ex eo hanc definitionem mortis citat: Mors est φαρμακευτικὴ κάθαιρεσις τῆ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. tandem sub Valeriano Imp. interfectus est, circa annum Christi 260.

Methodius, frater Cyrilli, episcopus Morauorum, in gente Polonica & Boëmica multos ad fidem Christi conuertit, & lingua Heneta sacrum celebrauit, non latina. Idq; contra Pontificios defendit citato dicto Psalmi, Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei. Floruit circa annum Christi 860.

Metbri, familia tribus Beniamin, ex qua Saul ortus est, 1. Reg. 10. משרי Matri, pluuia.

Metreta, mensuræ nomen, continens ferè 60. sextarios.

Metrodorus, Marcionita, crematus sub M. Antonino, Euseb. lib. 4. cap. 15.

Meza, filius Rahuel, nepos Esau, Genes. 36. מזה Mizza, à מזה succendit.

Mezol, Ezech. 27. מאזל Meuzal, Aquila vertit de Vzal, vt sit regionis nomen. Symmachus appellatiuè transtulit deferens.

Micha, filius Mephiboseth, 2. Reg. 9.

Michael, Archangelus, Dan. 10. 12. Apocal. 12. & in epistola Iudæ. מיכאל Michaël, quis sicut Deus. De apparitione S. Michaëlis in monte Gargano vide Petrum Natalem lib. 4. die 7. Maij. Græci festum Michaëlis & S. Angelorum celebrant 8. Nouembris.

Michas, Ephratæus, à matre instituitur Sacerdos idoli, quod postea à Danitis rapitur, Iudicum 17. 18. מיכיהו Michaiehu, Quis sicut Dominus.

Micheas Morastithes, propheta natus in vrbe tribus Iuda, Maresa, σύγχρονος Oseæ & Esaiæ, floruit circa annum mundi 3200.

3200. tempore regis Ioatham, Achaz & Ezechiæ, Ierem. 26.

In PRIMO capite prædicit horrendas pœnas & vastationem regni Israël & Iuda per Assyrios. & causam pœnarum præcipuam indicat Idolatriam. In II. & III. capite accusat AVARITIAM magistratus politici & ecclesiastici, quæ fons est iniuriarum, violentiæ, &c. QVARTVM caput insignis Prophetia est de regno Christi. In V. capite, definit locum nascentis Christi, oppidum Bethlehem, & prædicit hostes CHRISTI & Ecclesiæ aut conuersum aut euersum iri. In VI. accusat summam ingratitudinem populi, & illustrat doctrinam de veris cultibus Dei. In VII. queritur de malicia & impietate populi, qui verbo Dei non emendetur: & monet pios, ne hisce scandalis patiantur se à vera pietate abduci. In fine addit insignem concionem de regno Christi, & gratuita remissione peccatorum propter Christum donanda. Citantur autem Micheæ prophetæ conciones, Matth. 2. 10. & Ier. 26.

Alius fuit *Micheas*, filius Iemla, propheta, paulò superior, tempore regis Iosaphat, 3. Regum 22. 2. Paral. 18. Alius *Michas*, filius Gamariæ, Ier. 16.

MICHOL, filia Saul, nupta Dauidi, eidemq; postea rursum erepta, 1. Reg. 14. 18. 19. 25. restituitur Dauidi, 2. Reg. 3. 6. מיכל Michal, aqua omnis.

MILETVS, metropolis Cariæ, in qua Paulus ministris ecclesiæ Ephesinæ grauissima & παθητικωτάτη oratione valedicit, Actor. 20. abest ab Epheso circiter 12. mil. germ. Habet enim gradus long. 58. lat. 37. Fuit patria Thaletis, & Phocylidis, cuius γνῶμαι extant. Item Anaximenis, Hecatæi, &c.

Miletus vel à מלט libera, salua, vel à μίλτος.

Miltiades, scripsit contra Montanum, tempore M. Antonini Imp. Euseb. lib. 5. cap. 17.

Minæorum hæresis, affirmat quidem, Iesum ex virgine Maria natum, esse Christum & Saluatorem nostrum, sed simul etiam obseruationem legis Mosaicæ ad salutem necessariò requiri contendit, Ieron. Tom. 3. pag. 155.

MIPHIBOSETH, filius Ionathæ, nepos Saulis, claudus, interfecto patre & auo, apud Dauidem amicum patris liberaliter fouetur, 2. Regum 9. 4. 21. Cùm autem Dauid à filio Absolone in exilium pulsus esset, siba minister Miphiboseth accusat herum defectionis ad hostes. Huic credens Dauid, errore possessiones Miphiboseth attribuit Sibæ mentienti, 3. Regum 16. 19. 20. Mansit autem posteritas Ionathæ & Miphiboseth, vsq; ad exilium Babylonicum. מפיבשת Miphiboseth. Ieronymus vertit, de ore ignominiæ, à בושת Bosa.

MISAC, cognomen collegæ Danielis, qui antea Misaël vocabatur, Daniel. 1. 2. 3. מישך Mesach, precioſus, vel tendens arcum.

MISAEL, nepos Chaath, filij Leui, Exod. 6. Leuit. 10. מישאל Misaël, tangens Deum, vel petens à Deo.

MITYLENÆ, vrbs Lesbi insulæ, ad quam Paulus Ierosolymam nauigans anno Christi 55. appellit Actor. 20. Fuit patria Pittaci, Alcæi & Sapphus. Nomen ei à Mityla conditore inditum esse scribit Stephanus. post natum Christum sub Romanis & Bizantinis Impp. fuit, vsque ad annum 1355. quo Calionnacus Francisco Catalusio Genuensi, cuius ope in imperium restitutus erat, Lesbum donauit: Catalusijs 1462. Mahometes II. eam ademit: Mitylenen irrito conatu 1501. Philippus à Rauenstein Ludoici Galliæ Regis præfectus Genuensis tentauit.

Mizaad, Gene. 36. מי זהב Mezahab, id est, Aquæ aureæ.

Mnason, Cyprius, hospes Pauli, postremò Ierosolyma reuersi, Actor. 21.

MOAB, filius Loth, pater Moabitarum, Gen. 19. cuius posteri occuparunt regionem, orientali Iordanis ripæ adiacentem, à fluuio Iaboch, vsq; ad fluuium Arnon, & extremam versus meridiem maris mortui oram. Sed circa id tempus, quo filij Israël ex Ægypto egressi sunt, Seon rex Amorrhæorum, totam eam partem regionis, quæ inter duo flumina, Iaboch & Arnon, sita fuit, regi Moab ademit, Hanc Moses Seoni Amorrhæo eripiens, tribui Ruben & Gad, distribuit, Numer. 21. 32. Iudic. 11. Deut. 2. 3. Metuens autem Balach, filius Sephor, qui reliquam partem Moabitidos regionis, ad lacum Asphaltiten adhuc tenebat, ne Israëlitæ suam quoq; ditionem occuparent, accersit Balaam ariolum, vt maledicat Israëlitis, Num. 22. Sed hanc quoq; rex Dauid postea subegit, 2. Reg. 8. 1. Paral. 18. Psal. 60. Deinde intestinis dissensionibus regno Israël dilacerato, Moabitæ iterum se in liber-

libertatem vindicarunt, 4. Reg. 1. quibus ob superbiam & fastum intolerabilem pœnas minatur Esaias cap. 15. 16. Iere. 48. Ezech. 25. Amos 2. מואם de patre.

Modestus, scripsit contra Marcionem, tempore M. Antonini Imp. Alius, martyr sub Dioclet.

MODIN, mons & oppidum in tribu Dan, in quo Maccabæi abominantes impia edicta Antiochi Epiphanis, quibus Idolis sacrificare iubebantur, consederunt, & se ac alios pios, qui eô confugerant, fortiter defenderunt, 1. Macca. 2. 9. 13. 16.

Molada, oppidum tribus Simeon, Ios. 19. מולדה natiuitas.

MOLOCH, Idolum Ammonitarum, 3. Regum 11. Leuit. 18. Ierem. 32. Latinè significat regem. vide supra in dictione Gehennon. In dicto Amos 5. quod Stephanus Actor. 7. citat, quidam Moloch interpretantur regem, scilicet Solem. Remphan verò Reginam, scilicet Lunam. Sed docti ex Ebræo illum locum Amosi ita vertunt. Portastis Sichut regem vestrum, & Chiun imaginem vestram, Stellam deorum vestrorum. Lutherus coniectat, Sichut fuisse cultum alicuius Dei aut sancti, quo se aduersus omnia mala tutos fore putarunt. Nam Sichut significat vmbraculum, protectionem, à סכר. Pro Moloch in Ebræo scriptum est מלככם Malchichem, id est, regis vestri.

MONOPHYSITÆ, Eutychianorum secta vnam in Christo naturam, ex verbo & carne compositam esse docuit, cuius patrocinium Iohannes Philoponus Grammaticus præcipuè sustinuit, Nicephorus lib. 18. cap. 45. 46. 47.

MONOTHELETÆ, duas in Christo naturas, ἐξ ὧν, καὶ ἐν αἷς, καὶ ἅπερ ἐστὶ ὁ χριστὸς, ex quibus constat Christus, & in quibus subsistit, & est vtrumq;, etiam post vnionem confessi sunt: sed vnam communem vtriusq; naturæ voluntatem & operationem seu ἐνέργειαν tantùm esse contenderunt, ac tanta controuersia fuit, vt eius dijudicandæ causa Synodus VI. Constantinopoli A. C. 680. conuocata sit: quæ duas distinctas in Christo voluntates & operationes, cuiusque naturæ proprias ex dictis Iohan. 6. Matth. 26. & alijs demonstrauit, & Leonis sententiam in Synodo Chalcedonensi stabilitam, repetiuit: Agit vtraque natura in Christo, cum alterius communicatione, quod proprium est: Verbo scilicet operante, quod est verbi, & carne exequente quod est carnis.

MONTANVS, Phryx natione, cuius sectatores, Montanistæ, & Cataphryges & Pepusiani, à Pepusa Phrygiæ oppido, dicti sunt. Quorum dogmata, & discrimen inter ea & ecclesiæ sententiam Ieronymus in epistola ad Marcellum recitat. Primùm in fidei regula discrepamus. Nos patrem & filium & Spiritum sanctum, in sua vnumquemque persona ponimus, licet substantia copulemus: illi, Sabellij dogma sectantes, trinitatem in vnius personæ angustias cogunt. Nos secundas nuptias, non tam appetimus, quàm concedimus, Paulo iubente, vt viduæ adolescentulæ nubant: illi in tantùm putant scelerata coniugia iterata, vt quicunque hoc fecerit, adulter habeatur. Nos vnam quadragesimam, secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo ieiunamus. Illi tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres passi sint saluatores. Non quò & per totum annum, excepta Pentecoste, ieiunare non liceat, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre. Apud nos Apostolorum locum episcopi tenent: apud eos episcopus tertius est. Habent enim primos de Pepusa Phrygiæ Patriarchas. secundos quos appellant Cenones: atque ita in tertium, id est, pene vltimum locum, episcopi deuoluuntur, quasi exinde ambitiosior religio fiat, si quod apud nos primum est, apud illos nouissimum sit. Illi ad omne penè delictum ecclesiæ obserant fores: nos quotidie legimus, Malo pœnitentiam peccatoris quàm mortem. Et, Nunquid qui cadit non resurget, dicit Dominus? Et, Conuertimini ad me filij conuertentes, & ego curabo contritiones vestras. Rigidi autem sunt, non quo & ipsi peiora non peccent: sed hoc inter nos & illos interest, quod illi erubescunt confiteri peccata, quasi iusti: nos dum pœnitentiam agimus, facilius veniam promeremur. Prætermitto scelerata mysteria, quæ dicuntur de lactente puero, & victuro martyre, confarrata. Malo inquam non credere: sit falsum omne quod sanguinis est. Aperta est conuincenda blasphemia, dicentium: Deum primum voluisse in veteri testamento per Moysen, & Prophetas saluare mundum: sed quia non potuerit explere, corpus sumpsisse, & in Christo sub specie filij prædicantem, mortem obijsse pro nobis. Et quia per duos gradus mundum saluare nequiuerit, ad extremum per Spiritum

ritum ſanctum, in Montanum, Priſcam & Maximillam deſcendiſſe, & plenitudinem, quam Paulus non habuerit, dicens, ex parte cognoſcimus, habuiſſe Montanum, de quo intelligunt illud, 1. Cor. 13. Cùm autem venerit, quod perfectum eſt, id quod ex parte eſt, euacuabitur. Hæc ſunt, quæ coargutione non indigent, perfidiam eorum expoſuiſſe, ſuperaſſe eſt. Apud Euſebium lib. 5. Hiſtor. eccleſ. Montanus IEIVNIORVM LEGES primus impoſuiſſe,& tandem laqueo vitam finijſſe ſcribitur, vixit tempore Marci Antonini, circa annum Chriſti 170.

MOOLI, filius Merari, nepos Leui, Exod. 6. מחלי MaHali, pſaltes, ἐξαρχος cantus.

MORASTITES, cognomen Micheæ prophetæ, à patria Mareſa, quæ eſt oppidum in tribu Iuda, Ioſuæ 15. מורשתי Hæres.

Morome, Iud. 5. regio ſeu campus eminens & patens, à רום.

MORIA, mons, in quo Abraham immolauit filium Iſaac, Gen. 22. & in quo templum à Salomone poſtea ædificatum eſt, 2. Paral. 3. Pſal. 14. Quis aſcendit in montem Domini? מוריה Moriah, timor Domini, ſeu cultus Domini, יראה vel viſio Domini, à ראה vel doctrina Domini, à ירה docuit. Nam ex Sion exibit Lex & verbum Domini de Ieruſalem.

Moſeroth, 27. manſio Iſraëlitarum, Numer. 33. Deut. 10. מוסרות vincula vel caſtigationes.

MOSES, ſummus poſt filium Dei in eccleſia doctor legis,& teſtis de Chriſto venturo: Præceptor & dux totius chori Prophetici: Fons ac Oceanus vniuerſæ Theologiæ: ex quo omnes cæterorũ Prophetarum, Chriſti & Apoſtolorum conciones & libri emanarunt. Scriptor primę & antiquiſsimæ hiſtoriæ mundi, & eccleſiæ, à prima conditione vſque ad annum mundi 2493. (Sedulius velut ipſe Moyſes Hiſtoricus mundi naſcentis teſtificatur) DVX POPVLI ISRAEL ex Ægypto per diuiſum mare rubrum egredientis, & in deſerto vagantis annos 40. ἱστὼρ eccleſiæ & politiæ Iudaicæ.

Anno mundi	
2373	*Natus eſt in Aegypto, Exod. 2. annis 65. poſt mortem Ioſeph, annis 80. ante exitum, Exod. 7. patre Amram, filio Caath, filij Leui, & matre Iochabed, Exod. 6.*
	Inſtituitur in aula Aegyptia, in literis & omni ſapientia Aegyptiorum, μυθῶν ϑ' ἡμῖν τὰς ἔμφρων, ἀφηκτὰς δὲ τὰ ἔργων. Actorum 7.
2452	*Vocatur à Deo ad liberationem populi ex ſeruitute Pharaonica, Exod. 3. 4.*
	Decem plagæ Aegypti, Exod. 7. 8. 9. 10. 11.
2453	MOSES, *inſtituto Paſchate (Exod. 12.)* FILIOS ISRAEL *ex Aegypto per mare rubrum* EDVCIT, *Exod. 13. 14. die 18. menſis primi.*
	Die 22. aquas amaras Marath, coniecto in eas ligno, reddit dulces, Exod. 15.
	Menſis ſecundi die 15. venit in deſertum SIN, *vbi poſtridie* MANNA *de cœlo datum, Exod. 16.*
	Petra à Moyſe percuſſa fudit largos aquarum fontes, & precante Moſe Ioſua vincit Amalechitas, Exod. 17.
	Menſis tertij die prima venit in deſertum montis SINAI *(Exod. 19.) in quem conſcendens* MOSES, *quinta die menſis, quæ eſt à primo Paſchate dies 50.* DECEM PRÆCEPTA *& cæteras* LEGES *à* DEO ACCEPIT, *Exod. 20. 21. 22. 23.*
	Menſe quarto, cum MOSES *tertio in montem Sinai aſcendiſſet, & 40. continuos dies abeſſet (Exod. 24.) Iſraëlitæ* IDOLATRIAM AVREI VITVLI *inſtituunt.*
	Sequentibus octo menſibus tabernaculum & Arcam fœderis cum alijs omnibus inſtrumentis ad cultus legis pertinentibus, fabricari curauit, Exod. 36. 37. 38. &c.
2454	*Prima die anni,* MOSES TABERNACVLVM *ſeu* TEMPLVM *à ſe conſtructum erigit, Exod. 40.*
	Proximis diebus Leges de Sacrificijs latæ, Leuit. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
	Die 7. Moſes Aaronem veſtit, & ad ſummum Sacerdotium ordinat, Leuit. 8.
	Die 8. primum Sacrificium Aaronis.
	Cæteræ leges in toto Leuitico omnes hoc primo menſe à Moſe latæ ſunt.
	Menſis ſecundi die prima CENSVS *de Iſraëlitis actus, Numer. 1. 2. 3. 4. &c.*
	Die 20. Moſes ex deſerto SINAI, *in quo 11. menſes 20. dies, ſtatiua habuerat, diſcedit, Num. 10.*
	Inſtituit Synedrion LXX. ſeniorum, Numer. 11.
	Mittit exploratores in terram Canaan, Num. 13. 14. Quibus reuerſis adhuc 38. annos in deſerto vagatur.

Anno mundi
2492 *Mensis quinti die prima Aaron moritur, Num. 20.*
MOSES SERPENTEM æneum in deserto erigit, *Num. 21. Iohan. 3.*
Vicit SEON *regem Amorræorum &* OG *regem Basan, Numer. 21. Deuteron. 2. Psal. 135.*
Iterum numerat populum, Num. 26.
Ordinat Iosuam successorem, Num. 27.
Lex de sacrificijs dierum Festorum, Numer. 28. 29.
De votis, Num. 30.
Madianitæ cadit, Num. 31.
DEVTERONOMION *seu repetitionem Legis instituit mense vndecimo, Deut. 1.*
2493 *Prima die anni* MOSES *moritur, Deut. 34. Psal. 90.*

משה MOSE, extractus ex aqua fluminis Nili, in quam infans abiectus erat, Exod. 2.

Fit mentio Mosis in nouo Testamento, Ebræ. 11. 3. Actor. 7. Iohan. 1. 5. 6. 7. 9. Lucæ 9. 16. 20. 24. Matth. 17. 8. 19. 22. 23. Act. 7. 3. 6. 13. 15. 21. 26. 28. 2. Corinth. 3. Rom. 10. &c. Psal. 90. 77. 99. 105. 106. Syrac. 45. Apud Ethnicos scriptores, Cornelium Tacitū lib. 21. Iustinum, Diod. Siculum lib. 1. MOSES, eremita, episcopus Sarracenorum, tempore Valentiniani I. Imp. Histor. Eccles. lib. 11. cap. 6. Alius, Barcepha, Syrus, episcopus Seleuciæ Parthorum, cuius de paradiso commentarij copiosi extant Tom. 6. Biblioth. S. Patrum.

MOSOCH, filius Iaphet, Gen. 10. Cappadociam occupauit, cuius metropolis est Mezaca, quæ postea in honorem Augusti Cæsarea dicta est. Inde posteri Mosoch, versus septentrionem progressi, Moschis ad Phasim fluuium, & postea Moscouiæ nomen dederunt: Aliqui etiam Mysos in Asia, & in Europa ad Danubium, eadem stirpe ortos esse coniectant.

Profecti sunt autem Mysi ex Asia in Europam ante Troiana tempora, & totam Thraciam & Illyrici partem vsq; ad mare Ionium occuparunt, teste Herodoto in Polymnia pag. 204. Ezech. 27. 32. 38. Psal. 120. Hei mihi, quia exulo in Mesech. משך Mesech, tendens arcum.

Mosollam, Leuita, præfectus opificum, qui reficiebant templum sub Iosia, 2. Paral. 34. משלם retributor.

Musollamoth, pater Barachiæ ducis Ephrataei, 2. Paral. 28. משלמות dominus mortis.

MOZARABES, dicti sunt Christiani in Hispania Arabibus permixti, qui veterem Liturgiæ formam à Leandro & Isidoro acceptam vsq; ad Gregorij Papæ 7. tempora retinuerunt. Quæ adhuc Toleti in aliquot templis seruari dicitur.

Mucius, eremita Ægyptius, qui suis precibus cursum Solis inhibuisse, mortuum in vitam reuocasse, & Nilum pedibus transiuisse scribitur in Vitis patrum, in vita Copretis.

Musach Sabbati, 4. Regum 16. erat Tabernaculum, sub quo totum sabbatum quiescebant, qui Hebdomada sua perfuncti erant, postridie abituri, vel potius erat Tabulatum seu suggestus, in quo stantes Sacerdotes, populo Mosen & Prophetas interpretabantur. מוסך à יסך obduxit, operuit.

Musanus, Alexandrinus, scripsit contra Encratitas, tempore M. Antonini Imp. Eusebius lib. 4. cap. 28.

Museus, presbyter Masilienſis in Gallia, ex scriptura excerpsit Lectiones & Responsoria, quæ in singulis Festis canuntur, circa annum Christi 460.

Alius, in Ponto natus, primum miles, deinde propter confessionem Christi crematus est.

Mustiola, martyr Clusina in Italia, sub Valeriano Imp.

MVSI, filius Merari, nepos Leui, Exodi 6. Num. 3. 26. מושי recedens, à מוש.

Myndus, vrbs Cariæ inter Miletum & Halicarnassum, 1. Macc. 15.

MYRA, vrbs Lyciæ, ad flumen Amyrum sita, cuius episcopus fuit S. Nicolaus, habens gradus long. 61. latitud. 36. 40. distat à mari stadijs 20. Strabo. Ad hanc vrbem Paulus captiuus Romam nauigaturus appellit, Actor. 27. Μύρα, myrra vel vnguentum.

MYSIA, regio Asiæ minoris finitima Bithyniæ, Phrygiæ, Lydiæ & Troadi, cuius vrbes celebres fuerunt, Pergamum Galeni patria, cuius etiam in Apocalypsi mentio fit, Scepsis, vbi Aristotelis libri à Neleo adseruati, tandem Apelliconi cesserunt, Antandrus, Adramytium, &c. Huius Mysiæ mentio fit à Luca, Actor. 16. Μυσία, abominanda, scelerata.

Transierunt autem Mysi & Teucri ante bellum Troianum in Europam, & occupata Thracia & Macedonia, vsq; ad mare Adriaticum progressi sunt, teste Herodoto lib. 7. pag. 204. Indæ igitur Mysi ad

Danu-

Danubium infra Sauum, & fortè etiam ad Albim, propagati sunt.

N.

NAABA, filius Napsi, explorator de tribu Nephtalim, Num. 13. נחבי NaHebi, ducens dilectum. ופסי Vapesi, à פס polymitos.

NAAD, Diaconus templi sub Ezechia, 2. Paral. 31. נחת NaHath, dux.

NAALOL, ciuitas Leuitarum, Iosuæ 21. in tribu Zabulon, Ios. 19. Iud. 1. נהלל Nahalal, à Hillel, laudauit.

NAAMA, Ammonitis, vxor Salomonis, mater Roboami, 3. Reg. 14. נעמה formosa, bella.

NAAMAN, Princeps militiæ regis Syriæ, leprosus, mundatur ab Helisæo propheta, 4. Reg. 5. Lucæ 4. נעמן Naaman, amabilis, iucundus, pulcher. Alius filius Beniamin, Genes. 46. ijsdem literis scribitur.

NAAROTH, ciuitas in tribu Isaschar, non procul à mari Galilææ, prope regionem Dalmanutha, Iosuæ 19. אנחרת Ana-Harath, fremitus.

NAAS, rex Ammonitarum, inuadens Gileaditen regionem suæ ditioni vicinam, profligatur à Saule 1. Reg. 11. Dauidis amicus fuit, 2. Reg. 10. נחש NaHas, augur vel serpens.

NAASSON, filius Aminadab, abnepos Patriarchæ Iacob. Princeps tribus Iuda in deserto, Numer. 1. 2. 7. 10. Matth. 1. Lucæ 3. 1. Paral. 2. Ruth 4. cuius soror Aaroni sacerdoti nupta fuit, Exod. 6. נחשון NaHaSon, augur.

Naath, filius Rabuel, nepos Esau, Genes. 36. נחת NaHath, descendit.

Nabaam, vel *Nabahaz*, idolum Euæorum, 4. Reg. 17. נבחן NibHan, canis, à נבח latrauit.

Nabal, Hypocrita impius, morosus & auarus, Dauidi petenti commeatum negat, 1. Reg. 25. נבל Nabal, vacuus, stultus. Inde Nebel lagena, non tantùm quod vacua seu concaua sit, sed quod homines inanes sapientiæ & stultos efficiat.

NABAIOTH, filius Hismaël, nepos Abrahæ, Genes. 25. 28. à quo tractus Arabiæ, à mari rubro, vsq; ad sinum Persicum, *Nabathæa* dicitur, quæ etiam vlterius versus orientem vsq; ad mare Indicum extenditur. Diodor. Sicul. pag. 722. & Petram Arabiæ metropolin, Nabath dicam fuisse, aliqui existimant.

Nahaioth, Prophetiæ, Esa. 60. 1. Maccab. 5. 9.

NABATH, pater regis Hieroboam, 3. Reg. 11. 12. נבט Nebat, conspicuus, à Nibbath, vidit, aspexit.

Nabo, idolum Babylonicum, Esa. 46.

NABO, pars montis Abarim, in quo mortuus est Moses, Deut. 34. & vrbs Moabitarum, quæ postea tribui Ruben attributa est, sex mil. pass. ab Esebon, Num. 32. 33. Deut. 32. 34. 1. Paral. 5. in quo idolum Chamos consecratum fuisse Ieronymus scribit in Esa. 15. Ierem. 48. נבו Nebo, prophetia.

Nabor, Mediolanensis, miles, martyr sub Maximiano Imp.

NABOTH, Iezraëlita, per calumniam interfectus vnà cum filijs, à Iezabel vxore Achab, 3. Regum 21. 4. Reg. 9. Naboth, Propheta.

Nabu & Sesban, Ierem. 39. vnum nomen est principis Chaldaici, qui liberat Ieremiam Prophetam. נבושזבן NebuSazban, Prophetæ liberator, à שזב liberauit.

NABVCHODONOSOR, duo Reges Babyloniorum hoc nomine fuisse continua serie existimantur. *Nabuchodonosor primus*, eodem anno, quo Iosias rex Iudæ regnare cœpit. Hic gessit bellum cum Necho rege Ægypti, in quo Iosias rex interfectus est, 2. Paral. 35. 4. Regum 23. Iudith 1. 2. Iosephus Ant. lib. 1. cap. 11.

Nabuchodonosor magnus, priori successit, anno 5. Ioachim seu Ioakim regis Iudæ, & regnauit 45. annos. Hic euertit Hierosolymam, & populum Iudaicum abduxit in captiuitatem Babylonicam anno regni sui 18. 4. Regum 25. 2. Paral. 36. Ierem. 39. 52. Daniel. 1. 2. 3. 4. נבוכדנאצר Nebucadnezar, propherans huiusmodi angustiam, à Nabi, prophetans, Cidnah, huiusmodi, Zar, angustia, vel diuinus Iudex Assyrius, vel tribulator, à צרר.

Nabusarsathim, princeps exercitus Chaldaici, Ierem. 39. נבושרסכים Nabusarsechim, princeps tentorij, seu puteorum & vinearum.

NABVZARDAN, summus dux belli apud Nabuchodonosor, incendit Ierosolymam vrbem, & templum, liberat Ieremiam prophetam ex carcere, & dat ei liberam potestatem manendi in Iudæa, vel aliò migrandi, Ierem. 39. 40. 52. 4. Regum 25. 2. Paral. 36. נבוזראדן Nebuzaradan, prophetans gladium iudicij. Zara, gladius.

NACHOR, pater Thare, auus Abrahæ, Geneſ. 11. Luc. 3. Ioſuæ 24. Obijt anno 48. Abrahæ. נחור NaHor, requies lucis. Alius, eſt frater Abrahæ, auus Rebeccæ & Laban, Gen. 11. 22. 24.

NADAB, filius ſacerdotis Aaronis, Exod. 6. 24. 28. accendens Thymiama de igne alieno, hoc eſt, non ſumpto ex altari, in quo ignis à Domino incenſus aſſeruabatur, interficitur à Deo, Leuit. 10. Numer. 3. 26. נדב Nadab, voluntarius, ſpontaneus.

Alius, filius Hieroboam, rex Iſraël duobus annis, 3. Reg. 15.

NADDAVER, metropolis Æthiopiæ, in qua S. Matthæus concionatus eſt. Fortunatus:

Inde triumphantem fert India Bartholomæum,
Matthæum eximium Naddauer alta virum.

NAGGE, filius Maath, in Genealogia Chriſti, Lucæ 3. vel à Nigga per Ain, flagellauit, vel à Nagah, ſplenduit, fulſit.

Nahaliel, locus in Moabitide, Num. 21. נחליאל NaHaliel, torrentes Dei.

NAHVM, Propheta tempore Salmanaſſaris & Sennacheribi regum Aſſyriæ, & Ezechiæ regis Iuda, ſub quo decem tribus in Aſſyriam abductæ ſunt: prædicit excidium ac euerſionem ampliſsimæ & potentiſsimę vrbis NINIVES & totius regni Aſſyriorum, quæ annis 130. pòſt, ſub Cyaxare Medorum rege ſecuta eſt. Comprehenditur autem maxima pars Concionum Nahum hoc Syllogiſmo. Deus Zelotes, iuſtus & vindex ſcelerum, regna & vrbes, idolatria, tyrannide, auaritia, rapinis, libidinibus & alijs peccatis pollutas, horribiliter punit, & funditus euertit. Vrbs NINIVE, & totum regnum Aſſyriorum pollutum eſt impietate, mendacio, tyrannide, rapinis & alijs ſceleribus. Ergo vrbs NINIVE & totum regnum Aſſyriorum horribiliter punietur & funditus euertetur. Maior Syllogiſmi in primo capite ponitur, & repetitione, Synonymia, expolitione, Metaphoris, ſimilitudinibus, exemplo pœnæ Pharaonis in mari rubro, & alijs figuris illuſtratur. Minor in principio capitis tertij perſpicuis verbis poſita, & paſsim etiam in reliquis partibus ſparſa eſt. Concluſionem verò Tragicam de excidio vrbis ac regni, ſplendidiſsima ὑποτυπώσει & μιμήσει & Iconibus ac ſimilitudinibus & alijs figuris euolnit & amplificat cap. 2. 3. & primo. נחום latine Conſolatorem ſignificat. Simul enim conſolatur reliquias populi Iuda, quæ vaſtato per Aſſyrios regno Iſraël, ſeruatæ erant, vt firma fide à Deo opem & defenſionem expectent, freti hac dulciſsima promiſsione, Bonus eſt Dominus, & confortans in die tribulationis, & ſciens ſperantes in ſe. Scribitur obijſſe 24. Decembris. Citatur à Paulo Roma. 10.

NAIM, ciuitas in tribu Iſaſchar, in cuius porta CHRISTVS veniens ex vrbe Capernaum, quæ quatuor miliaribus à Naim diſtat, vnicum Viduæ filium mortuum, in vitam reuocat, Lucæ 7. נעם Naam, iucunda, pulcra, amœna, Schönfeldt.

Naioth, locus in agro Rama, in tribu Beniamin, 1. Regum 19. 20. נויות locus ſeu habitatio.

NAMSI, auus Hieu regis Iſraël, 4. Regum 9. 3. Regum 19. נמשי Nimſi, eductus.

NAMVEL, frater Dathan & Abiron, Num. 26. נמואל Nemuel, à נום dormitat.

Alius, filius Simeon patriarchæ, Num. 26. qui Gen. 46. nominatur Iemuel.

Nanea, 2. Maccabæ. 1. exiſtimatur eſſe Diana.

Napheg, filius Iſuar, frater Chore, Exod. 6. נפג Nepheg, cribrum.

Naphis, filius Hiſmaël, Gen. 25. נפיש Naphis, viuificans.

NARCISSVS, epiſcopus Ieroſolymorum, circa annum Chriſti 200. Euſebius lib. 5. cap. 21. lib. 6. cap. 7. Alius, epiſcopus Gerundæ in Hiſpania, tempore Diocletiani, profectus in Germaniam, Auguſtę Vindelicorum docuit, & Aphram meretricem conuertit, poſtea reuerſus in Hiſpaniam, propter confeſsionem Chriſti interfectus eſt.

Narciſſi cuiuſdam familiares, Chriſti doctrinam piè colentes, ſalutat Paulus, Rom. 16. Hunc Narciſſum eſſe putant, quem Imp. Claudio ab epiſtolis fuiſſe ſcribit Suetonius. Ebræis Lucernam thronî ſignificat, à נר lucerna, & כסא thronus.

Naſſor, Ioſ. 19. עינחצור EnHazor, Fons caſtelli, in tribu Nephtalim prope fontes Iordanis.

NATALIS, lapſus in hæreſin Artemonis agens pœnitentiam recipitur, tempore Seueri Imp. Euſebius lib. 5. cap. vlt. vbi ritus publicæ pœnitentiæ, à quo Satisfactiones poſtea ortæ ſunt, deſcribitur.

Nathanmelech, 4. Regum 23. נתנמלך dedit rex.

NATHAN, Propheta, capellanus ſeu confeſ-

confessor regis Dauidis 2.Reg.7.12. 1.Paral. 17. 3. Regum 1. Psal. 51. 2. Paral. 9. 29. Syrach 47. Hunc Angelomus putat fuisse Ionathan filium Samma fratris Dauidis. Huius consilio Dauid ordinationem ecclesiasticam in regno condidit. Præcipua pars doctrinæ seu concionum ipsius est promissio de Christo, 2. Regum 7.

Alius, filius Dauidis, frater Salomonis, 1. Paral. 3. 2. Regum. 5. Luc. 3. ex quo Nathane, Philo scribit, Ioas & sequentes reges ortos esse. Hunc Origenes Homilia 28. in Lucam, putat eundem esse cum propheta, inquit enim, Non per Salomonem, sed per Nathan nascitur, qui eius arguit patrem super Vriæ morte.

Nathan, oppidum in tribu Zabulon prope fines Nephtalim, Iosuæ 19. Ebraicè חנתון Hanathon.

Zach. 12. Per familias Nathan Prophetalis ordo indicatur.

NATHANAEL, natus in Cana Galilææ, Iohan. 21. admonitus à Philippo Apostolo, agnoscit Iesum esse Christum, Ioh. 1. scribitur vnus ex 70. discipulis fuisse, & Biturigibus in Gallia episcopus primus ab Apostolis constitutus esse. Obijt 30. Nouembris.

NATHANAEL, filius Suar, princeps tribus Isaschar in deserto, Num. 1.2.7.10. נתנאל à Deo datus. צוער Zuar, humilis, pusillus.

Alius, princeps Leuitarum sub rege Iosia, 2. Paral. 35.

Nathanias, pater Iudi, Ierem. 36. 40. נתניו donum Domini.

NATHINEI, Leuitæ, qui se totos peculiariter dediderant ministerio templi, nec vnquam à templo discedebant, à נתן Nathan, dedit.

Naupactum, 1388. à Venetis captum. 1498. Baiazeti deditum.

NAZARÆVS, נזיר Nazir, significat separatum & consecratum ad certum cultum diuinitus ordinatum, videlicet, vt non bibat vinum, non radat comam, non interfit funeribus, & tempore separationis finito, certa sacrificia offerat, Num. 6. Amos 2. Erant autem Nazaræi in lege, typi Christi, qui non litera sed spiritu Nazaræus est, segregatus ex toto genere humano, & consecratus DEO, vt nos propter eum consecremur. Iohan. 17. Ego pro eis sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati. Significat etiam נזיר coronatum, à Nezer, corona. Est enim Christus, summus rex & defensor ecclesiæ suæ, coronatus & vnctus plenitudine diuinitatis.

Quod autem Matth. 2. citatur, Nazaræus vocabitur, id extat Iudic. 13. de Samsone, qui fuit typus Christi, qui portas inferorum cepit & mandibula asinæ, hoc est, voce Apostolorum sonante Euangelion, aduersus Philistinos, seu regnum Diaboli belligeratur & vincit.

NAZARETH, oppidum in tribu Zabulon, patria Ioseph & Mariæ matris CHRISTI, Lucæ 1. 2. 4. Matth. 2. 4. 21. Habet gradus long. 66. 56. lat. 32. 42. Distat à Bethlehem circiter 20. mil. germ. Quidam per ץ Zade, quidam per ז Zain scribunt. נצר NeZer, per Zade significat florem, surculum, virgultum seu plantulam, Esa. 11. ac vt surculus insitus arbori, vitam ab eo accipit: sic natura humana insita CHRISTO, accepit ab eo vitam æternam. נזר Nezer per Zain, significat coronam. Est enim Nazareth patria Christi, coronati Regis & Sacerdotis.

Nazarei, Hæretici quos S. Ieronymus Tom. 2. pag. 155. hisce verbis describit: Vsque hodie per totas orientis Synagogas, inter Iudæos hæresis est, quæ dicitur Mineorum, & à Pharisæis nunc vsq; damnatur, quos vulgò Nazaræos nuncupant. Qui credunt in Christum filium Dei, natum de virgine Maria, & eum dicunt esse, qui sub Pontio Pilato passus est, & resurrexit, in quem & nos credimus. Sed dum volunt & Iudæi esse & Christiani, nec Iudæi sunt, nec Christiani. Contendunt enim obseruationem ceremoniarum legis ad salutem necessariam esse.

Nazarius, martyr, à S. Ambrosio celebratur Sermone 92. sed quando vixerit aut passus sit ignoratur.

Nazianzenus, vide supra Gregorius Nazianzenus. Hoc cognomen accepit ab oppido Cappadociæ Nazianzon, in quo episcopus fuit.

NEAMA, oppidum in tribu Iuda, Iosuæ 15. נעמה amœna.

NEAPOLIS, cuius mentio fit Act. 16. vrbs sita in finibus Thraciæ & Macedoniæ, vicina Philippis & Amphipoli.

Nebo, vrbs in tribu Ruben, Num. 32. Deut. 34. vide Nabo.

NECHAO, Ægypti rex, vicit Iosiam regem Iuda, 2. Paral. 35. 4. Regum 23. & Ioachan filium Iosiæ in vincula coniecit, 4. Reg. 23. cuius prælij meminit Herodotus lib. 2. pag. 78. & lib. 4. pag. 122. vide

ſupra Mageddo. Idem Nechao poſtea ad Euphratem à Nabuchodonoſor cæſus eſt, anno quarto Ioachim, Ierem. 46. נכו Neco, percuſſor, à נכה.

Neelamites, Ierem. 29. נחלמי NeHelami, torrens, vel ſomniator.

NEHEMIAS, filius Helchiæ, pincerna Artaxerxis Longimani, 20. anno regni Artaxerxis (qui fuit annus 93. à Cyri edicto) mittitur Ieroſolymam, vt adiuuet inſtaurationem vrbis & Reipublicę Iudaicæ. Vixit autem vſq; ad Alexandri magni tempora, circiter annos 130. quod perſpicuè apparet ex catalogo Pontificum, quem cap. 12. inſtituit, in quo peruenit vſq; ad Iaddum, qui Alexandrum magnum Iudæis iratum placuit. Inuenit ignem, quo ſacrificia accendi ſolebant, à ſacerdotibus abſconditum, & in aquam concretum, 2. Maccab. 1. נחמיה NeHemiah, conſolatio Domini, à NiHam.

Neiel, oppidum in tribu Aſer, Ioſ. 19. נעיאל Neiel, deſertum Dei.

Nemeſianus, epiſcopus Aphricanus, martyr ſub Valeriano Imp.

Nemeſius, patricius Romanus, propter confeſsionem doctrinæ Chriſti capite truncatus eſt, ſub Valeriano Imp. 19. Decembris. Alius epiſcopus Emeſæ vrbis Syrię, cuius de natura hominis liber extat.

NEMRA, oppidum in tribu Gad, Numer. 32. Ioſ. 13. Eſai. 15. nominatur.

NEMRIM, ſupra mare mortuum, ſalſis aquis abundans, ſitum eſſe teſtatur Ieronymus, Eſa. 15. vnde & ab amaritudine nomen habet, à מרר.

NEMROTH, nepos Cham filij Nohæ, primus monarcha in mundo, cœpit regnare in Babylone, Gen. 10. Mich. 5. anno 131. poſt diluuium, teſte Beroſo lib. 4. qui nominat eum Saturnum Babylonicum. Vocatur autem in ſcriptura robuſtus Venator ſeu potens bellator coram Domino. Nam imperia diuinitus conſtituuntur, & non ſolùm bonitate, beneuolentia, ac legibus, ſed etiam robore & armis retinentur, & quidem robur, victoria, & felices ſucceſſus in conſtituendis regnis à ſolo Deo dantur. נמרד Nimrod, amarus dominator, à מר Mar, & רדה Radah. quidam Germanicam etymologiam fingit, Nimbrodt / der den armen Leuten das Brodt aus dem maul nimpt.

NEPHADDOR, 3. Regum 4. ſignificat prouinciam Dor, in Palæſtina, mediam inter Cæſaream Stratonis & Carmelum promontorium. NEPHEG, filius Dauidis, 3. Reg. 5.

NEPHTAR, locus, in quo Nehemias ignem ad ſacrificia accendenda diuinitus datum, & per ſacerdotes tempore exilij Babylonici abſconditum, rurſus inuenit, 2. Macc. 1. Εφθαρ, purificatio, à חבר Hebir, purificauit.

NEPTOA, fons vicinus Ieroſolymæ verſus meridiem, qua itur ad Cariathiarim, Ioſuæ 15. 18. נפתוח Nepthoah, porta.

NEPTALIM, filius patriarchæ Iacob ex Bala ancilla Rachelis, Geneſ. 30. 46. Stirps tribus Neptalim, cuius Geneſ. 49. Deut. 33. Num. 1. 2. 7. 10. 13. 26. 34. Ioſ. 19. 21. Iud. 1. 4. 5. 6. 7. Pſal. 68. Eſa. 9. Matth. 4. Apocal. 7. Ezech. 48. Tob. 1. & alibi mentio fit. Nam & TOBIAS ex tribu Neptalim ortus eſt, quam vna cum cæteris Salmanaſſar in Aſſyriam tranſtulit, Tob. 1. 4. Regum 17. 18. 15. Limites autem tribus Neptalim fuerunt ab ortu Iordanis, à fontibus vſq; ad lacum Samachoniten; à borea, mons Libanus; ab occaſu, Aſer; à meridie, Zabulon. נפתלי Naphtali, viciſſitudo ſeu permutatum eſt, Es hat ſich gewendet / vel luctator, à נתל. Rachel enim nato filio ex ancilla Bala, exclamat: Luctationibus magnis luctata ſum cum ſorore mea & eam ſuperaui, Geneſ. 30.

NEPOS, epiſcopus Ægyptius, docuit Chriſtum 1000. annos in hac terra cum pijs regnaturum eſſe. Ab hoc orti Chiliaſtæ, refutati à Dionyſio Alexandrino, tempore Galieni Imp. Euſebius lib. 7. capite 22.

Nepſan, oppidum tribus Iuda, Ioſ. 15. נבשן NibSan, pinguis.

Nephtuim, filius Mizraim, Geneſ. 10. נפתחים NaphtuHim, aperti.

Neregel, princeps in exercitu regis Nabuchodonoſor, Ierem. 39. Item, idolum Cłutæorum, 4. Regum 17. נרגל Neregal, lucens ſicut ſtercus in laterna.

Nereus, eunuchus Fl. Domicillæ, martyr ſub Domitiano.

NERI, pater Salathiel, in Genealogia Chriſti, Lucæ 3. נרי Neri, lucerna.

NERIAH, lucerna Dei, pater Seraiæ, Ierem. 51.

NERO Cæſar, Imperator Romanus anno Chriſti 57. ad quem Paulus Apoſtolus, à Feſto Iudææ præſide appellat, Act. 25. patre Cn. Domitio, matre Agrippina laudatiſsimi principis Germanici Cæſaris

(cuius

(cuius frater fuit Claudius Imp.) filia, adoptatus in Cæsarum familiam & Imperij succesſionem à Claudio Cæsare.

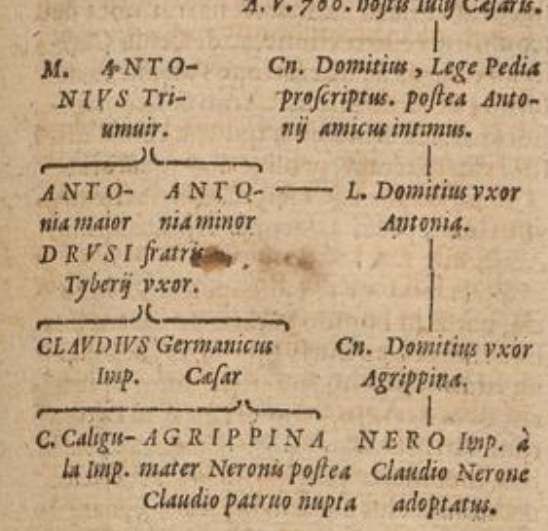

Extat de Nerone apud Suidam narratio, quam etsi μυθώδη esse arbitror, tamen adscribam. Nero adhuc iuuenis existens, operam dabat Philosophis, & historiam de Christo didicit. Putabat autem, eum adhuc inter homines versari. Cùm verò cognouisset, quòd à Iudæis crucifixus esset, tulit id indignè, Ac iussit ad se venire sacerdotes, Annam & Caipham, & ipsum Pilatum, qui præses tunc fuerat, catenis vinctos. Ac sedens in Senatu, quæ de Christo accidissent, cognouit. Annas verò & Caiphas dicebant: Quia nos legibus ipsum tradidimus, in iustitiam non peccauimus. Cum enim præses potestatem haberet, quæ voluit, fecit. Nero itaque ira percitus Pilatum in carcerem coniecit: Annam vero & Caipham dimisit. Cæterum florebat etiam tunc Simon magus: ac disputantibus Petro ac Simone, permissione Neronis, eductus est Pilatus de carcere. Ac cùm tres isti starent ante Neronem, interrogat (Nero) Simonem: Esne tu Christus? Is respondit, ita. Postea interrogat Petrum: Tùne es Christus? Respondit ipse, Non: me enim astante in cœlum sublatus est. Interrogauit autem Pilatum, vter ex istis esset qui diceretur Christus, respondisse Pilatum, neutrũ. Petrus nanq;, inquit, discipulus eius fuit, ac delatus apud me vt discipulus eius, abnegauit ipsum dicendo, Non noui hominẽ: ac dimisi ipsum. Alter verò Simon non notus est mihi, neq; quicquam habet simile cum Christo. Est enim Simon Ægyptius, succulentus & densus, & niger, omnino ab eius forma alienus. Nero itaq; ira accensus contra Simonem, vt mentientem, ac dicentem seipsum Christum: contra Petrum etiam, qui abnegasset magistrum, expulit eos de Senatu. Pilatum verò capite truncare iussit, quòd talem hominem occidere ausus fuisset, sine regio mandato.

NESIB, oppidum tribus Iuda, prope Ceilam & Lachis, Ios. 15. נעיב statio, antistes.

NESRACH, idolum Assyriorum adoratum à Sennacherib, 4. Reg. 19. Esa. 47. נסרך Nisroch, סרח abominatio.

NESTOR, episcopus Pergæ in Pamphilia, & martyr sub Decio, die 26. Febr. Alius, Confessor qui se Thessalonicæ ad monomachiam cum Gigante obtulit, tempore Maximiani Imp.

NESTORIVS, Germanicien sis, ad gubernationem ecclesiæ Constantinopolitanæ Antiochia accersitus est. Homo naturâ eloquens, sed αὐτοδίδακτος & arrogans, defendit Anastasium presbyterũ, qui docuerat, Mariam non esse appellandam Θεοτόκον, Dei genitricem. Item, Iudæos non crucifixisse Deum. Contra hunc conuocata est Synodus à Theodosio Iuniore, in vrbem Ephesum, anno Christi 435. In ea Synodo præsedit Cyrillus Alexandrinus, quæ damnauit Nestorium, qui aliquot annis pòst in exilio tabe consumtus est, Trip. lib. 12. cap. 4. 5.

Nethopha, oppidum tribus Iuda, cuius mentio fit Esd. 2. 2. Reg. 23. Ierem. 40. נתפה Nethophah, stillauit.

Nezeb, oppidum in tribu Nephtalim, Iosuæ 19. נקב Nekeb, foramen.

NIBHAS, Idolum Heueorum, נבחז prophetans, videns.

NICANOR, vnus ex septem Diaconis ecclesiæ Apostolicæ, Actor. 6. Νικάνωρ, victor, Siegman.

NICANOR, dux Antiochi, 2. Macc. 8. & postea Demetrij regis Syriæ, trucidatur à Iuda Maccabæo, 1. Macc. 7. 2. Maccab. 14. 15. 2. Macc. 12. Cypri præfectus.

NICASIVS, Gallus, episcopus Remensis, orthodoxus, ab Attila Hunnorum rege propter confessionem Christi veri Dei, vnà cum plerisq; suis auditoribus & sorore Eutropia interfectus est, circa annum 455. die 14. Decembris.

NICENVM CONCILIVM, vide infrà in catalogo conciliorum. Vrbi Nicææ nomen à Nicæa Antipatri Macedonis filia,

vxore Lysimachi inditum est. cum prius à conditore Antigono Antigonia diceretur.

NICEPHORVS Callistus ecclesiasticam historiam à nato Christo vsq; ad Caroli magni tempora & annũ Christi 800. deduxisse scribitur. Sed 18. qui extant libri, ex Matthiæ Pannonum regis Bibliotheca Budensi direpta, mirando casu seruati non vltra annum Christi 625. perueniunt, de quibus hoc viri cuiusdam docti iudicium est, multas in ijs nugas esse ineptiarum, vanitatis, fabellarum atq; adeo impietatis plenas, magno eorum dedecore, qui post exortam Euangelij lucem ista excudunt, vt si fieri possit, tenebris iterũ veritas obscuretur.

Nicetas, episcopus Dacorum, celebratus à Paulino.

Nicetius, episcopus Treuirensis, cum zelus in taxandis sceleribus, & excommunicandis sceleratis celebratur.

Nicetus, Gothus, episcopus Lugdunensis, martyr circa annum Christi 412. Fortassis idem est, qui à Paulino celebratur, ad cuius fatum Scytha mitigatur, Et Getæ currunt, & vterq; Dacus.

NICODEMVS, Pharisæus, filius Gamalielis, de ratione perueniẽdi in regnum Dei, cum Christo colloquitur noctu, Ioh. 3. Status autem disputationis, seu quæstio Nicodemi est, Quomodo possit homo peruenire in regnum Dei: seu, Quomodo possit homo fieri filius Dei, Deo placens, iustus & hæres vitæ æternæ? Respondet Christus, Oportere hominem renasci. Ac summa responsionis duobus hisce Syllogismis includi potest, Quod natum est ex carne, caro est, hoc est, Nati ex corrupta natura sunt caro, id est, polluti peccato, rei iræ Dei & æternæ mortis. Lex non tollit peccatum & mortem, Quia nemo Legi satisfacit. Ergo per opera Legis non consequimur iusticiam & vitam æternam.

Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Regnum Dei seu vita æterna, id est, vera agnitio Dei, iusticia & vita, est res spiritualis. Ergo hæredes vitæ æternæ necesse est per Spiritum sanctum regenerari. Regenerat autem Spiritus sanctus homines per duo media, per Sacramentum baptismi, & per verbum Euangelij. Itaque summam Euangelij grauissimis verbis Christus Nicodemo tradit: Sic Deus dilexit mundum, vt FILIVM suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Eiusdem Nicodemi mentio fit Ioh. 7. & 19.

Euangelion quod NICODEMI nomine circumfertur, solam passionis & resurrectionis Christi historiam recitat, ac inprimis disputationes de innocentia Christi coram Pilato habitas, & narrationes de sepultura, resurrectione, ac descensu Christi ad inferos ac liberatione Patrum ex inferno, ex sermonibus Carini & Leontij filiorum senis Simeonis, qui vnà cum Christo resurrexerant, prolixè commemorat.

NICOLAVS Proselytus Antiochenus, vnus ex septem Diaconis Apostolorum, Acto. 6.

S. NICOLAVS, episcopus Miræ in Lycia, natus in oppido Patara, ex parentibus honestis & opulentis Epiphanio & Iohanna, statim à prima pueritia amore pietatis, beneficentiæ, temperantiæ, & cæterarum virtutum flagrauit. Cùm à parentibus mediocre patrimonium accepisset, maximam eius partem in eleemosynas cõtulit. Ac inter cætera liberalitatis ipsius exempla hoc maximè illustre recensetur: Quòd homini cuidam opulento & magnifico in summam paupertatem redacto, ita vt de prostituendis tribus filiabus, quas habebat nubiles, cogitaret: Nicolaus noctu per fenestram in cubiculum crumenam pecunia refertam abiecit, qua adiutus honestè eas elocare posset. Postea ex Lycia in Ægyptum nauigans, orta tempestate horrenda, quam prædixerat Nicolaus, suis precibus incolumitatem nautis impetrauit. Hinc est, quod nautarum Patronus vulgò putatur. Perlustratis autem ecclesijs in Ægypto & Palæstina, redit in Lyciam, & episcopus Miræ constituitur, ac in ea functione multos annos fideliter seruiuit. Sub Diocletiano Imp. propter confessionem Christi in carcerem coniectus est; sed à Constantino magno liberatus. Interfuit Concilio Niceno, ac paulò pòst placida compostus pace quieuit, in vrbe Myra, cuius mentio fit in Actis cap. 27. Corpus S. Nicolai post Myram à Turcis vastatam, scribunt Barum in Italiam translatum esse. Vnde Nicolaus Barensis vocatur.

NICOLAITÆ, quorum Apocal. 2. mentio fit, à Nicolao Proselyto orti esse putantur. Hos Irenæus lib. 1. cap. 27. promiscuè se vagis libidinibus & Idolis polluisse scribit, & docuisse vagas libidines, adulteria & Idolothytorũ esum adiaphora esse. Plura vide apud Eusebium lib. 3. cap. 29. & Tertullianum in libello de Hæresib. in fine primi libri contra Marcionem.

Nicola-

Nicolaus de clamengis, archidiaconus Baiocensis, tempore consilij Constantiensis de corrupto statu ecclesiæ, de pluribus festis non instituendis & similia scripsit: amicus Petri de Aliaco, cardinalis Cameracensis.

NICOPOLIS, Thraciæ vrbs est ad Nessum fl. sita, non procul à Philippis. Hanc in fine epistolæ ad Titum vocari Nicopolin Macedoniæ aliqui existimant. Alij eum locum de Nicopoli ad sinum Ambracium, in Epiro ædificata ab Augusto victore Antonij intelligunt.

Nilus, episcopus Ægyptius, martyr sub Diocletiano. Alius, præfectus Constantinopol. & postea monachus, cuius sententiæ seu capita parænetica, & alia de præcatione, & Asceticus, & orationes aliquot Tom. III. Bibl. S. P. extant.

NILVS, Flumen Æthiopiæ & Ægypti celeberrimum, septem ostijs in mare mediterraneum influens, quorum duo extrema Canopicum & Pelusiacum, inclusam regionem figura similem literę Δ efficiunt. Descriptionem NILI vberrimam apud Herodot. lib. 2. studiosi legant. Nomen habet ἀπὸ τοῦ εἰλεῖν ἴλυν quod limum voluat. Quotannis sua inundatione Ægyptum irrigat, post messem cum Sol ♋ ♌ & ♍ peragrat, Syrac. 24. Amos 8. Literæ numerum dierum anni continent.

N	50
E	5
I	10
Λ	30
O	70
Σ	200
	365.

NINIVE, metropolis Assyriorum. Distans à Ierosolym. 156. miliaria. à Babylone non integris 30. mili. Habet gradus long. 78. latit. 36. 40. à Ptolemæo Ninus vocatur. Xenophon de Æquiuocis scribit ædificatā esse à Nino, nepote Nimrod.

Alij existimant locum Gene. 10. sic intelligendum esse: quòd ipse Nimrod de terra Senaar egressus sit in Assyriam, & ædificauerit Niniuen.

Huic vrbi Ionas prædicit exciduum tempore Oziæ regis Iuda, quod tamen sua pœnitentia Niniuitæ effugerunt, Ion. 4. Matth. 12. Luc. 11. Sed 200. annis post à Medorū rege Cyaxare, proauo Cyri prorsus euersa est, circa tempora captiuitatis Babylonicæ, teste Eusebio & Herodoto lib. 1. Prædixerat autem hoc excidium Propheta Nahum, capite 1. 2. & Tobias cap. 1. 7. 11. 14. Esai. 37. Sophon. 2.

נינוה Niniueh, habitata, populosa, à נוה Nauah, vel Nini habitatio.

NISAN, primus mensis Iudæorum, nostro Martio ferè respondens, Esth. 3. נסן.

Nisibis, Mesopotamiæ vrbs, sedes Academiæ Theologicæ celebris, quam Iunilius & Cassiodor⁹ circa annum Christi 500. florentem prædicant.

NOBE, ciuitas Sacerdotum, inter tribum Iuda inter Arimathiam & Ioppen, euersa à Saule, 1. Regum 22. Esai. 10. 2. Esd. 11. נובה Nobeh, Propheta.

Nobe, vrbs ad orientalem Iordanis ripam, Gad sita in tribu Iud. 8. Num. 32.

נבח NobaH, latrans.

Noë, filia Salphaath, nepotis Galaad, Num. 26. 27. נעה Noah, vaga.

Noa, oppidum in tribu Zabulon, Ios. 19.

נעה Neah, à נוע vagatus est.

NOARATHA, oppidum tribus Ephraim, à Iericho distat ferè duobus miliaribus versus septentrionem, Ios. 16. נברתה Naarathah, puellæ vel pueri.

NODGERVS, Abbas S. Galli, scribitur composuisse PROSAS ecclesiasticas, quæ ante Euangelion in officio Missæ leguntur, tempore OTTONIS Imp. obijt 981.

NOE, Preco Iustitiæ, ante Diluuium, 2. Pet. 2. & Iustitiæ fidei hæres, Ebr. 11. natus est ex patre Lamecho anno mundi 1056. anno post mortem Adæ primi hominis 126. post mortem Seth 14. vixit cum Enos filio Seth 84. cum Cainan 179. cum Malaleel 234. Iared 366. Lamech 595. Mathusalem 600. Gen. 5. Anno 600. vitæ Nohæ, anno mundi 1656. Diluuium totam terrā, & omnia viuentia obruit, ac sola Nohę familia, in naui seu Arca, mirando DEI beneficio conseruata est, Gen. 6. 7. Syrac. 44. Esai. 54. Vixit post diluuium annos 350. cum omnibus filijs & nepotibus vsq; ad annum ætatis Abrahę 58. Genes. 9. à Theodoreto σπέρμα τῆς γένους καὶ ῥίζα τῆς φύσεως, καὶ δεύτερος Ἀδὰμ nominatur. Fit Noë mentio Matth. 24. Lucæ 17. 3. Ezech. 14. נוה NoaH, quies.

Noëma, filia Lamech primi bigami, Gen. 4.

נעמה pulcher, suauis.

Noëma, filius Bale, nepos Beniamin, Nume. 26. נעמן Naaman, pulcher.

NOEMI, vxor Elimelech Bethleemitæ, socrus Ruth Moabitidos, Ruth 1.

Naami, pulchra, suauis.

Noescha

Noeſcha, filia Helnathan, mater Ioachin ſeu Iechoniæ regis Iuda, 4. Reg. 24.

נחשתא NeHuStha, ænea.

אלבתן Deus dedit.

NOESTHAN, ſic nominat Rex Ezechias ſerpentem æneum, à ſe confractum, 4. Regum 24. נחשתן NeHuSthan, vile & contemtum æs, q. d. Nihil eſt in hoc ære diuinitatis.

Noetus, Epheſinus, præceptor Sabellij hæretici, vnam tantum eſſe perſonam in diuinitate, & Deum patrem paſſum eſſe docuit, vnde ἀνοητοὶ ipſius ſectatores ab Epiphanio vocantur. Vixit circa annum Chriſti 250.

NONNÆ, vulgò vocantur monachæ virgines, ac eadem vox in Ieronymo ad Euſtochium extat. Exiſtimatur autem ab Ægyptijs in vulgi ſermonem veniſſe, apud quos monachorum examina primùm nata ſunt. Ebræis Nun ſignificat filiam. Sint igitur Nonnæ, filiæ: Abbas, pater.

Nopheth, oppidum tribus Manaſſæ cis Iordanem, Ioſ. 17. יפת Napheth, regio, clima.

NORGERVS, epiſcopus Leodienſis tempore Ottonis III. vrbem Leodium muro circundedit. D. Lamberti baſilicam inſtaurauit, caſtrum Huienſe ditioni adiunxit. 1007.

NOVATVS, à quo Nouatiani hæretici originem traxerunt, Presbyter fuit eccleſiæ Carthaginenſis & poſtea Romanæ. Cùm autem Cornelius epiſcopus Chriſtianos, qui tempore perſecutionis ſub Decio lapſi fuerant, pœnitentiam agentes abſolueret, & in communionem reciperet: Nouatus contra contendit, lapſos nequaquam recipiendos eſſe. Nam impoſsibile eſſe, vt lapſi poſt Baptiſmum rurſus conſequerentur remiſsionem peccatorum. Ideo ſuæ factionis epiſcopus conſtitutus, ſeiunxit ſe à Cornelio, & tandem ſub Valeriano Imp. interfectus eſt, circa annum Chriſti 260. Euſebius lib. 6. cap. 33. 34. Tripart. lib. 8. cap. 9. Epiphan. lib. 2. Tomo. 1 pag. 214. & præcipuè Cyprianum Epiſt. 8. lib. 2. & lib. 4. Epiſt. 2.

Numenius, legatus Ionathæ ad Romanos, & Lacedæmonios, 1. Maccab. 12. 14. 15.

NVN, pater Ioſuæ Ducis populi Iſraël, Num. 13. filius Eliſama, filij Amiud orti ex Beria filio Ephraim, 1. Paral. 7. à Græcis deducto nomine in ſyllabas duas, Naue nominatur, Syrac. 46.

NYMPHAS, ciuis Eccleſiæ Laodicenſis, cui ſalutem adſcribit Paulus, Coloſſ. 4.

O.

OBAB, filius Raguel Madianitæ, adfinis Moſis, Num. 10. qui, diſcedente ab Iſraëlitis ſocero Moſis (Exod. 18.) in caſtris Iſraëlitarum manſit, & oculus exercitus, ſeu dux & monſtrator itineris in deſerto Ioharan Iſraëlitis fuit, Num. 10. cuius poſteri Cinei, primùm propè Hiericho, poſtea in finibus tribus Iuda & Amalechitarum habitarunt, Iud. 1. 1. Reg. 15. Abner autem, maritus Iaëlis, quæ Siſaram interfecit, propè Cedes in tribu Neptalim tabernacula fixit, Iud. 4. & ab hoc Obab, Rechabitas ortos ex 1. Paral. 2. verſu vltimo apparet. חבב Hobab, dilectus.

OBED, filius Booz & Ruth, pater Iſai, auus regis Dauidis, Ruth 4. Matth. 1. Luc. 3. עובד ſeruus.

OBED, propheta tempore Achaz regis Iuda, 2. Paral. 28. Alius, pater Gaal, ſeditioſi, Iud. 9.

OBEDEDOM, Leuita & oſtiarius, in cuius domo Arca Domini à Dauide ex Cariathiarim Ieroſolymam deducta, aliquandiu diuertit, 2. Reg. 6.

עבדאדם ObedEdom, ſeruiens terræ.

OBOTH, 38. manſio Iſraëlitarum in deſerto, Num. 33. 51. אבת lagena, vel magi.

Ochozath, amicus Abimelech, regis Gerare, Gene. 26. אחות AHuzath, poſſeſſor.

OCHOZIAS, nonus rex Iudæ, filius Ioram, 2. Paral. 22. 4. Reg. 8. interficitur à Hieu, 4. Reg. 9.

אחזיהו Ahaziah, apprehendens Dominum. Alius, octauus rex Iſraël, filius Achab, 3. Reg. 22. 4. Reg. 1.

ODOLLAM, oppidum in tribu Iuda, proficiſcentibus à Bethlehem verſus Eleutheropolin, ſitum eſt verſus dextram ad ſeptentrionem, cuius mentio fit Gen. 38. & in hiſtoria Dauid, 1. Reg. 22. Item Micheæ 1. Ioſ. 12. 15. 2. Macc. 12. 2. Reg. 23. 2. Par. 11. Nehe. 11.

Ebraicè ſcribitur עדלם Adullam, præda, vel teſtis eorum, ab עד Ed.

OFFER, vrbs in tribu Zabulon, prope Nazareth, patria Ionæ prophetæ, Ioſ. 12. 19. 4. Reg. 14.

חפר Hepher, foſſa.

OFFORA, oppidum in tribu Beniamin, Ioſuæ 18. Mich. 1. עפרה Ophrah, puluis.

OFFNI,

OFFNI, oppidum in tribu Beniamin, Ioſ. 18.

עפני Ophni, auis.

OG, Rex regionis Baſan, interfectus à Moſe, Nume. 21. 32. Deut. 1. 20. Pſal. 135. 136. Ioſ. 2. 12. 13. 9.

עג Og, coquus, ſeu panis ſubcinericius.

OHAM, rex Hebron, à Ioſua victus, Ioſ. 10.

חוהם hoHam, calefactor.

S. OLAVS, Trugonis filius, Rex Norvvegiæ, ſingulari pietatis & iuſticiæ laude florens, cœpit regnare anno Chriſti 994. Cùm autem cultus idolorum & magicas ſuperſtitiones in regno aboleret, & Chriſtianæ religionis propagandæ ſtudio flagraret, & in puniendis ſceleribus & tota gubernatione iuſtus & ſeuerus eſſet, in odia procerum incidit, qui eum bellis cum Canuto magno Dauorũ rege obiecerunt, & tandem ipſi trucidarunt, anno Chriſti 1028. 29. Iulij. Hiſtoriam integram recitat Cranzius in metropoli lib. 4. cap. 8. & in Suecia.

OLDA, Prophetiſſa, vixit tempore regis Ioſiæ, 4. Reg. 22. 2. Par. 34. חלדה Hildah, à חלד Heled, æuum, tempus vitæ.

OLDAI, confert aurum ad coronam Ieſu filij Ioſedech Sacerdotis, Zach. 6. חלדי Haldai.

Mons OLIVETI, verſus orientem vrbis Ieroſolymæ, per aliquot ſtadia extenſus, & oleis, palmis, ficis & hortis amœniſſimis conſitus, in quo Bethania Betphage, Gethſemane & alia loca in Euangelio celebrata fuerunt, Marc. 11. Matth. 21. Luc. 21. Act. 1.

OLON, ciuitas ſacerdotalis in tribu Iuda, Ioſuæ 15. 21. חלון Holon, arena.

Olybrius, præfectus Syriæ in hiſtoria S. Margaritæ, q. d. ὅλος ὕβρις totus petulans.

OLYMPAS, Romæ Euangelion Chriſti amplexus eſt, antequam Paulus eò veniret. Hunc ſalutat Paulus Rom. 16. Ebræis ſignificat tempus finitũ, ab עולם & פסס finitum.

Olympias & Maximus, Perſæ, martyres ſub Decio Imp. die 15. Aprilis.

OMAR, filius Heliphaz, nepos Eſau, Gen. 36.

אומר Orator.

OMNIVM ANIMARVM feſtum qua occaſione inſtitutum ſit, narrat Sigebertus Gemblacenſis anno Chriſti 998.

ONAN, filius Sobal, nepos Seir, Gen. 36. Alius filius Iudæ Patriarchæ, Gen. 38. Num. 26. אונם Onam, dolor eorum.

ONESIMVS, ſeruus Philemonis, ciuis Coloſſenſis, fugitiuus, quem Romæ ad agnitionem Chriſti conuerſum Paulus Philemoni reconciliat. Pertulit vnà cum Tychico Epiſtolam Pauli ad Coloſſenſes, Coloſſ. 4. & ad Philemonem.

ONESIPHORVS, ciuis Epheſinus, diſcipulus S. Pauli. Huius pietatem & erga ſe beneficentiam & fidem prædicat Paulus, 2. Tim. 1. 4.

ὀνησίφορος, frugi, fructuoſus.

ONIAS, Pontifex pius & ſanctus, paulò ante Iudæ Maccabæi tempora pulſus eſt à fratre Iaſone, & poſtea iuſſu alterius fratris Menelai interfectus ab Andronico, 2. Macc. 3. 4. 15. 1. Macc. 12. (vbi nos habemus rex Spartiatarum Onias Ionathæ ſacerdoti) pro Onias ſcriptum eſſe debet, Areus. vide ſupra Areus.

Onophrius, eremita Ægyptius, in Vitis patrum.

OOLIAB, filius Achiſamech, de tribu Dan, Artifex à DEO delectus ad ædificationem & texturam Tabernaculi Moſaici, Exodi 36. 35. 31.

אהליאב Ahaliab, tabernaculi pater.

Ooliba, ſoror Ooellæ meretricis, Ezech. 23.

אהליבה Ahalibah, tabernaculum meum in ea, ab אהל Ahal, extendit.

Oolibama, vxor Eſau Gen. 36.

OPHEL, propriè ſignificat turrim ſeu arcem ad fauces montium extructam, quas Græci αὐχὰς nominant. Talis fuit in vrbe Ieroſolyma turris ſeu arx, ſupra vallem, quæ montem Zion, ſeu ciuitatem Dauid, à reliqua vrbe diuidebat: per quam vallem riuus Gihon labebatur, 2. Paral. 33. 27. Nehem. 3. Eratq; turris illa, velut præſidium ſeu propugnaculum, ex quo & hoſtes & alij ex vrbe Ieroſolyma in arcem Zion irrupturi, poterant arceri. Nomen autem habet Migdal, ab altitudine ſeu magnitudine. Ophel à caligine, quod caput inter nubila condat. Ideo noſtra verſio Mich. 4. reddidit nebuloſa. Quaſi dicat, Arx gregis filiæ Zion, ſeu Eccleſia, etſi eſt excelſa & ſublimiſſima pars generis humani, tamen hæc illius eminentia & gloria, caligine crucis & ærumnarum tecta, non ita conſpici oculis carnis poteſt.

OPHIR, filius Iectan, Gen. 10. nepos Heber, frater Euilæ, à quo Indiæ partem occupatam fuiſſe ſcribitur. Quod ſi verum eſt, auriferas illas Indiæ regiones, citra & vltra Gangen, hi fratres tenuerunt, ſicut

ſicut Moſes Gen. 2. teſtatur in terra Euilath, quæ Gange fl. rigatur, aurum naſci, & aurum terræ illius optimum eſſe, vt hoc tempore Vngaricum aurum, in Europa cæteris antecellit. Quare & aurum Obrizum quaſi Ophirizum, ſeu in terra Ophir effoſſum, à loco dici conſentaneum eſt. Inde claſsis Salomonis coniuncta Tyriæ 420. talenta auri vno tempore aduexit, 3. Reg. 9. Et poſtea Ioſaphat, Salomonis nauigationem in Ophir infeliciter imitatur 1. Reg. 22. Fuerunt & Iobi ac patriarchæ Iacobi ætate, hæc auri metalla in Ophir celebrata, Iob. 22. Pſal. 45. 1. Paral. 25. עפר à puluere ſeu arenis, in quibus, vt in tribu Iſaſchar (Deut. 33.) theſauri auri abſconditi fuerunt. Et Herodotus teſtatur, arenoſam regionem & auri ditiſsimam fuiſſe, quod à Formicis, ſeu Foſſoribus metallorum induſtrijs & ſeduliſ effoſſum & egeſtum eſſe poſtea Poëtæ finxerunt.

Quidam recentiores coniectant Ophir, Americæ partem occiduam eſſe, quæ Peru hodie appellatur, vbi tanta vis eſt auri, vt vaſa domeſtica inde conflent, cuius medium long. 290. grad. latitudinem auſtrinã 5. graduum continet. Ierem. 10. vbi nos legimus, Aurum de Ophir, in Ebræo eſt פוּז Vphaz, fortaſſe à PHASIDE Colchidis fl. à quo Aurei velleris fabula orta eſt. Alij Obryzum vertunt, quod in ſuperficie Idolorum ſplendeat.

OPHITÆ ſcribuntur coluiſſe ſerpentẽ, qui ſeduxit Euam, velut ſapientiæ autorem. Fit Ophitarum mentio apud Tertullianum pag. 116. 117. & Ieronymum contra Luciferanos Tom. III. & Theodoretum in αἱρετικῆς κακομυθίας ἐπιτομῇ pag. 90. & Auguſtinum ad Quoduuldeum. Aeneas Syluius de Europa cap. 26. recitat Hieronymi Pragenſis, qui apud Lithuanos religionem Chriſtianam propagauit, narrationem. Primi, quos adij ex Lithuanis, ſerpentes colebant, paterfamilias ſuum quiſque in angulo domus ſerpentem habuit, cui cibum dedit ac ſacrificium fecit in fœno iacenti: hos Hieronymus iuſsit omnes interfici, & in foro adductos publicè cremari. Inter quos vnus inuentus eſt maior cæteris, quem ſæpè admotus ignis conſumere nullo pacto valuit, &c.

OPHIN, filius Beniamin, Gen. 46. חפים Huphim, thalamus.

OPHI, filius Heli Sacerdotis, 1. Reg. 1. חפני Hophni, vola manus.

Optatus, martyr Cæſarauguſtanus, ſub Diocletiano. Prudentius περιστέφανων 4. Alius epiſcopus Mileuitanus in Africa, σύγχρονος S. Auguſtini, ſex libros contra Donatiſtas ſcripſit circa annum Chriſti 370. à D. Auguſtino paſsim celebratus. Libri extant Tom. II. Bibl. S. P.

OREB, pars vel appendix montis Sinai, Act. 7. rotundo & abrupto ambitu altè ſurſum eminens, & ſingulari cacumine, humiliore tamen aliquantò, quàm eſt montis Sinai vertex vicinus à cæteris montibus ſeiunctus, in quo Deus vocauit Moſen, & poſtea legem tradidit, Exod. 3. 33. 19. 30. Deut. 1. 4. 3. Reg. 19. Pſal. 105. Malach. 4. חרב Horeb, æſtus, vaſtitas, ſolitudo.

OREB, princeps Madianitarum, à Gedeone cæſus, Iud. 7. Pſal. 82. ערב coruus, vel vaſtator.

Orentius, in Hiſpania Arianos refutauit, circa annum Chriſti 460. neſcio an idem ſit poëta Chriſtianus, de quo Fortun. Paucaq; perſtrinxit florente Orentius ora.

ORIGENES, natus eſt anno Chriſti 189. patre Leonide, qui cùm propter confeſsionem Chriſti capite truncatus eſſet, anno decimo Seueri Imp. qui fuit annus Chriſti 204. Origenes ſeptendecim annos natus, vt ſibi & matri victum pararet, Grammaticam docuit. deinde Catecheſi ſeu lectioni doctrinæ Chriſtianæ, & interpretationi librorum ſacrorum in ſchola Alexandrina præfectus eſt. Poſtea Romam inuiſit, Inde reuerſus, cùm in epiſcopi Demetrij, qui ipſius gloriæ inuidebat, offenſionem incidiſſet, ſeceſsit in Palæſtinam, vbi familiaris fuit Alexandro Ieroſolymorum epiſcopo. Paulò pòſt Alexandriam reuocatus, omnes ſacræ ſcripturæ libros commentarijs illuſtrauit. Nunc extant aliquot ipſius Homiliæ, & Commentarij in Epiſtolam ad Romanos, & libri περὶ ἀρχῶν quatuor, & contra Celſum octo. Obijt anno Chriſti 258. Euſebius lib. 6. cap. 2. 3. 4. 6. 12. 13. 15. 17. 18. 19. 26. lib. 7. cap. 1.

Hieronymus. Vult aliquis laudare Origenem? Laudet vt laudo. Magnus vir ab infantia, & verè martyris filius, Alexandriæ eccleſiaſticam ſcholam tenuit: ſuccedens eruditiſsimo viro Clementi presbytero. Voluptates in tantum fugit, vt zelo Dei, ſed tamen non ſecundum ſcientiam, ferro truncaret genitalia. Calcauit auariciam, ſcripturas memoriter tenuit. Et in ſtudio explanationis earum, diebus deſudauit ac noctibus. Mille & eò amplius tractatus, quos in eccleſia locutus eſt edidit. In-

dit. Innumerabiles præterea commentarios, quos ille appellat τόμους: & quos nunc prætereo, ne videar operum eius indicem texere. Quis noſtrum tanta poteſt legere, quanta ille conſcripſit: Quis ardentem in ſcripturis animum non minetur. Quod ſi quis Iudas zelotes oppoſuerit nobis errores eius, audiat liberè. Interdum magnus dormitat Homerus, &c.

Errores Origenis de Filio Dei, de Spiritu ſancto, de animabus hominum, de diabolis, de Reſurrectione corporum, &c. recitat & confutat Ieronymus Tomo III. multis opuſculis, ac inprimis in epiſtola ad Auitum pag. 68 longum caralogum errorum ex libris περὶ ἀρχῶν collegit. Item contra Ruffinum pag. 99.

ORION, omnium in cœlo pulcherrimum ſidus, cuius cingulum (vulgò Baculum S. Iacobi nominant) latitudinem meridionalem 24. grad. habet & ferè in ipſo æquinoctiali ſitum eſt. Fuit autem Orion rex Tanagræ in Bœotia, & ab Atlante acceptam ſiderum doctrinam, circa tempora patriarchæ Iacob propagauit. Captus fuit amore Dianæ, hoc eſt, Lunæ, quia Lunæ & aliarum ſtellarum curſus noctu obſeruauit. Tandem à ſcorpio ſigno Zodiaci, interfectus eſſe ſcribitur, vel quia oriente ſcorpio Orion occidit, vel quia ab hoſte aliquo philoſophiæ necatus eſt. Fit autem mentio Orionis Amos 5. Iob. 9. Eſa. 13.

Ebraicè כסיל Ceſil, vnde menſem Caſleu, hoc eſt, ἀφελάνιον qui in Nouembrem & Decembrem noſtrum incidit, dictum eſſe Philippus exiſtimat. Nam eo menſe Orion coſmicè occidit, & tempeſtates ſæuas ciet, de quibus Virgilius inquit: Sæuus vbi hybernis Orion conditur vndis.

Orma, חרמה Hormah, anathema.

Oronaim, locus in regione Moabitide, Eſai. 15. Ierem. 48. חרנים Hornaim, latibula.

Orontius, propter confeſsionem Chriſti in Hiſpania crematus ſub Galieno Imp.

ORPHA, nurus Elimelech Bethlehemitæ, Ruth 1. ערפה Orphah, ceruix.

ORTHOSIA, vrbs Phœniciæ, vicina vel potius pars Tripolis, In hanc vrbem fugit Tryphon Syriæ rex, 1. Macc. 15.

OSSA, in tribu Aſer, Ioſuæ 19. חסה Hoſah, ſperans.

OSANNA, corruptè ſcribitur, pro הושיענא HoSiahnna. Idem autem valet, quod SALVA quæſo, adiuua, opitulare quæſo. Nam הושיעה Hoſia, verbum eſt Imperatiui modi, coniugationis Hiphil, à radice IaSa ſaluus fuit, vnde etiam nomen Ioſua & Ieſus deriuatur. נא Na, vel אנא Ana, eſt interiectio efflagitantis, Age Domine, adiuua quæſo. Hac voce Oſianna, vtuntur Iudæi excipientes Chriſtum ingredientem Ieroſolyma die Palmarum, Matth. 21. Marc. 11. Iohan. 12. Sumta eſt autem ex Pſalmo 118. Confitemini, in quo verſus hoc modo ſcriptus eſt:

אנא יהוה הושיעה נא
Anna Iehoua Hoſianna.
אנא יהוה העליחה נא
Anna Iehoua HazliHahna.

Age Domine adiuua quæſo. Age Domine da proſperos ſucceſſus. Noſtra verſio habet, O Domine ſaluum me fac. O Domine bene proſperare.

OSEAS, Propheta, σύγχρονος Ionæ, Eſaiæ & Micheæ. Quatuor locos præcipuè tractat.

Taxat idolatriam populi Iudaici, qui deſciſcens à fide verbi per Deum traditi, & cultibus à Deo mandatis, & ſequens doctrinam, ſacrificia & cultus humano conſilio electos, ſimilis eſt fornicatrici ſeu adulteræ, quæ relicta & prodita fide coniugali marito debita, alienos ſequitur. Comminatur vaſtitatem per Aſſyrium, & alias calamitates, quæ futuræ ſint pœnæ idolatriæ & aliorum peccatorum. Adhortatur ad pœnitentiam, contritionem, fidem & nouam obedientiam, cap. 6. 10. 11. 13. Concionatur de Chriſto, de Eccleſia, de remiſsione peccatorum, de liberatione à morte, de reſurrectione mortuorum, cap. 1. 2. 3. 6. 13. 14. 11. citatur Matth. 2. 12.

OSEE, filius Nun, de tribu Ephraim, Num. 13. vide ſupra Ioſua. הושע hoSea, ſaluator.

OSEE, filius Hela, decimus nonus & vltimus rex Iſraël, ſub quo decem tribus abductæ ſunt, 4. Reg. 17. 15.

OSIVS, epiſcopus Cordubenſis, fide & vita inſignis confeſſor, mittitur à Conſtantino Cæſare in Ægyptũ, vt incendij ab Ario inflammati initia placidè reſtingueret. Tripart. lib. 1. cap. 10. 21. Cùm autem fruſtra laboraſſet Oſius, Imp. Concilium Nicenum indixit, cui Oſius interfuit, & Symbolum Nicenum ſuo teſtimonio confirmauit. Deinde etiam Sardicenſi Synodo, in Illyrico celebratæ, interfuit, Trip. lib. 4. cap. 23. 24. Poſtea ab Imp. Conſtantio, cùm præcipua eſſet eius autoritas, ad Syrmienſem Synodum vocatus eſt, in qua, ſpe tranquillitatis & concordiæ

subscripsit Symbolo, in quo vox ὁμοούσιον, omissa erat. Trip. lib. 5. cap. 6. 9. Testimonium Athanasij de Osio, Trip. li. 5. c. 16.

OSVVALDVS, rex Nordhumbriæ in Anglia pius & beneficus erga pauperes. Ideo dextera ipsius manus, qua eleemosynas distribuerat, post mortem integra & incorrupta mansisse scribitur, interfectus ann. Christi 643. celebratur à D. Beda, lib. 3. Hist. eccles. Alius episcopus Eboracensis, qui A. C. 979. obijt.

OTHOMARVS, primus Abbas Sangallensis ex clerico Curię Rhetorum factus, & cõfirmatus à Pipino, anno Christi 720. interfuit nuptijs Tassilonis III. ducis Bauariæ cum Lytburga Desiderij regis Longobardorum filia. Præfuit annos ferè 40. Obijt enim an. Christi 760. Cũ autẽ per calumniã adulterij accusatus fuisset, in carcerẽ coniectus est. Qui corpus mortui in monasterium, cui viuus præfuerat, retulerunt, feruntur in via aliquot dies ex lagena bibisse, quæ nunquam fuerit euacuata.

OTHO, episcopus Pambergensis, electus ab Henrico IIII. Imp. anno Christi 1102. primus ad agnitionem Christi conuertit gentem Pomeranicam. Obijt anno Christi 1139. die 30. Septẽb. an. ætatis 70.

OTHONIEL, filius Cenez, 1. Par. 4. Iud. 3. 1. alio nomine IABEZ dictus fuisse ab Ebræis scribitur, 1. Paral. 4. vbi inclytus fuisse præ fratribus suis, & non solum fortitudine bellica, verum etiam eximio religionis studio & peritia legis diuinæ excellenti præstitisse memoratur, propter quam Cinæi proselyti à Iethro socero Mosis orti, ad eum se habitatum contulerint, 1. Paral. 2. Rara verò exempla sunt talium Heroum, qui pariter magnitudine animi & felicitate bellica, & doctrinarum studijs excelluerunt, quales inter Romanos principes Iulius, Augustus, M. Antonius, Seuerus: inter duces populi Israël hic Othoniel, & postea Dauid ac Salomon fuerunt, tametsi huius regnum planè tranquillum omnisq; belli expers fuit. Othoniel verò, & vrbem CariathSepher virtute & fortitudine sua expugnauit (Ios. 15. Iud. 1.) & ex Syrorum tyrannide Israëlitas liberauit, totosq; 40. Reipublicæ totius principatum tenuit, Iud. 3. עתניאל Athniel, tempus meum Dei, vel signum Dei.

OTILIA, virgo, ex nobilibus parentibus cœca nata. Post aliquot annos, cum à S. Erhardo baptizata esset, visum recepit. deinde collegio virginum in altissimo mõtis Vogesi iugo Hohenburg, quatuor ab Argentina miliaribus, præfuit, vsque ad annum Christi 750.

Adelricus ab Hilderico III. Francorum rege, Alsatiæ præfectus, inchoat Hohenburgense monasterium, anno Christi 690. | *Beresuind gariis oppiscopus.* | *S. Leodegarius episcopus.* | *S. Otilia.*

OZA, filius Aminadab, ciuis Cariathiarim, qui in Gabaa .h. eminentiori parte vrbis habitauit. In huius domo aliquandiu Arca Domini à Philistinis reducta mansit, 2. Reg. 6. עוזה Vzah, fortitudo.

OZAI, 2. Par. 33. scripta sunt in sermonibus Ozai, חוזי videntium, hoc est, in commentarijs Prophetarum.

Ozias, pater Iechoniæ, Ierem. 42. Item, Azariæ, Ierem. 43. חושעיה HoSaiah, salus Domini.

OZIAS, filius Amasiæ, duodecimus rex populi Iudaici annis 52. Initiò vera pietate & singulari felicitate floruit. postea superbè erumpens extra suæ vocationis metas, & thymiama volens adolere, punitur lepra, 2. Par. 26. Esa. 1. 6. 7. Ose. 1. Amos 1. Zach. 14. Matth. 1. Azarias nominatur, 4. Regum 15.

OZIEL, filius Caath, patruus Aaronis & Mosis, Exod. 6. Leuit. 10. Num. 3. alius, Leuita, 2. Par. 29. עזיאל Vziel, fortitudo mea Deus.

OZNI, filius Gad, Num. 26. In Genesi nominatur Esebon. אזני auris mea.

P.

Achomius, eremita, celebratur Tripart. lib. 8. cap. 1. Alius, episcopus Ægyptius, martyr sub Diocletiano, Euseb. lib. 8. cap. 14.

Pacianus, episcopus Barcilonæ in Hispania, D. Ieronymo σύγχρονος, cuius contra Nouatianos duæ epistolæ ad Sympronianum extant.

PALÆSTINA, Regionis nomen, quæ alias terra Canaan, vel terra Sancta dicitur, ortum à Philistijm filio Mizraim, Gen. 10. cuius posteri quinq; potentissimas vrbes in littore tenuerũt. Herodotus lib. 7. totam illam Syriæ oram à Tyro vsq; ad Ægyptum, Palæstinam vocari scribit, φοίνικες σὺν Συρῇσι τῇσι ἐν Παλαιστίνῃ· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου θαλάσσης, Παλαιστίνη καλέεται. In Biblijs primũ vsurpatur nomẽ Palæstinę, Gen. 21. & 26. vide infra Philistijm.

PALMYRA, vrbs Syrię Palmyrenes, non procul ab Euphrate, 3. Reg. 29. 2. Reg. 8. vide infra Thamar.

Pallas

Palladius, in Scotia episcopos primùm creauit circa annum Christi 430.

PALLAS, Dea sapientiæ & studiorum doctrinæ præses apud ethnicos, cuius festum Quinquatria, mense Martio Romæ celebratum est, in quo pueri ac discipuli noui in scholas ducebantur, & de sapientia & profectu studiorum felici à Pallade petendo iuuentus admonebatur. Hanc ex cerebro Iouis natam esse, & in clypeo terribile caput Gorgonis gestare, & monere homines (vt Achillem apud Homerum) de actionibus vitę prudenter instituendis, Poëtæ scripserunt. Hæc ex ecclesiæ patrum doctrina emanasse, & à posteris depraua-ta esse apparet. Nam filius Dei æterna sapientia, qui Esa. 9. Iud. 13. נפלא PELE nominatur, & in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi sunt: ex IEHOVÆ mente ab æterno genitus est, & caput Gorgonis seu Draconis Diaboli à se contritum ostentat, Colos. 2. & fons est omnis sapientiæ & doctrinæ salutaris, docens ac regens nos suo verbo & spiritu sancto, & pacem præsentem & æternam largiens. Hanc veri Dei gloriam ethnici in imaginem lapideæ & armatæ mulieris conuerterunt, sicut in Papatu, idem idolum, sub nomine Catharinæ, à Satana reductum est. πάλλας, vel ab Ebræo נפלא mirabilis, vel à Græco πάλλω, à vibranda hasta.

PAMBVS, eremita, S. Antonij discipulus, celebratur in principio lib. 8. Trip.

PAMMACHIVS, sodalis studiorum D. Ieronymi, gener nobilis matronæ, Paulæ. Post mortem vxoris, Monachi institutum sumsit. Inde ad episcopi munus euectus est, celebratur in scriptis Ieronymi.

PAMPHILVS, episcopus Cæsareæ in Palæstina, insignem Bibliothecam Cæsareæ collegit, sub Maximino Imp. martyrij coronam adeptus est. Ab hoc Pamphilo, Eusebius coniunctiss. ipsius amicus Pamphili cognomen accepit.

PAMPHYLIA, regio Asiæ, inclusa ab occasu finibus Lyciæ: à septentrione, Pisidia & parte Galatiæ: ab ortu, Cilicia: à meridie, mari. Celebres in ea vrbes sunt Seleucia, Perge, Aspendus. Item, Eurymedon fl. prælio Cononis aduersus Persas feliciter gesto clarus. Pamphyliæ mentio fit in Actis cap. 2. 13. 14. 15. 27. Item, 1. Macc. 15. &c.

PANAGATHVS, martyr Lugdunensis in Gallia sub Antonino Imp.

PANGRATIVS, Phryx, nobilis, Romam profectus, martyr sub Diocletiano.

PANTALEON, nobilis Nicomediensis, filius Eustorgij & Eubulæ, adolescens artem medicam didicit. Postea cùm in aula Maximiani Imp. artem exerceret, & fidem suam in summum medicum Christum confiteretur, post varia tormentorum genera, capite truncatus est.

PANTÆNVS, præcipuus doctor in schola Ecclesiæ Alexandrinæ & Euangelista multarum Ecclesiarum in Oriente & India, præceptor Clementis Alexandrini, floruit circa annum Christi 180. Eusebius lib. 5. cap. 10. 11.

PAPHNVTIVS, eremita Ægyptius, cum confidens sua sanctitate, peteret à Deo sibi ostendi, cui sanctorum similis esset? primum musico, qui antea latro fuerat, deinde Iudici, tertiò negociatori pio confertur. In vitis patrum.

PAPHNVTIVS, episcopus Ægyptius, interfuit Concilio Niceno, in quo cum cæteri Patres legem laturi essent, qua Coniugium Sacerdotibus prohibebatur, solus Paphnutius, quanquam cœlebs erat, contradixit. Honorabiles confessus nuptias, & castitatem esse dicens, concubitum cum propria coninge, &c. Tripart. lib. secundo, cap. 1. 14.

PAPHVS, metropolis insilæ Cypri, quæ nomen accepit à Papho Pygmalionis filio. Ouidius lib. 10. Metam. In hac S. Paulus Sergium Paulum proconsulem, ad agnitionem Euangelij conuertit, Actor. 13. Distat à Salamine 25. mil. germ. Habet gradus long. 64. 30. lat. 35.

PAPIAS, auditor Iohannis Apostoli & Euangelistæ, episcopus Hierapolis. Euseb. lib. 3. cap. 39. celebratur 25. Februarij.

Papyrius, martyr Pergamenus sub Antonino, Euseb. lib. 4. cap. 15. Alius, martyr Aphricanus sub Genserico.

PARADISVS, Græca vox est, latinè significans Hortum diligenter conseptum & consitum, vt Cicero ex Xenophonte vertit. Fuit autem Paradisus, in quem Deus Adamum collocauit, amœnissimus hortus, Mesopotamiam & vicinas regiones complectens, qui in diluuio postea dissipatus est. Metaphoricè, ipsum cœlum, seu locum, in quo se Deus immediatè beatis conspiciendum præbet, eosq; sua luce, vita & lætitia complet, Paradisus dicitur, Lucæ 23.

PARMENAS, Diaconus Ecclesiæ Apostolorum, Actor. 6. παρμένων, permanens.

PARTHIA, regio Asiæ maioris, ab occasu habens Mediam: à borea Hircaniam: ab ortu Ariam: à meridie Carmaniam & Persiam, Actorum 2. Circa annum 100. post mortem Alexandri magni primus Parthis libertatem restituit ARSACES, cuius posteri deinceps Orientis imperium tenuerunt annis 400. vsq; ad Artabanum. Hunc annis 200. post Christum natum Artaxerxes Persa vicit, & Persis imperij gloriam in Oriente restituit, quam annis 400. vsque ad regem Cosroëm, ab Heraclio Imp. Romano deuictum seruarunt. Postea Sarraceni in Oriente & Africa dominati sunt. PARTHI, principes, præsides. Iustinus lib. 41. Parthi, penes quos velut diuisione orbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium est, Scytharum exules fuerunt. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur. Nam Scythico sermone Parthi exules dicuntur.

PASCHA, Ebraicè נסח PesaH, Latinè significat transitum, deinde transfertur ad diem Festum, quo memoria transitus Domini per Ægyptum, & admirandæ liberationis ex Ægypto celebratur. Sunt autem à condito mundo vsq; ad exitum ex Ægypto, anni 2453. Ab exitu ex Ægypto vsq; ad Christum natum, anni 1509. Sæpè etiam Pascha vsurpatur pro agno, qui in die Paschæ immolabatur, vt ille ritus, & de liberatione præterita, & de Christo agno Dei, qui tollit peccata mundi, homines commonefaceret.

Paschasius, Abbas Corbeiensis de veritate corporis & sanguinis Christi in Eucharistia scripsit, circa annum Christi 880.

Paschasius, martyr in Africa sub Genserico Vandalo.

PASTORIS liber, qui à veteribus citatur. vide Hermes. (sup. 4.

Pastor, martyr Complutensis, Prudent.

PATARA, vrbs Lyciæ, patria S. Nicolai, cuius mentio fit in historia nauigationis Pauli, Actor. 27.

Paterniani, hæretici, inferiores corporis humani partes, opinati sunt non à Deo, sed à Diabolo factas esse, & omnibus libidinibus frenos laxauerunt.

Paternus, episcopus Pictauorum in Gallia, tempore regis Hildeberti.

PATMVS, insula in mari Ægeo, vna ex Sporatibus, in quam relegatus sub Domitiano Imp. Iohannes Apostolus Apocalypsin scribit, Apoc. 1.

Patripassiani, nominati sunt Praxeas, Sabellius, Noëtus & eorum sectatores, qui finxerunt personam patris passam & crucifixam esse, nec plures in vna essentia diuina personas esse.

Patritia, martyr Nicomediensis.

Patritiani, carnem humanam non à Deo, sed à Diabolo conditam esse senserunt.

PATRITIVS, Britannus, patre Calphurnio Diacono, matre Concha sorore S. Martini, vt scribunt natus, aliquoties ab hostibus captus & tandem in Galliam abductus, apud S. Martinum Turonensem quatuor annos vixit. Postea circa annum Christi 433. à Pontifice Celestino Apostolus & archiepiscopus Hyberniæ constitutus, prima euangelij semina isthic sparsit. vitam illius Beda duobus libris exposuit. Fabulam de antro & purgatorio Patritij his verbis recitat Petrus à Natalibus: Cùm Patritius per Hyberniam prædicaret, & fructum ibi modicum faceret, rogauit Deum, vt ibi aliquod signum ostenderet, per quod territi pœniterent. Iussu igitur Domini in quodam loco, circulum magnum cum baculo designauit, intra quod terra se statim aperuit, & puteus profundissimus ibidem apparuit. Reuelatum fuit quoq; sancto, quod ibi quidam purgatorij locus esset, in quem quisquis vellet descendere, alia sibi pœnitentia non restaret, nec aliud pro peccatis purgatorium sustineret. Pleriq; autem non redirent, & qui redirent, die naturali integro ibidem moram facerent. Multi igitur ingrediebantur, qui de cætero non reuertebantur.

Post longum tempus, mortuo Patricio, quidam nobilis nomine Nicolaus, qui peccata multa commiserat, ad pœnitentiam deuenit, & locum ipsum intrare volens, diebus octo præcedentibus, vt omnes faciebant, se ieiunijs macerauit: & sic in puteum descendit, & ostium, q̃ à latere inuenit, introiuit, & à quibusdã albatis in Oratoriũ introducitur, officioq; peracto, vt cõstans esset admonetur, qa multa Diaboli tentamenta eum percurrere oporteret. Et cum se pœnis affligi sentiret, protinus diceret: Iesu Christe fili Dei viui, miserearis mihi peccatori. Quibus abeuntibus, adsunt dæmones, & vt sibi obediat, primò eum blandis sermonibus persuadent, asserentes quod ipsum custodient, & ad propria incolumem deducent. Et cũ eis obedire nollet, diuersarum ferarũ terribiles audiuit voces. Ad quæ pauefactus, verba inuocationis protulit, & omnis ille tumultus conquieuit. Vlterius procedens & dæmo-

dæmonibus consentire nolens, in ignem maximum proijcitur: sed verbis expressis ignis extinguitur. Ad locum alterum veniens, vidit homines viuos igne assari: & carbonibus vsq; ad effusionem viscerum concremari. Et dum nec sic consensisset dæmonijs, ab eisdem simili pœna torretur: sed verba proferens continuè liberatur. Inde procedens in puteum profundum, obscurum & fœtidum deijcitur, dicentibus sibi dęmonibus quod ille erat infernus: sed dum verba repetisset, inde illæsus educitur. Post hæc ad pontem arduum & lubricum deuenit: subter quem igneus fluuius rapidusque currebat. Et dum pontem transire desperaret: vnum pedem ponens, verba quæ didicerat, dixit: deinde alium pedem ponens, ipsa repetiuit: & ad quamlibet pedis mutationem eadem iterauit: & sic illæsus transiuit. Et in quoddam pratum amœnis & odoriferis floribus consertum deuenit. Vbi à duobus speciosis iuuenibus ad quandam ciuitatem auro & gemmis fulgentem adducitur: & quod illa esset Paradysus sibi reuelatur: In qua dum se admitti oraret, audiuit, quod primò ad suos rediret, & post dies 30. in pace quiesceret: & sic illum intraret. Tunc Nicolaus inde ascendens supra puteum se restitutum altero mane reperit: & quæ viderat enarrauit: ac post dies 30. in pace quieuit. Dies autem depositionis sancti Patricij 16. Calend. Aprilis celebratur.

PATROBAS, vnus ex primis Christianis Romæ, quem Paulus salutat, Rom. 16. Ebræis significat interpretem futurorum, à פתר & בוא.

Pattalorinchitæ, perpetuum silentium seruant, ac ne forte imprudentibus vox excidat, digitis tanquam clauis, nares & aures compescunt, vnde & nomen Græcum acceperunt.

Patroclus, martyr Senonensis in Gallia, sub Valeriano Imp. die 21. Ianuarij.

PAVLVS, Ebræis δραστήριον, πρηκτῆρα τε ἔργων, seu magnarum rerum effectorem: à פעל: Græcis quietum & tranquillum à παῦλα: Latinis paruum significat. Fuit autem PAVLVS APOSTOLVS, Iudæus, ex tribu Beniamin, Philip. 3. 2. Corinth. 11. Natus in Tarso, vrbe Ciliciæ, & educatus Ierosolymis sub præceptore Gamaliele, Actor. 22. professione Pharisæus, & magno zelo persequens Ecclesiam Christi, Philip. 3. Adiuuit cædem Stephani protomartyris, Actor. 7. 8.

Cumq; spirans minas & cædem aduersus Christianos, proficisceretur Damascum, quæ à Ierosolymis 40. mil. germanica distat, appropinquans Damasco, consternatur subita luce, & voce Christi obiurgatus vocatur ad pœnitentiam, cui vocationi obediens Paulus, cum fuisset hostis & persecutor Christi, misericordiam consecutus est, & vocatus Apostolus, ad prædicandum Euangelion IESV CHRISTI, Actor. 9. 26. 22. 1. Timo. 1. Galat. 1.

Doctrinæ autem & reliquæ vitæ Pauli historia, ex ipsius Pauli Epistolis & actis Apostolorum sumi potest, cui lectioni vt aliquid lucis accedat, sequentem Tabellam, in qua series annorum Pauli conuersi distributa est, adiunxi.

Series annorum, monstrans Tempora peregrinationum & scriptorum Pauli.

A nato Christo	A cõuers. Pauli.		Pilati Pręsidis Iudææ anno	Cæs. Tiberij
34		PAVLVS persecutor Euangelij (Actor. 7. 8. 9.) conuertitur, Actor. 9. & accipiens Euangelion per reuelationem Iesu Christi (Galat. 1.) incipit prædicare Damasci, Actor. 9. 26.		9
35	2	Inde profectus est in Arabiam, Galat. 1.	8	20
36	3	Paulus Damascum reuersus, Galat. 1. cum insidiæ ipsi à Iudæis struerentur, & præfectus Aretæ regis eum comprehensurus esset, per murum in sporta demissus est, 2. Corinth. 12. Actor. 9.	9	21
37	4	Paulus redijt Ierosolymam, & à Barnaba ad Petrum Apostolum adductus est, apud quem mansit dies 15. Gal. 1. Act. 9.	10	22
		א Hoc anno Pilatus apud Vitellium Syriæ præsidem accusatus tetræ crudelitatis, Romam mittitur. Sed antequam eò	א	

Nati Christi	Conuers. Pauli.			
		veniret, iam Tiberius obierat. Ioſephus lib. 18. cap. 5. Pilato ſucceſsit MARCELLVS. Huic Caligula ſucceſſorem miſit Marullum. ℵ		Caligula.
38	5	Cùm autem Ieroſolymis quoq; ipſi inſidiarentur admonitus, in ecſtaſi (Actor. 22.) diſcedit Ieroſolymis, & à fratribus deducitur Cæſaream. Inde in Syriam & Ciliciæ vrbem Tarſum proficiſcitur, Actor. 9. Galat. 2.	Præſides Rom.	
		Antiochiæ in Syria per euangelion Eccleſia ex Iudæis & gentibus colligitur, Actor. 11. Paulus à Barnaba Antiochiam ductus.		
39	6	CHRISTIANI primum Antiochiæ nominari cœperunt, Actor. 11. anno mundi 4000.	ב	2
40	7	Agabus prædicit famem ſecuturam ſub Claudio, Act. 11.		
		ב PETRONIVS Præſes Iudææ.		
41	8	Herodes Antipas relegatur anno 10. poſt interfectum Iohannem. ג		3
43	10	Hoc anno exiſtimant aliqui Paulum & Barnabam à Spiritu ſancto emiſſos eſſe ad miniſterium docendi Euangelij in Cypro & Aſia, Actor. 13. Sed ex ſerie narrationum in Actis apparet mortem Herodis interceſsiſſe.	ג	4 Claudij Imp.
		ג HERODES Agrippa rex Iudææ & Samariæ à Claudio creatur. ג		
45	12	Paulus pergrata Cypro, Pamphylia, Piſidia, Lycaonia, &c.	ד	3
	13	redit Antiochiam, vbi multo tempore commoratur.		
	14	ד Herodes rex IACOBVM fratrem Iohannis gladio ſuſtulit, Actor. 12. & ſtatim poſtea à vermibus corroſus, interijt.		
		Iudæa rurſus per Romanos præſides adminiſtrata eſt.		
		Cuſpius FADVS, Præſes Iudææ. Hoc tempore horrenda fames in toto orbe graſſari cœpit, quæ aliquot annos durauit. ד		4
48	15	SYNODVS APOSTOLORVM Ieroſolymæ anno 14. poſt conuerſionem celebrata, cui Paulus & Barnabas interfuerunt, Actor. 15. Gal. 2.	Tib. Alexãder præſes ſucceditFado.	6
		Acceptis literis à Synodo, redeunt Antiochiam, Quò cum Petrus paulò poſt veniſſet, in faciem ei reſiſtit Paulus, Gal. 2.		7
49	16	Deinde Paulus vnà cum Syluano perambulat Syriam & Ciliciam confirmans Eccleſias, & Lyſtris adiungit ſibi TIMOTHEVM.		Claudij Imp. 9
50	17	Paulus in Phrygia, Galatia & Myſia Euangelion docet. Inde traijcit in Macedoniam, & docet PHILIPPIS, Act. 16. & Theſſalonicæ, Actor. 17.	Agrippa rex Chalcidis.	10
51	18	Docet Athenis, Actor. 17. inde ſcripſit duas epiſtolas ad Theſſalonicenſes, 1. Theſſal. 5. Digreſſus Athenis Corinthi docuit vnum annum & ſex menſes, Actor. 18.		11
52	19	Corinthi commoratur.	Cumanus præſes Iudææ.	
		« Iudæi edicto Claudij Roma pulſi. «		
53	20	Corintho nauigat Epheſum. Inde veniens Cæſaream in Palæſtina, aſcendit Ieroſolymam, & ſalutata eccleſia deſcendit Antiochiam, Actor. 18. Et tranſiens Galatiam ac Prygiam redit Epheſum, vbi duos annos commoratur, Actor. 19.		12
54	21	Ex Epheſo ſcribit priorem Epiſtolam ad CORINTHIOS, 1. Corinth. 16.		
55	22	Poſt ſedatum Epheſi tumultum (Actor. 20.) venit in Troadem (2. Corinth. 2.) Inde in Macedoniam, Actor. 20. vbi ex Philippis ſcribit SECVNDAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS, 2. Corinth. 13. Cùm autem tranſiuiſſet partes illas, venit in Græciam, videlicet Achaiam & Co	Felix præſes Iudææ.	Claudij Imp. rin-

A nato Christo	A Cõuers. Pauli			
		rinthum (Actor. 20.) vt promiserat, 1. Corinth. 16. 2. Corinth. 12.	Felix præses Iudæę.	Claudij Imper. 13
55	22	Hoc tempore Corinthi scripsit EPISTOLAM AD ROMANOS.		
		Cùm insidiæ ipsi â Iudæis in mari struerentur, redijt terresti itinere per Macedoniam. Vnde soluens traijcit in Troadem ad Aristarchum & Timotheum, qui præcesserant, Act. 20.		
		Troade nauigat Assum, Mytilenen, Samum & inde Miletum, vbi valedicit Presbyteris Ephesijs, Act. 20. Inde soluens venit Rhodum, Pataram, Tyrum, Ptolemaida, Cæsaream, & tandem Ierosolymam ad Iacobum, Actor. 21. vbi capitur, Actor. 21. 22.		
		Captiuus ducitur Cæsaream ad Felicem Præsidem, Act. 23. vbi die 12. postquam Ierosolymam venerat, erudita Apologia se defendit, Act. 24.		
56	23	Ibi in carcere mansit biennium, Acto. 24.		
57	24	Paulus agens causam suam coram Festo præside appellat Imp. Romanorum, Act. 25. Et initio hyemis imponitur naui, qua in insulam Meliten vehitur, Acto. 27.	Portius Festvs.	Nero.
58	25	Paulus Romam venit, Act. 28. vbi integrum biennium vixit in ædibus à se conductis, & liberè & sine vllo impedimento Christum prædicauit, Actor. 28.		
		Ex vinculis Roma Paulus Epistolas scripsit, quarum sex extant.		
		Ad Galatas.		
		Ephesios.		
		Secundam ad Timotheum.		
		Philippenses.		
		Colossenses.		
		Philemonem.		
60	27	Circa finem huius anni, Paulus coram Nerone Imp. causam dixit desertus à plerisq; amicis: Sed DEO ipsius cursum gubernante, liberatus est ex ore Leonis, vt per eum prædicatio inter omnes gentes compleretur, 2. Tim. 4.		4
		Sequenti DECENNIO Paulus ex carcere liberatus, ad Ecclesias in Syria, Asiâ & Macedonia redijsse (Phil. 1.) & in Italia, Hispanijs (Roma. 15.) Gallia & alijs occidentis regionibus docuisse scribitur ab Eusebio lib. 5. cap. 22. ab Epiphanio, Ieronymo & alijs.		
63	30	Iacobus minor Episcopus Ierosolymæ, ex suggesto præcipitatur. Euseb. lib. 2. cap. 23.	Albinvs Præses Iudæ.	Neronis Cæsaris 7
		β Incendium vrbis Romæ, quod à Christianis inflammatum esse finxit Nero.		9 β
70	37	PAVLVS, cùm secundò Romam redijsset, à Nerone Imp. capite mulctatus est die 29. Iunij, Quo ipso anno & die S. Petrum quoq; cruci affixum esse scribunt.	Flor⁹ præses Iudææ sub quo Bellũ Iudaicum incepit.	13 14 Galba, Otto, Vitelli⁹, Vespasian⁹.
73		Vrbs Ierosolyma capta & funditus deleta est, triennio post mortem Pauli, decennio post mortem Iacobi Iusti.		

σχηματογραφίαν seu formam corporis PAVLI Apostoli, Nicephorus lib. 2. cap. 37. his verbis expressit. Paulus corpore erat paruo & contracto, & quasi incuruo atque paululum inflexo: facie candida, annosq; plures præ se ferente: capite modico: oculis multa inerat gratia, supercilia deorsum versum vergebant: nasus pulchrè inflexus. idemq; longior: barba densior, & satis promissa, eaq; non minus quàm capitis coma, canis etiam respersa erat. Ambo autem Christi discipuli, quum inspicerentur, diuinum quiddã præ se ferebant S. sancto, & diuina gratia ita referti,

vt qui eos viderent fideles, ex aspectu solo arcanam quandam & latentem conciperent gratiam, moresq; & vitam vnà cum fide ritè conformarent, & in melius conuerterent.

PAVLVS BVRGENSIS Iudæus ad Christum conuersus, & episcopus Burgensis in Hispania, Cancellarius Iohannis regis Castiliæ, circa annum Christi 1428. Additiones seu censuras de Lyræ enarratione Bibliorum Textuali edidit: Quæ Bibliorum Glosæ ordinariæ, & Lyræ Postillis, vsitatè adiunguntur.

PAVLA, nobilis matrona, ciuis Romana, ex Scipionum genere orta, mater fuit Eustochij & Paulinæ vxoris Pammachij. Romæ D. Ieronymi familiaritate sancta integrum triennium vsa est, & sacras literas feliciss. didicit. Paulò pòst secuta Ieronymum in Syriam, propè Bethlehem, quatuor monasteria condidit, tria Virginum, & vnum virorum, cui Diuus Ieronymus præfuit.

ROGATVS——*Blesilla*

Prætexata fo. 26. —*Hymetius Toxotius.* —PAVLA, *cuius Epitaphium Ieronymus scripsit fol. 81. 82.* *Albinus*

Blesilla cuius Epicedion fol. 71. 72. PAVLINA *nupta* PAMMACHIO, *fol. 74. 75.* EVSTOCHIVM *virgo quæ & IVlia pag. 60. 62. 76. 81.* RVFINA *pag. 81.* *Toxotius.* —LÆTA *pa. 26.* PAVLA *pag. 26. 86.*

PAVLINA, cum matre Candida, Romæ lapidibus obruta, sub Diocletiano.

PAVLINVS, episcopus Nolæ in Campania, cuius beneficentia & ardens dilectio erga proximum à Gregorio magno: Ingenium vero & doctrina ac eloquentia excellens, à D. Ieronymo & Augustino, quibus amicus & probatus fuit, celebratur. Scripta eius recitantur à Gennadio, ex quibus hoc tempore Panegyricus, quo parentes pios in obitu filij Celsi immaturo splendidiss. consolatur: ad Cytherium: ad Nicetam Dacorum episcopum: & decem libri Natalium S. Felicis episcopi Nolani extant. Ad hunc iuuenem scripsit Ieronymus de institutione monachi, Tomo 1. pag. 46.

In exordio Panegyrici versus sunt, quibus in dulcis filioli mei Dauidis obitu, aliquando valdè recreatus sum:

Gratuler an doleam? dignus vtroq; puer.
Cuius amor lachrymas, & amor mihi gaudia suadet,
Sed gaudere fides, flere iubet pietas.
Tam modicum patrib⁹, tam dulci è pignore fructũ,
Defleo, in exiguo temporis esse datum.
Rursus vt æternæ bona voluo perennia vitæ,
Quæ Deus in cœlo præparat innocuis:
Lætor obijsse, breui functum mortalia seclo,
Vt citò diuinas perfrueretur opes.
Ne terrena diu contagia, mixtus iniquis,
Duceret, in fragili corporis hospitio:
Sed nullo istius temeratus crimine mundi,
Dignius æternum tenderet ad Dominum.
Ergo Deo potius, quàm nobis debitus infans, &c.

Insignis etiam FIDEI, DEO propitio in omnibus periculis innitentis, descriptio est lib. 8. Natalium.

Ergo Fides innixa Deo trepidantia firmet
Pectora, & in mœsto securum tempore tempus
Præsumat confisa Deo. quia non metuendi
Causa timere Deum, quem quisquis non timet vnũ,
Omnia iure timet: fidant legionibus illi,
Perfugioq; parent reparatis mœnia muris,
Nulla salutiferi quibus est fiducia Christi.
Nos crucis inuictæ signum & confessio munit,
Armatiq; Deo mentem, non quærimus arma
Corporis: & quanquã membris videamur inermes;
Arma tamen gerimus, quibus & sub pace serena
Contra incorporeos animis decernimus hostes.
Nunc opus adiutore Deo, solusq; timendus,
Quo sine & arma cadunt, per quem firmantur & arma, &c.

Alter fuit Paulinus, Ausonij discipulus & amicus, Consularis, cuius tres ad Ausonium epistolæ, & carmen de Iohanne Baptista eruditum extat, de quo Fortunatus:

Stemmate, corde, fide pollet Paulinus, & ore.

Paulinus, S. Maximini discipulus & successor, episcopus Treuirensis à S. Martino ordinatus, apud quem S. Athanasius aliquandiu exulauit. Cùm in Synodo Mediolanensi puritatem doctrinæ de Christo vero Deo, contra Arianos constanter propugnaret, à Constantio Imperat. in Phrygiam relegatus est. alius, Tyri episcopus, Arianus, Tripart. lib. 1. cap. 15.

Paulus Sergius, proconsul Cypri, conuertitur ad agnitionem Christi à Paulo, Act. 13.

Paulus Simplex, eremita, discipulus Antonij monachi, tempore Constantini magni, Tripart. lib. 1. cap. 11.

Paulus Thæbeus, tempore persecutionis sub Decio, se in eremum abdidit, in qua 93. annos latuit. Tandem paulò ante mortem à S. Antonio agnitus & sepultus est.

est. Vitam eius, & præcipuè historiam obitus descripsit Ieronym⁹ in Vitis Patrum.

Paulus Samosatenus, ex vrbe Syriæ Samosata oriund⁹, vixit tempore Galieni, Claudij & Aureliani Imp. Episcopus celeberrimæ vrbis Antiochiæ electus est post Demetrianum, qui Fabianum Babylæ successorem secutus erat. Cùm autem ambitione ingenti flagraret, nouo etiam dogmate autoritatem suam commendare mundo instituit, ac corrupit doctrinam de filio DEI, fingens in Christo humanam tantùm naturam fuisse, & λόγον apud Iohannem non significare personam à Patre distinctam, sed tantùm propositum seu deliberationem æterni patris de creatione mundi, & mittendo Christo. Quare aliquot Concilia Anthiochiæ contra ipsum celebrata sunt, præsente etiam Gregorio Neocæsarienſi, cuius confessionem supra annotaui. Tandem circa annum Christi 278. damnatus Samosatenus, & ex ecclesia electus est, suffecto episcopo Domnino Demetriani filio. Euseb. lib. 7. cap. 23. 24. 25. 26.

PAVLVS, tribunus militum sub Constantino. deinde martyr sub Iuliano. alius, martyr Troianus. alius Narbonensis, Prudentius sic. 4. alius Constantinopoli, propterea q̃ εἰκονομαχίαν improbauit, interfectus est circa annum Christi 730. Alius, martyr Augustodunensis sub Aureliano.

PELAGIVS, hæreticus, natione Britannus, circa annum Christi 420. Romæ docuit hominem absq; gratia & speciali auxilio S. sancti, proprijs viribus posse Legem Dei implere, & remissionem peccatorum ac salutem consequi, sed adiutum à gratia posse facilius consequi. addit, naturam hominis integram & sine peccato nasci, nec peccatum Adæ vlli nocere, nisi ipsi qui commisisset. Ideoq; infantes adeo innocentes nasci, ac ipse Adam fuisset conditus à Deo. Item, posse sanctos in hac vita sine peccato esse. Hos errores, Augustinus in libris de Gratia Christi, de gratia & libero arbitrio, de prædestinatione & Gratia, de bono perseuerantiæ, de natura & gratia. de correptione & Gratia, de peccatorum meritis & remissione & libris 4. contra duas Pelagianorum epistolas refutauit. Doctrinam verò de peccato Originali, & concupiscẽtia in renatis reliqua, grauissimè libro secundo de gratia Christi, & sex libris contra Iulianum illustrauit. Epistolæ etiam 90. 91. 92. & sequentes 105. 106. 107. multa de Pelagij causa, in Synodis agitata, Historica & dogmatica, lectu dignissima continent.

Verba Pelagij, quibus summam totius doctrinæ suæ de libero arbitrio expressit, recitantur ab Augustino in libro de Gratia Christi. Nos sic tria ista distinguimus & certum velut in ordinem digesta partimur, inquit Pelagius: primo loco posse statuimus, secundo velle, tertio esse. Posse in natura, velle in arbitrio, esse in effectu locamus. Primum illud, id est, posse, ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit: duo verò reliqua, hoc est, velle & esse, ad hominem referenda sunt, quia de arbitrij fonte descendunt. Ergo in voluntate & opere bono laus hominis est, imò & hominis & Dei, qui ipsius voluntatis & operis possibilitatem dedit, quiq; ipsam possibilitatem, gratiæ suæ adiuuat semper auxilio: Quod verò homo potest velle bonum atq; perficere, solius Dei est. Potest itaq; illud vnum esse, etiamsi duo ista non fuerint, ista verò sine illo esse non possunt. Itaq; liberum mihi est, nec voluntatem bonam habere nec actionem, nullo autem modo possum non habere possibilitatem boni, inest mihi etiamsi noluero, nec ocium sui aliquando in illa natura recipit. Quem nobis sensum exempla aliqua faciant clariorem. Quod possumus videre oculis, nostrum non est, quod verò benè aut malè videmus, hoc nostrum est. Et, vt generaliter vniuersa complectar, quod possumus omne bonũ facere, dicere, cogitare, illius est, qui hoc posse donauit, q̃ hoc posse adiuuat. Quod verò benè vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est, quia hæc omnia vertere etiam in malum possumus. Vnde, q̃ propter calumniam nostram sæpe repetendum est, cùm dicimus hominem posse esse sine peccato, confessione possibilitatis acceptæ laudamus Deum, q̃ nobis hoc posse largitus est. Nec est ibi vlla laudandi hominis occasio, vbi solius Dei causa tractatur: Non enim de velle, nec de esse, sed tantũmodo de eo, q̃ potest esse differitur. Ecce est totum dogma Pelagij in libro ei⁹ tertio p̃ libero arbitrio, his omnino verbis diligenter expressum. Item, Qui currit ad Deum & à Deo se regi cupit, i. e. voluntatẽ suam ex eius voluntate suspendit, qui ei adhærendo iugiter vnus cum eo fit spiritus, non hoc nisi de arbitrij efficit libertate. Qua qui benè vtitur, ita se totum tradit Deo, ponitq; cor suũ in manu Dei, vt illud q̃ voluerit Deus ipse declinet.

Item

Item de Auxilio Gratiæ inquit Pelagius: Hic nos imperitissimi hominum putant iniuriam diuinæ gratiæ facere, quia dicimus eam sine voluntate nostra nequaquam in nobis perficere sanctitatem, quasi Deus gratiæ suæ aliquid imperauerit, & non illis quibus imperauit, etiam gratiæ suæ auxilium subministret, vt quod per liberum homines facere iubentur arbitrium, facilius possent implere per gratiam. Quam nos non, vt tu putas, in lege tantummodo, sed & in DEI esse adiutorio confitemur. Adiuuat enim nos DEVS, per doctrinam & reuelationē suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis ne præsentib. occupemur futura demonstrat, dum Diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat. Deinde, qui hoc dicit, gratiam tibi videtur negare? An & liberū hominis arbitrium & Dei gratiam cōfitetur? Item, Subditi simus DEO, eiusq; faciendo voluntatem diuinam mereamur gratiam, & facilius nequam spiritui, auxilio spiritus sancti resistemus. Item in libro primo, pro libero arbitrio. Habemus autem possibilitatem vtriusq; partis à DEO insitam, velut quandam vt ita dicam radicem fructiferam atq; fœcundam, quæ ex voluntate hominis diuersa gignat & pariat, & quę possit ad proprij cultoris arbitrium, vel flore nitere virtutum, vel sentibus horrere viciorum, &c. Epist. 107. Per hoc tantùm putas à Domino gressus hominis dirigi ad eligendam viam dei, quia sine doctrina Dei non ei potest innotescere veritas, cui propria voluntate consentiat. Cui si consentit, inquis, (quod in eius libero arbitrio constitutum est) rectè vtique dicuntur ab illo dirigi gressus eius, vt viam eius velit, cuius doctrinam suasione præcedente, subsequente consensione sectatur, quod libertate naturali si vult facit, si non vult, non facit, pro eo quod fecerit præmium vel supplicium recepturus. Hæc est illa Pelagianorum mala, malè diffamata, meritoq; reprobata sententia.

Ad obiectionem illam Romanos septimo: Non quòd volo ago. &, Video aliam legem in membris meis repugnantē legi mentis meæ, respondet. Hoc quod tu de Apostolo intelligere cupis: Omnes ecclesiastici viri, in peccatoris & sub lege adhuc positi asserunt eum dixisse persona, qui nimia viciorum consuetudine velut quadam teneretur necessitate peccandi; & quamuis bonum appeteret voluntate, vsu tamen præcipitaretur in malum. In persona autem hominis vnius, designat populum sub vetere adhuc lege peccantem, quem ab hoc consuetudinis malo dicit liberandum esse per Christum, qui credentibus sibi primò omnia per baptismum peccata dimittit, deinde imitatione sui ad perfectam incitat sanctitatem, & viciorum consuetudinem virtutum vincit exemplo.

De peccato Originali, Omne, inquit, bonum ac malum, quo vel laudabiles vel vituperabiles sumus, non nobiscum oritur, sed agitur à nobis: capaces enim vtriusq; rei, non pleni nascimur, & vt sine virtute, ita & sine vicio procreamur. Atq; ante actionem propriæ voluntatis, id solum in homine est, quod Deus condidit. Epist. 157. Si anima ex traduce non est, sed sola caro tantum habet traducē peccati, sola ergo pœnam meretur. Iniustum est enim, vt hodie nata anima, non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum: quia nulla ratione conceditur, vt DEVS qui propria peccata dimittit, vnum imputet alienum.

Celestius verò, Pelagij discipulus, in confessione Zosimo Papa exhibita multò apertius dicit: In remissionem peccatorum baptizandos infantes, non idcirco diximus, vt peccatum ex traduce firmare videamur, quod longè à Catholico sensu alienum est, quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine, quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse demonstratur. Et illud ergo confiteri congruum, ne diuersa baptismatis genera facere videamur, & hoc præmunire, necessarium est, ne per mysterij occasionem, ad creatoris iniuriam malum antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam. Hunc sensum suum vobis aperire Pelagius, vel timuit vel erubuit, quem discipulus eius palàm sine vllius obscuritatis ambagibus apud sedem Apostolicam profiteri non timuit, nec erubuit.

COLLATIO MANICHAEARVM & Pelagianarum hyperbolarum lib. 2. contra duas Pelagianorum epistolas.

Pelagiani hoc benè faciunt, Manichæis anathema dicere, & eorum erroribus contradicere. Sed faciunt duo mala, quibus & ipsi anathematizandi sunt. Vnum, quod

quod catholicos Manichæorum nomine criminantur, alterum, quòd etiam ipsi hæresin noui erroris inducunt. Neq; enim quia Manichæorum morbo non laborant, propterea fidei sanæ sunt. Quapropter aliud est quod anathematizamus cum eis, aliud quod in eis. Detestamur enim cum eis, quod rectè displicet etiam ipsis: ita tamen vt detestemur in eis, vnde rectè displicent ipsi.

Manichæi dicunt, Deum bonum non omnium naturarum esse creatorem. Pelagiani dicunt, Deum non esse omnium ætatum in hominibus mundatorem, saluatorem, liberatorem. Catholica vtrosque redarguit, & contra Manichæos defendens Dei creaturam, ne ab illo instituta negetur vlla natura, & contra Pelagianos, vt in omnibus ætatibus perdita requiratur humana natura.

Manichæi, carnis concupiscentiam, non tanquam accidens vicium, sed tanquam naturam ab æternitate malam vituperant. Pelagiani eam tanquam nullum vicium, sed naturale sit bonum, insuper laudant. Catholica vtrosq; redarguit, Manichæis dicens, non natura, sed vicium est: Pelagianis dicens, non à patre, sed ex mundo est: vt eam velut malam valetudinem sanari vtriq; permittant, desinendo illi tanquam insanabilem credere, isti tanquam laudabilem prædicare.

Manichæi negant homini bono ex libero arbitrio fuisse initium mali. Pelagiani dicunt etiam hominem malum sufficienter habere liberum arbitrium ad faciendum præceptum bonũ. Catholica vtrosq; redarguit, & illis dicens, Fecit Deus hominem rectum. Et istis dicens, Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis.

Manichæi dicunt, Animam particulam Dei, naturæ malæ commixtione habere peccatum. Pelagiani dicunt, animam iustam, non quidem particulam, sed creaturam DEI, etiam in ista corruptibili vita non habere peccatum. Catholica vtrosq; redarguit, Manichæis dicens, Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aut facite arborem malam, & fructum ei⁹ malum, quod non diceretur homini, qui naturam facere non potest, nisi quia peccatum non natura, sed vicium est: Pelagianis dicens, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. His morbis inter se contrarijs Manichæi Pelagianiq; confligunt dissimili voluntate, simili vanitate, separati opinione diuersa, sed propinqui mente peruersa. Iam verò gratiam Christi simul oppugnant, baptismum eius simul euacuant, carnem eius simul exhonorant, sed etiam hæc modis causisque diuersis. Nam Manichæi meritis naturæ bonæ, Pelagiani autem meritis voluntatis bonæ, perhibent diuinitus subueniri. Illi dicunt, debet hoc DEVS laboribus membrorum suorum: isti dicunt, debet hoc virtutibus seruorum suorum: vtrisq; ergo merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum, &c.

Pelagius 1. Papa, tempore Totilæ euertentis Romam anno Christi 546.

Pelagia, virgo Antiochena, ab Ambrosio lib. 3. de virginibus celebrata, quæ persecutores fugiens in flumine se ipsam suffocauit.

PELAGIA, formosissima meretrix Antiochena, ad fidem Christi conuersa, & baptizata à S. Nonno episcopo. In vitis Patrum.

PELARGVS, qui in locis Philippi de magistratibus, & de ceremonijs, nominatur: homo fanaticus, Nicolaus Storck, natus fuit in oppido Misniæ Cygnæa, Zvvickauu, & paulo ante seditionem Rusticanam, quæ fuit anno Christi 1525. vagatus in Turingia, iactitauit afflatus diuinos, visiones angelorum, extenuauit ministerium verbi & sacramentorum, improbauit magistratus, & omnes traditiones humanas. deniq; semina sparsit sectæ Anabaptistarum. Inter præcipuos ipsius admiratores & discipulos fuit Thomas Münzerus, qui postea seditionis rusticorum in Turingia autor & dux fuit. Ipse Pelargus post infelicem euentum motus rusticani, fugitiuus in xenodochio Monacensi in Bauaria mortuus est.

Peleus, episcopus in Palæstina, martyr sub Diocletiano, Euseb. lib. 8. cap. 14.

PELLA, vrbs Ammonitidis, vicina Philadelphiæ, trans Iordanem, in quam 6000. Christianorum monitore Deo paulò ante excidium Ierosolymæ confugerunt, atq; ibi mirabiliter defensi sunt, Euseb. lib. 3. Hist. Eccles. cap. 5.

PELVSIVM, vrbs Ægypti vltima versus Arabiam seu Asiam, sita in littore maris, ad ostium Nili, quod Pelusiacum vocatur, habet gradus long. 63.20. latitud. 31. 10. Fit eius mentio Ezech. 30.

סין Sin, rubus, spinus, Græcis à πηλὸς lutum. Inde apud Ieronymum Peluseotæ, id est

id est, lutei carnalis, Tom. III. fol. 88. Hodie Damiata vocatur.

PENTECOSTES, Græca vox est, πεντηκοστὴ, quinquagesima scil. dies à Pascate. Nam vt quinquagesima die post institutum Pasca & exitum filiorum Israël ex Ægypto, Lex DEI in monte Sina promulgata est, anno mundi 2453. sic quinquagesima die post CHRISTVM verum Pasca immolatum, SPIRITVS SANCTVS in Apostolos effusus est, illa ipsa die, qua Lex DEI ante annos 1542. in monte Sinai data fuerat, Act. 2. 20. 2. Macc. 12. In Mose nominatur Festum Hebdomadarũ, Leuit. 23. Num. 28. Deut. 16.

PEPVSIANI, sic dicti sunt Montani sectatores, à Pepusa Phrygiæ oppido, in quo Montanus, Prisca & Maximilla habitarunt.

Peregrinus, presbyter Romanus, docuit Euangelium in Gallia, martyr sub Adriano Imp.

Alius, martyr sub Commodo.

PERGAMVM vel Pergamus, vrbs Mysiæ, in Asia minore, ad ripam Caici Fl. sita, vbi primùm facta est charta, quam vulgò pergamenum vocant. Fit eius mentio in Apocalypsi cap. 1. & 2. Fuit patria Galeni, & sedes Attalicorum regum.

PERGE, vrbs Pamphiliæ, quam Strabo ad fluminis Cestri, Ptolemæus ad Cataracti ripam collocat. In hac Euangelion docet S. Paulus, Actor. 13. 14. Abest autem à Cypri vrbe Papho, vnde Paulus soluit, 38. mil. germ. ab Antiochia Pisidiæ 34. miliaria, ab Attaleia maritima vrbe, vnde Paulus in Syriam redit, 6. mil. Habet gradus long. 62. 15. lat. 37.

PEROEA, regio in tribu Gad, trans Iordanem sita, à πέρας vel περάω, quod illac in Mesopotamiam transitus sit, vel simpliciter TransIordana regio.

Perpetua, martyr sub Valeriano, in Africæ vrbe Turbith, cum S. Felicitate prægnante ipsa lactans, bestijs obiecta, celebratur in sermone, qui Augustino tribuitur, de tempore Barbarico, Tom. IX.

Perpetuus, episcopus Turonensis in Gallia, posteritatis memoriam adeptus est ædificatione templi, quod antecessori suo S. Martino dedicauit.

Perseus, filius Philippi posterioris, rex Macedoniæ, à L. Aemilio Romanorum Imp. captus biennio ante initium Iudæ Maccabæi. Fit eius mentio 1. Maccabæorum 8.

Persepolis, metropolis Persiæ, 2. Macc. 9. Habet long 91. lat. 33. graduum.

PERSIA, regio Asiæ maioris, cuius fines sunt ab occasu, Tygris fluuius: à septentrione, Assyria & Media: ab ortu, Carmania: à meridie, mare Persicum. In Biblijs sæpè vocatur regio Elam, ab Elam, filio Sem, Gen. 10. Dan. 8. Ierem. 25. 49. Actorum 2. Sed in Esdra Cyrus nominatur rex פרס Paras, & eadem appellatio extat Ezech. 27. 38. Daniel. 5. 6. 7. 10. 11. 1. Esd. 7. 6. Significat autem Paras seu Persæ, milites, viri fortes, conculcatores, vel accipitres. פרס accipiter. Tenuerunt autem Cyrus & successores, Persarum & orientis imperium annis 200. vsq; ad Alexandrum magnum. Post cuius mortem anno 100. Parthi, Arsace duce, Orientis imperium occuparunt & defenderunt annis 400. vsq; ad Seuerum Imp. Circa annum à nato Christo 200. Persæ rursus, domitis Parthis, in Oriente regnarunt, vsq; ad Heraclium Imperatorem. Deinde Sarraceni latè dominati sunt. Nostrorum maiorum ætate, Assimbeius Vsuncassanus, rex Persarum laude bellica celebris fuit.

Calioannes rex Trapezuntis
Vsuncassanus rex Persarum—Despoina.

Harduel—Martha. les, gener Vsuncasseni
IAcuppus interfecit Harduellem.

HISMAEL SOPHI, rex Persarum, qui cum Selymo Turcarum Imp. conflixit anno Christi 1515.

Alphantes
Moratchamus ab Hismael interfecti.

Thomas 42. annos regnauit, obijt 1575.
Elcas seu Casul.

Mahomet Cudabendi, id est, à Deo datus, cœpit 1577.
Hismaël II. patri successit 1575. altero anno obijt.

Hodie Comozan vulgò nominatur.

Petronius, episcopus Bononiensis, vixit tempore Theodosij Imp.

Petronella, filia S. Petri Apostoli fuisse fertur.

PETRVS APOSTOLVS, proprio nomine Simon, id est, auditor dictus, Petri seu Cephæ agnomen à Christo accepit, Iohan. 1. Marci 3. Matth. 16. Significat autem

autem Petrus latinè rupem seu saxum. Vt enim rupes seu lapides solidi, in ædificijs fundamenti loco poni solent: ita fides Petri & totius Ecclesiæ, nititur firma & immota petra Christo, supra quem tota Ecclesia ædificata est. Iuuencus: Præsolidum Simonem dignum cognomine Petri.

Natus est in oppido Bethsaida, sito ad littus maris Galilææ, Ioh. 1. Patris nomen fuit Iohannes, Ideo Iohan. 21. vocatur Simon Iohannis, & Matth. 16. Simon Bar (filius) Iona, & Ioh. 1. Tu es Simon filius Iona. Fratrem habuit Andream Apostolũ, Ioh. 1. Matth. 4. 10. Vocatur à Christo, cum esset Piscator, ad munus Apostoli, Lucæ 5. Marci 1. Matth. 4. Maritum fuisse constat ex cap. 8. Matthæi & Lucæ 4. in quo Christus socrum Petri in oppido Capernaum, febri liberat, & 1. Cor. 9. Petatur autem reliqua Petri historia ex Euangelistis & Actis: ambulat in mari, Matth. 14. Edit confessionem de Christo filio Dei viuentis, Matth. 16. Lucæ 9. Marc. 8. ascendit vnà cum Christo in montem, in quo Helias & Moses colloquebantur cum Christo, Matth. 17. Marc. 9. Lucæ 9. Pendit διδραχμον, Matth. 17. Tempore passionis Christi, ante periculum iactitans fortitudinem suam, constans est vsq; ad ancillę vocem, qua fractus negat Christum, Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Iohan. 18. Post resurrectionem accipit à Christo mandatũ pascendi oues Christi, Ioh. 21. Eligit Matthiam, Act. 2. Concionatur in die Pentecostis, & conuertit ad Christum, 3000. auditores, Act. 2. Sanat claudum ex vtero matris, Acto. 3. ἀπολογεῖ coram Pontificibus, Act. 4. Interficit Ananiam Act. 5. obiurgat Simonem magum, Act. 8. sanat Æneam paralyticum, & resuscitat Tabitam mortuam, Actor. 9. concionatur apud Cornelium centurionem: Christo omnes Prophetæ testimonium perhibent. Remissionem peccatorum accipere per Nomen eius, omnes qui credunt in ipsum, Act. 10. Captus ab Herode liberatur ope Angeli, Act. 12. Inde Festum, Vincula Petri. Præsidet in Concilio Apostolorum, & decretum sancit de abrogatione Legis: Credimus nos per gratiam Domini nostri Iesu Christi saluari, sicut & Patres saluati sunt, Actor. 15. Postea veniens Antiochiam, & simulans se ab Ethnicorum consuetudine abstinere, & sua similitudine ac infirmitate stabiliens opinionem, Quòd Lex Mosi ad salutem necessaria sit: palam arguitur à Paulo, asserente ex operibus Legis neminem iustificari, Gal. 2.

Scripsit EPISTOLAM ad Iudæos, dispersos in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia & Bithynia, in qua tres Locos præcipuè tractat, eosq; varie inter se miscet. Hortatur enim populares suos, vt in vera agnitione & fide Christi pro nobis passi, constanter perseuerent. Deinde vt crucem Confessionis comitem, patienter tolerẽt. Tertiò vt bonis operibus singuli in sua vocatione Deum colant. EX fine Epistolæ apparet, eam Babylone scriptam esse. Id etsi quidam de Roma interpretantur, tamen verisimilimum est, metropolin Chaldææ significari.

In PRIMO capite Gratias agit Deo, quòd immensa misericordia, propter Filium Dominum nostrum Iesum Christum, nos ad salutem & gloriam æternam vocauit, quam certo dabit omnibus, qui fidem constanter retinebunt. II. Monet vnam solam esse veram doctrinam de Deo & nostra salute per Christum reparanda, eam videlicet, quæ à Deo per Prophetas & Apostolos patefacta est. III. Adhortatur, vt hanc doctrinam firma fide amplectamur, eiq; in omni vita obediamus. IIII. Huic adhortationi miscet summam doctrinæ Euangelij de redemtione facta per sanguinem Christi victimæ, & de Regeneratione, quæ fit per verbum Dei & fidem.

In SECVNDO capite, pertexit incoatam Adhortationem, vt vitent peccata, & sincera fide, inuocatione, propagatione doctrinæ & morum integritate Deum colant. II. Inserit insignem locum de ædificio Ecclesiæ supra lapidem, h. e. firmum & solidum fundamentum, Christum. de Sacerdotio communi omnium Christianorum. de Sacrificijs spiritualibꝰ, quæ & pecudibus Leuiticis, & operibus non prælucente fide & spiritu sancto factis opponit. De pœnis contemtorum & hostium Euangelij. III. Redit ad exhortationem, vt repressis prauis cupiditatibus bona opera colant, vt Deus Gloria afficiatur. IIII. De obedientia magistratui & Legibus politicis præstanda præcipit. V. Inserit admonitionem de abusu libertatis Christianæ. VI. Adhortatur ad Patientiam ab exemplo Patientiæ Christi in Passione. Hac occasione doctrinam de finibꝰ & fructu passionis Christi in fine capitis adiungit. In TERTIO, De officijs vxorum erga maritos. II. De officijs mari-

torum erga vxores. III. Generalia præcepta de artificio tuendæ concordiæ,& totius vitæ innocentia tradit. IIII. Instituit Consolationem in ærumnis, quæ propter Iusticiam & confessionem veræ doctrinæ accidunt, & inter cæteros cõsolationis locos adhibet Exemplum Christi. V. Hac occasione inserit doctrinam de redemtione facta à Christo, cuius digressionis hæc summa est: Vnicam Christi passionem & mortem fuisse λύτρον, & propiciationé non modo pro hominibus tunc viuentibus,sed pro omnibus inde vsq; à condito mundo defunctis. In Qvarto, redit ad propositum. Cùm Christus sit passus, iustus pro iniustis, decet nos quoq; iusticiam & vitæ innocentiam colere,& pati. Sunt enim hæ duæ præcipuæ partes quarti capitis. I. Adhortatio ad vitanda peccata,& incoandam nouam obedientiam. II. Ad Patientiam in cruce Christi ferenda. In Qvinto capite de officijs Pastorum Ecclesiæ. de Obedientia & Reuerentia. de Humilitate oppositа superbiæ & impatientiæ. de fide in Deo acquiescente. de sobrietate.de Vigilantia. de Insidijs Diaboli firma fide & inuocatione reprimendis. Postremò concludit epistolam insigni precatione.

Secvndæ Epistolæ Petri status seu principalis Propositio est: Vna est vera religio & doctrina de Deo, tradita in scriptis Propheticis & Apostolicis. Hanc constanter retinete, & corruptelas veræ doctrinæ & falsos doctores vitate. In Primo capite, Exordij obscurioris hæc sententia est. O quàm abunde nobis largita est diuina virtus, ea, quæ ad vitam & pietatem veram pertinent, per agnitionẽ eius,qui vocauit nos per Filium glorioſum & perfectè iustum, per quem preciosissimæ & maximæ promissiones nobis donatæ sunt, vt per has diuinæ naturæ,immortalitatis & vitæ æternæ participes fiatis, effugientes peccata & prauas cupiditates, propter quas corruptioni & morti eramus obnoxij. In hoc ipsum igitur incumbite, vt præstetis in fide virtutem, &c. ac vsq; in finem perseueretis. Deinde ponit Propositionem, Moneo, vt veram doctrinam de Christo, traditam per Prophetas & Apostolos retineatis. In Secvndo capite iubet cauere à Pseudoprophetis,& pœnas eis minatur & descriptionem Pseudoprophetarũ,ac expressam illorum effigiem adiungit. In Tertio hortatur, vt veram doctrinam de Christo per Prophetas & Apostolos traditam retineant,& sibi caueant à falsis doctoribus, & præcipuè ab Epicuræis, deridentibus religionem Christianam, vt fabulosam. deinde de Aduentu Christi ad extremum Iudicium,& de fine mundi admonet. Deflectit iterum ad exhortationem, vt piè & sanctè viuant,& omni tempore parati sint ad excipiendum Christum Iudicem, & suam pietatem, fidem, & bonam conscientiam ipsi probandam.

Eusebius lib. 2. cap. 25. scribit Petrum Romæ sub Nerone cruci affixum esse.Tertull. lib. 4. contra Marcionem: Romanis Petrus & Paulus Euangelion sanguine suo signatum reliquerunt. Quòd autem vulgò fertur, Petrum 25. annos episcopatum Ecclesiæ Romanæ tenuisse,id.& cum historia sacra pugnat, & ex alijs historijs certis probari non potest.

Petrvs,episcopus Alexandrinus,successor Theonæ, refutauit Meletium, qui hæresin Nouati amplexus, veniam lapsis negabat, excommunicauit Arium Diaconum,eò quod Meletij dogma defendebat. Tandem à Galerio Maximino, quem Diocletianus Augustus sibiCæsarem adiunxerat, capite truncatus est,Euseb. lib.9. c.6. Huius Canones pœnitentiales, de multis lapsorum in persecutione extant lib. 7. Bibl. S. Patrum.

Petri Apollonij Collatij presbyteri Nouatiensis Carminum libri quatuor de Excidio Ierosolymæ Tom. 8.

Petrus, cubicularius Diocletiani, ostendens improbari sibi crudelitatem, qua Christiani passim trucidabãtur, iussu Imp. primùm pelle detracta aceto ac sale perfusus, deinde in craticula, prunis substratis,tostus est, Euseb.lib 8.cap.6.

Petrus, episcopus Alexandriæ,orthodoxus. successit D. Athanasio. pulsus autem à factione Ariana, Romæ exulauit, tandẽ Damasi literis commendatus ecclesię Alexandriæ rursus aliquandiu præfuit, ac tandem placida compostus pace quieuit, Trip.lib.7. cap.37.& lib.8.cap.14.

Petrus, episcopus Edessæ in Mesopotamia,à Gennadio inter scriptores Ecclesiasticos recensetur,vixit circa annumChristi 460. Alius, martyr Lampsacenus sub Decio. Alius,præditus dono sonandi obsessos à dæmonibus, martyr Romanus sub Dioclet. Alius, miles Ægyptius, martyr sub eodem Diocletiano.

Petrus Abailardus tempore Bernardi in Gallia nouas opiniones de Trinitate, degeneratione filij, processione S. S. & alijs articulis

articulis sparsit, quas Bernardus epistola 190. 180. recenset.

Petrus Chrysologus Imolensis, archiepiscopus Rauennas, tempore Synodi Chalcedonensis & Martiani ac Leonis I. Impp. floruit.

PHACEE, Dux Phaceiæ regis Israël, quo interfecto regnum Israël 20. annos tenuit tempore Ioathan & Achaz regum Iudæ, 4. Reg. 15. 16. Esa. 7. 2. Paral. 28. Ebraicè פקח Pekah, prudens, solers, à פקח Pakah, aperuit, vidit.

PHACEIA, filius Manahen, decimus septimus rex Israël, interfectus à Phacee, 4. Reg. 15.

פקחיה PekaHiah, visio Domini.

Phadassur, pater Gamaliel Ducis, Num. 1. 2. 7.

פדה צור Pedah Zur, redemptio fortis.

PHALEC H, filius Heber, Gen. 10. 11. Lucæ 3. Ebraicè פלג Peleg, diuisio, eò quod in diebus eius diuisa sit terra. Nam anno primo ætatis Phalechi, anno post diluuium centesimo primo, Terræ diuisio facta est. Vixit cum Abraham 48. annis.

Phallu, filius Ruben Patriarchæ, Gen. 46. Num. 26. Exod. 6. פלוא Phallua, mirabilis.

Phalti, filius Raphu, de tribu Beniamin explorator, Num. 13. פלטי à Phalat, euasit, liberatus est.

רפוא Raphu, Medicus.

Alius, gener Saulis, 1. Reg. 25. 2. Reg. 3.

Phaltiel, filius Ozam, Num. 34.

פלטיאל liberauit Deus. עין fortis.

PHANVEL, locus in ripa Iordanis, ad ostium Iaboch, vbi Iacob vidit Dominum facie ad faciem, filium Dei indutum illa ipsa specie seu idea naturæ humanæ, quam postea assumturus erat, Gen. 32. Ebraicè פניאל Peniel, facies Dei. Arcem oppidi Phanuel postea deleuit Gedeon, Iud. 8.

Phanuel, pater Annæ Prophetissæ ex tribu Aser, Luc. 2.

Phara, minister Gedeonis, Iud. 7.

פרה Purah, frugi, vel à פור contritor.

Phara, vrbs munita à Bacchide præfecto Demetrij, 1. Macc. 9. φαραθών.

PHARAM, rex Ierimoth, à Iosua strangulatus, Ios. 10. פרם Phiream, siluestris.

PHARAN, non vnius tantùm certi loci aut oppidi nomen est, sed longissimum tractum Arabiæ Petræ, à mari rubro, vsq; ad fines Iudææ complectitur, in quo etiam mons Sinai, Horeb, Asseroth & aliæ mansiones, Rethmah, Remonphares, Libnah, includuntur, quas alijs appellationibus Tophel, Laban, Deut. 1. nominari verisimile est, Genes. 14. 21. Num. 13. 14. Abac. 3. פארן Paran, Gloria, ornatus magnificentia. à פאר ornauit, gloria affecit, vel Dux lætitiæ, à פארר & רנן.

PHARAO, nomen Regiæ dignitatis, omnium veterum Regum Ægyptiorum commune, vt apud nos Cæsaris & Augusti nomen Regibus seu Imperatoribus Romanis omnibus tribuitur, Gen. 12. 37. 40. 41. Esa. 36. Ebr. 11. 4. Reg. 23. Ascendit Pharao Necho rex Ægypti. Ierem. 44. Ecce ego trado Pharaonem Haphra regem Ægypti. Pharaonis autem, qui persequens Israelitas in mari rubro submersus est, nomen proprium fuisse CHENCRES scribunt. פרעה Pharao, vindex, Liberator, saluator, vindicans & liberans populos sibi subiectos ab hostibus, à פרע liber fuit, (vnde fortasis nostrum Baro, *ein Freyherr*/ originem duxit) & transitiuè liberum reddidit: vel expediens & præparans se ad bellum, vt congruat cum græco nomine, quo post Alexandrum reges Ægyptij nominati sunt φαλλιμαῖος à φάλλιμος: vel à פרע, cæsarie seu coma immuni & libera à forcipe, Num. 6. Ezech. 44. vt congruat cum latino nomine Cæsar à cæsarie.

PHARATHON, oppidum in tribu Ephraim, Iud. 12. פרעתון à libertate, vel פרע comata.

PHARES, filius Iudæ, nepos Iacob, Gen. 38. 46. Num. 26. Ruth 4. Matth. 1. Luc. 3. פרץ ruptor, à פרץ interrupit. Nam cum in vtero matris alter gemellus proferret manus, hic perruptis & diuisis secundinis, prior egressus est, Gen. 38. Ephes. 2.

PHARFAR, flumen Syriæ vicinum Damasco, 4. Reg. 5. aliqui Orontem, qui Antiochiam alluit esse existimant. פרפר bos, vel confregit.

PHARISÆI, sic dicti à verbo פרש ParaS, explanauit, exposuit, interpretatus est, interpretes seu enarratores Scripturæ. Primùm autem orta sunt hæc nomina sectarum in populo Iudaico, post Iudæ Maccabæi tempora, sub Ionatha, teste Iosepho, lib. 13. cap. 7. 17. & lib 18. cap. 2. & lib. 2. de Bello Iudaico, cap. 7. Amplectebantur Pharisæi Moysen & Prophetas, sentiebant animas hominum immortales esse. sed tamen de præcipuis

doctrinæ Christianæ partibus, de Lege, de Peccato, de Christo,& de Ceremonijs, impias opiniones & expositiones propagabant. *Lege DEI* fingebant tantùm externam disciplinam flagitari, *& peccata esse* tantùm externa scelera & violationem suarum traditionum. *Messiam* somniabant fore regem mundanum, nec sentiebant Filium DEI moriturum, aut victimam fore. Docebant hominem posse Legi DEI satisfacere, & hac impletione legis, seu bonis operibus, & sacrificijs remissionem peccatorum & vitam æternam mereri. Addebant multas traditiones de lotionibus, de ieiunijs, donarijs templo offerendis, & similibus ceremonijs, quas longè anteferebant operibus in Decalogo mandatis, & in exaggerenda dignitate & cumulandis traditionibus, & in venditione victimarum suo quæstui seruiebant. Vnum bouem vel vitulum sæpè redemptum, mactabant pro multis, sicut nostri Papistæ vnam Missam celebrarunt pro multis. Fit eorum mentio Matth. 3. 5. 9. 12. 15. 16. 19. 22. 23. Marc. 2. 3. 7. 8. 10. 12. Luc. 5. 6. 7. 11. 12. 14. 15. 17. 19. Ioh. 3. 4. 7. 8. 9. 12. Act. 15. 23. 26. &c.

PHARVE, pater Ioſaphat præfecti Salomonis, 3. Reg. 4. פרוח ParuaH, Florentius.

Pharus, ex aulico factus episcopus Meldensis in Gallia.

Pharurim, 4. Reg. 23. פרורים Paruarim, suburbia.

PHASELIS, portus Lyciæ, in finibus Pamphiliæ, 1. Macc. 15.

PHASGA, mons in regione Moab, Ios. 13. Num. 21. 23. Deut. 34. qui pars fuit montium Abarim, quà Hierichuntem spectant. פסגה Pisgah, Ieronymus vertit, dolatum, politum, à פסס. Sed פסג Piseg proprie significat collem seu verticem montis.

PHASSVR, filius Emmer, summus Pontifex, conijcit Ieremiam in carcerem, Ierem. 29.

פשחור PhaSHur, latus & candidus.

Alius est Phassur, filius Melchiæ, Ierem. 21. 38.

PHATVEL, pater Ioëlis Prophetæ.

פתואל paruulus DEI.

PHATVRES, regio Ægypti à Phatrusim, filio Mizraim nominata, Gen. 10. Ierem. 44. Ezech. 29. 30. Esa. 11. vbiq; in Ebræo est פתרס Pathros, à פרס Paras, diuisit, fregit. Lutherus putat hac voce Cyrenæos significari.

PHEDAHEL, filius Amiud, diuisor terræ, Num. 34. פדהאל redemit Deus.

PHEGIEL, filius Ochram, princeps tribus Aser in deserto, Num. 1. 2. 7. 10.

פגעיאל Phagiel, occurrit mihi Deus.

עכרן Ochran, turbauit eos.

Pheldas, filius Nachor, Gen. 22.

פלדש PhildaS, ruina triturantis.

PHELETI, satellites Dauidis regis, 2. Reg. 9.

פלתי separati, à פלה.

Pheltias, filius Benaniæ, Ezech. 11.

פלטיה ruina declinans.

PHENENNA, vxor Helcana, 1. Reg. 1.

פנינה Peninna, margarita, vel conuersio.

PHEREZÆI, populi terræ Canaan, agrestes, non in vrbibus muro cinctis sed villis non circundatis muro habitantes. id enim פרזיים significat. Sæpe cum Cananæis soli coniunguntur. Gen. 13. Cananæ⁹ & Pherizæus habitabant in terra illa (quam Loth & Abraham incoluerunt, quæ postea tribui Iuda attributa est) Gen. 34. Odiosum feciſtis me Cananæis & Pherezæis habitatoribus terræ huius, (circa Sichem in tribu Ephraim) Iudic. 1. Ascendit Iudas & tradidit Dominus Cananæum Pherezæum in manus eorum. alibi inter cæteras gentes terræ Canaan promiscuè recensentur, Gen. 15. Exod. 3. 23. 33. Ios. 3. 9. 11. 12. Deut. 7. tametsi inter filios Canaan Gen. 10. non numerantur, & septem istæ gentes aliquando pluribus, aliquando paucioribus nominibus, significantur, nec easdem semper ijsdem esse appellatas nominibus constat.

PHETVSIM, filius Mizraim, Gen. 10. vt Esai. 11. Ezech. 29. 30. Ierem. 44. inter populos Ægyptijs vicinos nominatur Phatros.

פתרוסים Phatrusim, à פרס buccella.

PHIAIROTH, fauces montium contiguorum sinui Arabico, seu mari rubro, in quas consulto DEVS populum Israël duxit; vt miranda liberatione illustrius testimonium suæ omnipotentiæ & bonitatis ostenderet, Exod. 14. Num. 33. Ebraicè פיהחירות PiHahirot, os nobilium.

PHICOL, princeps exercitus Abimelech, regis Gerare, Gen. 21. פיכול os capax.

PHILADELPHIA, vrbs Lydiæ, vicina Sardibus, Apoc. 1. 3.

Philastrius, episc. Brixiensis, familiaris D. Ambrosio, vixit circa annum Christi 390. scripsit

scripsit librum de 128. hæresibus, qui extat etiam in sexto tomo Bibl. S. P. & ab Augustino aliquoties citatur.

Phileas, episcopus Thumis in Ægypto, martyr sub Diocletiano, die 4. Februarij, Euseb. lib. 8. cap. 10.

PHILEMON, ciuis Colossensis, & συώικος Pauli in prædicatione euangelij, cui seruum fugitiuum, Onesimum, artificiosissima petitione Paulus reconciliat, in epistola illi inscripta.

Philemon, Choraula, martyr Antinoi sub Diocletiano, die 8. Martij.

Philenus, propter confessionem crematus est in Ægypto sub Diocletiano.

Philetus, Hæreticus, tempore Pauli, docuit resurrectionem iam factam esse, hoc est, nullam esse aliam resurrectionē, quàm conuersionem, qua mortuus peccato, fide viuificetur, vt in nouitate vitæ ambulet.

Philetus, episcopus Antiochenus, Euseb. lib. 6. cap. 16.

PHILIPPVS APOSTOLVS, ex oppido Bethsaida oriundus fuit, Iohan. 1. 12. Vocatur à Christo ad munus Apostoli, altera die post Petrum, Iohan. 1. deinde Nathanaëlem ad Christum adducit. Idem Christo de pascendis 5000. hominib. deliberanti, ostendens se Arithmeticum esse, subijcit 200. denarijs. h. 25. aureis Rhenēsibus vix emi panes posse, Ioh. 6. Idem indicat Christo adesse Græcos, qui ipsum videre cupiant, Ioh. 12. Eidem Philippo, petenti à Christo, vt Patrem æternum sibi ostenderet, respondet Christus, *Philippe, Qui me videt, videt Patrem meum*, Iohan. 14. Post resurrectionem Christi scribitur viginti annos ppagasse Euangelion in Scythia, ac tandem peragrata minori Asia, in vrbe Hierapoli vicina Colossis, vbi Typhō ardens sepultus ferebatur, magna certamina cum Typhonis cultoribus habuisse, & vnà cum duabus filiabus, conditus esse, Euseb. lib. 3. cap. 31. Alij addunt Philippum in cruce pendentem, lapidibus obrutum esse. Nominis Philippi Ebræum etymon fingit Arator, Impone Philippum Lampadis os, quod Ebræus ait, qui mentis honorem Nomine teste probat. Græcis φίλιππος est eques seu amator equorum, ἀλλ' ἐδὲν ἐν ἄλλο πλὴν Θεῷ φίλος.

PHILIPPVS EVANGELISTA, vnus ex septem Diaconis, Act. 6. primus prædicauit Christum in Samaria, & Æthiopen eunuchum conuertit, Act. 8. postea Cæsareæ cum quatuor filiabus prophetissis habitauit, vbi apud eum Paulus diuertit Act. 21.

PHILIPPVS, Tetrarcha Trachonitidos, Luc. 3. frater Herodis Antipæ, qui fratris Philippi vxorem Herodiadem rapuit, Marc. 6. Matth. 14. Lucæ 3. Hic oppidum ad fontes Iordanis situm, quod antea Paneas vocabatur, ornauit, & in honorem Cæsaris & sui nominis Cæsaream Philippi appellauit. Narrat autem Iosephus, hunc Philippum, iusto & moderatissimo imperio suæ regioni annos 37. præfuisse, & 20. anno Tiberij obijsse. Iosephus lib. 18. cap. 9.

PHILIPPVS, pater Alexandri magni, regnauit in Macedonia 24. annos, annis 360. ante Christum. Historiam rerum ab ipso singulis annis gestarum recitat Diodorus Siculus lib. 16. Fit eius mentio in Biblijs, 1. Macc. 1.

PHILIPPVS posterior, filius Demetrij, pater Persei, fuit rex Macedoniæ annis 200. ante Christum. Gessit cum Romanis bellum, quod Liuius Decad. 4. describit, ac tandem victus pacem impetrauit. Huius Philippi mentio fit 1. Macc. 8.

Philippus, tutor Antiochi Eupatoris, filij Epiphanis, 1. Macca. 6. antea nomine Antiochi præfectus erat Ierosolymæ & Antiochiæ, 2. Macca. 5. 6. 8. 13.

PHILIPPENSES, ad quos S. Paulus Epistolam scripsit, incolæ fuerunt vrbis Philippi, sitæ in finib. Macedoniæ & Thraciæ, quæ habet gradus longit. 50. 45. latit. 41. 45. Distat igitur à Troade, vbi Angelus specie viri Macedonis Paulum vocauit (Act. 16.) 52. mil. german. ab vrbe Roma 160. mil. Nomen vrbi impositum est à conditore Philippo Macedone, Alexandri magni patre, anno ante natum Christum 354. Antea enim Dathos nominabatur, & postea χρυσίδες, fontanæ seu Venæ auri, quarum tanta vbertas fuit, vt prouerbia inde orta sint, Dathus bonorum, & Thasij bonorum. Facit mentionem huius vrbis & venarum auri Herodotus lib. 9. vbi scribit Sophonem Athenienſem, ἀποθανεῖν ὑπὸ λίθων ἐν Δάτῳ, ὅτι τῶν μετάλλων τῶν χρυσέων μαχόμενον. & Diodorus Siculus lib. 16. Θάσιοι ὥκισαν τὰς ὀνομαζομένας χρυσίδας, Thasij inhabitarunt vrbem Crenidas. & postea: Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, τὴν πόλιν χρυσίδας, ἐπαυξήσας ὑπερβολῇ, μετωνόμασε φιλίππους, ἀφ' ἑαυτοῦ προσαγορεύσας. Τὰ δὲ χρυσᾶ τῆς χώρας χρύσεια μέταλλα φασὶν εἶναι λιτὰ ὄντα τὸ πρῶτον ἄνθρακας, ὕστερον δὲ τοῖς φέρειν αὐτὰ βουλομένοις πολλῷ πλείονα ἢ τάλαντον χιλίων. Νόμισμα δὲ χρυσοῦν ἔκοψε τὸ προσαγορευθὲν ἀπ' ἐκείνου φιλίππειον. Philippus rex Macedoniæ, vrbem Crenidas,

augens incolarum numero, abolito priore nomine, vocauit Philippos. Quæ verò in regione erant auri metalla admodum exigua, sic auxit, vt reditus annuos ferrent plus quàm mille Talentorum, hoc est, 600000. coron. Percussit etiam monetam auream, qui Philippei aurei ab ipso nominati sunt. In hac vrbe Philippis, quæ Colonia Romanorum fuit, vt ter in 16. cap. Actorum, & ff. de censibus. Item ff. ad S. C. Trebellianum l. Ballista narratur: primus Euangelion docuit Paulus, Actor. 16. 1. Thess. 2. Et ex eadem vrbe, cùm secundò in eam veniisset, scripsit secundam Epistolam ad Corinthios, 2. Corint. 16. Cumq; post scriptam epistolam Corinthum venisset, & inde in Asiam rediret, denuò per Macedoniam & vrbem Philippos iter fecit, Actorum 20.

In EPISTOLA AD PHILIPPENSES scripta à Paulo Romæ captiuo, CAP. 1. gratulatur Philippensibus contigisse veram agnitionem Euangelij Christi, & orat Deum, vt Lucem veræ doctrinæ in eis seruet & augeat. Deinde hortatur Philippenses, ne dubitent de doctrina Euangelij, neue eam abijciant propter ipsius ærumnas, & carcerem, & narrat hac occasione latius propagari Euangelion. In fine hortatur eos ad gubernationem vitæ dignam Euangelio, ad concordiam, ad constantiam in confessione, ad patientiam in cruce. SECVNDI capitis initiò grauissima adhortatio ad humilitatem, & studium tuendæ concordiæ, sumta ab exemplo Christi instituitur, & simul inseritur descriptio duarum naturarum in Christo. Deinde hortatur eos, vt diligenter & seriò discant & audiant doctrinam à se acceptam, & addit insignem consolationem de efficacia & auxilio Dei. In fine familiaria quædam de suo erga ipsos amore & solicitudine commemorat, & Timotheum & Epaphroditum ipsis commendat. In TERTIO hortatur Philippenses, vt caueant corruptelas veræ doctrinæ de iustificatione, & insigne discrimen iusticiæ Legis ac Euangelij exponit, & antithesin suæ doctrinæ ac studij, & falsorum doctorum instituit. In QVARTO capite, de præcipuarum virtutum officijs, de constantia, de tuenda concordia, de gaudio Christiano, de ἐπιεικείᾳ seu æquitate, de fide, de inuocatione, & gratiarum actione, de veritate, grauitate, iusticia, castitate, comitate, studio bonæ famæ & cæteris præcipit. In fine gratias agit pro muneribus per Epaphroditum sibi missis, & orat Deum, vt hæc beneficia vicissim compenset.

PHILIPPVS, primus ex Impp. Romanis Christi fidem amplexus est, anno Christi 250.

Philippus, vnus ex septem filijs S. Felicitatis, martyr cum matre & fratribus, sub Antonino.

Philippus, episcopus Cretæ, tempore M. Antonini, celebratur à Dionysio & Ieronymo.

PHILISTIIM, filius Mizraim, nepos Cham, Gen. 10. cuius posteri quinq; vrbes in littore terræ Canaan, videlicet Azotum, Acaronem, Ascalonem, Geth, Gazam, & vicina loca tenuerunt, Iosuæ 13. 1. Reg. 6. Fuit autem inter Israëlitas & Philistæos vicinos, perpetuum καὶ ἀσπονδον bellum, vt historiæ Iudicum & Saulis ostendunt. Tandem à Dauide sub iugum redacti sunt, 2. Reg. 8. & rebellantes ab Ezechia 4. Reg. 18. פְּלִשְׁתִּים Philistijm, ruinã ponentes, à שׁוּר & נפל. Vide Chanaan.

PHILOLOGVS, vnus ex primis Christianis Romæ conuersis, antequam Paulus eò veniret. Hunc salutat Paulus Rom. 16. φιλόλογος, amans literarũ & bonarum artiũ.

PHINEES, filius Eleazari, nepos Aaronis, ardens zelo castitatis & gloriæ Dei, interficit Israëlitam scortantem cum Madianitide, Num. 25. 31. Syrac. 45. Psalm. 306. mittitur legatus ad Rubenitas & Gaditas, Iosuæ 22. 24. Idem autor est perficiendi belli contra Beniamitas, Iud. 20.

פִּינְחָס, PineHas, os confidens, à חָסָה Hasah.

Phinees, filius Heli sacerdotis, 1. Reg. 1.

Phinon, Dux Idumææ, Gen. 36.

פּוּן Os contristans.

Phinon, 36. mansio Israëlitarum in deserto, Num. 33.

PHISON, vnum ex quatuor Paradisi fluminibus, Gen. 2. Syra. 24. Quo nomine postea in historijs aut Geographorum tabulis appelletur, prorsus incertum est. Iosephus & hunc secuti ferè omnes GANGEN interpretati sunt, vt Alcimus Auitus canit, Quartus dehinc Phison quem nominat India Gangen, cuius ostia Ptolemæus habere ait long. 145. lat. 18. graduum. Lusitani, qui patrum memoria Indias classibus suis explorarunt, & imperium in ijs amplum constituerunt, latitudinem eandem, sed longitudinem non plus 120. graduum annotant. Cùm autem sit χρυσορυχες seu arenas auri voluat, vt Rhenus, Pacto-

Pactolus, Tagus: congruere ad eum Phisontis descriptionem iudicarunt. Sed cùm Paradisus in regione Eden, Syria & Assyria fuerit, quæ Euphrate & Tigride notis fluminibus irrigantur, & in textu Gen. 2. Phison circumire terrã Euilath scribatur: quã ex Gen. 25. & 1. Reg. 15. manifestè apparet Ismaëlitis & Amalechitis in Arabia conterminam fuisse: consentaneum est Phisontem fluuium alluentem terram Euilath Arabiæ felicis & sinus Persici orã, auri & vnionum feracis. potius quàm in India collocandum esse. Coniecturam eorum qui literarum & soni vicinitate adducti, PHASIN Colchidis fl. Argonautico carmine celebratum significari aiunt, omitto. פישון à פוש creuit, exuberauit. ad quam etymologiã alludit Syracides, cùm ex libro verbi diuini vberrimam sapientiæ & doctrinæ copiam instar Phisontis fl. cùm euagatur latissimè, emanare scribit.

PHITON, munitio ab Israëlitis ædificata in Ægypto, Exod. 1. פתם Pithom, os perfectum.

PHLEGON, vnum ex primis ecclesiæ membris, quæ Romæ ad fidem Christi conuersa sunt: Huic salutem dicit Paulus, Rom. 16.

φλέγων, ardens vel illustrans.

Phocas, episcopus Ponti, martyr sub Traiano.

Alius, martyr Antiochenus.

PHOEBE, ministra ecclesia piorum in Cenchreis, per quam S. Paulus epistolam inscriptam Romanis misit, Rom. 16. φοίβη, lucida, pura. Phœbus à φῶς & βίος, q. d. lux vitæ.

PHOENICES, SyriPalæstini, Cananæi olim dicti, quorum vrbes, Tyrus, Sidon, Tripolis, Berytus & aliæ, mercatura, studijs doctrinæ, artibus naualibus & alijs clarissimæ præcipuè celebrantur. Οὗτοι δὲ οἱ φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον ἐπὶ τῇ ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐνθοῦτεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν, τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου παῦ Παλαιστίνη καλέεται, Herod. lib. 7. Ex Phœnicia in Aphricam colonia deducta est à Didone, vnde Pœni orti sunt, seu gens Punica, quæ cum Romanis, de imperio orbis terrarum dimicauit. Vide supra Chanaan.

Fit Phœnices mentio Actor. 11. 15. 21.

Gen. 14. vbi nos habemus, vsq; Hoba & Phœnicen, in Ebræo fonte nulla fit Phœnices mentio.

PHOENICIS PORTVS, in littore Cretæ, spectante meridiem & occasum, cuius long. 53. 45. lat. 34. 20. Fit eius mentio Actor. 27.

PHOGOR, idolum Moab, Num. 25. 23. Deut. 3. 4. 34. Ebraicè פעור Peor, à nuditate sic dictum. Ieronymus scribit Priapum fuisse.

PHOTINVS, episcopus Lugdunensis, natus annos 90. propter confessionem Christi interfectus est sub Antonio Imp. Euseb. lib. 5. cap. 2.

Photinus, episcopus Sirmij in Illyrico, ingenij viribus valens, doctrinæ opibus excellens, eloquio præpotens, multa continentiæ & ingenij bona, vno superbiæ vicio perdidit, hæreticus, docuit vnam tantùm esse personam in diuinitate, nec λόγον esse personam à Patre distinctam, Tripart. lib. 5. cap. 5. 6. 8.

PHOV, vrbs Idumææ, Gen. 36. פעו Phau, à פעה vociferatus est.

PHRYGIA, regio Asiæ minoris, inclusa ab ortu, parte Galatiæ & Pisidiæ: à septentrione, Bithynia & Galatia: ab occasu, Lydia & Mysia. Phrygiæ vrbes celebres sunt, Apamia, Laodicæa, Ancyra, Pessinus, Celenæ patria Marsyæ tibicinis. Fit Phrygiæ mentio Actor. 2. 16. 18. 2. Maccab. 5. 1. Timoth. 6. Phrygia, asinus quiescens seu ignauus, à פרא & רגע. congruit prouerbio, Phryges plagis. Quod autem 1. Timoth. 6. Phrygia Pacatiana nominatur, fateor me epitheton illud Pacatianæ nusquam apud Geographos vel alios authores idoneos legisse.

PHVA, obstetrix Ægyptia, Exod. 1. פועה præ dolore vociferans.

PHVA, filius Isaschar Patriarchæ, Genes. 46. Num. 26. Alius, filius Dodo, ex tribu Isaschar, pater Tholæ Iudicis Israelitarum, Iud. 10. פוה flatus, follis.

PHVLBELOCHVS, pulso Sardanapalo, regnum Assyriorum & Babyloniorum occupauit, tempore Azariæ regis Iuda, bellum intulit Manahemo regi Israël, 4. Reg. 15. 1. Paral. 5. huius regis temporibus in Niniue concionatus est Ionas.

PHVTH, filius Cham, nepos Nohæ, Gen. 10. Ab eo orti sunt Mauri, apud quos flumen Phuth nominant Ptolemæus lib. 4. Plinius lib. 5. cap. 1.

פוט Phuth, cardo. In Prophetis, latinus interpres, vocem Phut, ferè Libyam

reddidit, Ierem. 4. 6. Ezech. 27. 30. alibi Africam, vt Nahum 3. Esa. 66.

Phuttiel, socer Eleazari sacerdotis, Exod. 6. פוטיאל cardo Dei.

Phygellus, amicus perfidus, deserit Paulum Romæ captiuum, 2. Tim. 1.

PYTHON, πύθων, est Diabolus respondens interrogantibus, sic dictus ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι, interrogare, vel à Pythone serpente, hoc est, Diabolo, qui obsessarum linguam regit, vt consulentibus futura prædicat, Actor. 16. Et 1. regum 28. Mulier habens Pithonem Sauli sciscitanti excitat è morte Samuelem, id est, Diabolum ostendentem se in specie Samuelis. Ebraicè אוב Ob, à lagena seu vtre inflato.

Piamon, eremita & presbyter, celebratur Trip. lib. 8. cap. 1.

Piaton, Romanus presbyter. Tornaci in Gallia, propter confessionem Christi decollatus est sub Domitiano Imp.

Pierius, presbyter ecclesiæ Alexandrinę.

Pigmenius, presbyter Romanus, Catecheta Iuliani Imp. & martyr, die 24. Martij.

PILATVS, in Iudæa regi Herodi successit filius Archelaus, Matth. 2. Hunc Archelaum propter crudelitatem relegauit Augustus in Galliam, anno Christi 11. ac deinceps Iudæam gubernauit per præsides Romanos, Coponium, Marcum, Annium Rufum, ex quibus singuli binos annos, vsq; ad mortem Augusti præfuerunt. Tiberius Imp. initio sui imperij Valerium Gratum in Iudæam misit, qui cum vndecim annis Iurisdictione sua functus esset, *Pontius Pilatus* præses Iudęæ constituitur anno Christi 28. anno Tiberij 11. Hic Pilatus Christum à sacerdotib. accusatum seditionis & blasphemiæ, contra conscientiam condemnat, Matth. 27. Marc. 15. Iohan. 18. 19. Lucæ 23. 3. 13. miscet sanguinem Galilęorum cum sacrificijs eorum, Luc. 13. deniq; multa alia tyrannicè, crudeliter & impiè perpetrauit quæ apud Iosephum legantur. Fit eiusdem mentio Lucæ 3. Acto. 3. 4. 15. 1. Timoth. 6. Cum autem ad causam dicendam à Cæsare Romano euocatus esset: alij securi percussum, alij in Tiberi, alij relegatum Viennam Galliæ, in Rhodano submersum, & cadauer in Heluetiam delatum, non longè à Lucerna, in lacu quodam montis pacti, collibus circumsepto, denuò mersum esse fabulantur. De patria etiam aliqui Germanum fuisse his rythmis iactitant. In Forcheim natus est de statione Pilatus, Teutonicæ gentis, crucifixor omnipotentis.

PINYTVS, episcopus Gnosiorum in Creta, ad quem Dionysius Corinthiorum episcopus scribit, admonens eum, ne fratribus necessitatem compulsæ castitatis indicat, in quo nonnullorum periclitetur infirmitas. Vixit tempore Antonini Imp. Euseb. lib. 4. cap. 23.

PIONIVS, martyr Smyrneus, cum S. Polycarpo, Euseb. lib. 4. cap. 15.

S. PILGRINVS, episcopus Passauiensis, cum S. VVolgango in Vngaria Euangelion docuit, circa annum Christi 970. obijt anno Christi 991. die 22. Maij.

PIRMINIVS, episcopus Meldensis in Gallia, tempore Caroli Martelli, Scholam seu monasterium condidit in Augia diuite insula Rheni, prope Constantiam, anno Christi 724. Inde electus in Alsatia docuit. Postea cum S. Bonifacio Amerbachium non procul à Meno instituit 734.

Plato, quidam martyr Galata in Legendis recensetur, sub Maximiano Imp.

PISIDIA, regio Asiæ minoris, finitima Lycaoniæ, Galatiæ, Pamphiliæ. Nomen habet à prædando, à πιδᾶν spoliauit. Oppida Pisidiæ vndecim recitat Strabo. In metropoli Pisidiæ Antiochia concionatur Paulus, Actor. 13. 14.

PLEIADES, septem stellæ sunt, quasi in vnum fasciculum coniunctæ, habentes longitudinem 1. sig. 23. grad. latitudinem septentrionalem 5. grad. à Latinis nominantur Vergiliæ, quia in Vere oriuntur Cosmicè, in autumno Achronicè oriuntur. Ideoq; ferè per totam hyemem noctu cerni possunt. Fit autem mentio Pleiadum Iob 38.

Podes, amicus Pauli captiui, salutat Timotheum, 2. Tim. 4.

Pœrea, regio TransIordana Græcis nominatur, quam tribus Ruben, Gad & Manasse occuparunt, à πέρα, trans, Iordanem scilicet.

POLLVX, vide Castor, πολυδευκὴς, id est, valde illustris, splendidus.

POLYCARPVS, fuit auditor Iohannis Apostoli, vnà cum Ignatio & Papia. Deinde Ecclesiam Smirnæ in minori Asia, multos annos rexit, refutauit Marcionem & alios hæreticos. Tandem anno ætatis 86. propter confessionem Euangelij Christi, rogo ardenti imponitur, cumq; flamma ei parceret, gladio confossus est, die 26. Ian. anno Christi 170. Vide Irenæum lib. 3. cap. 3. Historiam martyrij recitat Eusebi-

Euſebius lib. 4. cap. 15. lib. 5. cap. 20. lib. 3. cap. 35. 36. Epiſtolam Polycarpi nomine ad Philippenſes addiderunt operibus Dionyſij Areopagitæ & epiſtolis Ignatij Lutetiæ editis anno 1498.

Polychronius, epiſcopus & martyr Babylone, temporibus Decij Imp. die 17. Febr.

POLYCRATES, epiſcopus Epheſi, cuius Epiſtolæ fragmentum recitat Euſebius lib. 5. cap. 24. lib. 3. cap. 31.

PONTVS, regio Aſiæ, cuius fines ſunt à ſeptentrione pontus Euxinus, ab ortu Galatia, à meridie Phrygia & Lydia, ab occaſu Propontis & Boſphorus: celebris clariſs. rege Mithridate, qui cum Romanis circiter 40. annos bellum geſsit. Fit huius regionis mentio Actor. 2. 1. Pet. 1. Inde Aquila Ponticus dicitur, Actor. 18. Sed Geneſis 14. vbi noſtra verſio habet Arioch, rex Ponti, in Ebræo eſt Ellaſar, qua voce apparet, non pontum & Bithyniam, ſed regionem vicinã Babyloniæ ſignificari. אלסר Ellaſar, rebellis Deo.

PONTIVS Pilatus, vide ſupra Pilatus.

Pontius, Diaconus S. Cypriani.

Pontianus, martyr Spoletanus, ſub Antonino. Alius, martyr ſub Commodo filio M. Antonini.

PONTAMIENA, virgo Alexandrina, Origenis diſcipula, martyr vna cum matre Marcellina, Euſeb. lib. 6. cap. 5.

Poſsidonius, legatus Nicanoris ad Iudam Maccabæum de pace, 2. Macc. 14.

Potentiana, Soror S. Praxedis ſub Antonino Imp.

Praſidius, epiſcopus orthodoxus in Africa, martyr ſub Hunerico.

Praxeas, epiſcopus Smyrnæus, martyr.

PRAXEAS, contra quem Tertullianus ſcripſit, ex Aſia Romam venit circa annum Chriſti 190. & vnam tantùm perſonam diuinam eſſe, ſicut poſtea Sabellius affirmauit, & Deum patrem eſſe Ieſum Chriſtum paſſum & crucifixum contendit. Inde etiam Patripaſsiani, ſectatores ipſius appellati ſunt.

PRAXEDIS & *Potentiana* ſorores, Pudentis filiæ, ſub Antonino Imp. vixerunt.

Primmus, Gallus, docuit Euangelion in Bauaria & Sueuia circa annũ Chriſti 770.

Primitius, vnus ex 18. Martyr. Cæſarauguſtanis ſub Diocletiano, celebratur à Prudentio περὶ στεφ.

PRISCA, virgo Romana nobilis, propter confeſsionem Chriſti varijs tormentis excruciata eſt, ſub Claudio Imp. die 18. Ianuarij, anno Chriſti 273.

Priſcilla, vxor Aquilæ Iudæi, Pontici, Actor. 18. Rom. 16. 2. Tim. 4. Ebræis doctricem perfectam ſignificat, à פרץ interpretatus eſt, & כלל.

Priſcus, martyr Cæſarienſis in Palæſtina, ſub Valeriano, die 28. Martij. Euſebius lib. 7. cap. 7.

Alius, martyr Gallicus, ſub Aureliano.

Priſcus & Malchus, martyres Cæſarienſes.

Priſcillianus, hæreticus in Hiſpania, opiniones ex Marcionis, Baſilidis & Manichęorum libris conſutas propagauit, ac promiſcuas libidines approbauit. Treuiris à Maximo occiſus eſt. Hiſtoriam Priſcilliani prolixè & eruditè exponit Sulpitius Seuerus, lib. 2. in fine. & Auguſtinus in catalogo ad Quoduuldeum, & de mendacio ad Conſentium. Facit ipſius mentionem & Ieronymus aduerſus Pelagianos Tom. 3. pag. 115. 118. 145.

Quæ fuerint prȩcipua Priſcillianiſtarum dogmata, ex decretis Concilij Bracarenſis, in Bracara Luſitaniæ vrbe celebrati, perſpicuum eſt, quæ adſcribam.

I. Si quis Patrem & filium & Spiritum ſanctum non confitetur tres perſonas vnius ſubſtantiæ & virtutis, ac poteſtatis, ſicut Catholica & Apoſtolica Eccleſia docet, ſed vnius tantum & ſolitariam dicit eſſe perſonã, ita vt ipſe ſit Pater, qui filius, ipſe etiã ſit Paracletus ſpiritus, ſicut Sabellius & Priſcillianus dixerũt, Anathema ſit.

II. Si quis extra ſanctam Trinitatem alia (neſcio quæ) diuinitatis nomina introducit, dicens, quod ipſa diuinitas ſit trinitas, ſicut Gnoſtici & Priſcillianus dixerunt, Anathema ſit.

III. Si quis dicit, filium Dei Dominum noſtrum, antequam ex virgine naſceretur, non fuiſſe, ſicut Paulus Samoſatenus, & Photinus & Priſcillianus dixerunt, Anathema ſit.

IIII. Si quis natalem Chriſti, ſecundum carnem non verè honorat, ſed honorare ſimulat ſe, ieiunans in eodem die & in dominico, quia Chriſtum in vera hominis natura eſſe non credit, ſicut Cerdon, Marcion, Manichæus, & Priſcillianus dixerunt, Anathema ſit.

V. Si quis animas humanas, vel Angelos, ex Dei ſubſtantia credit extitiſſe, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, Anathema ſit.

VI. Si quis animas humanas dicit prius in cœleſti habitatione peccaſſe, & pro hoc in corpora humana in terram deiectas, ſicut Priſcillianus dixit, Anathema ſit.

VII. Si

VII. Si quis dicit, Diabolum non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum, nec Dei opificium fuisse naturam eius, sed dicit eum ex tenebris emersisse, nec aliquem sui habere autorem, sed ipsum esse principium absque substantia mali, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, Anathema sit.

VIII. Si quis credit, quòd aliquantas immundas creaturas Diabolus fecerit, & tonitrua & fulgura & tempestates & siccitates ipse diabolus sua autoritate facit, Anathema sit.

IX. Si quis animas & corpora humana fatali signo credit astringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, Anathema sit.

X. Si quis duodecim signa, id est, sidera, quæ Mathematici obseruare solent, per singula animæ & corporis membra dissipata credunt, & nominibus Patriarcharum asscripta credunt, sicut Priscillianus dixit, Anathema sit.

XI. Si quis coniugia humana damnat, & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, Anathema sit.

XII. Si quis plasmationem humani corporis Diaboli dicit figmentum esse, & conceptiones in vteris matrum, operibus dicit dæmonum figurari, propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, Anathema sit.

XIII. Si quis dicit creationem vniuersę carnis non opificium esse Dei sed malorum angelorum, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, Anathema sit.

XIIII. Si quis immundos putat cibos carnium, quas Deus in vsu homini dedit, & non propter afflictionem sui corporis, sed quasi immundiciem putans, ita abstineat eis, vt ne olera cocta cum carnibus præguſtet, sicut Manichæus & Priscillianus docuerunt, Anathema sit.

XV. Si quis clericorum vel monachorum, præter matrem, aut germanam, vel etiam quæ proxima consanguinitate iunguntur, alias aliquas quasi adoptiuas fœminas secum retinent, & cum ipsis habitant, sicut Priscilliani secta docuit, Anathema sit.

Proba Falconia, nobilis Romana, Virgiliocentones composuit, quibus creationem mundi & alias aliquot Geneseos & Euangelij Christi historias descripsit. Huius æmulatione Eudoxia Theodosij Iunioris vxor ἐμηνόκεντρα Græco carmine collegit. Vixerunt ambæ sub Theodosio iuniore.

Probus, martyr Africanus, sub Genserico. Alius, episcopus Rauennas.

Prochorus, Diaconus ecclesiæ Apostolorum, cuius nomine extat libellus de Iohanne Euangelista S. Stephano, Actor. 6. πρόχειρος, promptus, expeditus.

Proclus, episcopus Cõstantinop. A.C. 440. Epistolam de vnione personali contra Nestorium ad Armenios scripsit, quæ Cyrilli operibus adiungi solet.

Procopius, miles & martyr sub Iuliano Imp. Antiochiæ 3. Iulij.

PROCVLVS, episcopus Veronensis, confessor sub Maximino. obijt 9. Decembris. Alius, natione Syrus, à Valentino Interamnes episcopo Presbyter ordinatus, Spoleti & Bononiæ Christum prædicauit. Tandem à Totila Gothorum rege decollatus, Calend. Decembris sub Iustiniano Imp.

Proiectus, episcopus Auernorum in Aquitania, martyr temporibus Constantij Imp.

PROSDOCIMVS, discipulus S. Petri Apostoli, primus episcopus ecclesiæ Patauinæ in Italia, circa annum Christi 70. obijt anno ætatis 92.

PROSPER, Aquitanicus Augustini discipulus & admirator, episcopus Regij Lepidi à Leone Papa institutus: contra Eutychen, Nestorium & Pelagium scripsit. Selectas Augustini sententias 110. eruditis epigrammatis, carmine elegiaco expressit. Contra ingratos seu hostes Gratiæ Dei Pelagianos librum carmine Hexametro scripsit, cuius argumentum ipse his versibus complectitur.

Vnde voluntatis sumtæ subsistat origo,
Vnde animis pietas insit, & vnde fides?
Aduersum ingratos, falsa & virtute superbos
Centenis decies versibus expositi.
Quos si tranquilla studeas cognoscere curæ,
Tutus ab aduerso turbine lector eris,
Nec libertate arbitrij rapiere rebellis,
Vlla nec audebis dona negare Dei.
Sed bona quæ tibi sunt, operante fatebere Christo,
Non esse ex merito sumpta, sed ad meritum.

Obijt Prosper 25. Iunij. Anno Christi 465.

PROTASIVS, frater S. Geruasij.

PROTVS & *Hyacinthus*, Eunuchi S. Eugeniæ, martyres sub Galieno, circa annum Christi 264. Huius Proti memoria celebratur die 4. Augusti.

PRVDENTIVS, Poëta, natus in vrbe Hispaniæ Cæsarauguſta, eruditis Poëmatis, partim doctrinam Christianam, partim refutatio-

futationes hæreſium, partim hiſtorias Martyrum complexus eſt. Eius carmen περὶ στεφάνων & alia, ſæpè in hoc Onomaſtico citauimus. Vixit tempore Valentiniani & Theodoſij Imp. circa annum Chriſti 380.

PTOLEMAIS, vrbs ſita in littore Palæſtinæ, 5. mil. germ. infra Tyrum, prius Acon dicta, vbi vnum diem Paulus commoratur, Actor. 21. Fit eiuſdem mentio 1. Macc. 5. 10. 11. 12. 2. Macc. 13. long. 66. 50. latit. 33.

PTOLEMÆVS PHILOMETOR, Ægypti rex, cuius mentio fit 1. Maccab. 1. 2. Macc. 4. patrem habuit Ptolemæum Epiphanem, matrem Cleopatram, ſororem Antiochi Epiphanis regis Syriæ. Ideo Antiochus ſimulans ſe tutorem fore Ptolemæi ex ſua ſorore nati, in Ægyptum proficiſcitur, & vrbes regni dolo & vi occupat, ex quibus poſtea per legatum Romanorum Popilium cedere coactus eſt. Fremens igitur iracundia Ieroſolymam venit, & templum ſpoliat, 1. Macc. 1.

SERIES REGVM PTOLEMÆORVM in Ægypto.

Ptolemæus Lagi, Alexandro mortuo Ægyptum occupauit, anno mundi 3640.

Ptolemæus Philadelphus, qui LXXII. Interpretes vocauit, omnium eruditorum Mecœnas.

Ptolemæus Euergetes.

Ptolemæus Philopator.

Ptolemæus Epiphanes, ſororius Antiochi Epiphanis regis Syriæ.

Ptolemæus Philometor, cuius tempore Antiochus Epiphanes in Ægyptum proficiſcitur, 1. Macc. 1. Hic Ptolemæus filiam Cleopatram tradidit Alexandro regi Syriæ, quem poſtea interfecit, 1. Maccab. 10. 11.

Ptolemæus Phyſcon, & Euergetes frater Philometoris.

Ptolemæus Lathurus.

Ptolemæus Auletes, exul à Pompeio reductus.

Ptolemæus Dionyſius, frater Cleopatræ.

Alius *Ptolemæus*, gener Simonis ſacerdotis & principis Iudæorum, præfectus regionis Hierichuntinæ, dolo interficit ſocerum, 1. Macc. 16. Alius aulicus Antiochi Epiphanis, ſuo patrocinio Menelaum à Iudæis accuſatum tuetur, & in ſacerdotium reſtituit, 2. Macc. 4. Alius martyr Alexandrinus, ſub Antonino. Alius Valentini hæretici diſcipulus, de quo vide Irenæum, lib. 1. cap. 13.

Publius, epiſcopus Athenienſis poſt Dionyſium, Euſeb. lib. 4. cap. 23. Alius ex 18. martyribus Cæſarauguſtanis.

PVTEOLI, vrbs Campaniæ, à puteis ſeu fontibus aquarum calidarum, nomen accepit, vicina Neapoli verſus ſeptentrionem. Scribitur à Samijs, quos Polycrates, tempore Cambyſis, Perſarum regis expulerat, condita, & δικαιάρχια olim à iuſticia gubernationis dicta eſſe. In ea vrbe Paulus, anno Neronis 2. (qui eſt à nato Chriſto 58.) Romam nauigans, ſeptem dies commoratur, Actor. 28.

PVTIPHAR, præfectus aulæ Pharaonis in Ægypto, cui venditur Ioſeph, Gen. 37. 39. Alius, Sacerdos Heliopoleos, ſocer Ioſeph, Gen. 41. פוטיפר Potiphar, à פר primogenitus.

PYGMÆI, ſic verterunt Ezech. 27. Ebræam vocem גמדים Gamadim, à גמר Gimed, quod cubiti menſuram ſignificat. Lutherus vertit vigiles, die Wächter. Ieronymus bellatores, ἀπὸ τῆς ἀνγμῆς.

Q.

QVadraginta Martyres, quorum die 9. Martij memoria celebratur, Sebaſtæ vrbe Armeniæ minoris ſub Licinio Imp. paſsi ſunt.

QVADRATVS, epiſcopus Athenienſis, ſucceſsit Publio martyri. Scripſit Apologeticum pro religione Chriſtiana ad Adrianum Imp. Euſeb. lib. 4. cap. 3. 23.

Quartus, ciuis Corinthi ad fidem Chriſti conuerſus à Paulo, ſalutem dicit Chriſtianis Romæ viuentibus, Rom. 16.

Quintilianus, vnus ex 18. martyribus Cæſarauguſtanis, à Prudentio celebratus Hymno 4.

Quintinus Romanus, docuit Euangelion in vrbe Ambianenſium in Gallia, martyr ſub Diocletiano.

Q. Mutius, legatus Romanorum, 2. Maccab. 11.

QVIRINVS, filius Philippi, primi Imp. Chriſtiani, epiſcopus Siſciæ ad Sauum fl. è regione oſtiorum Colapis fl. ſitæ: ſcribitur inſtituiſſe Archiepiſcopatum Laureacenſem in Auſtria ad Anaſum fl. quem poſtea Attilas euertit. Tandem propter

Euan-

Euangelij confeſsionem in Sabaro ſeu Gunſio fl. prope Sacarbantiam, hodie, Scarpring, ſubmerſus eſt iuſſu Galerij Maximini. Prudentius περὶ στεφάνων, Hymno 7.

Inſignem meritis virum
Quirinum placitum Deo
Vrbis mœnia Siſciæ
Conceſſum ſibi martyrem
Complexu patrio fouent.
Hic ſub Galerio duce,
Qui tunc Illyricos ſinus
Vrgebat ditionibus,
Fertur Catholicam
Fidem illuſtraſſe, &c. Fortunatus lib. 8. Africa Cyprianum dat, Siſcia clara Quirinum.

Alius, martyr Romanus, temporibus Flauij Claudij Imp. Alius, Tribunus militum, cui propter confeſsionem Euangelij, primùm execta eſt lingua, deinde amputatæ manus & pedes, poſtremò caput auulſum, & fruſta corporis canibus proiecta ſunt, ſub Traiano Imp. die 30. Martij.

R.

RAAB, hoſpita Hierichuntina, per fidem non perijt vnà cum his, qui non obedierant, cùm excepiſſet hoſpitio exploratores pacificè. Ebræ. 11. Ioſuæ 2. 6. Poſtea fuit vxor Salmon, & genuit Booz, maritum Ruth, proauum regis Dauid, Matth. 1. Quod autem Pſal. 87. dicitur, Memor ero Raab & Babylonis: id de Ægyptijs interpretantur, ſicut Eſai. 30. 51. Pſal. 89. vbi interpres noſter Superbum vertit. Ebraicè רהב Rahab, elatio, ſuperbia.

RABANVS, abbas Fuldenſis & poſtea archiepiſcopus Moguntinus, anno Chriſti 847. ſextus à S. Bonifacio, tota Biblia commentarijs ſuis illuſtrauit, obijt 856.

RABBATH, metropolis Ammonitarum, à Ptolemæo Philadelphia dicitur. Habet gradus long. 68. latit. 32. 20. in huius vrbis oppugnatione interfectus eſt Vrias, maritus Bethſabææ, 2. Reg. 11. Fit eiuſdem mentio Deut. 3. Amos 1. Ierem. 49. Ezech. 21. 25. Ioſuæ 13. רבה Rabbah, magna, copioſa.

RABBI, idem valet, ſi interpreteris, quod præceptor ſeu magiſter, Iohan. 1. ſic dictus à multitudine ſcientiæ, רב multus, copioſus.

Rabbuni, magiſter noſter.

RABBOTH, oppidum in tribu Iſaſchar, prope Iezraël, Ioſuæ 19. רבית Rabbith.

RABSACES, Sennaheribi regis Aſſyriorum capitaneus blaſphemus, Eſa. 36. 4. Reg. 18.

רבשקה RabSekeh, magiſter inebrians, ſeu multitudo inebrians, ſeu pincerna, ein Ertzſchenck / vt Lutherus vertit. Alius Rabſaces, dux in exercitu regis Nabuchodonoſor, Ierem. 39. רבסריס Rabſaris, magiſter rebellis, vel magiſter militiæ.

RACHA, ſignum externum animi irati, à ריק vanitate.

RACHEL, vxor patriarchæ Iacob, mater Ioſeph & Beniamin, Gen. 29. 30. 35. 1. Reg. 10. Sepulta fuit prope Bethlehem, Gen. 35. 48. Ideo Matth. 2. cùm ab Herode infantes trucidarentur, Rachel ſcribitur ploraſſe liberos ſuos, & doluiſſe poſteritatem ſuam adeò immaniter interfici. רחל Rachel, ouis mitis ac placida, 1. Pet. 3.

Radbodus, epiſcopus Traiectinus Dauentriæ ſepultus, 916.

RADEGVNDIS, Bertharij fratris Ermenfridi Turingorum Regis filia: cùm à Theodorico Francorum rege Clodouæi magni filio, Ermenfridus victus & Turingi Francorum imperio ſubiecti eſſent, captiua in Galliam ducta, & Lothario, Theodorici fratri deſponſata eſt, cuius pietatem & ſanctimoniam Fortunatus celebrat.

RAGAV, abauus Abrahæ, Lucæ 3. Geneſ. 11. Ebraicè רעו Reu, paſtor.

RAGES, vrbs Mediæ, vicina portis Caſpijs, ad grad. long. 93. 40. lat. 36. 40. de qua lege Strabonem, pag. 359. & Diodorum Siculum, pag. 695. In hac vrbe habitauit Gabelus, tribulis & debitor Tobiæ, Tob. 1. 9.

RAGVEL, ſacerdos gentis Madian, ſocer Moſis, Exod. 2. רעואל Reuel, paſtor Dei.

RAGVEL, Iudæus ex tribu Nephtalim, à Salmanaſſaro rege tranſlatus in Rages Medorum, pater Saræ, quam ope Angeli Raphaëlis coniugē accepit Tobias iunior, Tob. 6. 7. 8. 3. Ebraicè רעואל Reuel, amicus vel paſtor Dei, à רעה.

Rabuel, filius Eſau, Gen. 35. רעואל.

RAMA, vrbs in finibus tribuum Beniamin & Ephraim, Ioſ. 18. Eſai. 10. Iud. 4. 19. Eſd. 2. Ierem. 40. Oſe. 5. abfuit à Ieroſolymis ſeſquimil. verſus ſeptētrionem, ad grad. long. 65. latit. 32. 2. Hæc munita eſt à Baaſa, rege Iſraël, 3. Regum 15. Matth. 2. vbi dicitur, Vox in Rama audita eſt: vocabulum Rama eſt appellatiuum, & ſim-

& simpliciter significat altitudinem, im Gebirge / in excelso vel in cœlo. רמה Ramah, excelsa, sublimis. Alia fuit RAMA seu Ramatha, quæ & Arimathia dicitur, in Thamnitica regione montis Ephraim, prope Lyddam & Ioppen sita, patria Samuelis prophetæ, 1. Reg. 1. 7. 8. 15. 16. 19. 25.

RAMESE, vna ex vrbibus, circa quas Israëlitæ Pharaonis iussu munitiones ædificarunt, Exod. 1. Num. 33. Ex capit. 47. Geneseos apparet, totam regionem, quam Iacob vnà cum liberis habitauit, olim sic appellatam fuisse, à metropoli, quæ habet grádus long. 62. 36. lat. 30. 10. Ebraicè רעמסס Rameses, tonitruum gaudij, vt vertit Ieronymus.

RAMETH, ciuitas in tribu Isaschar, sita ad torrentem Cison, Iosuæ 19. רמת excelsa.

RAMOTH, vrbs Leuitarum, Ios. 21. & refugij, Ios. 20. in finibus tribus Gad, in regione Galaad, Ios. 13. Deut. 4. 3. Reg. 20. patria Hieu regis Israël, vncti ab Elisæo, 4. Reg. 8. 9. 2. Paral. 18. רמות Ramoth, excelsum signum.

RAPHAEL, nomen Angeli in historia Tobiæ. latinè significat medicum Dei, à רפא sanauit, medicatus est, Tob. 1. 12.

RAPHAIM, epitheton Gigantum, qui vallem vicinam Ierosolymis versus meridiem & occasum, & partem regionis Galaad tenuerunt, Ios. 18. 15. 12. 2. Reg. 5. Gen. 14. Esa. 17. רפאים Rephaim, medici, saluatores.

RAPHIDIM, vndecima mansio Israëlitarum in deserto, vbi Israëlitis siti laborantibus petra à Mose percussa largos aquarum fontes fudit: & Amalechitæ precibus Moysis & armis Iosuæ repressi sunt, Num. 33. Exod. 17. 19. Ebraicè רפידים Rephidim, sanitas manuum.

RASIN, rex Syriæ, bellum gesit cum Achaz rege Iuda, & à Teglathphalasar rege Assyriorum, cuius opem Achaz implorabat, interfectus est, 4. Reg. 16. Esa. 7. 8. 9. רצה à רצין RaZah, voluit, vnde רצון RaZon, voluntas, beneplacitum.

Razias, sibi ipsi mortem consciscit, 2. Macc. 14.

RAZON, rex Syriæ, hostis Salomonis, 3. Reg. 11. רזון macies.

REBE, princeps Madianitarum, Numer. 31. Ios. 13. רבע Reba, accubitus, quies.

REBECCA, filia Bathuel, neptis Nachori, fratris Abrahæ, Gen. 22. vxor Isaac patriarchæ, Gen. 24. mater Esau & Iacob, Genes. 25. mortua & sepulta in Hebron, Genes. 49. רבקה Ribekah, multum expectata, vel patiens, vel plena & florida facie.

REBLATHA, vrbs in regione Emath, vbi Sedechiæ regi capto, Nabuchodonosor oculos effodit. Hanc esse vrbem, quæ deinde Antiochia dicta est, scribit Ieronymus in Esa. cap. 13. & Ezech. 47. Sed ex Num. 34. & aliunde apparet propè lacum Samachoniten, non procul supra mare Cenereth seu Galilææ situm fuisse. רבלה Riblah, multitudo.

REBMAG, princeps Chaldaicus, Ier. 39. רבמג princeps, protector.

RECEN, princeps Madianitarum, Num. 31. 10. 13. Item, oppidum in tribu Beniamin, Ios. 18. רקם Rekem, vestis polymita.

RECHAB, pater fuit Ionadab amici Hieu, regis Israël, 4. Reg. 10. Ab hoc nominati sunt Rechabitæ, qui Ierem. 35. laudantur, non quòd sua abstinentia meriti sint remissionem peccatorum, sed quòd parentis præcepto reuerenter obtemperent, & simul ostenditur hominum præcepta diligentius obseruari, quàm diuina. Existimant autem aliqui hunc Ionadab filium Rechab, ortum fuisse à Hobab Cineo adfine Moysis, quia 1. Paral. 2. scriptum est: Hi sunt Cinæi orti ab Hamath autore stirpis Rechabitarum.

RECHAB, Capitaneus Isbosethi, filij Saulis, proditor & parricida Domini sui, 2. Reg. 4. רכב eques.

RECHAT, oppidum in tribu Nephtalim, Ios. 19. רקת tempus capitis.

Regina, virgo, martyr anno ætatis 15.

REGIVM, ciuitas Brutiorum, à Chalcidensibus & Messenijs condita in extrema Italiæ ora, vnde proximus in Siciliam traiectus est 60. stadiorum. Fit huius oppidi mentio in historia peregrinationis Pauli, Actor. 28. Ῥήγιον ῥήγνυμι, rumpo. Nam Sicilia olim Italiæ contigua, vi tempestatis eo loco abrupta esse scribitur.

REGMA, filius Chus, nepos Cham, Gen. 10. partem Arabiæ Felicis occupauit, Ezech. 27. רעמה Raama, tonitru vel tumultuator.

Regulus, primus episcopus Arelati in Gallia, ordinatus à S. Dionysio.

REMA, Arabiæ Felicis regio, Ezech. 27. רעמה vide Regma.

REMACLVS, conditor cœnobij Stabulensis in silua Arduenna ad Ambleuam fluuiolum, septem supra Leodium miliaribus, qui cùm lupus asinum, cuius opera in materia comportanda vtebatur, deuorasset: lupum ad subeundas asini vices damnasse, eumq; morigerum deinceps ad omnia officia habuisse scribitur.

REMBERTVS, discipulus & successor S. Ansgarij, latè propagauit Euangelion in Iutia & in Frisia. Recitantur eius miracula; sanacio cœci: impetrata precibus ipsius miranda victoria aduersus Nortmannos in Frisia grassantes: liberatio regij filij à dæmonio, &c. Obijt anno Christi 888. die 11. Iunij, Cranzius lib. 2. metropolis cap. 2. 11.

REMIGIVS, episcopus Remensis in Gallia, baptizauit Ludouicum seu Clodouæum regem, qui primus ex regibus Galliæ euangelion Christi amplexus est, anno Christi 500. In Baptismo scribitur diuino miraculo ampulla cœlitus per columbam demissa esse, continens chrisma seu oleum, quo vngeretur.

REMMON, oppidum in tribu Iuda, vicinum Gerare, versus meridiem, Zach. 14. Iosuæ 19. Iud. 20. 21. 2. Esd. 11. Aliud in tribu Zabulon, Ios. 19. Item, nomen idoli Syriaci, 4. Reg. 5. רמון Rimmon, malum granatum.

Remonphrasès, 16. Mansio Israëlitarum, Num. 33. רמון פרץ Rimonpharez, mali granati diuisio.

REMPHAN, Actor. 7. à Stephano ponitur in dicto Amos, in quo LXX. Interpretes Ebræam vocem, כיון Chiun verterunt ῥαφφάν, Quæ vox incertum est, quid significet, vel qua occasione irrepserit. Aliqui suspicantur Lunam significari, alij Saturnum, alij Sirium, quo cum Sole exoriente, Nilus exundat. Nam Græca vox est κύων Canis, videlicet Sirius, à cuius exortu cosmico, annum Ægyptij inchoabant, & à quo tanquam numine exundationem Nili felicem petere solebant. Hunc idoli cultum taxare Amos existimatur. Ebraicè Chiun significat firmum, stabile, paratum, à כון. vide Moloch.

RESEMOPHIN, Gen. 46. In Ebræo sunt duo nomina duorum filiorum Beniamin, Ros & Muphim. רוש caput. מפים portentum. In Latina versione loco alterius nominis irrepsit, Iethros.

RESEN, pars amplissimæ vrbis Niniue, Gen. 10. רסן Resen, frenum.

Reseph, regionis nomen, Esa. 37. 4. Regum 19. רצף Rezeph, à carbonibus ignitis.

Resia, filius Zorababel, cuius in Genealogia Christi Luc. 3. mentio fit, à רסיס stilla Domini.

Respha, concubina Saulis, 2. Regum 3. 21. רצפה Rizaphah, carbo, carbo ignitus.

Ressa, 18. mansio Israëlitarum, Num. 33. רסה Rissah, freni.

Rethma, 15. mansio Israëlitarum, Numer. 33. רתמה Rithmah, sonitus aut iuniperus.

REV, filius Phalech, abauus Abrahæ, Gen. 11. רעו Reu, amicus seu pastor.

Reuocatus, martyr sub Galieno Imp.

RHODVS, insula in mari Lycio, ad quam adpellit Paulus Actor. 21. Hæc à Coo, vnde soluit Paulus, rectiss. linea non plus 9. mil. germ. distat. Sed interiecta est Chersonesus Cariæ, cuius ad Isthmum, Halicarnassus, Herodoti patria, sita est. Rhodi vrbs amœnitate cœli, peritia rei naualis, studio eloquentiæ, splendore vrbis, & bonitate soli celeberrima fuit. Habet eleuationem poli graduum 36. Fit Rhodi mentio 1. Macc. 16.

RICHARDVS, rex Angliæ, pater S. VVilibaldi & VValburgis, profecturus Romam & Ierosolymam, Lucæ in Hetruria obijt circa annum Christi 790.

S. Richardis, filia regis Scotorum, coniunx Caroli Crassi Imp. à quo repudiata monasterium *Andlow* in monte Vogeso condidit, anno Christi 880.

RIPHAT, filius Gomer, nepos Iaphet, Geneseos 10. Quem Iosephus & Ieronymus scribunt occupasse Paphlagoniam, qua olim Henetos habitasse certum est ex Homero ιλ. ε. Παφλαγόνων δ' ἡγήσατο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ ἐξ Ἐνετῶν. Ex Paphlagonia Veneti in Italiam deducti sunt, vt Liuius lib. 1. inquit. Casibus deinde varijs Antenorem cum multitudine Henetorum, qui seditione ex Paphlagonia pulsi, & sedes & ducem, rege Pylemene

mene ad Troiam amisso, quærebant: venisse in intimum maris Adriatici sinum, &c. Et ex eadem Asiæ parte vlterius versus septentrionem progressi esse in Sarmatiam existimantur, & Riphæis montibus ad Tanais fontem, nomen dedisse. רפאים Gigantes, vel stabulum, ῥιμαδες.

Robertus, primus autor ordinis Cistertiensium.

ROBOOAM, filius Salomonis, 3. Reg. 11. 2. Paral. 9. 10. Matth. 1. ex vxore Ethnica Ammonitide, à qua ad cultum Idolorum filius assuefactus est, 3. Reg. 14. 11. Successit patri in Regno tribus Iuda & Beniamin, cum reliquæ decem tribus stoliditate & tyrannicis ipsius minis motæ, ab eo defecissent, 3. Reg. 12. 14. 2. Paral. 10. 11. 12. Syrach. 47. רחבעם ReHabeam, dilatatio populi.

Roboth, fluuius Idumeæ, Gen. 36. רחבות ReHoboth, à latitudine.

ROCHVS, princeps montis Pessulani, relictis omnibus in Italiam religionis ergò peregrinatus est, vbi mirandam opem multis peste laborantibus tulit: post 20. annos domum reuersus, velut explorator necatus est, anno Christi 1314.

ROGEL, Fons vicinus Ierosolymæ versus ortum, iuxta quem exploratores Dauidis, consilia Absolonis à sacerdotibus cognoscunt, 2. Regum 17. Ios. 15. 18. 3. Reg. 1. רגל Rogel, explorator, vel Regel, pes.

ROGOMELECH, dux Persarum, pius, & cultor religionis Iudaicæ, Zach. 7. רגמלך Regemmelech, purpuratus regis.

ROMA, vrbs Italiæ, & orbis olim domina, ad grad. long. 36. 40. lat. 41. 40. Condita est anno mundi 3212. annis 750. ante natum Christum. Distat à Ierosolymis circiter 400. miliaria germanica, à Corintho, vnde Epistolam Paulus scripsit, circiter 200. mil.

In EPISTOLA ad ROMANOS, Paulus vt artifex, summam & velut corpus integrum, totius doctrinæ Euangelij, complectitur. Capite PRIMO, post epigraphen & exordium, constituit Propositionem totius Epistolæ: Paratus sum vobis Romanis prædicare Euangelion Christi, quod est potentia Dei ad salutem omni credenti. Iusticia enim Dei in eo patefit ex fide in fidem, sicut scriptum est, Iustus ex fide viuet. Deinde negatiuam propositionem præmittit: Homines non iustificantur coram Deo propria iustitia, seu proprijs operibus. Quia OMNES HOMINES gentes & Iudæi sunt PECCATORES, rei iræ Dei, & æternæ mortis, propter peccatum. Hanc sententiam in reliqua parte primi capitis & toto secundo, & principio tertij illustrat.

Capite III. principalem Propositionem complectentem præcipuum euangelij locum de Iustificatione, illustribus verborum luminibus constituit, Iustificamur GRATIS, Dei gratia, per redemptionem, factam à CHRISTO IESV, quem proposuit Deus propitiatorium, per fidem in sanguine eius, ad ostendendum, quod iustificet remissione peccatorum, quæ adfuerunt, quæ tolerauit Deus, &c. Capite IIII. De iustificatione & fide disputat, & decem argumentis Propositionem confirmat, & Rhetoricam descriptionem πληροφορίας fidei adiungit. Capite V. De effectibus iustificationis & de pace ac lætitia conscientiæ, acquiescentis in dilectione Dei erga nos, docet. Deinde doctrinam de PECCATO originis, & de GRATIA, seu de gratuita remissione peccatorum propter Christum illustrat. Capite VI. & principio VII. De bonis operibus docet, nouam obedientiam, necessariò in iustificatis sequi oportere. Reliqua parte septimi capitis DE LEGE DEI, de effectibus legis, & de peccato manente in sanctis, disputat. Capite VIII. rursus de gratia & effectu gratiæ, de discrimine virium hominis non renati & nouæ iustitiæ à spiritu sancto in renatis accensæ, de beneficijs Spiritus sancti, de discrimine peccati venialis & mortalis, de consolatione cruci & calamitatibus opponenda, & de æterna piorum gloria splendidè differit.

Capite IX. docet, quæ sit vera Ecclesia seu populus Dei, videlicet non Iudæi confidentes illa politia, lege, & carnali generatione, sed omnes credentes promissioni, q gratuita misericordia Dei propter filiũ eliguntur, siue Iudæi sint, siue gentes. Capite X. Deplorat defectionem Iudæorum. II. Collationem iustitiæ legis, & iustitiæ Dei seu fidei, in Euangelio reuelatæ illustrat. III. De modo seu medio, per quod Deus iustitiam fidei hominibus impertit & ecclesiam eligit, videlicet de ministerio Euangelij, eiusq; efficacia, differit. Capite XI. monet, non totam gentem Iudaicam esse reiectam, sed Deum reliquias Ecclesiæ, etiam ex Iudæis colligere. II. Causam reiectionis Iudæorum monet esse contemtum Euangelij. III. Adhortatur gentes, ne carnali fiducia, Iudæos despi-

ciant, neque fecuræ, in retinenda doctrina negligentiores fiant. IIII. Exclamatione abrumpit disputationem, & docet, Non curiosè quærendas esse causas omnium euentuum in gubernatione diuina, non reuelatas in verbo Dei.

Capite XII. absoluta summa Euangelij, addit Paulus doctrinam de BONIS OPERIBVS moralibus, ac initiò generalem sententiam, ab antithesi cultuum Leuiticorum sumtam, ponit, quæ præcipit obedientiam iuxta totum Decalogum. Deinde de obedientia in vocatione, & vitanda πολυπραγμοσύνη, & arrogantia in iudicando de ignotis, concionatur, postea acceruum præceptorum moralium addit, quæ ad conuenientia præcepta Decalogi referantur. Capite XIII. I. Doctrinam de magistratibus & ordine politico, & de officijs magistratuum, & subditorum, exponit. II. Epilogum capitis 12. & 13. addit, in quo magistratui & priuatis, Decalogum velut normam vitæ præponit. In fine addit adhortationem à tempore sumtam, vt Euangelion amplectantur & peccata vitent. Capite XIIII. De vsu rituum ἀδιαφόρων, hanc regulam tradit: Infirmos dociles non esse subita nouitate rituum, & intempestiua obseruatione vel violatione traditionum humanarum, ab Euangelio deterrendos, aut in dubitationem adducendos, sed apud pertinaces hostes exemplis libertatis vtendum esse. Capite XV. Concludit locum de tolerandis infirmis, in fide & moribus, exemplo Christi, qui Iudæos & gentes suscepit & redemit. Quare nec Iudæi, gentes non vtentes suis ritibus, condemnent: nec Ethnici, Iudæos retinentes ritus Mosaicos, contemnant. Deinde addit mitigationem, Etsi vos ipsi doctrina & omni bonitate excellitis, tamen ad vos scripsi, quia sum Apostolus, cui munus docendi Euangelij inter gentes commendatum est. Postea recitat sua itinera, & petit, vt pro se orent. Caput XVI. consumitur in salutationibus, & inscritur admonitio, vt veram doctrinam à Paulo traditam constanter retineant, & corruptelas vitent.

ROMANVM se esse, hoc est, ius ciuitatis Romanæ habere, affirmat Paulus Act. 16. 22. Nam vrbi Tarso, in qua natus est Paulus, ciuitatis Romanæ ius contulerat Antonius Triumuir. Vtitur itaque Paulus in sua defensione priuilegio ciuium Romanorum, quos præsertim si ad populum Romanum, & postea ad Cæsarem prouocassent, non licebat flagris cædi, aut capitali supplicio affici, nisi in crimine læsæ maiestatis deprehensi essent, & nisi in ipsa vrbe Roma, coram populo Romano, aut coram Imperatore causam dixissent.

ROMA, Ebraicè significat excelsam, sublimem, quæ tantùm alias inter caput extulit vrbes, quantùm lenta solent inter viburna cupressi. à רום exaltatus est. Græcè robur, à ῥώμη.

Roma, oppidum Iudææ, Ios. 15. רומה Dumah, tacens.

Roma, concubina Nachori, fratris Abrahæ, Genes. 22. ראומה Reumah, à ראה vidit.

ROMANVS, ciuis Antiochenus, martyr sub Galerio Maximino varijs tormentorum generibus horribiliter excruciatus, celebratur à Prudentio περὶ στεφάνων, Hymno 10. qui omnium est eruditissimus. Alius, Abbas in territorio Lugdunensi, die 28. Februarij celebratur.

ROMELIA, pater Phacee regis Israël, Esa. 7. 4. Reg. 15. רמליהו Remaliah, sublimitas Domini.

Romulus, martyr sub Nerone.

ROOB, vrbs Leuitarum, & regio in finibus tribuum Aser & Napthali, ad radices montis Libani, Ios. 10. 21. Num. 13. Iud. 18. 2. Regum 10. רחב Rehob, latitudo.

RVBEN, primogenitus patriarchæ Iacob ex coniuge Lea (quæ nato filio exclamat ראובן videte filium, Vidit DOMINVS adflictionem meam, quæ à viro hactenus contemta fui, Gen. 29.) sed cùm polluisset se Ruben incesto concubitu cum nouerca (Gen. 35.) iure primogeniti, penes quem regni & sacerdotij in familijs patrum administratio, & ius duplam hæreditatis portionem accipiendi erat, à patre priuatur, Gen. 49. Dent. 33. 1. Paral. 5. & Ius regni ad Iudam, Ius sacerdotij ad Leui, Ius dupli, in hæreditatis diuisione accipiendi ad Ioseph transfertur, 1. Paral. 5. conatur liberare fratrem Ioseph, Genes. 37. 42. Filij Ruben & familiæ ab ipso propagatæ recensentur Genes. 46. Exod. 6. Num. 26. 32. 1. Paral. 5. Iosuæ 13. Ierem. 22. tribus Ruben, Numer. 1. 2. 7. 10. 34. Iosuæ 13. Iudic. 5. Ezech. 48.

Ruffina, virgo Romana, martyr sub Valeriano.

Alia, martyr Hispalensis.

RVFFINVS, presbyter ecclesiæ Aquileiensis, multos scriptores Græcos in latinam

tinam linguam conuertit, Basilium, Nazianzenum, historiam Ecclesiasticam Eusebij, Origenis libros περὶ ἀρχῶν, & alia quæ à Gennadio recensentur. Fuit σύγχρονος & æmulus S. Ieronymi circa annum Christi 400.

RVFVS, Romæ Christi doctrinam amplexus est, cui salutem Paulus adscribit Rom. 16. Ebræis significat medicum, à רפא. Alius, miles, socius S. Sebastiani, martyr sub Diocletiano.

RVMA, Iud. 9. apparet esse locum vicinum vrbi Sichem. רומה Arumah, palatium.

Rumoldus, filius Dauidis regis Scotiæ, primus Mechlinienſium apostolus circa annum Christi 600.

RVPERTVS, regio Francorum genere natus, circa annum Christi 530. episcopus VVormatiensis. Inde in Bauariam missus à Theoberto rege Francorum venit, sub Theodone II. & III. quem baptizauit circa annum Christi 540. Tandem Saltzburgæ scholam seu monasterium ad D. Petrum, & episcopi sedem collocauit.

Rusticus, cum Dionysio Areopagita scribitur Parisijs Euangelion docuisse, & capitis supplicio affectus esse.

Rusticus Helpidius, medicus Theodorici Veronensis circa annum Christi 500. carmen de Christi Iesu beneficijs & Tristicha historiarum veteris & noui Testamenti scripsit.

RVTH, Moabitis, illustre exemplum piæ, industriæ, castæ, sedulæ, & omni virtute matronali præstantis mulieris. Fuit vxor Chelion Bethlehemitæ: Quo mortuo vna cum socru Noëmi in Iudæam profecta est, vbi Booz, proauo Dauidis regis nupsit, Ruth 1. 2. 3. 4. Matth. 1. רות videns, à ראה vel festinans, sedula, vel irrigata, à רוה.

S.

SABA, filius Chus, nepos Cham, Gen. 10. à quo Sabæi, Arabiæ Felicis populi ad sinum Arabicum, nomen acceperunt, vbi Sabam metropolin Ptolemæus collocat, ad grad. long. 76. lat. 13. scribitur per Samech, Esa. 43. 45. Psal. 72. Reges Arabum & Saba dona adducent. סבא ebrietas.

Alius est SABA filius Regma, nepos Chusi, Gen. 10. qui per ש scribitur, & vterq; coniungitur, Psal. 72. מלכי שבא וסבא Reges Arabum & Saba dona adducent. Vterq; enim in Arabia Felice, thuris, auri, & myrrhæ ferace, sedes posuit, vt Plinius lib. 6. inquit, Sabæos Arabum populos, propter thura clarissimos, ad vtraque maria porrectis gentibus habitare. Ierem. 6. Vt quid mihi thus de Saba affertis. Esa. 60. De Saba venient, aurum & thus deferentes. Hæc patria fuit reginæ Saba, quæ ad Salomonem venit, 3. Regum 10. Fit eiusdem Sabæ mentio Ioëlis 3. Ezech. 27. 28. & Iob. 1. Sabæi & Chaldæi pecora Iob abegisse scribuntur. שב שבא reuersus est, resipuit, vel à ישב, sedit, Saba, sedes regia.

Alius, filius Iectan, nepos Heber, ijsdem literis scribitur, & Sabæorum in India stirps esse putatur, quos Dionysius de situ orbis, Indiæ populis connumerat: Τοῦ μέσου ναίουσι Σάβαι, καὶ τάξιλοι ἄνδρες.

Alius Saba, nepos Abrahæ, Gen. 25.

Sabaa, 1. Reg. 13. non est in Ebræo.

SABAM, vrbs Moabitidos in tribu Ruben, abundans vineis, Ios. 13. Num. 32. Esa. 16. Ierem. 40. שבמה Sibmah, sedes eorum.

SABAOTH, Dominus Deus, צבאות Zebaoth, exercituum, cœlestium & terrestrium, qui declarat suam potentiam in omnibus creaturis, & in sua potestate ac manu habet victorias in bellis.

SABAARIM, locus in finibus terræ sanctæ, versus septentrionem, Ezech. 47. סברים Sibraim, circuitus montium. Item, locus in agro vrbis Hai versus orientem, Ios. 7. שברים fracturæ.

SABATHA, filius Chus, nepos Cham, Gen. 10. tenuit partem Arabiæ Felicis, cuius metropolin Ptolemæus Sabatha nominat, lib. 9. סבתה Sabatha, circumueniens.

SABBAS, monachus Ægyptius inter sanctos relatus, cuius meminit Ieronymus in vita Hilarionis. Cappadox, ex nobili familia ortus, eremita, propter pietatem & miracula quædam inter Diuos relatus est, cum obijsset Ierosolymis, anno 524. die 5. Decembris, celebratur à Nicephoro lib. 17. cap. 24.

SABBATH, mensis Ebræorum vndecimus, cum nostro Ianuario ferè congruens, Zach. 1. שבט

Sabbatius, Presbyter Nouatianus, contendit diem paschæ decima quarta Luna primi mensis necessariò celebrandum esse, Trip. lib. 9. cap. 37.

SABBATVM, septima hebdomadæ dies, Quieti & Ocio non inerti ac ignauo, sed liberali ac religioso destinata à Deo (Gen. 2. Exod. 20. Deut. 5. 12. &c.) vt monimentum esset creationis mundi, à qua Deus, homine condito quieuit, in quo, vt in extremo & summo opere suo adquiescere Deus voluit, & cuius causa præcipuè hoc pulcherrimum naturę rerum theatrum condidit, & miranda arte & sapientia distribuit & ornauit vt Deum opificem hominibus monstret, & vtilitatibus hominum seruiat, & schola sit sapientiæ, bonitatis, præsentiæ, & omnipotentiæ Dei, qua agnita in æternum ab hominibus celebretur. Deinde vt de Sabbato Redemtionis seu quietis filij Dei in sepulchro, qui nobis honorem Sabbati in lapsu amissum restituit: Item, de Sabbato vitæ æternæ, Ebr. 3. 4. & de Sabbato animæ spirituali, à solo Deo se doceri & agi patientis commonefaciat, & die illa non solùm à laboribus corporis homines & iumenta recreentur: verùm multo magis ad studia doctrinæ de Deo, & communem precationem & laudes, alioſq; cultus Dei obeundos, quietem & ocium habeant. Vnde שבתא vel שבתון latinis, quies seu ocium, Græcis, schola, Germanis Feyertag à feria seu ἡμέρᾳ, nuncupatur.

Sabbatum secundo primum, Luc. 5. Theophylactus ait esse Sabbatum sequens festum diem incidentem in paraſceuen sabbati, vel diem proximam post sabbatum, quem Dominicam, sicut nos vsitatè feriam secundam, nominamus.

SABELLIVS, natione Apher, Pentapolitanus, docuit vnam esse tantum personam in diuinitate, & Trinitatem tantùm in nominibus, non in rebus ac subsistentijs, seu ὑποστάσεσι distinctis confitebatur. Historia Eccles. lib. 7. cap. 5. lib. 10. cap. 29. vixit circa annum Christi 260.

SABECARIATHAIM, Gen. 14. בשוה קריתים Besaue Kiriathaim, id est, in planicie Cariathaim, quam in regione, à Moabitis postea occupata fuisse apparet ex Deut. 2.

SABEE, oppidum tribus Simeon, Ios. 19. שבע Seba, septem.

SABINA, vxor Valentini patritij Romani, pia & benefica matrona, hospes sanctorum, Romæ propter confessionem Christi interfecta est, sub Adriano Imp. Alia, soror S. Sabiniani, placidè obijt circa annum Christi 780.

SABINVS, episcopus Asisij, cum Exuperantio & Marcello diaconis, martyr sub Maximiano Imp. die 30. Decembris.

SABID, filius Nathan, consiliarius regis Salomonis, 3. Reg. 4. זבוד zabud, donatus.

SACCHA, oppidum tribus Iuda, Ios. 15. סככה Secacha, tecta.

SADOCH, filius Achitob, ortus ab Eleazar filio Aaronis, sacerdos in Ecclesia Iudaica, tempore Dauidis & Salomonis, 2. Regum 8. 15. 20. vngit Salomonem, 3. Reg. 1. succedit Abiatharo in summo sacerdotio, 3. Reg. 2.

SADDVCÆI, ab Ebræa voce, צדיק id est, iustus. Repudiabant autem omnes Prophetas, excepto Moyse. Messiam somniabant fore regem politicum. docebant animas hominum mortales esse, & vnà cum corporibus interire, multò minus corpora mortuorum resurrectura esse. Negabant esse Angelos aut Spiritus, Act. 23. Matth. 22. Vide Iosephum Antiq. Iud. lib. 18. cap. 2. Matth. 3. 16. Luc. 20. Act. 4. 5.

SADOK, in Genealogia Christi, Matth. 1. צדיק Zadik, iustus.

SAHAR, filius Simeonis patriarchæ, Gen. 46. Exod. 6. זהר Zohar, candidus, Numer. 26. & 1. Paral. 4. זרח nominatur.

Salabim, Iud. 1. oppidum in tribu Dan, vide Selebin.

SALACHA, Ios. 12. & *Salecha*, Ios. 13. oppidum regni Basan, Deuter. 3. Vide Selcha.

SALAI, auus maternus Iosaphat regis Iuda, 3. Regum 22. שלחי SilHi, missus, legatus.

Salamihel, filius Surisaddai, princeps tribus Simeon, Num. 1. 2. שמיאל Selumiel, pax mea Deus. צורישדי ZuriSadai, petra mea omnipotens.

SALAMIN, vrbs Cypri, in qua Euangelion Paulus docet, Act. 13. distat à Seleucia 24. mil. germ. Condita est autem Salamin, à Teucro, fratre Aiacis, & Achillis patruele, qui post bellum pulsus à patre Telamone, in Cyprum venit, & vrbi à se conditæ, nomen patriæ insulæ Salaminos, quæ Athenis vicina est, attribuit. Huius vrbis, annis 300. post semina euangelij à Paulo isthic sparsa, episcopus fuit Epiphanius.

SALAMITH, mater blasphemi lapidibus obruti, Leui. 24. שלמית pacifica filia, דברי loquax.

SALATHIEL, filius Iechoniæ regis, pater Zorobabel, Matth. 1. Aggæi 1. Esd. 3. Sealthi-

Sealthiel, שאלתיאל postulatio mea Deus.

SALE, pater Heber, Gen. 10. 11. Luc. 3. vixit tres annos post mortem Abrahæ. שלח SelaH, ramus vel gladius.

SALEBIN, oppidum tribus Dan, Ios. 19. 3. Reg. 4. Iud. 1. שעלבים Saalbim, pugillus.

SALEM, vrbs regni & sacerdotij Melchisedech, quæ postea Hierusalem dicta est, teste Iosepho lib. 1. Antiq. Iud. cap. 18. & Ieronymo in Quæstionibus Ebraicis in Geneſis caput 33. Alia est *Salem*, vrbs Sichimitarum prope Iordanem, iuxta quam aliquandiu habitauit Iacob, Gen. 33. & postea Iohannes baptizauit, Iohan. 1. 3. tametsi in historia Iacob Gen. 33. vocem Salem appellatiuè quidam reddunt, Transiuitq; Iacob שלום in pace, id est, incolumis, saluus in vrbem Sichimorum.

Saleph, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 10. שלף à שלף extraxit.

Salim, 1. Reg. 9. apparet locum esse in finibus tribus Beniamin. שעלים pugni pleni.

SALISA, oppidum in finibus tribuum Iuda & Ephraim. שלישה mensura magna vel tertia.

SALLEM, filius Nephtalim, Gen. 46. שלם Sillem, retribuit.

SALMANASSAR, rex Assyriorum, sexto anno Ezechiæ regis Iuda, Samariam cepit, & decem tribus Israël, & in his Tobiam in captiuitatem abduxit, 4. Reg. 17. 18. Tob. 1. Idem vastauit Arbelam vrbem, vt indicatur Ose. 10. Omnes munitiones tuæ vastabuntur, sicut vastauit Salmanassar Arbelam in die prælij, matre supra filios allisa.

שלמאסר Salmaneser, perfectus ad vinciendum. אסר vinxit. vel pacificus Assyrius 1. Esd. 4. nominatur. אסנפר Asenaphar.

SALMANA, Rex Madianitarum, à Gedeone interfectus, Iud. 8. Psal. 82.

צלמנע Zalmuna, imago vaga, vel prohibens vmbram & refrigerium.

SALMON, maritus Rachab, pater Boöz, Matth. 1. Luc. 3. Ruth 4. שלמה Salma, per Sin, vestimenta mea.

SALMONA, 35. mansio Israëlitarum, Num. 33. vbi populus à serpentibus ignitis ictus, aspectu serpentis ænei à Mose erecti sanatus est, Numeror. 21. צלמנה Zalmona, imaguncula.

SALMONE, Cretæ promontorium orientale, Cnido & Rhodo obuersum, Act. 27.

SALOME, vxor Zebedæi, mater Iohannis Euangelistæ, & Iacobi maioris, existimatur fuisse soror Iosephi sponsi Mariæ, Marc. 15. 16. Matth. 27. Colloquium Christi & Salomes, ex Euangelio Ægyptiorum recitat Clemens lib. 3. στρωμάτων. Interrogat Salome Christum, Quando sit venturum regnum Dei? Respondet Christus, Cum cessabit opus mulieris. Nam veniente regno Dei post resurrectionem, cessabit non modo generatio, quæ est opus Dei in coniugio, sed etiam peccatum & mors, quæ sunt propria opera Euæ in genere humano.

SALOME, filia Herodiadis, quæ præmium bellæ saltatiunculæ petijt & accepit caput Iohannis Baptistæ, Matth. 14. Marc. 6. Niceph. lib. 1. cap. 20.

SALOMON REX, filius Dauidis, ex Bethsabea Uriæ, 2. Reg. 12. 1. Paral. 3. Matth. 1. Cognomen habuit Iedidia, Dilectus Domino, 2. Reg. 12. Psal. 45. Hunc successorem in regno sibi cõstituit Dauid, 1. Paral. 28. 29. 22. 23. 3. Reg. 1. Antecelluit autem sapientia & eruditione omnibus regibus toto orbe terrarum, & de natura omnium stirpium & animantium libros composuit, 3. Reg. 4. 3. 10. Syrac. 47. Ex storge materna sapientissime iudicat ἄστοργον mulierem non esse veram matrem, 3. Reg. 3.

Tandem, ἁμαρτάνῃ τε καὶ σοφῶν σοφώτερος, dementatus à mulieribus, & tolerans ac colens idola, 3. Reg. 11. Propter quod peccatum postea Regnum dilaceratum, & decem tribus auulsæ sunt. Fit Salomonis mentio in nouo Testamento, Matt. 1. 6. 12.

Ebraicè שלמי pacificus, Fridericus, à שלום Salom, pax.

TEMPLVM SALOMONIS conditum est anno mundi 2933. in monte Moria, in quo Isaac immolari iussus est, Gen. 22. ad quod per gradus ascendendum fuit, Luc. 18. Act. 3. Id templum à Nabugdonosor crematũ est, anno mundi 3364. Instauratum à Iesu & Zorobabel, in quo, Christum ipsum prædicasse, iuxta vaticinium Aggæi, magis consentaneum est, quàm q̃ Iosephus scribit, Herodem aliud magnificentissimũ extruxisse additis porticibus splendidissimis: ex quibus vna propter operis dignitatem & elegantiam Salomonis porticus nominari putatur, Iohan. 10.

Extant autem in Canone Bibliorum tres Salomonis libri: Prouerbia, Ecclesiastes, & Canticum Canticorum,& aliquot Psalmi, à Salomone scripti, quorum argumenta breuiter recitabo.

PROVERBIA continent sententias seu præcepta, de omnibus virtutibus, iuxta totum Decalogum, addita mentione præmiorum & pœnarum.

In PRIMO capite initiò Propositio ponitur: Sententiæ Salomonis filij Dauid, ideò scriptæ, vt inde discatur sapientia, & disciplina, hoc est,vera Dei agnitio,& honesta gubernatio morum. II. Qualis debeat esse auditor: Audiens sapientior erit. Non contemtores doctrinæ cœlestis, sed amantes verbum Dei, & habentes initia, proficient. III. De timore DEI, quo & veram agnitionem Dei, & omnes cæteras primæ Tabulæ virtutes, χ᾽ σωφροσύνην complectitur. IIII. De parentum doctrina reuerenter amplectenda. V. Admonet ne vel opibus, vel potentia, vel multitudine impiorum à Timore Dei & pietate abducamur, Certò enim hærebunt in pœnis. VI. Querela de contemtu verbi Dei in ministerio sonantis, & de horrendis pœnis contemtorum. SECVNDVM caput est Adhortatio ad studium discendæ doctrinæ à Deo traditæ,& admonitio,ne decipiamur iudicijs Epicureorum, & aliorum impiorum. pertinet ad I. & III. Præceptum Decalogi. In TERTIO, Primus locus est, De studio Verbi Dei, & præmijs eorum, qui obediunt verbo. II. De fide seu fiducia in solo Deo collocanda. III. De collatione facultatum ad conseruationem ministerij. IIII. Consolatur in cruce. V. Præcipit de studio sapientiæ, hoc est, doctrinæ à Deo traditæ in Lege & Euangelio, & amplissima bona promittit discentibus hanc doctrinam, eiq; obedientibus. VI. De non impedienda aliorum vocatione & consilijs salutaribus. VII. De Liberalitate: Bis dat, qui citò dat. VIII. De Iusticia & Fidelitate. Non noceas alijs, vel manifesta violētia, vel in Iudicijs, prætextu Iuris. IX. De scādalo crucis piorum, & potentiæ impiorum. QVARTVM caput adhortatur ad audiendā & seruandā doctrinam in verbo Dei traditā, & ꝓmittit præmia obtemperantibus. II. Admonet de vitandis exemplis impiorum. III. Præcipit de disciplina, & χ᾽ μεσισμὸν, de corde, sermone, oculis, pedibus regendis, ne vagentur extra metas in verbo Dei ipsis circumdatas. QVINTVM præcipit de Castitate, & fugienda scortatione. II. Prohibet Prodigalitatem, & præcipit de vsu rerum propriarum,de Liberalitate & Parsimonia. III. Approbat coniugium & mutuum amorem & suauitatem coniugum, prohibet adulteria. SEXTI capitis, Primus locus est de vitandis sponsionibus. II. De labore seu sedulitate, & fugienda ignauia. III. De polypragmosyne & vicinis vicijs, φιλοπραγίᾳ, superbia, sophistica,crudelitate,&c. IIII. De fugiendo adulterio, & colenda castitate. SEPTIMVM caput totum est concio de colenda in timore Dei castitate, & fugienda consuetudine meretricum, quarum gestus, habitum & cæteras illecebras describit, vt moneat occasiones & irritamenta illa vitanda esse. OCTAVVM caput est adhortatio ad sapientiam, hoc est, ad studium verbi Dei, seu doctrinæ à Deo traditæ, Legis & Euangelij,quę est æterna sapientia Dei, quæ etiam ante mundi conditionem in Deo fuit,& postea per Filium hominib⁹ reuelata èst. In NONO capite, pingit prosopopœiam Ministerij Euangelici, per quod sapientia seu verbum Dei hominibus proponitur. II. Monet doctrinam cœlestem non esse proponendam Epicureis, sed docilibus & pijs. III. Præcipit de Castitate, & prohibet consuetudinem adulteræ, qua simul admonet de puritate cœlestis sapientiæ seu verbi Dei retinenda, & vitandis corruptelis, quibus vera doctrina adulteratur.

In DECIMO capite incipit recitare breues γνώμας, velut Aphorismos, quæ singulæ, vel præcepta de moribus, vel sententias de præmijs virtutum aut pœnis scelerum, vel descriptiones casuum vitæ continent. Et referendæ sunt ad Locos communes Virtutum, & præcepta Decalogi conuenientia. DECIMI capitis prima sententia de storge parentum, & pietate ipsis debita loquitur. II. & III. Consolatio opponenda scandalo crucis. Iusti Deo curæ sunt, Impij,quanquam potentes sunt, punientur: pertinet ad I. præceptum. IIII. & V. De Sedulitate & ignauia. VI. & VII. Consolatio contra scandalum crucis piorum. VIII. De docilitate. IX. de Simplicitate seu integritate vitæ. X. de Hypocrisi,quæ pugnat cum Veritate. XI. Piorum sermones & consilia sunt honesta & salutaria. XII. de ἀπαθείᾳ reprimente odia & condonante

donante aliorum iniurias. XIII. & XIIII. de lingua frenanda. XV. XVI. de insolentia diuitum, & vsu diuitiarum. XVII. de docilitate obtemperante benè monentibus. XVIII. de obtrectatione. XIX. de garrulitate. XX. XXI. de salutari vsu linguæ, quæ sapientia & pietate regitur. XXII. DEO iuuante labores sunt salutares. XXIII. de carnali securitate. XXIIII. XXV. Iustis benè erit, malis malè, pertinet ad primum præceptum. XXVI. Ignauia tabellariorum. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX. Pijs benè erit, impij peribunt. XXXI. XXXII. De salutari vsu linguæ, pertinet ad 8. Præceptum. In VNDECIMO I. De Iusticia commutatiua. II. De Humilitate & Superbia, &c. Hoc modo singulæ sententiæ in toto libro Prouerbiorum distribui, & ad Locos Communes, & præcepta Decalogi conuenientia referri possunt.

ECCLESIASTIS argumentum tribus locis includi potest. Principalis scopus totius libri est, Asseueratio de Prouidentia, q̃ verè sit Deus, qui in tantis vitæ humanæ confusionib⁹ ærumnis sit inspector & IVDEX, puniens contemnentes Deum, & seruans timentes eum, cui debetur obedientia in cuiusq; vocatione, iuxta doctrinã ab ipso traditam. Hunc scopum totius libri Salomon ipse constituit in fine, his verbis: *DEVM time, & mandata eius serua, Hoc est præcipuum omnibus hominibus. Cuncta, quæ fiunt, adducet DEVS in iudicium, etiam occulta, siue bonum, siue malum.* II. Consolatio. Etsi tantæ sint confusiones vitæ humanæ, tam multa obedientiæ impedimenta incidant, difficultates, aduersi casus, errata, irriti labores, infelices euentus, ingratitudo, calumniæ, contumeliæ, similes exitus bonorum & malorum, cupiditas fruendi laboribus nostris, & dolor in non fruendo: tamen propter hæc mala non abijcias officia vocationis, nec frangaris desperatione. Sed sedulò & fideliter facias labores tuæ vocationi conuenientes, exitus DEO commendes, & in Deo acquiescas, nec de voluntate Dei ex secundis aut aduersis euentibus & confusionibus huius vitæ iudices, sed ex ipsius verbo, in quo testatur se inspectorem & iudicem esse rerum humanarum, vindicem scelerum, & adiuuantem pios, ac dantem felices successus fideliter laborantibus in sua vocatione. Hac consolatione sustentatus tranquillo animo comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum, & perfruere vita cum vxore, quam diligis, quia Deo placent opera tua. III. Multæ insignes sententiæ de DEO, de prouidentia, de consolatione piorum, de gubernatione vitæ, de virtutibus, de vicijs, & de communibus vitæ casibus passim inseruntur, præsertim cap. 4. 5. 7. 8. &c. In summa, totus liber est doctrina de Prouidentia, & Consolatio piorum, qui in gubernatione & vita politica, & Oeconomica versantur.

Prima sententia in primo capite (*Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*) non damnat creaturas DEI, nec affirmat res à Deo conditas esse vanas & malas, sed de cogitationibus, consilijs & negocijs humanis, quæ non reguntur luce fidei seu verbi diuini loquitur. Hæc consilia & negocia sunt vana, irrita, ærumnosa, in quibus non potest acquiescere hominis animus, & veram tranquillitatem consequi. Ac sicut Sol nunquam consistit, & flumina assiduè voluuntur & reuoluuntur: ita miseriæ humanæ nunquam cessant, sed assiduè redeunt & augentur.

CANTICVM CANTICORVM, id est, præstantissimum canticum (sicut sanctum sanctorum, id est, sanctissimum) est Gratiarum actio pro politia & Ecclesia diuinitus constituta, & aduersus hostes domesticos & externos defensa: Et precatio, vt deinceps eam seruet. Miscentur & consolationes, vt in calamitatibus & cruce Ecclesia in DEO confidat & acquiescat.

LIBER SAPIENTIÆ, quem Iudæi Philonis esse aiunt, alloquitur magistratus, qui in Ecclesiam & homines pios tyrannidem exercent, & adfirmat, Deum inspectorem actionum humanarum, certò puniturum esse Tyrannos & omnes impios: Pijs autem & sanctis æterna præmia post hanc vitam daturum esse. Ostendit etiam discrimen inter pœnas piorum & impiorum: & Iudaicam Ecclesiam tyrannide oppressam, diuinis promissionibus, & exemplis piorum beneficiorum & liberationum, consolatur.

Salonius, episcopus Viennensis, mysticam explicationem Prouerbiorum Salomonis scripsit.

SALVIANVS, presbyter Massyliensis, cuius scripta Gennadius recenset, circa annum Christi 480. floruit, libri 8. de Iudicio & Prouidentia DEI, & libri 4. ad ecclesiam catholicam adhuc extant.

SAL-

SALPHAAT, filius Epher, nepotis Manasse, pater quinq; filiarum, quæ patri in hæreditate terræ ipsi attributæ succedunt, Num. 26. 27. 36. Iosuæ 17. צלפחד Zelaphehad, vmbra timoris.

Saltus, pater Adeodati, 2. Reg. 21. In Ebræo est יערי Iaare, syluæ, saltus.

SAMARIA, metropolis & sedes regni Israël, in monte tribus Manasse, condita ab Amri (3. Reg. 16.) à qua regio tota nomen accepit. Abfuit à Ierusalem circiter decem mil. germ. intus circumplexa montem circumhabitatum ab ima valle ad summum verticem domibus priuatorum instar pinus, in cuius vertice arx Regia fuit, ex qua vsq; ad Ioppen & Arabiam Petræam prospectus patebat. Cùm autem Salmanasser Rex Assyriorum anno 200. post vrbem Samariam conditam decem tribus in Babylonem abduxisset: transtulit in Samariæ regionem nouos incolas, quæ reliquijs populi Israëlitici miscebantur, Babylonios, Syros, Cuthæos & alios gentiles, qui idola & cultus idolatricos in sua patria vsitatos retinebant, & tamen interea colere etiam Dominum Deum Israël videri volebant, 4. Reg. 17. Ideo Iudæi à Samaritanis, perinde vt ab Ethnicis idolatricis abhorrebant, Ioh. 4. & Christo magni probri loco obijciunt, quod Samaritanus esset, Ioh. 8. Ex hac colluuie Gentium & Iudæorum degenerum, Deus sibi per ministerium Philippi Diaconi ecclesiam colligit, Act. 8. Nomen Samariæ significat custodiam, seu arcem custodiæ. Landshut / à שמר custodiuit.

SAMARAIM, oppidum in tribu Beniamin, Iosuæ 18. צמרים Zemaraim, lanæ.

SAMARITHES, filius Chanaan, nepos Cham, Gen. 10. fortasse oppido Samarim nomen dedit. צמרי Zemari, laneus.

SAME, oppidum tribus Iuda, Ios. 15. שמע fama.

SAMIR, oppidum in finibus tribus Iuda & Ephraim, Ios. 15. vbi habitauit Thola, Iudex Israël, Iud. 10. שמיר custodia.

SAMMA, frater Dauidis regis, 1. Reg. 16. 17. שמה ibi.

SAMOTHRACIA, insula vicina Thraciæ, in mari Aegæo, à Samijs incolis, cùm prius Dardania vocaretur, nomen accepit. Habet gradus long. 52. 45. latit. 41. 15. Samothraciæ mentio fit in historia profectionis Pauli, Actor. 16.

Thraces, id est, tumultuatores, à θρέττω.

SAMSON, filius Manue, ex tribu Dan, Iudex populi Israël annis 20. Iudic. 13. 14. 15. 16. Ebr. 11. Ebraicè שמשון SimSon, Sol. 1. Reg. 12. nominatur Bedan, quia ex tribu Dan natus est.

SAMVA, filius Dauid regis, 2. Regum 5. שמוע nomen.

SAMVEL, Fidelis Propheta Domini, docens vniuersum Israël, 1. Reg. 3. filius Helcanæ, ortus à Core, filio Isuar, filij Chaath, filij Leui, 1. Paral. 6. cuius historia natiuitatis, pueritiæ, & rerum gestarum recitatur 1. Reg. 1. 2. 3. 7. 8. 9. 10. 12. 15. 16. 25. Syrac. 46. Psal. 99. Ierem. 15. Rexit populum Israël vnà cum Saule annos 40. Act. 13. Concionatus est de Christo, Actor. 3. Sripsit historiam initiorum regni Dauidis, 1. Paral. 29. שמואל postulatus à Deo, 1. Reg. 1. à שאל vel exaudiuit Deus. vel nomen eius Deus.

Samuel, Presbyter ecclesiæ Edessenæ, scripsit contra Nestorianos, circa annum Christi 500.

SAMVEL, filius Amiud, vnus ex diuisoribus terræ Canaan, Num. 34.

SAMVS, insula maris Icarij, vicina Epheso, patria Pythagoræ, ad quam appellit Paulus, Actor. 20. 1. Maccab. 15. Descriptio totius insulæ extat apud Strabonem lib. 14. Terra Samia siue sigillata σφραγὶς ἀντικὸν est contra pestem.

Samus, שמש Sol.

SANAN, oppidum tribus Iuda, Ios. 15. צנן Zenan, clypeus. Micheas cap. 1. צאנן Zaenan scribit, alludens ad verbum יצא quod egredi, expatiari significat. Non egressa est habitatrix Zaenan, Das spatzirngehen wird jr verboten werden.

Sanctus, diaconus ecclesiæ Viennensis in Gallia, martyr Lugduni, sub Antonino, Euseb. lib. 5. cap. 1.

SANGAR, filius Anath, Iud. 3. 5. שמגר Samgar, humiliator.

SANIR, pars montis Hermon, continua Libano, Deut. 3. Ezech. 27. Cant. 4. שניר Senir, lucerna, seu Deus vigiliarum, teste Ieronymo.

Sanir, Iudic. 10. vide Samir.

Sannanim, regio tribus Nephtalim, Ios. 19. צענים Zaanaim, translationes.

Sannes, Persa, propter confessionem Christi in seruitutem redactus, tempore Arcadij Imp. Tripart. lib. 10. cap. 32.

Saphacias, filius Dauidis regis, 2. Reg. 3. Alius, filius Mathan, princeps in aula Sedechiæ,

Sedechiæ, Iere. 36. שפטיה Sephatiah, Iudex Dominus.

SAPHAN, filius Asua, filij Mesulam, scriba templi sub Iosia rege Iuda, 4. Reg. 22. 2. Par. 3. 4.

שפן Saphan, cuniculus.

עזליהו Azaliah, diuisit Dominus.

משלם Mesullam, Dominus eorum.

SAPHAN, pater Aiachan, patroni Ieremiæ, Ierem. 2. 46. Reg. 25. שפן cuniculus.

SAPHAT, pater Helisæi Prophetæ, 3. Reg. 19. שפט Iudex.

SAPHAT, filius Huri, explorator de tribu Simeon, Num. 13. חורי Hori, illustris.

SAPHATIA, filius Iosaphat regis Iudæ, interfectus à fratre Ioram, 2. Par. 21.

שפטיה Iudex Domini.

SAPHON, oppidum in tribu Gad, Ios. 13.

צפון Zaphon, specula.

SAPHIRA, vxor Ananiæ mentientis spiritui sancto, interficitur à Petro, non violentia externa, sed vi spirituali, & impetu Heroico, Act. 5.

Σάπφειρα, vel à gemma aërij coloris, vel à שפר pulcra, formosa.

SARA, vxor Abrahæ, cùm esset sterilis, fide accepit vim concipiendi, & præter tempus ætatis peperit, Ebr. 11. Gen. 11. 17. 21. Esai. 51. Primùm vocata est שרי sarai, domina mea, Gen. 11. Deinde שרה sarah (Gen. 17.) domina, princeps, vel, vt Paulus Gal. 4. interpretatur, libera. Lutherus in 48. caput Geneseos, adfirmat Saram fuisse filiam Thare adoptiuam. Ideoq; vocari sororem Abrahæ & filiam patris Abrahæ, & non filiam matris ipsi⁹, Gen. 20. mortua & sepulta in Hebron, Gene. 23. 49. Alia est Sara, filia Raguelis, vxor Tobiæ iunioris, Tob. 6. 7. 3. Alia, filia Aser Patriarchæ, Gen. 46. Num. 26. 1. Paral 7. שרח Sarah, domina, odorifera.

SARAA, vrbs in tribu Iuda & Dan, ad ripam fluminis Sorec, Ios. 15. 18. 2. Par. 11. patria Samsonis, Iud. 13. צרעה Zareah, leprosa.

SARABELLA, Chaldæa seu Tyria vox, Dan. 3. significat purpuram Domini. Sarra enim Tyrijs purpura est, Bal Dominus vel pallia seu tunicas exteriores & fluxas, quales nobilitas gestabat.

Sarabaitæ, in regula D. Benedicti nominantur monachi epicurei, quibus desideriorum suorum voluptas pro regula est.

Sarias, scriba regis Dauid, 2. Reg. 8.

SARAIAS, summus sacerdos, tempore Sedechiæ & captiuitatis Babylonicæ, interficitur à Nabuzardan, 4. Reg. 25. Ier. 36. 51. 52. Fuit filius Asariæ, nepos Helchiæ, cuius mentio fit 4. Reg. 22. 23.

שריהו Seraiah, princeps Domini.

SARASAR, filius Sennaherib regis Assyriorum, interficit patrem, Esai. 37.

שראצר Sarazer, princeps Assyrius.

Alius eodem nomine Dux Persarum, vt Iudæi existimant, Zach. 7.

SARATHASAR, vrbs in tribu Ruben, Ios. 13. צרתהשחר ZerethhaSaHar, tribulatio matutina.

SARDIS, vrbs Lydiæ, quam mediam Pactolus Fl. χρυσορρόας perfluit, metropolis regni Lydorum, cuius mentio fit Apoc. 1. 3.

Sarea, Ios. 15. vide Saraa.

SAREA, Dux Iudaicus, Ierem. 40. idem significat, quod Saraias.

SARED, filius Zabulon, filij Iacob patriarchæ, Gen. 46. Num. 26. סרד sored, peruerse dominatur.

SAREDA, oppidum in tribu Ephraim, patria Hieroboam, 3. Reg. 11. צרדה tribulator dominatur.

SAREPTA, oppidum in littore maris mediterranei inter Tyrum & Sidonem, ad radices Libani situm, & Sidoni subditum: sicut Sarepta Sidoniorum à Christo nominatur, vbi vidua Eliam Prophetam hospitio excepit, 3. Reg. 17. Luc. 4. & in Abdia.

צרפתה Zarphatah, ab excoquendis & conflandis metallis nomen q. d. habet, conflatorium.

SARETH, in Genealogia regis Saulis, 1. Reg. 9. in Ebræo fonte non extat.

SARGON, Esai. 20. scribitur esse Sennaherib rex Assyriorum. סרגון princeps horti.

SARIM, oppidum tribus Iuda, Ios. 15. 1. Reg. 17. שערים Saarim, portæ vel mensuræ.

SARION, nomen montis Hermon apud Sidonios, Deut. 3. שריון Sirion, lorica.

SARITH, oppidum in extremis finibus tribuum Zabulon & Isaschar, in littore maris propè Carmelum promontorium, Ios. 19.

שריד Sarid, reliquiæ.

SARMA, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15. Ebraicè Horma, חרמה anathema.

SAROHEN, oppidum tribus Simeon, Ios. 19. שרוחן SaruHen, cantor gratiæ.

SARON, regio vicina Ioppe & Liddæ, abun-

abundans fertiliſsimis campis & paſcuis, Eſai. 33. 35. 65. Ioſ. 12. 1. Paral. 27. Act. 9. שרון campeſtris regio, à שר vmbilicus.

SARTHAN, oppidum Iordani vicinum, Ioſ. 13. 3. 1. Reg. 7. vbi in terra argilloſa Salomon vaſa templi & alia ex cupro fundi curat.

צרתן Zarthan, à צר adflixit.

SARVCH, proauus Abrahæ, Gen. 11. Luc. 3.

שרוג Serug, ramus, propago.

SARVIA, ſoror Dauidis regis, mater Ioab, Abiſai, & Aſahel, 1. Paral. 2. 2. Re. 28.

Ebraicè צרויה Zeruiah, vel à צרי Zeri, gutta ſeu liquor Domini, vel à צר Zar, afflixit.

SATAN. Hanc vocem Petrus interpretatur cap. 5. Aduerſarius noſter Diabolus circumit tanquam leo rugiens. Nam שטן latinè ſignificat Aduerſarium, Matth. 4. 6. Marc. 1. 3. 4. &c.

SATVRNINVS, & Siſinnius, martyres Romani ſub Maximiano Imp. decollati ſunt 29. Nouembris. Alius ab Apoſtolorum diſcipulis primus Epiſcopus Toloſæ ordinatus, martyr, à Fortunato celebratus, lib. 2.

Saturninus, Antiochenus, circa annum Chriſti 140. Simonis Magi hæreſes ſparſit, & ſuas addidit, videlicet mundum & homines ab Angelis factos eſſe, alios quidem natura bonos, alios vero malos, & Deum Iudæorum vnum fuiſſe ex malis Angelis, ad quem deſtruendum Chriſtus venerit. Coniugium docuit à malis Angelis ortum eſſe, Irenæus lib. 1. cap. 22. Euſeb. lib. 4. cap. 7.

Saturninus & Satyrus, fratres, martyres in Africa ſub Galieno. Alius ex 18. martyribus Cæſarauguſtanis, ſub Diocletiano.

SAVE, Gen. 14. appellatiuum eſt.

שוה id eſt, planicies.

Sauinus, epiſcopus Placentinus, apud Gregorium lib. 3. cap. 10. Dialogorum, Pado fl. inundanti agros vicinos mandat, vt intra alueum redeat.

SAVL, filius Cis, de tribu Beniamin. Primus Rex populi Iudaici conſtituitur à Samuele Propheta, 1. Regum 9. 10. 11. Filius autem vnius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet (1. Reg. 13.) hoc eſt, vnus annus abierat poſt electionem, vel adeo bonus & innocens erat Saul, vt infans vnius anni: & duobus annis tantùm benè regnauit. Poſteà negligit mandatum Dei, de interficiendis Amalechitis, accenditur flammis æmulationis aduerſus Dauidem, interficit ſacerdotes, viros ſanctos & innocentes, (1. Reg. 22.) Ideoq; à Domino deſertus, errat deinceps in omnibus conſilijs, ac ruit præceps in æternum exitium. Fit etiam Saulis mentio Act. 13. vbi 40. annos regnaſſe ſcribitur, quod de annis Samuelis & Saulis coniunctim intelligatur.

שעול Saul, poſtulatus, vocatus.

SAVL, filius Simeonis Patriarchæ, Gen. 46. Num. 26.

TERRA SAVL, fuit regio in tribu Manaſſæ cis Iordanem, 1. Reg. 13. שעול Saul, vulpes.

SAVLVS, Nomen proprium Sancti Pauli Apoſtoli, quod inter Iudæos & Syros retinuit, Act. 7. 8. 11. 13. donec Gentium vocationem inchoauit conuerſo Sergio Paulo, Cypri Proconſule, à cuius familia Saulum, vna tantum litera ad ſonum Romanis auribus concinniorem immutata, PAVLVM nominatum eſſe conſentaneum eſt.

SCARIOTH, ἰσκαριώτης, cognomen Iudæ proditoris, vide ſupra Iudas Iſcariotes.

SCENOPEGIA, σκηνοπηγία. Feſtum Tabernaculorum, quod celebrabatur 15. die menſis ſeptimi, inſtitutum, vt memoria eductionis populi Iſraël ex Ægypto, & mirandæ defenſionis in deſerto, dum ſub tabernaculis Iſraëlitæ degebant, conſeruaretur. Fit mentio feſti Scenopegiorum Ioh. 7. & 1. Macc. 10. Nehem. 8. 3. Eſd. 5.

SCOTVS ſuperior, Iohannes Erigena, peragratis præcipuis toto orbe terrarum ſcholis, tandem in cœnobio Mamelsburnenſi, à diſcipulis, quorum vitia taxauerat, inter legendum ſtylis confoſſus eſt, Anno Chriſti 884. Huius de cœna Domini liber, ex quo Berengarius ſuæ opinionis ſemina & rationes ſumſiſſe ſcribitur, in concilio Vercellenſi damnatus eſt, cùm multò ante σύγχρονος ipſi Paſchaſius ſententiam de corporali præſentia Chriſti tribus libris, quos Scoti diſputationibus oppoſitos eſſe apparet, defendiſſet.

Alius paulò ſuperior Iohannes Mailroſius, Scotus, Bedæ diſcipulus, & Alcuini ac Clementis primorum Academiæ Pariſienſis doctorum condiſcipulus.

SCOLASTICA, virgo, ſoror S. Benedicti, præfuit collegio virginum, ad fratris Regulam inſtituto, obijt die 10. Februarij, Gregorius lib. 2. Dial. cap. 33. 34.

SCYTHOPOLIS, vrbs Palæſtinæ, non

non procul à mari Galilææ, à Scythis condita, teſte Plinio lib. 5. cap. 18. Abfuit à Ieroſol. 600. ſtad. ſeu 15. mil. germ. 2. Macc. 12.

SCEVÆ filij, exorciſtæ (Act. 19.) monent exorciſmis non pelli Diabolum, ſed ſola ardenti fide & inuocatione filij DEI. Sceua, id eſt, clamator, vel vanus & mendax, à שוא.

SEBA, 2. Reg. 16. vide Siba.

SEBALDVS, regis Daciæ filius fuiſſe, & Pariſijs ſtuduiſſe, ac inde in ſolitudinem aufugiſſe ſcribitur. Poſtea in Germaniam miſſus à Gregorio II. circa annum Chriſti 730. Ratisbonæ & Noribergæ docuit. Inter Sanctos relatus à Martino V. die 19. Septembris.

SEBASTIANVS, patria Mediolanenſis, fuit illuſtris Dux militum ſub Diocletiano. Cùm autem doctrinam Chriſti amplexus eſſet, iuſſu Imperatoris alligatus arbori, & à militibus, qui in Sebaſtianum velut ad ſcopum iacula collimabant, confoſſus eſt, anno Chriſti 297. die 20. Ianuarij. Fit Sebaſtiani mentio apud D. Ambroſium in Pſal. 118. octon. 19. Græcis σεβαστὸς, venerandum, auguſtum ſignificat. Qui peſtilentiam arceri à Sebaſtiano ſenſerunt, fortaſſe latinam etymologiam à peſte finxerunt.

SEBEON, Horræus, pater Anæ, ſoceri Eſau, Gen. 36. Ebraicè צבעון Zibon, diſcolor, à צבע Zaba, tinxit.

SEBIA, vxor Ochoſiæ, mater Ioas Regis Iuda, 4. Reg. 12. 2. Par. 24. צביה Zibiah, gloria Domini.

SEBOLETH, שבולת, impetus aquæ decurrentis. Hanc vocem Galaaditæ Ephratæis fugientibus pronunciandam proponebant, Iud. 12. Sed hi cum literam Schin non poſſent exprimere, efferunt סבולת ſibolet, per ſamech.

SEBOIM, vna ex quinq; vrbibus, quæ ſulphure & igne cœlitus demiſſo conflagarunt, Gen. 10. 14. Oſe. 11. Deut. 29.

Ebraicè צביים Zeboim, gloria vel decor, vel capreæ. Nam צבי Zebi vtrumque ſignificat.

Sechem, filius Galaad, Num. 26.

שכם Sechem, humerus.

Sechonias, collector ſpontaneorum oblationum in eccleſia Iudaica, tempore Ezechiæ, 2. Paral. 31.

שכניה Sechania, habitaculum Domini.

Secri, filius Oziel, filij Caath, Exod. 6.

סתרי Sithri, præceptor.

Secrona, oppidum prope Ioppen, Ioſ. 15.

שכרונה Sichronah, ebrietas.

Secundus, Theſſalonicenſis, deducit Paulum ex Achaia redeuntem in Aſiam, Act. 20. Alius, docuit euangelion in Hiſpania, ideoq; ſubmerſus eſt. alius, ſenator Romanus, martyr ſub Decio.

SEDADA, oppidum in tribu Nepthalim, ad radices Libani ſitum, limes terræ ſanctæ verſus ſeptentrionem, Num. 34. Ezech. 47.

צדדה Zedadah, latus eius.

SEDVLIVS, quem patria Scotum fuiſſe, & circa annum 430. floruiſſe Sigebertus Gemblacenſis refert, verſibus Heroicis ſcriptum opus Paſchale reliquit, diuiſum in 4. libros, quorum primus præcipua ex veteri teſtamento miranda Dei opera celebrat. Tres poſteriores clara ſalutiferi tractant miracula Chriſti, vnà cum hiſtoria paſsionis & reſurrectionis. ac in ſecundo libro, paraphraſis etiam precationis Dominicæ inſignis inſerta eſt. Huius Sedulij poëma eſt Hymnus, (A Solis ortus cardine) cuius ἀκροστιχὶς totum Alphabetum continent, ac ei parti, quæ die Natali Chriſti vſitatè canitur, ſtatim ſuccedunt verſus à literis H. I. K. L. M. N. incipientes, ex quibus Hymnus in feſto Epiphaniorum (Herodes hoſtis impie) exceptus eſt. In Decreto Diſt. 15. his verbis Sedulij mentio fit: Viri venerabilis Sedulij opus paſchale, quod Heroicis deſcripſit verſibus, inſigni laude proferimus.

SEDECHIAS, filius Ioſiæ, poſtremus rex Iudæ, captus à Nabuchodonoſor, & oculis priuatus, 4. Reg. 25. 2. Paral. 36.

Sedechias, filius Chanaan, pſeudopropheta, prædicit Achab victoriam contra Syros, à quibus in eodem bello interficiebatur, 3. Regum 22. 2. Paralipomen. 18.

צדקיה Zidekia, iuſticia Domini.

Alius, pſeudopropheta, filius Maaſiæ, Iere. 29.

Alius, princeps in aula Ioachim regis, Iere. 36.

SEGOR, vrbs Moabitidos, Sodomæ vicina, cui propter hoſpitem Loth pepercit Deos, Gen. 13. 19. 14. Eſa. 15. Ebraicè צוער Zoar, parua. *Paulinus:*

Et cùm Pentapolin perſunderet igneus imber
Exiguam Segorim Sodomis ſecernit iniquis.

Segub, filius Ahiel, inſtauratoris vrbis Iericho, 3. Reg. 16. שגוב Segub, excelſus, munitus.

SEIR, princeps Arabiæ Petrææ, à quo orti ſunt Horræi, qui tenuerunt partem

Arabiæ Petrææ, quæ in Biblijs mons seu montana Seir appellatur, finitima Iudææ versus meridiem. Habuit septem filios, & filiam Thimnam, quæ Eliphazo, filio Esaui nupta genuit AMALECH. Pulsi sunt autem Horræi à quatuordecim nepotibus Esau, Gen. 36. & ab Esau, qui Edomi cognomen habuit, Gen. 27. regio Idumæa, deinde appellata est. שעיר Sair, hispidus, pilosus, Satyrus, ein Feldteuffel / Gene. 14. 32. 16. Deut. 1. 2. Esai. 21. Ezech. 25. 35. Ios. 11. 12.

SEIRAH, locus in finibus Beniamin & Ephraim, Iudic. 3. Easdem literas radicales cum Seir habet.

SELA, סלה, quod in Psalmis septuagies semel, & ter in Oratione Abacuc, versibus additur: Aquila transtulit SEMPER. Huius sententiam probat Ieronymus in Epistola ad Marcellam Tom. 4. fol. 42. Quidam Diapsalma, commutationem metri dixerunt esse: alij pausationem spiritus: nonnulli alterius sensus exordium. sunt qui rythmi distinctionem, & quia Psalmi tunc temporis iuncta voce ad organum canebantur, cuiusdam musicæ varietatis existiment silentium. Nobis nihil horum videtur, cùm Aquila, qui verborum Hebræorũ diligentissimus explicator est, SELA, h. diapsalma, SEMPER transtulerit: & inueniamus in Psalmorum quoq; fine diapsalma positum, vt Psal. 3. & 23. Scire autem debemus apud Hebræos in fine librorum, vnum è tribus solere subnecti: vt aut Amen scribant, aut Sela aut Salem, quod exprimit pacem. Igitur vt solemus nos, completis opusculis, ad distinctionem rei alterius sequentis medium interponere, explicit, aut feliciter, aut aliquid istiusmodi: ita & Hebræi, vt quæ scripta sunt roborentur, facere solent: vt dicant Amen, aut in sempiternum, &c. Burgensis vocem encliticam, Poëtis tantùm familiarem esse arbitratur, ad explendum numerum & modulationem versus, vt Græci & Latini syllabis paragogicis vtuntur, τὸ σκηπτρῷ ἐλάσασκε, ὁμοκλήσασκε δὲ μύθῳ, pro ἔλασε. Quod tamen expleri nulla ratione potestur, pro potest. Mei præceptores notam attentionis esse dicebant, qua mentes ad diligentem & accuratam considerationem sententiæ in eo versu expositæ, excitentur. Quod mihi quidem simplicissimum videtur. Sed vsitatissima opinio est, vocis eleuationem in cantu ea voce indicari.

SELA, filius Iudæ Patriarchæ, Gen. 38. Num. 26.

שלה Selah, pacificus.

Sela, oppidum tribus Beniamin, Ios. 18.

צלה Zelah, costa.

Sela, 4. Reg. 12. סלא Silla, laudauit.

SELCHA, oppidum regni Basan, in montibus Libani prope Machati, Deut. 3. Ios. 12. 13.

סלכו Salchah, semita.

SELEBIN, oppidum in tribu Dan, Iosuæ 19. 3. Reg. 4. שעלבין Scalabin, pugillus lateris.

Selemias, Ierem. 16. שלמיהו Pax Domini.

SELEVCVS, cognomine Philopator, Rex Syriæ, pater Demetrij regis Syriæ, filius Antiochi magni, frater Antiochi Epiphanis, 1. Maccab. 7. 2. Macca. 3. 5. mittit Heliodorum, vt thesauros ex Templo auferat.

SELEVCVS NICANOR
Dux Alexandri magni.
Antiochus Socer.
Antiochus Theos.
Seleucus Callinicus.

Seleucus Ceraunus — *Antiochus Magnus*

SELEVCVS Philopator, 2. Maccab. 3. 1. 1. Macca. 7. Dan. 11. — *Antiochus Epiphanes.*

Alexander.

Demetrius obses Romæ, 1. Macca. 7.

SELEVCIA, vrbs Syriæ munitiss. condita à Seleuco Nicanore, primo rege Syriæ, sita ad ripam Orontis fluuij, qui 40. stadijs infra vrbem in mare influit: ab Antiochia distat 120. stadijs versus occasum. In hanc vrbem venit Paulus ex Antiochia in Cyprum profecturus, Acto. 13. Fit eiusdem mentio 1. Macca. 11.

Seleutiani, Hæretici, finxerunt materiam mundi Deo coæternam fuisse. Animas ab Angelis creatas esse, Christum sedentem ad dexteram Patris, non retinere naturam humanam, &c.

SELIM, vrbs in tribu Iuda, Ios. 15.

שלהים Silhim, postulati.

SELLA, vxor Lamech, primi bigami, Gen. 4.

צלה Zillah, vmbra eius. צל Zel, vmbra.

SELLVM, decimus quintus rex Israël fuit vno mense, interficit suum Dominum Zachariam. Ideo rursus interficitur à Manahen, 4. Reg. 13.

Ebraicè

Ebraicè שלום Sallum, retributor, à שלם. (34.

Alius, maritus Oldæ Prophetiſſæ, 2. Par.

SELLVM, cognomen Ioachatz regis Iuda, filij Ioſiæ, Ier. 22. 1. Par. 3.

SELLVM, patruus Ieremiæ Prophetæ, pater Anamehel, Iere. 32. Alius, pater Ezechiæ Ducis Ephratæi, 2. Par. 28.

SELLEM, filius Nepthalim, Num. 26.

SELMON, pars montis Garizim, Iud. 9. צלמון Zalmon, imago.

SEM, filius Nohæ, præcipuus doctor & gubernator eccleſiæ DEI poſt diluuium fuit annis 502. Vixit cum omnibus filijs & nepotibus ſuis & poſt mortem Abrahæ 35. annos. cum Iſaac 110. cum Iacob 50. annos. mortuus eſt ante deſcenſum in Ægyptum ſexageſimo nono anno. Cogitemus autem quam pulchrum & venerandum collegium fuerit doctorum ſenum, in quo præfuit SEM, qui mundum ante diluuium viderat, adoleſcens, auum Lamech & proauum Mathuſalem ſenes audiuerat: qui ambo Adamum primum parentem ſenem viderant.

Hic ſedem Eccleſiæ & Scholæ ſuę habuit in vrbe Salem, quæ poſtea Ieruſalem dicta eſt, vbi ſacerdos Dei altiſsimi doctrinam de Deo, de creatione mundi & generis humani, de lapſu & reparatione hominum, de cauſa peccati & mortis, de venturo ſemine, & abolito peccato & morte redditurum eſſet iuſticiam & vitam credentibus, de vera inuocatione Dei facienda in ſpiritu & veritate, de fiducia promiſsi ſeminis, de veris cultibus Dei & diſcrimine ſpiritualis obedientiæ cordis & externæ diſciplinæ ac ſacrificiorum, de conſolationibus in cruce, de extremo iudicio & vita piorũ æterna, & illuſtria teſtimonia iræ Dei aduerſus peccatum in diluuio præcipuè declarata, & præſentiæ Dei in mirandis liberationibus, poſteris ſuis tradidit. Lætatus eſt etiam (cùm plurimi ex poſteris, relicta & abiecta ipſius doctrina, idolis ſeruirent) diuina voce ætatis ſuæ 465. octauum nepotẽ ſuum Abrahamum, ad veræ eccleſiæ ſocietatem vocari, & promiſsionem de ſemine mulieris benedicto, & omnes gentes benedicente, renouari: & ſedem certam in terra Canaan Abrahæ promitti, vt naſcentis Meſsiæ hoſpitium & docentis ſchola eſſet. Scribit autem Hieronymus ad Euagrium, Hebræorum conſtantem ſententiam eſſe, & Melchiſedech rex Salem, & ſacerdos Dei altiſsimi, fuerit Sem filius Nohæ, Gen. 14.

שם Sem, nomen, ex cuius poſteritate is naſcetur, cuius nomen eſt ſupra omne nomen, vel à שם poſitus, vt ſit ſtirps Meſsiæ, & veræ Eccleſiæ Dei, in qua nomen Domini ſemper prædicabatur.

SEMEBER, Rex Seboim, vrbis vicinæ Sodomæ, Gen. 14. שמאבר nomen magnificum.

Semeger, princeps Chaldaicus, Ier. 39. סמגר Samgar, aroma vel ſerra.

SEMEI, filius Gerſon, nepos Leui, Exodi 6. Num. 3. Zach. 12.

SEMEI, filius Gera, de tribu Beniamin, acerbiſsimis ſarcaſmis vexat Dauidem fugientem in exilium, deinde deprecans, veniam petulantiæ conſequitur, tandem verò Dauide mortuo, à Salomone necatur, 2. Reg. 16. 19. 3. Reg. 2. שמעי Simei, fama.

Alius, Leuita, ortus ab Heman, Diaconus eccleſiæ ſub Ezechia, 2. Paral. 29. 31. Alius, præfectus Salomonis, 3. Regum 4. Alius, pater Matthatiæ, Lucæ 3.

Per familias Semei (Zach. 12.) Ieronymus ſcribit Doctores ſignificari. Nam ex ea tribu magiſtrorum agmina pullulaſſe.

SEMEIAS, Propheta, dehortatur Roboam à bello contra decem tribus, 3. Reg. 12. 2. Par. 11. 12.

שמעיה Semaiah, auditor Domini.

Semeias Neelamites, pſeudopropheta in Babylone, epiſtolam à Ieremia ad captiuos in Babylone ſcriptam mittit ſacerdotibus in Ieruſalem, Ierem. 29.

Alius, Leuita, delectus ad viſitationem eccleſiarum ſub Ioſaphat, 2. Paral. 17. Alius, princeps Leuitarum ſub Ioſia, 2. Paral. 35. Alius, pater Dalaiæ, Ierem. 26.

Semeron, oppidum tribus Zebulon, Ioſ. 19. 11.

שמרון Simeron, cuſtos.

Semida, filius Galaad, Num. 26.

שמידע nomen notum.

Semla, rex Idumææ, Gen. 36.

שמלה Samalah, ſiniſtra.

Semma, filius Agge, vnus ex Heroibus in exercitu Dauid, 2. Reg. 23.

שמא Samma, ibi.

SEMMVA, filius Zechur, explorator de tribu Ruben, Num. 1. 3.

שמוע Samua, fama, obedientia.

זכור Zachur, memor.

Sempronius, latomus, cùm fidem Chriſti amplexus, nollet idola ſculpere, iuſſu Diocletiani in aquam demerſus eſt.

Semron, filius Iſaſchar, Gen. 46. Num. 26.

שמרון Simron, custos.

Semron, oppidum in tribu Zabulon, Ioſ. 14.

Sen, Locus in tribu Beniamin, 1.Reg.7. שן dens.

Sene, nomen collis vicini oppido Machmas, 1.Reg.14. סנה Seneh, ſpinus.

Senna, Num.24. Ebraicè צנה Zinnah, puto eſſe deſertum Sin ſeu Zin prope Cades.

SENNAAR, regio, quæ deinde à metropoli Babel, Babylonia dicta eſt, Gen. 10.11.14. Eſai. 11. Dan. 1. Zach. 4. Ebraicè Sinear שנער excuſsio dentium, à שן & נער Sen, & Naar, vel repetens excuſsionem. שנה Sanah.

SENNAHERIB, rex Aſſyriorum, ſucceſsit Salmanaſſari, qui decem tribus abduxit. Hic cum obſideret Ieroſolyma & regem Ezechiam: amiſit de exercitu 180000. virorum cæſa ab Angelo. Ipſe fugiens in Niniuen, à proprijs filijs, quos Niſrocho idolo immolaturus erat, interfectus eſt, anno regni ſeptimo, 4.Reg.18. 19. Eſai. 36. 37. 2. Paral. 32. Tob. 1. Confer Herodoti narrationem de obſidione Peluſi, lib.2. סנחריב Sanherib, acutus gladius vel ſpinis arefactus.

SENNIM, vallis vicina Cedes in tribu Nepthalim, Iud. 4. צענים Zaanaim, migrationes.

SENON, ciuitas in tribu Iſaſchar, non procul à mari Tiberiadis, verſus occaſum, Ioſ. 19.

שיון Sion, tranquilla.

Senſenna, vrbs in tribu Iudæ, Ioſ. 15. סנסנה Sanſanna, ſurculus, palmes.

SEON, rex Amorrhæorum, tenuit regionem incluſam ab occaſu, Iordane: à borea, torrente Iaboc: ab ortu, Ammonitide: à meridie, fluuio Arnon. Hunc regem, cùm Iſraëlitis facultatem tranſeundi non daret, interfecit Moſes, & regionem occupatam tradidit tribubus Ruben & Gad, Num. 21. 32. Deut. 1. 2. 29. Ier. 48. Pſal. 135. 136. Ioſ. 2. 12. 13. 9. Iud. 11. Ebraicè סחון SiHon, vaſtator.

SEOR, pater Ephron, à quo Abraham agrum emit, Gen. 23. צחר Zohar, albus, nitidus.

Seor, proauus regis Saul, 1.Reg.19. צרור Zoror, tribulator.

Sephama, oppidum in finibus Palæſtinæ verſus ortum, Num. 34. Ieronymus in 47. caput Ezechiëlis ſcribit vrbem Apameam ſignificari.

שפמה Sephamah, mandibula.

Sephamoth, 1. Reg. 30. שפמות Siphamoth, buccæ, labia.

SEPHAR, mons orientalis, fortaſſe Imaus, Gen. 10. ספרה Sepharah, ciphra, vel notarius.

SEPARVAIM, vrbis vel regionis nomen eſt, 4. Reg. 17. 18. Eſai. 36. 37. Sed vbi ſita ſit, nondum inueni. Fortaſsis Syriæ vel Meſopotamiæ pars eſt. Ieronymus totum illum locum, Eſai. 37. in quo decem nomina propria ponuntur, fortiter tranſilit, & addit, Manifeſta tranſcurrimus, vt in dubijs immoremur.

SEPHAT, vrbs in tribu Simeon, quæ deinde Horma dicta eſt, Iud.1. צפת à צפה intuitus eſt.

SEPHER, 20. manſio Iſraëlitarum, Num. 33.

שפר Saphar, pulchritudo.

Sephet, oppidum Galilææ, in tribu Nepthalim, patria Tobiæ, cap. 1. Hac etiam ætate munitiſsimum eſt.

Sephi, filius Zobal, nepos Seir, Gen. 36. שפו Sepho, caſeus bubalus, vel à שפה contriuit.

Sephi, Philiſtæus, Gigas, 2. Reg. 21. סף ſaph, poſtis.

Sephon, filius Gad, nepos Iacob, Gen. 6. Num. 20. צפיון Ziphion, ſpeculator.

Sephor, pater Balach, Num. 22. צפור Ziphor, coronatus.

Sephora, vxor Moſis, Exod. 2. 18. צפרה Ziporah, corona vel paſſer.

Sephora, obſtetrix Ægyptia, Exod. 1. שפרה Siphrah, formoſa.

SEPHRONA, oppidum in tribu Nepthalim, ad radices Libani ſitum inter Sedad & Enchazor, limes terræ ſanctæ, verſus ſeptentrionem, Num. 34.

Sedhua, filius Heliphaz, nepos Eſau, Gene. 36.

צפו Zepho, ſpeculator.

SEPTEM DORMIENTES, tempore perſecutionis ſub Decio in ſyluas & ſolitudines ex vrbe Epheſo aufugiſſe, ac dormijſſe, & annis 180. pòſt, ſub Theodoſio Iuniore rurſum euigilaſſe ſcribuntur à Nicephoro lib. 14. cap. 45. Nomina eorum annotata ſunt, Maximianus, Malchus, Martinianus, Dionyſius, Iohannes, Serapion, Conſtantinus, die 27. Iunij.

SEPTEM FRATRES, filij S. Felicitatis, Ianuarius, Felix, Philippus, Syllanus, Alexander, Vitalis, Martialis, ſub M. Antonino. Imp. interfecti, 10. Iulij, Anno 170

Sepulcra

Sepulcra Concupiscentiæ, 13. mansio Israëlitarum in deserto, Num. 11. 33.

Ebraicè קברת התאוה Kiberoth hathauah.

SER, oppidum tribus Nephtalim, Ios. 19. Quidam existimant vnius vrbis nomẽ in eo textu esse, Assedimser, vel Ziddimser. צר Zer, tribulatio.

SERAPHIM, Angelici ordinis nomen, שרפים q. d. ardentes, quia sunt essentiæ lucidæ, diuinæ lucis radijs vibrantes, & διαφανείᾳ, agilitate, celeritate, vi penetrandi, flammam ignis referentes, Psal. 103. Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos flammam ignis, vel quia ardent amore DEI & ecclesiæ. Hymnus angelorum Seraphim: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, Deus Zebaoth, plena est omnis terra gloria eius, &c. Esa. 6. recitatur.

Seraphia, martyr Romæ sub Adriano.

SERAPION, episcopus Antiochenus, tempore Commodi Imp. Huius scripta recenset Eusebius lib. 6. cap. 10. Alius martyr Alexandrinus, sub. Decio Imp. Euseb. lib. 6. cap. 31. Alius in persecutione lapsus mori non potuit, nisi prius percepta Eucharistia, cap. 3. 4.

Serenus, Origenis discipulus, martyr, Euseb. lib. 6. cap. 4.

Sereser, princeps in exercitu Chaldæorum, Ierem. 39. שראצר SareZer, princeps thesauri.

Seron, Præses Syriæ, profligatus à Iuda Maccabæo, 1. Macca. 5.

SERVATIVS, episcopus Tungrorum, vixit circa annum Christi 412. Paulò pòst Hunnis grassantibus, sedes episcopi, Traiectum, & inde Leodium translata est, anno Christi 710.

SERVETVS, Michaël Seruetus Arrago Hispanus, nostra ætate hæresin Pauli Samosateni renouauit & alios errores multos, de mysterio incarnationis, de Iustificatione, Baptismo, de Angelis & animabus hominum sparsit, editis septem libellis de erroribus Trinitatis & duobus Dialogis de Trinitate. Item de iustitia Regni Christi. Combustus est Geneuæ in Sabaudia, anno Christi 1553. die 17. Octobris.

Seruilius, martyr sub Adriano.

SESA, pater Helioreph & Ahia scribarum Salomonis, 3. Reg. 4. שישא, sex.

SESACH, rex Ægypti, diripuit Ierosolymam, & spoliauit Templum, tempore regis Roboam, 3. Reg. 14. 11. 2. Paral. 2.

שישק Sisak, שקק Sakak, discurrit, vel Saccus munerum. Herodotus Sabacum nominat.

SESACH, sic nominatur vrbs Babylon à Ieremia cap. 25. 51. ששך.

SESAI, Gigas ex posteritate Enakim, incola vrbis Hebron, Iud. 1. Ios. 15. ששי munificus, vel eques.

SESEIMA, Oppidum in tribu Issachar, prope regionem Dalmanutha, Iosuæ 19.

שחצומה SahaZumah, superbum Ieiunium.

SETH, filius Adæ, Gene. 4. 5. Syra. 49. Luc. 3. Natus est anno mundi 130. Obijt 1042. anno 14. ante natum Noha, anno 55. post translationem Enoch in cœlum, cuius haud dubiè spectator fuit.

שת Positio seu fundamentum Ecclesiæ & promissionis de Christo.

SETHIM, ciuitas est & palmetum, inquit Iosephus, contra Ierichuntem, procul à Iordane stadijs 60. in campestribus seu planicie terræ Moab, (quæ fuit 42. & vltima mansio Israëlitarum ex Ægypto egressorum) vbi populus cum Beelphoger & filiabus Moab fornicatus est, & 23000. vna die occisi sunt, Num. 25. 1. Cor. 10. Ibidem rursus numeratur populus, Num. 26. Ordinatur Iosua in Ducem populi, Num. 27. Feruntur Leges de sacrificijs dierum festorum, cap. 28. 29. de votis, cap. 30. trucidantur Madianitæ, cap. 31. tribubus Ruben, Gad & Manasse, regiò trans Iordanem distribuitur, cap. 32. constituuntur limites & diuisores terræ, cap. 34. MOSES postrema concione legẽ Dei repetit & explanat in toto Deuteronomio, & tandem condito Testamento suo, Deut. 31. 32. 33. moritur, Deut. 34. Ex eo loco Iosua exploratores in Iericho mittit, Ios. 2. 3. שטים Sittim, spinæ.

Num. 33. Abelsittim, seu Belsathim, vt in nostra versione scribitur, nominatur. אבלשטים Abel Sittim, planicies Sittim, vel luctus spinarum.

Ligna Sethim, quorum in Exodo sæpè mentio fit, Ieronymus in Ioëlem scribit esse genus arboris, spinæ albæ simile colore & folijs, hoc est, maculas albas folijs aspersas esse, alioq; tam grandes arbores, vt latissima ex illis tabulata cædantur. addit præterea lignum fortissimum & incredibilis leuitatis & pulcritudinis esse. Ebraicè שטים Sittim, aliqui vertunt pinum, aliqui spinam.

Seuerinus episcopus Coloniæ, anno Christi 400.

sti 400. Christianam religionem superiorum annorum persecutionibus & Euphratæ Ariani episcopi perfidia ferè extinctam instaurauit. Præfuit 40. annis, obijt 23. Octobr. A. C. 438.

SEVERINVS, post Attilæ vastationes, instaurauit Ecclesias in Austria, tempore Martiani Imp. circa annum Christi 460. 470. familiaris Odoacro Rugio. Obijt die 8. Ianuarij, 481. Alius Abbas, cum Clodoueum Galliæ regem febri liberasset, oblatam pecuniam mercedis & muneris loco non accepit, sed petijt omnes captiuos in toto regno dimitti.

Seuerus, Sulpitius Aquitanus, vitam S. Martini descripsit, celebratur à Gennadio.

Seuerus, Hæreticus, negauit resurrectionem mortuorum, reiecit vetus Testamentum, iactitauit adflatus, habuit prophetissam φιλουμένην, &c. vixit tempore M. Antonini.

Seuerus, episcopus Rauennæ, cum prius textor fuisset, vixit circa annum 430.

Seueritæ, *Eutychianorum* secta, cuius autor fuit Seuerus Antiochenus, circa annum Christi 500. vide Niceph. lib. 18. cap. 49.

SIBYLLA, mulier vatidicæ, à Σιός, Deus, & βούλη, consilium q. d. θεοβούλη, Dei vates. Vel Ebræum nomen est Kabyla, significans doctrinam de Deo & moribus honestè regendis à S. Patribus per manus traditam, quod παράδοσιν Græci vocarunt. Cùm autem amissa Patrum kabyla integra, paucæ tantùm breues sententiæ aliæ aliunde acceptæ sparsim extarent, quibus propter præceptorum sanctitatem & antiquitatem singularis grauitas & auctoritas inerat: rursus à Phocylide Milesio quædam collectæ esse scribuntur, quæ prorsus cum Decalogi legibus congruunt.

πρῶτα Θεὸν τίμα, μετέπειτα δὲ σεῖο γονῆας,
φεῦγε δὲ λατρείας ἀνόμους, Θεῷ ζῶντι λάτρευε.
εἷς Θεὸς ἐστὶ μόνος καὶ οὐκ ἔστιν Θεὸς ἄλλος,
καὶ γὰρ οἱ ἀθάνατος κεχολώσεται ὅσπερ ἁμάρτῃ.

Græci extincta patrum religione, cùm nomen Kabylæ solùm sine re extaret, Fœminam longæuam & fatidicam fuisse Sibyllam commenti sunt, quæ eiusmodi graues sententias & oracula prodiderit, ac decem Sibyllas finxerunt, primam Persicam SAMBETHEN, à Sem & Iaphet dictam. 2. Libycam. Delphicam. Cumæam. Erythræam. Samiam. Cumanam. Hellespontiacam, Phrygiam, Tiburtinam. Vide Lactantij Instit. diuin. lib. 1. cap. 6. lib. 4. cap. 15. 16. 17. 18. 19. & octo libros Sibyllinorum Oraculorum Græco & Latino carmine editos. quorum postremo, omnes ferè articuli Symboli Christiani, ac inter cæteros, hi versus recitantur.

αὐτὸν σὸν γινώσκε Θεὸν Θεοῦ υἱὸν ἐόντα.
καὶ λόγος ὁ κτίζων μορφὰς, ὦ πάντ' ὑπακούει.
ἐκὼν ἐστ' ἄνθρωπος ἐμὴ λόγον ὀρθὸν ἔχουσα.

Exemplumq; Dei quisq; est in imagine parua, &c.

SICHAR, oppidum Sichem, Iohan. 4. iuxta quod Christus colloquitur cum Samaritana.

SICELECH, oppidum tribus Simeon, Ios. 19. 2. Esd. 11. in extremis finibus Iudææ, ad torrentem Bozor, quod direptum ab Amalechitis, liberat Dauid, 1. Reg. 27. 30.

Ebraicè עקלג Ziklag, cortex, inuolucrum.

SICERA, omnis potus inebrians præter vinum, שקר inebriauit, fortassis idem nomen est, cum Saccaro, quod nunc quoque potui miscetur.

SICHEM, filius Emmor, principis Sichemitarum, qui stuprauit Dinam filiam Iacob, Gen. 33. 34. Ab hoc nomen vrbis Sichem extitisse putatur.

SICHEM & Sichar (Iohan. 4.) & Sichima, vrbs in tribu Ephraim ad montem Garizim sita, propè quam Abraham, ex Haran Mesopotamiæ in Palæstinam profectus, primùm habitauit, Gen. 12. & Iacob postea agrum emit, Gen. 48. in quo & ossa Ioseph sepulta sunt, Ios. 24. Ipsum etiam oppidum Sichem, à Simeone & Leui, propter stupratam sororem Dinam cædibus exhaustum Iacob possedit, Gen. 34. 48. Fuit vrbs Leuitarum & refugij, Ios. 20. 21. in qua paulò ante mortem Iosue comitia celebrat, in quibus Israëlitas ad cultum veri Dei seueriss. cohortatur, Ios. 24. Funditus deleta est ab Abimelech, Iudic. 9. Deinde rursus instaurata est à Hieroboam rege Israël, qui sedem aulæ illic habuit, 3. Reg. 12. Ieronymi tempore Neapolis dicta est.

שכם Sechem, humerus, fortasse à situ in monte: vel pars agri. Nam Gen. 48. vbi nos habemus, Do tibi partem vnam, in Ebræo est, Do tibi Sichem.

Fuit etiam Sichem, pars deserti prope Iericho, in qua latrones interdum grassatos esse apparet ex Ose. 6. Turba Sacerdotum similis est latronum, qui insidias faciunt in via versus Sichem, &c. Hinc Christus sumit similitudinem, Lucæ 10.

Si-

SICLVS, Iudaica moneta est, semunciam argenti, seu dimidium Ioachimicum pendens: cuius crebra in Biblijs mentio fit. Vnum latus, calycem thymiamate fumantem, & epigraphen, SEKEL ISRAEL: alterum latus, virgam Aaronis frondentem, & epigraphen, IERVSALEM HACADOSCH (sancta) repræsentat. Præcepit autem DEVS Exod. 30. vt singuli Israëlitæ quotannis dimidium Sicli, seu Didrachmon, hoc est, quartam partem Ioachimici, templo soluant. Quam pensionem cum postea Romani ad se trâstulissent, Christus etiam, exigentibus Didrachma, in fine capitis 17. Matthæi, Staterem, hoc est, præsentem nummum, ex ventre piscis extractum pro se & Petro soluit. Num. 18. primogenita hominum, Deo vel templo consecrata, quinq; Siclis, hoc est, duobus Ioachimicis seu aureis Rhenensibus & dimidio, redimi iubentur. Leuit. 27. vbi de votis agitur, plus quàm decies Sicli mentio fit. Si fuerit masculus à 20. anno vsq; ad 60. dabit 50. siclos argenti (25. Taleros) si mulier, triginta siclos (15. Taleros) Num. 7. plus quam tricies siclus nominatur, cum quilibet ex principibus tribuum Israël, patinam argenteam pondo 130. siclorum (65. Talerorum) & phialam habentem 70. siclos (35. Taler.) in dedicatione templi offert. Deut. 22. vicians virginem, iubetur eam ducere, & 50. siclis (25. Taleris) dotare. Existimantur etiam triginta argentei, quibus Iudas Christum vendidit, tales sicli fuisse, quorum singuli marca Lubecensi seu dimidio Talero valuerint. Cætera loca Num. 3. Ios. 7. 2. Reg. 17. &c. omitto.

SIDE, vrbs Pamphiliæ, cuius mentio fit 1. Macc. 15.

SIDON, vrbs Phœniciæ antiquissima; & post Babylonem celeberrima, in littore maris mediterranei in extremis finibus Palæstinæ, versus septentrionem, condita à Sidone filio Canaan, patruele Nimrodi, Gen. 10. & Sidon magna vocatur Ios. 11. vbi primæ vitri officinæ fuerunt, incidit postea in tribum Aser, Iosuæ 19. Iud. 1. Capta est & cremata ab Ocho rege Persarum, vt narrat Diodorus Siculus, lib. 16. pag. 43. Ideo tempore Alexandri nihil fuit. Sed Tyrus colonia Sidonis, quæ metropolin splendore & opibus superauit, magnis laboribus ab Alexandro expugnata est. Fit mentio Sidonis Matth. 11. 15. Marc. 3. 7. Lucæ 6. 10. Actor. 12. 27. Esa. 23. Ezech. 28. Zacha. 9. 1. Maccab. 5. 15. Iosuæ 11. 19. Ebraicè צידן Zidon, venator, à צוד Zod, vel צד Zad, venatus est.

SIDONIVS Apollinaris, episcopus Auernorum in Gallia, cuius extant poëmata, & nouem epistolarum libri eleganter & argutè ad Plinij II. imitationem scripti: vixit tempore Zenonis Imp. circa annum Christi 500.

SIDRAC, cognomen Ananiæ collegæ Danielis, cap. 1. 2. 3. שדרך mamma tenera.

SIENE, vrbs in finibus Ægypti, & Æthiopiæ, subiecta Tropico Cancri. Habet gradus long. 62. lat. 23. cuius mentio fit Ezech. 30. סונה Seueneh, illustris. Incolæ eam hodie Guagheram appellant, teste Iouio.

S. SIGISMVNDVS, rex Burgundiæ, filius Gundebaldi ab Alcimo Auito in religione Christiana eruditus, quo hortante monasterium martyrum Agaunensium S. Mauricij & sociorum eius ad Rhodanum condidit. Tandem à Clodomiro Francorum rege captus, & vnà cum vxore & liberis in puteum præcipitatus est, circa annum Christi 520.

Athanaricus rex Burgundorum

Gundeſolus primus Rhenum transgreſſus, agros in Sequanis & Heduis occupauit.

Gundiochus

Chilpericus

Gundebaldus fratrem interemit

Clodoueus Magnus — *Clotildis Chriſtiana*

Clodomirus.

Sigiſmundus à Clodomiro cæſus.

SICHOR, fluuius. vide SIOR.

SILAS, ex concilio Apostolorum mittitur legatus ad perferenda Ecclesijs decreta, de abrogatione legis, deinde comes fuit & collega Pauli, docuit Euangelion Philippis, Thessalonicæ, Corinthi, Actor. 15. 16. 17. 18. 1. Thess. 1. 2. Corinth. 1.

Silas, felix, abundans, à שלח vel legatus missus cum certis mandatis, שלח.

SILOH, in vaticinio Iacob Gen. 49. Nō auferetur sceptrum de Iuda donec veniat שלה CHRISTVM significare non dubium est, sicut Chaldæi Messiam interpretati sunt: sic dictum, vel à SALAH, SALVS, SALVATOR, faustus, felix, fortunatus, vel à שלי secundina, Choreon

membrana, cui fœtus in aluo inuoluitur, & Synechdochicè fœtus vel filius: & pronomine adfixo ה fœminini generis: Filius eius, scilicet Fœminæ seu virginis, vt in prima promissione semen mulieris, non viri, vocatur: vel donec veniat filius eius, id est, Iudæ, Ebr. 7. Rom. 7. vel à שלח misit, per ה sicuti Hieronymi tempore scriptum fuisse apparet, qui reddidit MITTENDVS in mundum ab æterno patre, vt à peccato & morte genus humanum liberet.

SILO, mons & oppidum in finibus tribuum Ephraim, Beniamin & Iuda situm ad grad. long. 65. 58. lat. 31. 58. distans à Ierosolymis versus occasum solstitialem 4000. passuũ, seu vno miliari Germanico. In hoc monte sedes fuit Tabernaculi & ministerij ecclesiastici præcipua vsque ad Samuelis prophetæ ætatem, cùm Arca fœderis, à Philistinis capta, & paulò post in Cariathiarim reducta, & inde à Dauide in montem Sion traducta est. Vt autem notior adolescentibus mons Silo fiat, situm illius in tabula aspiciant, & cætera sacræ historiæ loca, in quibus mentio illius fit, attentè perlegant, 1. Reg. 1. 4. Ios. 18. 22. 23. Iud. 21. 18. Psal. 78. Et reliquit tabernaculum Silo, tabernaculum suum. vbi habitauit inter homines, & tradidit in captiuitatem virtutem eorum. Ierem. 7. Ite ad locum meum in Silo, vbi habitauit nomen meum principiò, & videte quæ fecerim ei. Fuit patria Abiæ Prophetæ, 3. Regum 14. Hodie ad S. Samuelem dicitur. שלרם pacificus, felix, opulentus.

SILOE, fons scaturiens ad radices montis Sion versus orientem, vnde emanans riuus piscinam efficit, in qua cœcus lauare oculos iubetur, Iohan. 9. Hanc portæ vrbis vicinam muro cinxit, & turrim addidit Sellum, Nehem. 3. Esa. 8. quæ concidens 18. homines oppressit, Luc. 13. Ebraicè שלוח SiloaH, missus, Iohan. 9. εἰς τὸν κολυμβήθραν τοῦ σιλωὰμ ὁ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. Ieronymus in Ierem. 19. scribit, vallem Gehennon fontibus Siloë irrigatam fuisse.

SILVANVS, sic nominatur Silas in epigrapha prioris epistolæ ad Thessalonicenses, & 2. Corinth. 1.

SIMEON, secundus filius patriarchæ Iacob, ex Lea, Gen. 29. sæuus & truculentus homicida fuit, qui ciues Sichem contra datam fidem trucidauit, Gen. 34. & præcipuus interficiendi fratris Iosephi autor fuit, ideoq; à Ioseph postea in Ægypto vinctus retinetur, Gen. 42. 43. maledicitur à Iacob, Gen. 49. vbi Lyra prouerbium Iudæorum de dispersione tribus Simeon recitat. Non est pauper scriba, nec pædagogus nisi in Simeon, h. nati in tribu Simeon discurrebant per sortes aliorum, ad quærendum victum scribendo, vel pueros docendo, sicut clerici pauperes faciunt apud Christianos. Filij Simeonis & familiæ ab ipso ortæ recensentur Gen. 46. Exod. 6. Num. 26. 1. Paral. 4. Narrat etiam Ieronymus Iudam Ischarioten ex hac tribu ortum esse, fortasse quia Iohan. 13. Iudas Simeonis nominatur. Fit alioquin tribus Simeon mentio Num. 1. 2. 7. 10. 13. 34. Apocal. 7. Ezech. 48. Iudic. 1. Paral. 4. vbi etiam nomina oppidorum, quæ possederunt eodem ferè ordine, quo Iosuæ XIX. recensentur.

Simeon, proauus Iudæ Maccabæi, Iosephus lib 12. cap. 7. à quo Asmonæi.

SIMEON, Ben Hillel, condiscipulus Ionathæ Ben Vziel autoris Targum, senex CHRISTVM infantem in vlnis gestat, Luc. 2. & breui Cantico gratias agit DEO pro exhibito Messia, & de Vocatione gentium, & beneficijs Christi Ecclesiam docet. Scribitur obijsse die 3. Febr. Filij huius Simeonis in Euangelio Nicodemi nominantur Charinus & Lenthus.

Alius, episcopus Seleuciæ in Persia, martyr sub rege Sapore, die 21. Aprilis, Trip. lib. 3. cap. 2.

SIMEONIS Metaphrastæ Constantinopolitani, de vitis sanctorum Tomi VIII. Romæ excusi sunt, nihil ferè à communibus Lugendis sanctorum differentes.

SIMEON APOSTOLVS, cognomine Zelotes, Lucæ 6. Actor. 1. & Cananites, Matth. 10. Marci 3. Nam קנא Kana, significat zelotem seu æmulatorem, teste Ieronymo in cap. Matth. 10. Sed Nicephorus & alij scribunt eum ab oppido Cana Galilææ, in quo natus sit, nomen accepisse. Existimatur autem ex Maria sorore Mariæ virginis & Cleopha fratre Iosephi natus esse, Euseb. lib. 3. cap. 11. Fuit itaq; frater vterinus Iacobi minoris & Iudæ Thaddæi Apostolorum, Matth. 13. Marc. 6. Post resurrectionem Christi scribitur Euangelion in Ægypto, Libya & Persia docuisse. Inde reuersus S. Iacobo in gubernatione ecclesiæ Ierosolymitanæ successit, & anno ætatis suæ 130. cruci affixus est sub Traiano Imp. Euseb. lib. 3. cap. 11. 32. lib. 4. cap. 22. Græci in 10. Maij festum eius collocarunt.

SIMON, nomen proprium S. Petri Apostoli,

postoli, Matth. 4. 16. Luc. 5. 24. 22. 4. 6. Iohan. 1. 21. quod discipulum seu auditorem docilem significat.

SIMON Pharisæus, apud quem prandens Christus, mulierem peccatricem absoluit, hac oratione: Remittãtur ei peccata multa, quia dilexit multum, cui verò minus remittitur, minus diligit, Luc. 7.

SIMON, leprosus, apud quem cœnat Christus Bethaniæ, biduo ante passionem, Matth. 26. Marci 14. SIMON Cyrenæus, gestat partem crucis Christi exeuntis ad supplicium, Matth. 27. Luc. 23. ita omnes pij Simones, id est, auditores & discipuli Christi, partem crucis ferre coguntur.

SIMON, coriarius, ciuis Ioppe, hospes S. Petri, Actor. 10. SIMON NIGER, doctor Ecclesiæ Antiochenæ, Act. 13.

SIMON, filius Matthathi, frater Iudæ Maccabæi & Ionathæ, cui in sacerdotio & Principatu succedens præfuit annos 8. tandem à genero interfectus est, 1. Macc. 2. 13. 14. 15. 16.

SIMON, Oniæ filius summus sacerdos, pater Oniæ, Iasonis, & Menelai, quorum duorum opera Antiochus primùm in Iudæam attractus est, celebratur à Iesu Syrach, cap. 5. vide in serie Pontificum.

Simon, de tribu Beniamin, prodit thesauros templi Ierosolymitani Seleuco Philopatori, 2. Macc. 3. 4.

SIMON MAGVS, natus in oppido Samariæ Gyttho. Cùm Philippus Diaconus Euangelion in Samaria prædicaret, credidit & ipse & baptizatus est, ac cum videret à Petro & Iohanne Apostolis, per impositionem manuum dari spiritum sanctum, offert illis pecuniam, qua potestatem conferendi dona spiritus sancti se emturum confidebat. Hinc appellatio Simoniæ orta est. Docuit autè, Vnam tantùm in diuinitate personam esse, quæ aliàs nomine Patris, aliàs nomine filij, aliàs aliter se patefecerit. Circumduxit mulierculam Helenam, seu Selenem, quam finxit summi Dei ἔννοιαν, & omnium rerum matrem esse. Ab hac enim Angelos, ab Angelis malis mundum conditum, & Legem Moysi, ac Prophetias traditas esse. Cumq; Angeli mundum malè regerent, summi Dei διάφωνα μεγάλου, in specie hominis, non tamen verum hominem, venisse, nec verè sed putatiuè passum esse, & omnibus ad se confugientibus salutem dare. Legem & Prophetas tanquam à malis Angelis, mundi conditoribus ortos, abiecit. Negauit resurrectionem carnis, & magnum chaos fanaticarum opinionum sparsit, quas postea Menander, Cerdon, Valentinus, Basilides, Marcion, & cæteri latissimè propagarunt. Discessit autem Simon Magus ex Samaria Romam, vbi temporibus Claudij & Neronis Imp. per præstigias magicas adeò inclarauit, vt iussu Claudij statua ipsi & ara collocata sit, cum hac inscriptione: SIMONI DEO SANCTO. Tandem Petri & Pauli Apostolorum precibus, præstigiæ ipsius detectæ sunt, & cùm in cœlum se volaturum esse, iactitasset, ex sublimi decidit, & extinctus est. Historiam integram legant studiosi apud Irenæum, lib. 1. cap. 20. Euseb. lib. 2. cap. 13. & alibi. Epiphanium lib. 2. Tom. 2. & in legendis sanctorum Petri & Pauli.

Simpedritus, episcopus Ratisbonensis, tempore Caroli magni.

Simplicius, Romanus, martyr sub Diocletiano.

SIN, desertum, pars Arabiæ Petrææ, inter Helim & Sinai, octaua mansio Israëlitarum, Exod. 16. Numer. 33. סִין, id est, dumetum.

Aliud est desertum Sin סִין prope Cades, Numer. 13. 20. 27. 33. 34. Iosuæ 15. vide Cades.

MONS SINAI, in deserto Arabiæ petrææ, supra cæteros montes, quos Melanes seu nigros Geographi nominant, altissimè eminet, & à recto itinere, quod ex Ægypto in Palæstinã ducit, versus dexteram & Petram Arabiæ metropolin declinat, & ab vrbe Ierosolyma 30. miliaria germ. ab Hauilia portu maris rubri, quindecim miliar. à Petra Arabiæ totidem mil. distat. Gradus long. 65. lat. 30. cum dimidio obtinet. Ad hunc montem Sinai, duodecimis castris, filij Israël ex Ægypto egressi, peruenerunt, Exod. 19. Num. 33. ac in deserto, quod monti Sinai adiacet, continuos vndecim menses, & 20. dies commorati sunt, Exod. 19. Num. 10. Quo tempore LEGEM in cacumine montis Sinai Deus, anno mundi 2453. die 50. postquam ex Ægypto egressi erant, sua voce promulgauit, Exod. 20. 21. 22. & tabernaculum seu templum fabricari iussit, quod die prima anni secundi post exitum Moses erexit, Exod. 40. & proximis 30. diebus leges de sacrificijs & discrimine mundorum & immundorũ in toto Leuitico tulit, & tandem censu de filijs Israël acto, Num. 1. 2. & Pascate celebrato, Num. 9. die 2. mensis secundi mouere castra iubet, Num. 10. סִינַי dumetum.

Hodie

Hodie ab Arabibus TVR, à Christianis mons S. Catharinæ nominatur, ex cuius iugo summo sinum Persicum & mare rubrum ac finitimas longe lateq; regiones prospici posse narrant Iouius, lib. 37. & Breidenbachius, qui peregrinationis suæ, in ea loca, religionis ergò susceptæ, commentarios reliquit.

Contiguus autem vel potius pars montis Sinai est, OREB, rotundo & abrupto ambitu, altè sursum eminens & singulari cacumine, humiliore tamen aliquantò, quàm est montis Sinai vertex vicinus, à cæteris omnibus seiunctus, cuius in historia legis à DEO Moysi traditæ, Deut. 4. 1. Exod. 33. & Eliæ aliquantisper in eius spelunca latentis, 3. Reg. 19. & in historia vocationis Moysis, & alibi mentio fit.

SION, mons in parte meridionali vrbis Ierosolymæ, supra quem arx Dauidis collocata fuit, 2. Reg. 5. Psal. 48. 2. 59. 124. Ebr. 12. Apocal. 14. Fit Sionis mentio ferè in omnibus capitibus Esaiæ, in Threnis Ieremiæ, & alibi. Ebraicè ציון Zion, titulus, vel signum, vel specula.

Cupressos in monte Sion natas esse apparet Eccles. 24.

Sior, oppidum Iudææ, Ios. 15. עיער Zior, paruus.

Sior & Labanath, oppida in tribu Aser prope Ptolemaidem, Ios. 19. שיחור לבנת SiHor Libnah, nigra & candida.

SIOR Ægypti, 1. Paral. 13. fluuius in extremis finibus Ægypti & Palæstinæ, à nigredine seu turbidis aquis nomen habet, quod appellatiuè ab Interprete nostro, Ios. 13. & Ierem. 2. redditum est, cùm proprium SIHOR, vt 1. Paral. 13. retinendum fuisset. Est autem Sihor, non Nilus, sed alius fluuiolus infra Gazam, & Raphiam, qui Rhinocolurus à Ptolemæo nominatur & ad oppidum eiusdem nominis in mare mediterraneum influit, & Palæstinam ac extremos Ægypti fines disterminat. Ebraicè שיחור SiHor, niger, à nigredine aquarum.

Sisai, Gigas, ex posteris Enach, incola vrbis Hebron, Num. 13. Ios. 15. Iud. 1. ששי Sesai, eques, tractator equorum, vel succisor à ששא.

SISARA, dux Iabin, regis Asor, victus à Debora & Barac, Iud. 4. Psal. 83. סיסרא Sisera, præuaricator peruersus.

Sisinius, lector Nectarij episcopi Constant. qui dixit: disputationes non modo non vnire schismata, sed etiam hæresesad maiorem contentionem adducere, Trip. lib. 9. cap. 19. alius, martyr sub Maximiano.

SIXTVS, episcopus Romanus eius nominis primus, martyr sub Adriano Imp.

SIXTVS II. natus Athenis, episcopus Romanus, qui vadens ad supplicium, Laurentio diacono thesauros ecclesiæ commendat, sub Decio Imp. martyrij coronam accepisse scribitur à Prudentio.

SMYRNA, vrbs Ioniæ, in minori Asia, cuius mentio fit Apocal. 1. 2. vbi filius Dei inter cætera hanc insignè consolationè angelo ecclesia Smyrnæę scribi iubet: Retineto fidē vsq; ad mortē, & dabo tibi coronā vitæ. In hac vrbe Episcopus fuit S. Polycarpus discipulus Iohannis Euangelistæ.

SOBA, regio Syriæ, inter Damascum & Euphraten, cuius regem vicit Dauid, 2. Regum 8. 10. 2. Paral. 8. 1. Regum 14. Psal. 59. צובה Zobah, miles.

Sibob, filius Dauidis regis, 2. Regum 5. שובב rebellis.

Sobach, princeps militiæ regis Adadezer, 2. Reg. 10. שובך rete, perplexitas.

Sobal, Horræus, adfinis Esau, Gen. 36. שובל pes, vel spica.

Sobi, filius Naas, Ammonita, præbet Dauidi in exilio versanti, commeatum, 2. Regum 17. שובי versus.

SOBNA, quæstor & præfectus prætorio in aula regis Ezechiæ, cuius hypocrisin & securitatem taxat Esaias cap. 22. שבנא Sebna, rebellis שבב.

Alius existimatur esse Sobna scriba seu Cancellarius Ezechiæ, Esaiæ 36. 4. Regum 18. 19.

Sobochai, miles in exercitu Dauidis, interficit Sephi Gigantem Philistæum, 2. Reg. 21. סבכי Sibbechai, perplexus.

SOCCOTH, secunda mansio Israëlitarum ex Ægypto egredientium, Exod. 12. 13. Num. 32. סכות Succoth, tabernacula, à סכך texit.

SOCCOTH, oppidum trans Iordanem prope Mahanaim, in quo figit tabernaculum Iacobus, Gen. 33. Eiusdem mentio fit Ios. 13. 2. Paral. 4. Hoc oppidum Gedeon, captis Madianitarum regibus euertit, Iud. 8. סכות Sucoth, tabernaculum.

Aliud est oppidum Iudæ, inter Azecham & Macedam, cuius mentio fit Ios. 15. 1. Reg. 17. 2. Paral. 11. 28. 3. Regum 4. שכות Sochoh, sepes, tegumentum.

Sochot Benoth, idolum Babyloniorum, 4. Regum 17. סכות בנות Gallina cum pullis.

SODO-

SODOMA, vrbs nota ex historia Gen. 10. 18. 19. סדמה Sedomah, mysterium, vel à סד fundamentum eorum, spes & fiducia eorum. Fit mentio Sodomorum Ezech. 16. Amos 4. Sophon. 2. Matth. 10. 11. Lucæ 10. 2. Pet. 2. 4. Esd. 2. Esa. 1. 13. 3.

Somer, pater Iosaphat patricidæ Ioas regis, 4. Reg. 12. שמר Somer, custos.

Sommoria, filius Roboami regis, 2. Par. 11. שמריה Semariah, custos Domini.

Soon, frater Somoriæ, 2. Paral. 11. זהם zaham, abominatio.

SOPATER, natus Berrhœæ in Macedonia, comes Pauli ex Achaia per Macedoniam redeuntis in Asiam, Actor. 20.

SOPHAN, oppidum in tribu Gad, inter Iazer & Mahanaim, Ios. 13. Num. 32. צופן cuniculus.

Sophar, amicus Iob. צפר Zophar, speculator, Iob 2. 11. 20.

SOPHIA, mater trium virginum martyrum Fidei, Spei, & Charitatis, quarum corpora sepeliens, & ad tumulum orans, placidè obdormiuit, circa annum à nato Christo 130. die 15. Maij.

Sopher, 4. Reg. 25. ספר scriba, der öberst musterschreiber.

SOPHONIAS, Propheta, prædicit populum Iudaicum in captiuitatem Babylonicam abductum iri, sed tamen reliquias populi mansuras esse, vt ex eis Christus nascatur. Alius, sacerdos, legatus Sedechiæ regis ad Ieremiam, Ierem. 21. 29. 37. 4. Reg. 25. צפניה Zephaniah, arcanum seu secretarius Domini.

SOREC, שורק Soreck per Smol, Latinè vitem generosam significat, Iud. 16. Vallis Sorek, das Weinsbergerthal.

SOSIPATER, natus in oppido Macedoniæ Berrhœa, comes Pauli ex Græcia in Macedoniam redeuntis, Act. 20. Rom. 16. Postea scribitur fuisse Episcopus Iconij. σωσίπατρος seruator patris, vel gaudij interpres, à שוש gaudium, & פתר interpretatus est.

Sosthenes, Archisynagogus Iudæorum Corinthi habitantium, amplexus est doctrinam Christi prædicante Paulo, Actor. 18. 1. Corinth. 1.

Alius Chalcedonensis, martyr sub Diocletiano.

Sostratus, præfectus Antiochi, in arce Ierosolymitana, 2. Macc. 4. σώστρατος seruator exercitus.

Soter, episcopus Romanus, instituit vt coniugia & cum consensu parentum contraherentur, & certis ritibus publicè coram Ecclesia confirmarentur, vixit tempore M. Antonini. σωτὴρ, seruator.

Spartiæ, ciues vrbis Spartæ seu Lacedæmonis, sitæ in Laconica regione Peloponnesi. Cum his amicitiam & fœdus ineunt Ionathas & Simeon Asmonei, 1. Maccab. 15.

Speratus, vnus ex martyribus Scyllitanis Carthagine supplicio affectis.

SPES, filia S. Sophiæ, martyr sub Adriano.

SPIRIDION, episcopus Cypri, interfuit concilio Nicæno. Recitantur duo eius miracula, alterum de captis furibus noctu caulas inuadentibus, alterum de resuscitata filia Irene, vt depositæ apud eum pecuniæ locum monstraret. Cùm ad eum venisset hospes tempore Ieiunij quadragesimalis, nec alios cibos in domo haberet, porcinam carnem hospiti apposuit. Is negat se vesci carnibus tempore Ieiunij, quia Christianus sit. Tum Spiridion, propterea magis, inquit, vesci debes, quia Christianus es. Omnis enim creatura bona est, & omnia munda, mundis Trip. lib. 1. cap. 19.

Stachys, amicus S. Pauli, Rom. 16. στάχυς, spica.

STANISLAVS, Polonus, episcopus Cracouiensis, cùm regem Boleslaum II. propter adulterium & alia scelera excommunicasset, ad aram ab eo dilaniatus est, anno Christi 1078. die 8. Maij post annos 175. in diuorum numerum relatus est anno Christi 1253. Cùm inuocatus à quodam resuscitasset mortuum, vt de emtione prædij testimonium ferret.

STATER argenteus, quatuor drachmis valuit, & æqualis pondere fuit sicio Ebræo: cuius dimidium singuli Israëlitæ quotannis templo pendere cogebantur, Exod. 30. Ideo Christus pro se & Petro integrum statherem dari iubet, Matth. 17.

Stephanæ, familia omnium prima Euangelion Christi amplexa est in Achaia, & Corinthi à D. Paulo baptizata, 1. Cor. 1. 16.

Stephana, vxor cuiusdam militis, propter confessionem fidei ab arboribus incuruatis discerpta est, sub Antonino Imp.

STEPHANVS, Diaconus ecclesiæ Apostolorum, vir plenus fide & spiritu sancto, Act. 6. Accusatur coram Synedrio blasphemiæ & seditionis, quia dixerit legem & politiã Mosi delendam esse. Summa accusationis hoc Syllogismo includi potest.

Blasphemia & seditio est docere, legem

ab ipso

ab ipso Deo traditam, non iustificare, sed vnà cum templo & tota Politia Mosis delendam esse.

Stephanus docet, legem & sacrificia Mosaica non necessaria esse ad consequendam remissionem peccatorum & salutem æternam: & simul affirmat ceremonias & sacrificia Mosaica, non esse veros & præcipuos cultus Dei, sed vnà cum Politia & templo abolenda esse.

Ergo Stephanus est blasphemus & seditiosus, & per consequens, lapidibus obruendus.

Huic accusationi longam APOLOGIAM opponit Stephanus, Actor. 7. quæ tamen clamoribus Iudæorum obstrepentium interrumpitur. Vt autem plus lucis accedat lectioni illius prolixę concionis Stephani, distribuam totius defensionis summam in tres Syllogismos.

I. *De Iustificatione.* Vna & eadem est ratio iustificationis Patrum & omnium sanctorum omnibus temporibus.

Patres, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, &c. consecuti sunt remissionem peccatorum & salutem æternam, non propter legem aut sacrificia in templo oblata, quæ tunc nondum instituta fuerunt, sed per solam promissionem de benedictione propter semen Abrahæ Iesum Christum credentibus donanda.

Ergo neq; nos propter legem Moysi, sed propter solùm semen Abrahæ IESVM CHRISTVM saluamur, sicut etiam Petrus postea testatus est. Actor. 15. Credimus nos per gratiam Domini nostri Iesu Christi saluari, quemadmodum Patres saluati sunt.

II. *De cultibus Dei.* Vnus & idem est principalis cultus Dei, communis omnibus sanctis omnibus temporibus mundi.

Patres rectè coluerunt Deum, & tamen non seruarunt legem Moysi, non obtulerunt victimas in templo, quod postea primùm conditum est.

Ergo ceremoniæ & sacrificia Mosaica non sunt veri & principales cultus Dei, sed veri cultus Dei sunt, credere verbo Dei, fide accipere remissionem peccatorum propter Christum, inuocare Deum, gratias agere, & mandata vocationis officia sedulò facere, vt scriptum est: Misericordiam volo, & non sacrificium, & scientiam Dei plus quàm holocausta.

III. *De abrogatione legis & excidio politiæ.* Christus, quem ipse Moses Deut. 18. iubet audiri, est finis legis. Nam leges ceremoniales & forenses, & tota politia Mosis, ideò constituta est, vt esset sedes Ecclesiæ & locus nascentis Christi, ac vt exhibito Christo cessaret. Christus iam est exhibitus. Ergo leges Mosaicæ vnà cum politia & templa delebuntur, eam quoq; ob causam, vt hoc ipsum excidium testetur, Messiam, patribus promissum, iam exhibitum esse, & leges Mosaicas non esse ad iustificationem & salutem necessarias.

Propter hanc confessionem eiectus ex vrbe Stephanus, ibat ouans animis, & spe sua damna leuabat, & inter preces factas ad filium Dei, lapidibus obruitur, & per tot lapides Petræ coniungitur vni, ac verè στέφανῳ, corona Martyrij coronatur omnium primus post resurrectionem Christi, Fortunatus lib. 1.

Pertulit hic martyr pro Christo Orientis in axe,
Ecce sub occasu templa beatus habet.
Fundatus virtute Dei, de morte triumphans,
Excepit lapides, cus Petra Christus erat.
Gens Iudæa, ferox Stephanum quem perdere credit,
Etsi carne, tamen nescit honore mori.
Ille tenet palmam meritis, tu crimine pœnam,
Possidet ille polos, tu magis ima petis.

Persecutionis, in qua Stephanus martyrij coronam accepit, mentio fit Actor. 11. 22.

Stephanus I. episcopus Romanus, martyr sub Valeriano.

STEPHANVS I. rex Vngariæ Christianus, à S. Adalberto Episcopo Pragense baptizatus, cui Gisela soror Henrici II. Imp. nupta fuit, condidit Ecclesias Strigonienſem, Colocensem, Albæ regalis, VVesbrinnensem, &c. ⊙ 1038. die 15. Augusti. Genealogia.

Attilas
Chaba
Edus
Vgek
Elend
Almus
Arpad, vnus ex septem ducibus, qui anno Christi 744. Hunnos in Pannoniam duxit.
|
Zultan
Toxus ab Ottone ad Augustam cæsus.

Geyza, primus Christianus ⊙ *997* — *Michael*
|
S. Stephanus. — *Ladislaus Calunus, VVasul*
Andreas ⊙ *1058.* — *Bela. Sthur.*

Sthur, filius Michaël, explorator de tribu Aſer, Num. 13. סתור arcanus.

STOICI, Philoſophi, diſputant cum Paulo concionante Athenis, Actor. 17. Nomen habent à στοᾶ porticu, in qua Zeno Citticus docuit. Hæc στοᾶ ποικίλη dicta eſt à varijs picturis, quarum argumenta recenſet Pauſanias in Atticis pag. 10.

STRABVS, Abbas Augienſis, primus gloſſam ordinariam in Biblia ex patribus collegit, circa annum Chriſti 840.

Sturmius, diſcipulus S. Bonifacij, primus Abbas Fuldenſis.

SVA, rex Æthiopiæ & Ægypti (ab alijs Sabbachos vocatur) à quo Oſee rex Iſraël auxilia petit contra Aſſyrios, 4. Reg. 17. Huius mentionem facit Herodotus lib. 2. pag. 72. סוא Soa, à סאה ſatum.

Succeſſus, martyr Cæſarauguſtanus, Hym. 4. Prudent.

Sue, filius Abrahæ, Gen. 25. שוח Suah, orator.

SVE, ſocer Iudæ Patriarchæ, Gen. 38. 1. Par. 2. שוע Sua, clamor, vel opulentus.

Suham, filius Dan, Num. 26. שוחם Suham, fouea eorum, Gen. 46. nominatur Vſan.

SVIBERTVS, Anglus natione, primus epiſcopus Verdenſis ad Alleram, à Carolo magno conſtitutus anno 786. cuius memoriam 1. Martij diœceſani celebrant.

Sulpitius & Seruilianus, martyres Romæ ſub Traiano, die 20. April.

SVLPITIVS SEVERVS, Biturigum in Gallia epiſcopus. Hiſtoriam ſacram ſeu Chronicon eccleſiæ ab initio vſq; ad annum Chriſti 387. deductam & B. Martini, epiſcopi Turonenſis vitam, & Dialogos de monachorum Orientalium & beati Martini virtutibus ſcripſit, circa A. C. 420.

Alius, Romanus, martyr ſub Traiano.

SVNAM, ciuitas in tribu Iſaſchar, propè Naim, in qua Heliſæus hoſpitæ ſuæ filium mortuum in vitam reuocat, 4. Reg. 4. Ioſ. 19. 1. Reg. 18. 3. Reg. 1. שונם Sunem, à שנים anni.

SYNAMITIS, Cant. 6. 7. in Ebræo eſt שלמית Sulamith, id eſt, pacifica, perfecta.

Suni, filius Gad Patriarchæ, Geneſ. 46. Num. 26. שני שוני ſecundus.

Supham, filius Beniamin, Numer. 26. שופם Sephupham, contritor mandibulę.

SVR, deſertum ſeu pars Arabiæ Petręæ, à mari rubro, vſq; ad fines tribus Iuda, Gen. 16. 20. 25. Exod. 15. 1. Reg. 15. 27. שור inſpector, à שור intuitus eſt.

Sur, princeps Madianitarum, Num. 31. Ioſ. 13. צור petra fortis.

Suriel, filius Abiaiel princeps familiæ Meraritarum, Num. 3. צוריאל Zuriel, petra mea Deus. אביחיל Abihail, pater meus fortis.

SVSA, metropolis Perſiæ, ſita ad flumen Euleum, in qua Daniel habuit viſionem de Ariete & Hirco, hoc eſt, regno Perſico & Alexandro magno, Dan. 8. & Nehemias pincerna Artaxerxis Longimani facultatem proficiſcendi in Iudæam à rege impetrat, Nehem. 1. 2. 1. Eſd. 4. Ebraicè שושן Suſan, roſa, fragrans odore cœleſtis doctrinæ.

SVSANNÆ, h. e. Roſæ gratioſæ hiſtoria, prophetiæ Danielis in latinis Biblijs adiungitur.

Suſanna, vna ex mulieribus miniſtrantibus Chriſto, ἐκ τῶν διακονουσῶν, Lucæ 8.

Suthala, filius Ephraim, nepos Ioſeph, Num. 26. שותלח fundamentum recens.

Syluanus, vide ſupra Silas.

Syluester, epiſcopus Romanus, baptizauit Conſtantinum magnum Imp.

SYMMACHVS, Samarites, proſelytus, Biblia ex Hebræo in Græcum ſermonem tranſtulit, tempore Seueri Imp. Euſebius lib. 6. cap. 13. 14.

Symmachi, epiſcopi Romani, circa annum Chriſti 500. Apologeticus contra Anaſtaſium Imp. extat Tom. 1. Bibl. S. patrũ.

SYMPHORIANVS, Auguſtodunenſis martyr 22. Auguſti. Fortunatus libr. 8. Auguſtoduno Symphoriane venis. Latinè calamitoſum ſignificat, à συμφορὰ.

Symphoroſa, cum ſeptem filijs martyr ſub Adriano.

SYNESIVS, natus Cyrenis in Aphrica, & epiſcopus Cyrenaicæ, tempore Theodoſij & Arcadij Imp. Extant eius Epiſtolæ, Hymni & Orationes, item Caluicij encomium. adoleſcens Alexandriæ ſtudijs operam dedit, vbi magiſtram Philoſophię habuit Hypatiam filiam Theonis mathematici.

SYNTYCHE, matrona, ciuis Eccleſiæ Dei in oppido Philippis, Philip. 4.

SYRA, puteus in tribu Iudæ, 2. Reg. 3. סרה prævaricatio.

SYRACVSÆ, vrbs in orientali littore Siciliæ, condita ab Archia Corintho: τετράπολις, cuius vna pars, eſt inſula Ortygia, anguſto freto à continenti dirempta & fonte Arethuſa inſignis, altera pars Acradine nominatur, tertia Tyche, quarta

Neapolis. Habet long. 39. 10. latit. 37. 15. In hac vrbe Paulus anno Christi 58. ex insula Melite Romam nauigans, commoratur tres dies. Act. 28. descriptio vrbis Syracusarũ integra extat apud Strabonem lib. 6. & Ciceronem in Verrina 6. Fuit patria Archimedis Geometræ, & Theocriti Poëtæ.

SYRIA, regio Asiæ maioris, inclusa est ab occasu, mari: à meridie, Iudæa & parte Arabiæ desertæ & Euphrate: à borea, parte Ciliciæ & Armeniæ. Sunt autem multæ regiones Syriæ, videlicet Gomagena, cuius metropolis est Samosata, item Pieria, Cassiotis, Apamena, Chaldaica, Palmyrena, Phœnicia, Cælesyria, cuius metropolis est Damascus, Matth. 4.

Vocatur & Mesopotamia in sacris literis, Syria fluuiorum: & Herodotus Palæstinos quoq; Syrorum partem esse putat, lib. 7. Ebraicè ארם Aram, à filio Sem, vide Aram.

SYROPHOENISSA, sic nominatur Marc. 7. mulier gentilis, nata in oppido Phœniciæ, Cana, de quo supra diximus.

SYRTES, sinus maris sunt vadosi & vorticosi, vicini littoribus Aphricæ, quarum mentio fit in historia nauigationis Pauli, Actor. 27. tametsi naufragium illud in mari Adriatico factum esse, Actor. 27. expressè scribitur. Sed vocabulum Syrtes in genere loca breuia & vadosa significat. Σύρτις, à σύρω traho. Nam vt Salustius ait, vbi mare magnum est & sæuire ventis cœpit, limum arenamq; & saxa ingentia fluctus trahunt. Ita & facies locorum cum ventis simul mutatur.

T.

TABEEL, Esai. 7. Ponamus in medio eius regem filium Tabeel, id est, aliquem nobis placentem & gratum. טבאל Tabeel, bonus Deus.

TABITHA, ex morte reuocata in vitam à Petro, Actor. 9. Ταβιθὰ, ἡ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς, Caprea, fortassis à נבט Nibbat, vidit, vt Græcum δορκὰς à δέρκομαι, video. Prædicatur enim singularis acies oculorum in capreis.

Tabremmon, pater Benadab, regis Syriæ, 3. Reg. 15. טברמן bonum malogranatum.

TACHASIN, locus in tribu Zabulon, Ios. 19. עתה קצין Itha Kazin, tempus finis.

TALITHAKVMI, quod est, si interpreteris, puella, tibi dico, surge, Marc. 5. טליתא קומי Thalitha, dicunt esse vocem Syriacam. Kumi est verbum imperatiui modi, Coniuga. Cal, fœminini generis.

TANACH, ciuitas Leuitarum in tribu Manasse, inter Mageddo & Endor, Iosuæ 17. 21. Iud. 1. 5. 3. Reg. 4. תענך Taanach, fatalis.

TANIS, vide Taphnis.

TAPHET, filia regis Salomonis, 3. Regum 4. טפת cœtus paruulorum.

TAPHNIS, vrbs Ægypti in terra Iessen, prope quam Iacob cum filijs habitauit, & vnde Israëlitæ ex Ægypto educti sunt, existimatur eadem esse, quæ à Ptolemæo Tanis vocatur, habens long. 63. lat. 30. 50. Condita est septem annis post vrbem Hebron, Num. 13. videlicet, non diu post diluuium, circa id tempus, quo Babylon à Nimrodo condita est. Vrbem Tanim pro Titanim, seu Titanum & Gigantum vrbe dici, consentaneum est. Ebræi nominant צען Zoan. Psal. 78. versu 15. vbi nos habemus, In terra Ægypti, in campo Taneos. Esa. 19. Stulti principes Taneos. Ibi Ieronymus vocem צען vertit mandatum humile. à צו mandatum, & עני. Esai. 30. Ierant in Taphnis principes tui. צוען Ezech. 30. Dabo ignem in Taphnis (Zoan) & in eodem capite paulò pòst: In Taphnis nigrescent dies (Thahepanhes.) Iere. 43. Iudæi reliqui euersa Ierosolyma, Ieremiam prophetam secum ducunt in Taphnis, vbi in Ebræo est, Thahepanhes.

TAPHNES, vxor regis Ægypti, 3. Reg. 11. Ebraicè ThaHpenes.

TAPHVA, fons Taphue, cuius mentio fit Ios. 17. 16. 12. 15. prope Bethabara, non procul à Iordane fuit. תפוח Taphuah, meditans.

TAPSAR, Ierem. 51. Numerate contra eam Tapsar. תפסר eruditi quidam appellatiuè vertunt, Conducite aduersus eam duces.

TARACHAS, rex Æthiopiæ opem fert Sedoni regi Ægyptio sustinenti hostilem impetum Sennaherib regis Assyriorum ad Pelusium. Esa. 30. 4. Reg. 19. Obsidionis Pelusij mentionem facit Herodotus lib. 2. תרהקה Tirbakah.

TARSVS, vrbs Ciliciæ, sita ad flumen Cydnum, patria S. Pauli Apostoli, Actor. 22. 9. 11. 21. scribit autem Strabo lib. 14. celeberrimam in Tarso Academiam floruisse, quæ Athenas & Alexandriam superauerit. & indigenas præcipuè, diligenter πρὸ ἅπασαν ἐγκύκλιον παιδείαν didicisse, Quare non dubium est, S. Paulum

lum à prima ætate in omni genere liberalium ſtudiorum eſſe verſatum, priuſquam ad Gamalielem audiendum proficiſceretur in vrbem Ieroſolymam, quæ 80. ferè miliaria à Tarſo aberat, ſicut ex Arato Cilice & Epimenide Cretenſi & Menandro ſententias citat. Nomen autem Tarſi putatur ortum eſſe à Tarſis, filio Ionis, filij Iaphet, Gen. 10. vel à ταρσὸς, quæ vox in genere ordinem rerum in longum iunctarum, vt remorum, pennarum in alis auium, oſsium in conuexo pedis & manus, atq; altitudinem imi pedis ſignificat. Scribit enim Stephanus, Bellerophontem à Pegaſo excuſſum in eam Ciliciæ oram decidiſſe, & ταρσὸν læſiſſe. Habet long. 67. 40. lat. 36. 50. Meminit eiuſdem Xenophon ἀνάβα.

Thartam, vide Thartam.

TATIANVS, natione Syrus, initio Romæ oratoriam docuit & Iuſtino martyri familiaris. Poſtea Valentini & Marcionis dogmata amplexus in Cilicia, Piſidia & Syria ſparſit, circa annum Chriſti 175. Inter cætera coniugium quoq; non minus quàm ſcortationem Deo diſplicere contendit & Encratitarum ſectam poſtea à Seuero auctam condidit, Euſeb. lib. 4. cap. 29. Irenæus lib. 1. cap. 31. Idem negauit Adam primum patrem generis humani ſaluatum eſſe, Irenæus lib. 3. cap. 39.

Tatianus, natione Phryx, martyr ſub Iuliano, Trip. lib. 6. cap. 13. Alius, Diaconus Eccleſiæ Aquileienſis, martyr ſub Numeriano.

TAVLERVS, circa annum Chriſti 1340. concionatus eſt Coloniæ ad S. Gertrudem. Dictum Tauleri, quod ſæpe citatur (Animus hominis nunquam eſt tam auidus ad accipiendum, quin Deus multò auidior ſit ad dandum) extat in concione Dominicæ V. poſt Paſcha.

TEBBON, oppidum tribus Iuda, Ioſ. 15. תבון Cabbon, extinctor.

TECLA, virgo nata Iconij, diſcipula S. Pauli, ignem, ſerpentes, vrſos & leones in Seleucia Iſauriæ vrbe vicit per Chriſtum, quem fide immota confitebatur. Fit eius mentio apud Epiphanium, Auguſtinum contra Fauſtum libr. 30. capite 4. de ſancta virginitate cap. 44. Ambroſium lib. 2. de virginibus, vbi à Paulo velata eſſe dicitur, & belli de periodo ſeu actis Pauli & Teclæ non tantum diſt. 15. verum etiam in antiquiſs. ſcriptoribus mentio fit. Quem commentitium fuiſſe, & ab ipſo Apoſtolo Iohanne Euangeliſta damnatum, teſtatur Tertullianus de Baptiſmo.

Alia, virgo Aquileienſis ſoror patruelis S. Dorotheæ, martyr ſub Nerone Imp.

TELESPHORVS, epiſcopus Romanus, martyr ſub Antonino, Euſeb. lib. 6. cap. 6.

TENACH, oppidum in tribu Manaſſæ, inter Endor & Mageddo, Ioſ. 17. תענך Taanach.

Terentianus, Tudertinus martyr ſub Adriano.

TERTIVS, amanuenſis S. Pauli Apoſtoli, ſcripſit dictante Paulo epiſtolam ad Romanos, Roman. 16. poſtea exiſtimatur epiſcopus Beryti in Phœnicia factus eſſe.

TERTVLLIANVS, Carthaginenſis Presbyter, floruit circa annum Chriſti 200. tempore Seueri Imp. vt ipſe Tertullianus indicat in Apologetico cap. 4. & in libro de Pallio. Edidit multa vtilia ſcripta, in quibus illuſtrauit doctrinam de VNO ſolo vero Deo, De filio Dei λόγῳ quòd ſit perſona à Patre diſtincta, de vera carne Chriſti, de reſurrectione noſtræ carnis, de pœnitentia, &c. Refutauit hæreticos, Marcionem, Praxeam, Apellem, Iudæos, Valentinianos, Hermogenem, qui finxerat materiam Deo coæternam fuiſſe, & præſcriptiones ſeu regulas generales aduerſus omnes hæreſes peculiari libro collegit.

In PRIMO libro CONTRA MARCIONEM, Non duos eſſe Deos, alterum bonum, alterum malum, ſed VNVM ſolum eſſe verum DEVM, creatorem rerum demonſtrat, & in fine, Matrimonij dignitatem defendit. In SECVNDO vnum illum verum Deum creatorem rerum eſſe ſapientem & BONVM, & NON ESSE CAVSAM MALI eruditè confirmat, & obiectiones Marcionitarum, de permiſsione diuina, de lege Moſaica, de furto Ebræorum, pœnituit Deum, &c. diſſoluit. In III. oſtendit vnum eſſe Dominum noſtrum Ieſum CHRISTVM, vnius illius veri Dei creatoris filium, & vera carne humana præditum, de quo edita Prophetarum vaticinia pleraq; enumerat, eaq; oſtendit impleta eſſe. In IIII. Teſtimonia Prophetarum de ſingulis Euangelicæ hiſtoriæ per Lucam deſcriptæ par-

tibus ordine recenſet, incipiens à cap. 4. Lucæ, vſq; ad finem: vt oſtendat, non eſſe duos Chriſtos, vt Marcion fingebat, vnum, qui ſub Tiberio Imp. ad ſalutem gentium exhibitus ſit: alterum, qui in Prophetis è Deo creatore ad reſtitutionem gentis Iudaicę promiſſus nondum venerit. In V. ex teſtimonijs epiſtolarum Pauli confirmat, non alium eſſe Chriſtum quàm filium æterni Dei conditoris rerum, qui per Prophetas promiſſus, & ſub Tiberio exhibitus ſit.

TERTYLLVS, orator Ananiæ Pontificis, accuſat Paulum coram Felice præſide, Actor. 24.

Tetrarcha, princeps habens ſub ſe agricolas, opifices, curiam & militiam, ſed ita vt ſuperiori domino pareat, Lucæ 3.

TETHRON, vrbs in tribu Zabulon, Iud. 1. קטרון Kittron, incenſum, thymiama.

Thaas, filius Nachori, fratris Abrahæ, Gen. 22. תחש Thahas, taxus.

Thaath, 23. manſio Iſraëlitarum, Num. 33. תחת ThaHath, pauor.

Thabee, frater Thaas, filius Nachor, Geneſ. 22. טבח Theba, victima.

THABOR, mons rotundus & ſublimis, in finibus tribuum Zabulon & Iſaſchar, diſtans duobus miliaribus à Nazareth. Fit eius mentio Pſal. 88. Oſe. 5. 1. Paral. 6. Ierem. 46. Iud. 4. 8. Ioſ. 19. Supra hunc montem vulgò exiſtimatur facta μεταμόρφωσις Chriſti, & colloquium cum Moſe & Helia habitum eſſe, Matth. 17. Lucæ 9.

Thabor, vrbs vicina monti Thabor, Iud. 8. תבור veniens lumen.

Thadal, rex gentium ſeu Inſularum, Geneſ. 13. תדעל Thideal, cognoſcens altiſſimum.

THADDÆVS, cognomen Iudæ Lebbæi Apoſtoli fratris Simeonis, Marc 3. Matth. 20. Huius Thaddæi dictum recitat Euſebius lib. 1. hiſt. Eccl. Chriſtus deſcendit è cœlo ſolus, ſed aſcendit cum magna multitudine ad patrem ſuum.

THAMAR, nurus Iudæ patriarchæ, cum qua ignorans committit inceſtum, Gen. 38. Matth. 1.

Alia, ſoror Abſalom, ſtuprata ab Amon, 2. Reg. 13. תמר palma arbor.

THAMAR, vrbs Syriæ, à Salomone ædificijs ornata, latinè Palmyra dicitur, habet Ptolemæo teſte gradus long. 71. 50. lat. 34. Fit eius mentio Ezech. 27. 28. 3. Reg. 9.

THAMNA, filia Seir Horræi, concubina Heſiphaz, filij Eſau, mater Amalechitarum, Gen. 36. תמנע prohibens, impediens. Eſt etiam ducis Idumæi nomen in eodem capite.

THAMNA, oppidum in finibus tribuum Iuda, Dan & Ephraim, Gen. 38. Iud. 14. 18. Ioſ. 15. 2. Paral. 28. vnde ſub imperio Romano dicta eſt prǫfectura Thamnitica. Ioſ. 19. in noſtra verſione nominatur Themna. Ebraicè תמנה Thimna, perfectio, vel imago.

THAMNATSARAA, in monte Ephraim, ſedes Ioſuæ, Ioſ. 19. 24. סרח Serah, rebellis peccator. Iud. 2. nominatur Thamnat Heres .i. imago ſolis, quam in ſepulcro Ioſuæ collocatam Rabini ſcribunt vt monimentum miraculi Ioſ. 10. extaret.

THAMNE, Iud. 5. in Ebræo eſt, Thanach, vel Thaanach.

THANATHSELO, vrbs vicina Samariæ verſus ortum, limes tribus Ephraim, Ioſ. 19. 16. תאנתשלו Thaanath Silo, fatalis felicitas.

THANES, vrbs Ægypti, Eſa. 30. חנס Hanes, nec vſquam alibi hoc nomen extat. Fortaſſe abbreuiatum nomen eſt à תחפנס Tahapanes, Ierem. 2. vide ſupra Taphnis.

Thanna, Ioſ. 15. 2. Par. 28. vide Thamna.

THAPSA, vrbs vicina Theriæ, 4. Regum 15. 3. Regum 4. תפסח Tipſah, tranſitus.

Tharacha, vide Tarachas.

Tharaſius, patriarcha Conſtantinop. circa annum Chriſti 500.

THARE, pater Abrahæ, Gen. 11. Ioſ. 24. Lucæ 3. Actor. 3. Ebraicè תרח Tharah, reſpiratio. Ieronymus vertit depulſor vel abactor.

Thare, 24. manſio Iſraëlitarum, Numer. 33.

THARELA, oppidum tribus Beniamin, Ioſ. 18. תראלה à תראה vidit, vel אלה iurauit.

THARSIS, filius Ionis, nepos Iaphet, Gen. 10. à quo Tarſus vrbs Ciliciæ condita eſſe exiſtimatur. Hinc naues Tharſis, h. e. maris mediterranei, quo plurimum vtebantur Tarſenſes, Ebræi vocant, & quia nullum aliud mare ab illo Tarſenſi nouerant, omnia maria Tarſis vocarunt, vt 2. Paral. 9. 3. Reg. 9. Naues regis ibant in Tharſis, adferentes aurum, Pſal. 47. Conteres naues Tharſis, Eſa. 2. Ebræam vocem תרשיש vertunt Chryſolithum gemmã vel hyacinthum. Ieronymus in Eſa. 23. vertit con-

tit contemplationem seu explorationem gaudij.

Thartam, Idolum Euæorum, 4. Reg. 17. תרתק Tharthak, asinus, lingua Syriaca: vel concatenatus.

THARTAN, capitaneus regis Assyriorum, 4. Reg. 18. capit Azotum, Esa. 20. תרתן Ieronymus scribit Assyrium nomen esse, & significare, Turrem dedit seu elongauit.

THAV, abauus Samuelis Prophetæ ex tribu Leui, 1. Reg. 1. Paral. 6. תהו Thahu, inanis.

Thebbath, oppidum in tribu Manassæ, Iud. 7. תבת Thabbath, bona. Sic Thebæ Bœotiæ à bonitate soli nomen habent.

Thebeth, mensis decimus Ebræorum, nostro Decembri respondens, Esth. 2.

THEBES, vrbs vicina Sichem, in cuius oppugnatione tyrannus Abimelech lapide ictus à muliere occubuit, Iud. 9. תבץ Thebetz, Lutetia.

THEBNI, filius Gineth, à patre populi eligitur rex Israël, 3. Reg. 16. תבני Thibni, stipula. גנת Ginath, vallis adflictionis.

THECVA, oppidum in tribu Beniamin, in monte situm, distat à Ierosol. vno & dimidio miliari, versus ortum brumalem. Fuit patria Prophetæ Amos, & mulieris Thecuitis, quæ Absalonem Dauidi reconciliat, 2. Reg. 14. Fit eiusdem mentio Ierem. 6. Amos 1. 2. Paral. 11. 20. Nehem. 3. 1. Macc. 1.

Ebraicè תקוע Thekoa, clangor tubæ.

THEEN, filius Ephraim, Num. 26. תחן ThaHan, gratiosus.

THEGLATPHALASSAR, rex Assyriorum 23. annis, PhulBelocho succesit, bellum aduersus regem Israël instaurat & vrbes in tribu Nephtalim occupat, & populum in Assyriam abducit, 4. Regum 15. 16. 2. Paral. 28. 1. Paral. 5. תגלת פלאסר Tiglath Pileser, transmigrare facit euersor Assyrius.

THEMA, filius Hismaël, Gen. 25. תמא admirabilis.

THEMAN, filius Heliphatz, nepos Esau, partem Idumææ tenuit, Gen. 36. Ierem. 25. 49. Amos 1. Baruch 3. תמן auster, ventus meridionalis.

THENACH, vrbs in finibus tribuum Manassæ & Issachar, prope Mageddo & Iezraël, Ios. 12. 17.

Alia prope Samariam, versus ortum, 3. Reg. 4. Ios. 18. תענך Thanah, seductor.

Thema, Ios. 19. vide Thamna.

Thenoemeth, pater Sareæ, ducis Iudaici, Ierem. 46. תנחמרת Tanhumeth, à תהם consolatus est.

THEOBALDVS, Gallus, in Alsatia docuit. scribitur multos homines pauisse vno pane. Vixit circa annum Christi 1010. tempore Henrici II. Imp.

THEODORETVS, Cyri vrbis Mesopotamiæ episcopus, circa annum Christi 436. innotescere cœpit: cùm in comitatu Patriarchæ Antiocheni, concilio Ephesino interesset: & Nestorij in eo damnati patrocinium suscipiens duodecim Capitula seu Anathematismos Cyrilli, in concilio decreti loco confirmatos, aliquot scriptis oppugnaret. Ideoq; à Cyrillo & reliqua Synodo tum excommunicatus. eademq; condemnatio scriptorum illius, non tantùm in Ephesina II. sed etiam Constantinopolitana V. vniuersali sub Iustiniano Imp. repetita est. Verùm in Chalcedonensi concilio, ipse in episcoporum ordinem restitutus, tum alia scripta erudita & vtilia, quibus plerosq; veteris & noui Testamenti libros illustrauit, tum verò Dialogos, Eutychis controuersiam eruditè explicantes, edidit: quos ἄτρεπτον, ἀσύγχυτον, καὶ ἀπαθῆ, inscripsit: docens Christum in vnione personali duas naturas diuinam & humanam, veras, integras, non mutatas, nec confusas, retinere: nec diuinam τὸ λόγου vlli mutationi passioni aut morti obnoxiam fuisse.

Theodoretus, Presbytet Ecclesiæ Antiochenæ, martyr sub Iuliano Imp.

Theodorus, Episcopus Ancyræ in Galatia, scripsit protectorem Catholicæ veritatis contra Nestorianos, teste Gennadio.

Theodorus, qui postea Gregorius, Episcopus Ponti, auditor Origenis, Euseb. lib. 6. cap. 22.

Alius, episcopus Ægyptius, martyr sub Dioclet. Euseb. lib. 8. cap. 14. Alius, miles Licinij Imp. qui in nomine Christi draconem Achaiæ infestum trucidauit, tandem propter confessionem Christi ipse à Licinio trucidatus est. Alius, miles Maximiani Imp. martyr in Hellesponto.

THEODORA, matrona Nicomediensis, martyr sub Maximiano. Alia eodem tempore in vicina vrbe Nicæa, cum tribus filijs cremata est.

Theodosia, virgo Cæsareæ in Palæstina, propter confessionem Euangelij decollata est, sub Diocletiano Imp. die 2. Aprilis.

THEODOTION, cuius versio Bibliorum à Ieronymo & Origene crebrò citatur, fuit Iudæus proselytus, Ephesi natus,

vixit tempore Seueri Imp. circa annũ 200. Facit eius mentionem Eusebius lib. 5. capite 8. & interpres Danielis, cap. 3. & Epiphanius in libello de ponderibus & mensuris, vbi etiam de Aquila, Symmacho, & quinta ac sexta editione quædam commemorat.

Theodotus, Bizantius, Montani discipulus, Romæ docuit Christum esse purum hominem, circa annum 190.

Theodulus, filius Olympij, præfecti Romani, propter confessionem doctrinæ Christi, cum patre crematus est, sub Valeriano Imp. Alius, Phryx natione, in craticula tostus, tempore Iuliani Imp.

THEOGENES, martyr Cyzicenus sub Licinio 4. Ianuarij.

Theonas, episcopus Alexandrinus annis 19, cui successit Petrus martyr.

Theonæ monachi, linguarum, Latinæ, Græcæ, & Ægyptiæ periti, Pythagoricum silentium prædicatur ab Eusebio lib. 8. cap. 1. & in vitis patrum.

THEOPASCHITÆ, Eutychianorum secta, Petro Gnaphæo Alexandrino & Seuero Antiocheno præcipuè defensa, quæ diuinitatem Christi passam esse sensit. Ideoq; in Trisagio Hymno Angelico, sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nostri, &c. addidit hæc verba: Qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis. Nicephorus lib. 18. cap. 51. & lib. 14. cap. 46.

THEOPHYLACTVS, quem Vulgarium vulgò vocant, Episcopus Bulgariæ circa annum Christi 600. fuit, & Euangelistas breuibus & eruditis annotationibus ex Chrysostomo potissimùm descriptis illustrauit. Habitauit Nicopoli vrbe, quam Germani Schildaw vocant, vbi Sigismundus rex Vngariæ à Turcis profligatus, & Iohannes Burgundus captus est.

Theophilus, episcopus ecclesiæ Antiochenæ, sextus ab Apostolis, scripsit libros, quorum titulos recenset Eusebius lib. 4. cap. 24. Tres libri ad Autolycum, quibus religionis Christianæ veritatem & antiquitatem contra gentes defendit, Tomo V. Biblioth. S. Patrum inserti.

Alius, episcopus Alexandrinus ante Cyrillum, contra Origenem & Anthropomorphitas scripsit. Opus eius Paschale libris quatuor distinctum adhuc extat.

THEOPHILO cuidam dedicat S. Lucas historiam vitæ Christi & acta Apostolorum, à se scripta. Vox Græca est θεῷ φίλος, Deo amicus, videlicet, amans Deum, & vicissim Deo gratus. Vnusquisq; autem à Deo optare debet, vt μηδὲν ποτ' ἐκ ἄλλο, πλὴν θεῷ φίλος.

Theonestus, episcopus vrbis Philippensium in Macedonia, præceptor S. Albani.

Theopistus, filius Eustachij militis, in æneo tauro cremati sub Adriano Imp.

Theopompus, episcopus Nicomedienſis, martyr sub Diocletiano.

Theotimus, episcopus ecclesiæ Tomitanæ & vicinarum in Scythia, de quo Eusebius lib. 9. cap. 47.

TERAPHIM, תרפים simulacra seu statuæ, ad imaginem formæ humanæ, quam filius Dei assumturus erat, fabricatæ, 1. Reg. 19. Gen. 31. Iud. 17. 18. Ezech. 21. Zach. 10. Amos 3.

THERSA, filia Salphaat, nepotis Galaad, Num. 26. 27.

THERSA, sedes aulæ Ieroboam & sequentium aliquot regum Israël, 3. Reg. 14. 15. 16. 4. Reg. 15. Ios. 12. In tribu Ephraim long. 55. 20. lat. 22. 13. Cant. 6. תרצה Thirzah, grata, dilecta.

THESSALONICA, vrbs Macedoniæ ad sinum Thermaicũ, à Philippo Macedone condita, cui vel à deuictis Thessalis, vel à filia Thessalonica, matre Cassandri, nomen imposuit, cùm prius Therma diceretur, quod nomen apud Herodotum lib. 7. pag. 218. 219. in Xerxis historia, & Thucydidis pag. 14. extat. Habet long. 49. 50. lat. 40. 20 Distat à Philippis 28. mil. ab Athenis ferè 60. mil. germ. Floruisse autem ætate Pauli Thessalonicam frequentia ciuium & artibus, Strabo etiam testis est. Hanc ante annos 120. Amurates Turcarum Imp. qui Vladislaum Vngariæ regem anno 1444. ad Varnam cæcidit, Venetis eripuit, & reliquam Græciam occupauit. Qua clade motus Theodorus Gaza Thessalonicensis, & alij viri docti, relicta Græcia se in Italiam contulerunt, & Græcæ linguæ studia in totam Europam propagarunt. Thessalonicæ Euangelion primò prædicauit S. Paulus, Actor. 17. & eiusdem vrbis mentio fit Philip. 4. & 2. Timoth. 4.

AD THESSALONICENSES S. Paulus ex Athenis duas scripsit Epistolas.

IN PRIORI, tribus primis capitibus adhortatur Thessalonicenses, vt in vera fide & confessione Euangelij, in ærumnis & persecutionibus constanter perseuerent. In PRIMO, gratias agit Deo, quod Thessalonicenses ad veram fidem in Christum vocauit, & laudat eorum promtitudinem

dinem in accipiendo, & constantiam in retinendo Euangelio. In SECVNDO exponit, quanta felicitate, veram & sinceram, & ab ipso Deo acceptam Euangelij doctrinam: nec fauorem, nec opes, nec gloriam captans, apud Thessalonicenses docuerit: & quanto amore & desiderio videndi & confirmandi eos in adflictionibus quas sustineant, teneatur. In III. rursum exponit è paterna στοργῇ sollicitum de ipsorum adflictionibus misisse ad eos Timotheum: & lætari se eorum fide & constantia: & orare Deum, vt fidem & cæteras virtutes in eis augeat & confirmet. In IIII. primùm in genere adhortatur Thessalonicenses, vt in vera pietate quotidie proficiant. 2. De Castitate præcipit, quæ suum vas, h. e. corpus castum & sanctum retinet, & omnes libidines, à Deo prohibitas, vitat. 3. De iustitia commutatiua seruante æqualitatem, & non defraudante alios in contractibus. 4. De φιλαδελφίᾳ. 5. De Sedulitate, modestè intra metas suæ vocationis manente, & propria ac necessaria sui muneris officia obeunte. 6. De vera & efficacissima consolatione opponenda morti & omnibus doloribꝰ, quæ est certa spes Resurrectionis & vitæ æternæ. In QVINTO, De Tempore Resurrectionis & Aduentus Christi ad Iudicium admonet. 2. Hortatur ad vigilantiam & sobrietatem. 3. Commendat ecclesiæ ministros. 4. Farraginem multorum præceptorum, de Christianis admonitionibus, de consolandis infirmis, de Mansuetudine, Gaudio Christiano, Precatione, Gratiarũ actione, de probandis Spiritibus seu dogmatis & interpretationibus scripturæ, de vitando Scandalo, &c. coaceruat. In fine Deum orat, vt eos regat & seruet.

SECVNDA EPISTOLA, præcipuè illustrat articulum de aduentu Christi ad Iudicium, & statim post priorem Epistolam missa est. Initiò laudat Fidem & constantiam Thessal. in persecutione & cruce. Deinde καταύγασιν aduentus Christi ad extremum Iudicium depingit. In II. De tempore secundi aduentus Christi ad extremum Iudicium monet. 2. Antichristi descriptionem inserit. 3. Gratias agit Deo, quod Thessalonicenses ad salutem eligit, & orat, vt in vera doctrina eos constantes seruet. In TERTIO, 1. De precatione 2. De Sedulitate & labore concionatur. 3. Excommunicationem eorum, qui admoniti non obtemperant, ad hunc finem dirigi iubet, vt pudore suffundantur, hoc est, vt agant pœnitentiam, & se emendent,

THEVDÆ, cuius mentionem Gamaliel Act. 5. facit, historiam recitat Iosephus lib. 20. cap. 4. quam inde descriptam Euse. lib. 2. cap. 11. repetit. Sed tempora non omnino congruunt. Scribit enim, FADO Iudæam procurante, ad Theudam magum multos confluxisse, qui ab equitibus Fadi, resecto Theudæ capite, dissipati sint. Hæc autem anno 4. Claudij Imp. qui est post resurrectionem Christi 13. gesta sunt. Alium esse Theudam, cuius Gamaliel, Act. 5. mentionem facit, priorem Iuda Galilæo, necesse est. Tumultuatus est enim Iudas Galilæus, cùm post Archelai filij Herodis relegationem Iudæa in prouinciæ formam ab Augusto redigeretur. Consentaneum est igitur Theudam decennio antè, statim post mortem Herodis, vnum ex ducibus seditionum fuisse, quas Iosephus lib. 17. cap. 12. describit.

THICON, in finibꝰ Palæstinæ & Emath, seu Syriæ, Ezech. 47. תיכון Tichon, medium.

THOB, Terram Thob, in quam fugit Iephte, Iudic. 11. existimo fuisse in tribu Manassæ cis Iordanem, & eundem locum esse, qui Iud. 7. nominatur Thebbath. טוב Tob, bonum.

THOGORMA, filius Gomer, nepos Iapheth, Gen. 10. Huius posteros Aquilonarem aliquam regionem tenuisse, apparet ex Ezech. 37. 38. Existimo Tartarorum stirpem esse. Quidam Germanos ab eo appellari existimant, primis literis κατ' ἀφαίρεσιν præcisis.

THOI, rex Emath, in finibus Syriæ, grátulatur Dauidi de victoria, 2. Reg. 8. תעי seductor.

THOLA, filius Isaschar, nepos Iacob, Gen. 46. Num. 26. תולע vermiculus, vel coccineus color.

THOLA, Iudex populi Israël, ex tribu Isaschar, Iud. 10. *Tholmai*, Iosuæ 15. vide Tolmai.

THOMAS APOSTOLVS, Matth. 10. Marc. 3. Luc. 6. Act. 1. cognomine Didymus, Ioh. 11. 20. 21. Nam Ebræa vox תאם Thom, Græcè δίδυμον, latinè Gemellum significat. Christo redituro in Iudæam ad resuscitationem Lazari, & cæteris Apostolis periculosam profectionem declinantibus, Thomas ait: Eamus & nos, & moriamur cum eo, Iohan. 11. Thomæ sciscitanti de Via ad Patrem, Christus hac grauiss. sententia respondet,

Ego sum Via, Veritas & Vita. Nemo venit ad Patrem nisi per ME. Et Iohan. 20. dubitationem ipsius corrigit Christus hac insigni voce: Quia vidisti me Thoma credidisti, Beati qui non viderunt & crediderunt. Post Resurrectionem Christi in Parthia, (Eusebius lib. 3. cap. 1.) Persis, Medis, Carmanis, Bactris & Indis Euangelion annunciasse, & Calaminæ in India sepultus esse scribitur. תאם.

THOMAS Beket, patre Gilberto ciue Londinensi, matre Syra natus, anno 1164. archiepiscopus Cantuariensis, cùm dignitatem & iura episcoporum contra regis Henrici II. edicta defenderet: & legibus ab Henrico sancitis, vt ab archiepiscopi sententijs ad regem & non vlterius, absq; regis assensu appelletur: vt euocatus à Papa arch. regno, sine licentia regis non exeat; vt archiep. neminem ex domesticis regis ministris excommunicet, nisi rege antea consulto; vt episcopi neminem ob periurium vel læsam fidem coherceant; vt in causis ciuilibus & de Decimis ac prædijs ecclesiarum clerici coram rege & iudicibus politicis respondeant; cùm his inquam articulis assentiri Thomas archiep. nollet, primùm in exilium pulsus est, in quo sexennium vixit, postea reuersus, ab aliquot nobilibus, immaniter in ipso templo trucidatus est, anno Christi 1171. die 29. Decembris. Inter diuos relatus 1174.

THOMAS de Aquino, Latij oppido, monachus Dominicanus, iuuenis in Academia Neapolitana & Parisiensi aliquandiu vixit, ac postea Coloniæ Albertum Magnum audiuit. Plurima scripta edidit Logica, Physica, Ethica & Theologica, inter quæ SVMMA Doctrinæ Christianę & commentarij in sententias, præcipuum acuminis ingenij, & doctrinę illius testimonium sunt. Obijt anno ætatis 50. anno Christi 1274. die 7. Martij.

TOPHEL, locus Arabiæ Petrææ, Deuteron. 1.

תפל ruina.

THYATIRA, vrbs Lydiæ in monte inter Hermum & Caicum fluuium sita, cuius mentio fit Apocal. 1. 2. Actor. 16. Θυάτειρα, conficiens sacrificia, à τείρω.

Thubal, vide Tubal.

THYRAS, filius Iaphet, Gene. 10. Thraciæ gentis conditor esse, & inde versus septentrionem progressus, vrbi & flumini Tyræ, per Russiam labenti, nomen tribuisse existimatur. Ostio Tyræ, inter Boristhenis & Danubij ostia ferè medio, Ptolemæus tribuit long. 56. 20. lat. 47. 40.

תירס Thiras, populator, destructor.

Thyrsus, discipulus S. Polycarpi, docens Euangelion in Gallia, Aureliæ decollatus.

TIBERIVS, Imperator Romanorum, cuius anno 15. Christus suum ministerium incoauit, Lucæ 3. & anno eiusdem 18. crucifixus est. Huic censum pendere iubet, Matth. 22. Date Cæsari, quæ sunt Cæsaris.

Fuit autem Tiberius priuignus Augusti.

AVGVSTVS — LIVIA prius nupta Tiberio Neroni, ex quo nati sunt

Cæsar, Luc. 3.

TIBERIVS Cæsar, Luc. 3.

DRVSVS, qui in Germania perijt, pater Claudij Cæsaris, Act. 11. 18.

TIBERIAS, vrbs sita in littore lacus, per quem Iordanis fluuius labitur, condita ab Herode rege in honorem Tiberij Cæsaris, ideo lacus vicinus maris Tiberiadis vocabatur, Iohan. 21.

TIBVRTIVS, Romanus, frater S. Valeriani, sponsi S. Cœciliæ, martyr Romæ sub Seuero Imp. die 14. Aprilis. Alius filius Chromatij Mediolanensis, martyr sub Diocletiano, die 11. Augusti.

Tichonius, Afer, Augustini σύγχρονος, cuius Regulas de figuris, velut claues ad sacræ scripturæ intelligentiam citat Augustinus in libris de Doctrina Christiana. Eiusdem meminit lib. 1. contra Epistolam Parmeniani ad Tichonium, hominem & acri ingenio præditum, & vberi eloquio, sed tamen Donatistam. & epist. 48. Liber Tichonij de septem Regulis, integer extat Tom. VI. Biblioth. S. P.

Tigris, fluuius, in Armenia maiore oritur long. 74. 40. lat. 39. 40. Assyriam à Mesopotamia, Susianam à Babylonia separans in Euphrate & sinum Persicum se exonerat, Gen. 2. Danie. 10. Tob. 6. nominatur הדקל Hidekel, acuta leuitas, à velocitate cursus. Strabo lib. 11. Tigris iuxta Niphatem ruens propter celeritatem, vndam impermixtam seruat, vnde & nomen habet. nam Medi sagittam Tigrim vocant.

TIMON, vnus ex septem Diaconis ecclesiæ Apostolorum, Acto. 16. postea Berrhœæ in Macedonia & Corinthi docuisse scribitur.

Τιμῶν

τιμῶν, honorans vel puniens.

TIMOTHEVS, ad quem Paulus duas Epistolas scripsit, natus est in oppido Lycaoniæ Lystra, patre ethnico, matre Iudæa, cui nomen fuit Eunice, filia Loidis, teste Paulo, 2. Timoth. 1. Actor. 16. Cùm autem Paulus secundò Lystram venisset, Timotheum sibi comitem peregrinationis & συνέργον in prædicatione Euangelij delegit, eumq; propter Iudæos circuncidit, Actor. 16. Profectus est igitur Timotheus vnà cum Paulo, Luca, Sila seu Siluano & alijs, in Macedoniam. Et à Paulo effugiente insidias Iudæorum Thessalonicensium, Berrhœæ relictus, vnà cum Sila Paulum Athenis assecutus est, Actor. 17. Cùm autem sollicitus esset Paulus de Fide & constantia Thessalonicensium in retinenda Euangelij doctrina nuper accepta, remisit ad eos Timotheum, vt eorum fidem confirmaret, 1. Thessal. 3. Inde reuersus Athenas Timotheus, scribit vnà cum Paulo & Siluano duas Epistolas ad Thessalonicenses, quæ adhuc extant, 1. Thess. 1. 2. Thes. 1. Postea rursus in Macedoniam missos esse Silam & Timotheum, apparet ex Actor. 18. vbi ad Paulum Corinthi docentem ex Macedonia redeunt.

Cùm autem Paulus ex Corintho Ephesum, atq; inde Ierosolymam profectus esset, rursumq; Ephesum redijsset, Timotheum cum priori Epistola ad Corinthios misit, 1. Cor. 4. 16. Act. 19.

Postea discedens Ephesò Paulus in Macedoniam (Actor. 20.) existimatur reliquisse Ephesi Timotheum episcopum, quia 1. Timoth. 1. scribit, Rogaui te, vt remaneres Ephesi, cùm proficiscerer in Macedoniam. Sed huic sententiæ quatuor scripturæ loca refragantur, Primò Actor. 19. expresè scribitur, Timotheum & Erastum præmissos esse in Macedoniam à Paulo, priusquam Epheso discederet: Deinde cùm post sedatum Ephesi tumultum Paulus in Macedoniam venisset, Actor. 20. Timotheus vnà cum Paulo scribit secundam epistolam ad Corinthios (2. Corinth. 1.) missam ex Philippis, vrbe Macedoniæ, per Titum & Lucam, 2. Cor. 13. Tertiò cùm Paulus paulò pòst, eodem anno Epistolam ad Romanos Corintho mitteret: Timothei synergi sui nomine salutem Romanis adscribit, Rom. 16. Quartò cum Paulus ex Græcia per Macedoniam rediret in Asiam, inter cæteros comites Timotheus quoq; recensetur, Actor. 20.

Propter has causas aliqui existimant Paulum Corintho nauigantem cum Aquila & Priscilla in Asiam, Actor. 18. reliquisse Timotheum Ephesi, ac postea ex Ierosolymis reuersum, & pertranseuntem Galatiam & Phrygiam, ex Laodicæa Phrygiæ oppido, scripsisse primam Epistolam ad Timotheum. Sed hæc incerta relinquo, & lectoris iudicio permitto. Illud certum est, Timotheum Ephesi à Paulo relictum esse, vt esset inspector doctrinæ & gubernator ecclesiæ Dei, 1. Timoth. 1.

Deinde cum Paulus Romæ captiuus esset, petijt à Timotheo, vt quàm primum ad se Romam proficisceretur, 2. Timoth. 4. Cùm igitur ad Paulum Romæ captiuũ venisset Timotheus, scripserunt vnà Epistolas ad Philippenses, ad Colossenses & ad Philemonem, Philip. 1. 2. Col. 1. Fit etiam Ebr. 13. Timothei mentio, per quem Epistola ad Ebræos ex Italia scribitur missa esse. Postea Ephesum rediisse fertur Timotheus, & cùm in festo Dianæ sacro, cultus Idolatricos acerbius taxaret, lapidibus obrutus esse, die 24. Ianuarij sub Nerone Imperatore, cum Episcopus Ephesi fuisset annos quindecim.

Extant duæ Pauli EPISTOLÆ ad TIMOTHEVM. In priore ideam boni Episcopi & totius Ecclesiasticæ gubernationis proponit. PRIMO capite, Summam doctrinę Christianę eruditè complectitur, distribuens eam in duos locos, Legem & Euangelion de Christo Iesu, qui venit in mundum, vt peccatores saluos faceret. In SECVNDO, præcipit de vera Dei inuocatione, & intexit locos de finibus gubernationis politicæ, de Electione, de Mediatore Christo, de ornatu mulierum, de Virtutibus sanctæ matrisfamilias. In TERTIÒ, De officijs ministrorum ecclesiæ, & quales Episcopi & Diaconi, eorumq; vxores, esse debeant, exponit, & in fine addit insignem descriptionem ecclesiæ, & breuem summam doctrinæ ecclesiæ. In QVARTO, vaticinatur de secuturis & cauendis veræ doctrinæ corruptelis, & vtilissimas regulas vitæ & studiorum, de ratione discendi & docendi, de exercitijs veræ pietatis & donorum, de vigilantia in cauendis lapsibus & perseuerantia tradit. Inprimis autem hæc regula vitæ omnibus pijs Doctoribus in conspectu sit: Typus esto fidelium in doctrina, conuersatione, dilectione, spiritu, fide, castitate. ATTENDE LECTIONI ET DOCTRINÆ.

In

In QVINTO Capite, pertexit reliqua ad Politiam Ecclesiæ & bonos mores pertinentia, de Comitate in alijs admonendis, de Viduis, de Victu & Reuerentia ministris benemeritis debita, de Iudicijs Ecclesiasticis & Excommunicatione, de Ordinatione Ministrorum, item de cura valetudinis tuendæ, &c. In SEXTO, de officijs Seruorum præcipit. II. Admonet Episcopos præcipuè, & Doctores Ecclesiæ, vt sanam doctrinam Christi à Paulo traditam fideliter retineant, & duas pestes ministerij & doctrinæ fugiant, videlicet, curiosas & inutiles quæstiones & disputationes ex cupiditate inanis gloriæ ortas. Deinde Auaritiam, quæ Religionem ad quæstum & opes augendas confert. Hac occasione de Ἀυταρκείᾳ & aduersus Auaritiam, & de vero vsu diuitiarum disputat. III. Inserit sacramentum, quo Timotheum & omnes Episcopos ad fidem & integritatem in tuenda vera de Christo doctrina, quæ ad fideles manus eorum ab Apostolis deposita est, astringit.

SECVNDA EPISTOLA ad genus Suasorium pertinet. Est enim Adhortatio, vt puram Euangelij doctrinam à Paulo acceptam constanter retineat, rectè doceat, & fideliter propaget. Deinde, vt persecutiones & ærumnas, confessionem Euangelij comitantes, patienter toleret.

In PRIMO capite post Epigraphen & Exordium, adhortatur Timotheum, vt donum docendi & regendi Ecclesiam ipsi commendatum exuscitet, & patiens ac constans sit in confessione Euangelij, in qua per spiritum sanctum confirmetur. II. Summam doctrinæ Euangelij intexit. III. Vtile præceptum de ratione discendi & docendi tradit, cum iubet ὑποτύπωσιν, certam formam & methodum sanæ doctrinæ, certa ratione & ordine distributæ & explicatæ, teneri, & depositum huius doctrinæ fideliter custodiri. In SECVNDO capite quatuor loci sunt præcipui. I. Adhortatio, vt constans sit in tuenda & propaganda vera doctrina, & tolerandis laboribus & ærumnis, quæ doctrinam comitantur, certò enim secutura esse præmia in hac vita & post resurrectionem. II. Vtilissimum præceptum de ratione docendi seu rectè & eruditè diuidendi aut distinguendi membra doctrinæ Christianæ tradit, cùm iubet ὀρθοτομεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, & μὴ λογομαχεῖν. III. Inserit locum de Electione. Etsi multi à veritate deficiunt, tamen Christus suos electos seruat & defendit, sicut Eliæ tempore. 7000. seruabat. IIII. Redit ad præcepta de ratione & modo docendi. In TERTIO capite, Vaticinatur de vicijs & confusionibus postremorum temporum. II. Adhortatur eum ad constantiam in confessione & persecutionibus & ad STVDIA sacrarum literarum, quæ possunt nos erudire ad salutem per fidem in Christo Iesu. In QVARTO, Obtestatur Timotheum, vt doctrinam Euangelij fideliter tueatur, & assiduè ac serio prædicet, & contumaces obiurget & puniat excommunicatione: Dociles verò leniter & amanter erudiat. II. Epilogum Epistolæ addit: Sis vigilans & circumspectus in retinenda vera doctrina, sis patiens in afflictionibus, sis fidelis & constans in ministerio docendi Euangelij. Ego enim, inquit Paulus, cursum meum ablolui, & præmia laborum in cœlis expecto. III. Familiaria quædam de suis collegis, de suis periculis & liberatione, & salutationes in fine adiungit.

TIMOTHEVS, Dux exercitus Antiochi & Ammonitarum & vicinarum gentium, victus & interfectus à Iuda Maccabæo, 1. Maccab. 5. 2. Maccab. 8. 10. 12. Alius, Antiochenus, martyr sub Valeriano Imp. 22. Augusti Alius, Mauritanus martyr. Alius, episcopus Alexandrinus scripsit contra Nestorianos, pro Eutychianis. Vide Gennadium.

TIMOTIANI, docuerunt duas naturas in Christo inter se confusas, & permixtas esse, Augustinus cap. 2. de Eccles. dogm.

TITVS, amor & delitiæ generis humani, Imp. Romanus anno Christi 81. deleuit vrbem Ierosolymam, cuius victoriæ Arcus triumphalis Romæ adhuc extat è regione Capitolij, via, qua itur ad amphitheatrum ipsius. Honoratus, à τίω honoro.

TITVS, agnomine Iustus, hospes S. Pauli in vrbe Corintho, Acto. 18.

TITVS, ad quem S. Paulus Epistolam scripsit, natus est ex parentibus ethnicis, Amplexus autem Euangelij doctrinam, comes fuit profectionum & συνέργος ministerij Pauli, nec tamen circumcisus est, Galat. 2. Interfuit vnà cum Paulo & Barnaba Concilio Apostolorum, Acto. 15. Postea relictus à Paulo in Creta, Ecclesias isthic oppidatim instituit, & Pastores præfecit, qui doctrinam Euangelij propagarent, & contradicentes conuincerent, & morum integritate ministerium ornarent, Tit. 1. Ex Creta euocat eum Paulus, vt ad

se ve-

se veniat Nicopolin. quę non Macedonię, sed Epiri vrbem significari quidam existimant, in quam peragrata Macedonia Paulus deflectere, atq; isthic hybernare cogitarit. Postea Paulum verisimile est mutato consilio mandasse Tito, vt ad se Troadem veniret, vbi cùm Paulus non inuenisset Titum (2. Cor. 2.) transijt in Macedoniam. Vide Ieronymum Quæst. XI. ad Hedibiam Tom. 4 fol. 68.

Interea Titus sua sponte (2. Cor. 8.) Corinthum nauigarat, vbi explorato illius ecclesiæ animo erga Paulum, proficiscitur in Macedoniam, vbi tum Paulus versans mirificè aduentu Titi recreabatur, (2. Corinth. 7.) Eo tempore scripsit Paulus secundam Epistolam ad Corinthios, eamq; per Titum & Lucam Euangelistam Corinthum misit, 2. Corinth. 8. 13. Postea Romæ aliquandiu Paulo captiuo adfuit. Inde in Dalmatiam profectus est, 2. Tim. 4. In legendis Sanctorum scribitur redijsse in Cretam, atq; ibi mortuus esse, anno ætatis 94.

EPISTOLA ad TITVM est Epitome prioris Epistolæ ad Timotheum, in qua, Normam gubernationis Ecclesiásticæ & summam Christianę doctrinæ, Tito Paulus præscribit. In Epigraphe Summam Euangelij complectitur, cuius verba obscuriora sic explicari possunt: Paulus Apostolus Iesu Christi, missus ad prædicandam fidem electorum Dei, seu ad prædicandũ Euangelion, vt credant electi, & agnoscant veritatem, ipsam scilicet pietatem, ex qua existit spes vitæ æternæ, quam promisit Deus verax, &c. Reliqua pars PRIMI CAPITIS est Definitio episcopi, seu Pastoris ecclesiæ, cuius officia ordine recenset, inter quæ præcipua sunt hæc tria. I. Rectè docere, & constanter retinere veram de Deo doctrinam. II. Exhortari ad agendam Pœnitentiam, Fidem, Inuocationem, Patientiam, & omnia opera bona. III. Eruditè refutare, & euidenter conuincere contradicentes Epicuræos, hæreticos, Iudæos & alios, qui in traditionibus humanis, & discrimine ciborum mundorum & immundorum summam pietatis collocant. In SECVNDO capite, de officijs Senum, Matronarum, Iuuenum, Seruorum, præcipit. Et insignem adhortationem ad Bona Opera, sumtam à causis Efficientibus & Finalibus intexit. In TERTIO capite, De officijs & Obedientia, Magistratibus præstanda. II. De Iustitia & Lenitate seu mansuetudine præcipit. III. Suum exemplum proponit vt non desinat hortari ad bona opera Titus, etiamsi auditorum obedientia non statim respondeat. IIII. Hac occasione pulcherrimis verborum luminibus intexit SVMMAM EVANGELII de Iustificatione & Salute ꝓpter Christum GRATIS donata propter hunc finem, vt deinceps peccata vitent, & bonis operibus Deo seruiant. Hanc salutarem doctrinam de Iustificatione iubet Titum inprimis vrgere, & inculcare, omissis inutilibus Quæstionibus & rixis, quæ nihil ad veram pietatem prosunt. V. Hæreticum qui pertinaciter errorem pugnantem cum hac vera doctrina defendit, & admonitus ac conuictus de errore non desistit, iubet excommunicari. VI. In fine addit familiaria, quibus intexit admonitionem, vt Christiani liberos suos rectè institui, & artibus honestis erudiri sinant, vt ad necessarias functiones Reipub. idonei sint.

TOBIAS, ex tribu Nephtalim, captiuus cum decem tribubus in Assyriam ductus est à Salmanasſere, anno 6. Ezechiæ Regis Iuda, anno mundi 3231. Est autem Historia Tobiæ, imago pij CONIVGII, in quo, etsi multiplicib⁹ ærumnis sancti coniuges exercentur, tamen eorum preces exaudit Deus, eosq; adiuuat, & per Angelos sanctos de[fen]dit, consolatur, & externis etiam bonis cumulatè ornat. Hæc beneficia pinguntur nominibus: *Azaria*, auxilium Domini, ab עזר. *Raphaël*, medicus Dei, à רפא. *Sara*, victrix, domina. *Raguel*, amicus Dei.

Extat liber Tobiæ in Biblijs, non quidem Ebræis, sed Græcis & Latinis, inter Apochryphos. Ebraicè etiam seorsim edit⁹ est cum opere consummato Munsteri. Etsi autem summa historiæ in his tribus linguis consentit, tamen multis in locis varietas est, vt collatio ostendet. Græca lectio LXX. Interpretum, Ebraicæ propior est. Latinam ex Chaldæo sermone se transtulisse Ieronymus ad Chromatium scribit, quam Lutherus in Germanicis Biblijs potissimum expressit. Castalio Ebræum exemplum secutus est, & sententias in Græco & Latino sermone ad rem pertinentes, certis notis à reliquo contextu distinctas intexuit.

TOBIAS, pater, in Ebræo טוביה Filius טוביה scribitur, à טוב bonus, probus vir.

TOBIAS, aurum contribuit ad coronam Sacerdotis Iesu, Zach. 6. טוביה.

Alius, Visitator Regis Iosaphat, 2. Paral. 17.

TOLMAI, Gigas, incola vrbis Hebron, Num. 13. Ioſ. 15. תלמי Thulmai, à תלי ſuſpenſor, à תלה pharetratus, armatus telis, vel à תלם ſulcus, agricola.

Alius, Rex Geſſur, ſocer Dauidis, 3. Reg. 13.

TOPHETH, Ierc. 7. 19. 4. Reg. 23. Vide Gehennon. תפת Thopheth, à תוף tympanum, vel à תפתח latitudo, Eſa. 30. ſignificat latam & ſpacioſam gehennam ſeu infernum.

Torpes, martyr Piſanus ſub Nerone Imp.

TRACHONITIS, Regio inter Iordanem & montes Galaad, quam tenuit pars tribus Manaſſe & Gad, Nomen Græcum eſt ab aſperitate, τραχὺς aſper, ſicut Trachinia Græcis dicebatur aſpera & confragoſa regio montium Oetæ, in finibus Phocidos & Theſſaliæ. Tempore Chriſti præfuit Trachonitidi regioni Philippus filius Herodis magni, maritus Herodiadis, Lucæ 3. Ioſephus lib. 3. de bello Iudaico cap. 2. Trachonitin regionem his verbis deſcribit: Ea terra incipiens à monte Libano, & fontibus Iordanis, vſq; ad Tiberiadis proximum lacum latitudine panditur. A vico autem qui appellatur Arphas ad Iuliada oppidum longitudine tendit, & habitatur ab incolis Iudæis Syriſq; permixtis.

TRADITORES, quorum toties in libris Auguſtini contra Donatiſtas mentio fit, dicebantur, qui tempore perſecutionis ſub Diocletiano, libros ſacræ ſcripturæ exurendos Magiſtratibus tradiderant & qui cum illis poſtea communicabant.

TROAS, nomen oppidi & regionis in Aſia minori, Quæ ab occaſu Helleſponto, à Borea Bithynia, & Æſapo flumine, à meridie & ortu Caico fl. & Phrygia maiore finitur. Metropolis Troados, quam Ptolemæus Phrygiam minorem nominat, fuit vrbs Troia ſeu Ilium. Oppidum Troas, à Plinio & Ptolemæo Alexandria nominatur. Fit mentio Troadis Act. 10. 21. 2. Corinth. 2. 2. Timoth. 4.

TROGILIVM, promontorium & oppidum ad pedem montis Mycales in littore Aſiæ ſitum eſt, 40. tantùm ſtadijs à Samo diſtans, ad quod appellit Paulus, Act. 20. Τρωγλιον cauerna.

TROPHIMVS, natus Epheſi in Aſia minore, comes Pauli, poſtremò ex Græcia Ieroſolymam proficiſcentis, Acto. 20. 21. 2. Tim. 4. ſcribit Paulus ſe Trophimum reliquiſſe Mileti ægrotantem. Nondum autem certò mihi conſtat, an, cùm Epheſijs (Act. 20.) Mileti valediceret, an alio tempore relictus ſit. Certè tunc Trophimum vnà Ieroſolymam profectum eſſe apparet ex Act. 21. niſi duos Trophimos fingamus. Scribitur primus Arelate epiſcopus fuiſſe, ex cuius fonte tota Gallia fidei riuulos accepit. Τρόφιμος, alumnus, à τρέφω.

TRVTBERTVS, Scotus, ſub Olento Duce Alemaniæ & Comite Habsburgenſi, Oratorium in agro Briſgoico ad Herciniæ iuga ædificauit, circa annum Chriſti 650.

TRYPHÆNA, & Tryphoſa, piæ mulieres & benemeritæ de eccleſia Romana, ſalutantur à Paulo Roma. 16. Ebræis Tryphæna ſignificat cibum adflictionis, à טרף cibus & עני.

THRYPHON, Dux Alexandriæ Regis Syriæ regnante Demetrio, euexit Antiochum Sedeten, Ionathan fratrē Iudæ Maccabæi dolo cepit, & interfecit & regnū ad ſe tranſtulit, ſed ſtatim ab Antiocho filio Demetrij profligatus eſt, vide 1. Maccab. 11. 12. 13. 14. 15. Proprio nomine dictus eſt Diodorus, Strabo lib. 14. Τρύφων, delicatus, mollis.

TVBAL, filius Lamech, inuentor organorum Muſicorum, Gene. 4. Nomen habet à iubilando, ſeu clangendo, vnde & annus Iubilæus,

TVBAL, filius Iaphet, Gene. 10. In Ezechiele cap. 27. 32. 38. 39. coniungitur cum Moſoch. Hinc apparet gentem ſeptentrionalē eſſe vicinam Cappadocibus, quorum metropolis fuit Mazaca. Exiſtimantur autem Chalybes Paphlagoniæ vicini hac voce ſignificari, apud quos venæ ferri & argenti præſtantes fuerunt, vnde Chalybs dicitur. Id ſignificat Homerus, Τηλόθεν ἐκ χαλύβων, ὅθεν ἀζηχὲς σίδηρος. Ioſephus & Beroſus ſcribunt Thubal gentis Hiſpaniæ conditorem eſſe, & in Betica vrbem hoc nomine ponit Pomponi? Melas, & Chalybas ferri opifices in Hiſpania fuiſſe teſtis eſt Iuſtinus. יבל à תובל germen, ein gewechſſe / quicquid ſupra terram, vel ſub terra naſcitur.

Tubin, in regione Gaaladite, 1. Macc. 5.

TVBALCAIN, frater Tubal, faber ferrarius, Gen. 4. cuius nomen Ethnici Poëtæ in Vulcanum conuerterunt. תובלקין, poſſeſſor metallorum.

TVRCA, id eſt, vaſtator, ein verwüſter.

TYCHICVS, natus in Aſia, diſcipulus & comes S. Pauli Apoſtoli, Acto. 20. miſſus ab eo ex vrbe Roma Epheſum, pertulit Epiſtolam ad Epheſios & Coloſſenſes, 2. Ti-

2. Timoth. 4. Coloss. 4. Ephes. 6. Titum 3. Τυχικὸς, fortunatus.

TYRVS, metropolis Phæniciæ, regum Iudaicorum & Persarum temporibus, situ & opibus similis fuit Venetijs, vt apparet ex Ezechiele, qui potentiam & splendorem, & amplissimam negociationem Tyri prolixè describit, cap. 31. 28. eiq; excidium minatur quod & multò antè Esaias cap. 23. & alij Prophetæ prædixerunt. & Esaias nominatim vaticinatur ex terra Cethim, seu Macedonia, venturum euersorem Tyri, Alexandrum magnum, qui vrbem, qua antea 700. passibus à littore aberat, continenti iunxit, eamq; post oppugnationem sex mensium deleuit. Fuit patria Vlpiani Iurisconsulti, vt ipse scribit l. 1. ff. de censibus. Habet gradus long. 67. latit. 35. 20. distat à Patara vrbe Liciæ, vnde Paulus Tyrum nauigat, Act. 21. circiter 88. mil. germ. à Ierosolymis circiter 26. mil. à Ptolemaide 5. mil. Fit mentio Tyri Psal. 83. Matt. 11. 15. Marc. 3. 7. Zach. 9. Ios. 19. 3. Reg. 9. Ebraicè צר afflixit, vel munitio, vrbs natura loci & arte munita. Græcè Τύρος, caseus. Gellius lib. 34. cap. 6. scribit Tyrum antiquitus Sarram esse vocatam, quæ vox vicina est Ebraicæ appellationi. Inde Sarranum ostrum.

V.

Vadianus, anthropomorphita, August. cap. 3. de Eccles. dogm.

VALENTINVS, Episcopus Interamne, quod oppidum nunc Ternia vocatur, non procul à Spoleto situm, cùm familiam Cratonis Philosophi Romæ ad fidem Christi conuertisset, sanato ipsius filio, & fama miraculi plures ad amplectendum Euangelion inuitaret, capite truncatus est, sub Claudio Imp. anno Christi 272. die 14. Februarij, Reliquiæ corporis illius Rubeaquum in Alsatiam delatæ scribuntur, ad quas religionis ergò ex multis gentib. cucurrerunt: à Pontificijs præfectus est morbo comitiali seu epilepsiæ curandæ, quam Germani den Fallenden siechtag appellant.

Valentinus, à quo Valentiniani orti sunt, Romæ vixit tempore Antonini Imp. circa annum Christi 150. Portentosa ipsius & sectatorum dogmata prolixè recenset & refutat Irenæus lib. 1. & 2. & sequentib. Finxerunt vnum esse æternum Deum & incomprehensibilem αἰῶνα, & cum ipso ἐννοίαν seu σιγὴν. Ex his genitum esse Νοῦν καὶ ἀλήθειαν: ex his λόγον καὶ ζωὴν: ex his ἄνθρωπον καὶ ἐκκλησίαν, & præterea ex Logo ac Zoë alia quinq; paria, & ex Anthropo ac ecclesia, alia sex paria seu αἰῶνας natos esse, Quorum summa XXX. αἰῶνας seu Deos efficit. Ideo Tertullianus ait, Valentinum vsq; ad 30. æonum fœtus, tanquam Æneiæ scrofæ examen diuinitatis effudisse. Inter cætera docuit Filium DEI non assumsisse carnem humanam ex substantia virginis Mariæ, sed spirituale seu cœleste corpus habuisse, quod per virginem Mariam velut per canalem transierit. Quem errorem Irenæus lib. 3. cap. 32. & sequentibus refutat.

VALENTINIANVS, Imperator, Pannonius natione, primùm tribunus militum fuit, sub Iuliano Imp. Cumq; aliquando deducens principem in Templum Fortunæ, à sacrificulo Ethnico aspersus fuisset aqua lustrali, sacrificulo colaphum dedit, postea Imperator delectus, & ecclesias rectè sentientes clementer fouit, & res maximas in Germania & alibi gessit. Huius tempore D. Ambrosius ad gubernationem ecclesiæ Mediolanensis euectus est, Trip. lib. 7. cap. 8.

Valerianus, episcopus in Aphrica, martyr sub Genserico Vandalo, die 15. Decembris. Alius, fuit frater S. Tiburtij, sponsus S. Cæciliæ, de qua supra.

VALERIVS, auditor S. Petri, sparsit Euangelion in Gallia, cum Materno & Euchario primo episcopo ecclesiæ Treuirensis, cui mortuo Valerius in episcopatu successit.

VASTHI, coniunx Assueri Regis Persarum, quem Græci nominant Darium filium Hystaspis.

VATICANVM Romæ, fortasse à Deo, qui infantum vagitibus Romæ præsidebat, Gellius lib. 16. ex Varrone.

VBALDVS, episcopus Engubij in Vmbria, tempore Friderici Barbarossæ.

VCVCA, Oppidum in parte meridionali tribus Nephtalim, Ios. 19. חקקה Hukkah vel Chukka, statutum, edictum.

Vedastus, episcopus Atrebatensis, familiaris Ludoico regi, circà annum Christi 500. cœcum & claudum sanasse scribitur, & die 6. Febr. obijsse.

Verianus, pictor Romanus, martyr sub Decio.

VERONICA, in Euangelio Nicodemi nominatur mulier, αἱμορροοῦσα, quæ à Christo

sanata est, quæ in passione Christi faciem cruentam linteo impressam exceperit. Ita quisq; pius est φιλόνικος, imaginem Christi in passione ferens, vt gloriæ ipsius particeps fiat, & ferendo vincat.

Vibianus, discipulus & successor S. Ambrosij in Episcopatu Mediolanensi.

VICTOR, miles, natione Ægyptius, martyr sub Antonino Imp. Alius, natione Maurus, martyr sub Maximiano. Alius, Massilienſis, sub eodem Maximiano, lapide molari conteritur. Fortunatus lib. 8. Massylia Victor martyr ab vrbe venit. Alius, episcopus in Aphrica, martyr sub Galieno Imp. Celebratur à D. Cypriano lib. 4. Epistolarum. Alius, episcopus Vticensis cuius de persecutione Vandalica sub Genzerico, &c. in Africa, tres libri extant. Alius Massilienſis Rhetor, cuius Gennadius meminit florentis circa annum 460. nouendecim Geneseos capita carmine reddidit. Alius, Capitaneus legionis Thebanæ, martyr cum S. Mauritio. Alius, Cartennæ in Mauritania episcopus, librum contra Arianos Genzerico regi Vandalorum inscripsit.

VICTORIA, virgo Romana, Sponsa Eugenij, martyr sub Decio Imp. die 23. Decembris.

VICTORINVS, Apher natione, Romæ magna cum laude Rhetoricam docuit, ac inter cæteros auditores etiam S. Ieronymum erudiuit tempore Imperatoris Constantij. Huius de septem fratribus Maccabæis carmen extat. contra Arium libri 4. extant Tom. V. Bibliothecæ. Alius, Episcopus Pictauorum, paulò ætate superior, cuius de Iesu Christo, Deo & homine, carmen breue, sed pium & neruosum, & in Apocalypsin commentarius extat, cuius D. Ieronymus meminit. Alius, martyr Ægyptius sub Numeriano. Alius, Romanus, martyr sub Domitiano.

Vigilantius Gallus, presbyter ecclesiæ Barcilonensis contra inuocationem & cultum sanctorum scripsit, quem Ieronymus oppugnat.

VIGILIVS, episcopus Tridentinus, qui cum zelo accensus omnia Idola in diœcesi sua deleret, à rusticis Idolomania furentibus interfectus est, circa annũ Christi 470.

VINCENTIVS, Valentiæ in Hispania, propter confessionem Euangelij crudeliter primùm fustibus cæsus, deinde vncis discerptus, postea in craticula tostus, & tandem capite truncatus est, die 22. Ianuarij sub Diocletiano Imp. Vide Prudentium περὶ στεφάνων, Augustin. Tom. 10. fol. 320. Vetulæ superstitiosæ ad etymologiam nominis Germanicam alludentes, se res amissas inuenire, inuocato Vincentio finxerunt.

Alius, Romanus, martyr sub Commodo Imp.

Vincentius Gallus, presbyter apud monasterium insulæ Lirinensis, cuius pro Catholica fide aduersus hæreses liber extat, cap. 43. & vltimo se sub Sixto Pontifice circa annum Christi 440. scripsisse ostendit.

S. VIRGILIVS, Episcopus Salisburgensis, vixit tempore Bonifacij, & postea sub Vtilone & Tassilone III. Duce Bauarię, cui familiarissimus & intimus consiliarius fuit.

Vindemialis, episcopus in Aphrica, martyr sub Hunerico Vandalo.

VITALIS, pater S. Geruasij, ciuis Mediolanensis, martyr Rauennas sub Nerone, circa annum Christi 57. die 28. Aprilis, celebratur à Paulino in vita S. Ambrosij, & Fortunato.

VITVS natus in Lucania, Italiæ prouincia, puer annorum duodecim, propter confessionem Euangelij Christi, coniectus est in clibanum pice & plumbo liquefacto refertum, ex quo cùm incolumis euasisset, tandem submersus est sub Diocletiano Imp. die 15. Iunij. VITVS, q. d. vitans vitium & regula vitæ, vel monstrans vitam vitæ.

VLAI, Daniel. 8. Ieronymus existimat esse nomen portæ, vt in Troia σκαὶὰ porta, & apud Romanos Carmentalis dicitur. Sed magis consentaneum est, flumen Eulæum significari, de quo Plinius lib. 6. cap. 27. his verbis scribit: Susianen ab Elymaide disterminat amnis Eulæus, ortus in Medis, medioq; spacio cuniculo conditus, & rursus exortus, & per Mesopotamiam lapsus, circuit arcem Susorum, & Dianæ Templum augustiss. illis gentibus, & ipse in magna ceremonia, siquidem reges non ex alio bibunt, & ob id in longinquum portant. Infra Eulæum Elymais est in ora iuncta Persidi, &c. Ebraicè אולי.

VLPILAS, Gotthorum episcopus, sed Arianus, interfuit Synodo Constantinopolitanæ, & primus Biblia in linguam Gotthicam conuertit. Tripart. lib. 8. cap. 13. lib. 5. cap. 36. 38.

VLRI-

VLRICVS, natus in oppido Sueuiæ Tillingen ex nobilissimis parentib⁹, Hugbaldo & Diedburga, educatus in monasterio S. Galli, episcopus ecclesiæ Augustanæ constitut⁹ ab Henrico Aucupe Imp. clarus fuit vera pietate, eruditione, fidelitate in officio, visionibus & miraculis. Obijt anno Christi 974. ætatis suæ 84. VLRICI nomen latini aliàs Hildericum, aliàs Alaricum scribunt, cum sit Germanicum Hulderich / latinè Gratianus: Græcè εὐχάριστος: Ebraicè Iohannes.

VPHAM, filius Beniamim, Num. 26.

חופם Hupham, cubile eorum.

VR Chaldæorum, vbi Thare pater Abraham habitauit, Gen. 11.15. vrbs est Babyloniæ, quam à Ptolemæo Orchoën nominari eruditi existimant. Habet gradus long. 78. 20. lat. 32. 40. Ebraicè כשדים אור Vr Chasdim, Ignis Dæmonum seu Ignis sanctus, quem, quia igni dilapso de cœlo victimas incensas esse audierant, Chaldæi veluti Deum colebant. Hic Ignis à Plutarcho in vita Alexandri & Artaxerxis nominatur Orimasda. Extat eadem appellatio in Agathia, lib 2. pag. 428.

VR, princeps Madianitarum, Num. 31.

חור Hur, princeps.

VRBANVS, minister ecclesiæ Romanæ, συνεργος S. Pauli, Roma 16. Ebræis significat Lucis filium, ab אור & בן, vel lux intelligentiæ, à בינה.

VRBANVS, Papa I. tempore Alexandri Seueri, circa annum Christi 226. Obijt 25. Maij.

VRBANVS, martyr Cæsaraugustanus, à Prudentio celebratur, στεφα. 4.

VRIAS, Ethæus miles, cuius tanta fuit modestia, vt ab exercitu domum vocatus, cùm vxorem haberet ingenio & forma præstantem, domi cubare noluerit, quoniam reliquus exercitus in castris erat. Huius vxorem Bethsabee, Dauid, arte interfecto marito, rapuit, 2. Reg. 11. Matth. 1. 3. Reg. 15.

VRIAS, sacerdos tempore regis Achaz, inflectens se ad voluntatem regis Idolatrici, Ezebolo similior quàm Ambrosio, 4. Reg. 16. Esai. 8.

VRIAS, propheta, filius Semei, natus in oppido Cariathiarim, interfectus à Ioachim, rege Iuda, Ierem. 26. אוריה Vriah, Lux mea Dominus.

VRIEL, Angeli nomen, 4. Esd. 5. אוריאל Lux Dei.

Vrsatius, Persa, dono liberandi obsessos claruit, Trip. lib. 5. cap. 33. Alius, episcopus Arianus neutralis.

VRSVLA, filia regis Britanniæ, cum 11000. virginum ex insulis borealibus & vicino littore Germanico collectis, & à se ad fidem Christi conuersis scribitur in Legendis Sanctorum nauigasse in Galliam, & per Rhenum Basileam redijsse, & inde per Rhenum descendens Coloniam peruenisse, vbi ab Hunnis crudeliter vnà cum 11000. virginibus trucidata sit, circa annum Christi 450. tempore expeditionis Attilæ. Hanc narrationem in Legendis Sanctorum copiosissimè descriptam, credant qui volent.

VRSVS & VICTOR, milites ex legione Thebana sub Maximiliano Imp. Solodurj in Heluetia supplicium pro Christi nomine sustinuerunt.

VSAN, filius Dan, nepos Iacob, Gen. 48.

חשים Husim, veloces vel magnates.

Vsazades, eunuchus Saporis regis Persarum, martyr, Trip. lib. 3. cap. 2.

VVALAFRIDVS Strabo, Abbas S. Galli, de exordijs & incrementis rituum ecclesiasticorum vtilem librum scripsit, qui extat Tom. IIII. Bibliothecæ S. Patrum, Parisijs editæ.

VVALBVRGIS, Anglica natione, soror S. VVilibaldi & VVinibaldi Abbatis Thuringici: filia Richardi Angliæ principis, præfuit collegio virginum in monasterio Franconiæ, Heidenheim, tempore Pipini & Caroli regum Franciæ.

Filia regis erat, sed egenam se faciebat,
Diues vt in Christo, regnaret semper in ipso.

VValtburg significat potentiam & vim diuinam, arces & oppida custodientem & seruantem. In Papatu præfuit custodiæ frugum, vt Ceres.

VVENCESLAVS, rex Bohemiæ, propter amorem & studium propagandæ doctrinæ Christianæ à proprio fratre Boleslao interfectus est, circa annum Christi 940.

BORSINOVS vel BORIVOIVS, primus ex Ducibus Bohemiæ, Christi fidem amplexus & a Methodio Morauiæ episcopo baptizatus est Anno Christi 895. — *Vxor LVDMILLA Christiana.*

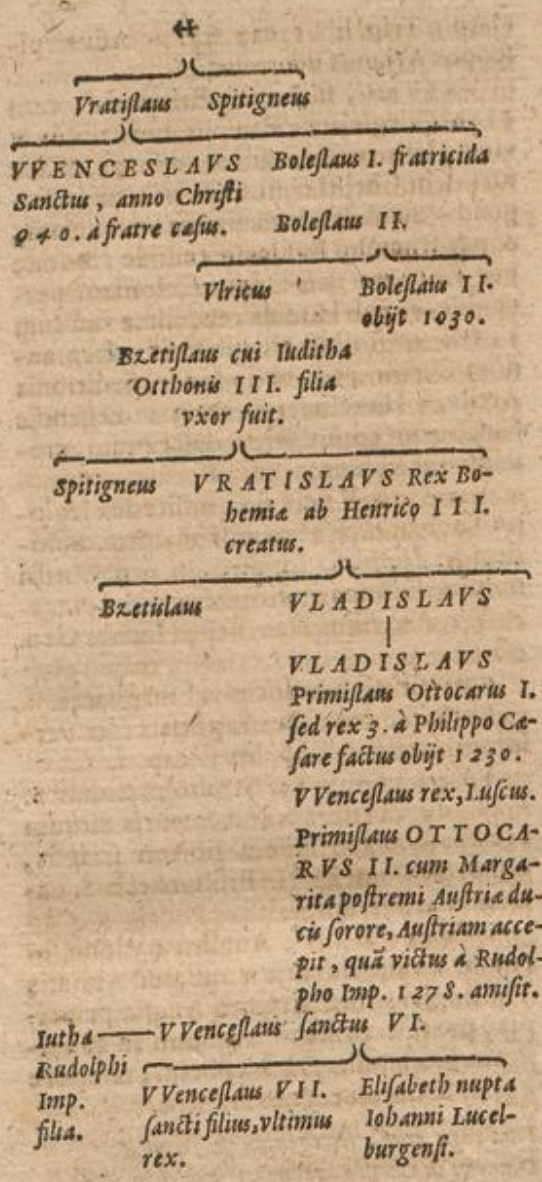

VVENDELINVS, cuiusdam Scotorum regis filius, monachus, & postea eremita, & custos suorum pecorum in eo loco, vbi nunc oppidum ab ipso nomen habet.

V Vicelinus, euangelista Vandalorum in Holsatia annos 35. obijt 1154. 12. Decemb. sepultus in Nienmunster: inde in cœnobium Bordecholmam à Gerardo mago translatus anno Christi 1332. vbi tumbæ inscriptus. versus:

Ossa pij patris tumulus tenet hic VVicelini.

Helmoldus, lib. 1. cap. 43. vsq; ad 79.

VVIGBERTVS, à S. Bonifacio ex Anglia euocatus, propagationem doctrinæ Christianæ in Germania adiuuit. Alius S. VVigebertus, Lotharingus, cœnobium Gemblacense fundauit, anno Christi 921. Obijt 962.

VVICLEFFVS, in Anglia sub rege Eduardo III. circa annum 1370. floruit. Articuli ipsius Constantiæ damnati, passim in Actis Conciliorum obuij sunt.

VVIHO, Frisius primus episcopus ecclesiæ Osnaburgensis, omnium primæ in Saxonia fundatæ à Carolo magno, anno 780.

VVILHELMVS, Gallus natione, comes sacri Palatij in aula Caroli magni, præfuit aliquandiu Aquitaniæ, & Saracenos inde expulit. Tandem in Monasterium sese abdidit, quod ab eo VVilhelmense dictum est, obijt regnante Ludouico Pio.

Alius, primùm monachus Cistertiensis, deinde archiepiscopus Biturigum in Gallia circa annum Christi 1190. obijt 8. Ianuarij.

VVILIBALDVS, frater S. VValburgis, filius Richardi principis Anglici, primùm Romam, & inde Ierosolymam profectus, vt loca, in quibus Christus & Apostoli docuerant, videret. reuersus in Germaniam, à S. Bonifacio episcopus constitutus est in oppido Franconiæ Eichstedt.

VVILLEHADVS, Anglus natione, discipulus S. Bonifacij, primus episcopus Bremensis ecclesiæ, fundatæ à Carolo magno, anno Christi 788. cùm antea 33. annos in Frisia euangelion prædicasset, obijt 790. die 8. Nouemb.

VVILLIBRODVS, Anglus, docuit euangelion in Frisia, & à Pipino patre Caroli Martelli, primus episcop⁹ Vltraiectensis factus est, circa annum Christi 694. fundauit cœnobium Eiternacense inter Treuerim & Lucelburgum, anno Christi 696. obijt 739. ætatis 81. Beda lib. 5. hist. Eccles. cap. 11. 12.

VVILIGISVS, ex sacellano Ottonis II. archiepiscopus Moguntinus ab eodem Imp. constitutus, natione Saxo, Carpentarij filius, sed ingenio, prudentia, virtute & doctrina excellens, obijt anno Christi milesimo vndecimo. Hic Rotam insigne archiepiscopatui Moguntino dari ab Henrico II. Imp. curauit, de quo epigramma: Quo virtus animi maior, quo gloria rerũ Se tollit tituli nobiliore nota: Hoc humilem decet esse magis memoriq; repostum. Hoc rota VViligisi, cuius sanctissima toto Virtus Christiadum viuit in orbe, monet. Est virtus nos esse homines cognoscere, vitam Esse rotam: Virtus hæc facit esse Deos.

VVOLF-

VVOLFGANGVS, natione Sueuus, ex familia comitum in Pfulligen & Achalm, inſtitutus in ſchola ſeu monaſterio Augienſi: epiſcopus Ratisbonenſis, latè propagauit Chriſtianam religionem in Vngaria, Bauaria, Boëmia, tempore Ottonis II. & III. Imp. obijt 994. vltima Octob.

VVolfgangum quoties diuum veneranda vetuſtas
Pinxit, ita hunc pinxit, geſtaret vt ipſe ſecurim
Dextra, ſed læua Templum cum turre decorum.
Hac pictura equidem voluit nihil ipſa vetuſtas
Significare aliud, quam quòd Paſtoris honeſti
Pontificiq; pij ſummum eſt ſuper omnia munus.
Is ſemper templum debet geſtare, ſibiq;
Commiſſum populum doctrina paſcere ſana:
Nec curas alias animo geſtare priores.
Deinde ſecuri etiam ſordes reſecare pudendas,
Quicquid & arboribus teneris, plantisq; nocere
In vita poſſet, ſtudio debebit eodem.

Veteribus Germanis nomen Vvolgang, à felicibus & proſperis ſucceſsib⁹ dicitur, q. d. Felix, Fortunatus, Fauſtus, Beatus, Eutychus, Aſer. In Papatu quondam venis metallicis patronum prætecerunt.

VVOLFREDVS, Anglus natione, cum in Suecia accenſus zelo, idolum Torſtani ſecuri concidiſſet, ab idolatris interfectus eſt circa annum Chriſti 1020.

VVOLRADVS, abbas ad S. Dionyſium prope Pariſios, archicapelanus Pipini & Caroli magni, legatus cum Burcardo ad Zachariam Pontificem, egit, vt Hilderico depoſito, Pipinus rex crearetur & Pontifici exarchatum Longobardis ereptum donaret.

VVLGARIVS, ſic nominatur in Apologia Theophylact⁹ epiſcopus Bulgarorũ.

VZAL, filius Iectan, nepos Heber, Gen. 10. אזל epulo, helluo.

XERXES, Herzog.

Z.

Zabad, parricida ſui domini Ioas, regis Iuda, 2.Par.24. זבד Dos.

Zabadæi, Arabes, 1. Macc. 12.

ZABADIAS, Leuita, viſitator ſub Ioſaphat, 2.Par.17. Zebadiah, dos Domini.

ZABDI, auus Achan, Ioſuæ 7. זבדי dotatus.

Zabdiel, Arabs, caput Alexandri regis Syriæ, q ad ipſum confugerat, mittit Ptolemæo Philometori, 1.Macca 11.

ZABVLON, filius patriarchæ Iacob, ex Lea, Gene. 30. 46. ſtirps tribus Zebulon, Num. 1. 2. 7. 10. 13. 26. 34. Iud. 1. 4. 5. 6. cuius regionis limites fuerunt ab occidente mare mediterraneum, à Carmelo promontorio vſque ad Ptolemaidem: à meridie, tribus Iſaſchar vſq; ad Capernaum: ab ortu, Iordanis: à borea, tribus Nepthalim & Aſer, Ioſ. 19. Oppida tribus Zebulon celebria fuerunt Nazareth, patria Ioſephi & Mariæ matris Chriſti, Lucæ 1. 2. 4. Cana Galilææ, Iohan. 2. 21. Getopher patria Ionæ prophetæ, 4. Reg. 14. Cheſloth Thabor, vbi Chriſtus in monte transfiguratus, & cum Moyſe ac Elia collocutus eſſe putatur, Matth. 17. In hac regione primùm Chriſtus poſt captum Iohannem, publicum miniſterium docendi inchoat, Matth. 4. Eſa. 9. Pſal. 68. Ezech. 48. זבולון Zebulon, à זבל cohabitauit, domicilium.

ZACHARIAS, Prophetа, filius Barachiæ, collega Aggæi, 1. Eſd. 5. 6. concionari cœpit anno ſecundo Darij, qui eſt ante Chriſti natalem annus 520. In PRIMO capite & ſequentib⁹ quinq; concioni pœnitentiæ addit VISIONES, quæ monent Ædificationem Vrbis & Templi Ieroſolymorum proceſſuram eſſe, & per Ieſum ſacerdotem & Zorobabelem Ducem abſolutum iri. Miſcet etiam Conſolationes de diuina defenſione illius Politiæ vſq; ad aduentum Chriſti. Volumen volans in Quinto capite ſignificat falſam doctrinã, quæ inſtaurationem Politię ſecuta eſt, eiſq; exitio fuit. In SEPTIMO capite, diſcrimen inter ieiunia ſeu νηστεία, & cultus à Deo mandatos illuſtrat. In OCTAVO, De inſtauratione defenſione & Politiæ. II. Rurſum de veris cultib. Dei concionatur: quorum ſummam hiſce duob. verbis complectitur. Diligite VERITATEM & PACEM. In NONO, prædicit pœnas Syriæ & Phœniciæ, & Philiſtinis, qui calamitate Iudæorum lætabantur. II. DE REGNO CHRISTI ſaluantis Eccleſiam, & captiuos ex lacu ſeu morte æterna educentis, non politica potentia, ſed ſanguine teſtamenti, id eſt, morte ſua, qua promiſsio ſancita eſt, & de vocatione Gentium, & donis Spiritus ſancti vaticinatur.

In DECIMO capite collectionem Eccleſiæ ex Iudæis & gentibus deſcribit. In XI. prædicit vaſtationem Regni Iudaici factam per Romanos, cuius cauſæ præcipuæ ſunt, peccata paſtorum, videlicet, ſacerdotum, principum & populi. In XII. Eccleſiam noui Teſtamenti mirabiliter ſeruatum iri inter perſecutiones Imperiorum prædicit, & addit dulciſsi-

mam promissionem Euangelij: Effundam super domum Dauid Spiritum Gratiæ & Precum, & descriptionē passionis Christi & lucē ecclesiæ, quæ spectatrix fuit crucis Christi. In XIII. Beneficia quæ filius Dei ecclesię impertit, & passionē Christi coæqualis Deo patri, & pastoris ecclesiæ, percussi à Deo: & ecclesiæ ærumnas describit. In XIIII. De excidio Ierosolymæ & prædicatione Euangelij inter Gentes, de *Extremo Iudicio*, de pœnis Impiorum & ætérnis Tabernaculis piorum vaticinatur.

ZACHARIAS, filius Ioiadæ Pontificis interfectus à Ioas rege Iudæ, 2. Par. 24.

Alius, Propheta, familiaris Regi Azarię, 2. Paral. 26. Esai. 8. Alius, socer Regis Ezechiæ.

ZACHARIAS, Sacerdos de vice Abia, (cuius vicis mentio fit 1. Par. 24.) pater Iohannis Baptistæ, Lucæ 1. cuius infantis, & exiguæ ac adflictę illius temporis ecclesiæ, inter tristissimas calamitates, defensionem & conseruationem mirandam, sequenti carmine Philippus, alicubi descripsit.

Tempore Zacharias Solyma quo flexit in vrbe
Ad summi ciues iussa verenda Dei:
Imperio Lamyrus Nilotica regna gubernans,
Qui scurræ propter scommata nomen habet.
E bello rediens Galilæas forte per oras,
Milite robusto septus iniuit iter.
Inq; aditu primo sternens ter dena virorum
Millia, sanguinea strage repleuit humum.
Sæuitiaq; nouæ gaudens, absumere morsu
Captiuos iussit viscera cruda suos.
Hic aliquis carnes miserandi arrosit amici,
Quem memmit sancta se coluisse fide.
Nondum etiam his damnis fatalis pœna quieuit,
Omnia continuis aucta fuere malis.
Polluit Herodes ciuili sanguine terram,
Ciuiles furiæ proh scelus omne mouent.
Sanguine natorum facies respersa parentum est,
Et sæpe à matris filia rapta sinu est.

ATtamen has inter pœnas & Erinnyas inter,
Cum tota motus in regione forent:
Zachariæ casa tuta fuit, cunaq; Iohannis,
Qui tuba Christe tibi prima futurus erat.
Sæpe suæ matris dulcissimus hæsit in vlnis
Filius, in cunis oscula sæpe tulit.
Illius lateri sæpe assedere propinquæ
Addita germanæ casta Maria suæ.
Quæ pueri linguam titubanti voce professæ,
Dixerunt blando garrula verba sono.
Molliaq; in teneris figentes basia malis,
Fecerunt votis consona verba suis.
Da pater incolumis iustum succrescat in ævum,
Sitq; tui præco nominis iste puer.
Sentiat illius florens Ecclesia fructum,
Læta ministerio gaudeat atq; nouo.
O Deus hoc agmen nostrum quod ab hoste tueris,
Gratia perpetuò iusta canenda tibi est.
Protege desertos porrò, da plena salutis
Tempora per Christi regna propinqua dueis.
Sic quoq; nunc totum cum Mars sine lege per orbē,
Confusa præceps seditione ruit.
Reliquias aliquas examina parua piorum
Colligit, & patrio seruat amore Deus.
Agmina discentum regit, & serit vsile verbi
Voce ministrorum semen vbiq; sacri, &c.

Scribit autem Basilius hunc Zachariam tandem interfectum esse inter templum & altare (Matth. 23.) propterea quod dixerit Messiam exhibitum, & ex Virgine natum esse. Alius, filius Hieroboam, decimus quartus rex Israël sex mensibus, 4. Reg. 15.

Ebraicè זכריה Zecharia, memor Domini.

ZACHÆVS, præfectus Publicanorum, qui publica vectigalia populi Romani certa summa pecuniæ emebant, agens pœnitentiam, excipit Christum hospitio, Lucæ 19. וך mundatus, à זכה.

ZAMBRI, filius Salumi, ex tribu Simeon, concumbens cum Madianitide scorto, confoditur à Phinees, Num. 25. זמרי Zimri, canticum meum.

סלוא Salu, à סלא silla, laudauit.

ZAMBRI, quintus rex Israël, 7. diebus, 3. Reg. 19. 4. Reg. 9. Est etiam regionis nomen, quæ Persis & Medis coniungitur, Ierem. 25.

ZAMRAM, filius Abrahæ, ex Cethura, Gen. 25. זמרן zimran, cantor, musicus.

ZANOE, oppidum Iudæę, Ios. 15. Neh. 3. זנוח zanoaH, à זנח deliquit.

ZARA, filius Iudæ Patriarchæ, frater Phares, Gene. 38. Num. 26. Ios. 7. 22. Matth. 1.

זרח ZaraH, ortus est, germen.

ZARA, rex Aethiopiæ, victus ab Asa, 2. Par. 14. Alius, nepos Esau, Gen. 36.

Zaraias, filius Thenameth, capitaneus Iudæorum profugus, 4. Reg. 25.

שריה Seraiah, princeps Domini.

תנחמת TanHumeth, consolatio.

ZARE, filius Simonis Patriarchæ, Num. 26. in Genesi nominatur Sahar. זרח zeraH, semen, ortus.

ZARETH, fluuius in finibus Idumææ & Moabitidos, influens in mare mortuum, Num. 21. Deut. 2. זרד zared, aliena defensio, vel alienum dominium, à זרר,

ZEB,

ZEB, princeps gentis Madian, ab Ephraitis interfectus, Iud. 7. Psal. 82. זאב Zeeb, lupus.

Est etiam vrbis nomen, sitæ ad ripam torrentis Iaboch.

ZEBEE, rex Madianitarum, à Gedeone captus & interfectus, Iudic. 8. זבח Zebah, victima.

ZEBEDÆVS, maritus Salomes, sororis Ioseph, pater Iacobi maioris & Iohannis Euangelistæ Apostolorum, qui in Euangelio, filij Zebedæi vocantur, & Boanerges, id est, filij tonitrui, Marci 3. Fit eius mentio Matth. 4. 10. 17. 26. 27. Marc. 1. 3. 10. Luc. 5. 9. Iohan. 21. Zebedæus, dotatus.

ZEBIDA, filia Phadaia, mater Ioachim regis Iudæ, 4. Reg. 23. זבידה dotata.

פדה à פדיה redemit, liberauit.

ZEBVL, præfectus vrbis Sichem, loco Abimelech, Iud. 9. זבול contubernalis.

ZECHRI, filius Isuar, frater Chore, Exod. 6. זכרי Zichri, memor mei.

Alius, dux Ephratæus in bello Phacee regis Israël, aduersus Achaz, 2. Paral. 28.

ZELPHA, ancilla Liæ, vxoris Iacob, mater Gad & Aser, Genes. 29. 30. 46. Ebraicè Zilphag, edax os, à זלל vel contemtum os.

ZEMMA, filius Rahuel, nepos Esau, Genes. 36.

שמה Samma, ibi, illic.

ZENAS, legisperitus, commendatur Tito per S. Paulum, Tit. 3.

ZENO, Episcopus Veronensis, pietate & doctrina celebris, filiam Galieni Imp. à dæmone obsessam liberasse scribitur, circa annum Christi 260. obijt 8. Decembris.

Zeno, martyr Alexandrinus.

ZENOBIVS, presbyter ecclesiæ Sidone, martyr sub Diocletiano. Euseb. lib. 8. cap. 14.

Alius, Episcopus Florentinus.

ZEPHATA, vallis in finibus tribuum Iuda & Dan, 2. Par. 14. צפתה specula.

ZEPHERINVS, episcopus Romanus, recepit Natalem lapsum, Eusebius lib. 5. cap. 28. Instituit, vt adulti quotannis semel die Paschæ communicarent.

ZEVAN, filius Ezer, nepos Seir, Gen. 36. זען Zaauan, commotio.

ZIO seu ZIF, secundus mensis Ebræorum, nostro Aprili respondens, 3. Reg. 6. זו Zif, Chaldæus paraphrastes reddidit mensem apertionis seu splendoris florum.

ZIPH, mons & oppidum tribus Iuda, Ios. 15. vicinum vrbi Hebron versus ortum, celebris fuga & latebris Dauidis, 1. Reg. 23. 26. 2. Paral. 11. Psal. 53.

זיף Augustinus, Psal. 53. vertit florentem.

ZIZA, filius regis Roboam, 2. Par. 11. זיזא splendor.

ZIZANIA, Matth. 13. lolium, ad appellatiua pertinet. Ζιζάνιον, ἀπὸ τῦ ὄντος, quòd noceat frugibus.

ZOELETH, petra vicina Ierosolymis versus ortum, 3. Reg. 1. זוחלת ZoHeleth, reptile.

ZOMIM, cognomen Gigantum, qui Ammonitidem olim tenuerunt, Deut. 2. זמזומים Zamzummim, flagitiosi Tyranni, à זם scelus.

ZOROBABEL, filius Salathiel, nepos Iechoniæ regis Iuda, vna cum Iesu Pontifice reduxit populum captiuum ex Babylone, & vrbem Ierosolymam ac templum instaurare cœpit, 1. Esd. 3. 5. 2. Esd. 4. 5. Agg 1. 2. Zach. 4. Syrach. 49. Ebraicè זרבבל Zerubabel, desertor Babylonis, vel Princeps Babylonis.

1. Paral. 3. quidam sic ordinat seriem Genealogiæ:

Iechonias.
Asir.
Salathiel.
Phadaias.
Zorobabel.

Alius est Zorobabél, ortus ex posteritate Nathan, filij Dauid, cuius Luc. 3. fit mentio.

ZVPH, filius Helcana, ex posteris Chore, atauus Samuelis Prophetæ, 1. Par. 6. 1. Reg. 1.

TERRÆSVPH mentio fit 1. Regum 9. quam sentiunt aliqui, fuisse agrum oppidi Ramatha Zophim, in quo Samuel natus est & habitauit, 1. Regum 1. צוף Zuph, fauus mellis.

ZVZIM, Gen. 14. זוזים postes, columnæ, Epitheton Nobilium, etlicher Scharhansen zu Hofe/qui se existimant Atlantes esse, qui sua fortitudine soli orbem terrarum sustineant.